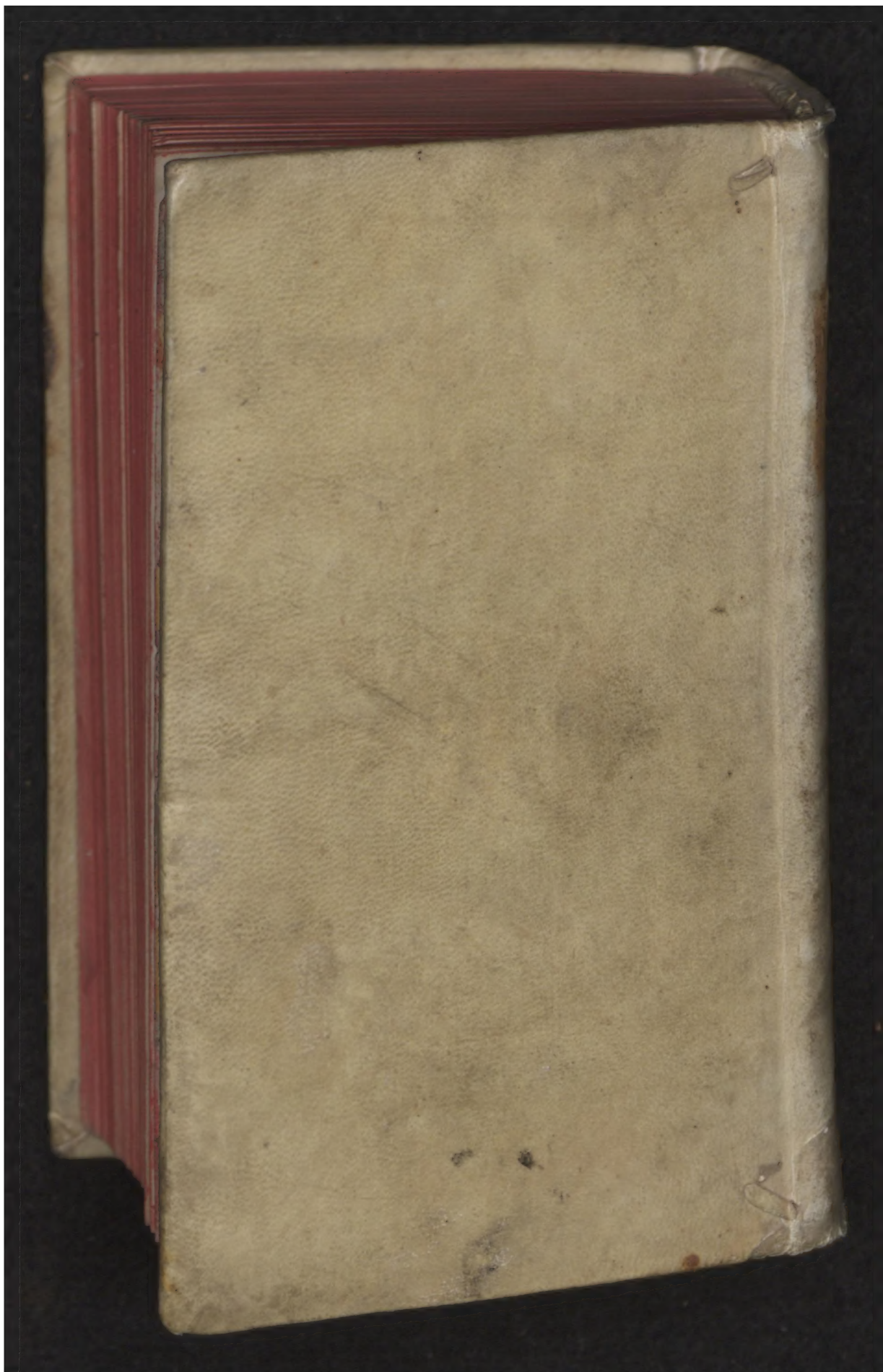

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.2.5.9

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.2.5.9

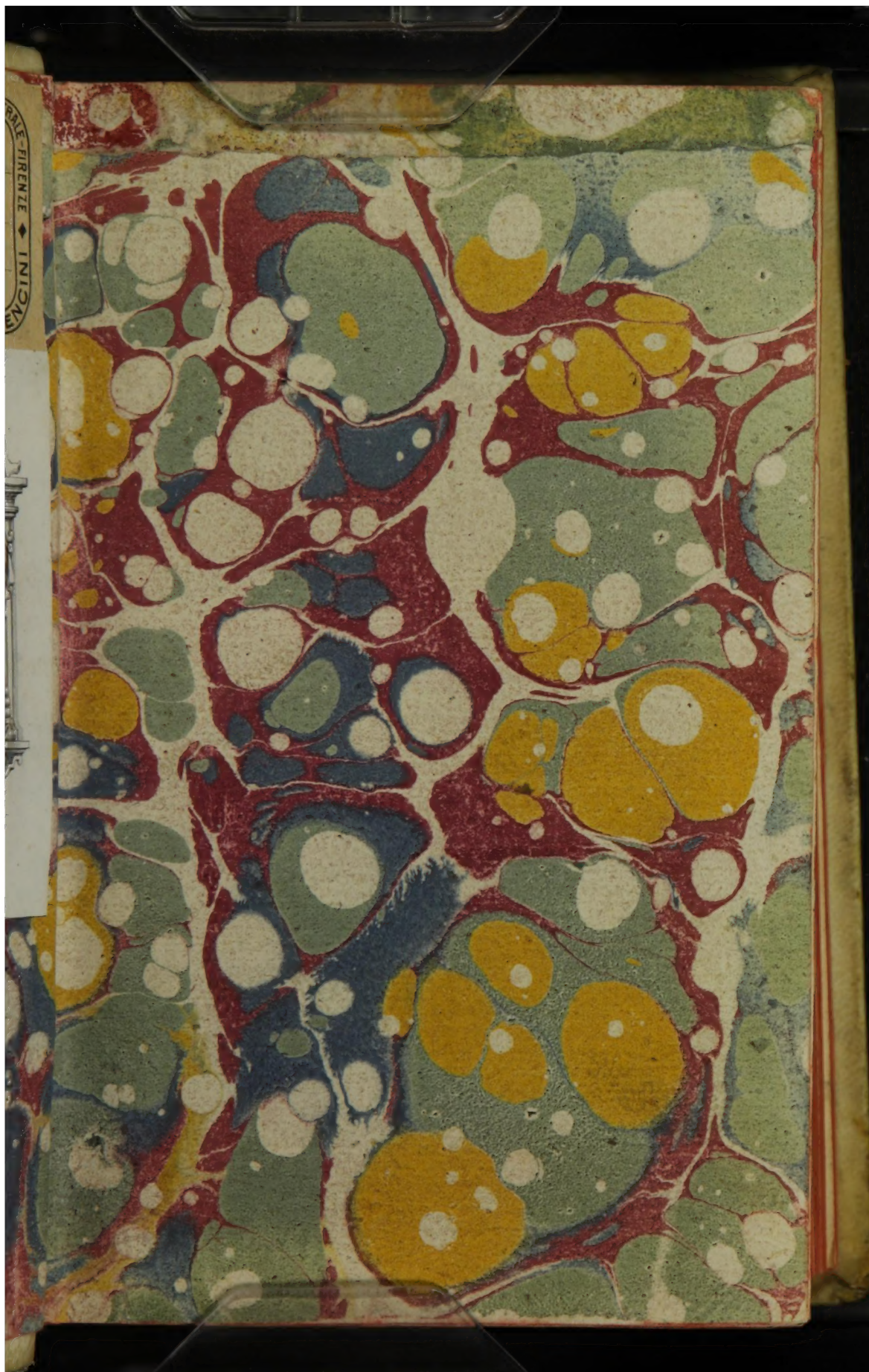
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.2.5.9

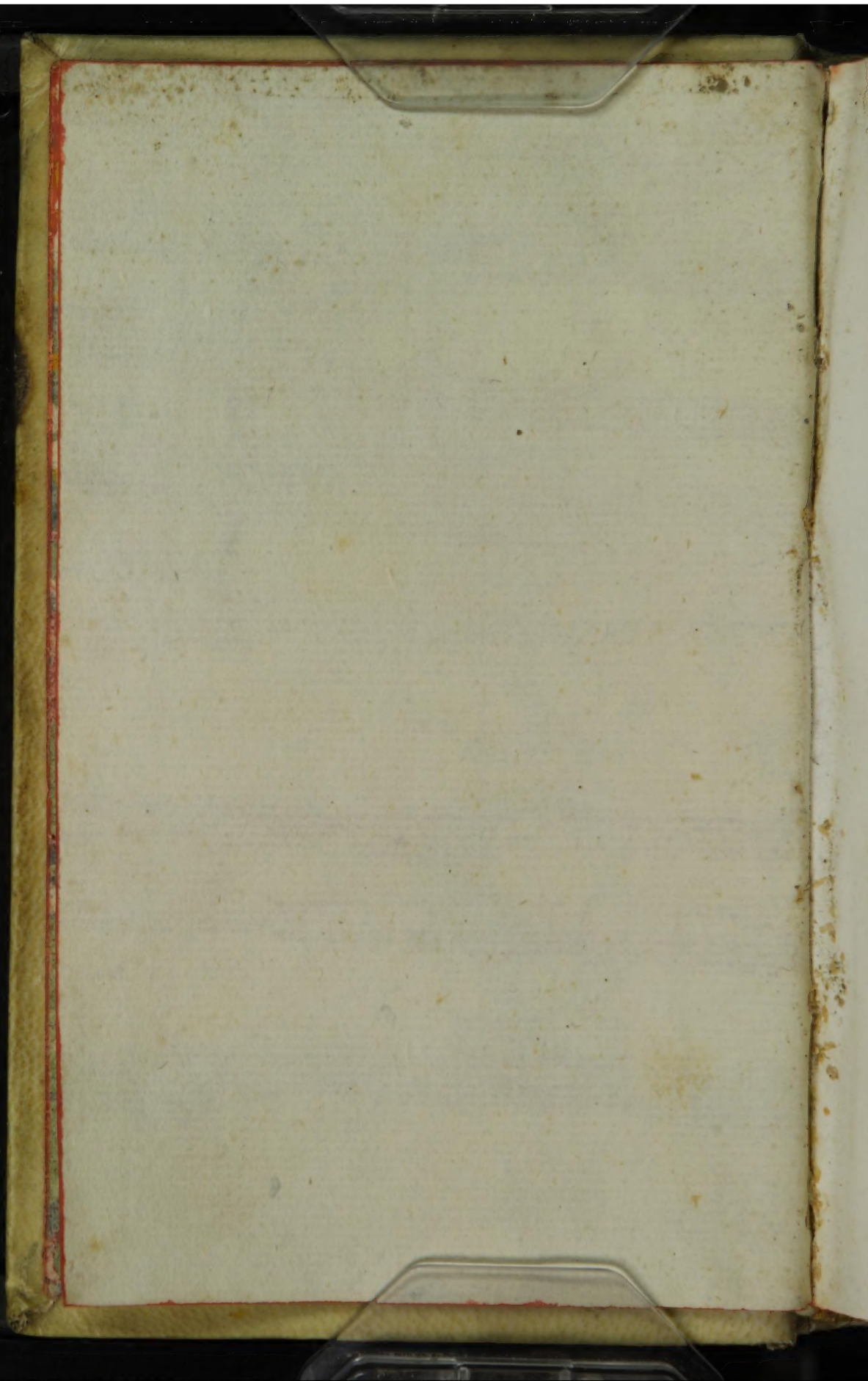

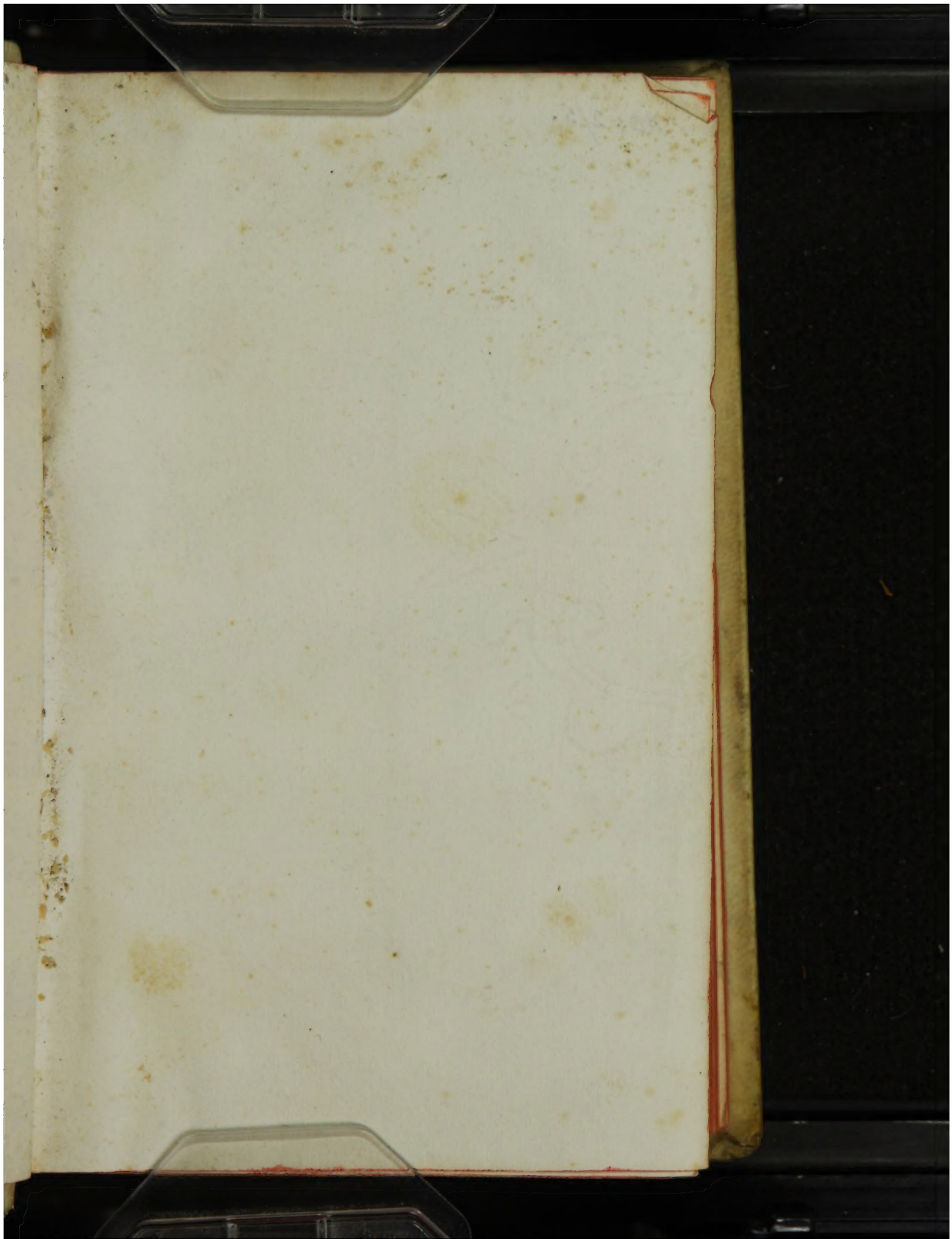
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.2.5.9

Ex Libris Joannis Nencini
1874

Ato. 2/5.

C·PLINII SECVNDI VERONENSIS HISTO-
RIAE NATVRALIS·LIBRI·DECEM ET
OCTO·SECVNDI VOLVMINIS.
AB ALEXANDRO BENEDI-
CTO VE·PHYSICO
EMENDATIO
RES RED
DITI.

TABVLA

C. PLINII SECVNDI HISTORIARVM MVN-
DI. ΕΛΕΥΧΟΣ. LIBRORVM OMNIVM TRI-
GINTASEPTEM. SECVNDVM VOLVMEN.
DECEM ET OCTO CONTINENS LIBROS.

Summatim Hæc insunt secundi voluminis. Libris
singulis & folijs.

Rimo præfatio operis ad .T. Vespas. iperatore
p Item auctorum nomina: ex quibus desumpsit
ea quæ persequitur libris decem & octo capi-
ta rerum singularum attingens. Libros

Vigesimo quæ cibis & medicina in plā tis satius conueniant	Maximū. fo. 1
Vigesimoprio flores et coronamēta.	In hortis. f. 29
Xxij. coronæ et medicinæ ex herbis.	Cōplesse. fo. 51
Xxij. medicinæ ex uño et arboribus ur.	Peracta. fo. 71
Xxij. medicinæ ex arboribus siluest.	Ne siluæ. f. 89
Xxv. medicinæ herbarū spōte nascētū	Ipsaq; fo. 111
Xxyi. noui morbi. & medicinæ quarū dam herbarum per morbos	Sensit. fo. 131
Xxvij. herbæ aliæ qdā & medicinæ.	Crescit. fo. 150
Xxij. medicinæ ex homine. & animalibus magnis.	Dicta erat f. 166
Xxix d. medicinæ auctoris & me- dicinæ ex reliquis aialibus.	Natura fo. 199
Xxx magna et medicinæ qdā p mēbra.	Magicas. f. 216
Xxxi. medicinæ ex aquatilibus.	Aquatiliū. fo. 234
Xxxij. reliqua ex aquatilibus	Ventum. fo. 249
Xxxij. metalla auri & argenti.	Metalla. fo. 267
Trigesimoquarto metalla aris & plumbi: & artifices ararij	Proximæ. fo. 287
Xxxv. pictura coloresq; & pictores.	Metallorū. fo. 308
Xxxvi. marmora & lapides.	Lapidum. fo. 332
Trigesimo septimo gemmæ.	Vt nihil. fo. 356

SECUNDI VOLVMINIS

Ibro vigesimo continentur medicinae ex his

l quae in hortis seruntur.

De cucuere siluestri & elaterio. ca. i. fo. 1.

De angurio cucumere siue erratico: & de
satino: & de pepone. ca. ij. fo. 2.

De cucurbita siluestri & rapo ca. iij. fo. 2.

De naporum differentijs & raphano siluestri: & de
raphano satino & pastinacha ca. iij. fo. 3.

De staphylino siue pastinaca: & gigidio: & sisere: &
siliu: & inula: & de cepe siluestri ca. v. fo. 4.

De porro sectino & capitato: & de alio ca. vi. fo. 5.

De lactuca siluatica siue caprina: & esopo & isati &
lactuca siluestri ca. vij. fo. 7.

De generibus betae: & intybis & cichorio: & seri ge
nera duo. ca. viij. fo. 8.

De brassica & lapsana: & de brassica marina: &
scylla: & de bulbis & bubline ca. ix. fo. 9.

De aspagis et corruda: et libyco: et hormio. ca. x. fo. 12.

De apio et apiastro: et helioselio: et orleofelino. ca. xi. fo. 12.

De petroselino & ocimo ca. xij. fo. 13.

De siluestri ocio et eruca: et nastrutio et ruta. ca. xij. fo. 24.

De mentastro et meta & pulegio & nepeta & de cu

De cumino ethiopico: & de (mino. ca. xiiij. fo. 16.

cappari: & de ligustico: siue panace ca. xv. fo. 18.

De cumila gallinacea siue origano & cumilagine & cu

nila satina & cumila montana ca. xvi. fo. 18.

De piperiti & oricano & othimine prassio & tra

gorigano & heraclio & lepido: & de gith siue me

lenchio & aniso ca. xvij. fo. 19.

De aneto & sagapenio: & de papauere albo & ni

gro: & quomodo succus herbarum colligendus est:

& de opio. ca. xvij. fo. 21.

aaa ij

TABVLA

De empractico & erratico & glaucio siue parolio et heraclio siue aphro: & de diacodio	ca. xix.	fo. 22.
De tichymalo & archalio & portulaca siue peplio & coriandro: & de atriplici	ca. xx.	fo. 22
De malua malope & althea & Iapathō oxylapato hydrolapato & hyppolapato & bubalapato	ca. xxi.	fo. 24
De sinapis tribus generibus & marrubio & serpillio & sisymbrio siue thymbræo & de lini semine & blito	ca. xxij.	fo. 25
De meu & Foeniculo hippomarathro: uel myrseneo et canabi et de ferula et carduis	ca. xxiiij.	fo. 27
Confectio theriacæ compositio medicamentis antiochi	xxiiij.	fo. 28
Sūma medicinæ & historiæ et obseruationes. M. dc. viij.		
Ex auctoribus.		

Catone censorio. M. Varrone. Pompeio: Leneo: Gallione Higino: Sex: Nigro: qui græce scripsit: Iulio basso q̄ itē Celso: Antonio Castore. Externis. Democrito: Theophrasto: Orpheo: Menandro q̄ biochresta scripsit: Pythagora: Nicandro.

Medicis.

Nicandro: Hippocrate: Chrysippo: Diocle: Opione: Heraclide Hiseri: Dionysio: Apollodoro Tarentino: Apollodoro Citiense: Praxagora: Phistonico medo: Diuice: Cleopante: Philistione: Asclepiade: Grateia: petronio: diodoro: Iolla: Erasistrato: diagora: andrea: Mnesicle: Epicarmo: damione: dalione: Sosimene. Hyepolo: metrodoro: Solone: Lycio: Olympiade Thebana: Phyllino: petrido Mictione: Glancia: Xenostrate.

I. Libro uigesimoprimo continentur florum & coronamentorum naturæ.

SECVNDI VOLVMINIS

De mira florum uarietate.	ca. i	fo. 29
De strophio serto: & qui primū flo res misere capint: & qñ primū co- rolla inēta uel appellata et quare	ca. ii	fo. 29
Quis primū coronā folijs aureis et ar gēteis dedit: de honore corōarū apud ātiq̃uos et d̃ Scipiōis honore: et d̃ pa stilibus corōis: et Cleopat̃æ regiæ scā	ca. iij	fo. 29
De rosa in coronis: & de gñibus eius:		
& ubi seratur	ca. iij	fo. 30
De lilio tria gñā: et rōe ea iserēdi	ca. v	fo. 31
De uiolis: & de caltha & bacchare & combreto	ca. vi	fo. 32
De floribus ātiq̃s et d̃ odoramētōrū di uersitate & saluunca & polino	ca. vii	fo. 33
De uestiū æmulatōe cū floribus et ama rātho chrysocome siue chrysiti	ca. viij	fo. 34
De honore corōarū et cyclamino et me lotro & trifolio tria gñā eius	ca. ix	fo. 35
De origano & thymo & melle atti- co & coniza et Iouis flore et helino et ābrotono et leucāthemo	ca. x	fo. 35
De amaraco uel sāsūco et nyctegreto et meliloto et uiola alba & codiamino et de siluestribus bulbis et helichyso et lychnis & de herbis citra mare	ca. xi	fo. 36
De cnra apum et pabulo & morbis earum & remedijs	ca. xij	fo. 37
De uenenato melle & d̃ remedijs mel lis uenenati & mellis isani	ca. xij	fo. 37
De melle qd̃ muscæ nō attigunt & al uicarijs & cura eorum si famē sctiūt		

aaa iij

TABVLA.

aper & qũo cara fiat	m. xiiij	fo. 38
De herbis spõte nascẽtibz et aculeatis	m. xv	fo. 39
De carduo helxine & tribulo	m. xvi	fo. 40
anchusa		
De dria herbarũ p folia & quæ her- bæ toto año floreãt et hastula regia		
& pitana & de gladiola	m. xvij	fo. 41
De iũco gĩa sex et de cypo & de me- dicamentis earũ & de cipro et odo		
rato iunco	m. xvij	fo. 42
De rosa medicina et de lilio et de narciso et ex viola et de bacchare et cõbreto et asaro	m. xix	fo. 43
De nardo gallico: & de croco medicina: & croco magno: & ex siri & saluunca & holo		
chryso & chrysocome & meliloto	m. xx	fo. 45
De trifolio et thymo et homero calle:		
& de helio & ambrotono	m. xxi	fo. 46
Ex leucãthemo et sãsũco medicina	m. xxij	fo. 47
Ex anemona medicina	m. xxij	fo. 48
Ex œnanthe medicina	m. xxij	fo. 48
Ex heliocryso medicina	m. xxv	fo. 48
Ex hiacynto medicina	m. xxvi	fo. 48
Ex uincapuinca medicina	m. xxvij	fo. 49
Ex colocasia medicina	m. xxvij	fo. 49
Ex anthalio medicina	m. xxix	fo. 49
De pthenio medicina	m. xxx	fo. 49
De strichne medicina	m. xxxi	fo. 49
De corcoro	m. xxxij	fo. 50
De persoluta	m. xxxij	fo. 50
De mēsuris & pōderibus	m. xxxij	fo. 50
Sũma medicina historie & obseruationes. dcc. xx.		
Ex auctoribus.		

SECVNDI VOLVMINIS

Catõe Cēsorio·M·Varrone Massurio: Antiatē· C·Helio
Vestino: Vibio Ruffino: Higino: Pōponio mela: Pōpeio
lenate: Cor· Celso: Celsurnio Basso· P· Largio: Licinio
macro: Sestio q̄ græcē scripsit: Iulio Basso: qui itē Anto
nio Castore

Externis.

Theophrasto: Democrito: Orptheo: Pythogora: Magone:
Menandro: qui biochresta scripsit Nicādro: Homera: He
fiodo: Museo: Sophocle: Anaxilao.

Medicis.

Mnesteo q̄ de corōis: Callimacho q̄ itē: Phania physico:
Simo: Timaristo: Hippocrate: Chrysippo: Diocle: Opiōe
Heracleide: Nicēfio: Dionysio: Apollodoro Citiēse: Apollo
doro Tarētino: Praxagora: Plistonico medico Diēuche:
Cleophāto: Philistine: Asclepiade: Carthecia: Petronio:
Diodoro: Iollā: Erasistrato Diagora: Andrea: Mnesicle:
Epicarmo: Damiōe: Daliōe: Sofime: Theopolemo: Metro
doro: Solone Lycio: Olympiade thebana Phillino: Petre
io: Mytione: Glacia: Xenocrate.

Ibro Vigesimo secūdo cōtinetur de auctoritate

I herbarum.

De gētibus herbis formæ gratia

utentibus	m.i	fo. 51
Qd̄ herbis nestes inficiantur	m.ij	fo. 51
De corona graminea	m.iiij	fo. 51
De uarietate eius	m.iiij	fo. 51
Qui soli corona ea donati	m.v	fo. 52
Qui solus cēturio coronatus	m.vi	fo. 52
Medicinæ ex reliquis ornamentis		
erynge	m.vij	fo. 53
De herba q̄ cētū capita uocant	m.viiij	fo. 53
De achāo & glycyrrhyza: & stoma chicæ	m.ix	fo. 53

TABVLA

De tribulo et gñibus eius et medicis	ca. x	fo. 54
De stæbe & medicinis eius	ca. xi	fo. 54
De hyppophye & medicinis eius	ca. xij	fo. 54
De urtica & medicinis eius	ca. xiiij	fo. 54
De lamio & medicinis eius	ca. xiiij	fo. 55
De scordiōe: gñibnsq; ac medicis eius	ca. xv	fo. 55
De leucacātha siue phinio siue ischa- da & medicinis eius	ca. xvi.	fo. 55
De helxine pditio pthenio syderite et medicinis eius	ca. xvij	fo. 56
De chamæleōte gñibusq; & medicis eius	ca. xviii	fo. 56
De coronopo & medicinis eius	ca. xix	fo. 56
De anchusa & pseudāchusa & me- dicinis earum	ca. xx	fo. 57
De onichylo: āthemi: lotho: et lotome- tra: heliotropio: tricocco et callitricho	ca. xxi	fo. 57.
De picride: thesio & asphodelo: hali- mo & acchāto et buḡsti: elaphobo- scho sādite: et lasina: et de crucalide: sio: syllobo: scolymo siue limōio et sō- cho cōdrilo siue cōdrili et boletis	ca. xxij	fo. 59
De fūgis et silphio: et d lasere mede-	ca. xxiiij	fo. 62
De natura mellis et aqua mulsa: et q= re gñe ciborū mores imutētur: & de melitide & cera	ca. xxiiij	fo. 64
Contra oppositiones medicorum me- dicinæ ex frugibus	ca. xxv	fo. 65
Sūma medicinæ & historiæ & obseruatiōes. dcccc. vi. Ex auctōribus.		
Iisdē quibus priore libro: & pter eos Chrysfermo: Era- tosthene: Alao.		

SECUNDI VOLVMINIS

Ibro Vigesimo tertio cōtinetur de cultis arboribus.

- l De medicinis uuarū recētū & ser
mētis uuarū & uinacis: & de uua theria
a: et de uua passa: et astaphide et astaphisa
gria pituitaria et labrusca: et d uite alba et
nigra: et d mustis et uini gñibus ca.i fo.72
- De aato scyllio et oxymelle & sapa
& fœe uini aati & sape ca.ij fo.77
- De oleis et folijs olea: flore et cinere et
d oliua alba et nigra: et d amurca ca.iiij fo.78
- De folijs oleastri & ænãthio oleo et
coccio & amigdalino & laurino
& myrteo chamæmyrsino & cupf
sino: citreo & caryino ca.iiij fo.79
- De myrobalão palma et palma elata ca.v fo.82
- Medicinae ex singulorū gñm flore: foli
is: fructu: ramis cortice: ligno: succo:
radice cinere ca.vi fo.82
- De pyris et eorū obseruatōibus: et d fi
corū obseruatōe: et caprifico et her
mea et aliorū gñibus medicie ca.vij fo.83
- De pieis et amygdalis et nucæ auella
na: et d nucæ iuglåde et pistacijs et ca
staneis et siliquis et cornu unedone
& lauro ca.viiij fo.87
- De myrto satiua: & myrtidano: &
de myrto siluestri ca.ix fo.89
- Sūma medicie & historie & obseruatōes. M. cccc. xix
Ex auctōribus
- C. Valgio: Pōpeio Leneo: Sestio Nigro: q græc scripsit:
Iul. Basso: q itē: Antonio Castore. M. Varrōe. Cor. Celso

TABVLA

Fabiano.

Externis.

Theophrasto: Democrito: Orpheo: Pytagora: Magõe. Me
nãdro: q̄ biocresta scripsit: Nicãdro: Homero. Hesiodo.
Museo: Sophocle. Anaxilao. Medicis
Mnesteo Callimacho: Phania physico: Simo Timaristo:
Hippocrate. Chrysippo: Diocle. Opiõe. Heraclide. Hiãfio
diõysio: apollodo. citiõe. Apollodoro tarẽtio. Praxagora
Plistõico medico. diẽuche. cleophãto. Philistiõe. Asclepia
de. Cratia. Petrõio. Diodoro. Iolla. Erasistrato. Digora
andrea Onorca. Mnesicle. Epicarmo Demi. e. Datõe. Cosi
mene. Theopolemo. Metrodoro. Solõe Lycio. Olympiãde
Thebana. Phillino. Peno. Myctiõe. Glaucia. Xenocrãt.

Ibro vigesimoquarto cõti-

l nẽtur medicĩe ex arboribus
siluestribus

	m.i	fo. 90
Lotos	m.ij	fo. 90
Glans	m.iiij	fo. 91
De coco ilicis & galla & uisco pilulis glãde: de artiradice & subere	m.iiij	fo. 91
De fãgo & cupssõ & cãdro magna: de cãdride galbano	m.v	fo. 91
De hãmonico & styracẽ & spõdilio et sphão et terebitho et camepyte et picio et resinis et picea et lẽtisco	m.vi	fo. 92
De pice spissa et liq̄da et palipissa & pissa sephaltos et zopissa et tãda & lentisco	m.vij	fo. 94
De platano et fraxino & aare & al ba populo et ulmo et tilia et sambu co & iunipero	m.vij	fo. 95
De salice & amerina & uutilibus et eristro	m.ix	fo. 96

SECUNDI VOLVMINIS

- De uirga sanguinea & silere et ligu-
stro & alno & hedera et cystho et
cisso & erythrano & chamacisso
& similac & de clematida m.x fo.98
- De arūdine & papyro & hebeo &
rhododēdro: de rhusen & hydro et
cachrye & sabina & selagine &
samulo & gūmi medicinae m.xi fo.100
- De spina ægyptia & spina alba &
achanto & acatia m.xij fa.102
- De uulgarī spina & siluestri: & de
syrisapetro: & de appēdiæ spina et
pyrachātho et paliuro agfolia et ta
xo & rubis medicinae m.xiij fo.102
- De cynosbato et iō rubo et rhāno et lytio
sarcocola et oporiæ medicinae m.xiiij fo.103
- De chmædrye et chamædaphne et cha
mhæalea etcamefici et chamacisso cha
mæleuce et chamæciparisso et apelopra
fo et stachye et clinopodio et cētūculo
et clematide ægyptia medicinae m.xv fo.104
- De arō et dracūculo dracūtio et eri et mil
lefolio et herba eiusdē nois et pseudonio
et myrrhi et onobryche medicinae m.xvi fo.106
- De coriacaſia et callicia et menicle: &
alijs. xxiiij. et medicis earū quas qdā
magicas eē dicūt: et de cōſidia & de
aproxi & recidiuis morborū ca.xvij fo.107
- De eriphia et lāaria et stratioti medicinae m.xviiij fo.109
- De herba quæ nascitur in capite sta
tue: & de herba de fluminibus &
berba lingua & cribro & fimetis

TABVLA

Et rhodo Et ipia et ueneris pestie
 et nodia et philathropo Et canaria
 lappa et tordyle: et de gramie dacty
 lo Et scenograeco medicinae m. xix fo. 109
 Summa medicinae et historiae Et obseruationes. M. cccc. xviij.

Ex auctoribus.

C. Valgio. Popeio Leneo: Sex. Nigro: q. graec. scripsit: Iu-
 lio basso: q. ite Antonio Castore. M. Varrone. Cor. Celso.
 Fabiano.

Externis.

Teophrastro: Apollodoro: Democrito: Orpheo: Pitago-
 ra: Magone: Menandro: q. biochresta scripsit: Nicandro:
 Homero: Hesiodo: Museo: Sophocle: Anaxilao.

Medicis.

Mnesteo Callimacho: phania physico: Simo: Timaristo:
 Hippocrate: Crisippo: Diocle: Opione: Heraclide: Hie-
 sio: Dionysio: Apollodoro Citiense: Apollodoro Tarentino
 Praxagora: Plistoico medico: Diuche: Cleophato: Philo-
 stoe: Asclepiade: Crateia: Petronio: Diodoro: Tolla: Eras-
 strato: Diagora Andrea: Enorta: Mnesicle: Epicarmo: De-
 mio: Sofimene: Theopolemo: Solone Licio: Metrodoro:
 Olimpiade thebana: Philino: Petreio Mictone: Glau-
 cia: Xenocrate.

Libro Vigesimoquinto continetur natura herba-
 rum sponte nascentium auctoritas herbarum: Et de
 origine usus earum m. i fo. 111

Qui latine usus herbarum scripserint: Et quando ad Ro-
 manos noticia earum peruenit: Et qui primi graeco-
 rum de his composuerint: Et de herbarum inuentione
 Et antiqua medicina: Et quare minus exercentur ea-
 rum remedia: Et de cynorhodo: Et de dracunculo me-
 dicinae m. ij fo. 112

De quodam pestifero fonte germaniae: Et de britannica: et

SECUNDI VOLUMINIS

maximis morborum doloribus m.iiij fo.314

De moly & dodocatheo: & pæonia uel pentorobo: uel
glycyside & panace uel asclepio & heracleo panace
chironio & panace centaureo uel pharnaceo & era-
cleo syderio & hyoscyamo uel apollinari siue altercā
geno m.iiij fo.115

De linozoste: parthenio: hermipora siue potius mercuria
li: & achillea & panace heraclea sideriti millefolio:
& de scoparegia: & hermineo tencrio splenio: & d
melapodio siue helleboro: quot ue eorū gna: & de ni-
gro helleboro & albo medicina: & quādo detur: &
quō sumendum: & quibus nō dandū: & quod mures
necat m.v fo.116

De mithridatia: & scordoti siue scordio: & polemo-
nia uel philateria uel chyliodynama & eupatoria et
centaurea siue chyronia & delecto cētaureo libadio fel-
le terræ & triorche medicina m.vi fo.119

De climeno & gētiana & lysimachia & pthenide et
artemisia & ambrosia & nymphaea & eracleo siue
rhopalo & euphorbia medicina m.vij fo.119

De plantagine & buglosso & cynoglosso & buphtal-
mo & scythica: & de spartania et hippia & eschæ-
mone: & de betonica & cantabrica consilagine: &
hiberida: & chelidonia: & canaria & elaphobosco:
& dictāno & aristolochia: & q̄ eius delectatōe in-
uoluāt pisces & statī capiātur: & medicina contra
serpentium ictus ex herbis quas superius no
minauit m.viii fo.121

De argemonia & agarico: & echio: et hyoscyamo: &
hierabotane: & blattaria & lemonia: & quinq; fo-
lio: & dauco: persolata: & arctio: & cyclamino: &
pentadano m.ix fo.123

TABVLA

De ebulo: & uerbasco: & thelegono: & de phrinio:
 & de alisma: & de peristerio: & demoly: & d'ana
 turrhino: & contra mala medicamenta: & de peti-
 carpo m. x fo. 125

De remedijs: quæ gnatum mēbratimq; singulis corporu;
 morbis eueniant m. xi fo. 126

De thysellio et cētaurea: & chelidonia: & panace: &
 hyoscyamo: & euphorbio m. xij fo. 127

De anagallide siue acoro & mādracora siue circolo &
 cicuta et creno agrio & molibdena et iride et capno:
 et alice et achoro cotyledo aizoo et ādrachne & erige
 ro: et de ophemoro: et de labro ueneris: et de ranunculo
 medicina: & de oris uitijs m. xij fo

Sūma medicina & historia & obseruatōes. M. ccxij.
 Ex auctoribus.

Sex. Gallico. Pōpeio Leneo: Sestio Nigro: qui græc scrip
 sit: Iulio Basso qui item: Antonio Castore: Cor. Celse.
 Externis.

Theophrasto: Apollodoro: Dēocrito: Iuba: Orphee: Py-
 thagora: Magōe: Menādro: q biochresta scripsit: Nican-
 dro: Homero: Hesiodo: museo: Sophocle: X ātho: anaxilao
 Medicis.

Mnesteo: Callimacho: Phania physico: Timaristo: Simo
 Hippocrate: Chrysippo: Diocle: Opiōe: Heraclide: Hic-
 sio: Dionysio: Apollodoro Citiēse: Apollodoro Tarcetino
 Praxagora: Plistōico medico: Dieuce: Cleophāto: Phylis-
 tiōe: Asclepiade: Cratrea: Iella: Erasistrato: Diagora: an-
 drea: Mnesicle: Epicharmo: Demiōe: Sofimene: Theopole-
 mo: Metrodoro: Solōe Lycio: Olympiade thebana: Phil-
 lino: Petreio: Miltione: Glaucia: Xenocrate.

Ibro Vicesimo sexto cōtinētur relique p morbo
 l borū gna medicina & de nouis morbis: &

SECVNDI VOLVMINIS

de lichene quid sit: & qñ primū ī italia cœpint: et de carbūculo elephātiāsi & colo	m.i	fo.131
Laus Hippocratis	m.ij	fo.132
De noua medicā: & Asclepiade medico: & q̄ rōne ueterē medicinā mutauerit	m.ij	fo.132
Irrisio magicā artis: et d lichene et rapsia	m.iiij	fo.133
Ad strumas: & ad digitos: & ad pectus & ad tussim medicinæ	m.v	fo.134
De uerbascō & chamæleuā uel thussilagi ne & bechio & aquilea & salua	m.vi	fo.134
Ad lateris dolores & pectoris: & ad hortopnoeas: ad iecinoris dolorē: cordis dolori pulmōi urinæ tussi pecto ri ularibus: pulmōi renibus: epaticis: ad uomitionē: ad singultus pleureticis	m.vij	fo.135
De oībus uitijs uentris et remedijs corū q̄ circa uel itra sūt: & de aluo sistēda uel soluēda	m.viiij	fo.136
De pulegio et argemone	m.ix	fo.142
De nympha et abstinētia et appetētia ueneris: et d saty rio erytrococco et crategi et sideriti	m.x	fo.142
Medicinæ gñales de pedibus talis articulis nervis & re media cōtra morbos: q̄ totū corpus occupant de myrtide & uigilijs & palisi: & de febribus frigidis & fe bre iumētōrū & phreneticis & chamæacte & aizoo & igne sacro	m.xi	fo.143
Ad eluxata mēbra et cōtra morbū regiū et cōtra furūcu los et fistulas et iflationes & abustionē et cōtra alios morbos ad nervos & sanguinē	m.xij	fo.145
De herba equisetō & stephanomeli & erisitalē & cō tra uermes	m.xiiij	fo.146
De ularibus ad plagas et d policnēo	m.xiiij	fo.147
De pluris expimētis ad ificiēdos capillos et ptus eijciē dos et cōtinēdos et aliorū remedia	m.xv	fo.149
Sūma medicinæ & historiæ & obseruatōes	M.ccxcij	

TABVLA

Ex auctoribus

M. Varrōe. C. Valgio. Pōpeio Leneo. Sestio Nigro q̄ gra
ce scripsit: Iulio basso: q̄ itē: Antonio Castore. Cor. Celso
Externis.

Theophrasto: Apollodoro: Dēocrito: Iuba: Orpheo: Py-
thagora: Magone: Menādro q̄ biochresta scripsit: Nicā-
dro: Hōero: Hesiodo: Museo: Sophocle: Xātho. Anaxilao.
Medicis.

Mnesteo. Callimacho. Phania physico. Timarcho. Simo
Hippocrate. Chrisippo: Diocle. Opione. Heraclide. Hice-
sio. Dionysio. Apollodoro Citiēse. Apollodoro Tarētino.
Praxagora. Plistōico medico: Dieuche Chleophāto. Phi-
listiōe. Asclepiade. Crateia. Iolla. Erasistrato. Diagora
Andrea. Mnesicle. Epicarmo. Demione. Theopolemo. Me-
trodoro. Solone Lycio: Thebana Olympiade. Phylino.
Petreio Mytione. Glaucia. Xenocrate.

Ibro Vigesimo septimo cōtinētur Reliqua her

l barum genera m. i fo. 150

De aconito & pāthera quæ extinguitur aco-

nito m. ii fo. 151

Q dōiū creaturarū cōditor sit deus m. iij fo. 151

De æthiopide: et amarātho: et aloë: et alcea et alipho: et

alsima: et ādroface: et ādrofeno: et ambrosia: et aconi: et

anagyro: & anonymo m. iij fo. 152

De aparine et arētio et asplēo et asclepiade et astire uel

bubonio & ascyro uel ascyroide: & aphace & d

alcibio & alactorolopho. m. v fo. 154

De alo (sinthio m. vi fo. 155

De alga et aītea et de āpelosagria et ab m. viij fo. 155

De absinthio et balote et botrye fruticosa & branyla.

& brio et bupleuri et catanāte & calli et circea et cir

cesio et trategono et theligono et crocodylio et cynosor-

chy et chrysolachāo et cuculo et cōserua m. viij. fo. 156

VIGESIMVS Fo. 1
CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS
HISTORIAE LIBER. XX.

PROOEMIUM.

MAXIMUM HINC OPVS NATV-
rae ordiemur: et cibos suos homini nar-
rabimus: fateriq; cogemus ignota esse
p quae uiuat. Nemo id paruum ac modicum
existimauerit nominum uilitate deceptus.
Pax secum in his aut bellum naturae dicetur: odia amicitiaeque rerum surdarum: ac sensu carentium. Et quo magis miremur: omnia ea hominum causa: quod graeci sympathiam appellauerunt: quibus cuncta constant: ignes aquis restinguentibus: aquam sole deuorante: luna pariente. Altero alterius iniuria deficiente sydere. Atque ut a sublimioribus recedamus: ferrum ad se trahente magnete lapide: et alio rursus abigente a sese. Adamantem opum gaudium in fragilem omni caetera ui inuictum: sanguine hircino rumpente. Quaeque alia in suis dicemus locis paria: uel maiora mira. Tantum uenia sit: a minimis: sed a salutaribus ordiemur. Primumque ab hortensibus.

De cucumere siluestri: et elaterio. Ca. i.

Vicum siluestre esse diximus multo infra
c magnitudinem satini. Ex eo fit medicamentum
quod uocatur elaterium succo expresso e semine
cuius causa nisi maturius incidatur: semen exilit oculorum etiam periculo. Seruatur autem decerptus una nocte: postero die inciditur harundine. Semen quoque cinere conspergitur ad coercendam succi habundantiam. Qui expressus suscipitur aqua caelesti: atque subsidet. Deinde in sole cogitur in pastillos ad magnos mortalium usus. Ob-

A

LIBER

scuritates: & uitia oculorū sanat: generarumq; ulcera:
 tradunt hoc succo tactis radicibus uitium non attingi
 uuas ab auibus. Radix autē ex aceto cocta podagris il-
 linitur. Succoq; dentium dolori medetur. Arida cum re-
 sina impetiginem & scabiē: quā psoram: & lichenas
 uocant. Parotidas: & pannos sanat. Et cicatricibus co-
 lorem reddit. Et foliorum succus auribus surdis cū ace-
 to instilatur. Elaterium tempestiuum est autumno. Nec
 ullum ex medicamentis longiore aeo durat. Incipit a-
 trimatu. Siquis recentiore uti uelit: pastillos in nouo fi-
 stili igne lento in aceto domet. Idq; melius quo uetu-
 stius erit. Quem iam ducentis annis seruatum esse au-
 ctor est Teopastus. Et usq; ad quinquagesimū lucerna-
 rum lumina extinguit. Hoc enim ueri experimētum est:
 si admotum priusq; extinguat: sintilare sursum ac deor-
 sum cogat. Palidum ac leue herbaceo: ac scabro melius:
 ac leniter amarum. Putant conceptus ad alligato semi-
 ne adiuuari: si terrā non attigerit. Partus uero si in arie-
 tis lana alligatum inscientis lumbis fuerit: ita ut pro-
 tinus ab ea eximatur: & rapiatur extra domum ipsam.
 Cucumim qui magnificant: nasci præcipuum in ara-
 bia: mox cyrenis. Alij in arcadia tradunt similē helio-
 tropio. Cuius inter folia & ramos prouenire magnitu-
 dine nucis inglandis semen: esse autē ad speciem scorpio-
 nis cauda reflexa: sed candida. Aliqui etiam ab eo scor-
 pionium cucumin uocant: efficacissimum contra scor-
 pionum ictus & semine: & elaterio: & ad purgan-
 dum uterum aliosq;. Modus portione uirium ab dimi-
 dio obolo ad solidum. Cepiosius necat: Sic & contra
 phthiriasin bibitur & hydropises: illitū. Anginas &
 arterias cum melle & oleo uetere sanat.

De anguino cucumere: siue erratico: & de

satino: & de pepone.

Ca. ij.

Vlti hunc esse apud nos qui anguinis vocatur: ab alijs erraticus: arbitrantur. Quo decocto sparsa mures de eius medicina non attingunt. Idem podagris cum articulorum morbis decoctum in aceto illinitur presentaneo remedio. Lumborum vero dolori semine sole siccato: dein trito triginta denariorum pondere in hemina dato aqua. Sanat & humores subitos illitum cum lacte mulierum. Purgat eas elaterium. Sed gravidis abortum facit. Suspiriosis prodest. Morbo vero regio in nares coniectum. Lentiginis & maculas e facie tollit in sole illitum. Multi eadem omnia satini attribuant. Magnum etiam in eis momenti. Namque & eorum semen quantum tres digiti apprehenderint cum cumino tritum potumque in uino tussientibus auxiliatur. Sed & phreneticis in lacte mulieris Et dysentericis acetabuli mensura. Purulenta autem expuentibus cum cumino pari pondere. & iocineris utriusque in aqua mulsa. Urinam mouet ex uino dulci: & in rhenum dolore clysteribus simul cum cumino infunditur. Qui pepones uocantur refrigerant: maxime in cibo: & emolliunt aluum. Caro eorum epiphoris oculorum: aut doloribus imponitur. Radix sanat ulcera coacta in modum faui: quae cerion uocant. Eadem contra uomitiones siccatur in farina tusa: datur quattuor obolis in aqua mulsa: ita ut qui biberit: quingentos postea passus ambulet. Haec farina & in sinegmata adijcitur. Cortex quoque uomitionem mouet: faciem purgat hoc & folia cuiusque satini illita. Eadem cum melle epinyctidas sanant. Cum uino canis morsus. Item millepeda sepa graeci uocant: oblonga: pilosis pedibus: pecori praecipue nocua. Morsu tumor isequitur: et putrescit locus ipse. Cucumis odore de

A ij

LIBER

fectū animi coctos de raso cortice ex oleo aceto ⁊ mel-
le incundiores esse certum est.

De cucurbita filuestri: ⁊ rapo.

Ca. iij.

Vcurbita filuestris quoq; inuenitur somphos
c a græcis appellata inanis unde ⁊ nomen:
digitali crassitudine: non nisi in saxosis na-
scens. Huius cōmanducatæ succus stomacho admodū p-
dest. Colocinthis uocatur alia ipsa plena: sed minor q̃
satina. Vtilior pallida: quādo eius sunt medicinae. Her-
bacea arefacta per se inanit aluum. Infusa quoq; clyste-
ribus intestinorū omniū uitijis medetur: ⁊ rhenū: ⁊
lumborū: ⁊ paralysi eiecto semine. Aqua mulsa in ea
decoquitur ad dimidias: sic tussienti infunditur obolis
quattuor. Prodest ⁊ stomacho farinae aride pilulis
cū decocto melle sumptis. In morbo uero regio utiliter
semina eius insumuntur: ⁊ protinus aqua mulsa. Car-
nes eius cū absinthio ⁊ sale dentiū dolorem tollunt.
Succus uero cū aceto calefactus: mobiles sistit. Item spi-
nae ⁊ lumborū: ac coxarū dolores cum oleo: si infrice-
tur. Præterea mirū dictū. Semina eius si fuerint pari nu-
mero ad alligata febres sanare dicuntur: quas græci per-
hiodicas uocāt. Satinae quoq; rasæ succus tepesfactus au-
ribus medetur. Cato eius interior sine semine clauis pe-
dum: ⁊ suppurationibus: quæ græci uocant apostema-
ta. Decoctæ autem uniuersæ succus dentium motus sta-
bilit. Dolores inhibet. Vinū cum ea feruesfactū oculorū
etiā ipetus. Folia eius cū recetibus cupressi contusa ⁊
iposita. Ipsa quoq; tosta i argilla ac trita cū adipe anse-
ris uulneribus medetur. Necnō ramētis croticis recētis
podagras refrigerat: ⁊ ardores capitis: ⁊ maxie in-
fantium. Et ignes sacros de strigmentis uelis impositis
uel seminibus. Succus ex strigmentis illitus cum rosa-

ceo: & aceto februm ardore refrigerat. Arida cinis
 impositus mire cōbusta sanat. Chrysippus medicus dā-
 nabit eas in cibis. Sed omniū consensu stomacho utilis-
 simae iudicantur & interaneorū uesticarumq; exulce-
 rationibus. Est & rapo uis medica. Perniones feruens
 impositum sanat. Item frigus pellit e pedibus aqua de-
 coctus. Et ius feruens podagris etiam frigidis medetur.
 Et crudum tusum cum sale cuiusq; uitio pedum. Semē
 illitum & potum in uino contra serpentes: & toxica
 salutare esse proditur. A multis uero antidoti uim habe-
 re in uino & oleo. democritus in totum eum abdicauit
 in cibis propter inflationes. Diocles magis laudibus ex-
 tulit: etiam uenerē stimulari ab eo professus. Item Dio-
 nysius. Magisq; si eruca condiretur. Postea quoq; articu-
 lorū dolori cum adipe prodest. Siluestre rapum in aruis
 maxie nascitur: fruticosum: semine cādido: dulphe ma-
 iore q̄ papaueris. Hoc ad albicandam cutem in facie to-
 toq; corpore utuntur mixta urina pari mensura. Nam
 (ut supra diximus) serui: ordeī: tritici: & lupini radix
 ad omnia inutilis.

De naporū differentiis & rhaphano siluestri: &
 rhaphano satiuo: & pastinaca. Ca. iij.

Aporum duas differentias & in medicina
 n græci seruant. Angulos foliorū caulibus flo-
 rentis: & quod bunion uocant: purgatiōibus
 foeminarum & uesticæ: & urinae utile decoctū potum
 ex aqua mulsa: uel succi dragma. Semen dysentericis to-
 stum tritum in aqua calida e cyathis quattuor. Sed uri-
 nam inhibet: si non lini semen una bibatur. Alterum ge-
 nus buniada appellāt: & rhaphano & rapo simile.
 Seminis præclari cōtra uenena: ob id & antidotis utū-
 tur illo. Rhaphanum & siluestre esse diximus. Lauda-

A iij

LIBER

tissimū in arcadia: q̄q̄ & alibi nascitur: utilior urinæ
 dūtaxat eijciendæ. Cætero bilem detrahīt. Et idem cor-
 tices in uino. Præterea quæ circa eos dicta sunt stoma-
 chum purgant. pituitā extenuāt: urinam concitant. Est
 æstiuosus in italia & armoraciā uocant satiuā. Satiuā
 uero decocti mane poti ad ternos cyathos cōminuūt: et
 eijciunt calculos. Idem in posca decocti cōtra serpentū
 morsus illinuntur. Ad tussim etiā mane ieiunis rapha-
 nus prodest cū melle. Semē eorū tostū: ipsumq; cōman-
 ducatum ad lagaroponon. In aqua folijs eius decoctis
 bibere uel succū ipsius cyathis binis. Cōtra phlegmoni
 ipsos illinire tussos utile. Inheantibus uero recentē cor-
 ticē cū melle. Veternosis autē q̄ acerrimos mandere. Se-
 menq; tostū: de in contritū cū melle suspiriosis. Idē &
 cōtra uenēa p̄sunt. Cæterū ceraſtis: scorpionibus aduer-
 satur: uel ipso semine infectis manibus ipse tractatibus
 Imposito raphano scorpionibus: moriūtur. salutare
 & contra fungorū: aut hyoscyami uenena equæ: ut ni-
 cāder tradit. Et cōtra uiscū quoq; dari Apollodori duo
 iubent scyllæus & tarentinus. scyllæus semen: ex aqua
 tritum: tarentinus succum. Lyenem item extenuant. Lo-
 tineri profunt: & lumborū doloribus. Hydropicis quo-
 q; ex aceto aut sinapi sumpti: & lethargicis. Praxago-
 ras & ileosis dandos censet. Plistonices & colicis. In-
 testinorum ulcera sanant. Ac pululenta præcordiorum:
 si cum melle edantur. Quidam ad hæc coquere eos in
 luto illitos malunt: sic & fœminas purgari. Ex aceto
 & melle sumpti intestinorum animalia detrahunt.
 Item ad tertias: decocto eorum potu cum uino enthero-
 celis profunt: sanguinem quoq; inutilē sic extrahunt.
 Medius ad hæc & sanguinem excreantibus coctos da-
 ri iubet. Et puerperis ad lactis copiam augendam. Hip-

pocrates capillos mulierum defluos fricari raphanis:
 Et super umbilicum imponi contra tormenta uulue.
 Redducunt Et cicatricem ad colorem. Semen quoque ex
 aqua impositum sistit ulcera: quæ phagedenas uocant.
 Democritus uenerem hoc cibo stimulari putat. Ob id
 fortassis uoci nocere aliqui tradiderunt. Folia quæ in ob
 longis tantum nascuntur: excitare oculorum aciem di-
 cuntur. Vbi uero acrior raphani medicina admota sit:
 hyssopum dari protinus imperant. Hæc antipathin est.
 Et aurium grauitati succum raphani instillant. Nam
 uomitus summo cibo esse eos: utilissimum est. Pastina-
 cæ simile hibiscum: quod molochen agrian uocant: Et
 aliqui plistolochiam: vlcerebus: chartilagini: ossibus fra-
 ctis medetur. Folia eius ex aqua pota alium soluant: ser-
 pentes abigunt. Apium: uestparum: crabromum ictibus il-
 lita medentur. Radicem eius ante solis ortum erutam
 inuoluant lana coloris: quem natium uocant. præterea
 ouis quæ fæminam peperit: strumi sive uel suppuratis al-
 ligant. Quidam ad hunc usum auro effodiendam cen-
 sent. Cauendumque ne terram attingat. Celsus podagris
 quæ sine tumore sunt radicem eius uino decoctam im-
 poni iubet.

De staphylino: siue pastinaca: Et gigi-
 do: Et sisere Et sesili: Et inula: Et de ce-
 pe syluestri.

Ca. y.

Alterum genus est staphylinos: quod pastina-
 cam erraticam uocant. Eius semen contritum
 Et in uino potum tumentem alium: Et sus-
 focationes mulierum: doloresque lenit: in tantum ut uul-
 uas corrigat. Illitum quoque e passo uentri earum pro-
 dest. Viris uero pdest cum panis portiōe aqua tritum. Ex ui-
 no potum contra uentris dolores. Pellit Et urinam: Et pha-

A iij

LIBER

gedenas ulcerum sistit recens cum melle impositū. Vel aridæ farinae inspersam radicē eius. Dieuces contra iocineris: ac lienis: iliū: lumborū: & renū uitia ex aqua mulsa dari iubet. Cleophrantus & dysentericis ueteribus. Philistion in lacte coquit: & ad stranguriam dat radicis uncias quattuor. Ex aqua hydropicis: similiter: & opisthotonicis: et pleuritici et comitialibus. Hñtes eā feriri a serpētibus negātur. Aut qui ante gustauerit: nō ledi. Percussis imponitur cū axungia. Folia cōtra cruditates manduntur. Orpheus amatoriū inesse staphylino dixit: fortassis quoniā uenerē stimulari hoc cibo certum est. Ideo conceptus adiuuare aliqui prodiderūt. Ad reliqua & satina pollet. Efficacior tamē siluestris: magisq; impetrosis nata. Semen satinae quoq; contra scorpionum ictus ex uino: aut posca salutare est. Radice eius circumsalpti dentes dolore liberantur. Syria in hortis operosissima. Inde quoq; est prouerbiū græcis: Multa syrorum olera. Similimā staphylino herbā ferit: quā aliī gigidion uocant: tenuius tamen & amarius: eiusdē effectus est. Coctum crudūq; stomachi magna utilitate. Siccat enim ex alto omnes humores eius. Sifer erraticū satiuo simile est: & effectū. Stomachum excitat. Fastidium abstergit. Ex aceto laserpitiato sumptum: aut ex pipere & mulso: uel ex garo urinam ciet (ut Opinion credit) & uenerem. In eadem sententia est Diccles: Præterea cordi conuenire conualescentium. Aut post multas uomitiones per q̄ utile. Heraclides contra argentū uiuū dedit: & ueneri subinde offensantem: agrisq; se recolligentibus. Hunc Hesiū ideo stomacho utile uideri dixit: quoniā nemo tres siferes edendo continuaret esse tamē utile conualescentibus: & ad uitam transeuntibus. Satiuū priuatim succus cum lacte caprino potus sistit aluiū

Et quoniam plerisque similitudo noium grecorum confundit:
contexemus & de seseli: sed hoc est vulgaris notitia.
Optimum masiliense: Lato enim grano & fuluo est. Se-
cundum aethiopicum nigrius. Creticum odoratissimum om-
nium. Radix iucundi odoris est. Semen eius esse & uul-
tutes dicuntur. Prodest homini ad tussim ueterem. Rupta:
comulsa: & in uino albo potum. Item opisthotoni-
cis: & iocinerum uitijis: & torminibus: & stranguriae:
duarum aut trium linguarum mensura. Sunt & folia uti-
lia: ut quae partus adiuvant: etiam quadrupedum. Hoc maxi-
me pasci dicuntur ceruae pariturae. Illinitur & igni sa-
cro. Multum in summo cibo concoctionibus confert: uel
folio: uel semine. Quadrupedum quoque alui sistit: siue
tritum potui infusum: siue mandendo: comanducatum e
sale bonum morbis medetur: uel si contritum infunditur
Inula quoque a ieiunio comanducata dentes confirmat:
si ut eruta est terra non attingat. Condita tussim emen-
dat. Radicis uero decoctae succus tineas pellit. Siccata
autem in umbra farina tusa & conuulsis: & inflatio-
nibus: & arterijs medetur. Venenatorum morsus abigit
Folia & uino lumborum dolori illinuntur. Cepae silue
stres non sunt: satiuae olfactu ipso: & delachrymationi
& caligini medetur. Magis uero succi inunctione. So-
num etiam facere traduntur. Et ulcera oris sanare com-
manducata cum pane. Et canis morsus uirides ex aceto
illitae: aut siccae cum mellae & uino: ita ut post die ter-
tium soluantur. Sic & tritae sanant. Tostam in cinerem
epiphoris multi imposuere cum farina hordeacea: & ge-
nitalium ulceribus. Succo & cicatrices oculorum: &
albugines: & argemas inunxere: & serpentium morsus
& omnia ulcera cum melle. Item auricularum cum lacte
mulierum. Et in iisdem sonitum: ac grauitatem emendantes

LIBER

cum adipe anserino: aut cum melle: stillauere. Et ex aqua bibendum dederunt repente ob mutescantibus. In dolore quoque ad dentes colluendos instillauere: et plagis bestiarum omnium: priuatim scorpionum. Alopecias fricere: et psoras tussis cepis. Coctas dysentericis uescendas dedere. Et contra lumborum dolores. Purgamenta quoque earum cremata in cinerem illinentes ex aceto serpentium morsibus. In ipsas quoque multipedas ex aceto. Reliqua inter medicos mira diuersitas. Proximi inutilia esse praecordiis et concoctioni. Inflationemque et sitim facere dixerunt. Asclepiadis schola ad ualidum quoque colorem profici in cibo. Et si succus ieiunii quotidie edat firmitatem ualitudinis custodiri. Stomacho utilia esse: ac spiritus agitationi. Ventrem mollire. Haemorrhoidas pellere. subditas pro balanis. Succum cum succo foeniculi contra incipientes hidropises mire proficere. Item contra anginas ruta et melle. Ex citari eisdem lethargicos Varro quae sale aut ceto pisa est: arefacta uermiculis non infestari auctor est.

De porro sectiuo: et capitato: et de allio. Ca. vi.

Oro sectiuo profluvia sanguinis sisti in nari

p bus contrito et obturatis: uel gallae mixto: aut mentae. Item ex abortu profluvia potio succo

cum lacte mulierum. Tussi etiam ueteri: ac pectoris: et pulmonis uitis medetur. Illitis folijs sanantur ambusta: epinyctides: ita uocatur ulcus aciem hebetans: et in angulo oculi perpetim humor emanans. Quidam eodem nomine appellant pustulas liuentes: ac noctibus inquietantes. Et alia ulcera cum melle trito: uel bestiarum morsus ex aceto. Item serpentium. Aurium uero uitia cum fel le caprino uel pari mensura mulsi. Stridores cum lacte mulieris. Capitis dolores: si in nares fundatur. Dormitu

risue in aurem duobus succi coclearibus: uno mellis. Succi
et ad serpentium scorpionumq; ictus in potum bi-
bitur cum mero: et ad lumborum dolores cum uini he-
mina potus. Sanguinem uero excreantibus. et phthisi-
cis distillationibus longis uel succus uel ex ipso cibus p-
dest. Item morbo regio: uel hydropicis. Et ad renum do-
lores cum ptisanæ succo acetabuli mensura. Idez modus
cum melle uulnas purgat. Tostus uero editur et cōtra
fungorum uenena. Imponitur et uulneribus. Venerem
stimulat. Sitim sedat. Ebrietates discutit. Sed oculorum
aciem hebetare traditur. Inflationes quoq; facere: quæ ta-
men stomacho nō noceat. Vētrēq; molliat. Voci splendo-
rē affert. Capitato maior ē ad eadē effectus. Sanguinem
reijcientibus succus cū caule: aut thuris farina: uel acacia
datur. Hippocrates et sine alia mixtura dari iubet. Vul-
uasq; contractas apiri putat. Fecunditatem etiā foemi-
narū hoc cibo augeri. Cōtritū ex melle ulcera purgare.
Tussim et distillationes thoracis. Pulmonis et arte-
riæ sanat uitia datū in sorbitione ptisanæ. Vel crudum
præter capita sine pane: ita ut alternis diebus summatur.
Vel si purulenta excreantur. sic et uoci uel ueneri som-
noq; multū cōfert. Capita bis aqua mutata cocta aluum
sistunt: et inflatōes ueteres. Cortex decoctus illitusque
inficit canos. Allio magna uis: magnæ etiā utilitates cō-
tra aquarū: et quorūlibz locorū mutatōes. Serpētes abi-
git: et scorpiones odore. Atq; ut aliq tradidere et bestia-
rū oīz ictibus medetur. Potu uel cibo uel illitu priuati
cōtra hermorroidas pdest. Cū uino reddit uomitū. Ac-
ne cōtra arāeorū murū uenenatū morsū ualere miremur
aconitū qd alio noīe pdaliāches uocatur depellit. Item
hyoscyamū: cōtra canū morsus. Inq; uulnera cum melle
imponitur. Ad serpentū quidē ictus potū cum restibus

LIBER

suis efficacissime ex oleo illinitur. Atritissq; corporum
 partibus. Vel si uestica intumuerit. Quin & suffitu eo
 secundos partus euocari existimauit Hippocrates: cinere
 eorum cum oleo capitis ulcera manantia sanitati resti-
 tuens. Suspiriosis coctum. aliqui crudum id dedere. Dio-
 cles hydropicis cū centaurea: aut in fico duplici ad eua-
 cuandam aliuū. Quod efficacius præstat uiride cum co-
 riandro in mero potū. Suspiriosis aliqui & tritū in la-
 cte dederunt. Praxagoras & contra morbu regiu uino
 miscuit. Et cōtra ileū in oleo & pulte sic illinens. Stris-
 mis quoq; Antiqui & insanientibus dabant crudum.
 Diocles phreneticis elixum. Contra anginas tritum im-
 poni & gragariissare prodest. Dentiū dolorē tribus ca-
 pitibus in aceto tritis iminuit. Vel si decocta aqua col-
 luantur: addaturq; ipsum in caua dentiū. Auribus etiā
 instillatus succus cum adipe anserino. Phthriases &
 prurigines potum. Tussim itē cum aceto & nitro. Cō-
 pescit & distillationes cum lacte coctū: uel tritū per-
 mixtumue caseo molli. Quo genere & raucitatē exte-
 nuat. Vel phthisin in fabæ sorbitione. In totum autē co-
 ctum utilius est crudo: elixumq; tosto. Sic & uoci plus
 cōfert. Tineas & reliqua aialia iteraneorū pellit i ace-
 to mulso coctū. Tenaismo i plute medetur. tēporū dolori-
 bus illitū elixū: et pustulis coctū cū melle: deinde tritū.
 Tussi cū adipe uetusto decoctū uel cū lacte. aut si sāguis
 etiā excreetur uel purulēta sint. Et pituita sub pruna co-
 ctū potū & cum mellis pari modo sumptum. Cōuulsis
 & ruptis cum sale & oleo. Nam cum adipe tumores
 suspectos sanat. Extrahit fistulis uicia cū sulphure &
 resina etiā harundines cum pice. Lepras: lichenas: lenti-
 gines exulcerat: sanatq; cum origano. Vel cinis eius ex
 oleo & garo illitus. Sic & sacros ignes. Sugillata aut

liuentia ad colorem reducit. Combustū ex melle credūt
 & comitialē morbum sanare: si quis eo in cibo utatur
 ac potione. Quartanas quoq; excutere potū caput unū
 cū laſerpitiij obolo. In uino aſtero tuſſim: & alio mo
 do acceptum. Suppurationes quantaslibet sanat: fractæ
 in coctum fabæ atq; in cibo ſumptum donec ſanitatē
 reſtituat. Facit & ſomnos: atq; in totū rubicundiora
 corpora. Venerem quoq; ſtimulat cum coriandro uiridi
 tritum potumq; e mero. Vitia eius ſunt: q; oculos hebe
 tat. Inflationes facit: ſtomachū lædit copioſius ſumptū
 ſitim gignit. Caterum cōtra pituitam & gallinæ &
 gallinaceis prodeſt. Mixtum farre in cibo iumentis uri
 nam reddere: atq; non torqueri tradunt: ſi eo trito na
 tura tangatur. De lactuca ſiluatice: ſue caprina
 & eſopo: & iſati: & lactuca ſilueſtri. Ca. viij.

Actucæ ſponte naſcētis primū eſt genus eius:
 l quam caprinam uocant. Qua piſces in mare
 deiecta protinus necantur qui ſunt in proxi
 mo. Huius lac expiſſatum mox in aceto pondere obolo
 rum diuini adiecto aquæ uno cyatho hydropicis datur.
 Caule & folijs contuſis aſperſo ſale nerui incuſi ſanan
 tur. Eadem trita ex aceto colluta matutinis bis e menſe
 dentium: dolorem prohibet. Alterū eſt genus: quod græ
 ci eſopon uocant. Huius folia trita & cum polēta illi
 ta ulceribus medentur. Hæc in aruiſ naſcitur. Tertium
 genus eſt in ſiluiſ naſcens: iſatin uocant. Huius folia tri
 ta cum polenta uulneribus proſunt. Quarto infectores
 lanarum utūtur: quod galſtum uocant. ſimile erat lapa
 to ſilueſtri folijs niſi q; plura habet: & nigriora. ſan
 guinem ſiſtit. Phagedenas & putreſcentia ulcera: quæ
 ſerpunt: ſanat. Item tumores ante ſuppurationem. Con
 tra ignē ſacrum radice uel folijs prodeſt: uel ad lyenes

LIBER

pota. Hæc propria singulis. Communia autem: spōte nas-
 centibus: candor caulis: interdum cubitali longitudine:
 thyrsos & folijs scabricia. Ex his rotunda folia: & bre-
 uia habentem: sunt qui hieraciam uocent: quoniam acci-
 pitres scalpendo eam: succoq; oculos tingendo obscuri-
 tatem cum sensere discutiant. Succus omnibus candidus:
 uiribus quoq; papaueri similis. Carpitur per messes in-
 ciso caule. Conditur in fictili nouo: ad multa præclarus.
 Sanat omnia oculorum uitia cum lacte mulierum. Arcet
 nubeculas: cicatrices: adustionesq; omnes: præcipue cali-
 gines. Imponitur etiam oculis in lana cōtra epiphoras.
 Item succus aluum purgat in posca potus ad duos obo-
 los. Serpentiū ictibus medetur in uino potus. Et folia
 tosta thyrsusq; triti ex aceto bibuntur. Vulneri illinun-
 tur: maxime contra scorpionum ictus. Verum cōtra pha-
 langia commixto uino ex aceto. Alijs quoq; uenenis resi-
 stunt: exceptis quæ strangulando necant: aut ijs quæ ue-
 sica nocent: Item psimythio excepto. Imponuntur &
 uentri ex melle atq; aceto ad detrahenda uitia alui. Uri-
 nae difficultates succus emendat. Crateias eum & hy-
 dropicis obolis duobus in aceto & cyatho uini dari iu-
 bet. Quidam & e satiniis colligunt succo minus effica-
 ci. Peculiares earum uires partim iam dictæ sunt. Som-
 num faciendi: ueneremq; inhibendi: æstum refrigeran-
 di: stomachum purgandi: sanguinem augendi. Nunc nō
 pauca restant: quoniam & inflationes discutiant: ru-
 ctusq; lenes faciunt. Concoctiones adiuant. Cruditatē
 ipsæ: nequaquā faciunt: nec ulla res maiorem in cibis au-
 ditatem incitat: inhibetq;. Eadem in causa alterutrinq;
 modus est. Sic & aluum copiosiores soluant. Modicæ si-
 stunt. Lentitiam pituitæ digerunt. Atq; ut aliqui tradi-
 derunt: sensum purgant. Stomachos dissolutos utilissi-

nre adiuvant. Urinae eo usu adiuvantur: & oxyporobo-
 li aperi tatem adito dulci accrementum aceti tempera-
 tes. Si crassior pituita sit: scyllite aut uino absinthite: si
 & thussis sentiatur: hyssopite admixto. Dantur cœlia-
 cis cum in tubo erratico: & ad duritiam p̄cordiorum.
 Dantur & melancholicis candidæ copiosiores: & ad
 uesicæ uitia. Praxagoras & dysentericis dedit. Ambu-
 stis quoq; prosunt recentibus prius q̄ pustulæ fiât: cum
 sale illitæ. Vlcera etiâ: quæ serpunt: coercent initio cum
 asso nitro. Mox in uino tritæ. Igni sacro illinuntur. Cõ-
 mulsæ & luxatæ caulibus tritis cū polenta ex aqua fri-
 gida leniūt. Eruptōes papularū ex uino & polenta. In
 cholera quoq; coctas patelis dederunt. Ad quod utilissi-
 mæ q̄ maxime caule: sed amare. Quidā lacte infundūt.
 Deferuefacti ij caules & stomacho utilissimi tradūtur
 Sicut somno & satina maxime lactuca & amara la-
 ctensq; quam meconidem uocauimus. Hoc lac & oculo-
 rum claritati cum muliebri lacte utilissimum esse p̄cipi-
 tur: dū tēpestiue capiti inūgūtur. Oculorū quoq; uitijs
 quæ frigore i ijs facta sunt. Miras & alias inuenio lau-
 des. Thoracis etiâ uitijs p̄desse: nō secus q̄ abrotonū cū
 melle attico. Purgari & fœminas hoc cibo. Semē satina-
 rū cōtra scorpiones dari. Semine trito ex uino potō &
 libidinū imaginationes i somno cōpescit. Tētates aquas
 nō nocere lactucā edentibus. Quidam tamen frequēti-
 res in cibo officere claritati oculorum tradiderunt.

De generibus betæ: & intubis: & cichorio: & seri
genera duo.

Ca. viij.

Ec beta sine semed io est utraq; Siue candidæ
 siue nigræ radix recens & madefacta suspen-
 sa funiculo contra serpentium morsus efficax
 esse dicitur. Candida beta cocta & cum alio crudo sum

LIBER

pta contra tinedas. Nigræ radices ita in aqua coctæ pri-
riginē tollūt. Atq; i totū efficacior esse traditur nigra.
Succus eius capitis dolores ueteres & uertigines. Id so-
nitum aurium sedat infusus ijs. Ciet urinā. Medetur dy-
sentericis iniecta: & morbo regio. Dolores quoq; den-
tium sedat ilitus succus. Et contra serpentium ictus na-
let. sed huic radici dumtaxat expressus. Ipsa uero deco-
cta pernionibus occurrit. Albæ succus epiphoras sedat
frōte illita aluminis paruo admixto ignē sacrum: sine
oleo trita licet adustis medetur. Et cōtra eruptiones pa-
pularum cocta. Eadem cōtra ulcera quæ serpunt. Illini-
tur & alopecijis cruda. Et ulceribus quæ in capite ma-
nant. Succus eius cum melle naribus inditus caput pur-
gat. Coquitur & cū lenticula addito aceto: ut uentrem
molliat. Validius cocta fluctuationes stomachi sistit et
uentris. Est & beta siluestris: quā limoniū uocant. Alij
neuroidē: multū minoribus tenuioribusq; ac dēsioribus
folijs. Vndeci saepe cauliū. Huius folia ambustis utilia
gustātia astringūt. Semē acetabuli mēsurā dysentericis
pdest. Aquæ e radice coctæ maculas uestiū eluere dicun-
tur: itēq; mēbranarium. Intubi quoq; non extra remedia
sunt. Succus eorū cū rosaceo & aceto capitis dolores le-
nit. Idemq; cum uino potus iocineribus: & uesicæ: &
epiphoris imponitur. Erraticū apud nos quidā ambu-
leia appellauere. In ægypto cichoriū uocāt: quod silues-
tre sit. Satiuū autē serin: quod est minus & uenosius.
Cichoriū refrigerat. Inde cibū sumptū & illitū colle-
ctiōnes: succusq; decocti uentrē soluit. Iocineri & reni-
bus: & stomacho pdest. Itē si in aceto decoquatur: uri-
næ tormina discutit. Itē morbū regiū e mulso: si sine fe-
bre sit. Yericā adiunat. Mulierū purgationibus quidem
decoctum in aqua adeo prodest ut emortuos partus tra-

bat. Adijciunt magi succo totius cum oleo perunctos fa-
uorabiles fieri: & quæ uelint facilius impetrare.
Quod quidē propter singularem salubritatē aliqui chre-
ston appellant: alij pancration. Et siluestre genus alij
edypnoida uocant: latioris folij. Stomachum dissolutū
astringit cocta. Crudaq; sistit aluum. Et dysentericis p-
dest magis cū lēte. Rupta et cōuulsa utroq; genere iuuā-
tur. Item quibus genitura ualitudinis morbo effluat.
Seris & ipsa lactucae simillima diuini generū est: silue-
stris melior. Nigra ista & æstiuā. Deterior hyberna: et
candidior. Vtraq; tamē stomacho utilissima: præcipue
quē humor uexat. Cum aceto in cibo refrigerant: uel il-
lite: discutiantq; & alios q̄ stomachi: Cum polenta sil-
uestrium radices stomachi causa sorbentur. Et cardiacis
illinantur super sinistram mammam ex aceto. Omnes hæ
& podagricis utiles: & sanguinē reiicientibus. Item
quibus genitura fluit: alterno dierum potu. Petronius
Diodotus qui antilegomena scripsit: in totum dānauit
serin multis modis arguens. Sed aliorum omnium opi-
nio resistit. De brassica: & lapsana: & de brassi-
ca marina: & scylla: & de bulbis: & bulbina. Ca. ix.

Rassicae laudes longum est exequi: cum &
b. Chrysippus medicus priuatim uolumen ei di-
cauerit per singula membra hominis digestū:
& dienchēs. Ante omnes autem pythagoras: & Cato
non parcius celebrarint. Cuius sententiam uel eo dilige-
tius persequi par est: ut noscatur qua medicina usus sit
annis sexcētis. In tres species diuisere eā græci antiquis-
simi: Crissam: quam selinada uocauerūt a similitudine
apij foliorū: stomacho utilē: aluum modice molientem
Alteram leam latis folijs e caule exentibus. Vnde cau-
lodem quidā uocauere: nullius in medicina momēti. Ter

LIBER

tia est proprie appellata crambe: tenuioribus: folijs & simplicibus: densissimisq; amarior: sed efficacissima. Cato crispam maxime probat: dein laue grandibus folijs: caule magno. Prodesse tradit capitis doloribus: oculorum caligini: scintillationibusq; uel stomachi præcordijs. Crudâ ex aceto & melle: coriandro: ruta: menta. Laferis radícula sumpta acetabulis duobus matutino. Tantâq; esse uim: ut qui terât hæc ualidiores fieri se sentiant. Ergo uel cum uino tritâ sorbendâ: uel ex olei intinctu summendâ. Podagræ autem: morbisq; articularijs illini cum rutæ coriandri & salis mica ordeï farina. Aqua quoq; eius decocta: nervos articulosq; mire iuuari. Si foveantur uulnera & recentia & uetera. Etiâ carci nomata quæ nullis alijs medicamentis sanari possint. Foveri prius aqua calida iubet: & bis die tritâ imponi. Sic etiâ fistulas: luxata: & tumores euocari: quæq; discuti opus sit: in somnia etiâ uigiliâsq; tollere decoctâ si ieiuni edât q̄ plurimâ ex oleo & sale. Tormina si decocta iterum decoquatur: addito oleo: & sale: cumino: polenta: si ita sumatur sine pane: magis profuturam. Inter reliqua bilem detrahit per uinum nigrû pota. Quin & urinâ eius qui brassicam esitauerit: asseruari iubet: calefactamq; nervis remedio esse. Verba ipius subiiciat ad exprimendâ sniam. Pueros pusillos si laues illa urina nunq̄ debiles fieri. Auribus quoq; ex uino succû brassicæ tepidû instillari suadet. Idq; etiâ tarditati audientium prodesse asseuerat. Et impetigines eadē sanare sine ulcere. Græcorû quoq; opiniones iam & Catonis causa poni conuenit in ijs dūtaxat: quæ ille prætermisit. Biles detrahete non percoctam putant: itē aliu soluere. Eā demq; bis coctâ sistere. Vino aduersari: ut inimicâ uitibus. Antecedete in cibus cauere ebrietatē. Postea sumpta

trapulam discuti. Hunc cibū & oculorū claritati con-
ferre multū. succo uero crude angulis uel tantū tactis
cum attico melle: plurimū. Facillime concoqui. Ciboq;
eo sensum purgari. Erasistrati schola clamat: nihil esse
utilius stomacho: nervisq;. Ideo paralyticis: & termu-
lis dari iubet: & sanguinē excreantibus. Hippocrates
coeliacis dysentericis bis coctam cum sale. Item ad te-
nasmon & renum causas. Lactis quoq; ubertatem pau-
peris hoc cibo fieri iudicans: & purgationem foeminis
Crudus quidez caulis si edatur: partus quoq; emortuos
pelli. Apollodorus aduersus fungorū uenena semen aut
succum bibendū censet. Philistion opisthotonicis succū
ex lacte caprino cum sale & melle. Inuenio & a po-
dagra liberatos edendo eam: decoctæque ius bibendo.
Hoc et cardiacis datū: & comitialibus morbis addito
sale. Item spleneticis in uino albo per dies. xl. ictericis:
necnon & phreneticis crude succum gargariissandum
bibendūq; demonstrat. Contra uero singultus cū corian-
dro: & aneto: & melle: ac pipere: & aceto. Illitā quo-
q; prodesse inflationibus stomachi. Itē serpentū icribus
& sordidis ulceribus: ac uetustis: uel ipsa aqua cū hor-
deacea farina. Succū ex aceto uelcum foenograceo. Sic ali-
qui & articulis: podagris imponunt. Epinyctidas ac
quicquid aliud serpit in corpore: imposita leuat: item re-
pentinas caligines. Has & si manditur ex aceto. Sugil-
lata uero & alios liuores pura illita: lepras & pso-
ras cum alumine rotundo ex aceto. Sic & fluentes ca-
pillis retinet. Epicharmus testium & genitalium ma-
lis hanc utilissime imponi asserit. Efficacius eandem
cum faba trita. Item conuulsis cum ruta. Contra ar-
dorem febrium: & stomachi uitia: & ad secundas. Et
muris aranei morsus foliorum aridorum farina alter-

LIBER

utra parte exinanivit. Ex omnibus brassicæ generibus
 suauissima est quima. Et si inutilis habetur: difficilis
 in coquendo: Et renibus contraria. Illud quoque non
 est omittendum: aqua decoctæ ad tot usus laudatâ ferere
 humi effusam. Stirpiû brassicæ aridorû cinis inter cau-
 stica intelligitur. Ad coxendiciû dolores cum adipe uetu-
 sto. Ad cum lasere Et aceto inuicē psilothi emulsis illi-
 tus pilis: nasci alios prohibet. Bibitur Et cum oleo sub-
 feruifactus: uel per se elixus ad conuulsa: Et rupta in-
 tus lapsosque ex alto. Nulla ergo sunt crimina brassicæ?
 immo uero apud eosdē anime grauitatē facere. Dētibus
 Et gingiuis nocere. Et in ægypto propter amaritudi-
 nem nō æstur. Siluestris siue erratice immenso plus effe-
 ctus laudat Cato: adeo ut aridæ quoque farinâ in olfacto-
 rio collectam: uel odore tantû naribus rapto uitia earû
 graueolentiamque sanare affirmet. Hanc alij petream uo-
 cant: inimicissimâ uino: quâ præcipue uitis fugiat. Aut
 si non possit fugere: moriatur. Folia habet parua: rotun-
 da: læuia: plantis oleris similior: cãdidior satina Et hir-
 sutior. Hanc inflactionibus mederi. Melancholicis quoque
 ac uulneribus recentibus cum melle: ita ne soluantur an-
 te diem septimû. Strumis: fistulis in aqua cōtritâ Chry-
 sippo auctore. Et alij compefcere mala corporis: quæ ser-
 punt: nomas uocant. Item excrescentia absumere. Cica-
 trices ad planû reducere. Oris ulcera: Et toncillas man-
 ducatum: Et coctam succo gargarissato cum melle: tol-
 lere. Item psoras: Et lepras ueteres ipsius tribus parti-
 tus cum duabus aluminis in aceto acri illitis. Epichar-
 mus satis esse eam contra canis rabiosi morsum imponi.
 Melius si cū lasere Et aceto acri. Necari quoque canes ea
 si detur ex carne. Semen eius tostum auxiliatur contra
 serpentes: fingorûque uenena. In tauri sanguine folia co-

ita: spleneticiſq; in cibo data & bruda illita cum ſulphure & nitro profunt. Item mammariū duriciæ. Radicum cinis uuæ in faucibus tumentis tactu medetur. Et parotidas cum melle illitus reprimi. Serpentium morſus ſanat. Virium braggiæ unum & magnū argumentum addemus & mirabile. Crustæ ſi occupant intus uasa omnia in quibus aquæ feruent in tantū ut non ſit eas auellere: ſi braggiæ in ijs decoquatur: abſedunt. Inter ſilueſtres braggiæ & laſana eſt: pedalis altitudinis: hirsutis folijs napi ſimilimis niſi candidior eſſe flore. Coquitur in cibo. Aliū leuiter emollit. Marina braggiæ uehemētiffime ex oibus alium ciet. Coquitur ppter acrimoniā cum pingui carne: ſtomacho inimiciſſima. Scyllarum in medicina alba eſt: quæ maſcula fœmina nigra. Scylla quæ candidiſſima fuerit: utiliſſima erit. Huic aridis tunicis direptis: quod reliquū e uino eſt conſutū ſuſpenditur lino modicis interuallis. Poſtea arida fruſta in cadū aceti q̄ aſperrimi pendentia immerguntur: ita ne ulla parte uas contingant. Hoc fit ante ſolſtium diebus. xlvij. Gyſſo deinde oblitus cadus ponitur ſub tegulis totius diei ſolē accipientibus. Poſt eum numerū dierū tollitur uas. Scylla eximitur. Acetū tranſfunditur. Hoc clariorem oculorū acie facit. Salutare eſt ſtomachi laterūq; doloribus parum ſumptū binis diebus. Sed tāta uis eſt: ut auidius hauſtū extinctæ animæ momento aliquo ſpeciem præbeat. Prodeſt & gingiuis & dentibus uel per ſe comāducata. Tineas & reliqua uentris animalia pellit: ex aceto & melle ſumpta. Lingue quoq; recens ſubiecta præſtat: ne hydropici ſitim ſentiant. Coquitur pluribus modis: in olla quæ coniiciatur in clibanū: aut furnum: uel adipe aut luto illita: aut fruſtatim in patinis. Et cruda ſiccatur: deinde cōciditur

LIBER

Coquiturq; in aceto. Tum serpentium ictibus imponi-
tur. Tosta quoq; purgatur. Et mediū eius iterum in a-
qua coquitur. Vsus sic coctæ ad hydropicos: urinam cien-
dam tribus obolis cum melle Et aceto potæ. Itē splene-
ticos Et stomachicos si non sentiant ulcus: quibus in-
natet cibus. Ad tormia: regios morbos: tussim ueterē cū
suspirio. Discutit et ex folijs strumas: quadrinis diebus
soluta. Furfures capitis Et ulcera manantia illita ex
oleo cocta. Coquitur Et in melle cibi gratia: maxime
uti coctionē facias. Sic Et interiora purgat. Rimas pe-
dum sanat in oleo cocta: Et mixta resinæ. Semen eius
lūborū dolori ex melle iponitur. Pithagoras scyllā in li-
mine quoq; ianuæ suspensam malorū medicamentorū
introitū pellerē tradit. Cæterum bulbi ex aceto Et sul-
phure uulneribus in facie medētur. Per se uero triti ner-
uorum contractionem. Et ex uino porrigines. Succum cū
melle canū morsibus. Erasistrato placet cum pice. San-
guinem idem eos sistere tradit illito cum melle. Alij si
e naribus fluat: coriandrum Et farinā adiiciunt. Theo-
dorus Et lichenas ex aceto bulbis cura. Et erūpentia in
capite cum uino austero aut ouo: Et bulbos epiphoris
idē illinit: Et sic lippitudini medetur: æque uitia quæ
sunt in facie eorum rubentes: maxime in sole illitis cum
melle Et nitro emendāt. Lentiginem: cum uino aut cū
cumino coctis. Vulneribus quoq; mire prosunt per se.
Aut ut Damion ex mulso: si quinto die soluantur. Iis-
dem Et auriculas fractas curat: Et testium pituitas.
In articulorum doloribus miscent farinam. In uino co-
cti uentri illiti diuiciam præcordiorum emolliunt. Dy-
sentericis in uino ex aqua cælesti tēperato dātur. Ad cō-
uulsa intus cum silphio pilulis fabæ magnitudine. Ad
sudorē tussi illinūtur. Nervis utiles. Ideo et paralyticis

antur. In pedibus qui sunt ruffi ex his citissime sanantur cum melle & sale. Venerem maxime megarici stimulant. Hortensii partium cum sapa aut passo sumpti. Siluestres iteraneorum plagas & vitia cum sulphio pilulis deuoratis sedant. Et satiuorum semen contra phalangia bibitur in uino ipsi ex aceto illinuntur contra serpentium ictus. Semen antiqui bibendum insanientibus dabant. Flos bulborum tritus crurum maculas: uarietatesque igne factas emendat. Diocles oculos hebetari ab iis putat. Elixos assis minus utiles adijciunt esse & difficile concoqui ex ui uniuscuiusque naturæ. Bulbinem graeci uocant herbam paracæ folijs: rubicundo bulbo. Hæc traditur uulneribus mire utilis dumtaxat recentibus. Bulbus: quem uomitorium uocant ab effectu: folia habet nigra: cæteris longiora.

De Asparagis: & corrua: & lybico:
& horminio.

C d. x.

Tilissimus stomacho cibus (ut traditur) asparagi: cumino quidem addito inflationes stomachi colique discutit: iudem oculis claritatem afferunt. Ventrem leniter molliunt. Pectoris & spiræ doloribus intestinorumque uitijis prosunt. Vino cum coquantur addito: ad lumborum: & renum dolores. Semen trium obolorum pondere parte cumini bibitur: Venerem stimulat. Vrinam cient utilissime præterquam quod uescicam exulcerat. Radix quoque plurimorum prædicatione trita & in uino albo pota calculos quoque exturbat. Lumborum & renum dolores sedat. Quidam ad uulnæ dolorem radicem cum uino dulci propinant. Eadem in aceto decocta contra elephantiam proficit. Asparago trito cum oleo perianctum pungi ab apibus

B iij

LIBER

negant. Siluestrem asparagum aliqui: corrudam: aliqui
lybicum uocant: attici horminium. Huius ad supradicta
omnia efficacior uis: & candidiori maior. Regium mor
bum extenuat. Veneris causa aquam eorum decoctam bi
bi iubent ad heminam. Ad idem & semen ualet cū ane
to tritum. Ternis utrunq; obolis datur. Et ad serpentiu
ictus succus decoctus. Radix quoq; miscetur radici mara
thri. inter efficacissima auxilia. Si sanguis per urinam
reddatur: semen asparagi & apij & cumini ternis obe
lis in uino cyathis duobus quinis diebus Chrysippus da
ri iubet. Sic & hydropicis contrarium esse quis urinā
moueat: docet. Item ueneri. Vesicæ quoq; nisi coctū aqua
Si canibus detur: occidit eos. In uino decoctæ radicis suc
cus si ore contineatur: dentibus mederi.

De Apio & apiastro: & helioselino: &
oreoselino.

Ca. xi.

Apio gratia uulgo est. Namq; rumi largis por
tionibus per rura innatant: & incondimē
tis peculiarem gratiam habent. Præterea ocu
lis illitum cum melle: ita ut subinde foveantur feruenti
succo decocti: alijsq; membrorum. Epiphoris per se tritū
aut cum pane aut polenta impositum mire auxiliatur.
Pisces quoq; si ægrotent in piscinis: apio uiridi recrean
tur. Verum apud eruditos non aliud erutum terra i ma
iore sententiā auctoritate est. Distinguitur sexu. Chry
sippus fœminam esse dicit crispioribus folijs & duris:
crasso caule. sapore acri. & feruido. Dionysius marem
nigriorem: breuioris radicis: uermiculos gignentem. Neu
trum ad cibos admittendum: immo omnino nefas. Nam
id defunctorum epulis feralibus dicatum. Ipsius quoq;
uisus claritati inimicum. Caulæ fœminæ uermiculos gi
gni. Ideoq; eos qui ederint sterilefcere: mares fœmina sue

In puerperijs uero ab eo cibo comitiales fieri qui ubera hauriunt innocentiorum tamen esse marem. Eaqs causa est ut inter nefastos frutices damnetur. Mammarum duriciam impositis folijs emollit. Suauiores aquas potui incoctum praestat. Succo maxime radicis cum uino: lumborum dolores mitigat. Eodem iure instillato: grauitatem aurium. semen urinam ciet. menstrua ac secundos partus. Et si soneantur semine decocto suggillata reddit color: cum ovi albo illitum. Aut ex aqua coctum potuiq; renibus medetur. in frigida tritum oris ulceribus. Semen cum uino uel radix cum ueteri uino uesicae calculos fragit. Semē datur ex tribus cyathis ex uino albo. Apiastrum Higinus quidem melissophylon appellat. Sed in confessa damnatione est uenenatum in sardinia. Contenda. n. sunt omnia ex eodem nomine: apud graecos pendencia. Olusatrum quod hipposelinum uocant: aduersatur scorpionibus. Poto semine torminibus interaneis medetur. Itemq; difficultatibus urinae semen eius decoctum ex mulso potui. Radix eius in uino decocta: calculos pellet & lumborum ac lateris dolores. Canis rabiosi moribus potum & illitum medetur. Succus eius algentes calefacit potus. Quartus genus ex eodem faciunt aliqui oreoselinon palmum alto frutice ac recto semine cumino simile. Urinae & mensuris efficax. Helioselino uis priuata contra araneas. Sed de oreoselino foeminae purgantur e uino.

De petroselino: & otimo.

Ca. xij.

Lio genere petroselinon quidam appellant in saxis natum. Praecipuum ad uomicas coeclearibus binis succi additi in cyathum marrubij succi: atq; ita aquae calide tribus cyathis. Addidere quidaz bu selinon differens breuitate caulis a satino & radicis eo

LIBER

lore ruffo eiusdem effectus. Præualere contra serpentes
 potum & litum. Ocimum quoq; Chrysippus grauiter
 increpuit. Inutile esse dicens stomacho: urinæ: oculorum
 quoq; claritati. Præterea insaniam facere: & lethargi-
 cos: & iocineris uitia. Ideoq; capras id aspernari. homi-
 nibus quoq; fugiendum censet. Adijciunt quidam tritum
 si operiatur lapide: scorpionem gignere. Commanduca-
 tum & in sole positum uermes afferre. Alij uero si eo
 die feriatur quispiam a scorpione qui ederit ocimum: sa-
 nari non posse. Quinimmo tradūt aliqui manipulo oci-
 mi cum cancris. & marinis uel fluuiatilibus trito conue-
 nire ad eum scorpiones a proximo omnes. Diodorus in
 emitericis etiam pediculos facere ocimi cibum. secuta
 ætas alacriter defendit. Nam id esse capras. Nec minus
 q̄ mentam & rutam scorpionum terrestriu iētibus ma-
 rinorumq; uenenis mederi cum uino: addito aceto exiguo
 usu quoq; compertum deficientibus ex aceto odoratu
 salutarem esse. Item lethargicis & inflammatis refri-
 gerationi: illitum capitis doloribus cum rosaceo: aut myr-
 theo: aut aceto. Item oculorum epiphoris impositum ex
 uino. stomacho quoq; esse utile: inflationes & ructus ex
 aceto dissoluere sumptum. Alium sistere impositum.
 Urinam ciere. sic & morbo regio: & hydropicis pro-
 deesse. Distillationes eo colli & stomachi inhiberi. Ere-
 go etiam cœliacis Philistio dedit: & coctum dysenteri-
 cis: & contra plistonium. Aliqui & in tenasmo: &
 sanguinem excreantibus in uino. Duriciamq; præcordio-
 rum: illinitur mammis. Extinguit quoq; lactis proven-
 tum. Auribus utilissimum: infantium præcipue cum adi-
 pe anserino. semen tritum & haustum naribus sternuta-
 menta: & distillationes capitis quoq; illitum. Vulvas
 purgat in cibo ex aceto. Verrucas mixto ceramento suto

rio tollit. Venerem stimulat. Ideoq; & equis asinisque
admissuræ tempore ingeritur.

De siluestri ocimo: & eruca: & nasturtio: &
ruta.

Ca. xiiij.

Illestri ocimo vis efficacior ad eadem omnia
Peculiaris ad vitia quæ uomitionibus crebri
contrahuntur. Vomiciq; uilux: contraq; be-
stiarum morsus radix in uino est efficacissima. Erucæ se-
men scorpionum uenenis. & muris aranei medetur. Be-
stiolas omnes innascentes corpori arcet. Vitia cutis in fa-
cie cum melle illitum. Lentigines ex aceto. Cicatrices
nigras reducit ad candorem cum felle bubullo. Aiunt
uerbera subituri potum ex uino duritiæ quandam
contra sensum induere. In condiendis obsonijs: tanta
est suauitas: ut græci euzomon appellauerint. Putant
subtrita eruca si foueantur oculi: claritatem restitui.
Tussim infantium sedari. Radix eius in aqua decocta
fracta ossa extrahit. Nam de uenere stimulanda dixi-
mus tria folia siluestris erucæ sinistra manu decerpta:
& trita in aqua mulsa si bibantur. E contrario nastur-
tium uenerem inhibet. Animum exacuit. Vt diximus
duo eius genera alium purgat. Detrahit bilem potum
in aqua decem denariorum pondo. Cum lomento stru-
mis illitum opertumque brassica: præclare medetur. Al-
terum est nigrius: quod capitis uitia purgat. Vi-
sum clarificat. Commotas mentes sedat ex aceto sum-
ptum. Lyenem ex uino potum uel cum fico. Tussim
ex melle: si quotidie ieiuni sumant. Semen ex uino
omnia intestinorum animalia expellit. Efficacius ad
dito mentastro. Prodest & contra suspiria: & tuf-
sim cum origano & uino dulci. Pectoris doloribus de-
coctum in lacte caprino. Panos discutit cum pice:

LIBER

extrahitq; corpi aculeos. Et maculas illitū ex aceto. Cōtra carcinomata: adijcitur ouorum album. Et lyenibus illinitur ex aceto. Infantibus uero e melle utilissime. Sestius adijcit hoc serpētes fugare: scorpionibus resistire. Capitis dolores contritum: & alopetias emendare addito Sinapi: grauitatem aurium trito imposito auribus cum fico. Dentium dolores infuso in auris succo. Pruriginem & ulcera capitis cum adipe anserino. Furunculos concoquit cum fermento. Carbiunculos ad suppurationē perducit: & rumpit. Phagedenas ulcerum expurgat cū melle. Coxendicibus ad lumbis cum polenta ex aceto illinitur. Item licheni. Item unguibus scabris. Quippe natura eius caustica est. Optimum autem babylonium. Siluestri uero ad omnia ea effectus maior. In præcipuis autem medicaminibus ruta est. Latiora satiuæ folia. Rami fruticosiores: Siluestris horrida ad effectum est: & ad omnia acrior. Succus exprimitur tusa ea & aspersa modice aqua. Et in Pyxide cypria asseruatur. Hic copiosior datus ueneni noxiæ obtinet. Macedonia maxime: iuxta flumen anacimum. Mirumq; cicuta succo extinguitur: adeo etiam uenenorū uenena sunt. Quādo cicuta succus prodest manibus colligentium rutam. Ceterū inter prima immiscetur antidotis præcipueq; galaciæ. Quæcumq; autē ruta aut per se aut pro antidoto ualet folijs tritis: & ex uino sumptis. Contra aconitū maxime: & uiscum. Item fungos siue in potu detur. siue in cibo. Similimō contra serpentium ictus: utpote cū mustellæ dimicaturæ cum ijs rutam prius edendo se muniant. Sed ualēt & contra scorpionū ictus. & araneorū: apium: crabronū: uesparū aculeos. Et cantaridas: ac salamandras: canisue rabiosi morsus: acetabuli mensura si succus e uino bibitur. Et folia trita uel cōmanducata imponuntur cum

melle & sale: uel cum aceto & pice decocta. succo uero perunctos aut etiam habentes negant feriri ab ijs maleficijs. serpentesq; si uratur ruta. nidorem fugere. Efficacissima tñ est siluestris radix cum uino sumpta: eandem adijciunt efficaciorē esse sub diuo potam. Pythagoras & in hac marem minoribus herbaceiq; coloris folijs a fœmina discreuit: etiā latioribus folijs & colore. Idem q; oculis noxijs putauit falso: quoniā sculptores & pictores hoc cibo utuntur oculorū causa. Cū pane quoq; uel nasturtio satina: atq; siluestris propter uisum. Vt aiunt multi: succo eius cū melle attico inuncti discusserunt caligines: uel cum lacte mulieris puerū enixa: uel puro succo angulis oculorum tactis. Epiphoras cū polenta imposita. Lenit autem capitis dolores pota cum uino: aut cū aceto: & rosaceo illita. si uero sit cephalia: cū farina hordeacea uel aceto. Eadez cruditates. discutit: mox inflationes: dolores stomachi ueteres. Vuluas aperit. Corrigitq; conuersas illita in melle toto uentre & pectore. Hydro picis cū ficu: & decocta ad dimidias partes potaq; ex uino: sic bibitur & ad pectoris dolores laterūq; & lūborum. Tusses: suspiria: pulmonum: iocinerum: renum uitia: horrores frigidos. Ad crapulæ grauedines: Decoquuntur folia poturis. Et in cibo uel cruda uel decocta conditae prodest. Item torminibus in hysopo decocta. Et cū uino: sic & sanguinem sistit interiorem: & narium indita: sic & collutis dentibus prodest. Auribus quoq; in dolore succus infunditur: custodito ut diximus modo. E siluestri uero contra tarditatem & sonitum cum rosaceo uel cū laureo oleo: aut cumino & melle. succus & phreneticis ex aceto trita instillatur in tempora & cerebrum. Adiecerunt aliqui & serpillum: & laurum illinentes capita & colla. Dederunt & lethargicis ex

LIBER

aceto olfaciendum. Dederunt & comitialibus bibendū:
decoctae succū in cyathis quattuor ante accessiones: qua-
rum frigus intolerabile est. Alsiosiq; cruda dari in cibo
urina quoq; uel cruentam pellit. Fœminarum etiam
purgationes: secundasq; etiam emortuos partus: ut Hip-
pocrati uidetur: ex uino dulci nigro pota: itaq; illitam
& uuluarum causa etiam suffire iubet. Diocles & car-
diacis imponit ex aceto & melle: cū farina hordeacea.
Et contra ileum decocta farina in oleo ac uelleribus col-
lecta. Multi uero & contra purulentas excreationes sic-
cæ drachmas duas: sulphuris unam & dimidiam sumi-
censent. Et contra cruentas ramos tres in uino decoctos.
Datur & dysentericis cum caseo in uino contrita. De-
derunt & cum bitumine inficta potioni propter anhe-
litum. Ex alto lapsis seminis tres uncias: olei libra: uini-
q; sextario illinitur. Cū oleo coctis folijs partibus quas
frigus adusserit. Si urinam mouet (ut Hippocrati uide-
tur) mirum est quosdam dare uelut inhibentem potui cō-
tra incontinentiam urinae. Psoras & lepras cum melle
& alumine illita emendat. Item uirilignes: uel rugas:
strumas: & similia cū hircino ac taurino seuo & adi-
pe suillo. Ignem sacrum ex aceto & oleo. uel psimythio
Carbunculum ex aceto. Nonnulli laserpitium una illini
iubent: sine quo epinyctidas pustulas curant. Imponunt
& mammis turgentibus decoctam: & pituitæ eruptio-
nibus cum cera. Testium uero epiphoris cum ramis lau-
reae teneris: adeo peculiari in uisceribus his effectum sil-
uestri ruta cum axungia ueteri illitos ramices sanari
prodant. Fracta quoq; membra semine trito cū cera im-
posito. Radix ruta: sanguinem oculis suffusus: & in to-
to corpore cicatrices: aut maculas illita emendat. Ex reli-
quis quoq; quæ traduntur: mirum est: cum feruentem ru-

te naturam esse conueniat. Fasciculus eius in rosaceo decoctum addita uncia aloes perunctis sudores reprimere. Itaq; generationes impediri hoc cibo. ideo profusio genitali datur. & uenerem crebro per somnia imaginantibus. Præcauendum est grauidis abstinere hoc cibo. Necari enim partus inuenio. Eadem ex omnibus satis: quæ drupedum quoq; morbis in maximo usu est: siue difficile spirantibus: siue contra maleficorum animalium ictus infusa per nares ex uino: aut si sanguisugam exhauserit: ex aceto: & quocunq; in simili morborum genere.

De mentastro: & menta: & pulegio: & nepeta: & de cumino.

Ca. xiiij.

Entastrum siluestris menta est: differens specie foliorum quasi figura ocimi: pulegij colore. Propter quod quidam siluestre pulegium uocant. His commanducatis & impositis sanari elephantiam: sicut magni Pompeij ætate fortuito cuiusdam experimento propter pudorem in facie illita compertum est. Eadem illinuntur bibunturque aduersus scolopendras: & serpentium ictus drachmis duabus in uini cyathis duobus. Aduersus scorpionum ictus cum sale oleo & aceto. Item aduersus scolopandras ius decocti. Aduersusq; omnia uenena seruantur folia arida ad farinae modum. Substratum uel accensum fugat scorpiones. Potum foeminas purgat a partu: sed partus necat. Orthopnoicis: torminibus colericis efficacissimum. ite lumbis Podagris impositum. Succus auribus uermiosis instillatur. In regio morbo bibitur. Strumis illinitur. Somnia ueneris inbibet. Tineas pellit ex aceto potum. Contra pruriginem ex aceto infunditur capiti in sole. Menta ipsius odor animum excitat: & sapor auiditatem in cibis. Ideo in mammarum mixtura familiares

LIBER

ipsae accedere: ut coire: densereque lac non patiantur. Quare lactis potioribus additur: ne huius coagulati potu stragulentur. Data in aqua et mulso eadem vi resistere et generationi creditur: cohibendo genitalia densari. Aequum maribus ac feminis: sistit sanguinem: et purgationes foeminarum inhibet. Cum amylo ex aqua pota coeliacorum impetus. Syriation et uomicas uulvae curauit: ille et iocinerum uitia ternis obolis ex mulso datis. item sanguinem execrantibus in sorbitionem. Vlcera in capite infantium mire sanat. Arterias humidas siccatur. Siccas astringit: Pituitas corruptas purgat in mulso et aqua. Voci succus sub certamine utilis dumtaxat: et qui gargarisatur uua tumente adiecta ruta et coriandro ex lacte. Vtilis et contra tonsillas cum allumine: linguae asperae cum melle. Et conuulsa intus per se uitijque pulmonis. Singultus et uomitiones sistit cum succo granati: ut Democritus monstrat. Recentis succus: narium uitia. Spiritus subductos emendat. Ipsa trita choleras in aceto quidem pota. Sanguinis fluctiones intus. Ileum etiam posita cum polenta: et si mammae tendantur. Illinitur et temporibus in capitis dolore. Sumitur et contra scolopandas: et scorpiones marinos: et ad serpentes. Epiphoris illinitur et omnibus in capite eruptionibus. item sedis uitij. Impetigines quoque: uel si teneatur tantum: prohibet. Auribus cum mulso instillatur. Aiuunt et lyeni mederi eam in horto gustata: ita ne uellatur: si is qui momorderit dicat se lyeni mederi per dies nouem. Aridae quoque farinae tribus digitis apprehensam: et stomachi dolorem sedare in aqua: et similiter aspersa in positionem uentris animalia expellere. Magna societas cum hac ad recreandos defectos animo pulegio cum furculis suis in ampulas uitreas aceti utrisque deiectisque. Quae de

causa dignior e pulegio corona uertigini: q̄ e rosis cubi-
culis nostris prominciata est. Nam & capitis dolores
imposita dicitur lenare. Quin & olfactu capita tueri
cōtra frigoriū aestusq; iniuriā: & ab siti traditur. Neq;
aestuarē eos: qui dios e pulegio surculos impositos auri-
bus in sole habeant. Illinitur etiā in doloribus cū polē-
ta & aceto. Fœmina efficacior. Est autē hęc flore pur-
pureo. Mas candidū habet. Nauseas cū sale & polenta
in frigida aqua pota inhibet. Sic & pectoris ac uētris
dolorē. Stomachi autē ex aqua intercisiones sistit: et uo-
mitiones cū aceto aluū soluit sale adiecto in polēta. In-
testinorū uitia melle decocta & nitro sanat. Vrinam
pellit ex uino: & si amineū sit: & calculos & interio-
res oēs dolores. Ex melle & aceto sedat menstrua: &
secundas: Vuluas conuersas corrigit. Defunctos partus
eijcit. Semen obmutescētibz olfactu admonetur. Co-
mitialibus in aceto cyathi mensura datur. Si aquae insa-
lubres bibendæ sint: tritū inspergatur. Salitudines cor-
poris: si cum uino tradatur: minuit. Nernorū causa &
in contractionē cū sale & aceto & melle confricatur
opisthotono. Imbitur ad serpētū iētus decoctū. Ad scor-
pionū in uino tritū: maxie quod in siccis nascitur. Ad
oris exulcerationes: adtussim efficac habetur. Flos recē-
tis incensus pulices necat odore. Xenocrates pulegij ra-
mum lana inuolutū in tertianis ante accessionē olfactū
dum dari: aut stragulis subiici: & ita collocari ægrum
inter remedia tradit. Sluestri ad eadē uis efficacior est:
quod simile est origano minoribus folijs q̄ satiuū: & a
quibusdā dictamus uocatur. Gustatū a pecore caprisq;
balatum concitat. Vnde quidā græci litteras mutantes
blechon uocauerūt. Natura tā feruens est: ut illitas par-
tes exulceret. Tussi inter frictiones fricari ante balnea

LIBER

cōuenit: & ante accessionum horrorē cōuulsis: & tor-
minibus. Podagris mire pdest. Epaticis cū melle & sa-
le bibendū datur. Pulmonū uitia excreabilia facit. Ad
lyenē cū sale utile est: & uesicæ: & suspirijs: & infla-
tionibus decoctum succo equaliter: & uulnas corrigit:
& cōtra scelopendrā terrestrē uel marinā. itē scorio-
nes. Priuatimq; ualet contra omne morsum. Radix con-
tra incrementa ulcera recens potentissima. Arida uero
cicatricibus decorē affert. Itē pulegio est nepetæq; socie-
tas. Decoctæ enim in aqua ad tertias discutiunt frigora
Mulierūq; mensuris prosunt. Et æstate sedant calores
Nepeta quoq; uires contra serpentes habet. Fumū ex ea
nidorēq; fugiunt: quā & substernere in metu obdormi-
turis utile est. Tusa ægilopys imponitur: & capitis do-
loribus recēs cū tertia parte panis tēperata aceto illini-
tur. Succus eius instillatus naribus supinis profluuium
sanguinis sistit. Itē radix cū myrti semine in passo tepi-
do gargarißata anginis medetur. Cuminū siluestre est
prætenuë quaternis aut quinis folijs ueluti ferratis. Et
in satiuo magnus usus in stomachi præcipue remedijs.
pituitas & inflationes. Tritū & cū pane sumptū uel
potum ex aqua uinoq; tormina quoq; & intestinorum
dolores. Verūtamē oēm pallorē bibētibus gignit: ita cer-
te ferunt. Portij latronis clari inter magistros dicendi
adsectores similitudinē coloris studijs cōtra æmulos imi-
tatos: & pauloante iuliū uindicē assertorē illū a Nero-
ne libertatis captatione testamētis sic lenocinatū. Na-
rium sanguinē pastillis inditū: uel ex aceto recens sistit
Et oculorū epiphoris per se impositū tumētibus cū mel-
le prodest. Infantibus imponi in uentre satis est. Morbo
regio in uino albo a balneis: datur.

De cumino atthiopicho: & de cappari: & de

ligustico: siue panace.

Ca. xv.

4 Ethiopicū cuminū maxime in posca illinitur
cū melle. Africano priuatim urinae incontine-
tiam cohiberi putant. Satiuū datur & ad io-
cineris uitia tostū tritū in aceto. Itē ad uertiginē. Iis
uero quos aciore ui urina mordeat in dulci tritū uino.
Ad uiluarū uitia i uino. Præterq; ipositis uellere folijs
testiū tumoribus tostū tritūq; cū melle aut rosaceo &
cara. Siluestre ad oia eadē efficacius. Præterea ad serpē-
tes cū oleo: ad scorpiōes: ad scolopendras. sistit et uomi-
tionē nauseasq; ex uino: quātū apprehēderint tres digi-
ti. Propter colū quoq; bibitur. Illiniturq; uel penicillis
feruens: uel astringitur fasciis. Strangulationes uilua-
potum in uino aperit tribus drachmis in tribus cyathis
uini. Auribus instillatur ad sonitus: atq; tinnitus cū se-
uo uitulino uel melle. Suggillatis illinitur cum melle:
& uua passa & aceto. Lentigini nigræ ex aceto. Est
cuminū similitudī quod græci uocant amni. Quidā uero
æthiopicū cuminū id esse existimant. Hippocrates re-
gium appellat: uidelicet quia efficacius in ægypto indi-
cauit. Pleriq; alterius naturæ in totū putant: quoniā sit
exilius & candidius. Similis autē & huic usus. Nam
& panibus alexādrinis subigitur: & cū alimentis in-
terponitur. Inflationes & tormina discutit. Vrinā &
menstrua ciet. Suggillata & oculorū epiphoras miti-
gat. Cū lini semīe scorpionū iētus i uino potū drachmis
duabus. Priuatūq; cerastrarū cū pari portione myrrhæ.
Colore quoq; bibetiū similiter mutat in palorē. Suffitū
cū uua passa aut resina uiluas purgat. Tradūt facilius
concupere eas: quæ odorētur id per coitū. De cappari sa-
tis diximus inter peregrinos frutices. Non utendum
trāsmarino. Innocentius. italicū est. Ferūt eos qui quot-

C ij

LIBER

tidie id edant: paralyſi nō periclitari nec lienis doloribus. Radix eius uiriligenes albas tollit: ſi trita in ſole fricentur. Spleneticis prodeſt in uino pota. Radicis cortex duabus drachmis dempto balnearū uſū. Ferūtq; trigintaquinq; diebus per urinā & aliu totū lyenē emitti. Bibitur in lumborū doloribus ac paralyſi. Dentiu dolores ſedat tritū ex aceto ſemē decoctū: uel manducata radix. Infunditur aurii dolori decoctū oleo. Vlcera quæ phagedenas uocant folia & radix recens cū melle ſanant. ſic & ſtrumas diſcutit radix. Parotidas uermiculisq; cocta in aqua: iocineris quoq; malis medetur. Dāt & ad tineas in aceto & melle. Oris exulcerationes in aceto decocta tollit. ſtomacho inutiles eſſe inter auctores conuenit. Liguſticū aliqui panacē uocant: ſtomacho utile eſt. Itē cōuulſionibus et inflationibus. Sunt et quidam qui cunilā bubulā appellauerūt uti diximus falſo.

De cunila: origano: culinagine cunila molli liba notide. Ca. xvi.

Vnile præter ſatiuā plura ſunt in medicina c gñā. Quæ bubula appellatur: ſemē pulegij habet: utile ad uulnera cōmanducatū impoſitū: q; ut quinto poſt die ſoluatur. contra ſerpētes quoq; in uino bibitur: ac tritū plagæ imponitur. Vulnera ab ijs facta perfricātur. Itē teſtudines cū ſerpentibus pugnat: hac ſe muniūt. Quidāq; in hunc uſum panacē uocāt. Sedat & tumores & uiriliū mala: ſicca: uel folijs tritis in omni uſu mire congruens ex uino. Eſt alia cunila gallinacea appellata a noſtris: a grecis origanū hera cleoticū. Prodeſt oculis trita addito ſale. Tuſſim quoq; emēdat et iocinerū uitia. Laterū dolores cū farina oleo & aceto: in ſorbitionē temperata. Præcipue uero ſerpētiū morſus. Tertiū gemus eſt eius: quæ a grecis maſcu-

la a nostris cunilago uocatur: odoris fœdi: radicis ligno
 sæ: folio aspero. Vires eius uehementissimas in omnibus
 iis generibus earū tradunt. Manipulo quoq; eius abiecto
 omnes etiā a tota domo blattas conuenire ad eam. pri-
 uatim aduersus scorpiones ex posca pollere. Tribus fo-
 lijs ex oleo peruncto homine fugari serpentes. e contra-
 rio quæ mollis uocatur: pilosioribus folijs: ac ramis &
 aculeatis. Trita mellis odorem habet digitis tactu eius
 coherentibus. Altera thuris. quam libanotidem appella-
 mus. Medetur utraq; contra serpentes ex uino uel aceto.
 Pulices etiam contritæ cum aqua sparse necant. Satina
 quoq; suos usus habet. Succus eius cum rosaceo auricu-
 las iuuat. Ipsa ad ictus bibitur. Fit & ex ea montana
 serpillio similis: efficax contra serpentes. Vrinam mouet
 purgat: & a partu muliercs. Concoctionem mire adiu-
 uat: & ad cibos aueritatem. Vtraq; uel in cruditate ie-
 iunis in potione aspera. Luxatis quoq; utilis. Contra ue-
 sparum & similes ictus ex farina hordeacea: & posca
 utilissima. Libanotidis alia genera suis dicentur locis.

De Piperiti & origano: & oniti: prasio: & trago
 rigano: & heraclio: & lepidio: & de git: siue me-
 lanthio: & aniso.

Ca. xvij.

Iperitis: quam & siliquastrū appellauimus:
 p contra morbos comitiales bibitur Castore ta-
 liter demonstrante. Caule rubro & longo:
 densis geniculis: folijs lauri: semine albo: tenui: gustu pi-
 peris. Vtilis gingiuis: dentibus: oris suauitati: & ructi-
 bus. Origanum quod in sapore cumulam æmulatur (ut
 diximus) plura genera i medicina habet: & onitin uel
 prasion appellant non dissimile hysopo. Priuatim eius
 usus contra torsiones stomachi in tepida aqua: & crui-
 ditates. Contra arancos: scorpionesq; in uino albo. Luxa-

C iij

LIBER

ta & incussa in aceto & oleo & lana. Tragorigano
 similis est serpillio siluestri. Vrinam ciēt Tumores disci-
 tit cōtra uiscum potum uiperæq; ictum efficacissimum
 stomachoq; acida ruētanti & præcordijs. Tussientibus
 quoq; cū melle datur. & pleureticis. & peripneumoni-
 cis. Heraclium quoq; tria genera habet nigrius latiori-
 bus folijs glutinosum. Alterum exilioribus mollibusq;
 sansuco nō dissimile: quod aliqui prasion uocare malūt.
 Tertium est inter hæc medium: minus q̄ cætera efficax.
 Optimum autem craticum. Nam & iucunde olet. Pro-
 ximum smyrneum. Deinde heracleoticum ad potum uti-
 lius: quod onitin uocant. Communis autē usus serpentes
 fugare. Percussis esui dare decoctum. Potu urinam ciere
 Ruptis conuulsis mederi cum panacis radice. Hydropi-
 cis cum fico aut cū hysopo acetabuli mensuris decoctū
 ad sextam. Item scabiem: pruriginem psoras in decessio-
 ne balnearum. Succis auribus infunditur cum lacte mu-
 lieris. Tonsillis quoq; & uuis medetur. Capitis ulceri-
 bus. Venena opij & gypsi extinguit decoctū: si cum ci-
 nere & uino bibatur. Aliū molli acetabuli mensura.
 Suggillatis illinitur. Item dentium dolori: quibus etiā
 & candorem facit cum melle & nitro. Sanguinē na-
 rium sistit. Ad parotidas decoquitur cum hordeacea fa-
 rina. Ad arterias asperas cum galla & melle teritur.
 Ad lyenē folia cum melle & sale. Crassiores pituitas
 & nigras extenuat coctum cum aceto & sale sumptū
 paulatim. Regio morbo tritum cum oleo in nares infun-
 ditur. Lassi perunguntur ex eo: ita ut ne uenter attinga-
 tur. Epinyctidas cum pice sanat. Furunculos aperit
 cum fico trita. Strumas cum oleo & aceto: & fa-
 rina hordeacea. Lateris dolores cum fico illitum.
 Fluētiones sanguinis in genitalibus tūsum ex aceto

illitum. Reliquias purgationum a partu. Lepidum
inter urentia intelligitur. Sic & in facie cutim emen-
dat exulcerando: ut tamen cera & rosaceo facile sa-
netur. Sic lepras & psoras tollit semper facile: &
cicatricum ulcera. Tradunt in dolore dentium ad al-
ligatum brachio qua doleat: compescere dolorem: Git ex
græcis alij melanthion: alij melaspermion uocant. Opti-
mum q̄ excitatissimi odoris: & q̄ nigerrimum. Mede-
tur serpentium plagis & scorpionum. Illini ex aceto
& melle reperio. Incensoq; serpentes fugari. Bibitur
drachma contra araneos. Distillationem narium disci-
tit tusum in lintheolo olfactum. Capitis dolores illitū
ex aceto: & infusum naribus. Cum Irino oculorum epi-
phoras & tumores. Dentium dolores cum aceto. V lce-
ra oris tritum aut cōmanducatum. Item lepras & len-
tignes ex aceto. Difficultates spirandi: addito uino po-
tum. Duricias tumoresq; ueteres: & suppirationes illi-
tum. Lac mulierum auget: continuis diebus sumptum.
Colligitur succus eius ut hyoscyami. Similiter largius
uenenum est quod miremur: cum semen gratissime pa-
nes etiam condiat. Oculos quoq; purgat. Vrinā & mē-
strua ciet. Quinimmo lintheolo illigatis tātum granis
xxx. secundas trahi reperio. Aiunt & clauis in pedibus
mederi tritum in urina. Culices suffitu necare. item mu-
scas. Et anisum aduersus scorpiones ex uino bibitur: a
pythagora inter pauca laudatum siue crudum siue deco-
ctum. Item uiride aridumue omnibus: quæ condiuntur:
quæq; intinguntur desideratum. Panis etiam crustis in-
ferioribus subditum. Saccis quoque additur. Cum ama-
ris nucibus: uina cōmedat. Quin ipsum oris halitū incū-
diorē facit. Fetorēq; tollit māducatū matutinis cū smyr-
neo & melle exiguo. Mox uino collutū uultū iuniorē

LIBER

præstat: insomnia leuat suspensum in puluino ut dormi-
entes olfaciant. Appententiam ciborum præstat: quan-
do id quoq; inter artificia deliciæ fecere: ex quo labor de-
sistit cibos poscere: Ob has causas quidam anicetum id uo-
cauere. Laudatissimum est creticum. Proximum ægyp-
tium. Hoc ligustici uicem præstat in condimentis. Dolo-
res capitis leuigat suffitum naribus. Epiphis oculorum
radicem eius tussam imponit Iollas. ipsum cum crocopa-
ri modo & uino: & per se tritum cum polenta ad ma-
gnas fluctiones: extrahendaq; siqua in oculis inciðerint
Narium quoq; cardines cõsumit illitum ex aqua. Sedat
anginas cum melle & hysopo ex aceto gargarißatum.
Auribus infunditur cum rosaceo. Thoracis pituitas pur-
gat tostum: cum melle sumptum melius. Cum acetabu-
lo anisi nuces amaras. l. purgatas tere in melle ad tussim
Facillime uero anisi drachmæ tres: papaneris duæ miscẽ-
tur melle ad fabæ magnitudinem: & ternis diebus su-
muntur. Præcipuum autem est ad rictus: ideo inflationi-
bus stomachi & intestinorum torminibus: & celiacis
medetur. Singultus & olfactum decoctum potumq;
inhibet. Folijs decoctis digerit cruditates. Succus decocti
cum apio olfactus sternutamenta inhibet. Potum som-
num concitat. Calculos pellit. Vomitiones cohibet: &
præcordiorum tumores. Pectorũ uitij: neruis quoq; qui-
bus succinetum est corpus: utilissimum. Prodest eius &
capitis doloribus instillari succum cum oleo decocti. Nõ
aliud utilius uentri: & intestinis putant: ideo dysente-
ricis: & tenasmsis datur tostum. Aliqui addunt & opi-
um: pilulis in die ternis lupini magnitudine: & in ui-
ni cyatho dilutis. Diuiches & ad lumborũ dolores suc-
co usus ẽ. Semen hyaropidis & celiacis: dedit tritũ cũ
mẽta. Verũ & radicẽ ad renes. Dalion herbarius pturiẽ

tibus ex eo cataplasma imposuit cum opio. Item uulua-
rum dolori. Deditq; bibendum cum aneto parturienti-
bus. Preneticis quoq; illinunt recens cum polëta. Sic &
infantibus comitialie uitium: aut contractiones sentienti-
bus. Pythagoras quidem non corripit uitio comitali in
manu habentes. Ideoq; quamplurimum domi serendus.
Parere quoq; facilius olfactantes. Et statim a partu dā-
dum potui polenta aspersa. Sosimenes contra omnes du-
ricias ex aceto usus est. Eo & contra lassitudines i oleo
decoquens: addito nitro. Semine eius poto: lassitudinis
auxilium uiatoribus spopondit. Heraclides ad inflatio-
nes stomachi semen tribus digitis cum castorei obolis
duobus ex mulso dedit. Similiter ad uentris: aut intesti-
norum inflationes. Et orthopnoicis quod ternis digitis
prehenderit seminis: tantundem hyoscyami cum lacte
asinino. Multi uomituris acetabula eius & folia lauri
decem trita in aqua bibenda inter cœnam suadent. Strā-
gulationes uulvæ si manducetur. & linatur calidus: uel
si bibatur cum castoreo in aceto & melle sedat. Verti-
gines a partu cum semine cucumeris & lini pari men-
sura trinum digitorum uini albi tribus cyathis discutit.
Cleopolemus ad quartanas trinis digitis seminis anisi
& fœniculi usus est in aceto & mellis cyatho uno. Le-
nit articulares morbos cum amaris nucibus illitum. Sūt
& qui aspidum uenenis aduersari naturam eius putēt.
Urinam ciet: Sitim cohibet. Venerem stimulat. Cum ui-
no sudorem leniter præstat. Vestes quoq; a tineis defen-
dit. Efficacius semper recens & quo nigrius. Stomacho
tamen inutile est præterq̃ inflato.

De aneto & sagapenio: & de papauere albo & ni-
gro: & quomodo succus herbarum colligendus est:
& de opio.

Ca. xviij.

LIBER

Netuz quoq; rictus mouet: & tormina sedat
 Alium sistit. Epiphoris radices illinuntur ex
 aqua uel uino. Singultus cohibet semen feruens
 olfactum. Sumptuz ex aqua sedat cruditates. Cinis eius
 uiam in faucibus leuat. Oculos & genituram bebetat.
 Sacopenium quod apud nos gignitur: in totuz transma-
 rino alienatus. Illud enim ammoniaci lachrymæ simile
 sagapenion uocatur. Prodest laterum & pectoris dolo-
 ribus. comulsis: tussibus ueteribus: excreacionibusq; præ-
 cordiorum tumoribus. Sanat & uertigines: tremulos:
 opisthotonicos: lyenes: lumbos: perfrictiones. Datur &
 olfactandum ex aceto in strangulatu uulnæ. Cæteris &
 potu datur: & cum oleo infricatur. Prodest & contra
 mala medicamēta. Papaueris satui diximus genera: &
 sponte nascentis alia promissimus. Sed Jatiui alibi calix
 ipse teritur: & bibitur somni causa. Semen elephantis
 medetur. E nigro papauere sapor gignitur scapo inciso:
 ut Diagoras suadet: cum turgescit ut iollas cum desfore
 scit hora diei sereni: hoc est cum ros in eo exaruerit. In-
 cidi iubent sub capite & calice. Nec in alio genere ipm
 inciditur caput. Succus & hic: & herbæ cuiusq; lana
 excipitur. Aut si exiguis est: ungue pollicis aut lactucis:
 & postero die magis quod inaruit. Papaueris uero lar-
 gus densatur: & in pastillos tritus in umbram siccatur
 non ui saporifera modo: uerum si copiosior auriatur: etiā
 mortifera per somnum: opion uocant. Sic scimus interē-
 ptum Licinii Cecinnæ prætorij uiri patrem in hispania
 baiuli cum ualitudo impatibilis odium uitæ fecisset. Itē
 plerosq; alios. Qua de causa magna concertatio extitit.
 Diagoras: & erasistratus in totum damnauere: ut mor-
 tiferum infundi uctantes. Præterea quoniam uisui noce-
 ret: Addidit Andreas: ideo non protinus excecari eo: quo

niam adulteratur alexandriae. Sed postea usus eius non improbatu est medicamento nobili: quod diacodion uocant. Semine quoque eius trito in pastillos e lacte utuntur ad somnum. Item ad capitis dolores cum rosaceo. Cum his aurium dolori instillatum. Podagris illinitur cum lacte mulierum: Sic et folijs ipsis utuntur ad sacros ignes. Item uulnera cum aceto. Ego tamen damnauerim collyrijs addi. Multoque magis quas uocant lexyphretas: et quasque pepticas coeliacas. Nigrum tamen in coeliacis uino datur. Satium omne magis rotundat capita. At siluestri longum ac pusillum: et ad omnes effectus ualentius. Decoquitur et bibitur contra uigilias: eademque aqua fouent ora. Optimum in siccis: et ubi raro pluit. Cum capita ipsa et folia decoquuntur: succus meconium uocatur: multum opio ignauior. Experimentum opij est primum in odore. Sincerum non peti non mos est. Dein in lucernis: ut pura luceat flamma: ut extinctum demum oleat. Quae in fucato non eueniunt. Acceditur quoque: difficilius: et crebro extinguitur. Est sincerum expimentum et in aqua: quia nebula inatat. Fictum in posca coit. Sed maxime mirum aestiuo sole deprehendi. Sincerum non sudat: et se diluit: donec succo receti simile fiat. Mnesides optime seruari putat hyosciami semine adiecto. Alsi in faba. De empratico: et ceratico: et glaucio siue paralio: et heraclio: siue aphro: et de diacodio: et tichymalo. Ca. xix.

Inter satia est et siluestria medium genus: quod nisi in aruis esse sponte nasceretur. Rhia uocauimus et erratico. Quidam id decerptum primum cum toto calice madunt. Alium exinaniunt capita quinq; decocta. In uini tribus heminis pota somnum faciunt. siluestrium unum genus ceratitin uocat: nigrum: cubitali: altitudie: radice crassa: et corticosa caliculo inflexo: ut cornicula.

LIBER

Folia minora & tenuiora q̄ cæteris siluestribus: semen exile. Tempestiuum est messibus. Aliq purgat dimidio acetabulo in mulso. Folia trita cum oleo argemmas iumentorum sanant. Radix acetabuli mēsurā cocta in duobus aquæ sextarijs ad dimidias: datur ad lumborum uitia & iocineris. Carbunculis medentur ex melle folia. Quidam hoc genus glaucion uocant alij paralion. Nasctur enim in afflatu maris: aut nitroso loco. Alterum ē in siluestribus gnibus heraclion: uocatur ab alijs aphrō. Folijs si procul intuearis speciem passerum præsentantibus: radice in summa terræ cute: semine spumeo. Ex hoc lina splendorem trahunt æstate. Tunditur in pila comitialibus morbis acetabuli mensura seminis in uino albo uomitōes enim facit. Medicamento quod diacodion & arteriace uocatur: utilissimum. Fit autem huius papaueris: aut cuiuscunq; siluestris capitibus. cxx. in aquæ celestis sextarijs tribus biduo maceratis: in eademq; decoctis: deinde siccaris: iterumq; cum melle decoctis ad dimidias partes uapore tenui. Addidere postea drachmas senas croci: hypocisthidis: turis acaciæ: & passi cretici sextarium. Hac ostentatione simplex quide; & antiqua illa salubritas papauere & melle constat. Tertium genus est tichymalon: mecona uocant: alij archalion folio leui: albo: capite magnitudinis fabæ. Colligitur uia florente. Siccatur in umbra. Semen potum purgat aluum dimidio acetabulo in mulso. Cuiuscunq; autem papaueris caput uiride uel siccum illitum epiphoras oculorum lenit. Opus ex uino meraculo si protinus detur: scorpium ictibus resistit. Aliqui hoc tantum nigro tribuunt: si capita eius uel folia terantur.

De portulaca siue peplio: & coriandro: & de attriplici.

Ca. xx.

St & portulaca: quam peplion uocant: non
e multum satina efficacior. Cuius memorabiles
usus traduntur. Sagittarum uenena & serpē
tium hemorroidum: & præsigrum restringi: pro cibo
sumpta & plagis imposita extrahit. Item hyoscyamo
poto e passioq; expresso succo. Cum ipsa non est: semen
eius simili effectū prodest. Resistit & aquarum uitij: s:
capitis dolori: ulceribusq; in uino tusa & imposita. Re
liqua ulcera cōmaducata cū melle sanat. Sic & infanti
um cerebro imponitur: umbilicoq; prociduo. In epipho
ris uero omnium fronte temporibusq; cum polenta. Sed
ipsis oculis e lacte & melle. Eadem si procident: pdest
folijs tritis cum corticibus fabæ. Pustulis cum polenta
& sale & aceto: ac cæra. Et ulcera oris tumoremq; gin
giuarum commanducata cruda sedat. Item dentium do
lores. Tonsillarum ulcera succus decocta. Quidam adie
cere paulum murrhæ. Nam & mobiles dentes stabilit
commanducata. Cruditates sedat: uocemq; firmat: &
sitim arcet. Cervicis dolores cum galla & lini semine
& melle pari mensura sedat. Mammarū uitia cū melle
aut cimolia creta. Salutaris: & suspiriosis semine cum
melle hausto. Stomachū in acetarijs sūpta corroborat.
Ardētibus febribus imponitur cū polenta. Et alias mā
ducata refrigerat: etiam intestina. Domitione sistit. Dy
senteria & uomitis datur ex aceto: uel bibitur cum cu
mino. Tenasmiis autem cocta: & comitialibus cibo uel
potu prodest. Purgationibus mulierum acetabili mensu
ra in sapa. Podagris calidis cum sale illitaq; sacro igni
Succus eius potus renes uiuat ac uescas. Ventris anima
lia pellit. Ad uulnerum dolores ex oleo cum polenta im
ponitur. Neriouū duricias emollit. Metrodorus qui epi
tomē. τωυ ριζο το μουλέ πο υ scripsit: purgationibus

LIBER

a partu dandam censuit. Venerem inhibet: uenerisque
 somnia. Prætorij uiri pater est hispaniæ princeps: quem
 scio propter impatibiles uix morbos radicem eius filo
 suspensam e collo gerere: præterq̃ in balneis: Et ita li-
 beratum incōmodo omni. Quinetiam inueni apud aucto-
 res: caput inde litum distillationem toto anno non sen-
 tire. Oculos tamen hebetare putatur. Coriandrum inter
 siluestria non inuenitur. Præcipuum tamen esse constat
 statim ægyptium. Valet contra serpentium genus unus
 quod amphisbenas uocant. potum impositumq̃. Sanat
 Et alia uulnera. Epinyctidas pustulas tritum. Sic Et
 omnes tumores: collectionesq̃ cum melle: aut uua passa.
 Panos uero ex aceto tritum: Seminis grana tria in tertia
 nis deuorari iubent aliqui ante accessionem. Vel plura
 illini fronti. Sunt qui Et ante solis ortum cervicalibus
 subijci efficaciter putent. Vis magna ad refrigerādos ar-
 dores uiridi. Vlcera quoq̃ quæ serpunt: sanat cum melle
 uel uua passa. Item testes: ambusta: carbunculos: aures
 lacte mulieris: epiphoras oculorum: uentris Et intesti-
 norum fluctiones. Semen ex aqua potum bibitur in cho-
 leris cum ruta. Pellit animalia interterraneorum cum me-
 li punici succo Et oleo semen potum. Xenocrates tradit
 rem mirā: si uera est: menstrua contineri uno die: si unū
 granum biberint fœminæ: biduo si duo: Et totidem die-
 bus quot grana sumpserint. M. Varro coriadro subtrito
 cum aceto: carnem incorruptam æstatæ seruari putat.
 Atriplex Et siluestre est Et satium: accusatum a Py-
 thagora tanq̃ faceret hydropicos morbosq̃ regios Et
 pallorem. Coquitur difficillime: ac ne in hortis quidem
 iuxta id nasci quicq̃ nisi languidum culpauit. Addide-
 re Dionysius Et Diocles plurimos gigni ex eo morbos.
 Nec nisi mutata sæpius aqua coquendum. Stomacho cō-

trarium esse. Lētiginēs ⁊ papulas gignere. Miror quare difficulter in italia id nasci tradiderit Solō Smyrnenus. Hippocrates uuluarū uitijs id infundi cū beta. Lycus neapolitanus cōtra cātharidas bibēdū dedit. Panos: furculos icipiētes: duricias oēs uel cocto uel crudo utiliter illini putāt. Itē ignē sacrum cū melle aceto nitroq; similiter podagris. Vngues scabros detrahēre dicitur sine ulcere. Sūt: q in morbo regio dent semē eius cū melle. Arterias: ⁊ rōfillas nitro addito pfricent. Aliū moneāt. Cocto aut p se aut cū malua: aut lētricula cōcitātes uomitiones Siluestri capillos tīgūt: ⁊ ad supradcā utūtur medicina.

De malua: malope: ⁊ althea.

⁊ lapatō: ⁊ oxylapato: ⁊ hyppolapato: ⁊ bubalapato.

Ca. xxi.

Contrario i magnis laudibus malua ē utraq;
e ⁊ satina ⁊ siluestris. Duo genera earū amplitudine folij discernūtur. Maiorē grāci malopen uocāt i satiniis. Alterā ab emolliēdo uētre dictam putāt malachem. E siluestribus: cui grāde foliū ⁊ radices albæ althea uocatur ab excellētia effectus: a quibusdā aristalthea. Omne solū i quo seruatur pigrius faciūt. Huic cōtra omnes aculeatos ictus efficacior uis: p̄cipue scorpionū: uesparū: similiūq;. ⁊ muris aranei. Qui ⁊ trita cū oleo qualibet earū peruncti ante uel habētes eas nō feriūtur. Foliū ipositā scorpionibus: torporem affert. Valēt ⁊ cōtra uenena. Aculeos oīs extrahūt illitæ cruda aut cum aneto potæ. Decoctæ uero cum radice sua leporis marini uenena restringunt. Et ut quidam dicūt si uomatur. De eīsdem mira ⁊ alia traduntur. Sed maxime si quottidie succi ex qualibet earum sorbeat cyathum dimidium: omnibus morbis cariturum. Vlcera manantia in capite sanant. in urina putrefactæ li-

LIBER

chenas. Et ulcera oris cum melle. Radix decocta : furfi-
res capitis & dentium mobilitates. Eius: quæ unū cau-
lem habet : radice circa dentem: qui doleat: perunge do-
nec desinat dolor. Eadem strumas & parctidas panos-
q; addita hominis salina purgat citra vulnus. Semen in
uino nigro potum a pituita: & nauseis liberat : Radix
mammarum uitijs occurrit ad alligata in lana nigra.
Tussim in lacte cocta & sorbitionis modo sumpta qui-
nis diebus emendat. Stomacho inutiles sex. Niger dicit.
Olympiades thebanus abortiuas esse cum adipe anseris.
Aliqui purgari foeminas folijs earum manus plenæ mē-
sura in oleo & uino sumptis. Vtiq; constat parturien-
tes folijs substratis celerius solui: protinus a partu reuo-
canda: ne uulua sequatur. Dant & succum bibendum
parturientibus ieiunijs in uino decocta hemicina. Quin
& semen tritum adalligant brachio genitale non con-
tinentium. Adeoq; eæ ueneri nascuntur : ut semen uni-
caulis aspersum cubitali foeminarum auuiditates augere
ad infinitum Xenocrates tradat. Item tres radices in-
xta ad alligatas. Tenasmo & dysentericis utilissime in
fundi. Item foedis uitijs: uel si foneantur. Melancholicis
quoque succus datur cyathis ternis tepidus. Et insanien-
tibus quaternis. Decoctæ comitialibus heminae succi. Hic
& calculosis & inflatōe & torminibus aut opistho-
tonico laborantibus tepidus illinitur. Et sacris ignibus:
& ambustis decocta in oleum folia imponuntur. Et ad
uulnere impetus cruda cum pane succus decoctæ ner-
uis prodest: & uesicæ: & intestinorum rosionibus. V ul-
uas & cibo & in fusione mollit in oleo succus de-
coctæ pori meatus suaues facit. Altheæ in omnibus
supradictis efficacior radix: præcipue conuulsis ruptis
que. Cocta in aqua aluum sistit. Ex uino albo stru-

mas: & parotidas: & māmārū inflāmationes: & pa-
nos: in uino folia decocta & illita tollunt. Eadem ari-
da in lacte decocta q̄libet pernicioſæ cūſſi citiſſime me-
dētur. Hippocrates uulneratis ſitientibꝯq; defectu ſan-
guinis radicis decoctæ ſuccū bibendū dedit. Et eā uulne-
ribꝯ cum melle: & refina. Itē cōmūſis: luxatis: tumen-
tibus: & muſculis: neruis: articulis ipſiuit. Et aſthma-
ticis ac dyſentericis in uino bibendū dedit. Mirū aquā
radice ea addita: addenſari ſub diuo: atq; elaceſcere. Ef-
ficacior autem quo recentior. Nec lapatiū diſſimiles ef-
fectus habet. Eſt autem ſilueſtre: quod alij oxalidam ap-
pellant: ſatino proximū: folijs aquoſis: colore betæ can-
didæ: radice minima. Noſtri uero rumicē: alij lapatium
cantherinū: ad ſtrumas cū axungia efficaciffimū. Eſt et
alterū genus fere oxylapaton uocāt. Satino idē ſimilius
& acutiora habet folia: ac rubriora: nō niſi in paluſtri-
bus naſcens. Sunt qui hydrolapaton tradūt in aqua na-
tum: eſt et aliud hippopalatō maius ſatino: cādidiꝯq;
ac ſpiſius. Silueſtria ſcorpionū iētibus medentur: & fe-
rire prohibent habentes. Radix aceto decocta ſi colletur
ſuccus: dētibus auxiliatur. Si uero bibatur: morbo regio
ſemen ſtomachi inextricabilia uitia ſanat. Hippolapati
radices priuatim ungues ſcabroſos detrahunt. Dyſente-
ricos ſemē duabus drachmis in uino potū biberat. Oxy-
lapati ſemen totum in aqua cæliſti: ſanguinem prodeſt
reiſcientibus. Adieſta acacia lentis magnitudine pdeſt
Præſtantiffimos paſtillos faciunt ex folijs & radice:
addito nitro & iure exiguo. In uſu aceto diluunt. Sed
ſatium in epiphoris oculorum illuant frontibus. Radi-
ce melicerias & lepras curant. In uino uero decocta:
ſtrumas: & potidas: & calculos. Poto uino & lienes
Cœliacos æque: & dyſentericos: & tenaſmos. Ex eadē

LIBER

q̃ omnia efficacius. uis lapati. & rictus facit: & urina
nam ciet: & caliginem oculorū discutit. Item pruritū
corporis in solia balnearum additum: aut prius ipsum
illitum sine oleo. Firmat & cōmanducata radix den-
tes. Eadem decocta cum uino sistit aluum. Folia solunt
adiecto sale. Adiecit Solon (neq; ut omittamus bulapa-
ton) radice tantum altitudine differens est: & erga
dysentericos efficacis effectus potum ex uino.

De sinapis tribus generibus: & marrubio: &
serpilo: & sisymbrio: siue thymbræa: & de li-
ni semine: & blito.

Ca. xxij.

Inapis: cuius in sativis tria genera diximus.

s Pythagoras principatū habere: ex ijs quorū
sublie uis feratur indicauit: quoniā non aliud
magis in nares: & cerebrū penetret. Ad serpentū ictus
& scorpionum tritum cum aceto illinitur. Fungorum
uenena discutit. Contra pituitam tenetur in ore: donec
lique scat aut: gargari ssatur cū aqua mulsā. Ad dentiū
dolorem manditur. Ad uiam gargari ssatur cum aceto
& melle: Stomacho utilissimū cōtra omnia uitia: pul-
monibusq; Excreationes faciles facit in cibo sumptum.
Datur & suspiriosis. Itē comitialibus tepidū cū succo
cucumerū. Sensus atq; sternutamenta capitis purgat.
Aluum mollit. Menstrua & urinā ciet. Et hydropicis
imponitur. Cum fico & cumino tusum ternis partibus
comitali morbo. Et uuluarū conuersionē suffitum exci-
tat odore aceto mixto. Item lethargicos. Adijcitur tor-
rylion. Est aut id semē ex cili. Et si uehemētior somnus
lethargicos pramat: cruribus aut etiam capiti illinitur
cū fico & aceto. Veteres dolores: thoracis: humborū: co-
xendicum humerorū & in quacūq; parte corporis ex
alto uitia extrahenda sunt: illitum caustica ui emendat

pustulas faciendo. At in magna duricia sine fico impo-
situm: uel si uehementior urigo timeatur per duplices
pannos. Vtuntur ad alopetias cū rubrica: psoras: lepras
phthiriasēs: lithannicos: opisthotonicos. Iungunt quoq;
scabras genas aut caligātes oculos cum melle. Succusq;
tribus modis exprimitur in fictili: calefcitq; in eo in so-
le modice. Exit & e cauliculo succus lacteus: qui ita
cum induruit: dentium dolori medetur. Semen ac ra-
dix cum immaduere: musto conteruntur. Manusq; ple-
næ mensura sorbentur ad firmandas fauces: stomachū:
oculis: caput: sensusq; omnes. Mulierum etiam lassitudi-
nes saluberrimo genere medicinæ. Calculos quoq; disci-
tit potum ex aceto. Illinuntur & linoribus: suggilatis-
q; cum melle & adipe anserino aut cera cypria. Fit et
oleum ex semine madefacto in oleo expressoq;: quo utū-
tur ad neruorum rigores: lumborumq; & coxendicium
perfrictiones. Sinapis naturam effectusq; eosdem habe-
re traditur ad archa: inter siluas: impacta cortici cala-
morum sub ipsa coma nascens. Marrubium pleriq; in-
ter primas herbas commendauere: quem græci prasion
uocant: alijs linostrophon: nonnulli philopeda; aut
philocares: notius quam ut indicandum sit. Huius fo-
lia semenq; contrita prosunt contra serpentes: pecto-
rum & lateris dolores: tussim ueterem. Et ijs quis
sanguinem eijciunt: eximie utile: scopis eius cum pa-
nico aqua decoctis: ut asperitas succis mitigetur. Im-
ponitur strumis cum adipe. Sunt qui uiridis semen
quantum duobus digitis capiant: cum farris pugil-
lo decoctum addito exiguo olei & salis sorbere iei-
unos ad tussim iubeant. Alij nihil comparant. In ea-
dem causa marrubij & fœniculi succis ad sextarios
ternos expressis decoctisq; ad sextarios duos: tum ad-

LIBER

dito mellis sextario rursus decocto ad sextarios duos: si
 coclearij n. ensura in die sorbeatur in aquae cyatho. Et
 uiriliū uitijs tussim cum melle mire prodest. Lichenas
 purgat ex aceto. Rupis conuulsis: spasmatum neruis
 salutare. Potum alium soluit cum sale & aceto. Item
 menstrua: & secundas mulierū. Arida farina cum mel
 le ad tussim sicca: efficacissima est. Item ad cancrenas
 & pterygia. Succus uero articulis: e naribus morbo re
 gio: minuendæq; bili cum melle prodest. Item cōtra ue
 nena inter pauca potens. Ipsa herba stomachum & ex
 creationes pectoris purgat. Cum iride & melle urinā
 ciet. Canēda tñ exulceratæ uesice et renū uitijs. Dicitur
 succus claritatem oculorum adiungere. Castor marrubij
 duo genera tradit. Nigrum: & quod magis pbat: can
 didum. In ouum inane: succū adijcit his: ipsumq; ouum
 infundit melle æquis portionibus tepesactum: uomicas
 rumpere: purgare: persanare promittens. Illitis etiam
 uulneribus a cane factis tusa cum axungia ueteri. Sers
 pillum a serpendo putant dictum. Quod in siluestri e
 uenit: in petris maxime. Satium non serpit: sed ad
 palmi altitudinem increscit. Pinguis uoluntariū &
 candidioribus folijs & ramis: aduersus serpentes ef
 ficax maxime cenchrin: & scolopendras terrestres
 ac marinas. Et scorpiones decoctis in uino ramis folijs
 q; Fugat & odore cominus: si uratur. Et contra mari
 norum uenena præcipue ualet. Capitis doloribus deco
 ctum in aceto illinitur temporibus: ac fronti cum rosa
 ceo. Item phreneticis: lethargicis: contra tormina: &
 urine difficultatē: anginas: uomitiones: drachmis quat
 tuor datur. Ex aqua bibitur & ad iocinerum dolores.
 Folia obolis quattuor dantur ad lyenē ex aceto. Ad cin
 uentas excreationes teritur in cyathis duobus aceti &

mellis. Sifymbrium siluestre a quibusdā thymbræū ap-
pellatum: pedali nō amplius altitudine: quod in tiguīs
nascitur simile nasturtio ē. Vtrūq; efficax aduersus acu-
leata animalia: ut sunt crabrones. & similia. Quod in
sicco ortum adoratum est: inseritur coronis angustiore
folio. Sedant utraq; capitis dolorē. Item epiphoras: alij
panem. Addūt: alij per se decoquūt in uino. Sanat &
epinyctidas: cutisq; uitia in facie mulierū intra quartū
diem noctibus impositū diebusq; detractū. Vomitiones:
singultus. tormina. stomachi dissolutiones cohibet: siue
in cibo sumptū: siue succo potū. Non edendū grauidis:
nisi mortuo conceptu. Quippe etiam impositum ei cit-
monet urinā cum uino potū. Siluestre & calculos. Quos
uigilare opus sit: excitat infusum capiti cum aceto. Lini
semen cum alijs quidē in usu est. Et per se mulierum cu-
tis uitia emendat in facie. Oculorum aciem succo adiu-
uat. Epiphoras cū thure & aqua aut cum myrrha. Cū
uino sedat perotidas. Cum melle aut adipe: ut cara
stomachi solutiones insparsum polentæ modo. Angi-
nas in aqua & oleo decoctum: & cum aniso illitum.
Torretur ut alium sistat. Celiacis & dysentericis im-
ponitur ex aceto. Ad iocineris dolores estur cū uua pas-
sa. Et ad phthisin utilissime. Semine fiunt & eligma-
ta. Musculorum: neruorū: articulorū: ceruicū duricias. Ce-
rebri membranas mitigat farina seminis: nitro aut sale
aut cinere additis. Eadē cum fico itē cōcoquit: ac matu-
rat. Cum radice uero cucumeris siluestris extrahit quæ-
cumq; corpori inharēt. Sic & fracta ossa serpere ulcus
in uino decocta prohibet. Eruptiones pituitæ cum mel-
lo emendat. Vngues scabros cum pari modo nasturtij.
& testium uitia: & ramices cum resina & murrha:
& cancrenas ex aqua. Stomachi dolores cū fœnogræco

LIBER

sextarijs utrisq; decoctis in aqua mulsa. Intestinorū & thoracis pernicioſa uitia clyſtere in oleo & melle. Blitum iners uidetur: ac ſine ſapore: aut acrimonia ulla. Vnde conuitium fœminis apud Menandrum faciunt mariti. Stomacho inutile eſt. Vntrem adeo turbat: ut choleram faciat aliquibus. Dicitur tamē aduerſus ſcorpiones potum e uino prodeſſe: & clauis pedum illini. Item lye nibus: & temporum dolori ex oleo. Hippocrates menſtrua ſiſti eo cibo putat.

De Men: & fœniculo. & hippōarathro uel myrſeneo: & canabi: & de ferula & carduis. Ca. xxiiij.

Eu in italia nō niſi a medicis ſeritur: & uis m
admodū paucis. Duo genera eius. Nobilius athamanticū uocāt tanq̃ ab athamante inuentum: uel quoniā laudatiſſimū in achamante reperiatur: folijs anifo ſimile: & caule aliquando bipedali: radicibus multis: & obnigris: quibuſdā altiſſimis. Minus ruſum q̃ illud alterū. Ciet urinā in aqua potū radice trita uel decocta. Inflationes ſtomachi mire diſcutit. Item tormina & ueſicæ uitia: uuluarūq; Articulis cū melle. Infantibus cum apio illitū imo uentri urinas mouet. Fœniculum nobilitauere ſerpentes: guſtatu (ut diximus) ſenſitam exuendo: oculorumq; aciem ſucco eius reficiendo. Vnde intellectū eſt: hominum quoq; caliginē præcipue eo releuari. Coligitur hoc caule turgeſcente. In ſole ſiccatur: inungiturq; ex melle. Vbiq; hoc eſt. Laudatiſſimum tamen in hiberia e lachrymis fit: & ex ſemine recenti. Fit etiam e radicibus prima germinatione icifiſ. Eſt & in hoc genere ſilueſtre: quod alij hippomarathon: alij myrſeneum uocant: folijs maioribus: guſtu acriore: procerius: brachiali craſſitudine: radice candida. Naſcitur i calidis: ſed ſaxoſis. Diocles & aliud hippomarathi genus tradit: lōgo: & anguſto folio: ſemie coriādri. Medi

cina i satiuo ad scorpionū iētus & serpētū: semē i uino
poto. Succus & auribus istillatur: uermiculosq; i his ne
cat. Idipso cōdimentis ppe oibus iseritur. Oxyperis etiā
aptissime. Quin: & crustis subditur panis. Semē stoma
chū dissolutū astrigit uel i febribus sumptū. Nauseā ex
aqua tritū sedat. Pulmonibus & iocineribus laudatissi
mū. Vētrē sistit: cū modice sumitur. Vrinā excitat: &
tormina mitigat tostū. Lactisq; defectu potū māmās re
plet. Radix cū ptisana sūpta renes purgat siue decocto
succo: siue semē sūpto. Prodest & hidropicis radix ex
uino cocta: itē cōulsis. Illinūtur folia tumoribus ardētī
bus ex aceto. Calcueos uesicæ pellūt. Gēturæ abūdantiā
quoquomō haustū facit. Verēdis amicissimū: siue ad fouē
dū radice cū uio cocta: siue cōtrita i oleo illitū. Multi tu
moribus & suggillatis cū cæra illinūt: & radice i su
co uel cū melle cōtra canis morsū utūtur. & cōtra mul
tipedā ex uino. Hippōarathrō ad oīa uehemētius: Calci
los p̄cipue pellit. pdest uesicæ cū uino leui: & fœmīarū
mēstruis: efficacius i eo semē q̄ radix. Modus i utroq; q̄
duobus digitis trito additur i potionē. Petriclius: q̄ ophi
aca scripsit: & mycon q̄ rhizotomumena: aduersus serpē
tes nihil hippomarathro efficacius putauere. Sane &
Nicāder nō i nouissimis posuit. Canabis i filiis primū
nata ē nigriore folio & aspiore. Semē eius extinguere
geniturā uirorū dicitur. Succus ex eo uermiculos auriū:
& quodcūq; itrauerit eiicit: sed cū dolore tapitis. Tātā
q̄ uis ei est: ut aquæ infusa coagulate eā dicatur. Et ideo
iumentorum alio succurrit pota in aqua. Radix contra
itos articulos emollit in aqua cocta. Item podagras &
similes impetus. Ambustis cruda illinitur: sed sæpius mu
ratur: priusq̄ areseat. Ferula semen simile ametho habet
quæ ab imo caule diuiditur. A cacumine fœmina puta
tur. Caules edūtur decocti. Cōmēdāturq; muria ac melle

LIBER

Stomacho utiles. Sin plures sumpti: capitis dolores faciunt. Radix denarij pondere in uini cyathis duobus bibitur aduersus serpentes. Et ipsa radix iponitur. Sic et torminibus medetur. Ex oleo autem et aceto contra sudores immodicos: uel in febribus proficit. Succus ferulae alium sistit fabae magnitudine deuoratus. E uiridi ferula medulla utilis est et ad omnia eius uicia. Ad sanguinem sistendum decem grana seminis bibuntur in uino trita uel medulla. Sunt qui comitialibus morbis dandum putant: luna quarta: sexta: septima: linguae mensura. Natura ferularum murensis infestissima est. Tactae siquidem ea moriuntur. Castor radice succum et oculorum claritati conferre multum putauit: et de carduorum satum inter hortensia diximus. Quapropter et medicinae ex iis non differamus. Siluestrium genera sunt duo. Vnum fruticosius a terra statim. Alterum uniuersale: crassius. Vtriq; folia pauca: spinosa: muricatis cacuminibus. Sed aliter florem purpureum mittit inter medios aculeos celeriter canescentem: et abeuntem cum aura. Scolimon graeci uocant. Hic antequam floreat contusus atq; expressus: illito succo alopecias replet. Radix cuiusq; ex aqua decocta potatoribus sitim facere: narratur Stomachum corroborat: et uulnus (si credimus) etiam conferre aliquid traditur: ut mares gignantur. Ita enim Cherias atheniensis scripsit: et Glaucias: qui circa carduos diligentissimus uidetur. Manducatus carduus odorem commendat oris.

Confectio theriacae compositio medicaminis Antiochi. Ca. xxiiij.

Ed ante discessum ab hortensibus unam compositionem ex iis clarissimam subtexemus aduersus uenenata animalia: incisam lapide uersibus in limine aedis Aesculapij. Serpilli duum denaricrum

pondus. Oppopanacis & milij tantumdem singulorū
 Trifolij pondus denarij. Anethi: & fœniculi seminis:
 & anisi: & ammii: & apij denariorū senum ex sin-
 gulis generibus: erui farinae duodecim. Hæc tusa cribrata
 q; uino quantum possit excelenti digeruntur in pastil-
 los uictoriati pondere. Ex ijs singuli dantur ex uini mix-
 ti cyathis ternis. Hæc teriaca magnus rex Antiochus ad-
 uersus omnia uenena usus traditur.

CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HI-
 STORIAE LIBER. XXI. PROOEMIUM.

De natura florum & coronamentorum. De mira flo-
 rum uarietate.

Ca. i.

N. HORTIS SERI ET CORONA

menta iussit Cato inenarrabili florum

i maxime subtilitate quando nulli po-
 test facilius esse loqui quam rerum na-
 turæ pingere: lasciuenti præsertim &

in magno gaudio fertilitatis tam uariæ ludenti. Quip-
 pe reliqua usus alimentique gratia genuit. Ideoque sæcu-
 la annosque tribuit ijs. Flores uero odoresue de die in di-
 em gignit. Magna ut palam est admonitione hominum
 quæ spectatissime floreat: celerrime marcescere. Sed ne
 pictura quidem sufficiente imagini colorum reddendæ:
 mixturarumque uarietati: siue alterni atque multipli-
 ces inter se nectantur: siue priuatis generum funi-
 culis in orbem: in obliquum: in ambitum: quædam coro-
 næ per coronas currunt.

De strophilo serito: & qui primum flores miscere
 coeperint: & quando primum corolla inuenta: uel

appellata & quare.

Ca.ij.

Enuicioribus utebatur antiqui: strophia appellantes: unde nata strophiola. Quin & uocabulum ipsum tarde inde communicatum est: inter sacra tantum & bellicos honores coronis suus nomen uindictantibus. Cum uero a floribus fierentserta: a serendo seruiæ appellabantur. Quod apud grecos quoque non adeo antiquitus placuit. Arborum enim ramis coronari in sacris certaminibus mos erat primum. Postea uariari ceptum mixtura uersicolores. Florumque inuicem odores coloresque accendere. Sicyonij ex ingenio Pansie pictoris atque Glycere coronariæ dilectæ admodum illi cum opera eius pictura imitaretur: & illa prouocans uariaret: essetque certamen artis ac naturæ. Quales etiam nunc extant artificis illius tabellæ: atque in primis appellata stephanoplocos qua pinxit ipsam. Idque factum est post olympiadem centesimam. Sic coronis e floribus receptis paulo mox subiere quæ uocantur ægyptiæ: ac deinde hybernæ: tum cum terra flores negat: ramento e cornibus tincto. Paulatimque & romæ subrepfit appellatio corollis inter initia propter gracilitatem nominatis: mox & corollarijs: postquam e lamina ærea tenui inaurata: aut inargentata dabantur.

Quis primum coronam folijs aureis & argenteis dedit: & de honore coronarum apud antiquos: & de Scipionis honore: & de pactilibus coronis: & Cleopatraræ reginæ facta.

Ca. iij.

Rassus diues primus argento auroque folia imitatus ludis suis coronas dedit. Accesserunt quoque & lemnisci quos adijci ipsarum coronarum honos erat propter hetruscas quibus iungi nisi auri non debebant. Puri diu fuere ij. Celare eos primus in

stituit. P. Claudius Pulcher: bratteasque etiam phyliræ dedit. Semper tamen auctoritas uel ludicro quæsitum fuit. Nanque ad certamina in circum per ludos & ipsi descendebant: & seruos suos quosque mittebant. In de illa duodecim tabularum lex. Qui coronam parit. Ipse pecuniam eius. Virtutis ergo arguitur: quam serui equine meruissent. Pecuniam partam lege dici nemo dubitauit. Quis ergo honos? ut ipsi mortuo: parentibusque eius dum intus positus esset: foris ne ferretur: sine fraude esset imposita. Alias in usu promiscuo ne ludicræ quidem erant: ingensque & ijs seueritas. Lucius Fuluius argentarius bello punico secundo cum corona rosacea interdum e pergula sua in forum prorexisse dictus: ex auctoritate senatus in carcerem adductus: non ante finem belli emissus est Publianus Mutianus cum demptam Marsiæ coronam e floribus capiti suo imposuisset: atque ob id duci cum in uincula triumphari iussissent: appellauit Trib. Pleb. nec intercessere illi aliter quam athenis: ubi comessabundi iuvenes ante meridiem conuentus sapientium quoque doctrinæ frequentabant. Apud nos exemplum licentiæ huius non est aliud quam filia Diui Augusti: Cuius luxuria noctibus coronatum Marsiam litteræ illius describunt. Florum quidem populus romanus honorem Scipioni tantum adhibuit. Suario cognominabatur: propter similitudinem Suarij cuiusdam negotiationis. Ob id erat in tribunatu plebei admodum gratus: dignusque africanorum familia. Nec ei fuit in bonis funeris impensa. Asses ergo contulit populus: ac funus elocauit: quaque parte ferebatur: flores e prospectu omni sparsit. Et iam tunc coronæ deorum honos erant. Et larium publicorum priuatorumque: & sepulchrorum & manuz.

LIBER

Summaque auctoritas patili coronæ. Sutes saliorum sacris inuenimus & solennes cœnis. Transiere deinde ad rosaria. Eoque luxuria processit: ut non esset gratia nisi mero folio. Sutilibus mox petitis ab india: aut ultra indos. Laudatissimum quidem habetur e nardi folio eas dari aut ueste serica uersicolores ungurentis madidas. Hunc habet nouissime exitum luxuria fœminarum. Et apud græcos quidem de coronis priuatim scripsere Mnestheus atque Callimachus medici: quod nocerent capiti: quoniam & in hoc est aliqua ualitudinis portio. In potu atque hylaritate præcipue odorum ui surripiente fallaciter solertiam. Namque scelerata Cleopatra apparatu belli acciaci gratificationem ipsius reginæ Antonio timente: nec si prægustatos cibos sumente: fertur ab ore eius luisse extremis coronæ floribus ueneno illitis. Ipsa que capiti imposita. Mox procedente hylaritate inuitauit Antonium: ut coronas biberent. Quis istas timeret i fidias? Ergo concepta in scyphum incipienti haurire opposita manu: en ego sum inquit illa care Antoni: quam tu noua prægustantium diligentia caues: adeo mihi si possim sine te uiuere occasio & ratio adest. Inde indutum e custodia bibere iussit: Illico expirantem. De coronis extra supradictos scripsit Theophrastus apud græcus. Ex nostris autem inscripsere aliqui libros anthologicon. Flores uero persecutus est nemo: quod equidem inueniam. Nec nos nunc scilicet coronas nec temus. Id enim friuolum est. Sed de floribus: quæ uidebuntur digna memorabimus. Paucissima genera nostri coronamentorum inter hortensia nouere: ac pene uiclas rosasque tantum.

De rosa in coronis: & de generibus eius: & ubi seratur.

Ca. iij.

r Osa nascitur spina uerius q̄ frutice: in rubo
quoque proveniens. Illic etiam iucundi odo-
ris quamuis angustī. Germinat omnis primo
inclusa generoso cortice. Quo mox intumescēte & in
uirides alabastrōs fastigato: paulatim rubescens debi-
scit: ac sese pandit in calicis medio sui stantis complexa
luteos apices. V̄sus eius in coronis p̄pe nimius est. Oleo
maceratur: idq; iaz a troianis temporibus Homero teste.
Præterea in unguenta transit: ut diximus. Per se medi-
cas artes p̄bet. Emplastris atq; corylijs imponitur mor-
daci subtilitate. Mensarum etiam delitijs inūgendis: mi-
nime noxia. Contra genera eius nostri fecere: celeberrī-
ma: prenestinam & campanam. Addidere alij milesiaz
cuius sit ardentissimus colos non excedentis duodena fo-
lia. Proximam ei trachiniam: minus rubentem. Mox ala-
bandicam uiliorem: albicantibus folijs. Vtilissimam ue-
ro pluribus uel minutissimam spinosam. Differunt enī
multitudine foliorum: asperitate: leuore: colore: odore.
Paucissima quina folia: ac deinde numerosiora. Cum sit
genus eius: quam centifoliam uocant: quæ est in campa-
nia italiæ græciæ uero circa philippos. Sed ibi non suæ
terræ prouentu. Pangæus nanq; mons in uicino fere est:
numerosis folijs ac paruis. Vnde accolæ transfferentes cō-
serunt. Ipsaq; plantatione proficiunt. Non autem talis
odoratissima est. Nec cui latissimum maximumq; foliū
Breuiterq; indicium est odoris: scabricia corticis. Cepio
Tiberij Cæsaris principatu negauit centifoliam in coro-
nis addi. præterq; extremos uelut ad cardines: nec odore
nec specie probabilem. Est & quæ græca appellatur a
nostris: a græcis lychnis: non nisi in humidis locis pro-
ueniens: nec inq; excedens quinq; folia: uicla magnitudi-
ne: odore nullo. Est & alia græcula appellata: conuola

LIBER

tis foliorum paniculis: nec dehiscens nisi manu coacta:
 semperq; nasceti similis: latissimis folijs. Alia funditur
 e caule maluaceo: folia oleacea habens. Musceton uocant
 Atq; inter has mediā magnitudine autūnalis: q; coroneo
 lam appellant omnes sine odore. coroneola in tubo nata
 tot modis adulteratur. Et alias uera quoq; plurimum so
 lo prænale. Cyrenis odoratissima est. Ideoq; ibi unguē
 tum pulcherrimum. Carthagine hispaniæ hyeme quoq;
 tota præcox. Refert & celi temperie: Quibusdam eni;
 annis minus odorata prouenit. Præterea locis omnibus
 siccis q̄ humidis odoratio. Seri nec pinguib; uult: nec
 argillofis locis: nec riguis contenta ruribus. Proprieque
 ruderatum agrum amat. Præcox campana. Sera milesia
 Nouissime tamen desinit pnestina. Fodiuntur altius q̄
 fruges: leuius q̄ uites. Tardissime proueniunt semine: qd̄
 in ipso cortice subest ipso flore opertum lanugine. Ob
 id potius caule conciso inseruntur & ocellis radicis: ut
 harundo. Vnum genus inseritur pallidæ spinosæ: longis
 simis uirgis quinq; foliæ: quæ a græcula altera est. Om
 ni autem recisione atq; ustione proficit. Translatione
 quoq; ut uitis optime ocissimeq; prouenit. Sarculis qua
 ternum digitorum longitudine aut ampliore post uergi
 liarum occasum sata. Dein per fauonium translata: peda
 libus interuallis: creatoq; circumfossa. Qui præcocem fa
 ciunt pedali circa radicem scrobe aqua calida infundit
 germinare incipiente calice.

De lilio tria genera: & ratione in
 ferendi.

Ca. v.

Ilium rose nobilitate proximum est: & qua
 dam cognatione unguenti oleiq;: quod lilion
 appellatur. Et impositum etiam maxime ro
 sas decet: medio prouentu earum incipiens. Nec ullis flo

rum excelsitas maior. Interdum cubitorum trium. Languido semper collo: & non sufficiente capitis oneri. Cador eius eximius: Folijs foris striatis. & ab angustijs in latitudinem paulatim sese laxantibus effigie calathi. Resupinis per ambitum labris. Tenuique filo & semine stantibus in medio crocis. Ita odor colorque duplex: ut alius calicis: alius staminis: differentia angusta. In unguenti uero oleique usu folia non spernuntur. Est flos non dissimilis illi in herba: quam conuoluolum uocant: nascens per fruteta: nullo odore: nec croci intus: candorem tantum referens: ac ueluti rudimentum naturæ lilia facere condiscantis. Alba lilia iisdem omnibus modis seruntur: quibus rosa. Et hoc amplius lachryma sua: ut hipposelinum. Nihilque est fecundius. Vna radice quinquagenos sæpe emittente bulbos. Est & rubens lilium: quod græci crinon uocant. Alij florem eius cynorhodon. Laudatissimum in anthiochia & laodicea syriæ: mox in phaselide. Quartum locum optinet in italia nascens. Sunt & purpurea lilia: aliquando gemino caule carnosiore tantum radice: maiorisque bulbi: sed unius: Narcisum uocant huius alterum genus flore candido: calice purpureo. Differentia a lilijs est & hæc: quod narcisis folia in radice sunt probatissimis in lyciæ montibus. Tertio generi cætera eadem. Calix herbaceus: omnes serotini. Post arcturum enim florent: ac per æquinoctium autumnum. Inuenta est in hijs & ratio inferendi monstrificis hominum ingenijs. Colliguntur namque mense iulio scapi arecentes: liliaque suspenduntur in fumo. Dein nudantibus se nodulis in facie nigri uini: uel græci mense martio macerantur: ut colorem accipiant: atque ita in scrobiculis seriantur beminis facis circumfusus. Sic fiunt purpurea lilia:

LIBER

mirumq; ita tingi aliquid: ut nascatur infectum.

De uiolis: & de calta: & de bacchare: & com-
breto. Cd. vi.

Iolis honos proximus. Earum plura genera.
u Purpureæ luteæ: albæ: plantis omnes ut olus sa-
ta. Ex ijs uero quæ sponte apricis & macris
locis proueniunt: purpureæ latiore folio statim ab radi-
ce carnosæ exeunt: folæq; græco nomine a cæteris discer-
nuntur: appellatæ id: ut ab ijs: lāthina uestis. Sed satius
maxima auctoritas luteis. Genera ijs tusculana: & quæ
marina appellatur. Folio aliquanto latiore: sed minus
odorato. In totum uero sine odore: minutoq; folio cala-
thiana munus autumnii: cæteræ: ueris. Proxima ei calta
est concolori amplitudine. Vincit numero foliorum ma-
rinam quinque folia non excedentem: eadem odore supe-
ratur. Est enim grauis calta. Non leuior ei quam scopaz
regiam appellant: quanquam folia eius oleant: non flo-
res. Bacchar quoq; radicis tantum odoratæ est: a quibus-
dam nardum rusticum appellatum. Vnguenta ex ea ra-
dice fieri solita apud antiquos Aristophanes prisca co-
mœdiæ poeta testis est. Vnde quidam errore falso barba-
ricam eam appellant. Odor est ei cinnamomo proximus
Gracili solo nec humido prouenit. Simillimum ei com-
bretum appellatur foliorum exilitate usq; in fila exte-
nuata: & procerius q̄ bacchar. Nec hæc sunt tantum: sed
eorum quoq; error corrigendus est: qui bacchar rusticum
nardum appellauere. Est. n. alia herba sic cognominata: q̄
græci asarō uocāt: cuius sp̄s figurāq; diximus in nardi
gnibus. Quinimo asaron inuenio uocitari: quoniā in co-
ronas nō addatur. Crocū siluestre optimū serere i italia
minime expedit: ad scrupula usq; singula arcis decoquē-
tibus. Scribitur radicis bulbo. Satium latius maiusq; & ni

tidius: sed multo leuius degenerans. Sed nec ubiq; focū
 dum etiā cyrenis: ubi semper flores laudatissimi. Prima
 nobilitas cilicio croco: & ibi corico monte. Dein lycio
 monte olympo. Mox centuripino siciliae. Aliqui phle-
 græo secundum locum dedere. Adulteratur nihil æque.
 Probatio sinceri imposita manu crepat ueluti fragile.
 Humidum enim: quod euenit adulteratione: sedet. Alte-
 ra p̄batio si manu prolata ad ora leniter faciē oculosq;
 mordeat. & per se genus satini blandissimum uulgo:
 cum sit medio candidū. dialencon uocant. Contra cyre-
 naico uitium: quod omni croco nigrius est: & celerri-
 me marcescit. Optimū ubicunq; quod pinguiissimū &
 breuib; capillis. Pessimū uero est: quod situm redo-
 let. Mutianus auctor est in lycia anno septimo: aut octa-
 uo transferri in locum subactum: atq; ita degenerans
 renouari. V̄sus eius in coronis nusq;. Herba enim est
 folio angusto pene in capilamēti modū. Sed uino mire
 cōgruit: p̄cipue dulci tritū ad theatra replenda. Floret
 uergiliariū occasu paucis diebus folioq; florem expellit.
 Viret bruma et colligitur. Siccatur umbra melius: etiā
 hyberna. Carnosa & illi radix: uinaciorq; q̄ cæteris.
 Gaudet calcari: & atteri pede: pereundoq; melius pro-
 uenit. Ideo iuxta sēmitas ac fontes lætissimū.

De floribus antiquis: & de odoramentorum diuerse
 tate: saluınca: & polio.

Ca. vii.

Roianis tēporibus ei iam erat honos. Et hos
 certe flores Homerus tris laudat: loton. crocō
 hyacinthum. Omnium autē odoramētōrū atq;
 adeo herbarum differentia est in colore: & odore: &
 succo. Odorato sapor raro ulli non amarus. e contrario
 dulcia raro odorata. Itaq; & uina odoratiora mustis.
 Siluestria magis omnia satinis. Quorūdā odor suauior

E

LIBER

e longinquo: propius admotus hebetatur ut uiolæ. Rosa recens a longinquo olet: sicca propius. Omnis aut uer-
no tpe acrior: & matutinis. Quicquid ad meridianas
horas diei uergit: hebetatur. Nouella quoq; uetustis mi-
nus odorata. Acerrimus tñ odor omniū æstate media.
Rosa & crocū odoratiora cū serenis diebus leguntur:
& oia in calidis magis q̄ in frigidis. In ægypto tñ mi-
nime odorati flores: quia nebulosus & roscidus aer est
a nilo flumine. Quorū dā suauitati grauitas inest. Quæ
dā cū uirent: nō olēt ppter humorē nimium: ut buceros
qd̄ est fœnogræcū. Acutus odor nō oīum sine succo est:
ut uiolæ: rosæ: croco. Quæ uero ex acutis succo carent:
eorū oīum odor grauis: ut in lilio utriusq; generis. Am-
brotonū & amaracus acres hñt odores. Quorū dā flos
tantū uiscūdus: reliquæ partes ignauæ: ut uiolæ ac rosæ.
Hortensū odoratissima quæ sicca: ut ruta: menta: apiū:
& quæ in siccis nascuntur. Quæ dā uetustate odoratio-
ra: ut cotonea: eademq; decerpta q̄ in suis radicibus.
Quædam non nisi defracta: aut ex atritu olent. Alia
non nisi detractō cortice. Quædam uero non nisi uista:
sicut thura myrrhæq; Flores triti omnes amariore
q̄ intacti. Aliqua arida diutius odorem continent: ut
mellilotos. Quædam lucū ipsum odoratiorem faciunt:
ut iris: quin & arborē totā cuiuscūq; radices attingūt.
Hesperis noctu magis olet: inde noīe inuento. Animalīū
nullū odoratū: nisi de pantheris quicq; dictū est si credi-
mus. Illa quoq; nō omittenda differentia: odoramento-
rum multa nihil pertinere ad coronamenta: ut irin: atq;
salumcā: q̄q; nobilissimi sit odoris utraq;. Sed iris radi-
ce tantum commendatur: unguentis aut medicinæ na-
scens. Laudatissima in illyrico. Et ibi quoq; non mariti-
mis: sed in siluestribus drilonis & narone. Proxima in

macedonia longissima hæc et candidans. Et ex illis tertium locū habet africana amplissima inter omnes: gustuq; amarissima. Illyrica quoq; duorū generū est rhanthidis a similitudine: quæ et melior. Rhizothomos sub rufa. Optimaq; sternutamēta tactu mouet. Caulem habet cubitalē: et rectū. Floret diuersi coloris specie: sicut arquis cælestis unde et nomen. Non improbat et pisidica. Et fossuri tribus ante mensibus mulsā aqua circūfusa hoc ueluti placamēto terræ blandiūtur circūscriptā mucrone gladiō triplici: et cū legerint: eā protinus in cælum attollūt. Natura est feruens. Tractataq; pustulas ambusti mō facit. Præcipitur ante oīa: ut casti legāt. Terredines nō sicca mō: uerū et in terra celerie sentit. Optimū antea irinū leucade et elide serebatur. Iampridē enī et feritur. Nūc epāphilia. Sed cilicū maxime laudatur: atq; septentrionale. Saliunca foliosa quidē est: sed brevis: et quæ necti nō possit. Radici numerosæ coheret. Herba uerius: q̄ flos: densa ueluti manu pressa: breuiterq; cespes sui generis. Panonia hæc gignit et norica: alpiūq; aprica urbū eporredia: tāta suauitatis: ut metallū eē cœperit. Vestibus iterponi eā grauissimū. Sic et apud græcos poliō herbā iclytā Musci et Heriodi laudibus: ad oīa utilē p̄dicatū. Superq; cætera ad famā et dignitatis. Prorsusq; mirā: si mō (ut tradūt) folia eius mane cādida: meridie purpurea: sole occidente cærulea aspiciūtur. Duo gēna eius: cāpestre maius: siluestre qd minus est. Quidā teuthrion uocāt. Folia canis hoīs similia a radice protinus: minq; palmo altiora. Et de odoratis floribus satis dictum: in quibus unguenta uicisse naturam gaudent.

De uestium emulatione cum floribus: et amarantho et chrysocome siue chrysi.

Ca. viij.

E ij

LIBER

vxuria uestibus quoq; prouocauit eos flores:
 I qui colore commendantur. Hos animaduerto
 tres esse principales. Vñ in cocco qui in ro-
 sis micat. Gratius nihil traditur aspectu: & in purpu-
 ras tyrias: dibaphasq; ac laconicas. Alium amethyston.
 qui uiola: & ipse in purpureum: quēq; lanthinū appel-
 lauimus. Genera enim tractamus in species multas sese
 spergentia. Tertius est qui proprie cōchylij intelligitur
 multis modis. Vnus in heliotropio: & in aliquo ex ijs
 plerūq; saturatior. Alius in malua: ad purpuram incli-
 nans. Alius in uiola cerotina conchyliorum uegetissima
 Paria nunc componūtur: & natura atq; luxuria depu-
 gnante. Lutei uideo honorem antiquissimū in nuptiali-
 bus flammeis totum fœminis concessum & fortassis
 ideo non numerari inter principales: hoc est cōmūes ma-
 ribus ac fœminis: quoniam societas principatum dedit.
 Amarātho nō dubie uincimur. Est autē spica purpurea
 uerius q̄ flos aliquis: & ipse sine odore. Mirumq; in eo
 gaudere decerpi: & letius renasci. Prouenit augusto
 mense. Durat in autumnū. Alexandrino palma: qui de-
 cerptus asseruatur. Mirumq; postq̄ defecere cuncti flo-
 res: madefactus aqua reuiuiscit: & hybernas coronas
 facit. Summa eius natura in nomine est appellato: quo-
 niam non marcescit. In nomine est & cyani colos. Itē
 holochrysi. Omnes autē hi flores non fuisse in usu Ale-
 xandri magni ætate: quoniā proximi a morte eius au-
 ftores siluere de illis. Quo manifestū est postea placuisse.
 A græcis tamen repertos quis dubitet? non aliter ita-
 lia usurpante nomina illorum. Ad Hercules petilio ipsa
 nomen imposuit autumnali circaq; uepres nascenti. Et
 tantum colore commendatur qui est rosæ siluestris. Fo-
 lia parua quina. Mirūq; in eo flore inflecti cacumen &

non nisi retorto folia nasci : paruo calice: ac uersicolori
luteum semen includere. Alij & bellio pastillicantibus
quingenisquinis barbulis coronatur. Prateses hi flo-
res ac sine usu : & ideo pleriq; sine nominibus . Quin
& his ipsis alia alij uocabula imponunt. Chrysogome
sive chrysitis non habet latinam appellationē. Palmi al-
titudine est: comantibus fugore auri corimbis: radice ni-
gra ex austero dulci. Impetrosis opacisq; nascens.

De honore coronarum: & cyclamino: & meli-
loto: & trifolio tria genera eius. Ca. ix.

T fere peractis colorū celeberrimus : transeat
e ratio ad eas coronas : quæ uarietate sola pla-
cent. Duo earum genera: quando aliæ floræ cō-
stant: aliæ folio. Florem esse dixerim genistas . Namq;
& ijs decerpitur luteus. Item rhododendron. Item zizi-
pha: quæ et cappadocia uocatur. Isq; odoratus similis-
q; olearum floribus. In uepribus nascitur cyclaminum:
de quo plura alias . Flos eius colossinus in coronas ad-
mittitur. Folia simlacis & hederæ coronamentis se de-
dere. Coronæq; earum optinent principatū . De quibus
in fruticum loco abunde diximus. Sunt & alia genera
nominibus græcis indicanda : quia nostris maiore ex
parte nomen dare ijs deficit cura. Et pleraq; eorum in
exteris terris nascuntur: nobis tamen consecrata: quoniā
de natura sermo non de italia est. Ergo in coronamen-
ta folio uenere melotron: spireon: triganon: cneoron: qd
casiam Higinus uocat. Et quod amilaginē: comiza: meli-
sophyllon: quod apiastron. Melilothon : quod fertulam
campanam uocant. Est enim in campania italiæ lauda-
tissima: a græcis in sunio: mox calcidica: & cretica ubi
cunq; uero asperis & siluestribus nata . Coronas ex
hac antiquitus factitatas indicio est nomen fertulæ:

E iij

LIBER

quod occupauit. Odor eius croco uicinus est: et flos: ipsa
cana. Placet maxime folijs breuissimis atq; pingui-
mis. Folio coronat & trifolium. Tria eius genera. Mi-
nyantes uocant graeci. Alij asphaltion maiore folio quo
utuntur coronarij. Alteru acuto oxytriphylon. Tertiū
ex omnibus minutissimum. Inter haec nervosi cauliculi
quibusdam: ut marathro: hippomarathro: myophono.
Utuntur e ferulis: & corymbis: & hederæ flore pur-
pureo. Est & in alio genere earum siluestribus rosis si-
milis. Et in ijs quoq; colos tantū delectat. Odor autem
abest. Et cneori duo genera nigri atq; candidi. Hoc &
odoratum. Ramosa ambo. Florent post æquinoctium
autumni.

De origano: & thymo: & melle attico: &
conyza: & iouis flore: & heleno: & abro-
tono: & leucanthemo.

Ca. x.

Otidem & origano in coronamentis species
t Alterius enim nullum semen. id autem cui o-
dor est: creticum uocatur. Totidē & thymi:
candidū ac ngricans. Floret autem circa solstitia: tūc
& apes decerpunt. & auguriū mellis est. Prouentum
enim sperant apiarij large florescente eo. Læditur im-
bribus amittitq; florem. Semen thymi non potest de-
prehendi: cum origani per quem minutum non tamen
fallat. Sed quid interest id occultasse naturam? In flore
ipso intelligitur: satoq; eo nascitur. Quid non tentaue-
re homines? Mellis attici in toto orbe summa laus exi-
stimatur. Ergo translatum est ex attica thymū: & uix
flore (uti docemus) satum. Sed alia ratio naturæ obsti-
tit: non durante attico thymo: nisi in afflatu maris se-
ratur. Erat quidem hæc opinio antiqua in omni thymo
Ideoq; non nasci in arcadia. Tunc oleam non putabāt

gigni: nisi intra trecenta stadia a mari. Thymis quidem nunc etiam lapideos campos in provincia narbonēsi refertos scimus. Hoc pene solo redditu e longinquis regionibus pecudum milibus conuenientibus ut thymo uescantur. Et conizæ duo genera in coronamētis: mas & fœmina. Differētia in folio. Tenuius fœminæ & constrictius angustiusq; Imbricatū maris & ramosius. Flos quoq; magis splendet eius. Serotinus utriq; post arcturū. Mas odore grauior. Fœmina acrior. Et ideo contra bestiarum morsus aptior. Folia fœminæ mellis odorē habent. Masculæ radix a quibusdam libanotis appellatur: de qua diximus. Et tātū folio coronant iouis flos: amaracus hermerocalles abrotonū: helenā: sisymbriū: serpillū. Omnia sirculosa rosæ mō. Colore tātūmodo placet iouis flos. Odor abest: sicut & illi qui græcæ phlox uocatur: & ramis aut & folio odorata sunt: excepta serpillō. Helenum e lachrymis Helenæ dicitur natum. Et ideo in helenā insula laudatissimū. Est autē frutex humi se spargēs dodrantalibus ramulis: folio simili serpillō. Abrotonū iucundi odoris est & grauis. Floret æstate. Flos aurei coloris. Vacuum sponte prouenit. Cacumine suo se propagat. Seritur autem semine melius quam radice aut sirculo. Semine quoq; non sine negotio plantaria transferuntur. Sic & adonium. Vtrinq; æstate. Alsiosa enim admodum sunt: & sole nimio læduntur. Sed ubi conualluere: ritu uitis fruticant. Abrotono simile odore leucanthemum est flore albo foliosum.

De Amaraco: uel sansuco: & nyctegreto:
& meliloto: & uiola alba: & codiamino
& de siluestribus bulbis: & heliochryso.
& lichne: & de herbis citra mare.

Cap. xi.

E iiii

LIBER

a Maracum Diocles medicus: & sicula gens
 appellauere: quod ægyptus & syria san-
 cum. Seritur utroq; genere & semine: &
 ramo: uiuacius prædictis: & odore melius. Copiosum
 amaraco æquequam abrotono semen. Sed abrotono ra-
 dix una: & alte descendens: ceteris in summo ter-
 ræ leuiter hærens. Reliquorum satio autumnio fere inci-
 piente: necnō & uere quibusdam locis quæ umbra gau-
 dent: & aqua aut fimo. Nyctegreton inter pauca mira-
 tus est Democritus: coloris ignei: folijs spinæ: nec a terra
 se attollentem præcipuamq; in gedrosia narrat. Eruitur
 post æquinoctium uernum radicitus. Siccaturq; ad lunā
 xxx. diebus: ita lucens noctibus. Magos parthorumq; re-
 ges uti hac herba ad uota suscipienda. Eandē uocari che-
 namychon: quoniam anseres a primo conspectu eius ex-
 pauescant. Ab alijs nyctalopa: quoniam e longinquo no-
 ctibus fulgeat. Melilotos ubiq; nascitur. Laudatissima
 tamen in attica. Vbiq; uero recens: nec candicans: et
 croco q̄ simillima. Quanquam in italia odoratio &
 candida. Florum prima uer nunciantium uiola alba. Te-
 pidioribus uero locis etiam hyeme emicat. Postea quæ
 appellatur purpurea. Proxime flammea: quæ flox uoca-
 tur: siluestris dumtaxat. Codiaminon bis anno: uere &
 autumnio. Aestates hyemesq; fugit. Seniores supradictis
 aliquando narcisus: & lilium trans maria. Et in italia
 quidem (ut diximus) per rosam. Nam in græcia tardius
 etiamnum anemone. Est autem hæc siluestrium bulbo-
 rum flos: aliq; q̄ quæ dicetur in medicinis. Sequitur ce-
 nanthe: melanion. Ex siluestribus heliochrysos. Deinde
 alterū genus anemones: quæ limonia uocatur. Post hanc
 gladiolus comitatus hyacinthis. Nouissima rosa: Eadem
 prima deficit: excepta satina. Ceterum hyacinthus ma-

time durat: & viola alba: & oenanthē. Sed hæc ita si
deuulsa crebro prohibeatur in seminibus. Nascitur lo-
cis tepidis. Odor idem qui germinantibus uis: Atque
inde nomen. Hyacinthum comitatur fabula duplex: lu-
ctum præferens eius: quem Apollo dilexerat: aut ex Aia-
cis cruore editi: ita discurrentibus uenis ut græcarum lit-
terarum figura ea legatur inscripta. Heliocrysos florem
habet auro similem: folium tenue: cauliculum quoq; gra-
cilem: sed durum. Hoc coronare se magi si & unguenta
summantur ex auro: quod apyron uocant: ad gratiā quo-
q; & uitæ gloriam pertinere arbitrantur. & uerni q-
dem flores hi sunt. Succedunt illis æstiuū lychnis: & Io-
uis flos & alterum genus lilij. Item tiphylon & ama-
racus: quem phrygium cognominant: sed maxime specta-
bilis porthos. Duo genera huius. Vnum cui flos hyacin-
thi est. Alterum candidius qui fere nascitur in tumulis:
quoniam in fortius durat. Et iris æstate florens. Abeunt
& hi marcescuntq;. Alij rursus subeunt autumno. Ter-
tium genus lilij: & crocus: & orisin in utroq; genere:
unum hebes: alterum odoratum: primis omnia imbribus
emicantia. Coronarij quidem & spinæ flore utuntur.
Quippe cum spinæ albæ cauliculi inter oblectamēta gu-
læ quoq; condiantur. Hic est trans maria ordo florum.
In italia uiolis succedit rosa: Huic interuenit lilium. Ro-
sam cyanus excipit. Cyanum amaranthus. Nam uinca p-
uinca semper uiret in modum lineæ folijs geniculatiz cir-
cundata topiaria herba inopiam tamen florum aliquan-
do supplet. Hæc q; a græcis chamædaphne uocatur. Vita
longissima uiolæ albæ est trimatu. Ab eo tempore dege-
nerat. Rosa & quinquennium perfert non recisa nec
adusta. Illo enim modo iuuenescit. Diximus & terram
referre plurimum. Nam in ægypto sine odore hæc om-

LIBER

nia. Tantumq; myrtis odor præcipuus. Alicubi etia; bi-
nis mensibus antecedit geminatio omnium. Rosaria a fa-
uonio fossa oportet opponi: iterumq; solstitio. Et id agē-
dum: ut intra id tempus purgata: & pura sint.

De cura apum: pabulo: & morbis earum: & reme-
dijs. Ca. xij.

Erum hortis coronamentisq; maxime aluea-
ria: & apes conueniūt: res præcipui quæstus:
compendijq; cum fauit. Harū ergo cā oportet
serere rhymum: apiastrū: rosam: uiolas: liliū: cyti sum: fa-
bam: erulium: cunilam: papauer: conizam: asiam: melilo-
tum: melissophyllum: cerinthen. Est autem cerinthe fo-
lio candido: incuruo cubitalis: capite concauo: mellis suc-
cum habente. Horum florum auidissimæ sunt: atq; etia;
sinapis: quod miremur cum oliuæ florem ab ijs non atti-
gi constet: Ideoque hanc arborem procul esse melius sit:
cum aliquas q̄ proxime seri conueniat: quæ & euolan-
tium examina inuitent nec longius abire patiantur. Cor-
num quoq; arborem cauere oportet. Nam flore eius degu-
stato aluo concita moriuntur. Remedium sorbam contu-
sam e melle præbere ijs uel urinam hoīum: uel bouz: aut
grana punici mali amineo uino cōspersa. Et genistas cir-
cumseri aluearijs gratissimum. Mirum est: dignum
que memoratu de alimentis quod comperi. Hosti-
lia uicus alluitur pado. Huius inquilini pabulo circa de-
ficiente imponunt nauibus aluearia: noctibusq; ad qui-
na millia passuum contrario amne naues subeūt. Egres-
sæ luce apes pastæq; ad naues quottidie remeant: mutā-
tes locum donec pondere ipso pressis nauibus plena. al-
uearia intelligantur: reuēctisq; eximuntur mella. Et in
hispania mulis prouehunt. De uenenato melle: & de
remedijs mellis uenena: & mellis insani. Ca. xij:

Antumq; pabulū refert: ut mella quoq; uene
nata fiant. Heraclie in ponto quibusdā annis
perniciōsissima existunt: ab iisdem apibus fa-
cta. Nec dixere auctores e quibus floribus ea fieret. Nos
tamen trademus quæ cōperimus. Herba est alba: exitio
quidē iumentorū: sed præcipue aprarum: appellata ægo
ethron. Huius flore concipiunt noxium uirus aquoso ue-
lire marcescente. Ita fit ut non omnibus annis sentiatur
hoc malum. Venenati signa sunt q̄ omnino nō densatur
q̄ color magis rutilus est: odor alienus: sternutamenta
protinus mouens: qd̄ ponderosius innoxio. Qui edere abij-
ciunt se humi refrigerationem quærentes. Naq; & sudo-
re diffliūt. Remedia sunt multa: quæ suis locis dicemus
Sed quoniam statim reſſentari aliqua in tantis insidijs
oportet: mulsum uetus e melle optimo & ruta: salsamē-
ta etiam si reiſciantur sumpta crebro. Certumque est id
malum per excrementa ad canes etiam peruenire: simili-
terq; torqueri eos. Mulsum tamen ex eo inueteratum in-
nocuum esse cōstat. Et fœminarum cutem nullo melius
emendari cum costo: suggillata cum aloë. Aliud genus i
eodem ponti situ quod gentes ex anno mellis: ab insānia
quam gignit: mænomenon uocant. Id existimatur con-
trahi flore rhododendri: quo statent siluæ. Gensq; ea cur-
curam in tributa romanis præstet: mel quoniam exitia-
le est non uendit. Et in perside: & in mauritania cæsa-
riensi getulia: contermina masyllis: uenenati faui gignū-
tur. Quidamq; a parte: quo nihil esse falacius potest: ni-
si q̄ liuore deprehenduntur. Quid sibi uoluisse naturam
ijs arbitremur insidijs? ut ab iisdem apibus: nec omnibus
annis fierent: aut non totis fauis? Parum enim erat
genuisse rem in qua uenenum facillime daretur eti-
am ne hoc ipsa in melle tot animalibus dedit? Quid

LIBER

sibi uoluit? nisi ut cautiorem minusq; auidum faceret hominem. Non enim ipsi melli sed apibus iam cuspides dederat: & quidem uenenatas. Remedium aduersus has utiq; non differendo. Ergo maluæ succo aut foliorum hederæ perungi salutare est. Vel percussos eas bibere. Mirum tamen est uenena portantes ore fingentesq; ipsas non mori. Nisi quod illa domina rerum omnium hanc dedit repugnantiam apibus. Sicut contra serpentes psyllis: marisq; inter homines.

De melle: quod muscæ non attingunt: & aluearijs: & cura eorum si famem sentiunt apes: & quomodo cæra fiat. Ca. xiiij.

Liud in creta miraculum mellis. Mons est a
a rina nouem millia passuum ambitu. Intra quod
spatium muscæ non reperiuntur natumq; ibi
mel nusq; attingunt. Hoc experimento singulare medica
mentis eligitur. Aluearia orientem æquinoctiales spectare
conuenit: aquilonem euitent. Nec fauonium minus. Al
uearia optia cortice. Secunda ferula. Tertia uimine. Mul
ti ea & speculari lapide fecere: ut operantes intus spe
ctarent. Circulini aluearia fimo bubulo utilissimū Oper
culum: a tergo esse ambulatorium: ut properatus intus
sit prosper. Si magnus sit uterus aluearius puentus aut
sterilis: ne operandi desperatione curam abijciat: id pau
latim reduci oportet fallente operis incremento. Aluea
ria hyeme stramēto opiri crebro suffiri: maxie fimo bu
bulo. Cognatum hoc ijs: & innascentes bestiolas necat:
araneos: papiliones: teredines: apesque ipsas excitat. Et
araneorū quidē exitiū facilius est. Papilionū maior pe
stis. Tollitur uero cū maturescit malua noctu interlunio
cælo sereno accēsis lucernis ante alueos: In eā flāmā sese
ingerūt. Si cibis deesse sentiatur: apibus: uinas passas: sic

cas uē ficos: tufasq; ad fores earū posuisse conueniet. Itē
lanas tractas madentes passo: aut de fruto: aut aqua mul
sa. Gallinarū etiā crudas carnes. Quibusdā etiā a stati
bus ijdē cibi pstandi: cū siccitas cōtinua florū alimēta
negat. Alueorū: cū mel eximitur: illini oportet exitus me
lisophyllo aut genista tritis: aut medios alba uite pcinge
re: ne apes diffugiant. Vasa mellaria: aut fauos lauare
aqua p̄cipiunt. Hac decocta fieri saluberrimū acetū. Cæ
ra fit ex exp̄ssis fauis: sed ate purificatis aqua: ac triduo
in tenebris siccatis: quarto die liquatis igni in nouo ficti
li aqua fauos tegente: tūc sporta collatis. Rursus in eadē
olla coquitur cæra cū eadem aqua: excipiturq; alia frigi
da: uasis melle circumlitis. Optima quæ punica uocatur.
Proxima q̄ maxime fulua odorisq; mellei pura: Natōne
aut pontica. Quā cōstare equidē miror inter uenenata
mella. Deinde cretica plurimū. n. ex ppoli habet: de qua
diximus in natura apū. Post has corsica: quoniā ex buxo
fit. Et hēre aliq̄tā uim medicaminis putatur. Punica fit
hoc mō. Vtilatur sub diuo sæpius cæra fulua. Deide fer
uet in aqua marina ex alto petita addito nitro. Inde li
gulis eligūt florē: idest cādidissima quæq; trāsfundunt
q; in uas: qd̄ exigūū marinæ hēat frigida. Et rursus ma
rina decoquant sepatim: dehinc uas ip̄m refrigerāt. Et cū
hæc ter fecere: iūcea crate sub diuo siccāt sole: lūaq; Hoc
n. cādorē facit: si sic siccatur. Et ne liquefāciāt p̄tegunt
tenui lintheo. Cādidissima uero fit post insolationē etiā
nū recocta. Punica medicinis utilissima. Nigrescit cæra
addito chartarū cinere. Sicut āchusa admixta rubet. Va
riosq; in colores pigmētis trahitur ad reddēdas similitu
dines: Et i numeros mortaliū usus: parietūq; etiā Et ar
morū tutelā. Cætera de melle apibusq; in natura earum
dicta sunt. Et ortorū quidē oīs fere rō peracta est.

LIBER

De herbis sponte nascentibus & aculeatis. Ca. xv.

Equūtur herbæ spōte nascentes: quibus plerē
 s q; gentiū utūtur in cibis. Maximeq; ægyptus
 frugū fertilissima. S; ut sola ijs carere possit:
 tāta ē ciborū ex herbis abūdātia: In italia paucissimas
 nouimus: fraga: thamū: ruscū: batin marinā: batin hortē
 fianā: q; aliqui asparagū gallicū uocant. Præter has pa-
 stinacā pratēsem lupū salictariū: ea; uerius oblectamē
 ta q; cibos. In ægypto nobilissima est colocasia: q; cyamō
 uocāt aliqui. Hāc a nilo metunt: caulæ cū coctus est hara
 noso in mādēdo. Thyrsō aut qui inter folia emicat: spec-
 tabilis folijs latissimis etiā si arbores cōparentur: ad si-
 militudinē eorū: quæ psonata in nostris amnibus uoca-
 mus. Adeoq; nili sui dotibus gaudent: ut implexis collo-
 cassiæ folijs in uariā spēm uasorū potare gratissimū ha-
 beāt. Seritur iā hæc in italia & in ægypto. Proxima au-
 ttoritas cicorio est: q; diximus intubū erraticū. Nasctur
 post uergiliās: Floret particulatim. Radix ei lēta: quare
 etiā ad uincula utuntur illa. Anthaliū haud longi-
 us a flumine nascitur mespili magnitudine & rotundi-
 tate: sine nucleo: sine cortice: folio cyperi. Mandunt igni-
 patum. Mandunt & oetum cui pauca folia minimaq;
 uerum radix magna. Arachidna quidem & aracos cui;
 habeāt radices ramosas ac multiplices: nec foliū nec her-
 bā ullā: aut quicq; aliud supra terrā habet. Reliqua uul-
 garium in cibo apud eos herbarum nomina: condriala:
 hypocheris: & caucalis: anthriscū. scandix: come ab ali-
 is tragopogon folijs croco simillimis: partheneiū: stry-
 cnum: corcorus. Et æquinoctio nascentes aphace: acinos:
 quam epipetron uocant: quæ nunq; floret. At e cōtrario
 aphace subinde marcescente flore emittit aliūz tota hye-
 me totoq; uere usq; in æstatem. Multas præterea ignobi-

les habent. Sed maxime celebrāt enicon italiae ignotam: ipsis aut oleo in cibo gratā. Hoc faciūt ex semine eius. Differētia prima siluestris & satinae. Siluestriū duae spēs. Vna mitior est simili caule tñ rigido. Itaq; & æolij antiqui utebātur. Exilis: q̄ quidā attractylida uocant. Semē eius candidū: & grande: amarū. Altera irsutior torosiore caule: & qui pene humi serpat: minuto semine. Aculeatārū hæc est generis: quoniā distinguēda sunt & generā. Ergo quædā herbarum spinosa sunt: quædam sine spinis. Spinosa rū multæ species. In totum spina ē asparagus scorpio: nullum. n. foliū hēt. Quædam spinosa foliata: ut carduus: eryngion: glycyrrhizon: & urtica. Iis. n. omnibus folijs inest aculeata mordacitas. Aliqua & secundum spinam habent folium: ut tribulus: & ononis. Quædam in folio habent: & in caule ut phleos: qđ aliqui stoeben appellauere. Hippophyes spinis geniculatum. Tributa proprietas qđ & fructus spinosum habet. Ex omnibus ijs generibus urtica maxime noscitur: acetalis in flore purpuream lanuginem fundentibus sæpe altior binis cubitis. Plures eius differētiæ. Siluestris quā fœminam uocant: mitior. Et in siluestri quæ dicitur cania acrior. Caulæ quoq; mordaci fimbriatis folijs. Quæ uero etiam odorem fundit: herculanea uocatur. Semen omnibus copiosum: nigrum. Mirum sine ullis spinarum aculeis lanuginem ipsam esse noxiam: & tactu tantum leui pruritum: pustulasque confestim adusto similes existere. Notum est & remedium olei. Sed mordacitas non protinus cum ipsa herba gignitur: nec nisi foliis roborata. Incipiens quidem ipsa nasci uere non ingrato: multis etiam religioso in cibo est: ad pellendos totius anni morbos. Siluestrium quæque radix: omnem carnem teneriorem facit simul cocta. Quæ innoxia

LIBER

est morsu carens: aconitum uocatur. De scorpiōe dicemus inter medicas.

De carduo: & helxine: & tribulo: & anchusa.

Ca. xvi.

Ardus & folio & caule spinosas lanugines habet. Item acorna leucacanthos: chalceos: Cnidos: polyanthos: onopygos: helxine: scolimos. Chamæleon in folijs non habet aculeos. Est & illa differentia quod quedam in ijs multicaulia ramosaque sunt: ut carduus. Vno autem caule nec ramosum cnidos. Quedam cacumine tantum spinosa sunt: ut eringium. Quedam æstate florent: ut tetralix & helxine. Scolimus quoque floret sero & diu. Acorna colore tantum rufo distinguitur: & pinguiore succo. Idem erat atractylis quoque: nisi candidior esset: & nisi sanguineum succum funderet. Qua de causa phonos uocatur a quibusdam: odore etiam grauis: sero maturescit semine: nec ante autumnum: quod id de omnibus spinosis dici possit. Verum omnia hæc & semine & radice nasci possunt. Scolimos carduorum generis ab ijs distat: quod radix eius nescida est decocta. Mirum quod sine interuallo tota æstate aliud floret in eo genere: aliud concipit: aliud parturit. Aculei arescente folio desinunt pungere. Helxine rara uisum est: neque in omnibus terris est: a radice foliosa: ex satua ueluti malum extuberat. Contacta suaue olet. Huius uertex summus lachrymam continet iucundi saporis acanthicem masticem appellatam. Et castos quoque in sicilia tantum nascitur sue proprietatis & ipsa. Cuius in terra serpunt caules e radice emissi lato folio & spinoso: caulesque uocant castos. Nec fastidiunt in cibis inueteratos quoque. Vnum caulem rectum habent: quem uocant: pternica: eiusdem suauitatis: sed uetustatis impatientes.

Semen ei lanuginis: quem pappon uocant quo detracto
ex cortice: teneritas similis cerebro palmæ est: uocant
ascaliã. Tribulus nõ nisi i palustribus nascitur. Dira res
alibi: iuxta nilũ & strymonẽ amnes excipitur in cibis.
Inclinatus in uadũ: folio ad effigiẽ ulmi: pediculo lon-
go. At in reliquo orbe genera duo uni. Cicerculæ folia
alteri aculeata. Hic & serius floret. Magisq; septa obsi-
det uillarũ. Semen ei rotondius nigrũ in siliqua. Alteri
harenaceũ. Spinoforũ etiãnum aliquid genus ononis. In
ramis enim spinas habet apposito folio rutæ simili: to-
to caule foliatũ in modum coronæ: sequitur a frugibus:
aratro inimicũ: uinaxq; præcipue. Aculeatarũ caules ali-
quarum per terram serpunt: ut eius quã coronopon uo-
cant. Et ex diuerso stans anchusa inficiẽdo ligno cæris-
q; radice apta. Est autem mitior ijs anthemis: & phy-
lantes: anemone: & aphace: caule foliato est: & cre-
pis & lotos. Differentia foliorũ & hic quæ & in ar-
boribus: breuitate pediculi: ac longitudine: angustis ipis
foliorũ: amplitudine: angulis: incisuris: odore: flore. Diu-
tior hic quibusdã per partes florentibus ut in ocimo
Heliotropio: aphace: onochite.

Differentia herbarũ per folia: & quæ herbæ
toto anno florent: & hastula regia: & pi-
stana & de gladiolo. Ca. xvij.

Vltis inter hæc æterna folia: sicut quibusdã
m arborum. In primisq; heliotropio: adianto.
Aliud rursus spicatarũ genus: ex quo est Cy-
nops: alopecuros: stelephuros: quã quidã ortyga uocat.
Alij plantaginem: de qua infra dicemus inter medicas.
ethryallis ex ijs. Alopecuros spicam habet mollẽ & la-
nuginem densam: non dissimulem uulpiũ caudis: unde
ei nomẽ. Proxima est ei & selepyros: nisi q illa parti-

F

LIBER

culatim floret. Cicorion & similia circa terrā folia habent germinātes ab radice post uergilias. Perditon: quā & æoliæ gentes & ægyptij edunt: nomen dedit auis id maxime eruēs. Crassas plurimasq; habet radices. Itē ornithogale caule tenero: candido: semipedali radice bulbosa: molli tribus: aut quattuor agnatis. Coquitur in pulte. Mirū loton herbā: & ægylopa nō nisi post annū e semie suo nasci. Mira & anthemidis natura: q; a summo florere incipit: cū ceteræ omnes quæ particulatim florent: ab ima sui parte incipiant. Notabile & in lappa: quæ adhærescit: quoniā in ipsa flos nascitur: non enī dēs: sed intus occultus: & intra se germinat: uelut animalia quæ in se pariunt. Item circa opuntē opuntia est herba etiam homini dulcis. Mirūq; e folio eius radicem fieri ac sic eam nasci. Lassine unum foliū habet: sed ita implicatū: ut plura uideantur. Chondrylla amara est: & acri in radice succo. Amara & aphace: & quæ picris nominatur: & ipsa toto anno florens: nomen ei amaritudo imposuit. Notabilis & scyllæ: crociq; natura: quæ cum omnes herbæ foliū primū emittant: moxq; in caulē rotundetur: in ijs caulis prior intelligitur q; folium. Et in croco quidē flos impellitur caule. In scylla uero caulis exit: deinde flos ex eo emergit. Eadēq; ter floret (ut diximus) tria tempora sationū ostendens. Bulborum generi quidā adnumerant: & cypiri hoc est gladioli radicem. Dulcis ea est: & quæ decocta: panē etiam gratiorem faciat: pōderosiorēq; simul subacta. Similis est & quæ thesion uocatur: gustu aspera. Ceteræ eiusdem generi folio differunt. Asphodelus: oblongū et angustū habet. Scylla latum & tractabile. Gladiolus simile nomini. Asphodelus manditur & semine tosto: & bulbo. Sed hoc in cinere tosto: dein sale & oleo adi

to. Præterea tuiso cum ficis præcipua uoluptate: ut uide-
tur Hesiodo. Traditur & ante portas uillarum satum
remedio esse contra ueneficorum noxā. Asphodeli men-
tionem & Homerus fecit. Radix eius naris modi-
cis similis est. Neq; alia numerosior: octoginta simul
acernatis sæpe bulbis. Theophrastus et fere græci prin-
cepsq; Pythagoras caulem eius cubitalem: & sæpe
duum cubitorum: folijs porri siluestris: anthericon uo-
cauere. Radicem uero id est bulbos asphodelon: nostri
illud albucum uocant: & asphodelum hastulam regiā.
Ea est & caulis acinosi. Eius duo genera faciūt. Albuco
est scapus cubitalis: & amplius purus: leuis. De quo
Mago præcipit exitu mensis martij: & initio aprilis:
cum floruerit: nondum semine eius intumescere deme-
tendum: findendosq; scapos: & quarto die in solem p-
ferendos. Ita siccatis manipulos faciendos. Item pista-
nam dicit a græcis uocari: quam inter uluas sagittam
appellamus. Hanc ab idibus maij usq; ad finem octo-
bris mensis decorticari: atq; leui sole siccari iubet. Idem
& gladiolum alterum: quē cypiron uocant & ipsum
palustrem iulio mense secari iubet ad radicem: ter-
tioq; die in sole siccari: donec candidus fiat. Quo-
tidie autem ante solem occidentem in tectum refer-
ri: quoniam palustribus defectis nocturni rores no-
ceant.

De iunco genera sex: & de cypero: & de
medicamentis earum & de cypro: & odo-
rato iunco.

Ca. xvij.

Imilia præcipit de iūco quē mariscon appel-
lant: ad texēdas tegetes: & ipm iunio men-
se eximi ante iulium medium præcipiens.
Cætera desiccando eadē quæ de ulua suo loco diximus.

F ij

LIBER

Alterū genus iuncorū facit: quod marinū & a græcis oxyshoenon uocari inuenio. Tria genera eius acuti: sterilis: quem marem oxyn græci uocant: reliqua foemenini ferentis semen nigrum: quē melancranin uocāt Crassior hic & fruticosior. Magisq; etiamnum tertius qui uocatur holoschoenos. Ex ijs melancranis sine alijs generibus nascitur. Oxys autē & holoschoenos eodem cespite. Vtilissimus ad uitilia holoschenos: quia mollis & carnosus est. Fert fructum uuarū coherentū modo Nascitur autē is quē marē appellamus ex semetipso: cumine in terrā defixo. Melancranis autem suo semine. Alioquin omnium radices omnibus annis intermoriuntur. Vtus ad nassas marinas: utiliū nexus: elegantium lucernarum lumina præcipua medullæ amplitudine. Iuxta maritimas alpes tanta ut inciso uentre impleant pene unciarum latitudinem. In ægypto uero cribrorum longitudinem non alias utiliore. Quidam etiamnum unum genus faciunt iunci trianguli: cyperon uocant. Multi enim non discernunt a cyprio uicinitate nominis. Nos distinguemus utrumq; . Cyprius est gladiolus (ut diximus) radice bulbosa: laudatissimus in insulis creta: dein naxo: & postea phœnice. Cretico candor odorq; uicinus nardo: naxio acrior: phœnicio exiguum spirans: nullus ægypto. Nam & ibi nascitur. Discutit duritias corporum. Iam enim remedia dicemus: quoniam & florum odorumq; generiq; est magnus usus in medicina. Quod ad cypiron attinet: Apollodorū quidem sequimur: qui negabat bibendū: quā professus efficacissimū esse aduersus calculosos. Eo foetas fœminas quidem abortus facere non dubitat. Mirumq; tradit barbaros suffitum eius herba excipientes ore lyenes consumere. Et non egredi domibus nisi ab hoc suffitu. Vegetiores enim firmio-

resq; sic et fieri. Inter triginū et alarū vitij pfectioni
busq; cum oleo illitum non dubie mederi. Cyperos iun-
cus est qualiter diximus angulosus: iuxta terram candi-
dus: cacumine niger: pinguisq;. Folia ima porraceis: exi-
liora: in cacumine minuta: inter quæ est semen. Radix oli-
uæ nigrae similis: quam cum oblonga est: cyperida vocat
magni in medicina usus. Laus cypero prima æmmonia-
co: secunda rhodio: tertia thracio: nouissima ægyptio: quæ
et confundit intellectū: quoniam et cypiros ibi nasci-
tur. Sed cyperos durissima uixq; spirans. Cæteris odor ē
ipsam nardū imitās. Est et per se indica herba: quæ cy-
peris uocatur: gingeberis effigie: cōmanducata croci uim
reddit. Cypero uis in medicina psilotri. Illinitur ptery-
gijs: ulceribusq; genitalium: et quæ in humore sunt om-
nibus: sicut oris ulceribus. Radix aduersus serpētū ictus
et scorpionum p̄sertim remedio ē. V uluas aperit pota-
Largiori tanta uis: expellit eas: urinā ciet: et calculos:
ob id utilissima hydropicis. Illinitur et ulceribus quæ
serpunt: sed iis præcipua quæ in stomacho sunt ex uino
uel aceto illita. Iunci radix in tribus heminis aquæ deco-
cta ad tertias: tussi medetur. Semen tostum et in aqua
potum sistit aluum: et fœminarum menses: capitisque
dolores facit. At qui uocatur holoschænos eius quæ pro-
xima sunt radicis cōmanducantur aduersus araneorum
morsus. Inuenio etiānum unum iunci genus: quod tropi-
cen uocant. Huius semine somnum allici. Sed modum ser-
uandum: ne sopor fiat. Ob id et odorati iunci medici-
næ dicentur: quoniam et in syria cœle (ut suo loco retu-
linus) nascitur. Laudatissimus ex nabathea iuncus co-
gnomine theucitis. Proximus babylonius. Pessimus ex
africa ac sine odore. Est autem rotundus uinosæ morda-
citatis ad linguam. Sincerus in confricando odorem ro-

LIBER

ſe emittit rubentibus fragmentis. Diſcutit inflatōnes
 Ob id ſtomacho utilis: bilemꝫ & ſanguinē reiſcienti-
 bus. Singultus ſedat. Ruētus monet. Vrinā ciet. Veſicæ
 medetur. Ad muliebres uſus decoquitur. Opithotoni-
 cis cum reſina arida imponitur. Excalfactoria & roſa
 uteros aſtringit: refrigerat. Vſus eius diuiditur in folia
 & flores. Capita foliorū partesq; candidæ unguēs uo-
 cantur. In flore autē aliud eſt ſemē: aliud capillus in ca-
 pite: aliud cortex: aliud calix. Foliū ſiccatur: aut tribus
 modis exprimitur. Per ſe: cum unguēs non detrahuntur
 ibi enim humoris plurimū. Aut cum detractis unguibus
 reliqua pars aut oleo: aut uino maceratur in ſole uas
 uitreis. Quidā & ſalem admiſcent: & anchuſam non
 nulli: aut aſpalathū: aut iuncū odoratū: quia talis ma-
 xime ꝑdeſt uulvæ ac dyſentericis. Exprimuntur eadē fo-
 lia detractis unguibus trita per lintheū ſpiſſum in creū
 uas: leuiq; igni ſuccus coquitur: donec fiat craſſitudo
 mellis: ad hoc eligi oportet odoratiſſima quæq; folia.
 Ex roſa medicina: & de lilio: & de narciſo: & ex uio-
 la: & de baccare: & combreto: & aſaro. Ca. xix.

Inum quomodo fieret ex roſa diximus in:
 H ter genera uini: Vſus ſucci ad aures: oris ulce-
 ra: gingiuas: tonſillas: gargariffatus. Stoma-
 chum: uuluas: ſedis uitia: capitis dolores in febre per ſe
 uel cum aceto ſomno: nauſeas. Folia uruntur in callible-
 pharū. Et ſiccis foemina aſperguntur. Epiphoras quoq;
 aridis leniunt. Flos ſomnū facit. Inhibet fluctiōnes mu-
 lierū maxime albas in poſca potus. Et ſanguinis excrea-
 tiōes. Stomachi quoq; dolores q̄tum in uini cyathis
 tribus. Semē ijs optimū crocinū: nec anniculo uetiſtius:
 & in umbra ſiccatur. Nigrū inutilis. Dentiū dolori illi-
 nitur. Vrinā ciet. Stomacho imponitur. Item igni ſacro

non ueteri. Naribus subditum caput purgat. Capita po-
ta uentrem & sanguinem sistunt. Vngues rosæ epipho-
ris salubres sunt. Vlcera enim oculorum rosa sordescunt
præterq̃ in initijs epiphoræ: ita ut arida cum pane impo-
natur. Folia quidem uitij stomachi: rosionibus: & ui-
tij uentris: & intestinorum: & præcordijs utilissima
uel illita. Cibo quoq; lapati modo conduntur. Cauēdus
quoq; in iis situs celeriter insidens. Et aridis & expres-
sis aliquis usus. Diapasmata inde fiunt ad sudores coer-
cendos: ita ut a balneis inarescant corpora: dein frigida
abluantur. Siluestris cum adipe ursino alopecias mirifi-
ce emendat. Lilij radices multis modis florem suum no-
bilitauere. Contra serpentium ictus ex uino potæ: & cō-
tra fungorum uenena. Propter clauos pedum in uino de-
coquantur: triduoq; non soluantur. Cum adipe aut oleo
decoctæ pilos quoq; adustis reddunt. E mulso potæ imi-
tilem sanguinem cum aluo trahunt. Lyeniq; & ruptis
uulsis prosunt. Et menstrui foeminarum in uino decoctæ
Impositæq; cā melle neruis præcisis medentur. Cōtra ly-
chæas: & lepras & furfures i facie emēdāt. Erugāt cor-
pa. Folia in aceto cocta in uulneribus imponuntur. Epi-
phoris testium in melle: cum hyoscyamo & farina tri-
tici. Semen illinitur igni sacro. Flos & folia ulcerumue
tostati. Succus qui flore expressus est: ab alijs mel uoca-
tur: ab alijs syrium ad emolliendas uiluas: sudoresq; fa-
ciendos: & suppurationes coquēdas. Narcisi duo gene-
ra in usu medici recipiūt. Vñ purpureo flore: & alte-
rum herbaceū. Hunc stomacho inutilem: & ideo uomi-
torium: aluos quoq; soluentē: neruis inimicū: caput gra-
uantem: Et a narce narcisum dictum: nō a fabuloso pue-
ro. Vriusque radix mulsei saporis est. Ambustis prodest
cum exiguo melle. Sic & uulneribus: & luxatis. Panis

LIBER

uero cū melle & auenæ farina. Sic & infixa corpori
 extrahit in polenta tritus: oleoque contusus. Medetur:
 & lapide percussis. Purgat uulnera permixtus
 farina: Nigras uiligines emaculat. Ex hoc flore
 fit narcisinū oleum ad emoliendas duricias. Calfaciēda
 quæ alserint. Auribus est utilissimus: sed capitis dolores
 facit. Viola siluestres sunt & satiuæ. Purpureæ refrigerant.
 Cōtra inflammationes illiniuntur stomacho ardēti.
 Imponuntur & capiti in fronte. Oculorū priuatim
 epiphoris: & sede p̄cidente: uulua ne. Et contra suppu-
 rationes. Crapulā: & grauedines capitis impositis coro-
 nis: olfactuue discutiūt. Angias ex aqua potæ. Id qđ pur-
 pureū est ex ijs comitialibus medetur: maxie pueris in
 aqua potū. Semē uiolæ scorpionibus aduersatur. Contra
 flos albæ suppurata apit. Ip̄a discutit. Et alba at & lu-
 tea extenuāt mēstrua. Vrinā ciūt. Minor uis ē recētibus.
 Iōq; aridis post ānum utēdū. Lutea dimidio cyatho in
 aquæ tribus mēses trahit. Radices eius cū aceto illitæ se-
 dāt lyenē. Irē podagrā. Oculorū inflationes cuz myrrha
 & croco. Folia cum melle purgant capitis ulcera. Cum
 cera rimas sedis. Et quæ in humidis sunt. Ex aceto uero
 collectiones sanant. Baccar in medicinæ usu est. Aliqui
 ex nostris perpensam uocant. Auxiliatur contra ser-
 pentes. Capitis dolores: feruoresq; Item epiphoras. Mā-
 mis tumentibus a partu & ægylopijs. Incipientibusq;
 ignibus sacris. Odor somnum gignit. Radicem decoctam
 bibere spasticis: euersis: comulsis: suspiriosis: salutare ē.
 In tussi uetere radices eius tres: quattuorue decoquūtur
 ad tertias partes. Hæcq; potio mulieres ex abortu pur-
 gat. Laterum compunctiones tollit: & uesicæ calculos.
 Tonditur cum diapasmate. Vestibus odoris gratia in-
 seritur. Combretum quod simile ei diximus tritum cum

anxia: uulnera mire sanat. Asarum iocinerum ui-
eius salutare esse traditur: uncia sumptum in hemi-
na mulsi mixti. Alium purgat hellebori modo. Hi-
dropicis pdest: & præcordijs: uuluisq; ac morbo regio
In mustum si addatur: facit uinum urinis ciendis. Effo-
ditur cum folia emittit. Siccatur in umbra. Situm ce-
lertime sentit.

De nardo gallico: & de croco medicina: & croco
magnate: & iride: & saluimca: & holochryso: &
chrysocome: & meliloto.

Ca. xx.

T quoniam quidam ut diximus nardum rusti-
e cum nominauere radicem baccaris: cōtexemus
& gallici nardi remedia in hunc locum dila-
ta: cum disputaremus de peregrinis arboribus. Ergo ad-
uersus serpentes duabus drachmis in uino succurrit. In-
flationibus colli: uel ex aqua uel ex uino. Item incineris:
& renum suffusisq; felle. Et hydropicis per se uel cum
absinthio. Sistit purgationes mulierum. Impetus uero
eius: q phun eodem loco appellauimus. Radix datur po-
tui trita: uel decocta ad strangulationes: uel pectoris do-
lores: uel laterum. Menses quoq; cit. Bibitur cum uino.
Crocum cum melle non soluitur: nulloq; dulci. Facilli-
me autem uino: aut aqua. Vtilissimū in medicina. Adser-
uatur cornea pyxide. Discutit inflāationes omnes qui-
dem. Sed oculorum maxime ex oho illitus. V uluarū quo-
q; strangulatus. Stomachi exulcerationes: pectoris: &
renū: iocinerum pulmonū: uescicarumq; peculiariter. In-
flāationi earū uehemēter utile: Itē thussi & pleureti-
cis. Tollit & pruritus. Vrinā cit. Qui crocū prius bibe-
rint crapulā nō sentient. Ebrietati eo restituit. Coronæ
quoq; ex eo mulcent ebrietae. Sōnum facit. Caput leni-
ter mouet. Venerem stimulat. Flos eius igni sacro illini-

LIBER.

tur cū creta cimolia. Ipsum plurimis medicaminibus misceatur. Collyrio uni nomē dedit. Ex eo quoq; expresso unguento crocino: quod crocomagma appellant. Habet suas utilitates contra suffusiones oculorum. Vrinās magis exalfacit q̄. crocum ipsum. Optimū qd̄ gustatum salinā dētesq; inficit. Iris ruffa melior q̄ cādida: infantibus eā circūligari salutare est. Dentientibus prācipua est: Et tussientibus: tinearumue uitio laborantibus instillari. Cæteri effectus eius non multum a melle differunt. Vlcera purgat: apitis prācipue. Suppurationes ueteres. Alium soluit duabus drachmis cum melle. Tussim: tormina: inflationes: pota: Lienes ex aceto. Contra serpentium Et araneorum morsus: ex posca ualet. Contra scorpiones duarum drachmarum pondere: in pane. uel aqua sumitur. Contra canum morsus ex oleo imponitur. Et contra perfrictiones. Sic Et neruorum doloribus. Lumbis uero Et coxendicibus cum resina illinitur. Vis ei conalfactoria. Naribus subdita sternutamenta mouet: caputq; purgat. Dolori apitis cotoneis malis: aut struteis illinitur. Crapulas quoq; orthopnoeas discutit. Vomitiones cit: duobus obolis sumpta. Ossa fracta extrahit imposita cum melle. Ad paronychias farina eius utuntur. Cum uino ad clauos: uel uerrucas. Triduoq; nō soluitur. Halitus oris cōmanducata abolet: alarumq; uitia. Succo duricias omnes emollit. Somnum conciliat. Sed genituram cōsumit. Sedis rimas Et condylomata. Omniaq; in corpore excrecentia sanat. Sunt qui siluestrem irin uocent. Strumas hæc uel panos uel inguina discutit. Prācipitur ut sinistra manu lecta ad hos usus seruetur: colligentesq; dicant cuius hominis utiq; causa eximant. Scelus herbariorum aperietur in hac mentione: partem eius seruantium Et quarūdā aliarum herbarū sicuti plantaginis substi

tuentium si parum mercedis tulisse sese arbitratur. Rur-
susq; ut plus operis acquirant partem eam quam serua-
uere eodem loco infodiunt. Credo ut uitia quae sanauerit
faciant rebellare. Saliunca radix in uino decocta sistit
uomitiones. Corroborat stomachum. Polio Muscus: &
Hesiodus perungi iubent dignationes gratia. Gloriamque
auidos pollium tractare: collere. Polium contra serpentes
substernitur uel portatur. Medici in uino decoquunt re-
cens uel aridum: illinuntq; uel spleneticis propinant ex
aceto. Morbo regio in uino. Et hydropicis incipientibus
in uino decoctum. Vulneribus quoq; sic illinunt. Secun-
das mulierum partusq; emortuos repellit. Item dolores
corporis. Vesicae inanit. Et epiphoris illinitur. Nec ma-
gis alia herba conuenit medicameto: quod alexipharma
con uocant. Stomacho tamen inutile esse. Caputq; eo im-
pleri: & abortum fieri potest. Aliqui negant. Ad religio-
nem addunt: ubi inuentum sit: protinus ad alligandum
contra oculorum suffusiones. Cauendumq; ne terram at-
tingat. Hi & folia eius thymo similia tradunt: nisi quod
molliora sunt: & lanatiore canicie. Cum ruta siluestri
si teratur ex aqua caelesti aspidas mitigare dicitur. At non
secus atq; cianus astringit: & coibet uulnera: prohibet-
q; serpere. Holocrysos medetur stranguria in uino pota:
& oculorum epiphoris illita. Cuius faece uero uini crema-
ta in polenta: lychenas emendat. Chrysocomes radix cal-
facit & stringit. Datur potui ad iocinerum uitia. Item
pulmonum. Vuluæ dolores in aqua mulsa decocta. Ciet
menstrua. Et si cruda detur: hydropicorum aquas sistit.
Mellissophyllo: siue melitena si perugantur aluearia non
fugient apes. Nullo. n. magis gaudet flore. Copia istius
examia facillime continetur. Item presentissimum est contra ictus
earum: uesparumq; & arancorum. Item scorpionum: Item

LIBER

contra uuluarum strangulationes: addito nitro. Contra tormina e uino. Folia eius strumis illinuntur: & sedis uitijs cū sale decocta. Succus foeminas purgat: & inflammationes discutit: & ulcera sanat. Articularios morbos sedat. Canisq; morsus. Prodest dysentericis ueteribus: & celiacis: & orthopnoicis: lyenibus: ulceribus thoracis. Caligines oculorum succo cum melle inungi eximius habetur. Melilotos quoq; oculis medetur cum lacte: aut cū lini semine. Maxillarum quoq; dolores lenit. Et capitis cum rosaceo. Item aurium e passo. Quæq; in manibus intumescunt uel erumpunt. Stomachi dolores in uino decocta: uel cruda tritaq;. Idem effectus est ad uulnas. Tostes uero: & sedem prociduum. quæq; ibi sunt uitia: recens ex aqua decocta: uel ex passo. Adiecto rosaceo illinuntur ad carcinomata. Defervescit in uino dulci. Peculiariter & contra meliceridas efficax.

De trifolio: & thymo: & hemorocalle: & de helenio: & abrotono. Ca. xxi.

Rifolium scio credi præualere contra serpentium ictus: & scorpionum: ex uino: aut poscata seminis granis uiginti potis. Vel folijs: & tota herba decocta. Serpentesq; nūq; in trifolio aspici. Præterea celebratis auctoribus contra omnia uenena pro antidoto: sufficere. xxv. grana eius. quod minianthes ex eo appellauimus tradi. Multa alia præterea in remedijs eius ascribi. Sed me contra sententias eorum grauissimi uiri auctoritas mouet. Sophocles. n. poeta uenenatus id dicit. Simus quoq; medicus decocti aut contriti succum infusum corpori easdem uedines facere quasi percussis a serpente. Ergo non aliter utendum eo q̄ contra uenena censerunt. Fortassis enī & ijs uenenis inter se contraria sit natura: sicut multis alijs. Item animaduerto semen

eius cuius minima sint folia utile esse ad custodiendam mulierum cutis gratiam in facie illitum. Thymum colligi oportet in flore: & in umbra sicari. Duo autem sunt genera eius. Cădidum: radice lignosa: in collibus nascens quod & præfertur. Alteruz nigrius florisq; nigri. Vtraq; oculorum claritati multum conferre existimatur. Et in cibo: & in medicamentis. Item diutina tussi eligmate faciles excreationes facere cum aceto & sale. Sanguinem concreescere non patitur e melle. Longas fauciu di stillationes extra illita cum sinapi extenuare. Item stomachi & uentris uitia. Modice tamen utenduz est: quoniam exaltant: quamuis sistunt alium: quæ si exulcerata sit denarij pondus in sextarium aceti: & mellis addi oportet. Item si lateralis dolor sit aut inter scapulas: aut in thorace. Præcordijs medentur ex aceto cu melle. Quæ potio datur & in alienatione mentis: ac melâcholicis. Datur & comitialibus: quos correptos olfactus excitat thymi. Aiunt & dormire eos oportere i molli thymo. Prodest & orthopnoicis: & anhelationi. Mulieruq; mensibus retardatis. Vel si emortui sint in utero partus decoctum in aqua ad tertias. Viris uero contra inflationes cum melle & aceto. Et si uenter turgat. Testesue aut uescæ dolor exigit. E uino tumores & impetus tollit impositum. Item cum aceto callum & uerucas. Coxendicibus imponitur cum uino articularibus morbis. Et luxatis tritum: ac lanæ inspersum ex oleo ambustis cum adipe suillo: dant & potionem articularibus morbis trium obolorum pondere in tribus cyathis aceti & mellis. Et in fastidio tritum cum sale. Hemoroides pallidum e uiridi & molle folium habet: radicem odoratam: atque bulbosam. Quæ eum melle imposita uentri aquam pellit: & sanguinem etiam inutilem. Folia

LIBER

epiphoris oculorū: māmārūq; post partū doloribus illi
nuntur. Heleniū ab Helenæ lachrymis diximus natū. Fa
uere creditur formæ. Cutē mulierū i facie reliquoq; cor
pore nutrire incorruptā. Præterea putāt usu eius quādā
datā gratiā ijs: uenerēq; cōciliari. Attribuit & hylari
tatis effectū eidē potæ in uino: eumq; quē habuerit. Ne
penthēs illud p̄dicatū ab Homero: q; ea tristitia oīs abo
leatur. Est autem succi p̄dulcis. Prodest orthopnoicis ra
dix eius in aqua ieiunis pota. Est autem candidus in
tus & dulcis. Bibitur & contra serpentiu; ictus ex uī
no. Mures quoq; contrita dicitur necare. Abrotanum duo
rum traditur generum: Campestre ac montanū. Hoc fœ
minam: illud marem intelligi uolumus. Amaritudo ab
sinthij in utroq; Siculum laudatissimum: dein gallati
cum. Vsus est & folijs. Sed maior semine ad calfacien
dum. Ideo nervis utile: tussi: orthopnoicis: conuulsis: rup
tis: lumbis: urinæ angustijs. Datur bibendum manuali
bus fasciculis decoctis ad tertias partes. Ex ijs quaternis
cyathis bibitur. Datur & semen tusum in aqua drach
mæ pondere. Prodest & iulua. Concoquit panos cum
farina hordeacea: & oculorum inflammationibus ili
nitur cotoneo malo concocto. Serpentes fugat. Contra
ictus eorum bibitur cum uino: illiniturq;. Efficacissimū
contra ea quorum ueneno tremores: & frigus accidunt
ut scorpionum: & phalangiorum: & contra uenena
alia pota. Prodest & quoquomodo argentibus: & ad
extrahenda ea quæ inhaerent corporibus. Pellit & inte
rancorum mala Ramo eius si subiiciatur puluiri uene
rem stimulari aiunt. Efficacissimamque esse her
bam contra omnia ueneficia quibus coitus inhibeatur.

Ex leucanthemo: & sansuco medi
cina.

•Ca. xxij.

L Eucanthemus; suspiriosis medetur: duabus par-
tibus aceti permixtum. Sansucum siue ama-
racum in cypro laudatissimum: & odoratis-
simum. Scorpionibus aduersatur ex aceto & sale illitū.
Menstruis quoq; multum confert impositum. Minor est
eidem poto uis. Coibet & oculorum epiphoras cum po-
lenta. Succus decocti tormina discutit: & urinis & hy-
dropicis utile. Mouet & narium sternutamenta. Fit
ex eo oleum quod sansucinum uocatur: aut amaracinum
ad exalfaciendos emolliendosque nervos: & uul-
uas calfacit. Folia suggilatis cum melle: & luxatis
cum cera prosunt.

De anemona medicinae:

Ca. xxiiij.

a Nemonas coronarias tantum diximus. Nunc
reddemus & medicas. Sunt qui pherinion uo-
cent. Duo eius genera. Siluestris prima. Alte-
ra in cultis nascens. Vtraq; sabulosis. Huiusq; plures spe-
cies. Aut n-phœniceum florem habet: quæ & copiosis-
sima est: aut purpureum: aut lacteum. Harum trium fo-
lia apio similia. Nec temere semipedalem altitudinez ex-
cedunt: racumine asparagi. Flos nunq; se aperit: nisi uen-
to spirante: unde & nomen accepit. Siluestri amplitu-
do maior: latioribusq; folijs: flore phœniceo. Hanc erro-
ducti argemonem putant multi. Alij rursus papauer: qd
rhyā appellauimus. Sed distinctio magna: q; utraq; hæc
postea floret. Nec aut succum illarum anemonæ reddūt
aut calices habent: nec nisi asparagi racumen. Prosunt
anemonæ capitis doloribus: & inflammationibus:
uuluis mulierum lacti quoq; . Et menstrua cient cum
ptisana sumptæ: aut uellere appositæ. Radix comman-
ducata pituitam trahit. Dentes sanat. Decocta oculorum
epiphoras. Magi multum quidem ijs tribuere. Quam-

LIBER

primum aspiciatur eo anno tolli iubentes: diciq; colligi eas tertianis & quartanis remedio. Postea alligari florem panno roseo: & in umbra asservari: ita cum opus sit: alligari. Quæ ex iis phœniceum flos habet: radice cōtrita: cuiusq; animalium imposita ulcerum facit styptitam uim. Et ideo expurgandis ulceribus adhibetur.

Ex Oenanthe medicina.

Ca. xxiiij.

O Enanthe herba nascitur in petris: folio pastinacæ: radice magna. numerosa. Caulis eius & folia cum melle ac uino nigro pota facilitatē pariendi præstant: secundasq; purgant. Tussim e melle tollunt. Vrinam cient. Radix e uesicæ uitijs medetur.

De Heliochryso medicina.

Ca. xxy.

H Heliochrysum quod alij chrysanthemon uocāt ramulos habet candidos: folia subalbida: abrotono similia: ad solis percussum aurea lucis in orbem ueluti corimbis dependentibus: qui nunq; marcescunt. Quæ de causa deos coronant illo. Quod diligentiissime obseruauit Ptolamæus rex ægypti. Nascitur in frutetis. Ciet urinas e uino pota: & menses. Duricias & inflammationes discutit. Ambustis cum melle imponitur. Contra serpentium ictus & lumborum uitia bibitur. Sanguinem concretum uentris ac uesicæ absumit cum mulso. Folia eius trium obolorum pondere sistunt profluvia mulierū in uino albo. Vestes tuctur odore non ineleganti.

Ex hiacyntho medicina.

Ca. xxyi.

H Iacynthus in gallia eximie prouenit. Hoc ibi cocco hyssinum tingit. Radix est bulbacea mangonicis uenalijs pulchre nota. Quæ in uino dulci illita pubertatem coercet: & non patitur erumpere. Torminibus & araneorum morfib; resistit.

Vrinam impellit. Contra serpentes & scorpiones: morbumq; regium semen eius cum abrotono datur lychnis quoq; flammea illa aduersus serpentes: scorpiones: crabrones: similiaq; bibitur e uino semie trito. Siluestris eadem stomacho inutilis. Alium soluit. Ad detrahendam bilem efficacissima duabus drachmis. Scorpionibus adeo contraria ut omnino uisa ea torpescant. Radicem eius asiani boliten uocant. Qua alligata oculo: albugines tolli dicuntur.

Ex uincaperuinca medicina

Ca. xxvij.

T uincaperuinca: siue camedaphne arida tu-
e sa hydropicis datur in aqua cocleari mensu-
ra. Celerrimeq; reddunt aquam. Eadem deco-
cta in cinere sparsa uino tumores siccant. Auribus succo medetur. Aluinis imposita multū prodesse dicitur. Ru-
sci radix decocta bibitur alternis diebus in calculorum ualitudine: & toruosiore urina: uel cruenta. Radicem pridie erui oportet: postero mane decoqui. Ex eo sexta-
rio uini cyathis duobus misceri. Sunt qui & crudā ra-
dicē tritā ex aqua bibant: & in totum ad uirilia cauli-
culis eius in uino & aceto tritis nihil utilius putant. Batis quoq; aluum mollit. Illinitur podagricis tosta et contusa. Acinum & coronarum causa & ciborū ægy-
ptij serunt. Eademq; erat quæ ocimū: nisi hirsutior ra-
mis: ac folijs esset: & admodum odorata. Ciet menses
& urinas.

Ex colocasia medicina.

Ca. xxviij.

e Olocasia Glaucias acria corporis leniri pu-
tauit: & stomachum inuari.

Ex anthalio medicina.

Ca. xxix.

a Nthalij quod ægyptij edunt nullum aliū rep-
peri usum: est & herba Anthillon quā alij

G

LIBER

anticellum uocant duorum generū: folijs & ramis len-
ticulæ similis palmi altitudine: sabulosi aprici nascēs
subsalsa gustanti. Altera chamæpithyos similis breuior
& hirsutior: purpurei floris: odore grauis: in saxosis na-
scens. Prior uilius aptissima est ex rosaceo & lacte im-
posita: etiam uulneribus. Bibitur in stranguria renūq;
doloribus tribus drachmis. Altera bibitur in duritia
uuluarum: & in torminibus: & in comitali morbo:
cum melle & aceto quattuor drachmis.

De parthenio medicina.

Ca. xxx.

Contra parthenium alij leucathen: alij than-
c nacium uocant. Celsus apud nos perditium et
muralium. Nascitur in hortorum sepibus: flo-
re albo: odore mali: sapore amaro. Ad insedendum deco-
ctum in duricia: uuluarum: & inflammationibus. Sicca-
tum cum melle & aceto impositū bilem trahit atram.
Ob hoc contra uertigines utilis: et calculosis. Illinitur
& sacro igni. Item strumis cum axungia inueterata.
Magi contra tertianas sinistra manu euelli eam iubēt:
dicitq; cuius causa uellatur: nec respicere. Dein eius fo-
lium aegri linguae subijcere: ut mox in cyatho atq; deuo-
retur.

De strychnæ medicina

Ca. xxxi.

Trychne quam quidam strychnon scripsere:
s utinam nec coronarij in ægypto uterentur:
quos inuitat hederæ foliorum similitudo in
duobus eius generibus. Quorum alterum: cui acini cocci-
nei: granosi folliculi. Hallicaccabū uocant: & alij cal-
lion. Nostri autem uesicariam: quoniam uesicæ & cal-
culis prodest. Frutex est surculosus uerius q̄ herba: fol-
liculis magnis: latiq; & turbinatis: grandi intus aci-
no: qui maturescit nouembri mense. Tertio folia sunt
ocimi minime diligenter demonstranda. Remedia enim

non uenena tractamus. Quippe insaniam facit paruo
 quodq; succo: q̄q̄ & græci auctores in iotum uertere.
 Drachmæ enim pondere luxum pudoris gigni dixerūt:
 species uanas imaginesq; conspicuas obuersari demon=
 strantes. Duplicatum hunc modum: legitimam insaniam
 facere. Quicquid uero adijciatur ponderi representari
 mortem. Hoc est uenenum quod innocentissimi aucto=
 res simpliciter dorycnion appellauere. Ab eo quod cu=
 spides in prælijs tingerentur illo passim nascente: ma=
 ninon cognominare: qui nequitia occultabant erythron
 aut newrita: ut nonnulli perissene cauendi quidem cau=
 sa curiosius dicendum. Quin & alterum genus quod
 halicaccabon uocant: soporiferum est: atq; etiam opio
 uelocius ad mortem: ab alijs morion: ab alijs moly ap=
 pellatum. Laudatū uero a loco ad fruendum & thy=
 maristo. Quidam etiam carmine minore obliuionem
 iudicantes. Quippe præsentaneum remedium ad den=
 zium mobiles firmandos si colluerentur. Halicaccabo
 uni exceptionem addidere ne diutius id fieret. Delira=
 tionem enim gigni eo. Nec demonstranda remedia: quo=
 rum medicina maioris mali periculum affert. Commem=
 datur enim cibus tertium: licet præferatur hortensis sa=
 poribus. Et nihil sit corporis malorum cui non saluta=
 re sit strychnos. Xenocrates prædicet. Non tamen auxi=
 lia eorum tanti sunt: ut uel profutura non de ijs com=
 memorare nefas putem: præsertim tanta copia innoxio=
 rum medicaminū. Halicaccabi radicē bibunt: qui sunt
 uaticinandi callentes: q̄ furere ad cōfirmādas supersti=
 tiones aspici se uolūt. Remedio est (id enim libētius ret=
 tulerim) aqua copiosa mulsa calida potui data. Nec il=
 lud præteribo aspidum naturæ halicaccabum in tan=
 tum aduersam: ut radice eius propius admota sopo=

LIBER

rentur: illas sopore enecans vis earum. Ergo trita ex oleo: percussis auxiliatur.

De corcoro.

Ca. xxxij.

Orcorum alexandrini cibi herba est conuolutis folijs ad similitudinem mori. Præcordijs (ut ferunt) utilis alopetijsq; & lētigini. Bonum quoq; scabiem celerrime sanari ea inuenio apud Nicandrum quidem & serpentium morsus anteq̃ floreat. Nec de cnico siue attractyllide uerbosius disputetur. Aegyptia herba est: & magnū contra uenenata animalia præbet auxilium. Item aduersus fungos. Constat a scorpione percussos q̃diu teneant eam herbam non sentire cruciatum.

De persoluta.

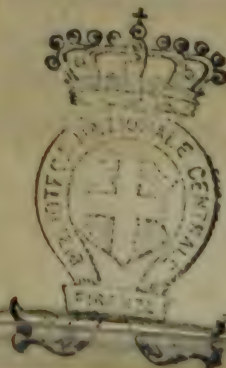
Ca. xxxiij.

Persolutam ægyptus in hortis serit coronarum gratia: Dum genera eius fœmina ac mas utraq; subdita uenerem inhiberi uirorū maxime tradunt.

De mensuris & ponderibus.

Ca. xxxiiij.

Quoniam in mensuris quoq; ac ponderibus crebro græcis nominibus utendum est: interpretationem eorum semel in hoc loco ponemus. Drachma attica: fere enim attica obseruatione medici utuntur: denarij argentei habet pondus. Eadēq; sex obolos pondere efficit. Obolus decem calchos. Cyathus pendet per se drachmas decem. Cum acetabuli mensura dicitur significat hemina quartā partē: id est drachmas xv. Mina quam nostri minam uocant pendet drachmas atticas centum.

PROOEMIUM.

OMPLESSE POTERANT MIRA-
culum sui natura: atq; tellus reputan-
tiū uel prioris tantū uoluminis dotes
totq; genera herbarū utilitatibus ho-
minum aut uoluptatibus genita. Sed
quanto plura restant: tanto quoq; mirabilia inuēti-
Illa enim maiore parte cibi: aut odoris: decorisue com-
mendatione ad numerosa experimenta duxit. Reliquo-
rum potentia approbat nihil a rerum natura sine ali-
qua occultiore causa gigni.

De gentibus herbis formæ gratia utētibz. Ca. i.

Quidem & formæ gratia ritusq; perpetui
in corporibus suis aliquas exterarū gentium
uti herbis quibusdam aduerto animo. Illinūt
certe alijs aliæ faciem in populis barbarorum fœmina.
Maresq; etiā apud dacos et sarmatas corpora sua in-
scribunt. Simile plantagini glastum in gallia uocatur.
Quo britannorū coniuges nurusq; toto corpore oblitæ
quibusdam in sacris nudæ incedunt æthiopum colo-
rem imitantes.

Quod herbis uestes inficiantur. Ca. ij.

Am uero infici uestes scimus admirabili suc-
co. Atq; ut silleamus galliæ: africæ. Lusita-
niæ granis coccum imperatorijs dicatū palu-
damentis: transalpina gallia herbis tyriū: atq; conchy-
lium tingit: omnisq; alios colores. Nec quærit profun-
dis murices: seseq; obijciēdo dum præripit escam beluis

G iij

LIBER

marinis: intacta etiam anchoris scrutatur uada: ut inueniat per quod facilius matrona adultero placeat: corruptor insidietur nuptæ. Stans & in sicco carpit quo frangi mundos exculpat usu alioquin fulgentis. Instrui poterat luxuria certe innocentius. Nunc propositum ista consecrari: nec omittemus: ut subiiciendo utiliora luxuriam uilitate circumscribamus dicturi & alias herbis tingi lapides parietesq; Nec tingendi nec pingendi tñ rationem omissemus: si unq; ea liberalium artium fuisset. Interim fortius augetur auctoritas: quæ quanta debeat etiam surdis: hoc est ignobilibus herbis perhibetur. Si quidem auctores imperij romani conditoresq; immensum quidam & hinc sumpserunt: quoniam nō aliud de sagmina in remedijs publicis fuisse: & in sacris legationibus: q̄ uerbenæ: Certe utroq; nomine idem significatur. Hoc est gramen ex arce cum sua terra euulsum: hac semper & legati cum ad hostes: clarigatumq; mitteretur usi: id est res raptas clare repetitum: unus utiq; Verbenarius uocabatur.

De Corona graminea. Ca. iij.

Orona quidem nulla fuit graminea nobilior
c in maiestate populi terrarum principis præ
missq; gloriæ. Gemmatæ: & aureæ: uallares:
murales: rostratæ: ciuicæ: triumphales post hanc fieri.
Suntq; cunctæ magno intervallo: magnaq; differentia.
Cæteras omnes singuli: & duces ipsi imperatoresq; militibus: aut aliquando collegijs dedere.

De Raritate eius Ca. iiii.

Ecreuit in triumphis senatus cura belli solutus:
d & populus ociosus: gramineam nunquā:
nisi in suprema desperatione. Contigitq; nulli nisi ab uniuerso exercitu seruato seruatori decreta. Ca

teras imperatores dedere. Hanc solam miles imperatori
Eadem uocatur obsidionalis: liberatis obsidione abhomi-
nandoq; exitio totis castris. Quod si ciuica honos uno
aliquo ac uel humillimo cui seruato præclarus sacerq;
habetur. Quid tandem existimari debet unius uirtute
seruatus uniuersus exercitus? Dabatur hæc uiridi e gra-
mine decerpto inde: ubi obsessos seruasset aliquis. Nãq;
summum apud antiquos signum uictoriæ erat: herbam
porrigere uictos: hoc est terra & altrice ipsa humo &
humatione etiam cedere. Quem morem etiam nunc du-
rare apud germanos scio.

Qui soli corona ea donati.

Ca. v.

Onatus è ea. L. Scicinius Dentatus semel: cū
d ciuicas quatuordecim meruisset: depugnasset
q; cxx. plijs semper uictor. Tanto rarius è ser-
uatorem unum a seruatis donari. Quidam imperatores
& sepius donati sunt: ueluti. P. Decius Mus uidelicet
Tribunus militum ab exercitu. Altera ab iis qui in præ-
sidio obsessi fuerant: quanta esset eius honoris auctori-
tas confessus religione: si quidem donatus bouem albic
Marti immolauit: & centum filios: qui ei uirtutis cā-
dati fuerant simul ab obsessis. Hic Decius postea consul
& imperio & collegæ se pro uictoria deuouit. Data è
& a senatu populoq; ro. qua claritate nihil equidem i
rebus humanis sublimius duco. Fabio illi qui rem omnes
romanam restituit non pugnando. Nec data cum magi-
strum equitū & exercitū eius seruasset. Tūc satius fuit
noie nouo coronari appellatū patrē ab iis quos seruauit
rat. Sed quo dictā è cōsensu honoratus è. Hannibale ex
italia pulso. Quæ corona adhuc sola ipsius imperij ma-
nibus iposita è. Et quod peculiare ei è: sola a tota italia
data.

Qui solus centurio coronatus. Ca. vi.

G iij

LIBER

Ræter hos contingit eius coronæ honos. **M:**
p Calpurnio Flammæ Tribuno militum in si-
 cilia. Centurioni uero uni ad hoc tempus Cn-
 petreio Atinati cimbrico bello. Primum pilum is capef-
 sens sub Catulo exclusam ab hoc legionem suam horta-
 tus tribunum suum dubitantem per castra hostium erū-
 pere interfecit: legionemq; eduxit. Inuenio apud aucto-
 res eundem: præter hunc honorem astantibus Mario et
 Catulo consulibus prætextatum immolasse ad tibicinē
 foculo posito. Scripsit & Scylla dictator ab exercitu se
 quoq; donatum apud nolam legatum bello marsico. Id-
 q; etiam in uilla sua tusculana: quæ fuit postea Cicero-
 nis pinxit. Quod si uerum est: hoc execrabiliorum eum
 dixerim: quandoquidem eam capiti suo proscriptione de-
 traxit ipse tanto paucioribus ciuium seruatis: q̃ postea
 occisis. Addat etiamnum huic gloriæ superbum cogno-
 men fœlicem. Ipse tamen obsessus in toto orbe proscrip-
 tus. Hæc corona Sertorio etiam cecidit. Aemilianum quo-
 q; Scipionem Varro auctor est donatum obsidionali in
 africa Manlio consule: cohortibus seruatis: totidemq; ad
 seruandas eas eductis. Quod & statuae eius in foro suo
 Diuus Augustus scripsit. Ipsum Augustum cū Mar- Ci-
 cerone filio consulem idibus septembribus senatus obsi-
 dionali donauit. Adeo ciuica non satis uidebatur. Nec p̃-
 terea quenq; hac inuenimus donatum. Nullæ ergo herbæ
 fuere certe in hoc honore: sed quæcunq; fuerant in peri-
 culi sede quis ignobiles ignotæq; honorem nobilem fa-
 ciebant. Quod latere apud nos minus quidem miror cer-
 nens negligi ea quoq; quæ ad ualitudinem conseruandā
 cruciatuq; corporis propulsandos: & mortem arcen-
 dam pertinent. Sed quis non mores iure castiget? Addi-
 dere uiuendi præcia deliciae luxuq; Nunquam fuit cu-

pido uitæ maior: nec minor cura. Aliorum hanc operam
 esse credimus: ac ne mandato quidem nostro alios id age
 re. medicisq; prouisum esse. Proh bonis ipsi fruimur no
 luptatis. Et quo nihil equidez probrosius duco. Viuiamus
 aliena fiducia. Immo uero plerisq; ultro etiam i risu su
 mus ista commentantes: atq; friuoli operis arguimur.
 Magna quamquam immensi laboris solatia sperni cum
 rerum natura: quam certe non defuisse nobis docebimus
 & inuisis quoq; herbis inseruisse remedia. Quippe cū
 medicinas dederit etiam aculeatis. Hæc enim proxime
 restant ex iis quas priore libro nominauimus: in quibus
 ipsius prouidentiam naturæ satis admirari amplectiq;
 non est. Dederat & quas diximus molles: cibisque gra
 tas. Pinxerat & remedia floribus: uisusq; ipso animos i
 uitauerat: etiam delicijs auxilia permiscens. Inde exco
 gitauit aliquas aspectu hispidas: tactu truces: ut cantum
 non uocem ipsius fingentis illas: rationemq; reddentis
 exaudire uideamur: ne se depascant auda quadrupes: nec
 procaces manus rapiant: nec neglectu uestigia obterant
 ne insidens ales infringat. Has muniendo aculeis telisq;
 armando remedijs ut tuta ac salua sint. Ita hoc quoque
 quod in iis odimus hominum causa excogitatum est.

Medicinæ ex reliquis ornamentis &

erynge.

Ca. yij.

T clara in primis aculeatarum erynge est si
 e ue eryngion contra serpentes & uenenata
 omnia nascēs. Aduersus ictus morsusq; radix
 eius bibitur drachmæ pondere in uino. Aut si plerunq;
 tales iūrias romitatur & febris: ex aqua. Illinitur pla
 gis pecidiariter efficax contra chrysodos ac ranas. Om
 nibus uero contra toxica & aconita efficaciorē Hera
 clide medicus in iure anseris decoctam arbitrat. Apol

LIBER

lodus aduersus toxica cum rana decoquit: ceteri in
aqua. Ipsa dura: fruticosa: spinosis folijs: caule genicula-
to: cubitali & maiore aliquando. Alia albitans: alia ni-
gra radice: odorata. Et satiuia quidem est: sed & sponte
nascitur i asperis & saxosis: & in littoribus maris: du-
rior: nigriorq; folio apij.

De herba: quam centumcapita

uocant.

Ca. viij.

X iis candidam nostri centumcapita uocant.

e Omnes eiusdem effectus caule & radice in ci-

bos graecorum receptis utroq; modo siue coque-
re libeat: siue cruda uesci. Portentosus est: quod de ea tra-
ditur. Radicem eius alterutrus sexus similitudinem re-
ferre rara inuentu. Et si uiris contigerit mas: amabiles
fieri. Ob hoc & Phaonem lesbium dilectum a Sappho.
Multaq; circa hanc non magorum solum uanitates: sed
etiam pythagoricorum. Sed in medio usu praeter supra-
dicta auxiliatur inflationibus: torminibus: cordis uitijs
stomacho: incineri: praecordijs in aqua mulsis. Lien i po-
sa. Itē ex mulsis renibus: stranguriae: opisthotonicis: spas-
mis: lumbis: hydropicis: comitialibus: mulierum mensi-
bus siue subsidant: siue abundant: uuluarum omnibus ui-
tijs. Extrahit in fixa corpori cum melle: strumas paroti-
das: panos. Recedentes ab ossibus carnes sanat cum axū-
gia salsa & cerato. Item fracturas. Crapulam praes-
umpta arceat: aliam sistit. Aliqui e nostris sub solstitio
colligi eam iussere. Ex aqua caelesti imponi omnibus ser-
uicis uitijs. Oculorum quoq; albugines sanare adalliga-
tam tradiderunt.

De achano & glycyrrhiza sto-
maticae.

Ca. ix.

Vnt qui & Achanon Eryngio ascribant spi-
 nosam breuemque: ac latam herbam spi-
 nisq; latioribus. Hanc impositam sanguinem
 mire sistere. Alij Eryngen falso eandem putauerunt
 esse & glycyrrhizam: quare subiungi eam protinus
 refert. Et ipse sine dubio inter aculeatas est: folijs echi-
 natis: pinguibus: tactuque gummosis: fructicosa: bino-
 rum cubitorum altitudine: flore hiacynthi: fructu pi-
 lularum platani magnitudinis. Præstantissima in ci-
 licia: ponto secunda: radice dulci. Et hæc tantuz in usu
 Carpiturque ea uergiliarum occasu: longa. ceu uitium:
 coloris buxei. Meliorque nigra: quæque lenta: quã quæ
 fragilis. Vsus in subditis decocta ad tertias: cætero
 ad mellis crassitudinem: aliquando & tusa. E quo ge-
 nere & iulneribus imponitur: & facium uitij om-
 nibus. Item uoci utilissimo succo sic ut spissatus est:
 linguae subdito. Item thoraci: iocineri: Hæc diximus
 sitim: famemque sedari. Ob id quidam adipson appel-
 lauerunt eam: & hydropicis dedere: ne sitirent. Ideo
 & commanducata stomatice est: & ulceribus oris in-
 spersa sæpe & pterygijs. Sanat & uescica scabiem: re-
 num dolores: condilomata: ulcera genitalium. Dede-
 re eam quidam potui in quartanis: drachmarum dua-
 rum pondere & pipere: hemina aquæ. Commanduca-
 ta sanguinem sistit ex iulnere. Sunt qui & calculos ea
 pelli tradiderunt.

De tribulo & generibus eius: & medicinis. Ca. x.
 Ribuli unum genus in hortis nascitur: alteru
 in fluminibus tātū. Succus ex iis colligitur ad
 oculorum medicinas. Est enim refrigeran-
 tis naturæ: & ideo utilis cōtra inflāmationes: collectio
 nesq; Vlcera per se erumpentia: & præcipue i ore cum

LIBER

melle sanat: item tonsillas. Potus calculos frangit. Thra-
ces qui ad strymona habitant: folijs tribuli equos sagi-
nant: Ipsi nucleo uiuunt panē facientes prædulcem: &
qui contrahit uentrē. Radix coctē pureq; collecta disci-
tit strumas. Semen adalligatū uaricū dolores sedat. Tri-
tum uero & in aquam sparsum pulices necat.

De stoebe & medicinis eius. Ca. xi.

Toebe: q̄ aliqui phleon uocant: decocta in ui-
s no præcipue auribus purulentis medetur. Itē
oculis ictu cruentatis. Hemorrhoidæ quoq; &
dyſenteria infusa.

De hippophye & medicinis eius. Ca. xij.

Ippophyes in sabulosis maritimisq; nascitur:
h spinis albis. Hedere modo racemosa est candi-
dis & ex parte rubentibus acinis. Radix suc-
co madet: qui aut per se conditur: aut pastillis farinae.
Hæc bilem detrahit obolo ponderis. saluberrime cū mul-
so. Est altera hippope sine caule: sine flore: folijs tantum
minutis. Huius quoq; succus hydropicis mire pdest. De-
bent accommodatæ esse equorum naturæ: neq; ex alijs cau-
sis nomen accepisse. Quippe quædam animalium reme-
dijs nascuntur: locupleti diuinitate ad gerenda præsidia
ut non sit mirari satis ingenium eius disponentis auxi-
lia in genera: in causas in tempora: ut alijs proſit atque
alijs ab horis: diesque nullus prope sine præſidijs repe-
riatur.

De urtica & medicinis eius. Ca. xij.

Urtica quid est inuisus poni? At illa præter ole-
u u: quod in ægypto ex ea fieri diximus uel plu-
rimis scatet remedijs. Semen eius cicuta con-
trarium esse Nicander affirmat. Item fungis & argen-
to uiuo. Apollodorus & salamandris cum iuræ decoctæ

testudinis. Itē aduersari hyosyamo. & serpentibus: &
scorpionibus. Quin illa ipsa amaritudo mordax uuas i
ore: procidentesque uuluas: & infantium sedes tactu re
silire cogit. Lethargicos expergiscit tactis cruribus: ma
gisque fronte. Eadez canis morsibus addito sale medetur
Sanguinem trita naribus indita sistit. & magis radice.
Carcinomata: & sordida ulcera sale admixto. Item lu
zata. Sanat & panos: parotidas: carnesque ab ossibus re
cedentes. Semen potum cum sapa uuluas strangulantes
aperit: Et profluuia narium sistit impositum. Vomitoēs
in aqua mulsā sumptum a cœna faciles præstat duobus
obolis. Vno autē in uino poto lassitudines recreat. Vul
uæ uitijs tostum acetabuli mensura. Potum in sapa resi
stit stomachi inflationibus. Orthopnoicis prodest cum
melle: & thoracem purgat eodem eclegmate. Et lateri
medetur cum semine lini. Addunt hyssopum: & pipe
ris aliquid. Illinitur lyeni. Difficilem uentrem tostuz ci
bo emollit. Hippocrates uulnam purgari poto eo pronū
ciat. Dolore leuari tosto acetabuli mensura dulci pota:
& imposito cum succo maluæ. Intestinorum: animalia
repelli cum hydromelite & sale. Defluuia capitis semi
ne illito cohonestari. Articularibus morbis & podagri
cis plurimi cum oleo uetere: aut folia cum ursino adipe
trita imponunt. Ad eandem radix tusa cum aceto nō mi
nus utilis. Item lyeni. Et cocta in uino discutit panos cū
axungia uetere salsa. Eadem psilothrum exiccat. Condi
dit laudes eius Phantias physicus: utilissimam cibus co
ctam conditamue professus: arteriæ: tussi: uentris distil
lationi: stomacho: panis parotidis: pernionibus: cū oleo:
sudorem: coctam cum conculis ciere aluam: cum prisana
pectus purgare: mulierumq; menses cur sale. Vlcerā quæ
serpunt: prohibere. Succus quoque in usu est. Expressus

LIBER

illitusq; fronti sanguinem narium sistit. Potus urinam
ciet. Calculos rumpit. Vnam gargarissatus reprimat. Se
men colligi messibus oportet. Alexandrinum maxime
laudatur ad omnia hæc. Et mitiores quidem teneraq; ef
ficaces. Sed præcipue siluestris illa & amplius lepras e
facie tollit in uino pota. Si quadrupedes foetum non ad
mittant: urtica naturam fricandam monstrat.

De lamio & medicinis eius.

Ca. xiiij.

A non quoq; quam latinum inter genera ep
pellauimus: mitissima & folijs non mor
dentibus: medetur cum mica salis contusis: in
cussisq; & strumis: tumoribus: podagris: uulneribus.
Albium habet in medio folio: quod ignibus sacris mede
tur. Quidam e nostris tempore discreuere genera. Anti
nalis urticæ radicem alligatam in tertianis: ita ut agri
nuncupentur: cum eruitur ea radix: & dicatur quæ &
cui & quorum folio eximatur: liberari morbo tradide
runt. Hoc idem contra quartanas pollere. Idem urticæ
radice addito sale infixæ corpori extrahi. Folijs cum
axingia strumas discuti. Vel si suppurauerint: erodi: cõ
pleriq;.

De scorpione: generibusq; ac medicinis

eius.

Ca. xv.

X argumento nomen accepit scorpis herba.
Semen enim habet ad similitudinem caudæ
scorpionis: folia pauca. Valet & aduersus
animal nominis sui. Est & alia eiusdem nominis: effe
ctusq; sine folijs: asparagi caule: in acumine aculeus ha
bens: & inde nomen.

De leucanthæ: & medicinis eius.

Ca. xvi.

Leucanthæ: quam alij phinion alij ischiada:
alij polygonaton appellat: radice cyperi: quæ
commanducata dentium dolorem sedat. Item

laterum & lumborum: ut Hicesius tradit semine potio
drachmis octo: aut succo. Eademq; ruptis: comulsiq;
medetur.

De helxine: perdicio: parthenio: syderite: & medicis
eius.

Ca. xyij.

Elxinem aliqui perdicium uocant: quoniam per
dices ea precipue uescantur. Alij syderite: non
nulli parthenium. Folia habet mixtae similitu
dinis plantagini & marrubio: cauliculos densos: leuiter
rubentes. Semina in capitibus lappaceis adhaerentia ue
stibus unde helxinem dictam uolunt. Sed nos qualis ue
ra esset helxine diximus priore libro. Haec autem inficit
lanas: sanat ignes sacros: tumores collectionesq; omnes:
& adusta. Panos succus eius cum psimithio. Ignis sa
cros: tumores: collectionesq; & guttura incipientia tur
gescere. Item ueterem tussim cyatho hausto. Et omnia
in humido. Sicut tonsillas & uarices cum rosaceo. Im
ponitur & podagris cum caprino seuo ceraq; cyprid.
Perdicium siue parthenium (nam syderitis alia est) a
nostris herba urceolaris uocatur: ab alijs astericum:
folio similis ocimo: nigrior tantum: nascens in tegu
lis: parietinisque. Medetur cum mica salis trita ijs
dem omnibus: quibus lamium: & eodem modo. Item
uemicæ alefacto succo pota. Et contra ulcera: rupta:
lapsusque: & praecipitia: aut uehiculorum eersiones
singularis. Vernula carus pericli atheniensium princi
pi: cum is in arce templum edificaret: repissetq; sup
altitudinem fastigij: & inde cecidisset: hac herba dici
dicitur sanatus monstrata Pericli somno a Minerva. Qua
re parthenium uocari coepta est: assignaturque ei dea.
Hic est uermula: cuius effigies ex aere fusa est: & nobilis
illo splacnoptes.

LIBER

De chamelione generibusque: & medicinis
eius.

Ca. xviii.

Hamelionem aliqui ixion uocant. Duo genera
eius. Candidior asperiora folia habet. Serpit in
terra: echini modo: spinas erigens: cadice dul-
ci: odore grauissimo: quibusdam in locis uiscum gignit al-
bum sub alis foliorum: maxime circa canis ortum. Quo-
thura nasci dicuntur: unde & ixia appellatur. Hoc ut
mastiche utuntur mulieres. Quare & chamæleon uoce-
tur a uarietate foliorum euenit. Mutat. n. cum terra colo-
res: hic niger: illic uiridis: alibi cyaneus: alibi croceus:
atq; alijs coloribus. ex ijs candidus hydropicos sanat sic-
co radice decoctæ. Bibitur drachma in passo. Pellic &
interaneorum animalia acetabuli mensura succi eiusdeq;
in uino austero cum origani scopis: facit ad difficultate
urinæ. Hic succus occidit canes suesq; in polenta. Addita
aqua & oleo contrahit in se mures: ac neat. nisi protin-
us aquam sorbeant. Radicem eius antiqui concisam ser-
uari iubent funiculis pendentem. decoquantq; in cibo
contra fluxiones. quas græci rheumatismos uocant. Ex
nigris aliqui marem dixere: cui flos purpureus esset: &
fæminam. cui uiolaceus. Vno nascuntur caule cubitali.
crassitudine digitali. Radicibus earum lychenes curantur
cum sulphure & bitumine una coctis. Commanducatis
uero dentes mobiles. aut in aceto decoctis. Succo scabiem
etiam quadrupedum sanant. Et rhicinos canum necant.
Iuuentas quoque angine modo. Quare a quibusdam
ulophonon uocatur. & cynozolon propter grani-
tatem odoris. Ferunt & hæ uiscum ulceribus utilissi-
mum. Omnium autem generum earum radices scorpio-
nibus aduersantur.

De coronopo: & medicinis eius.

Ca. xix.

Oronopus oblonga herba est cum fissuris. Se-
 e ritur interim: quoniam radix coeliacis præ-
 clare facit in cinere tosta.

De anchusa & pseudanchusa: & medicinis
 earum. Ca. xx.

T anchusæ radix in usu est: digitali crassitu-
 dine. Finditur papyri modo: manusq; inficit
 sanguineo colore: præparat lanas præciosas
 coloribus. Sanat ulcera in carato: præcipue senū: item
 adusta. Liquari nō potest in aqua: oleo dissoluitur. Idq;
 sincera experimentū est: & ad renū dolores drachma
 eius in uino. Aut si febris sit in decocto balani. Item io-
 cinerū uitijs: & lyeni: & bile suffusis. Lepri & len-
 tigni illinitur ex aceto. Folia trita cum melle & fari-
 na luxatis imponuntur. Et pota drachmis duabus in mul-
 so aluum sistunt. Pulices necare radix in aqua decocta
 traditur. Est & alia similis pseudanchusa ob id appel-
 lata: a quibusdam uero enchisa: aut doris: & multis
 alijs nominibus: lanuginosior: & minus pinguis: te-
 minoribus folijs: & languidioribus. Radix oleū nō fun-
 dit: sed rubentem succum. Et hoc ab anchusa discernitur.
 Cōtra serpentes efficacissima potu foliorū uel seminis.
 Folia icibus imponuntur. Virus serpentū fugat. Bibi-
 tur & propter spinam. Folium eius sinistra decerpi in-
 bent: magi: & cuius causa sumatur dici: tertianisq;
 febribus alligari.

De onochelo: anthemi: loto: & lotometra: helio-
 tropio: tricocco: & callitricho. Ca. xxi.

St alia herba proprio nomine onochelos: quā
 e aliqui anchusam uocant: alij archelion: alij
 onochelim aliqui rhexiam: multi anchusam:
 paruo frutice: flore purpureo: asperis folijs & ramis:

H

LIBER

radice messibus sanguinea: cetero nigra. In sabulosis nascens: efficax contra serpentes: maxime uiperas: & radice & folijs: aequo cibo ac potu. Vires habet messibus. Folia trita odorē cucumeris reddunt. Datur in cyathis tribus uulua procidente. Pellit & tineas cum hyssopo: & in dolore renum aut iocineris ex aqua mulsa si febris sit. Sin in aliter ex uino bibitur. Lentigini ac lepris radix illinitur. Habētes eam a serpentibus feriri negātur. Est & alia huic similis flore rubro: minor: & ipsa ad eosdem usus. Traduntq; cōmanducata ea si inspuatur: mori serpentem. Anthemis magnis laudibus celebratur ab Asclepiade. Aliqui leucanthemida uocant. Alij leucanthemum: alij eranthemida: quoniā uere floreat. Alij chamæmilon: quoniā odorē mali habeat. Nonnulli melanthe uocant. Genera eius tria flore tantū distant: palmum non excedentia: paruisq; floribus: ut rutæ candidis: aut melinis aut purpureis. In macro solo aut iuxta semitas colligitur uere: & in coronamenta reponitur. Eodem tempore & medici folia tusa in pastillos digerunt. Item florem & radicem. Dantur omnia mixta drachmæ unius pondere contra serpentium ictus. Pellit mortuos partus. Item menstrua in potu & urinā: calculosq; inflationes: iocinerū uicia bilem suffusam: ægylopiam: cōmanducata ulcerum eruptiones manantes sanat. Ex omnibus ijs generibus ad calculos efficacissima est: quæ florem purpureum habet: cuius & foliorū: & fruticis amplitudo maiuscula est. Hanc proprie quidam eranthemon uocant. Loton qui arborē putant tantum esse: uel homero auctore argui possunt. Is enim inter herbas subnascens deorum uoluptati loton primā nominauit. Folia eius cum melle oculorum cicatrices argemata: nubeculas discutiunt. Est & lotometra: quæ

fit ex loto sata: ex cuius semine simili milio fiunt panes in ægypto a pastoribus: maxime aqua uel lacte subacto. Negatur quicquam illo pane salubrius esse: aut lenius dum caleat. Refrigeratus difficiliter concoquitur fitq; ponderosus. Constat eos qui illo uiuant: nec dysenteria: nec tenasmo: neq; alijs morbis uentris infestari. Itaq; inter remedia eorum habetur. Helictropij miraculum sæpius diximus cum sole se circumagentis: etiam núbilo die: tantum syderis amor est: Nóbilu uelut desiderio contrahit cæruleum florem. Genera eius duo: Tricoccum: & heliostrophium. Hoc altius: quanq; utrunq; semipedalem altitudinem non excedat. Ab ima radice ramosum. Semen in folliculo messibus colligitur. Nascitur non nisi in pingui solo: cultoq; maxime. Tricoccum ubiq; Si decoquatur: inuenio cibus placere. Et in lacte iucundius alium melliri. Et si decocti succus bibatur: efficacissime exinaniri. Maioris succus excipitur æstate: hora sexta: miscetur cum uino: sic firmior. Capitis dolores sedat rosaceo: admixto. Verrucas cum sale tollit succus e folio. Vnde nostri uerrucariam herbam appellauere: alijs cognominari effectibus digniorem. Namq; & serpentibus & scorpionibus resistit ex uino & aqua mulsa: ut Apolophanes: & Apollodorus tradunt. Folia infantium distillationibus: quod siriasin uocant illita medentur. Item contractionibus: etiam si id comitialiter accadat. Decocto quoq; foueri eos saluberrimum est. Potum id pellit tineas: & renū harenas. Si cuminum adijciatur: calculos frangit. Decoqui cum radice oportet. Quæ cū folijs & hircino seu podagris illinitur. Alterum genus: quod tricoccum appellauimus: & alio nomine scorpiuron uocatur: folijs non solum minoribus: sed etiam in

LIBER

terram uergentibus. Semen ei est effigie scorpionis caue-
 de: quare ei nomen. Vis ad omnia uenenata & phalan-
 gia: & contra scorpiones præcipue illita. Non feruntur
 habentes. Et si terrâ furculo heliostrophij circūscri-
 bat aliquis: negant scorpionē egredi. Imposita uero her-
 ba aut inde omnino respersum protinus mori. Sic semi-
 nis grana quattuor pota quartanis prodesse dicuntur.
 Tria uero tertianis. Vel si herba ter circūlata subijcia-
 tur capiti. Semen & uenerem stimulat. Cum melle pa-
 nos discutit. Et uerrucas hoc utiq; heliostrophij radici-
 bus extrahit: & excrescentia in sedibus. Spinæ quoq;
 ac lumborum sanguinem corruptū trahit: illitū semen
 & potum in iure gallinacei decoctum: aut cum betha
 aut lente. Cortex uero linētibus colorē reddit. Magi he-
 liostrophij quartanis quater: in tertianis ter alligari
 iubent ab ipso ægro: præcariq; cum soluturum se nodos
 & liberatū: & ita facere: cum exempta herba. Aliud
 adianto miraculū: æstate uiret: bruma non marcescit:
 aquas respuit: perfusummersumq; sicco simile est: tan-
 ta dissotiatio deprehenditur: unde & nomen a græ-
 cis. Alioquin furtici topiario. Quidā callitrichon uo-
 cāt: alij polytrichō. Vtrūq; est ab effectu. Tingit enim
 capillon: & ad hoc decoquitur in uino cū semine apij
 adiecto oleo copiose: ut chrispum densumq; faciat. De-
 fluere autem prohibet. Duo genera eius: candidius: &
 nigrum breuiusq;. Id quod maius est politrichon: aliud
 trichomanes uocant. Vtriq; ramuli nigro colore nitent
 folijs filicis: ex quibus inferiora aspera ac fusca sunt.
 Omnia autem contrarijs pediculis densa inter se ex ad-
 uerso: radix nulla. umbrosas petras: parietumq; asper-
 gines: ac fontium maxime specus sequitur: & saxa ma-
 nantia: quod miremur: cum aquas nō sentiat. Calcilos

e corpore mire pellit: frangitq; utiq; nigrum. Qua de causa potius q̄ q̄ in saxis nasceretur: & a nostris saxi-fragum appellatum crediderim. Bibitur e uino quantum terni decerpsete digiti. Urinam cient. Serpentium & araneorum ueneris resistunt. In uino decocti aluum sistunt. Capitis dolores corna ijs sedat. Contra scolopendræ morsus illinuntur: crebro auferendi: ne pereant. Hoc & in alopecijs. Strumas discutunt: furfuresq; in facie: & capitis manantia ulcera. Decoctum ex ijs prodest suspiriosis: & iocineri: & leni: et felle suffusis. & hydropicis. Strangurie illinuntur: & renibus cum absinthio. Secundas cient & menstrua. Sanguinem sistunt ex aceto: aut rubi succo poti. Infantes quoq; ulcerati perunguntur ex ijs cum rosaceo & uino prius foliū in urina pueri impubis tritū quidē cū aphronito: et illitū uentri mulierū: ne rugosus fiat: p̄stare dicitur. Perdices et gallinaceos pugnatiores fieri putant in cibū eorū additis: pecoriq; esse utilissimos.

De picride: thesio: & asphodelo: Halimo: & acantho: & bupresti: elephoboscho. Scandice: & iasione: & de caucalide: Sio: syllibo. Scolimo siue lymonio: soncho: codrilo siue codrili & boletis.

Ca. xxij.

Icris ab insigni amaritudinis cognominatur
p ut diximus: rotundo folio. Tollit eximie uerucas. Thesium quoq; non dissimili amaritudine est: sed purgat aluum: in quē usum teritur ex aqua. Asphodelonde clarissimis herbarum: quā heroion alii qui appellauerunt. Hesiodus & in siluis nasci dixit. Dionysius marē ac foeminā esse. Defectis corporibus: et ptyficis cōstat bulbos eius cum ptisana decoctos aptissimi mederi: panēq; ex ijs cū farina subactū saluberrimū

H iij

LIBER

esse. Nicander & contra serpentes: & scorpiones: uel
caulē quē anthericon uocauimus: uel semē: uel bulbos de
dit in uino tribus drachmis. Substrauitq; somno contra
metus. Datur & contra uenenata marina: & contra
scolopendras terrestres. Cochleæ mire in campazia cau
lem cū persequūtur: & suggēdo arefaciūt. Folia quoq;
illinuntur uenenatorū uulneribus ex uino. Bulbi neruis
articulisq; cū polēta tusi illinūtur. Prodest & concisis=
ex aceto lichenas fricare. Item uulceribus putrescenti
bus ex aqua imponere. Mammarum quoq; & testium
inflammationibus. Decocti in fæce uini oculorū epipho
ris supposito lintheolo medētur. Folijs in quocūq; mor
bo decoctis magis medici utuntur. Item ad tibiariū te
tra ulcera: rimasq; corporum quacūq; in parte farina
arefactorum. Autumno autē colligūtur: cū plurimū ua
lent. Succus quoq; ex tuis expressus aut decoctus utilis
fit corporis doloricū melle. Item odorē corporis iucun
dū affectantibus cū iri arida: & sale exiguo. Folia etiā
supradictis medentur. Et strumis: panis: uulceribus in fa
cie decocta cū uino. Cinis e radice alopecias emendat: et
rimas pedū. Decocta radices in oleo succus perniones: et
ambusta. Et ad gravitatē aurīū infunditur: A contraria
aure in dolore dentium. Prodest & urinæ pota modice
radix: & menstruis: & lateris doloribus. Item ruptis
cenuulsis: tussibus drachmæ pondere in uino pota. Ea
dem & uomitiones adiuuat commanducata. Semine
sumpto turbatur uenter. Chrysermus & parotidas in
uino decocta radice curauit. Item strumas ammixta
canchry ex uino. Quidam aiunt: si imposita radice
pars eius in fimo suspendatur: & quarta die solua
tur: una cum radice arefcere strumam. Sodes ad po
dagras utroq; modo cocta: crudaq; usus est. Ad per

riones decoctam ex oleo dedit: & suffusus felle in uino
 & hydropicis. Venerem quoque concitari cum uino &
 melle perunctis aut bibentibus tradiderunt. Xenocrates
 & lichenas: & psoras radice in aceto decocta tolli di-
 cit. Item si cocta sit cum hyoscyamo & pice liquida: ala-
 rum quoque & seminum uitia. Et capillum crispiorē fie-
 ri raso prius capite: si radice fricetur. Simus lapides re-
 num in uino decocta atque pota eximi. Hippocrates semē
 eius ad impetus lyenis dari censet. Tumentorum quoque
 ulcera ac scabiem radix illita aut decoctae succus ad pi-
 lum reducit. Mures etiam eadem fugantur. Cauerna prae-
 clusa moriuntur. Asphodelon ab Hesiodo quidam hali-
 mon appellari existimauere: quod falsum arbitror. Est
 enim suo nomine halimon non parui & ipsum erroris
 inter auctores. Alij enim fruticem esse dicunt densum:
 candidum: sine spina: folijs oleae: sed mollioribus. Coqui-
 tur autem hoc ciborum gratia. Radix tormina discutit
 drachmae pondere in aqua mulsa pota. Item conuulsa rup-
 ta. Alij olus maritimum esse dixere falsum: & inde no-
 men folijs in rotunditate longis laudatum in cibis. Duo-
 rum praeterea generum siluestre: & mitius utrinque pro-
 desse dysentericis & exulceratis cum pane: stomacho
 uero ex aceto. Vlcerebus uetustis illinitur crudum: &
 uulnerebus recentium impetus lenire perhibetur: & lu-
 xatorum pedum ac uesticae dolores. Siluestri tenuiora fo-
 lia: sed in iisdem remedijs effectus maiores: & in sa-
 nanda hominum ac pecorum scabie. Praeterea nitorem
 corpori fieri: dentibusque candorem: si fricetur radice ea.
 Seminae linguae subdito sitim non sentiri. Hoc quoque ma-
 di. Et utraque etiam condiri. Crataeas etiam tertium ge-
 nus tradidit longioribus folijs & hirsutioribus: odo-
 re cupressi: nasci sub hedera: maxime prodesse opistho-

LIBER

acanthus

tonicis: contractionibus nervorum tribus obolis: in
 sextarium aquæ. Acanthos est topiaria & urbana her-
 ba: elato longoq; folio crepidines marginum adsurgen-
 tiumq; pulvinorum toros uestiens. Duo genera eius sunt
 aculeatum & crispum: quod brevius. Alterū lene: quod
 aliqui pederoton uocant: alij melamphyllum. Huius ra-
 dices uestis luxatisq; mire prosunt. Item ruptis conuul-
 sis: ptysin metuentibus incoctæ cibo: maxime ptisana. Po-
 dagris quoq; illinuntur tritæ & calefactæ calidis. Bu-
 pleuron in sponte nascentium herbarum numero græci
 habent: caule cubitali: folijs multis: lōgisque capite. ane-
 thi: laudatum in cibis. Hippocrate in medicina. Glauco-
 ne: & Nicandro. Semen contra serpētes ualet. Folia ad
 secundas foeminarum uel succum ex uino illiniunt. Et
 strumis folia cum sale & uino. Radix contra serpen-
 tes datur in uino: & urinæ ciendæ. Buprestin magna i
 constantia græci in laudibus ciborum etiā habuere.
 Idemq; remedia tanquam cōtra uenenum prodiderūt.
 Et ipsum nomen indicio est bonum esse uenenum: quos
 dissilire degustata fatentur. Quapropter nec de hac plu-
 ra dicemus. Est uero causa quapropter uenena monstre-
 mus inter gramineas coronas: nisi libidinis causa expe-
 tenda alicui uidetur: quam non aliter magis accendi pu-
 tant: q̄ potu. Elaphoboschon ferulaceum est geniculatū
 digiti crassitudine: semine corimbis dependentibus: si-
 milis effigie: sed non amaris: folijs olusatris: & hoc lau-
 datum in cibis. Quippe etiā conditum prorogatur ad
 urinam ciendam: lateris dolores sedandos: rupta conuul-
 sa sananda: inflationes discutiendas: collique tormenta.
 Contra serpētium omniumq; aculeatorum ictus. Quip-
 pe fama est hoc pabulo ceruos resistere serpentibus. Fi-
 stulas quoque radix nitro addito illita sanat. Siccant.

da autem in eos usus prius est : ne succo eius madeat :
qui contra serpentium ictus non facit iam deterio-
rem. Scandix quoq; in olera siluestri a grecis ponitur: ut
Opcion & Erasistratus tradunt. Item decocta aluum se-
stet. Semine singultus confestiz ex aceto sedat. Illinitur
ambustis: urinas cit. Decocta succus pdest stomacho io-
cineri: renibus: uesicae. Haec est: q Aristophanes Euripidi
poetae obiicit ioculariter matrem eius ne olus quidem le-
gitimum uenditasse olim: sed scandicem. Eadem erat an-
thriscus: si tenuiora folia & odoratiora haberet. Peculi-
liaris laus eius q fatigato uenere corpori succurrit: mar-
cescentesq; senio iam coitus excitat. Sistit profluvia alba
foeminarum. Et lasione olus siluestre habetur in terra re-
pens cum lacte multo: florem fert candidum: concilium
uocant. Et huius eadem commendatio ad stimulandos coi-
tus. Cruda ex aceto i cibo sumpta mulieribus lactis uber-
tatem praestat. Salutaris est ptysin sentientibus. Infan-
tium capiti illita nutrit capillum: tenacioremque eius ci-
tem efficit. Est & caualis foeniculo similis: breui caule:
flore candido: cordi utilis. Succus eius bibitur stomacho
perq commodatus: & urinae: calculisque & harenis pel-
lendis: & uesicae pruritibus. Extenuat & lyenis iocine-
ris renuq; pituitas. Semen menses foeminaru adiuuat: bi-
lemq; a partu siccit. Datur & contra profluvia genitu-
rae uiris. Chrysippus & conceptionibus eam putat con-
ferre multum. Bibitur in uino ieiunis. Illinitur & con-
tra uenena marinorum: sicut Petricus in carmine suo si-
gnificat. His adnumerant sion latius apio in aqua na-
scens: pinguius: nigrius: copiosum semine: sapore nastur-
tij. Prodest urinis: renibus: lyenibus: mulierumq; mensi-
bus siue ipsum in cibo sumptum: siue ius decocti: siue se-
men e uino drachmis duabus. Calculos rumpit: aquisq;

LIBER

quæ gignūt eos resistit. Dysentericis pdest infusum. Icti
 lenti gini illitū: & mulierū uitijs in facie noctu illitum
 momento cutē emendat: & ramices lenit: & scabiē equo
 rū. Sillybū chamaeleonti albo similem aq; spinosam ne ī
 cilicia quidem: aut syria: aut phœnice: ubi nascitur. Co
 quere tanti est: ita operosa eius culina traditur. In medi
 cina nullum usum habet. Scolymon quoq; in cibos reci
 pit oriens: & alio nomine limonion appellat. Frutex ē
 nunquam cubitali altior: cristisq; foliorum ac. radice ni
 gra: sed dulci. Eratostheni quoq; laudata in pauperis cœ
 na. Vrinā ciere præcipue traditur. Sanare lychenas &
 lepras ex aceto. Venerem stimulari in uino. Hesiodo &
 Alceo testibus: qui florente ea ciadas acerrimi cantus ēē
 & mulieres libidinis audidissimas uirosq; in coitum pi
 gerrimos scripsere: uelut prouidentia naturæ hoc adiu
 mento tunc ualentissimo. Item graueolentiam alarum
 emendat: radicis emedullatæ uncia in uini falerni hemi
 nis tribus decocta ad tertias: & a balneo ieiuno. Itēq;
 post cibū cyathis singulis pota. Mirū est: qd Xenocrates
 premitit experimento uitium id ex alis p uirinā efflue
 re. Estur & sonchos: ut quē Thesco apud Callimachus
 apponat Hecale uterq; albus: & niger: lactuca similes
 ambo: nisi spinosi essent: caule cubitali anguloso: intus ca
 uo: sed qui fractus copioso lacte manet. Albus: qui e lacte
 nitor utilis orthopnoicis lactucarum modo. Erasistratus
 calculos per urinā pelli eo mōstrat: & oris graueolētiā
 cōmāduato corrigi. Succus triū cyathorum mensura in
 uino albo & oleo calefactus adiunat partus: ita ut a po
 tu ambulent grāuidæ. Datur & in scorpiōe. Ipse caulis
 decoctus facit lactis abundantiam nutricibus: coloremq;
 meliorem infantium. Vtilissimus ijs: quæ lac sibi coire
 sentiant. Instillatur auribus succusq; in stranguria bibi

tur cyathi mensura: & in stomachi rofionibus cū semi-
 ne cucumeris: nucleisque pincis. Illinitur & sedis colle-
 ctionibus. Bibitur contra serpentes scorpionesq; radix ue-
 ro illinitur. Eademq; decocta in oleo punici mali calice
 aurium morbis præsidiū est. Hæc omnia ex albo. Cleo-
 porus nigro prohibet uesci: ut morbos faciēte: de albo cō-
 sentiens. Agathocles etiā contra sanguinē tauri demon-
 strat succo eius uti. Refrigeratoriam tñ uim esse conue-
 nit nigro: & hac causa imponendū cum polenta. Zenō
 radice albi stranguriam docet sanari. Chondrilō siue cō-
 drile folia habet intubi circumrosis similia: caulez minus
 pedali succo madentem amaro: radice fabæ simili: aliq̃-
 do numerosa. Habet proximam terræ mastichē tubercu-
 lo fabæ: quæ apposita fœminarum menses trahere dici-
 tur. Tusa cum radicibus tota diuiditur in pastillos con-
 tra serpentes: argumento probabili. Siquidē mures agre-
 stes læsi ab ijs hanc esse dicuntur. Succus ex uino coctæ
 aliū sistit. Eadem palpebrarum pilos inordinatissimos
 p̃ gūmi efficacissime regit. Dorotheus stomacho & cō-
 coctionibus utilem suis carminibus pronuntiauit. Aliqui
 fœminis & oculis generationiq; uirorum contrariam:
 putauere. Inter ea quæ temere manduntur: boletos meri-
 to posuerim. Optimus quidem est is cibus: sed immenso
 exēplo in crimen adductus ueneno Tiberio Claudio pri-
 cipi per hanc occasionem a coniuge dato Agrippina: quo
 factō illa terris uenenum alterum sibiq; ante omnes Ne-
 ronem suum dedit. Quorundam ex ijs facile noscun-
 tur uenena: diluto rubore: rancido aspectu: liuido in-
 tus colore: rimosa stria pallido per ambitum labro.
 Non sunt hæc in quibusdam: sicciq; & nitri simi-
 les ueluti guttas in uertice albas ex tunica sua gerunt.
 Voluam enim terra ob hoc prius gignit: ipsum postea

LIBER

in uolua ceu in ouo luteum. Nec tunice minor gratia in cibo infantis boleti. Rumpitur hæc primo nascente: mox crescente in pediculi corpus absimitur: raroq; unquam geminis ex uno pede. Origo prima causaq; limo: & accrescente succo madentis terræ: aut radices ferme glandiferae: initioq; spuma lentior. Dein corpus membranæ simile. mox partus: ut diximus illa pernitalia prorsus improbanda. si enim caligatis clauus: si ferri uel calybis aliqua rubego: aut panni marcor affuerit: omnem ilico succum alienum saporemq; in uenenū decoquit: deprehendisseq; nisi agrestes possunt: atq; cui colligunt: ipsi alia uitia. Nunc quidem si serpētis cauerna iuxta fuerit: si patrescentes primo adhalauerit: capaci uenenorum cognitione ad uirus accipiendum. Itaq; caueri conueniet prius q̄ se condant serpentes. signa erunt tot herbae tot arbores fruticesq; ab emerſu earum ad latebram usq; uerantes: & uel fraxini tantum folia: nec postea nascentia: nec ante decidentia. Et boletis quidem ortus occasusq; omnis intra dies septem est.

De fungis: & silphio: & de lasere medo. Ca. xxiiij.

Vngorum lentior natura: & numerosa genera: sed origo non nisi ex pituita arborum. Tuitissimi qui rubet albo minus diluto robore: q̄ boleti. Mox candidi: uelut apice flaminis insignibus pediculis. Tertium genus suillis ueneni accomodatissimi. Familias nuper interemere: & tota conuiuia. Anneum serenū præfectum Neronis iugilum & tribunos & centuriones quosq; voluptas tanta ancipitis cibi. Quidam discreuere arborum generibus: fico ferula: & gummi ferentibus. Nos item fago aut robore aut cupresso ut diximus. Sed ista quis spondet in uenalibus? Omnium colos liuidus. His aberit ueneni argumentum: quo simi-

lior fuerit arborum fici. Aduersus hæc diximus remedia dicemusque: interim sunt aliqua & in iis Claudius stomacho utiles putat boletos. Sicantur pendentes suilli iunco transfixi: quales a bithynia ueniunt. Hi fluxionibus alui: quas rheumatismos uocant: medentur: excrescentibusque in sede carnibus: minuunt enim eas: & tempore absumunt. Item lentigines & mulierum uitia in facie leuant. Lauantur etiam ut plumbum in oculorum medicamenta. Sordidis ulceribus: & capitis eruptionibus: anum morsibus ex aqua illinuntur. Liber & coquendi dare aliquas communes in omni eorum genere observationes: quando ipsæ suis manibus delitiæ præparant hunc cibum solum: & cogitatione ante pascuntur: succineis nouaculis aut argenteo apparatu comitante. Noxi erunt fungi: qui in coquendo duriores fiunt. Innocentiores: qui nitro addito coquentur: si utique percoquantur. Tinctiores fient cum carne costii: aut cum pediculo pyri. Pro sunt & pyra confestim sumpta. Debella eos & aceti natura contraria his: Imbribus proueniunt omnia hæc Imbre & silphion uenit primo e cyrenis: ut dictum est. Ex syria nunc hoc maxime importatur deterius parthico: sed medico melius: extincto omni cyrenaico ut diximus. Vsus silphij in medicina. Nam folia ad expurgandas uulnas: pellendosque e mortuos partus decoquantur in uino albo odorato: ut bibatur mensura acetabuli a balneis. Radix prodest arterijs exasperatis: & collectionibus sanguinis illinitur. Sed & in cibis concoquitur ægre. Inflationes facit & ructus. Urinæ quoque noxia. Suggillatis cum uino & oleo amicissima: & cum cera strumis. Verrucæ sedis crebriore eius suffitu cadunt. Laser e silphio profluens quo diximus modo: inter eximia est naturæ dona numerosa

LIBER

tum. Pluribus compositionibus inseritur. Per se autem al-
 gores exal facit. Potum neruorum uitia extenuat. Fœmi-
 nis datur i uino. Et lanis mollibus admouetur uulnæ ad
 menses ciendos. Pedum clauos circūscarificatos ferro mix-
 tum cære extrahit. Vrinam ciet ciceris magnitudine di-
 lutum. Andrias spondet copiosius sumptum: nec infla-
 tiones facere: & concoctioni plurimum conferre seni-
 bus & fœminis. Item hyeme q̄ æstate utilius. Verumta-
 men aquam bibentibus: cauendumq; ne qua intus sit ex-
 ulceratio. Ab ægritudine recreationi efficax in cibo. Tem-
 pestiue enim datum cauterium optinet: assuetis etiam
 utilius quam expertibus. Extera corporum indubitatis
 confessiones habet. Venena telorum & serpentium ex-
 tinguit potum: ex aqua uulneribus ijs circūlinitur. Scor-
 pionum tantum plagis ex oleo. Vlceribus uero non ma-
 turescentibus cum farina hordeacea uel fœo sicca. Car-
 bunculis cum ruta uel cum melle: uel per se uisco superli-
 tum ut hæreat. Sic & ad canis morsus. Excrecentibus
 circa sedem cum gemine punici mali ex aceto decoctum.
 Clauis pedum: qui uulgo morticini appellantur: nitro
 mixto ante subactas: Carnes replet cum uino & croc-
 co: aut pipere: aut murium fumo & aceto. Perniones
 ex uino fouet: & ex oleo coctum imponitur. Sic &
 alio: Clauis pedum superrasis præcipue utilatis. Cōtra
 aquas malas: pestilentes tractus: uel dies. In tussi: uua:
 fellis ueteris suffusione: hydropicis raucitatibus. Confe-
 stim enim purgat fauces uocemque reddit. Podagras in
 spongia dilutum postea lenit. Pleureticis in sorbitione
 uinum poturis datur: contractionibus: opisthoronicis: ci-
 ceris magnitudine cære circumlitum. In agina gargaris
 satur. Anhelatoribus & in tussi uetusta cum porro ex
 aceto datur: atque ex aceto ijs qui coagulum lactis sor-

interint. Præcordiorum utriusque syntecticis: comitialibus in
tribo: in aqua mulsa lingue paralyti. Coxendicibus: lumborum
doloribus: cum decocto melle illinitur. Non
censuerim: quod auctore suadent: cauernis dentium in
dolore inditum cera includi: magno experimento ho
minis: qui se eadem causa præcipitavit ex alto quip
pe tauros inflamat naribus illitis. Serpentes au
dissimas vini admixtum rumpit ideo nec inungi suaserim
cum attico melle: licet præcipiant. Quas habeat uti
litates admixtum alijs immensum est referre: & nos
simplicia tractamus: quoniam in ijs naturam esse ap
paret in illis coniecturam sæpe fallacem: nulli satis cu
stodita in mixturis concordia nature ac repugnantia.
Qua de re mox plura dicemus.

De natura mellis: & aqua mulsa. Et quare genere
ciborum mores immutantur: & de melitide: &
cera.

Ca. xxiiij.

Non esset mellis auctoritas in precio minor:
quam laseris: nisi ubique nasceretur. Illud ip
sa fabricata sit natura. Sed & huic gignen
do animal ut diximus innumeros ad usus si quotiens
misceatur: astimemus. Prima propolis alueorum: de
qua diximus: aculeos & omnia infixæ corpori extra
hit: tubera discutit: dura concoquit: dolores ner
uorum mulcet: ulceraque iam desperantia cicatrice
includit. Mellis quidem ipsius natura talis est: ut
putrescere corpora non sinat iucundo sapore: atque
non aspero: alia quam salis natura. Faucibus: tonsillis
angina: omnibusque oris desiderijs utilissimum: arescenti
que in febribus lingue. Iam uero peripneumonicis: pleu
reticis decoctum. Item uulneribus: a serpente percussis.
Et contra uenena fungorum. Paralyticis in mulso: quæ

LIBER

suæ mulso dotes constant. Mel auribus instillatum cum
 rosaceo prodest: lentes: & fœda capitis animalia ne-
 cat. Vitis despumati semper aptior: stomachum tamē in-
 flat: bilem auget: fastidium creat: & oculis per se inuti-
 le aliqui arbitrantur. Rursus quidam angulos exulcera-
 tos melle tangi suadent. Mellis causas atq; differentias
 nationesq; & indicationem in apum: ac deinde florum
 natura diximus: cum ratio operis diuidi cogeret miscen-
 da. Rursus naturam rerum pernoscere uolētibus. In mel-
 lis operibus: & aqua mulsa tractari debet. Duo genera
 eius subitæ: ac recentis. Alterum inueteratæ. Repentina
 despumato melle præclaræ utilitatē habet in cibo agro-
 tantū leui: hoc est alicæ elutæ: uiribus recreandis: ore sto-
 machoq; mulcendo: ardore refrigerando. Frigidam enī
 utilius dari uentri moliendo. Inuenio etiam apud aucto-
 res hunc potum bibendum alsiosis. Item animi humilis:
 & p̄parci: quos illi dixere micropsychos. Est & ratio
 subtilitatis immensæ a Platone descendens. Corpusculis
 rerum leuibus scabris angulosis rotundis magis: aut mi-
 nus: ad aliorum naturam accedentibus. Ideo non eadem
 omnibus amara: aut dulcia esse. Sic & in lassitudine p̄-
 niores esse ad iracundiam. & insiti. Ergo & hæc ani-
 mi asperitas: seu potius animæ dulciore succo mitigatur.
 Lenit transitum spiritus: & molliores facit meatus: ne
 scindant euntem redeuntemq;. Experimenta in se cuiq;
 Nullius non ira: luctusq; tristitiæ. Omnis animi impe-
 tus cibo mollitur. Ideoq; obseruanda sunt: quæ non solū
 corporum medicinam: sed & morum habet. Aqua mul-
 sa & tussientibus utilis traditur. Calefacta incitat no-
 mitiones. Cōtra uenenū psimythy salutaris addito oleo
 Itē cōtra hyoscyamū cum lacte maxime asinino: & con-
 tra hallicaccabum ut diximus. Infunditur & auribus:

Et genit aliu fistulis. V uluis imponitur cu pane molli.
Subitis tumoribus: luxatis: leniendisq; omnibus. Inue-
terate autem usum danauere posteri. minus innocentē
aqua: minusq; uino firmū. Longa tamē uetustate tran-
sit in uinum: ut constat inter omnes stomacho inutilis-
simum: neruisq; contrarium. Semper mulsum ex uetere
uino utilissimū: facillimeq; cum melle concorporatur:
quod in dulci nunq̄ euenit. Ex austero factum non im-
plet stomachum: neq; ex decocto melle: minusq; inflat:
quod fere euenit. Appetendi quoq; renocat auaritatē ci-
bi. Aliu mollit frigido potu pluribus: calido sistit. Cor-
pora auget. Multi senectā longā mulsi tantū nutritu to-
lerauere: neq; alio ullo cibo. Celebri Pellionis Romuli
exemplo: quē centesimū annū excedentē cū Diuus Augu-
stus hospes interrogaret: qua nā ratione maxime uigorē
illū animi: corporisq; custodisset: ille respondit: Intus
mulso: foris oleo. Varro regū morbu cognominatū ar-
quatū tradit: quoniā curetur mulso. Melitres quo fieret
modo ex musto Et melle docuimus in ratione uini. Sæ-
culis iam fieri non arbitror. Hoc genus inflationibus ob-
noxium. Solebat tamē inueteratū alui causa dari in fe-
bre. Itē articulario morbo: Et neruorū infirmitate la-
borantibus: Et mulieribus uini abstemijs. Mellis natu-
ræ adnexa cæra est: de cuius origine Et bonitate natio-
nibusq; suis diximus locis. Omnis autem mollit: calfa-
cit: explet corpora: recens melior. Datur in sorbitione
dysentericis. Fauisq; ipsi in pulte alicæ prius tostæ. Ad-
uersatur lactis naturæ: ac milij magnitudine decē gra-
na cære hausta: nō patiūtur coagulari lac in stomacho
Si inguē timeat: albā cæra in pube fixisse remedio est.
Nec huius usus quos mixta alij præstat enumerare me-
dicina possit: sicuti nec cæterorū quæ cū alijs prosunt.

LIBER

ista: ut diximus: ingenijs constant. Non fecit cerata: malagmata: emplastra: collyria: antidota parens illa ac diuina rerum artifex. Officinarum immo uerius auaritiæ commēta sunt. Naturæ quidē opera absoluta: atq; perfecta gignuntur: paucis ex causa non ex coniectura rebus assumptis: ut succo aliquo sicca temperētur ad meatus: aut corpore alio humētia ad nexus. Scrupulatim quidē colligere: ac miscere uires: nō coniecturæ humanæ orbis: sed impudentiæ est. Nos nec indicari: arabicarūq; mercium: aut externi orbis attingimus medicinas. Non placent remedijs tam longe nascētia. Non nobis gignūtur. Immo ne illis quidem: alioquin nō uenderent. Odorum causa: unguentorumq;: & deliciarum: si placet etiam superstitionis gratia emanant: quoniā thure supplicamus & costo. Salutem quidē sine ijs posse constare: uel ob id probabimus: ut tanto magis sui delitias pudeat. Sed medicinas e floribus: coronamentisq;: & hortensibus: quæq; manduntur herbis profecti: quoniam modo frugū omitemus? Nimirum & has indicare cōueniet.

Contra compositiones medicorum: medicina
ex frugibus. Ca. xxv.

In primis sapientissima animalium esse constat
i quæ frugæ uescantur. Siliginis grana combusta: et trita in uino amineo oculis illita epiphoras sedant. Tritici uero ferro combusti ijs: quæ frigus ufferit: præsentaneo sunt remedio. Farina tritici ex aceto cocta neruorum cōtractionibus: cum rosaceo uero & fico sicca mixisq; decoctis. Furfures tonsilis faucibusq; gargarisatione p̄sint. Sex. Pōpeius prætorij uiri pater hispaniæ citerioris princeps cū horreis suis uentilandis p̄sideret: correptus dolore podagræ mersit in triticū sese super genua: lenatisq; siccatis pedibus mirabili

modo hoc postea remedio usus est. Vis tanta est: ut cardos plenos siccet. Paleā quāq; tritici: uel hordei calidam imponi ramiciū incōmodis experti iubēt: quāq; decoctae sunt aqua foveri. Est in farre uermiculus teredini similis: quo canis dentium cāra incluso cadere uitiati dicuntur: etiā si fricentur. Olyrā arincā diximus uocari. Hae decoctae fit medicamentū: quod aegypti atharam uocāt: infantibus utilissimū: sed & adultos illinūt eo. Farina ex hordeo & cruda & decoctae collectiones. impetūsque discutit: lenit & cōcoquit. Decoquitur alias in mulsa aqua: aut fico sicca ad iocineris dolores: eam in posca positam cōcoqui opus est: aut cū uino. Cum uero inter cōcoquendum discutiendūq; cura est: tunc in aceto melius: aut in face aceti: aut cotoneis pyrisue decoctis. Ad multipedum morsus cum melle: ad serpentium in aceto: & cōtra suppurantia: ad extrahendas suppurationes ex posca: addita resina & galla. Ad cōcoctiones uero & ulcera uetera cum resina. Ad duritias cum fimo colūbarum: aut fico sicca: aut cinere. Ad neruorū inflamatiōes: aut intestinorū: uel laterū: uel uirilium dolores cum papauere aut meliloto: & quotiens ab ossibus caro recedit. Ad strumas cum pice: & impubis pueri urina. Cū oleo et fœnogræco cōtra tumores p̄cordiorū: uel in febribus cū melle uel adipe uetusto. Suppuratis triticea farina multo lenior. Neruis cū hyoscyami succo illinitur. Ex aceto et melle lētigini. Zea ex qua aliquā fieri diximus: efficacior etiā hordeacea uidetur: trimestris mollior. Ex uino rubro ad scorpionū ictus tepida: & sanguinē ex creatibus. Itē arteria: tussi cū caprio seuo aut butyro. ex fœnogræco mollissima oīum. Vlcerā manātia sanat et furfures corporis: stomachi dolores: pedes et māmās cū uino et nitro cocta. herina magis ceteris purgat ulcera ne

LIBER

tera: & grangrenas. Cum raphano & sale & aceto
 lichenas. Lepras cum sulphure uino. Et capitis dolores
 cum adipe anserino imposita frōti. Strumas & panos
 concoquit in fimo columbino: & lini semine decocta
 in uino. De polentæ generibus in frugum loco satis dixi
 mus: locorum ratione: quæ a farina hordei distat eo q̃
 torretur. Ad stomachum utilis: aluum sistit: impetūsque
 rubicundi tumoris. Et oculis illinitur & capitis dolori
 cum menta: aut alia refrigerante herba. Item perniciosis
 & serpentium plagis. Item ambustis ex uino: in-
 hibet quoque pustulas. Farina in pollinem subacta nim
 extrahendi hūoris habet. Ideo & cruore suffusis in fa-
 scias usque sanguinē pducit: efficacius in sapa. Imponitur
 & pedū callo clauisque. Nā cū oleo uetere ac pice deco-
 cta polline cōdylomata: & alia oia sedis uitia q̃ maxie
 calido mirabilē in modū curātur. Pulte corpus augetur
 Farina qua carthæ glutinātur sanguinē excreatibus da-
 tur tepida sorbenda: efficaciter prodest. Halica res ro-
 mana est: & non pridem excogitata: alioquin non pti
 sanæ potius laudes scripsissent græci. Nondum arbitror
 Pompeij magni ætate in usu fuisse: & ideo uix quic-
 quā de ea scriptum ab Asclepiadis schola. Esse quidem
 eximie utilem nemo dubitat: siue eluta detur ex aqua
 mulsa: siue in sorbitiones decocta: siue in pulte. Eadem
 in aluo sistenda torretur: dein fauorum cæra coquitur:
 ut supra diximus. Peculiaris tamen longo morbo ad ta-
 bitudinem redactis subuenit: ternis eius cyathis in sex-
 tariū aquæ sensum decoctis: donec oīs aqua consumatur.
 Postea sextario lactis ouilli: aut caprini addito per con-
 tinuos dies mox adiecto melle. Tali sorditionis genere
 emendātur syntexes. Milio sistitur aluus. Discutimur
 torminigeni quem usum torretur ante. Nervorum dolo-

ribus & alijs feruens in sacco ponitur. Neq; aliud uti-
lius: quoniam leuissimum: molissimumq; est: & caloris
capacissimum. Itaq; talis usus eius est ad omnia: quibus
calor profuturus est. Farina eius cum pice liquida serpe-
tium & multipede plagis imponitur. Panicū Diocles
medicus mel frugum appellauit. Effectus habet quos mi-
lium. In uino multū prodest dysentericis. Similiter iis:
quæ uaporāda sunt: excalfactum imponitur. Sistit aluiū
in lacte caprino decoctum: & bis die haustum. Sic pro-
dest & ad torminia Sesama trita in ouo sumpta inhi-
bet uomitiones. Aurium inflammationi illinitur: & am-
bustis. Eadem efficit & dum in herba est. Amplius hæc
oculis imponitur decocta in uino. Stomacho inutilis ci-
bus: & animæ gravitatem facit. Stellionum morsibus
resistit. Item ulceribus quæ cacoethe uocant. Et auribus
oleum: quod ex ea fit: prodesse diximus. Sesamoides a si-
militudine nomen accipit: grano amaro: folio minore.
Nascitur in glareosis. Detrahit bilem in aqua potum.
Semen illinitur igni sacro. Discutit panos. Est etiamnū
aliud sesamoides antyciræ nascens: quod ideo aliqui an-
tyciriccn uocant: cætera simile erigeronti herbæ: de qua
suo dicemus loco. Granum sesamæ datur in uino dulci
ad detractiones: quantum trinis digitis capitur. Miscet
ellebori albi unum & dimidium obolum. Purgationē
eam adhibentes maxime insanæ melancholiæ: comitiali-
bus: podagris. Et per se drachmæ pondere exinanunt.
Hordeum optimum quod candidissimum. Succus deco-
cti in aqua cælesti digeritur in pastillos: ut infundatur
exulceratis interaneis: & uuluis. Cinis eius ambustis il-
linitur: & carnibus: quæ recedunt ab ossibus: & erup-
tionibus pituitæ: muris araneis morsibus. Idem asperso
sale: ac melle candorem dentibus & suauitatem oris fa-

LIBER

cit. Eos qui pane hordeaceo utuntur morbo pedū tenta-
 ri negant. Nouēq; granis si furunculū quis circumducatur
 singulis ter manu sinistra & oīa in ignē abijciat con-
 festim sanari aiunt. Est & herba phœnicea appellata
 a græcis: a nostris uero hordeū murinū. Hæc trita ex ui-
 no pota præclare ciet mēses. Ptisanæ quæ ex hordeo fit
 laudes uno uolumine condidit Hippocrates quæ nunc
 oēs in alicā transeunt. Contra quāto innocentior est ali-
 ca: Hippocrates tantū sorbitionis gratia laudauit: quo-
 niā lubrica: ex facili hauriretur: quoniā siti arceret: quo-
 niā in aluo nō tumesceret: quoniā facile redderetur: et
 assuetis hic solus cibus in febribus bis die posset dari:
 remotus ab istis: qui medicinā fame exercent. Sorbitio-
 ne tamē dari totum uetuit. Aliunde q̄ succum prisanæ.
 Item uetuit quamdiu pedes frigidi essent: tunc quidem
 nec potionē dandam. Fit ex tritico glutinosior: arteriæ-
 q; exulceratæ utilior. Amylon hebetat oculos: & gila
 inutile contra q̄ creditur. Item sistit alium: epiphoras
 oculorū inhibet & ulcera sanat. Itē pustulas & fluxio-
 nes sanguis. Genas duras emollit. Datur cū ouo ijs: qui
 sanguinē reiecerit. In uesica uero dolore semūcia amyli:
 cū ouo et passis tribus sufferuefacta a balneo. Quin et
 auenæ farina decocta in aceto tollit neuos. Panis ipse
 quo uiuitur innumeras pene cōtinet medicinas: ex aqua
 enī et oleo aut rosaceo mollit collectiōes: ex aqua mulsā
 duricias ualde mitigat. Datur ex uino ad discutiēda na-
 lēs: aut quæ p̄stringi opus sit: et si magis etiā nū ex aceto.
 Aduersus acitas pituitæ fluxiōes: quas græci reumatif-
 mos uocāt. Itē ad pcussa luxata: ad oīa aut hæc fermēta
 tis: qui uocatur autopyros: utilior. Illinitur et parony-
 chys: et callo pedū in aceto ueteri. Nauticis panis tusus
 atq; iterū coctus sistit aliū: uocis studosis: et cōtra distil

latiões siccu esse prio cibo utilissimū ē. Sitanius hoc ē tri-
 mestris incussa i facie: aut disquāmata cū melle aptissi-
 me curat. Candidus agris aqua calida frigidaue made-
 factus leuissimum cibum prebet. Oculorum tumori ex ui-
 no imponitur: sic & pustulis capitis: aut adiecta arida
 myrto. Tremulis panem ex aqua esse ieiunis statima bal-
 neo demonstrant. Quin & gravitatem odorum in cu-
 biculis ustus emendat: & uini in saccis additus. Auxi-
 liatur & faba. Nanq; solida frieta feruensq; i acri ace-
 to coniecta: torminibus medetur. In cibo fressa & cum
 alio cocta contra deploratas tusses suppurationesq; pe-
 ctorum quotidiano cibo sumitur: & cōmanducata ie-
 iuno ore etiā ad furunculos maturandos: discutiendosue
 imponitur: & in uino decocta ad testium tumores. Lo-
 mēto quoq; ex aceto decocto tumores maturat atq; ape-
 rit. Item liuoribus: combustis medetur. Voci eam pdesse
 auctor est. Mar. Varro. Fabalium etiam silliquarū cinis
 ad coxendices: & ad neruorum ueteres dolores cū adi-
 pis suilli uetustate prodest: & per se cortices decocti ad
 tertias sistunt aluum. Lens optima quæ facillime coqui-
 tur: eaq; quæ maxime aquam absorbet. Aciem quidē ocu-
 lorum obtundit: & stomachum inflat: sed aluum sistit
 in cibo: magisq; discocta cælesti aqua: eadem soluit mi-
 nus pcocta. Pistulas ulcerū rūpit: eaq; quæ itra os: sunt
 purgat: & astrigit. Collectiões oēs iposita sedat: maxie
 q; exulceratas & rimosas. Oculorū aut epiphoras cu;
 meliloto aut cotoneo. Cōtra suppurātia cū pollenta ipo-
 nitur. Decoctæ succus ad oris exulceratiões & gēitaliū
 adhibetur. Ad sedem cū rosaceo aut cotoneo. In iis quæ
 acrius remediū exigunt: cū putamine punici melle mo-
 dico adiecto. Ad id demū: ne celeriter inarescat: adiciūt
 & betæ folia. Imponitur & strumis panisq; uel matu-

LIBER

ris uel maturefcentibus ex aceto discocta. Rimis ex aqua mulsa: & gangrenis cum punici germine: Item podagris cum polenta: & iuluis & renibus: & pernionibus. Vlceribus difficile cicatricem trahentibus. Propter dissolutionem stomachi. xxx. grana lentis deuorantur. In choleris quoque: & dysenteria efficacior est in tribus aquis cocta. In quo usu melius semper eam torcere: aut tūdere: ut quam tenuissima detur: uel per se uel cum coroneo malo: aut pyris: aut myrto: aut intubo erratico: aut beta nigra: aut plantagine. Pulmoni est inutilis: & capitis dolori: nervosisque omnibus: & felli: nec somno facilis: ad pustulas utilis: ignique sacro: & mammis in aqua marina decocta. In aceto autem duricias & strumas discutit. Stomachi quidem causa polentæ modo potionibus inspergitur. Quæ sunt ambusta aqua semiscocta coctat. Costea trita: & per cribrum effuso fursure: mox præcedere curatioe addito melle. Ex posca coquitur ad guttura. Est & palustris lens & per se nascens in aqua non fluente refrigeratoriæ naturæ. Propter quod collectionibus illinitur: & maxime podagris: & per se & cum polenta glutinat & interanea proidentia. Est & siluestris eleliphacos dicta a græcis: ab alijs phacos. ea est satina lente leuior: & folio minore: atque sicciore: et odoratiore: est & alterum genus eius siluestris: odore graui: hæc mitior. Folia habet cotonci mali effigie: sed minora & cædida: quæ cum ramis decoquuntur. Menses cit: & urinas: & pastinacæ marinæ ichus sanat. Torporem autem inducit percussio loco. Bibitur cum absinthio ad dysenteriam. Cum uino eadem commorantes menses trahit. Abundantes sistit decocto eius poto. Per se iposita herba uulnerum sanguinem cohibet. Sanat & serpentium morsus. Et si in uino decoquatur pruritus testium sedat. Nostri q

nūc sunt herbarij eleliphacō græce: latine saluiā uocāt
 mentæ similem canam: odoratam: partus emortuos ea ap
 posita extrahunt. Item uermes aurium ulcerumq; Cicer
 & siluestre est: folijs satiuo simile: odore graui. Sed si
 largius sumatur: alijs seluitur: & inflatio contrahitur
 & tormina. Tostum salubrius habetur. Cicercula etiā
 num magis in aluo proficit. Farina utriusq; ulcera ma
 nantia capitis sanat: efficacius siluestris. Item comitia
 les: & iocinerum tumores: & serpentium ictus. Cit mē
 ses: & urinas: grano maxime. Emēdat & lichenas: &
 testium inflationes: regium morbum: hidropicos. Lādūt
 omnia hæc genera exulceratam uesicam: & renes. Gan
 grenis utiliora cum melle & ijs: quæ racoethe uocantur
 Verrucarium in omni genere prima luna singulis granis
 singulas tangunt. Ea; grana in lintheolo deligata abij
 ciunt post se: ita fugari uitium arbitantes. Nostri præ
 ciipiunt arietinū in aqua cū sale discoquere: ex eo bibere
 cyathos binos in difficultatibus urinæ. Sic & calculos
 pelli: morbuq; regium eiusdem folijs sarmentisq; deco
 ctis aqua q̄ maxime calida morbos pedū tolli & ipsum
 calidum tritumq; illitum. Columbini decocti aqua hor
 rorem tertianæ & quartanæ minuere traditur. Nigruz
 aut cum gallæ dimidio tritum oculorū ulceribus ex pas
 so medetur. De eruo quædā in metione eius diximus: nec
 potentiam ei minorē ueteres q̄ brassicæ tribuere. Contra
 serpentium ictus ex aceto ad crocodillorum hominumq;
 morsum. Siquis eruum quottidie ieiunus edat lycenē eius
 absumi certissimi auctores affirmant. Farina eius (ut ait
 Varro) maculas ex toto corpore emendat. Serpere ulcera
 non patitur. In mammis efficacissimum. Carbunculos
 rumpit ex uino. Urinæ difficultates: inflationes: uitia io
 cineris: tenasmon: & quæ cibum non sentiant: atrophæ

LIBER

appellata: tostum & in nucis duellanae magnitudinem
 melle collectum deuoratumq; corrigit. Itē in petigines
 ex aceto coctum & quarto die solutum. Panos in melle
 suppurare prohibet impositum. Aqua decoctum pernio=
 nes & pruritus sanat fouendo. Quin & uniuerso cor=
 pori: si quis quottidie ieiunus biberit: meliorem fieri colo=
 rem existimant. Cibus idem hominis alienum. V omitio=
 nes mouet. Alium turbat. Capiti & stomacho onero=
 sum. Genua quoq; degrauat. Sed madefactum pluribus
 diebus mitescit. Bubus iumentisq; utilissimum. Siliquæ
 eius uirides: priusq; indurescant: cum suo caule folijsq; cō=
 tritæ capillos nigro colore inficiunt. Lupini quoq; silue=
 stres sunt omnimodo minores satiuis: præterq; amaritu=
 dine. Ex omnibus quæ eduntur: sicco nulli minus ponde=
 ris est: nec plus utilitatis. Mitescunt cinere: aut aqua cali=
 da. Discolorem homines frequentiores in cibo exhilarāt:
 Amari contra aspidas ualent. V lcera atra aridi decorti=
 catiq; triti supposito lintheolo ad uinū corpus redigūt.
 Strumas: parotidas: in aceto cocti discutunt. Succus de=
 coctorum cum ruta & pipere: uel in febris datur ad uen=
 tris animalia pellenda minoribus triginta annorū. Pue=
 ris uero etiā impositi in uentrem ieiunis prosunt. Et
 alio genere tosti: & in defruto poti uel ex melle sump=
 ti. Idem auiditatem cibi faciunt: fastidium detrahunt.
 Farina eorū aceto subacta papulas pruritusq; in balne=
 is illita cohibet: & per se siccāt ulcera. Liores emēdat.
 Inflammationes cum polenta sedat. Siluestrium effica=
 cior uis est contra coxendiciū: & lomborum debilita=
 tem. Ex iisdem decocta lentigines & fouentium cutem
 corrigunt. Si uero ad mellis crassitudinem decoquantur
 satini: uirilignes nigras & lepras emendāt. Satini quo=
 q; rumpunt carbūculos impositi: panos & strumas mi=

nuunt: aut maturant. Cocti ex aceto cicatricibus candidū
colorem reddunt. Si uero cælesti aqua decoquantur: suc-
cus ille smegma fit: quo solent fouere gangrenas: erup-
tiones pituitæ: ulcera manantia utilissimū. Expedit ad
lyenem bibere: & cum melle menstruis hærentibus. Lye-
ni crudi cum fico sicca triti ex aceto imponuntur. Radix
quoq; in aqua decocta urinas pellit. Medentur pecori cū
amaleonte herba decocti: aqua in potum collata. Sanāt
& scabiem quadrupedum omnium in amura decocti:
utroq; liquore postea mixto. Fumus crematorum culices
neat. Irionem inter fruges sesamæ similē esse diximus:
& a græcis erysimon uocari. Galli uelorum appellant.
Est autem frusticosum folijs ericæ angustioribus paulo
semine nasturtij. Vtilissimum tussientibus cum melle:
& in thoracis purulentis excreationibus. Datur & re-
gio morbo: & lumborum uitijs pleureticis: torminibus
coeliacis. Illinitur uero parotidum & carcinomatū ma-
lis. Testium ardoribus ex aqua: alias cum melle. Infanti-
bus quoq; utilissimū. Itē sedis uitijs & articularijs mor-
bis cum melle & fico. Contra uenena etiam efficax po-
tu. Medetur & suspiriosis. Item fistulis cuius axungia ue-
teri ne intus addatur. Orminū siluestri (ut diximus) cy-
mine simile est: cæterum dodrātali altitudine. Duorū ge-
nerum: alteri semen nigrius & oblongum. Hoc ad uene-
rem stimulandam: & ad oculorum argema & albugi-
nes. Alteri candidius semen & rotūdius utroq; tuso ex-
trahuntur aculei ex corpore p se illitū: ex aqua. Folia ex
aceto iposita panos p se uel cū melle discutiant. Itē finū
culos: prius q̄ capita faciant: omnesq; acrimonias. Quin
& ipse frugū pestes in aliquo sunt usu. Infelix dictum
est a Virgilio lolium. Hoc tamen molitum ex aceto coctū
ipositūq; sanat in petigines: celerius quo sæpius mutatu

LIBER

est. Medetur & podagris: alijsq; doloribus cum oxime-
 lite. Curatio hæc a cæteris differt. Aceti sextario uno di-
 lui: mellis uncias duas iustum est: ita temperatis sextari-
 is tribus decocta farina lolij sextarijs duobus usque ad
 crassitudinem: calidumq; ipsum imponi dolentibus mē-
 bris. Eadem farina extrahit ossa fracta. Miliaria appel-
 latur herba quæ necat milium: Hæc trita & cornu cum
 uino infusa podagras iumentorum dicitur sanare. Bro-
 mos semen est spicam ferētis herbæ: nascitur inter uitia
 segetis auenæ græcæ genere: & folio & stipula triti-
 cum imitatur. In cacuminibus dependentes paruulas
 uelut locustas habet. Semen utile ad cataplasmata atq;
 hordeum & similia. Prodest tussientibus succus. Oro-
 banche appellauimus necantem eruum & legumina
 Clj cynomorion eam appellant a similitudine canini
 genitalis: cuius cauliculus est sine folijs pinguis: rubēs.
 Estur & per se & in patinis: cum tenera est decocta:
 Et leguminibus innascuntur bestiola uenenata: quæ ma-
 nus pungunt: & periculum uitæ afferunt. Solifugarum
 generis. Aduersus has omnia eadem medentur: quæ con-
 tra araneos & phalangia demonstrantur. Et frugum
 quidem hæc sunt in usu medico. Ex iisdem sunt &
 potus: zythum in ægypto: cælia & cærea in hispa-
 nia: ceruisia & plura genera in galia: alijsque pro-
 uincijs: quorum omnium spuma cutem foeminarum
 in facie nutrit. Nam quod ad potum ipsum attinet:
 præstat ad uini transire mentionem: atque a uite or-
 diri medicinas arborum.

VIGESIMVSTERTIVS Fo. 78
CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HI
STORIAE LIBER. XXIII. PROOEMIUM.

PERACTA CAEREALIVM IN ME
dendo quoq; natura est: omninq; quæ
ciborū aut florū odorūq; gratia pueni
unt supia tellure: n̄ cessit his pomona:
partesq; medicas pendentibus quoq; de
dit: non contenta protegere: arborūq; alere umbra quæ
diximus: imo uelut indignata plus auxiliij inesse: ijs quæ
longius a cælo abessent: quæq; postea cœpissent. Primū
enim homini cibum fuisse inde: & sic inductos cælum
spectare: pascique & nunc ex se posse sine frugibus. Er
go hercule artes in primis dedit: uitibus: non cōtenta de
licias etiam & odores atq; unguenta omphacio: & ce
nanthe: ac massari: quæ suis locis diximus: nobiliter in
struxisse. Plurimūz inquit homini uoluptatis ex me est.
Ego succum uini: liquorem olei gigno. Ego palmas &
poma totque uarietates. Neq; ut tellus omnia per labo
res: aranda tauris: terenda areis: deinde saxis: ut quando
quantoue opere cibi fiant. At ex me pata omnia: nec cur
uo adoranda: aratro: nec cura laboranda: sed sese porri
gentia ultro: & si pigeat attingere etiam cadentia. Cer
tauit ipsa secum: plusq; utilitatis causa genuit etia: quā
uoluptatis. Folio uitium & pampino capitis dolores: in
flammationesq; corporum mitigantur cum polenta. Fo
lia per se ardores stomachi ex aqua frigida. Cum farina
uero hordei articulares morbos. Pampini triti & im
positi tumorem omnem siccant. Succus eorum dysenteri
cis infusus medetur. Lachryma uitium quæ ueluti gum
mi est: lepras & lichenas: & psoras nitro ante præpa
ratas sanat. Eadem cuq; oleo sæpius pilis illitis psilothri

LIBER

effectum habet maximeq; aqua quam uirides accensæ uites exudant: qua & verrucæ tolluntur. Pampini sanguinem excreantibus: & mulierum a conceptu defectioni diluti potu prosunt. Cortex uitium & folia arida uulnerum sanguinem sistunt: ipsumq; uulnus conglutināt. Vitis albæ uiridis rosæ succo: & thure impetigines tolluntur. Cibus sarmentorum uiciumq; & uinaceorum cōdylomatis: & sedis uitij medetur ex aceto. Item luxatis & ambustis: & lyenis tumori cum rosaceo: & nata: & aceto. Item igni sacro ex uino citra oleum aspergitur: & intertrigines & pilos absomit. Dant & bibendum cinerem sarmentorum ad lyenis remedia aceto conspersum ita ut uini cyathi in tepida aqua bibantur: utq; qui biberit in lyenem iaceat: Clauiculæ ipsæ quibus repunt uites tritæ: & ex aqua potæ sistunt uomitionū consuetudinem. Cinis uitium cum axungia uetere cōtra tumores proficit: fistulas purgat: mox & persanat: neruorum dolores frigore ortos: contractionesq; cōtusas uero partes cum oleo: carnes excrecentes in ossibus cū aceto & nitro: scorpionū & canum plagas cum oleo. Corticis per se cinis combustus pilos reddit. Omphaciū quæ fieret ratione incipientis uix pubertate in unguentoriū loco docuimus. Nunc ad medicinam de eo pertinētia indicabimus. Sanat ea quæ in humido sunt ulcera oris: tonsillarum: genitalium. Oculorum claritati plurimum confert. Scabricæ genarum: ulceribusq; angulorum: nubeculis: ulceribus quacumq; in parte manātib. Cimatoribus marcidis. Ossibus puulente limosis. Frangitur uehementia eius melle aut passo. Prodest dysentericis: sanguineis excreantibus: anginis. Omphacio coheret oenanthæ: quaz uites siluestres ferunt: dicta a nobis in unguenti ratione. Laudatissima in syria: maxime circa anthiochiæ.

laodiceæ montes: & ex alba uite: refrigerat: astringit:
 uulneribus inspergitur: stomacho illinitur: utilis urinæ
 iocineri. Capitis doloribus: dysentericis: celiacis: chole-
 ricis: Contra fastidia obolo ex aceto pota. Siccat manan-
 tes capitis eruptiones: efficacissima ad uitia quæ sunt in
 humidis. Ideoq; & oris ulceribus: & uerendis: ac sedi-
 cum melle & croco aluum sistit. Genarum scabië emē-
 dat: oculorumq; lachrymationes. Ex uino stomachi dis-
 solutionem. Ex aqua frigida pota: sanguinis excreatōes.
 Cinis eius ad collyria & ad ulcera purganda & paro-
 nychia: & pterygia probatur. Vritur in furno: donec
 panis percoquatur. Massaris odoribus tantum gignitur
 omniaq; ea auaritia humani ingenij nobilitauit: rapere
 festinando.

De medicinis uinarum recentium: & sarmentis uia-
 rum: & uinaceis: & de uia theriace: & de uia pas-
 sa: & astaphide: & astaphisagria: pituitaria: &
 labrusca: & de uite alba: & nigra: & de mustis:
 & uini generibus.

Ca. i.

Aturescentium autem uinæ uehementiores ni-
 m græ: ideoq; uinum ex ijs minus iucundum sua-
 uiores albæ: quoniam e translucido facilius ac-
 cipitur aer. Recentes stomachum & spiritum inflant:
 aluumq; turbant. Itaq; in febre damnantur utiq; lar-
 giores. Grauedinem enim capiti: morbumq; lethargicū
 faciunt. Innocentiores quæ decerptæ diu pependere: qua
 uentilatione etiam utiles fiunt stomacho ægrisq;. Nam
 & refrigerant leuiter: & fastidium auferunt. Quæ
 autem in uino dulci conditæ fuere: caput tentant.
 Proxime sunt pensilibus in palea seruata. Nam &
 uinaceis seruata & caput & uesicam & stomachum
 infestant. Sistunt tamen aluum: sanguinem excreatibus uti-

LIBER

lissimæ. Quæ uero in musto fuere peiorem uim etiamnū
habēt: q̄ quæ in uinaceis. Sapa quoq; stomacho inxtilis
facit. Saluberrimas putant medici in cælesti aqua serua-
tas: etiam si minime iucundas: sed uoluptatem earum in
stomachi ardore sentient: & amaritudine iecoris fellis
q; uomitione. In choleris hydropicis cum ardore febrili
ægotantibus. At in ollis seruata: & os: & stomachū
& auiditatem excitant. Paulo tamē grauiores existimā-
tur fieri uinaceorum halitu. Vnæ florem in cibis si ede-
re gallinacei uuas non attingunt: Sarmēta earum in qui-
bus acini fuere astringendi uim habent. Efficiaciora ex ol-
lis. Nuclei acinorum eandem uim optinent. Hi sunt qui
in uino capitis dolorem faciunt. Tosti tritiq; stomacho
utiles sunt. Inspergitur farina eorum polētæ modo po-
tōnis dysentericis: & coeliacis: & dissolutis stomacho
Decocto etiam eorum fouere psoras: & pruritum utile
est. Vinacei per se minus capiti aut uesicæ nocent q̄ nu-
clei. Mammarium inflationi triti cum sale utiles. Deco-
ctura eorum ueteres dysentericos & coeliacos iuuat &
potione & fotu. Vnæ theriace de qua suo loco diximus:
contra serpentium ictus ualeat. Pampinos quoq; eius edē-
dos censent: imponendoq; uinūq; & acetum ex ijs fa-
ctum auxiliarem contra eandem uim habent. Vnæ pas-
sa: quam astaphida uocant: stomachum uentrem inte-
rana tentaret: nisi pro remedio in ipsis acinis nuclei
essent. Iis exemptis uesicæ utilis habetur: & tussi alba
utilior. Vtilis & arteriæ & renibus: sicut ex ijs passus
priuatim e serpentibus. Contra hemorrhoiā potēs. Te-
stium inflammationi cum farina cumini aut coriādri im-
ponuntur. Item carbunculis: articularibus morbis sine
nucleis tritæ cum ruta fouere ante uino ulcera oportet.
Sanant epinyctidis: & dysenteriam cum suis nucleis:

¶ in oleo costæ grangrenis illinūtur cum cortice rha-
phani ¶ melle. Podagris ¶ unguū mobilibus cū pa-
nace: ¶ per se ad purgandū os caputq; cū pipere com-
manducatur. Astaphis agria siue staphis: quā uiam ta-
minā aliqui uocant falso: suū enim genus habet: caulicu-
lis nigris rectis folijs labruscæ fert folliculos uerius q̃
acinos uirides similes ciceri. In ijs nucleū triangulū. Ma-
turescit cū uindemia nigrescitq; cum taminia rubentes
norimus acinos: sciamusq; illā in apricis nasci: hanc nō
nisi in opacis. His nucleis ad purgationē uti nō censue-
rim propter ancipitē strangulationē: nec ad pituitam
oris siccandā: fauces enim ledunt. Phtiriasi caput ¶
reliquum corpus liberant triti. Facilius admixta sanda-
raca. Item pruritu ¶ psoris. Ad dentiū dolores deco-
quantur in aceto. Ad auriū uitia rheumatismū cicatri-
cum: ulcerū manantia. Flos tritus in uino cōtra serpen-
tes bibitur. Semen enim abdicauerim propter nimiam
uim ardoris. Quidam eum pituitariam uocāt: ¶ pla-
gis serpentium utiq; illinunt. Labrusca quoq; oenanthē
fert satis dictam. Quæ a græcis ampelos agria appella-
tur: spissis ¶ candicantibus folijs geniculata rimoso
cortice: fert uuas rubentes cocci modo: quæ cutē in facie
mulierū purgant: ¶ uarijs coxendiciū ¶ lumborū ui-
tijs tussæ cum folijs ¶ succo prosunt. Radix decocta in
aqua ¶ in uini coi cyathis duobus humorē alui ciet:
ideo hydropicis datur. Hanc potius crediderim esse: quā
uulgus uiam taminia uocat. Vtuntur ea pro amuleto:
¶ ad expiationem sanguinis quoq; adhibent nō ultra
gargarisationes: ¶ ne quid deuoretur addito sale thy-
mo aceto mulso. Ideo ¶ purgationibus ancipitē ten-
tant. Est huic similis: sed in salictis nascens: ideo distin-
guitur nomine: cum eosdem usus habeat: ¶ salicestrū

LIBER

uocatur: Scabiem & pruriginē hominū & quadrupes-
dum aceto mulso trita hæc efficacius tollit. Vitis alba
quā græci ampeloleucen: alij ophio-staphylen: alij melo-
thron: alij psilothrū: alij archezostin: alij cedrostin: alij
madon appellant. Huius sarmēta longis & exilibus in-
ternodijs geniculata scādunt. Folia pampinosa ad ma-
gnitudinē hedera diuidūtur ut uitiū. Radix alba gran-
dis: raphano similis initio: ex ea caules asparagi simili-
tudine exeunt. Hi decocti in cibo aliū & urinā cient.
Folia & caules exulcerant corpus: utiq; ulcerū phage-
denis & grangrenis: tibiārūq; tedio cum sale illinūtur.
Semē in uua raris acinis dependet succo rubente post-
ea croci. Nouere id qui coria perficiunt: illo enim utun-
tur. Psoris & lepris illinitur. Lactis abūdantiam facit
coctum cum tritico potumq;. Radix numerosis utilitati-
bus nobilis contra serpentium ictus trita drachmis dua-
bus bibitur. Vitia cutis in facie uarosq; & lentigines
& suggillata emendat & cicatrices. Eadēq; præstat
decocta in oleo decocto: datur & in comitialibus potus.
Item mēte cōmotis: & uertigine laborātibus drachme
pondere quotidie anno toto. Et ipsa autem largior ali-
quanto purgat sensus. Illa uis præclara q; ossa infracta
extrahit in aqua imposta ut bryenia: quare quidā hanc
albam bryeniam uocant. Alia uero nigra efficacior in
eodem usu cum melle & thuse. Suppurationes incipiē-
tes discutit: ueteres maturat et purgat. Cit menses &
urinam. Flegma ex ea fit suspiriosus: & contra lateris
dolores uulsis ruptis. Splenē ternis obolis pota. xxx. die-
bus cōsumit. Illinitur eadem cum fico & pterygijs di-
gitorum. Ex uino secundas foeminarum apposita trahit
& pituitam drachma pota ex aqua mulsa. Succus ra-
dicis colligi debet ante maturitatem seminis: Qui illi-

tus per se & cum eruo latiore quodam colore & cu-
tis teneritate mangonizat corpora. Serpentes fugat. Tū
ditur ipsa radix cum pingui fico: erugatq; corpus: si sta-
tim bina stadia ambulentur: alias urit: nisi frigida sta-
tim abluatur. Iucundius hoc idem præstat nigra vitis:
quoniam alba pruritum affert. Est ergo & nigra: quā
proprie etiam bryeniam uocant: alij chironiam: alij gy-
næcanthen: aut aproniam: similem priori: præterquam
colore. Huius enim colorem nigrum esse diximus: cuius
asparagos similes. Diocles prætulit ueris asparagis i ci-
bo urinæ ciendæ: lyeniq; minuendo. In frutetis & ha-
rundinetis maxime nascitur. Radix foris nigra: intus
buxeo colore: ossa infracta efficacius extrahit q̄ supra-
dicta. Cæterum eidem peculiare est quod iumentorum
ceruicibus unice medetur. Aut si quis in uilla eā extru-
xerit: fugere accipitres: tutasq; fieri aues uillaticas. ali-
ter eadē i iumēto hoīeq; flegma aut sanguinē qui screa-
tur: talo circūligata sanat. Et hætemus de uitū generi-
bus. Musta differētiās habet naturales has: q̄ sunt cādi-
da aut nigra: aut inter utrūq; alia ex alijs: ex quibus ui-
num fiat: alia ex quibus passū: curaq; differētiās innu-
merabiles facit. In plenum ergo hoc dixisse cōueniet.
Mustū omne stomacho inutile: uenis iucundū. A balneis
raptim & sine interspiratiōe potū necat: chātharidū
naturæ aduersatur. Itē serpētibus maxie emorrhoiæ &
salamadræ. Capitis doloribus facit: & gutturi inutile:
Prodest renibus: iocineri: & interaneis uesticæ: collenat
enī ea. Priuati cōtra bupræstin ualet. Cōtra meconiū: la-
tis coagulationē: Cicutam: toxica: dorycnidiū ex oleo
potum redditūq; uomitionibus. Ad omnia infirmitus al-
bū: iucundius passi mustū: & q̄ minorē capitis dolorē
afferat. Vini genera differētiāsq; per quam multas ex

LIBER

posuimus: & fere cuiusq; proprietates. Neq; est ulla pars difficilior tractatu: aut numerosior. Quippe cum sit tardum dictu pluribus profit an noceat. Præterea q̄ ancipiti euentu potu statim auxilium sit aut uenenum. Etenim de eius natura quæ ad remedia tantu pertinent nunc loquimur. V num de dando eo uolumen Asclepiades condidit: ab eo cognominatum: qui uero postea de uolumine illo differuere innumeri. Nos ista romana grauitate artiumq; liberaliū appetentia non ut medici sed ut iudices salutis humanæ diligēter distinguemus. De generibus singulis differere immensum & inexplicabile est discordibus medicorū sententijs. Surrentinū ueteres maxime probauere. Sequens ætas albanum: aut falernum. Deinde alia alij iniquissimo genere decreti: quod cuiq; gratissimū: cæteris omnibus pronunciando. Quin ut constarent sententiæ: quota portio tamē mortaliū ijs generibus posset uti? iam uero nec procures usq; sinceris. Eo uenere mores: ut nomina cellarū modo ueneant: statimq; in lacubus uindemiæ adulterentur. Ergo hercle mirum dictu Innocentius iam est: quodcūq; & innobilius. Hæc tamen facere constantissime uidentur sententiæ uictoriam: quorū mentionem fecimus siquis hoc quoq; discrimen exigat. Falernum nec in nouitate: nec in nimia uetustate corpori salubre est. Media eius ætas a quintodecimo anno incipit. Hoc non rigidu potu stomacho utile: non item in calido. Et in diuina tussi sorbetur merū utiliter a ieiunis: item in quartanis. Nullo æque uenæ excitantur: alium sistit: corpus alit. Creditum est obscuritatem uisus facere: nec prodest nervis: aut uesciæ. Albana nervis utiliora. Stomacho minus quæ sunt dulcia uel austera: Falerna utiliora. Concoctionē minus adiuvant. Stomachū modice im-

plent. Ad surentina nullo modo: nec caput tentant: sto-
machi & intestinorū rheumatismos cohibent. Cecubiū
iam non gignitur. At quæ supersunt setina cibos conco-
qui cogūt. Virium plus surentino: austeritatis albano
uehementiæ minus falerno. Ab ijs statana non longo
intervallo abfuerunt Alio citæ signinum maxime con-
ducere indubitatum est. Reliqua in cōmune dicentur.
Vino aluntur uires: sanguis: colosq; hominū. Hoc quoq;
distat orbis medius: & mitior plaga a circūiectis: quā
tum illis feritas facit roboris: tantū nobis hic succus.
Lactis potus ossa alit. Frugū nervos: aquæ carnes. Ideo
minus rubores est in corporibus illis & minus robo-
ris: contraq; labores patientiæ. Vino modico nervi in-
uantur: copiosiore læduntur: sic & oculi. Stomachus
recreatur. Appetentia ciborum inuitatur. Tristitiæ cu-
ra hebetatur: Vrina & algor expellitur. Somnus con-
ciliatur. Præterea uomitionē sistit. Collectiones extra
lanis humidis impositis mitigat. Asclepiades utilitatē
uini æquari uix deorū potentia posse pronūciauit. Ve-
tus copiosiore aqua miscetur. Magis nouū urinā expel-
lit: minus siti resistit. Dulce minus inebriat: sed stoma-
cho innatat. Austerum facilius concoquitur. Lenissimū
est: quod celerrime inueteratur. Minus infestat nervos
quod uetustate dulcessit. Stomacho minus utile est pin-
gue nigrū: sed corpora magis alit: tenue & austerū mi-
nus alit: magis stomachū nutrit. Celerius per urinam
transit: tantoq; magis capita tentat. Hoc & in omni
alio succo semel dictū sit. Vinū si sit fumo inueteratū in
saluberrimū est. Mādagones ista in apothecis excogita-
uere. Iam & patrefamilias ætatē ademere ijs: quæ per
se cariē traxere. Quo certe uocabulo satis cōsiliū dedere
prisci: quoniā et in materijs cariē fumus erodit. At nos

K iij

LIBER

e diuerso fumi amaritudine uetustate indui persuasum
 habemus. Quæ sunt admodum exalbida hæc uetustate
 insalubria fiunt. Quo generosius uinum est: hoc magis
 uetustate crassescit. Et in amaritudinem corpori mini-
 me utile coit. Condire eo aliud minus annosum insalubre
 est. Sua cuique uino salua innocentissima. Sui cuique atas
 gratissima: hoc est media. Corpus augere uolentibus: aut
 mollire aluum: conducit inter cibos bibere. Contra mi-
 nuentibus: aluumque cohibentibus sitire in edendo: postea
 parum bibere. Vinum ieiunos bibere nouitio inuente: in-
 utilissimum est. Curas uigoremque animi impedit ad p-
 cinctum tendentibus. Somno uero accommodatum ac secu-
 ritatibus. Iamque dudum hoc fuit: quod homerica illa He-
 lena ante cibum ministravit. Sic quoque in proverbiū ces-
 sit: sapientiam uino obumbrari: uitio damus homini quod
 soli animalium non sitientes bibimus. Aquæ potum in-
 terponere utilissimum. Itemque iungi superbibere ebrieta-
 ti: quam quidem frigida potus extemplo discutit. Mera-
 cis potionibus per uiginti dies ante canis ortum toride
 que postea suadet Hesiodus uti. Merum quidem remedio est
 contra cicutas: coriandrum: aconita: uiscum: meconium
 argentum uinum apes: uespas: crabrones: phalangia: ser-
 pentum scorpionumque ictus: contraque omnia quæ refri-
 gerando nocent. Priuatum contra hemorrhoidas: preste-
 ras: fungos: item contra inflationes rosionesque p-
 cordio-
 rum: et quorum stomachus in uomitiones effunditur.
 Et si uenter aut interanea rheumatismum sentiant. Dy-
 sentericis: sudatoribus: in longa tussi: in epiphoris mera-
 cum. At uero cardiacis in mamma leua merum in spon-
 gia imponi prodest. Ad omnia autem maxime album in
 ueterascens. Utiliter etiam fouetur uino calido uirilitas
 iumentis: quo etiam infuso cornu lassitudinem auferri

aiunt. Simias quadrupedesq; quibus digiti sunt: negant
crescere assuetas meri potu. Nunc circa ægritudines ser
mo de uinis erit. Saluberrimum liberaliter genitis cam
paniæ quodcumq; tenuissimum. Vulgo uero quod quicq;
maxime iuuerit ualidum. Vtilissimum omnibus succo ui
ribus fractis. Meminerimus succum esse qui feruendo ui
res e musto sibi fecerit. Misceri plura genera omnibus in
utile. Saluberrimum cui nihil in musto additum est: me
liusq; si nec uasis pix affuit. Marmore enim & gypso:
aut calce condita quis non etiam ualidus expauerit? In
primis igitur uinum marina aqua factum inutile est sto
macho: neruis: uesciæ. Resina condita frigidis stomachis
utilia existimantur. Non expedire uomitionibus: sicut
neq; mustum: neq; sapa: neq; passim. Nouitium resina=
tum nulli conducit. Capitis dolorem & uertigines fa=
cit: ab hoc dicta crapula est. Tussietibus: & in rheuma
tismo nominata profunt. Item coeliacis: & dysentericis
mulierum mensibus. In hoc genere rubrum nigrius ma=
gis constringit: magisq; calefacit. Innocentius pice sola
conditum. Sed & picem meminisse debemus non aliud
esse quã combustæ resinæ fluxum. Hoc genus uini excal=
facit: concoquit: purgat: pectori: uentri utile. Item uulua
rum dolori si sine febre sint: ueteri rheumatismo: exulce
ratione ruptis: conuulsis: uomicis: neruorum infirmitati
inflationibus: tussi: anhelationibus: luxatis in lucida la=
na impositum. Ad oia hæc utilius id qd' spõte naturæ suæ
picem resipit: picatumq; appellamus. Heluenaco quoq; tñ ni
mio caput tetrari cõueniet. Quod ad febriū ualitudines
attinet: certū est nō dādū in febre nisi ueteribus ægris ui
nū: nec nisi declināte morbo. In acutis uero periculis nul
lis nisi q manifestas remissiones habeant: & has noctu
potius. Dimidia. n. pars piculi est noctu: hoc est spe somni

LIBER

bibentibus: nec a partu abortiue: nec a libidine ægrotā-
 tibus: nec in capitis doloribus: nec quorum accessiones
 cum frigore extremitatem faciant: nec in febris tussienti-
 bus: nec in tremore nervorumq; doloribus: uel faucium:
 aut si uis morbi circa illa intelligatur: nec in duricia p̄-
 cordiorum: uenarum uehementia: neq; in opisthotono: te-
 tano: nec singultientibus: nec si cum febre dispnoea sit.
 Minime uero oculis rigentibus: & genis stantibus: aut
 defectis: grauib; neq; quorum conuiuentium per luce-
 bunt oculi: neu palpebris non coeuntibus. Vel si dormiē-
 tibus hoc idem eueniet. Aut si cruore suffunduntur ocu-
 li: uel si lachrymæ in oculis erūt. Minime lingua fungo-
 sa: nec graui: & subinde imperfecta loquentibus: nec si
 urina difficile reddetur. Neq; ex pauescentibus repente.
 Nec spasticis: aut rursus torpentibus: nec si per somnos
 genitura effundetur. Cardiacorum morbo unicam spem
 hanc in uino esse certum est. Sed id dandum quidam nō
 nisi in accessione censent: alij in remissione. Illi ut sudo-
 rem coerceant. Hi quia tutius putant minuente se mor-
 bo. quam plurimum sententiam esse uideo. Dari utiq; non
 nisi in cibo debet: nec a somno: nec præcedente alio potu
 hoc est utiq; sitienti: nec nisi in desperatione summa: et
 uiro facilius q̄ foemina: seni q̄ iuueni: iuueni q̄ puero: hye-
 me q̄ æstate: assuetis potius q̄ expertibus. Modus dandi
 pro uehementia uini: item mixtura. Atq; uulgo satis pu-
 tant unum uini cyathum duobus aquæ misceri. Si disso-
 lutio sit stomachi dandum: & si cibus non descendat.
 Inter uini genera quæ docuimus: nec fieri iam arbitror:
 Est & supernuacaneus eorū usus: cum ipsis rebus ex qui-
 bus fingitur doceamus uti: & alias modum excesserat
 medicorū in his ostentatio: ueluti e naxis uinū utile esse
 ab armorū equitatus ue lassitudine p̄cipitiū: atq; ut re-

liqua omittamus: etiam in iunipero. Et si quis facius cen-
seat absinthite uino utendus potius q̄ absinthio ipso. In
reliquis omittatur. Et palmeum capiti noxiū uentriq̄
tantum molliendo: Et sanguinem excreantibus non in-
utile. Fictitium non potest uideri: quod biaeon appellau-
mus: cui sit in eo sola pro arte festinatio. Prodest stoma-
cho dissoluto: aut cibos non perficiente: pręgnantibus:
defectis: paralyticis: tremulis: uertigini: torminibus: is-
chiadicis. In pestilentia quoq̄: ac pegrinationibus uim
magnam auxiliandi habere dicitur. Vini etiam uitium
transit in remedia. Aceto summa uis est in refrigerando
non tamen minor in discutiendo. Ita fit ut infusum ter-
rę spumet. Dictum est sæpius: diceturq̄ quotiens cū ali-
is profit. Per se haustum fastidia discutit. Singultus co-
hibet. Sernutamenta olfactu. Vix in balneis æstus arcet:
si contineatur ore. Quin Et cum aqua bibitur. Multorū
stomacho utiliter gargarißatur. Cum eadem conualescē-
tium Et a solis ardoribus. Oculis quoq̄ illo modo salu-
berrimum. Plurimum fotu medetur post uredines. Item
lepris: furfuribus: ulceribus: manantibus: canis morsibus
scorpionum ictibus: scolopendrarum muris araneiq̄. Cō-
tra omnium aculeatorum uenena: Et pruritus. Item cō-
tra multipedū morsum. Calidū in spongia appositū: aut
adiecto sulphuris sextante sextarijs tribus aceti: aut hyso-
pi fasciculo medetur sedis uitij. In sanguinis fluxione
post excisos calculos Et omnes alias rosiōes foris in spō-
giā impositum: intus potum cyathis binis q̄ acerrime.
Cōglobatū utiq̄ sanguinez discutit. Cōtra lichenas: Et
bibitur Et imponitur. Sistit aluos: Et rheumatismos i
terraneorū infusum. Itēz procidētia sedis: uulnēq̄: Tus-
sum ueterem inhibet: Et gutturis rheumatismos. Ortheo-
pnoeam: dentium labefactionem. Vesicę nocet: neruorū

LIBER

infirmis. Nescire medici quantum contra aspidas
polleret. Nuper ab aspidē calcata percussus utrem aceti
ferens: quotiens deposuisset sentiebat ictum: alias ille
similis. Intellectum ibi remedium est: potuq; succursus.
Neq; altero os colluunt uenena exigentes. In totum uo-
mitrix uis hæc non ciborum modo est: uerum & rerum
plurimarū. Saxa rumpit infusus: quæ non ruperit igni:
antecedens. Cibos quidem & sapores non alius magis
succus commendat: aut excitat. In quo usu mitigatur to-
sto pane aut uino. Vel accenditur pipere ac lasere utiq;
sale compescitur. Non est prætereundum in eo exemplū
ingens. Siquidem. M. Agrippa supremis suis annis con-
flictatus graui morbo pedum cum dolore eum perpeti
nequiret: unius medicorum portentosa scientia: igno-
rante Diuo Augusto: tanti putauit usu pedum sensuq;
omni carere dummodo & dolore illo careret: demer-
sis in acetum calidum cruribus in acerrimo impetu
morbi euasit.

De aceto scyllino: & oxymelle: & sapa & face ui-
ni: aceti: & sapa.

Cetum scyllinum inueteratum magis proba-
tur. Prodestq; super ea quæ diximus: acescenti-
bus cibis. Gustatum enim discutit poenam eaz;
& ijs qui ieiuni uomunt. Callum enim faucium facit:
ac stomachi: odorem oris tollit: gingiuas adstringit: den-
tes firmat: colorem meliorem præstat. Tarditatem quo-
q; aurium gargarisatione purgat: & transitum audi-
tus aperit. Oculorum aciem obiter exacuit: comitialibus
melancolicis: uertiginosis uuluarum strangulationibus:
percussis: aut præcipitatis. Et ob id sanguine congloba-
to. Nervis infirmis: rerum uitijs: perquam utile. Cauen-
dum exulceratis. Oxymel antiqui (ut Dioces tradit) hoc

modo temperabant. Mellis minas. x. aceti ueteris hemi-
nas quinq; salis marini pondo: thymbræ quadrantem :
aquæ marinæ sextarios quinq; pariter coquebant decies
deferuescente cortina: atq; diffundebant. inueterabant=
q; Sustulit totum id Asclepiades: coarguitq;. Nam
etiam in febribus dabant. Profuisse tamen fatentur con-
tra serpentes: quos sepas uocant: & contra meco-
nium: ac uiscum: & anginas calidum: gargarissa-
tum: & auribus: & oris: gutturisq; desiderijs: quæ
nunc omnia oxyhalmæ contingunt: id sale & ace-
to recente efficacius est. Vino cognata res sapa est:
musto decocto: donec tertia pars supersit. Ex albo
hoc melius. Vnus contra cantharidas: buprestin: pi-
norum crnas: quas pityocampas uocant: salamandras
& contra mordentia uenenata. Secundas: partus-
q; e mortuos trahit cum bulbis potum. Fabianus au-
ctor est: uenenum esse si quis ieiunus a balneis id bibat.
Consequens horum est faex uini: sui cuiusq; generis. Er-
go uini faci tanta uis est: ut descendentes in cupas ene-
cet. Experimentum demissa præbet lucerna quamdiu
extinguatur descensionis periculum denuncians. Illo-
ta miscetur medicamentis. Cum iridis uero pari pon-
dere eruptionibus pituitæ illinitur. Et sicca uel madi-
da contra phalangia: & testium: mammarumq; in-
flammationes: uel in quacumq; parte corporis. Item
cum ordeacea farina & thuris polline in uino de-
cocta crematur: & siccatur. Indeque experimentum
est legitimæ coctæ: ut refrigerata linguam tactu uidea-
tur urere. Celerrime exanimatur non inclusa condita.
Crematio ei multum uirium adijcit. Vtilissima est ad
compescendas lichenas: furfuresq; cum fico decocta. Sic
& lepris: & ulceribus manatibus imponitur. Fungo=

LIBER

rum naturæ contraria est pota: sed magis cruda. Oculorum medicamentis cocta & lota miscetur. Medetur illi ta & testibus & genitalibus. In uino autem aduersus strangurias bibitur. Cum expirauerit quoq; lauâdis corporibus & uestibus utilis: tuncq; usum acaciæ habet. Fæx aceti pro materia actior sit necesse est: multoq; magis exulceret. Resistit suppurationem incrementis: stomachum: interanea: uentrem illita adiuuat. Sistit earum partium rheumatismos: & mulierum menses: panos discutit nōdum exulceratos: & anginas. Sacros ignes cū cæra. Mammæ lactis sui impatientes eadem extinguit. Ungues sabros aufert. E serpentibus contra cerastas ualidissima cum polenta. Cū melanthio autem cōtra crocodili morsus: & canis. Et hæc cremata ampliat uires. Tūc addito lentscino oleo illita una nocte ruffat capillū. Eadem ex aqua i lindeolo apposita: uulnas purgat. Sape facie ambusta sanantur. Melius addita lanugine arundinis. Eadez quoq; facie decocta potaq; tusses ueteres. Decoquitur in patinis cum sale & adipe: ad tumores quoq; maxillarum & ceruicium.

De oleis & folijs oleæ: & flore: & cinere: & de oliua alba: & nigra: & de amura. Ca. iij.

Learum proxima auctoritas intelligitur. Folia earum uehementissime astringunt: purgant sistunt. Itaq; māducata imposita ulceribus medentur: & capitis doloribus illita cum oleo. Decoctū eorum cum melle ijs quæ medici iusserint. Ginguarum inflammationibus: paronychis sordidisq; ulceribus excrecentibus. Cum melle profusū sanguinis & neruosis partibus cohibet. Succus eorū carbunculantibus: excrecentibus circa oculos ulceribus: & pustulis: procidētq; pupille efficit: quapropter in collyria additur. Nam &

ueteres lachrymationes sanat: & genarum erosiones.
Exprimitur autem succus tuis: affuso uino ex aqua cæle
sti. Siccatusq; in pastillos digeritur. Sistit menses in la=
na admotus uulvæ. Vtilis & saniem emanantibus. Itē
condylomatis: ignibus sacris: quæq; serpunt ulcera: epi=
nyctidi. Eosdem & flos earum habet effectus. Vruntur
& culiculi florescentes ut spodij uicem cinis præstet.
Vinoq; infuso iterum uritur. Suppurationes & panos
illinunt cinere eo: uel folijs tuis cum melle. Oculos uero
cum polenta. Succus fruticis recentis accensi distillās sa
nat lichenas: furfures: manantia ulcera. Nam lachrymā
quæ ex arbore ipsa distillat æthiopica maxime oleæ: mi
rari satis non est. Reperti sunt qui dentium dolores illi=
mendos censerent: uenenum esse prædicantes: atq; etiam
in oleastro querendaz. E radice oleæ q̄ tenerrimæ cortex
derasus: in melle crebro gustatu medetur sanguinem rei
cientibus: & suppurata tussientibus. Ipsius oleæ cinis
cū axūgia tumore: sanat: extrahitq; fistulis uitia: & ip
sas sanat. Oliuæ albæ stomacho utiliores: uentri minus.
Præclarum habent antequam cōdiātur usum: recentes p
se cibi modo deuorata. Medetur. n. harenosæ urinæ: item
dentibus: aut attritis: aut conuulsis. Nigra oliua stoma=
cho inutilior: uētri faciliior: capiti & oculis nō cōuenit.
Vtraq; ambustis prodest trita & illita. Sed nigra com
māduatur: & protinus ex ore imposita pustulas gigni
phibet. Colymbades sordida ulcera purgāt. Inutiles dif
ficultatibus urinæ. De amurca poteramus uideri satis di
xisse Catonē secuti: sed reddēda quoq; medicinæ ratio ē.
Ginginis & oris ulceribus dētiū stabilitati efficacissi
me subuenit. Itē ignibus sacris infusa: & ijs quæ serpūt
pernionibus: nigræ oliuæ amurca utilior: itē infantibus
fohendis. Albæ uero mulierū uulvæ in lana admoetur.

LIBER

Multo autem omnis amura decocta efficacior. Coquitur in cupreo uase ad crassitudinem mellis. V. sus eius cū acetō: aut uino uetere: aut mulso: ut quæq; causa exigit in curatione oris dentium: aurium: ulcerum: manantium: genitalium: rhagadum. V. vulneribus in lintheolis imponitur luxatis in lana. Ingens hic usus: utiq; inueterato medicamento. Tale enim fistulas sanat. Infunditur sedis: genitalium: uulua exulcerationi. Illinitur uero podagris incipientibus: item articularibus morbis. Si uero cum omni propacio recoquatur ad mellis crassitudinem: a siuros dentes extrahit. Item iumentorum scabiem cum decocto lupino: et chamaeleonte herba mire sanat. Cruda amura podagras foveri utilissimum.

De folijs oleastri: et oenanthino oleo: et cicino: et amygdalino: et laurino: et myrteo: et chamaemyrsino: et cupressino: et citreo: et tarino. Ca. iij.

Leastri foliorum eadem natura. Spodiumq; et cauliculis uehementius inhibet rheumatismos.

Sedat inflammationes oculorum. Purgat ulcera: alienata explet: excrecentia leniter erodit. Siccat: et ad cicatricem perducit: cetera ut in oleis. In hoc autem peculiare: qd folia decoquantur ex melle: danturq; coclearibus contra sanguinis excreationes. Oleum tamē acrius: atq; efficacius: et os quoq; colluitur illo. Ad dentium infirmitatē imponuntur folia: et paronythijs: et carbunculis: et contra omnem collectionem cum uino. Tis uero quæ purganda sint: cum melle. Miscentur oculorum medicamentis: et coctum foliorum: et succus oleastri. Vtiliter etiam auribus instillatur cum melle: uel si pus effluat. Flore oleastri condylomata illinuntur. et epinyctides item cum farina ordeacea uenter in rheumatismo cum oleo: capitis doloribus. Curez in capite ab ossi

bus recedentem cauliculi decocti: & cum melle imposi-
ri comprimūt ex oleastro maturi in cibo sumpti sistunt
aliū. Tosti autē & cū melle triti nomas repurgant. Car-
bunculos rūpunt. Olei naturam causasq; abūde diximus.
Ad medicinam ex olei generibus hæc pertinent. Vtilissi-
mū est omphacinum: proxime: uiride. Præterea q̄ maxi-
me recens: nisi cum uetustissimum quæritur: tenue: odo-
ratus: quodq; non mordeat: e diuerso q̄ in cibos eligitur.
Omphacium prodest gingiuis. Si contineatur in ore: co-
lorem dentium custodit magis q̄ aliud: sudores cohibet.
Oenanthino idem est effectus: qui rosaceo. Omni autem
oleo mollitur corpus: uigorem & robur accipit. Stoma-
cho contrarium. Auget ulcerum incrementa. Fauces exa-
sperat. Et uenena omnia cohibet: hebetatq; Præcipue psi-
mythij: & gypsi in aqua mulsæ. Aut ficorum siciarum
decoctum potum contra meconium. Ex qua contra an-
tharidas: buprestin salamādras: pityorampas. Per se po-
tum redditumq; uomitionibus. Contra omnia supradic-
ta laudatissimum: & lassitudinum: perfrictionumq;
refectio est. Tormina alidū potū cyathis. vi. magisq; ru-
ta simul decocta pellit. Itē uētris aīalia. Soluit aliuq; he-
minæ mēsuræ cum uino: & calida aqua potum: aut pti-
sanæ succo. Vulnerarijs emplastris utile. Faciem purgat.
Bubus infusum per nares donec ructent: inflationem se-
dat. Vetus autem magis exalfacit corpora: magisq; dis-
cutit sudores. Duritias magis diffundit. Lethargicis
magis auxiliare & inclinato morbo. Oculorum cla-
ritati confert aliquid cum pari portione mellis acap-
ni. Capitis doloribus remedium est. Item ardori-
bus in febris cum aqua: & si uetusti non sit occa-
sio: decoquitur: ut uetustatem representet. Oleum cici-
num bibitur ad purgationes uentris cum pari caldæ mē-

LIBER

fura. Priuatim dicitur purgare præcordia. Prodest &
 articulorum morbis: duritijs omnibus uuluis auribus: am-
 bustis. Cum cinere uero muricum sedis inflammationi-
 bus: item psoræ. Colorem cutis. Commendat. capillumq;
 fertili natura euocat. Semen ex quo fit: nulla animas at-
 tingit. Ellychnia ex uua fiunt claritatis præcipue. Ex
 oleo lumen obscurum propter nimiam pinguitudinem.
 Folia igni sacro illinuntur ex aceto. Per se autem recen-
 tia mammis & epiphoris. Eadem decocta in uino inflā-
 mationibus cum polenta & croco. Per se autem triduo
 imposita faciem purgant. Oleum amygdalinum purgat
 mollit corpora: cutem erugat: nitorem commendat: uar-
 ros cum melle tollit in facie. Prodest & auribus cum ro-
 faceo: & melle: & mali punici germine decoctum. Ver-
 miculosq; in his necat: & grauitatem auditus discauit:
 sonos incertos: & tinitus: obiter capitis dolores. & ocu-
 lorum. Medetur furunculis. & a sole uistis cum cera. Vl-
 cera manantia: & furfures cum uino expurgat: condy-
 lomata cum meliloto. Per se uero capiti illinitum som-
 num allicit. Oleum laurinum utilius quo recentius: quo-
 q; uiridius colore. Vis eius exaltatoria: & ideo para-
 lyticis: spasticis: ischiadicis: sugillatis: capitis doloribus
 inueteratis distillationibus: auribus in calice punici cal-
 factum illinitur. Similis & myrthei olei ratio: astrigit
 indurat: medetur gingiuis: dentiū dolori: dysenteriae: uul-
 uæ exulceratæ: uescis: ulceribus uetustis uel manantibus
 eū squamma æris & cera. Item eruptionibus: ambustio-
 nibus. Attritas sanat & furfures rhagadas: cōdyloma-
 ta: articulos luxatos: odorem grauem corporis. Aduersa-
 tur antharidi: bupresti: alijsq; malis medicamentis: quæ
 exulcerando nocent. Chamæmyrsine siue oxymyrsine ea-
 dem natura. Cypressinum oleum eosdem effectus habet

quos myrteum: itez citreū. E nuce uero inglandiū: quod carinū appellauimus: alopecijs utile est. Et tarditati aurium infusum. Item capitis doloribus illitū. Ceterū iners Et graue sapore corpori. Enimvero si quid in nucleo putridi fuerit: totus modus deperit. Ex cnidio grano factum eandem uim habet quā cicinū. Ex lentisco factum utilissimū acopo est. Idemq; p̄ficeret æque ut rosaceum: ni durius paulo intelligeretur. Vtuntur eo Et contra nimio sudores: papulasq; sudorū. Scabiem iumentorum efficacissime sanat. Balaninum oleum repurgat uaros: furunculos: lentigines: gingiuas. Cypros qualis esset: Et quicquidmodū ex ea fieret oleū: docuimus. Natura eius excalescit: emollit nervos. Folia stomacho illinuntur: Et uulnē concitata succus quoq; eorum apponitur. Folia recentia cōmanducata: ulceribus in capite manantibus. Item oris medentur collectionibus: cōdylomatis. Decoctum foliorum ambustis: Et luxatis prodest. Ipsa ruffant capillum tusa: adiecto strucei mali succo. Flos capitis dolores sedat cum aceto illitus. Idem cōbustus in cruda olla nomas sanat: Et putrescentia ulcera per se uel cū melle. Odor floris olet: qui somnū facit. Astringit glucinū Et refrigerat eadē ratione: qua Et oenanthinū. Balsaminū longe preciosissimū omnium: ut in unguentis diximus: contra omnes serpentes efficax. Oculorum claritati plurimū confert: caliginē discutit. Itē dyspnoeas: collectiones omnes duritiasq; lenit. Sanguinē densari prohibet: vlcera purgat auribus: capitis: doloribus: tremulis: spasticis: ruptis per quā utile. Aduersatur aconito ex lacte potum. Febres cū horrore uenientes peruenētis leniores facit. Vtendū tamē modice: quoniam adurit: augetq; uitia nō seruatur tēperamento. Malobasbri quoq; naturam Et genera exposuimus. Vrinā cit.

LIBER

Oculorum epiphoris uino expressum utilissime imponi-
tur. Item frontibus dormire uolentibus. Efficacius si
et nares illinantur: aut si ex aqua bibatur. Oris hali-
tus: et suauitatem commendat linguae subditum fo-
lium: sicut et uestium odorem interpositum. Hyoscy-
aminum emolliendo utilius est: nervis inutile. Potum
quidem cerebri motus facit. Therminum e lupinis emol-
lit proximum resaceo effectum habens. Narcissimum di-
ctum est cum suo flore. Rhaphaninum phthiriasen lon-
ga ualitudine contractas tollit. Scabritiasque cutis in fa-
cie emendat. Sesaminum aurium dolores sanat: et ul-
cera quae serpiunt et quae cacoethe uocant ulcera. Lili-
um: quod et phyllinum et syrium uocauimus: reni-
bus utilissimum est: sudoribusque euocandis: uulnere mol-
liende: concoquendisque intus. Seleucium nervis utile
esse diximus. Sicut herbaceum quoque: quod eugubiri
circa flaminiam uiam uendunt. Eleomeli: quod in sy-
ria ex ipsis oleis manare diximus: sapore melleo non si-
ne nausea alium emollit: bilem praecipue detrahit: duo-
bus cyathis in hemina aquae datis: qui bibere torpescunt:
excitanturque crebro. Pugnatores certatim praesumunt ex
eo cyathum unum. Pissino oleo usus est passim ad qua-
drupedum scabie m. Est autem uitis oleisque proxima
nobilitas palmis: inebriant recentes: capitis dolorem
afferunt: minus sicca. Nec quantum uidetur utiles sto-
macho: tussim exasperant: corpus augent. Succum de-
coctarum antiqui pro hydromelyte dabant aegris ad ui-
res recreandas: sitim sedandam: in quem usum praefere-
bant thebaicas. Sanguinem quoque excreantibus utiles:
in cibo maxime. Illinantur caryotae stomacho: uesicae:
uentri: intestinis. Cum cotoneis et cera et croco sug-
gillata emendat. Nuclei palmarum cremati in fictili

nōuo cinere loto spodij uicem efficiunt: miscenturq; collyrijs: & caliblephara faciunt addito nardo.

De myrobalano palma: & de palma elate. Ca. v.

Alma quæ fert myrobalanum probatissima
p in ægypto. Ossa non habet reliquarum modo in balanis. Alium & menses sistit in uino austero: & ulnura conglutinat. Palma elate siue spathe medicinæ confert germina: folia corticem. Folia imponuntur præcordijs: stomacho: iocineri: ulceribusq; quæ serpunt cicatrici repugnantia. pforas cortex eius tenet cum resina & cera sanat diebus. xx. Decoquitur & ad testium uitia. Capillum denigrat suffitu. Partus extrahit. Datur bibendus renum uitijs: & uesicæ: & præcordiorum. Capiti & nervis inimicus. Vuluæ ac uentris fluxionem sistit decoctum eius. Item cinis ad tormina potus in uino albo. In uulnarum uitijs efficacissimus.

Medicinæ ex singulorum generum flore: folijs: fructu: ramis: cortice: ligno: succo: radice: cinere.

Ca. vi.

Roximæ uarietates generum medicinarum:

p q; quæ mala habent: Ex ijs uerna acerba stomacho inutilia sunt. Alium uesicam circumagunt. Nervos lædunt cocta meliora. Cotonea cocta sua uiora. Cruda tamen duntaxat matura prosunt sanguinem excreantibus: ac dysentericis: cholericis: celiacis. Non idē possunt decocta: quoniam amittunt constringentem illā uim succi. Imponuntur & pectori in febris ardoribus: et tū decoquuntur in aqua cælesti: ad eadē quæ superscripta sunt. Ad stomachi autem dolores cruda decoctane carati modo imponuntur. Lanugo eorum carbunculos sanat: cocta in uino & illita cum cera.

L ij

LIBER

Allopecij's capillum reddunt. Quæ ex his cruda in melle condiuntur: aluum mouent. Mellis autem suauitati multum adiiciunt: stomachoque id utilius faciunt. Quæ uero in melle condiuntur cocta: quidam ad stomachi uitia trita cum rosaceo folijs decoctis dant pro cibo. Succus crudorum lyenibus: orthopnoicis: hydropicis prodest. Item mammis condylomatis: uaricibus. Flos & uiridis & siccus inflammationibus oculorum: excreationibus sanguinis: mensibus mulierum. Fit & succus ex ijs mitis cū uino dulci tussis: utilis & celiacis & iocineri. Decocto quoq; eorū fouentur: si procidant uulnæ & interanea. Fit & oleum ex ijs: quod melinum uocauimus quotiens non fuerint in humidis nata. Ideo utilissima quæ ex sicilia ueniunt. Minus utilia struchia quauis cognato. Radix eorū circumscrip̃ta terra manu sinistra capitur: ita ut qui facit dicat quæ capiat: & cuius causa. Sic adalligata strumis medetur Melimela & reliqua dulcia stomachū & uentrem soluiunt siticulosa: æstiosa: sed neruos non ledunt. Orbiculata sistunt aluum: & uomitiones: & urinas ciunt. Siluestria mala similia sunt uernis acerbis: aluumq; sistunt. Sane in hunc usum immatura opus sunt. Citrea contra uenenum in uino bibuntur: uel ipsa uel semen. Faciunt oris suauitatem decocto eorū colluto: aut sicco expresso. Horū semen edendū præcipiunt in malacia prægnantibus. Ipsa uero contra infirmitatē stomachi: & non nisi ex aceto facillime manduntur. Punici mali nouem genera nunc iterare superuacuum. Ex ijs dulcia: quæ apyrina alio nomine appellauimus: stomacho inutilia habentur: inflationes pariunt: dentes: gingiuasq; lædūt. Quæ uero sapore proxima uinosa diximus: paru nucleū habentia utiliora paulo intelliguntur. Aluum sistunt

Et stomacho dūtaxat pauca citraq; satietatē. Sed hæc
 minime danda q̄q; omnino nulla in febris nec carne aci-
 norum utili nec succo. Cauentur æque uomitionibus: ac
 bilem reiicientibus. Vuam in ijs ac ne mustum quidem:
 sed protinus uinū aperuit natura. Vtrum uero asperio-
 re cortice. Hic acerbus in magno usu. Vulgus coria ma-
 xime perficere illo nouit: ob id malicoriū appellant me-
 dici. Vrinam cieri eodem monstrant: mixtaq; galla
 in aceto decocto mobiles dentes stabilire. Expeditur in
 grauidarum malacia: Et quoniā gustatu moueat infan-
 tem. Diuiditur malū: cælestiq; aqua madescit ternis fe-
 re diebus. Hæc bibitur frigida coeliacis: Et sanguinē ex-
 creantibus. Ex acerbo fit medicamentū: quod stomatice
 uocatur: utilissimum oris uitij: narium: aurium: oculo-
 rum caligini: pterygijs: genitalibus: Et ijs quas nomas
 uocant: Et quæ in ulceribus excrescunt. Contra leporē
 marinū. hoc modo acinis detracto cortice tuis succoq;
 decocto ad tertias dein cū croci: Et aluminis scissi myr-
 rhæ mellis atticī selibris. Alij hoc modo faciunt. Punica
 acida multa tundūtur. Succus in cacabo nouo coquitur
 mellis crassitudine ad uirilitatis: Et sedis uitia: Et om-
 nia quæ lycio curantur: aures purulentas: epiphorea in-
 cipientes rubras maculas. In manibus rami punicorum
 serpētes figant. Cornice punici ex uino decocti Et im-
 positi perniones sanantur. Contusum malū ex tribus he-
 minis uini decoctum Et heminam: tormina Et tineas
 pellit. Punicū in olla noua operculo indito: in furno to-
 stum: Et cōtritū potumq; in uino sistit alluū: discutit
 tormina. Primus poni huius partus florere incipientis
 cytinus uocatur a græcis: miræ obseruationis multorū
 experimento. Si quis unum ex ijs solutus uinculo omni
 cinctus Et calciatus: atq; etiam annuli decerpserit duo

LIBER

bus digitis pollice: & quarto sinistrae manus atq; ita
 lustratis leui tactu oculis: mox in os additum deuora-
 uerit ne dente contingat: affirmatur nullam oculorum
 imbecillitatem passurum eo anno. Iidem cyrini siccati
 tritiq; carnes excrecentes cohibent. Ginguuis & denti-
 bus medetur. Vel si mobiles sint: decocto succo. Ipsa cor-
 puscula trita ulceribus: quae serpūt putrescuntue: illinū-
 tur. Item oculorum inflammatioi: intestinorumq; &
 fere ad omnia quae cortices malorum. Aduersatur scor-
 pionibus. Non est satis mirari curam diligentiamq; pri-
 scorum: qui omnia scrutati nihil intentatum reliquere.
 In hoc ipso cytino flosculi sunt: anteq; scilicet malum
 ipsum prodeat: erumpentes quos balaustium uocari di-
 ximus. Hos quoq; ergo experti inuenerunt scorpionibus
 aduersari. Sistunt potu menses foeminarum: sanāt
 oris ulcera: tonsillas: uiam: sanguinis excreationes:
 uentris: & stomachi solutiones: genitalia ulcera: &
 quacumq; in parte manantia. Siccauere etiam ut sic
 quoq; experirentur. Inueneruntq; tisorum farina dy-
 sentericos a morte reuocari. Alium sisti. Quin & ny-
 cleos ipsos acinorū experiri non piguit. Tosti tisiq; sto-
 machum iuuant. Cibo aut potione inspersi bibuntur ex
 aqua caelesti ad sistendam aluum. Radix decocta succū
 emittit: qui tineas necat uictoriati pondere. Eadem di-
 scocta in aqua: quas lycium praestat utilitates. Est &
 siluestre punicum a similitudine appellatum. Eius radi-
 ces rubro cortice denarij pondere ex uino potae somnos
 faciunt. Semine poto aquam: quae subierit cutem siccāt.
 Mali punici corticis fumo culices fugantur.

De pyris: & eorum obseruationibus: & de
 ficorum obseruatione: & caprifico: & eri-
 neo: & aliorū generibus medicinae. Ca. vij.

Yrorum omnium cibus etiam ualentibus one
 p rosus: ægris quoq; uini modo negatur. Decocta
 eadem mire salubria & grata: præcipue cru
 stumina. Quæcumq; uero cum melle decocta stomachū
 adiuuant. Fiunt cataplasmata e pyris ad discutiēda cor
 porum uitia: & decocto eorum ad duritias utuntur. Ip
 sa aduersantur boletis atq; fungis: pelluntq; pondere et
 pugnante succo. Pyrum siluestre tardissime maturescit.
 Conciditur: suspensumq; siccatur ad sistendam aluum:
 quod & decoctum eius potum præstat. Decoquuntur et
 folia cum pomo ad eosdem usus. Pyrorum ligni cinis cō
 tra fungos etiamnum efficacius proficit. Mala pyraque
 portatu iumentis mire graua sunt uel pauca. Remedio
 aiunt esse: si prius edenda dentur aliqua: aut utiq; osten
 dantur. Fici succus lacteus aceti naturam habet. Itaque
 coaguli modo lac contrahit. Excipitur ante maturitatē
 pomi: & in umbra siccatur ad aperienda ulcera: cienda
 menstrua appositus cum luteo oui: aut potius cum amy
 lo. Podagris illinitur. Cum farina fœnogræci: & aceto
 Pilos quoq; detrahit: palpebrarumq; scabiem emendat.
 Item lichenas & pferas: aluum soluit. Lactis ficulini
 natura aduersatur crabronum: uesparumq; & similiū
 uenenis: priuatim scorpionum. Idem cum axungia uer
 rucas tollit. Folia & quæ non maturuere fici: strumis
 illinuntur: omnibusq; quæ emolienda sunt discutienda
 ue. Præstant hæc & per se folia. Et alij usus eorum tan
 quam infricando lichenæ & alopecij: & quæcumque
 exulcerari opus sit: & aduersus canis morsus. Ramorū
 teneri culiculi curi iponuntur. Idē cū melle ulceribus quæ
 cæria uocantur: illinuntur. Extrahūt īfracta ossa cū papa
 ueris folijs siluestris. Canū rabiosorū morsus folio trito
 ex aceto restringunt. E nigra ficu candidi cauliculi illi

L iij

LIBER

nuntur furunculis: muris aranei morfibz cum cæra. Ci-
nis earum e folijs gangrenis: consumendisq; quæ excre-
scunt. Fici maturæ urinam ciunt: alium soluant: sudorẽ
mouent: papulasq;. Ob id autumnno insalubres: quoniam
sudantia huius cibi opera corpora refrigescant. Nec sto-
macho inutiles. Sed ad breue tempus. Nec uoci contra-
riæ intelliguntur. Nouissimæ salubriores q̃ primæ. Me-
dicatæ uero nonnũq̃ iuuenum uires augent. Senibus me-
liorem ualitudinem faciunt: minusq; rugarum. Sitim se-
dant. Calorem refrigerant. Ob id non negande in fibri-
bus constrictis: quas stegnas uocant. Siccæ fici stomachũ
lædunt. Gutturĩ & faucibus magnifice utiles. Natura-
lis excafaciendi. Sitim afferunt. Alium molliunt. Rheu-
matismis eius & stomacho cõtrariæ. Vesicæ semper uti-
les: & anhelatoribus: ac suspiriosis. Item iocinerum: re-
num: lyenum uitijis. Corpus & uires adiuuant: ob id an-
te athletæ hoc cibo pascebãtur. Cythagoras exercitator
primus ad carnes eos transtulit. Recolligentibus se a lō-
ga ualitudine utilissimæ. Item comitialibus & hydro-
piciis. Omnibusq; quæ maturanda aut discutienda sunt
imponuntur. Efficacius calce aut nitro admixto. At co-
ctæ cum hysopo pectus purgant: pituitam: tussim uete-
rem. Cum uino autem ad sedem: & tumorem maxilla-
rum: & furunculos: panos: parotidas decoctæ illinũtur
Vtile & decocto earum fouere fœminas. Decoctæ quo-
q; eadem cum fœnogræco utiles sunt pleureticis: & pe-
ripneumoniciis. Cum ruta coctæ torminibus prosunt: ti-
biarum ulceribus. Cum aris flore: & spasticis & pte-
rygiis. Cum punico malo ambustis: pernionibus. Cum
cæra hydropiciis coctæ i uino: & cum absinthio & fa-
rina hordeacea nitro addito. Alium soluant manduca-
tæ. Scorpionum ictibus cum sale tritæ illinuntur. Cæ-

bunculos extrahunt in uino coctæ: & impositæ Carcinomati: si sine ulcere est: quam pinguiſſimam ficum imponi. pene ſingulare remediū eſt: item phagedene. Cinis nō ex alia arbore aciem purgat acrior: conglutinat: replet: astringit. Bibitur & ad diſcutiendū ſanguinem concretum. Item percuffis. præcipitatis. Conuulſis: ruptis: cineris cyathis ſingulis aquæ & olei datur tetanicis & ſpaſticis. Item potus uel infuſus coeliacis dyſentericis. Et ſi quis eo cum oleo perungatur: exal facit. Item cū cæra: & roſaceo ſubactus ambuſtus cicatricem tenuiſſimam obducit. Luſcioſos ex oleo illitus emendat: dentiūq; uitia crebro fricatu. Prodiit etiam ſiquis inclinata arbore ſupino ore aliquem nodū eius morſu abſtulerit nullo uidente: atq; in aluta illigatum lycio e collo ſuſpenderit: ſtrumas & parotidas diſcutit. Cortex tritus cum oleo uentris ulcera ſanat. Crudæ groſſi uerrutas: & thymos nitro farinaq; additis tollunt. Spodijq; uicem exhibet fruticum a radice exeūtium cinis. Bis toſtus adiecto pſummythio digeritur in paſtillos ad ulcera oculorum: & ſcabritiam. Capriſicus etiamnum multo efficacior fi co. Lactis minus habet. Surculo quoq; eius lac coagulatur in caſeum. Exceptum id coactumq; in duritiā: ſuauitatem carnibus affert. Fricatur diluto ex aceto. Miſcetur exulceratorijs medicamentis. Aluum ſoluit: uulnam cum amylo aperit. Pota menſes cit cum luteo oui. Podagriscū farina ſcœnogræci illinitur. Lepras: pſoras: lichenas: lentigines expurgat. Item uenenatorū iētus: & canis morſus. Dentium quoq; dolori hic ſuccus appoſitus in lana prodeſt: aut in canis eorum additus. Cauliculi & folia admixto eruo contra marinorum uenena proſunt. Adijciunt & uinum. Bubulas carnes additi aules magno li gnorum compendio percoquunt. Groſſi illitæ ſtrumas:

LIBER

Et omnium collectionem emolliunt Et discutiunt: ali-
 quatenus Et folia. Quæ molliſſima ſunt ex ijs cū ace-
 to ulcera manantia: Et epinyctidas: Et furfures ſanāt.
 Cū melle item Et folijs cæria ſanant: Et canis morſus.
 Recentes cum uino phagedenas. Cum papaueris folijs
 oſſa extrahunt. Groſſi caprifici inflammationes discu-
 tiunt ſuffitu. Reſiſtunt Et ſanguini taurino poto: Et
 pſumythio Et lacti coagulato pote. Item aqua deco-
 ctæ atq; illitæ parotidas ſanāt. Cauliculi aut groſſi eius
 q̄ minutiffimæ ad ſcorpionū ictus e uino bibuntur. Lac
 quoq; inſtillatur plagæ: Et folia imponūtur. Item ad-
 uerſus muremarancium. Cauliculorū cinis uiam faucium
 ſedat. Arboris ipſius cinis ex melle: rhagadia. Radix de-
 feruefacta in uino dentium dolores. Hyberna caprificus
 in aceto cocta Et trita impetigines tollit. Illinantur ra-
 menta rami ſine cortice q̄ minutiffima ad ſcobis modiz.
 Caprifico quoq; medicinæ unius miraculum additur.
 Corticem eius impubeſcentem puer impubis ſi defracto
 ramo detrahat dentibus medullam ipſam adalligatam
 ante ſolis ortum prohibere ſtrumæ. Caprificus tuiros
 quamlibet feroces collo eorum circumdata in tantum mi-
 rabili natura cōpeſcit: ut immobiles præſtet. Herba quo-
 q; q̄ græci erineon uocant: reddenda in hoc loco propter
 gentilitatem. Palmo alta eſt cauliculis quinis fere ocimi
 ſimilitudine: ſlos candidus: ſemen nigrum: paruum: tritū
 cum melle attico oculorum epiphoris medetur. Manat
 lacte multo Et dolci herba perq̄ utilis aurium dolori
 nitri exiguo addito. Folia reſiſtunt uenenis. Pruni folia
 tñſillis: gingiuis: uue proſunt in uino decocta: Et ſub-
 inde ore colluto. Ipſa pruna alium molliunt: ſtomacho
 uero utiliſſima: ſed breui momento. Vtiliora perſica: ſuc-
 cuſq; eorum etiam in uino aut in aceto expreſſus. Nec

est alius eis pomis innocentior cibus. Nusquam minus
odori. Succus plus: qui tamen sitim stimulet. Folia eius
trita illita hemorrhoiā sistunt. Nuclei persicorum cum
aceto & oleo: capitis doloribus illinuntur. Siluestrium
quidem prunorum baccæ: uel e radice cortex in uino au-
stero si decoquantur ita: ut triens ex hemina supersit: al-
uum & tormina sistunt. Satis est singulis cyathos de-
cocti sumi. Et in ijs & satius prunis est limus arborum
quem græci lichen appellant: rhagadis & condyloma-
tis mire utilis. Mora in ægypto & cypro sui generis (ut
diximus) largo succo abundant. Summo cortice desqua-
mato altiore plaga sicca mirabili natura. Succus aduer-
satur ueneni serpentium. Prodest dysentericis. Discutit
panos omnesq; collectiones. Vulnera conglutinat: capi-
tis dolores sedat: item aurium. Splenicis bibitur. Illini-
tur & contra perfrictiones. Celerrime teredines sentit.
Nec apud nos succo usus minor. Aduersatur aconito: &
araneis in uino potum. Aluum soluit. Pituitasq; ac ti-
neas & similia uentris animalia extrahit. Hoc idem
præstat & cortex tritus. Folia tingunt capillum cum
fici nigra & uitis cortice simul coctis in aqua celesti.
Pomi ipsius succus aluum soluit protinus. Ipsa po-
ma ad præsens stomacho utilia: refrigerant: sitim
faciunt. Si non superueniat alius cibus: intumescunt.
Ex immaturis succus: sistit aluum: ueluti animalis
alicuius in hac arbore obseruandis miraculis: quæ in
natura eius diximus. Fit ex pomo panchrestos sto-
matice: eadem arteriace appellata hoc modo. Sexta-
rij tres succi e pomo leui uapore ad crassitudinem mel-
lis rediguntur. Post additur omphacij aridi pondo
duodecim: aut myrrhæ undecim: croci undecim. Sed
hæc simul mixta uel trita miscentur decocto. Neq; è ali-

LIBER

ud oris: arteriæ: uulnæ: stomachi iucundius remedium. Fit
 ex alio mō. Succus sextarij duo mellis attici decoquin-
 tur ut supra diximus. Mira sunt præterea: quæ produn-
 tur. Mora germinatione prius q̄ in folia exeant: sinistra
 decerpi iubentur futura poma: rhicinos græci uocāt. Hi
 terram si non attigere: sanguinem sistunt adalligati: siue
 ex uulnere fluat: siue ore: siue naribus: siue hemorrhoidis.
 Ad hoc seruantur repositi. Idem præstare et ramus di-
 citur: luna plena defractus: incipiens fructum habere. Si
 terram non attigerit priuatim mulieribus alligatus la-
 certo contra abundantiam mensium. Hoc et quocunq;
 tempore ab ipsis decerptum ita: ut terram non at-
 tingat: adalligatumque existimant præstare. Folia mo-
 ri trita: aut arida decocta: serpentium ictus imponuntur.
 Ad idemq; potu proficit. Scorpionibus aduersatur e ra-
 dice corticis succus ex uino aut posca potus. Reddenda ē
 antiquorum compositio. Succum expressum pomi matu-
 ri immaturi q; mixtum coquebant in uase æreo ad mellis
 crassitudinem. Aliqui mirrha adiecta: et cypressso præ-
 duratum uas sole torrebant: permiscentes spatā ter die.
 Hæc erat stomatīa: quæ et uulnē ad cicatricez perdu-
 cebat: alia ratio: succum siccatō exprimebant pomo mul-
 tum saporī obsoniorum conferente. In medicina uero cō-
 tra nomas: et pectoris pituitas: et ubicunq; opus esset
 astringi uiscera. Dentes quoq; colluebant eo. Tertium ge-
 nus succi folijs et radice decoctis ad ambusta ex oleo il-
 linenda. Imponuntur et per se folia. Radix per messes
 incisa succum aptissimum dentium dolori collectionibus
 q; et supurationibus habet. Alium purgat. Folia mo-
 ri in urina madefacta pilum corijs detrahunt. Cerasie
 alium molliunt: stomacho inutilia. Eadem siccatō aliuq;
 sistunt: Vrinam ciunt. Inuenio apud auctores si quis ma

tutino roscida deuoret cum suis nucleis: in tantum leuari aluum: ut pedes morbo liberentur. Mespila exceptis sextarijs: quæ malo propriorem uim habent: reliqua astringunt stomachū sistūtq; aluū. Item sorba sicca. Nam & recentia stomacho & aluo citæ profunt.

De pineis & amygdalis: & nuce auellana: & de nuce iuglāde: & de pistacijs: & castaneis: & siliquis: & cornu: & unedone: & lauro. Ca. viij.

Vces pineæ: quæ resinam habent contusæ leuiter additis in singulis sextarijs aquæ ad dimidium decoctæ sanguinis excreationi medentur: ita ut cyathi bini bibantur ex eo. Cortex e pino in uino decoctus contra tormina datur. Nuclei nucis pineæ sitiz sedent: & achrimoniam stomachi: rosionesq; & contrarios humores consistentes ibi: & infirmitatem uiriliū roborant: renibus: & uesicæ utiles. Fauces uidentur exasperare & tussim. Bilem pellūt poti ex aqua: aut uino: aut passo: aut balanorum decocto. Miscetur ijs contra uehementiores stomachi rosiones cucumeris semen & succus portulacæ. Item ad uesicæ ulcera & renum quoniam & urinam cient. Amygdalæ amaræ radicū decoctum cutem in facie corrigit: coloremq; hylariorem facit. Noces ipsæ somnum faciunt & auiditatem. Vrinam & menses ciunt. Capitis dolori illinuntur: maximeq; in febris: si ab ebrietate i aceto & rosaceo ex aquæ sextario: & sanguinem sistunt. Cum amylo & menta lethargicis comitialibusq; profunt. Capite peruncto epinyspidas sanant e uino uetere ulcera putrescentia: Canum morsus cum melle. & furfures ex facie ante potu præparata. Item iocineris & renum dolores ex aqua potæ. Et sæpe ex eligmate cum resina terbinthina. Calculosis & difficili urinæ in passo: & ad purgandam cu-

LIBER

tem in aqua mulsa trita sunt efficaces. Pro sunt eligmate
iocineri: tussi: & colo: cum eleliphaco modice addito.
In melle sumitur nucis auellane magnitudine. Aiunt
quoque quinis fere præsumptis ebrietatem non sentire po-
tores. Vulpesque si ederint eas nec cōtingat e vicino aquā
lambere: mori. Minus ualent in remedijs dulces: & eae
tamen purgant: & urinam ciunt. Recentes stomachum
implent. Nucibus græcis cum absinthij semine ex aceto
sumptis morbus regius sanari dicitur. Item illitis per se
uitia sedis. Et priuatim condylomata. Item tussi & san-
guinis reiectioni prodest. Noces iuglandes græci a capi-
tis grauedine appellauere. Etenim arborum ipsarum fo-
liorumque uires in cerebrum penetrant. Hocque minore mo-
mento: sed in cibis nuclei faciunt. Sūt autem recentes iu-
cundiores. Siccae noxiores: & stomacho inutiles: diffi-
ciles concoctui: dolorem capitis inferentes. Tussientibus
inimica: & uomituris ieiunis apta: tenasmo solo: tra-
hant enim pituitam. Eadem præsumptæ uenena hebe-
tant. Item anginam cum ruta & oleo. Item aduersan-
tur cepis: leniuntque earum saporem. Aurium inflamma-
tioni imponuntur cum mellis exiguo. Item ruta mam-
mis & luxatis. Cum cepa autem & sale & melle ca-
nis hominisque morsui. Putamine nucis iuglandis dens ca-
uus inuritur. Putamen combustum tritumque in oleo aut
uino infantium capiti e peructo nutrit capillum: & ad
alopecias eo sic utuntur. Quo plures quis noces ederit:
hoc facilius tineas pellit. Et quæ per ueteres sunt noces
gangrenis & carbunculis medentur. Itē suggillatis. Cor-
tex iuglandium lichenum uitio: & dysentericis pdest
Folia trita cum aceto aurium dolori. In sanctuarijs Mi-
thridatis maximi regis deuicti. Cn. Pompeius inuenit
in peculiari commentario ipsius manu compositionem

antidoti e duabus nucibus siccis. Item ficis totidem:
 Et rutæ folijs uiginti simul tritis: addito salis grano:
 Et qui hoc ieiunus sumat: nullum uenenum nociturum
 illo die. Contra rabiosi: quoq; canis morsus nuclei a ieiun
 no homine commanducati illitiq; præfenti remedio esse
 dicuntur. Noces auellana capitis dolorem faciunt: Et in=
 flationem stomachi Et pinguedini corporis conferunt
 plusq; sit uerisimile. Tostæ Et distillationi medentur.
 Tussi quoq; ueteri tritæ: Et in aqua mulsa potæ. Qui=
 dam adiungunt grana piperis. Alij e passo bibunt. Pista=
 cia eosdem usus Et effectus habent: quos pinci nuclei p=
 terq; ad serpentium ictus: siue edantur: siue bibantur. Ca=
 stanea uehementer sistunt stomachi Et uentris fluctio=
 nes. Alium ciunt. Sanguinez excreantibus prosunt: Car=
 nes alunt. Siliquæ recentes stomacho inutiles. Alium sol=
 uunt. Eadem siccitæ sistunt: stomachoq; utiliores fiunt.
 Vrinam ciunt. Syriacas in dolore stomachi ternas in
 aquæ sextarijs decoquunt. Quidam ad dimidium: eumq;
 succum bibunt. Sudor uirgæ corni arboris lamina ferrea
 candente exceptus: non contingente ligno illitaq; inde
 ferrugo incipientes lichenas sanat. Arbustus siue unedo
 fructum fert difficilem concoctioni: Et stomacho inuti=
 lem. Laurus extalfactoriam naturam habet: Et folijs:
 Et cortice: Et baccis. Itaq; decoctus ex ijs maxime e fo=
 lijs prodesse uuluis Et uescicis conuenit. Illita uero ue=
 sparum crabronumq; Et apum. Item serpentium ue=
 nenis resistunt: maxime sepi dyspadijs Et uiperæ.
 Prosunt Et mensibus foeminarum cum oleo cocta.
 Cum polenta autem: quæ tenera sunt trita inflatio=
 nes oculorum cum ruta: testium: cum rosaceo: capi=
 tis dolores: aut cum irino. Quin manducata atq; denora=
 ta per triduum terna: liberant a tussi. Eadem a suspirijs

LIBER

trita cum melle. Cortex radice auendus gravidis. Ipsa
radix calculos rumpit: iocineri prodest: tribus obolis in ui
no odorato pota. Folia pota uomitões mouet. Bacca mē
ses trahūt appositae tritae uel potae. Tussim ueterem &
ortopnoeam sanant binæ detracto cortice in uino potae.
Si & febris sit: ex aqua: aut eligmate ex aqua mulsa:
aut ex passo decocta. Prosūt & phthysicis eodem modo
& omnibus thoracis rheumatismis. Naq; & excoquūt
pituitam: & extrahunt. Aduersus scorpiones quaternae
ex uino bibuntur. Epinūctidas ex oleo illitae & lentigi
nes. Et ulcera manantia: & ulcera oris: & furfures. Cu
tis pruriginem succus baccarum emendat & phthiria
sin. Aurium dolori: & grauitati instillatur cum uino
ueteri & rosaceo. Perūctos eo fugiunt uenenata omnia.
Prodest & contra uenenatorum ictus potus. Maxime
autem eius laurus: quae tenuiora habet folia. Bacca cum
uino serpentibus & scorpionibus & araneis resistunt.
Ex oleo & aceto illinūtur: & lyeni & iocineri. Gāgre
nis cum melle: & in fatigatione etiam aut perfrictione
succo eo perungi nitro adiecto prodest. Sunt qui celerita
ti partus multum conferre putent radice acetabuli men
sura pota in aqua. Efficacius recentem q̄ aridam. Quidā
aduersus scorpionum ictus decem baccas dari iubent po
tui. Item & in remedio uuae iacentis quadrantem pon
do baccarum foliorumue decoqui in aquae sextarijs tri
bus ad tertias: eamq; calidam gargarissare: & in capitis
dolore impari numero baccas cum oleo conterere: &
calfacere. Laurus delphicae folia trita olfactaq; subinde
pestilentiae contagia prohibent: tanto magis si & uran
tur. Oleum ex delphica ad cerata: acopumq;: ad perfri
ctiones: discutiendos nervos: laxandos lateris dolores:
febresq; frigidas utile est. Item ad aurium dolorem: in

mali punici cortice tepefactū. Folia decocta ad tertias partes aquae uiuam cohibent gargariffatione: pota alui dolores: intestinorumq;. Tenerrima ex ijs trita in uino papulas penitusq; illita noctibus. Proxime ualent cetera lauri genera. Laurus alexandrina siue idea partus celeres facit radice pota trium denariorum pōdere in uini dulcis cyathis tribus. Secundas etiam pellit: mē sesq; eodem modo pota. Daphnoides siue ijs noibus: quae diximus siluestris laurus prodest: alui soluit: recēti folio uel arido drachmis tribus cū sale & hydromelite manducata. Pituitas extrahit folium & uomitus: stomacho inutile. Sic & baccae quinae denariae purgationis causa summuntur. De myrto satina: & myrtidano: & de myrto siluestri.

Ca. ix.

Yrtus satina candida minus utilis est medicinali cinæ q̄ nigra. Semen eius medetur sanguinē excreantibus. Item contra fungos in uino potum. Odorem oris commendat uel pridie commanducatum. Item apud Menandru synaristum in hoc edunt. Datur & dysentericis denarij pōdere in uino. Vlcera difficilia in extremitatibus corporis sanat cū uino subferuesactū imponitur lippitudini cū polenta: Et cardiacis in mamma sinistra. Et contra scorpionis ictus in mero: & ad uesicae uitia capitis dolores: & ægylopos: ante q̄ supponent. itē tumoribus. Exemptisq; nucleis in uino uetere tritū eruptionibus pituitae. Succus seminis alui sistit. Vrinās cit. Ad eruptiones pustularū pituitaeq; cū cerato illinitur: & cōtra phalangia capillū denigrat. Lenius succo oleū est ex eadē myrto & uinū: quo nūq̄ inhebiatur. Inueteratūq; sistit alui: & stomachū: terrmina sanat: fastigiū abigit. Foliorū arentiū farina sudores cohibet inspersa: uel in febre. Vtilis et cœliacis: et

M

LIBER

prociſſionis uulnarum ſedis uitijs: ulceribus manantibus: igni ſacro ſotu: capillis fluentibus: ſuſfuribus. Itē alijs eruptionibus: ambuſtis. Additur quoq; in medicamento: quod liparas uocant: eadem de cauſa: qua oleum ex ijs efficaciffimū ad ea: quæ in humore ſunt: tanq̃ in ore & uulua. Folia ipſa fungis aduerſantur trita ex uino: cum cera uero articularibus morbis & collectionibus. Eadem in uino decocta dysentericis & hydropicis potui dantur. Siccantur in farina quæ inſpergitur ulceribus: aut hemorrhoiæ. Purgant & lentigines: pterygia & paronychia: & epinyctidas: condylomata: teſtes: tetra ulcera: item ambuſta cum cærato. Ad aures purulentas & folijs crematis utuntur & ſucco decocto. Comburentur & in antidota. Item cauliculi flore decerpti in nouo fictili operto cremati in furno: dein triti ex uino: & ambuſtis foliorum cinis medetur: inſiguen ne intumeſcat ex ulcere: ſatis eſt ſurculum tantum myrti habere ſecum: nec ferro nec terra contractum. Myrtidatum diximus quomodo fieret. Vuluæ prodeſt appoſitum ſotu: & illitum. Multo efficacius & cortice & folio: & ſemine. Exprimitur & folijs ſuccus moliffimis in pila tuſis adfuſo paulatim uino aſtero. Alias aqua cæleſti: atq; etiam expreſſo utuntur ad crisiſedisq; ulcera uulua: & uentris. Capillorum nigrificatio: malarum perfuſiones: purgationes lentiginum: & ubi conſtringendum aliquid eſt. Myrtus ſilueſtris: ſive oxy-myrsine: ſive chamaemyrsine baccis rubentibus: & breuitate a ſaturna diſtat. Radix eius in honore eſt: decocta uino ad renum dolores pota. Et difficili urinae: præcipueq; craſſæ & grauius olenti. Morbo regio: & uuluarum purgationi trita cum uino. Cauliculi quoq; incipientes aſparagorum modo in cibo ſumpti: & in ci-

nere cocti. Semen cum uino potum aut oleo aut aceto calculos frangit. Item in aceto & rosaceo tritum capitis dolores sedat: & potum morbum regium. Castro oxymyrsinem myrti folijs acutis: ex qua fiunt rursi scopæ: ruscum uocauit: ad eosdem usus. Et hactenus habent se medicinæ urbanarum arborum. Transeamus ad siluestres.

CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS
HISTORIAE LIBER. XXIII.

PROOEMIUM.

Medicinæ ex arboribus siluestribus.

Ca. i.

E siluæ quidem horridiorq; naturæ facies medicinis carent: sacra illa parente rerū omniū nusq̃ non remedia disponente homini: ut medicina fieret etiā solitudo ipsa: sed ad singula illius discordiæ atq; concordie miraculis occurrentibus. Quercus & olea tam pertinaci odio dissident: ut altera in alterius scrobe depactæ moriantur. Quercus uero & iuxta nucē inglandē. Pernicialia & brassicæ cum uite odia. Ip̃mq; olus quo uitis fugatur aduersum cyclamio et origano arefcit. Quin et annosas iā et quæ sternātur arbores: difficilins cædi: ac celerius inarescere tradūt: si prius manu q̃ ferro attingātur. Pomorum onera a iu metis statim sentiri: ac nisi prius ondat̃ur ijs: quis pauca portent: sudare illico. Ferulæ asinis gratissimæ sunt: i pabulo: cæteris uero iumentis p̃sentaneo ueneno. Qua

M ij

LIBER

de causa id animal Libero patri assignatur: cui & fe-
rula. Surdis etiā rerū sui cuiq; sunt uenena: ac minimis
quoq; Phyrīa coci: & poline nīmū salem cibis eximūt
Prædulciū fastidium sal temperat. Nitrosæ: aut amaræ
aquæ polenta addita mittigantur: ut intra duas horas
bibī possint. Qua de causa & in saccos uinarios addi-
tur polēta. Similis uis rhodiæ cretæ & argillæ nostra-
tis concordia ualentīū. Pix oleo extrahitur: quādo utrū-
q; pinguis naturæ est. Oleum solum calci miscetur quā-
do utrūq; aquas odit. Gūmi aceto facilius eluitur. Atra-
mentum aqua innumera præterea alia: quæ suis locis di-
cētur assidue. Hinc nata medicina. Hæc sola naturæ pla-
cuerat esse remedia parata uulgo: inuētū facilia ac sine
impendio ex quibus uiuimus. Postea fraudes hominū et
ingeniorum capturæ officinas inuenere istas: in quibus
sua cuiq; homini uenalis promittitur uita. Statim com-
positiones: & mixturæ inexplicabiles decantātur. Ara-
bia atq; india in medio æstimantur. Vlcēriq; paruo me-
dicina a rubro mari importatur: cū remedia uera quoti-
dīe pauperrimus quisq; cœnet. Nam si ex horto aut pe-
tatur herba: uel frutex queratur: nulla artū uilior fiat
ita est profecto: magnitudo populi romani perdidit ri-
tus: uincendoq; uicti sumus. Paremus externis: & una
artū imperatoribus quoq; imperat. Verum de his alias
plura.

Lotos.

Ca. ij.

Oton herbam: itemq; ægyptiā eodē nomine:
alias & syrticam arborē diximus suis locis:
hæc lotos quæ faba græca appellatur a no-
stris alium baccis sistit. Ramēta ligni decocta in uino
psunt dysentericis: mensuris: uertigini: comitialibus.
Cohibent & capillum. Mirum his ramentis nihil esse
amariū: fructuq; dulcius. Fit & e scobe eius medica-

mentum: ex aqua myrti decocta subacta & diuisa i pa-
stillos: dysentericis utilissimum pondere uictoriati cum
aquæ cyathis tribus. Glans. Ca. iij

Lans intrita duritias: quas cacoethe uocant
g cum salsa axungia sanat: uehementioresq; li-
chenas. In omnibus cortex ipse: corticiq; tuni-
ca subiecta. Hæc decocta inuat coeliacos. Dysentericis etiã
illinitur: uel ipsa glans. Eademq; resistit serpentium ic-
tibus: rheumatismis: suppurationibus. Folia & baccae
uel cortex uel succus decocti profunt contra toxica. Cor-
tex illinitur decoctus lacte uaccino serpentis plagæ. Da-
tur ex uino dysentericis.

De Cocco ilicis & gallæ: & uisco: pilulis: glande:
& de cerri radice & subere. Ca. iij.

Adem & ilici uis: coccum uulneribus ex ace-
e to recentibus imponitur. Epiphoris ex aqua:
& oculis suffusis sanguine instillatur. Est au-
tem genus ex eo in attica fere & asia nascens: celerrime
in uermiculum se mutans: quod ideo scolecion uocant:
improbantq;. Principalia eius genera diximus. Nec pau-
ciora genera gallæ fecimus: solidam: perforatam. Item
albam: nigram: maiorem: minorem. Vis omnium similis
Optima comagena. Extrescentia in corpore tollit. Pro-
sunt gingiuis: uulueris exulcerationi. Crematæ & in
uino extinctæ coeliacis. Dysentericis illinuntur. Parony-
chijs ex melle & unguibus scabris: pterygijs: ulceribus
manantibus: condylomatis: uulneribus: quæ phagedeni-
ca uocantur. In uino autem decoctæ auribus instillatur
oculis illinuntur. Aduersus eruptiones: & panos cum
aceto. Nucleus commanducatus dentium dolorem sedat
Item interrigines: & ambusta. Immaturæ ex iis ex ace-
to potæ lyenem consumunt. Eadem crematæ: & aceto

LIBER

salso extincta menses sistunt: uulvasque procidentes
 foru. Omnes capillos denigrant. Viscum e robore:
 precipuum diximus haberi: & quo conficeretur mo-
 do. Quidam in aqua contusum decoquunt: donec ni-
 hil innatet. Quidam cominanducantes acini expu-
 unt cortices. Optimum est: quod sine cortice est:
 quodque leuissimum: extra fuluum: intus porraceum:
 quod nihil est glutinosius: emollit: discutit: humore
 siccatur. Strumas cum resina & cera: panos mitigat
 omnis generis. Quidam & galbanū adijciunt pari pō-
 dere singulorum: eoq; modo & ad uulnera utūtur. Vn-
 guum scabrias expolit: si septenis diebus soluatur: ni-
 troq; colluantur. Quidā ad religionē efficacius fieri pu-
 tant prima luna collectum e robore sine ferro. Si terrā
 nō attingerit comitialibus mederi. Conceptū foeminarū
 adiuuare: si oīno secū habeant. Vlcera cōmanducatū im-
 positūq; efficacissime sanari. Roboris pilulae ex adipe
 ursino alopecias capillo replent. Cerri folia & cortex
 & glans siccatur collectiones: suppurationesq;: fluxio-
 nes sistit. Torpentes membrorū partes corroborat deco-
 ctū eius foru. Cui & insidere expedit siccandis astrin-
 gendisue partibus. Radix cerri aduersatur scorpionibus
 Suberis cortex tritus ex aqua calida potus sanguinem
 fluentem ex utralibet parte sistit: Eiusdem cinis ex
 uino calido sanguinem excreantibus magnopere lau-
 datur.

De fago & cupresso: & cedro magna: &

de cedride: galbano.

Ca. v.

Agi folia manducantur in gingiuarum labio

f rūq; uitij. Calculis glandis fagineae cinis il-
 limitur. Itē cū melle alopecijs. Cupressi folia

trita serpētium ictibus iponuntur: & capiti cū poleta.

si a sole doleat. Item ramici. Quia de causa & bibuntur. Testiū quoq; tumori cū cerato illinuntur. Capillū deni-
grant ex aceto. Eadem trita cum duabus partibus pani
mollis: & e uino amineo subacta pedum ac neruorum
dolores sedant. Pilulæ aduersus serpentium ictus bibun-
tur. At si eūciatur sanguis: collectionibus illinuntur. Ra-
mici quoq; teneræ tussæ cum axungia & lomento pro-
sunt. Bibuntur ex eadem causa. Parotidi & strumæ
cum farina imponuntur. Exprimitur succus tussis cum
semine: qui mixto oleo caliginem oculorum aufert. Item
uictoriati pondere in uino potus illitusq; cum fico sic-
ca pingui exemptis granis uitia testium sanat. Tumo-
res discutit: & cum fermento strumas. Radix cum fo-
lijs trita potaq; uesicæ & stranguriæ medetur: & con-
tra phalangia. Ramenta pota menses ciunt. Scorpionū
ictibus aduersantur. Cedrus magna quam cedrelaten uo-
cant: dat pice n: quæ cedria uocatur: dentium doloribus
utilissimam. Frangit enim eos: & extrahit: dolores se-
dat. Succus ex ea quomodo fieret diximus. Magni ad
lumina usus: ni capitis dolorem inferret. Defuncta cor-
pora incorrupta conseruat. Viuentia corrumpit mira
differentia: cum uitam auferat spirantibus: defunctisq;
pro uita sit. Vestes quoq; corrumpit: & animalia ne-
cat. Ob hoc non censeam in anginis hoc remedio uten-
dum: neq; in cruditatibus: quod suasere aliqui. Gustu dē-
tes quoque colluere ex aceto in dolore timuerim: uel gra-
uitati aut uermibus aurium instillare. Portentum est
quod tradunt: abortiuum fieri inuenere ante perfu-
sa uirilitate. Phthiriasis perungere eo non dubita-
uerim: itemque prurigines. Suadent & contra ue-
nenum leporis marini bibere in passo. Facilius in
Elephantia: si illinuntur & ulcera sordida & ex

LIBER

crescentia in iis. Auctores quidam & oculorum albugi-
 nes: caliginesq; inunxere eo. Et contra pulmones ulcera
 cyathum eius sorbere iusserunt. Item aduersus tineas.
 Fit & ex ea oleum: quod pisseleon uocant: uehementio-
 ris ad omnia eadem usus. Cedri scobe serpentes fugari
 certum est. Item baccis tritis cum oleo si qui perungan-
 tur. Cedrides hoc est fructus cedri tussim sanant: uri-
 nam ciunt: alium sistunt: utiles ruptis: conuulsis: spa-
 sticis: stranguria: uuluis admoti. Contra lepores mari-
 nos eadem: quæ collectionibus supra inflammationibus
 q; De galbano diximus neq; humidum: neq; aridum
 probatur: sed quale docuimus. Per se bibitur ad tussim
 ueterem: suspiria: rupta conuulsa. Imponitur ischiadi-
 cis: lateris doloribus: panis: furunculis: corpori ab os-
 sibus recedenti. Strumis: articulorum nodis: dentium
 quoq; doloribus. Illinitur & cum melle capitis ulceri-
 bus. Purulentis infunditur auribus cum rosaceo aut nar-
 do. Odore comitialibus subuenit: & uulua: & strangu-
 lati: & stomachi defectu. Abortus non exercentes trahit
 appositum uel suffitum. Item ramis ellebori circumlitum
 atq; subiectum. Serpentes nidore urentium fugari dixi-
 mus. Fugiant & perunctos galbano. Medetur: & a
 scorpione percussis. Bibitur & in difficili partu fabæ
 magnitudine in uini cyatho: uuluaq; conuersas corri-
 git. In myrrha autem & in uino mortuos partus ex-
 trahit. Aduersatur & uenenis maxime toxicis cū myr-
 rha & uino. Serpentes oleo & spondylis mixto tactu
 necat: nocere urinae existimatur.

De Ammoniaco & styriace: & spon-
 dylio: & sphagno: & terebintho: & cha-
 mapite: & pityusa: & resinis: & picea:
 & lentisco.

Ca. vi.

VIGESIMVSQVARTVS Fo. 93

Imilis ammoniaci natura atq; lachrymæ pro
 bandæ: ut diximus mollit: calfacit: discutit: dis
 soluit. Claritati uisus in collyrijs cōuenit. Pru
 ritum: cicatrices: albugines oculorum tollit. Dentium do
 lores sedat: efficacius accensum. Prodest dyspnoicis: pleu
 reticis: polmonibus: uescis: urinæ cruentæ: lyeni: ischiadi
 cis potum. Sic & alium soluit. Articulis & podagræ
 cum pari pondere picis: aut cæræ & rosaceo coctuz. Ma
 turat panos: extrahit clauos cum melle. Sic & duritias
 emollit. Lyeni cum aceto & cæra cypria uel rosaceo ef
 ficacissime imponitur. Lassitudines perungi cum aceto
 & oleo exiguoq; nitro utile. Et styracis naturam in pe
 regrinis arboribus diximus. Placet præter illa quæ dixi
 mus: maxime pinguis: purus: albicantibus fragmentis.
 Medetur tussi: facibus: pectoris uitij: uulvæ p̄clusæ: duri
 cieue laboranti. Cit menses potu: apposituq; alium mol
 lit. Inuenio potu modico tristitiæ animi resolui: largio
 re contrahi. Sonitus aurium emendat infusu: strumas il
 litu nervorumq; nodos. Aduersatur uenenis: quæ frigore
 nocent: ideo & cicutæ. Spondylion una demonstra
 tum. Infunditur caputibus phreneticorum: & lethargi
 corum. Item capitis doloribus longis. Cuius uetere oleo bi
 bitur & in iocinerum uitij: morbo regio: comitialibus:
 orthopnoicis: uuluarum strangulatione: quibus & suf
 fitu prodest. Alium mollit. Illinitur ulceribus serpenti
 bus cum ruta. Flos auribus purulentis efficaciter infun
 ditur. Sed succus cum exprimitur: integendus est: quoni
 am mire appetitur a muscis & similibus. Radix de ra
 sa & in fistulas coniecta callum earum derodit. Auri
 bus quoq; instillatur cum succo. Datur & ipsa contra
 morbum regium & in iocineris uitio: & uuluarum. Ca
 pillos crispas facit peruncto capite. Sphagnos siue spha

LIBER

eos siue bryon: & in gallia ut indicauimus nascitur uul-
 uis insidentium utilis. Item genibus & feminis tumo-
 ribus mixtus nasturtio & aqua salsa tritus. Cum uino
 aut resina succus potus urinam pellit cellerrime. Hydro-
 picos inanit cum uino & iunipero tritus & potus. Te-
 rebinthi folia & radix collectionibus imponuntur. De-
 coctum eorum stomachum firmat. Semen in capitis do-
 lore bibitur in uino: & contra difficultatem urinae. Vē-
 trem leniter emollit. Venerem excitat. Piceae & laricis
 folia trita & decocta in aceto dentium dolori prosunt.
 Cinis corticum intertrigini & ambustis. Potus aluum
 sistit. Urinam mouet. Suffitu uulvas corrigit. Piceae fo-
 lia priuatim & iocineri utilia sunt drachmae pondere
 in aqua mulsa pota. Siluas eas duntaxat: quae picis resinae
 quae gratia raduntur: utilissimas esse phthisicis: aut qui
 longa aegritudine non recolligunt uires: satis constat. Et
 illum caeli aera plus ita quam navigationem aegyptiam pro-
 ficere: plus quam lactis herbidos per montium aestiua potus.
 Chamæpitis latine a iuga appellatur: diciturque propter
 abortus ab alijs thus terrae. Cubitalibus ramis: flore pi-
 mus & odore. Altera lenior & incuruae similis. Tertia
 eodem odore: & ideo nomine quoque: paruula colicula
 crassitudine digitali: folijs scabris: exilibus: albis: in pe-
 tris nascens. Omnes herbae: sed propter cognationem no-
 minis non differendae. Prosunt aduersus scorpienū ictus.
 Item iocineri illitae cum palmis: aut cotoneis. Renibus &
 uesicae decoctum earum cum farina hordeacea. Morbo quo-
 que regio: & urinae difficultatibus ex aqua decocta bibū-
 tur. Nouissima contra serpentes ualet cum melle. Sic &
 apposita uulvas purgat. Sanguinem densatum extrahit
 pota. Sudores facit perunctis ea. Peculiariter renibus uti-
 lis est. Fiunt ex ea & hydropicis pilulae cum fico alui

trahentes. Lumborum quoq; dolorem uictoriati pondere
in uino finit. & tussim recentz. Mortuos partus ex ace
to cocta potaq; eijcere protinus dicitur. Cum honore &
pityusa simili de causa dicitur: quam quidam in tityma
malli genere numerat. Frutex est similis piceæ: flore par
uo purpureo. Bilem & pituitam per alium detrahit: ra
dix decocti hemina aut seminis ligula in balanis. Folia i
aceto decocta: furfures cutis emendant. Mammæ quoq;
mixto rutæ decocto: & tormina: & serpentium ictus:
& in totum collectiones incipientes. Resinam e su
pradictis arboribus gigni docuimus: & genera eius:
& nationes in ratione uini: ac postea in arboribus.
Cuius summæ species duæ: sicca & liquida. Sicca: quæ
in pinu & picea fit. Liquida e terebintho: larice:
lentisco: cupresso. Nam & ea ferunt in asia & sy
ria. Falluntur qui eadem putant esse e picea atq; la
rice. Picea enim pinguem & turis modo succosam
fundit. Larix gracilem ac mellei liquoris uirus re
dolentem. Medici liquida raro utuntur & in oio
fere: Larice propter tussim ulceraque uiscerum. Nec
pineæ magnopere in usu. Cateris non nisi coctis. Et
coquendi genera satis demonstrauimus. In arborum
differentia placet terebinthina odoratissima: atq; le
uissima nationum cypria & syriaca utraq; mellis
attici colore. Sed cypria carnosior: sicciorq;. In sicco
genere querunt ut sit candida: pura: perlucida. In om
ni autem ut montana potiusquam campestris. Item
aquilonia potius quam ab alio uento. Resoluitur resi
na ad uulnere usus: & malagmata oleo in potio
nes amygdalis amaris. Natura in medendo contrabe
re uulnera: purgare: discutere collectiones: item pectoris
uicia. Terebinthina illinitur: & eadem callida membro

LIBER

rum doloribus spasticisq; illinitur in sole: totisq; corpori-
ribus. Mangonum maxime cura ad gracilitatem emenda-
dam: spatis ita laxantium cutem per singula membra:
capacioraq; ciborum facienda corpora. Proximum locus
optinet e lentisco. Inest ei uis astringēdi. Mouet & an-
te ceteras urinam. Reliquæ uentres emolliunt. Cruda cō-
coquunt. Tussim ueterem sedant. Vuluæ onera extrahūt
etiam suffitæ. Priuatim aduersantur uisco. Panos & si-
milia cum sauo taurino & melle sanant. Palpebras lē-
tescina commodatissime replicat. Fractis quoq; utilissi-
ma: & auribus purulentis: item in pruritu genitalium.
pineæ capitis uulneribus optime medetur.

De pice spissa & liquida: & palimpissa: & pissā
sphaltos: & zopissa: & tæda: & lentisco. Ca. viij.

¶ Ix quoq; unde & quibus conficeretur modis
indicauimus. Et eius duo genera. Spissūz liqui-
dūq; Spissarum utilissima medicina ē bru-

tiā: quoniam pinguiissima & resinosisima utraq; præ-
bet utilitates. Ob id magis rutila q̄ ceteræ. Id. n. quod i
hoc adiiciunt: ex mascula arbore meliorem esse: non ar-
bitror posse intelligi. Picis natura exal facit: explet. Ad-
uersatur priuatim cerastæ moribus cum polenta. Itē an-
ginæ cum melle. Distillationibus & sternutamentis. Pi-
tuitis auribus infunditur cum rosaceo. illinitur cum cæ-
ra. Sariat lichenas. Alium soluit. Excreationes pectoris
adiuuat eligmate aut illita. Tonsillis cum melle. Sic &
ulcera purgat. Explet cum uua passa & axungia. Car-
bunculos purgat: & putrescentia ulcera. Quæ uero ser-
piunt cum pineo cortice: aut sulphure. Pthificis etiā cya-
thi mensura quidam dederunt: & contra ueterem tuf-
sim. Rhagadas sedis & pedum: panosq; & ungues sca-
bros emendat. Vuluæ duritias & conuersiones odore.

item lethargicos: strumas. item cum farina hordeacea & pueri impubis urina decocta ad suppurationes perducit. Et ad alopecias sic pice utuntur. Ad mulierum mamas brutia ex uino subferuefacta cum polline farraeo quas calidissimis impositis. Liquida pix oleumque quod pisseleon uocant: quemadmodum fieret diximus. Quidam iterum decoquunt: & uocant palimpissam. Liquida anginae perunguntur intus & uua. Ad aurium dolores: claritatem oculorum: oris circumlitiones: suspiriosos: uulvas: tussim ueteres. Et crebras excreationes pectoris: spasmos tremores: episthotonos: paralyses: nervorum dolores praestantissimum ad canum & iumentorum scabiem. Est & pissasphaltos mixta bitumini piee: naturaliter ex apolloniatarum agro. Quidam autem ipsi miscent: praecipuum ad scabiem pecorum remedium. Aut si factus mamas laeserit: naturale optimum ex eo: quod cum feruet: innatat. Zopissam eradi nauibus diximus cera marino sale macerata. Optima haec a tyrocinio nauium. Additur autem in malagmata ad discutiendas collectiones. Tadae decocto in aceto dentium dolores efficaciter colluunt. Lentisci & arbores & semen & cortex & lachryma urinam ciunt: alium sistunt. Decoctum eorum ulceribus quae serpunt fottu. Illinitur in humidis & igni sacro: gingiuas colluunt. Folia dentibus in dolore attendantur. Mobiles decocto colluuntur: Capillum tingunt. Lachryma sedis uitijs prodest: cum quid siccari exalferiue opus sit. Decoctum & e lachryma stomacho utile ructum & urinam mouens: quod & capitis dolori cum polenta illinitur. Folia uero tenera oculis inflammatis illinuntur. Item mastiche lentisci replicandis palpebris & ad exsterendam cutem in facie & smegmata. Adhibetur & sanguinem reijcientibus: tussi ueteri: & ad

LIBER

omnia ammoniaci ui. Medetur & attritis partibus siue oleo e semine eius facto caræq; mixto: siue folijs ex oleo decoctis: siue cum aqua uirilia foveantur. Scio Democritum medicum in ualitudine Confidia. M. Seruili consularis filia omnem curationem austeram recusantis diu efficaciter usum lacte caprarum: quas lentisco pascebat.

De platano: & fraxino: & acere: & alba populo: & ulmo: & tilia: & sambuco: & iunipo. Ca. viij. Latroni aduersantur uestertilionibus. Pilula earum in uino potæ. X. iij. pondere omnibus serpentium: & scorpionum uenenis. Itē ambustis tussæ: aut cum aceto acri magisq; scyllite sanguinem omnem sistunt: & lentigines & carcinomata: melandrias quoq; ueteres addito melle emendant. Folia & cortex illuminantur collectiōibus & suppurationibus: & decoctum eorum. Cortex autem in aceto dentium remedium est. Folia eorū tenerrima in uino albo decocta oculorum. Lanugo foliorum: & auribus & oculis inutilis Cinis pilularum sanat ambusta igni uel frigore. Cortex e uino scorpionum ictus restinguit. Fraxinus quam uim aduersus serpentes haberet. indicauimus. Semen folijs eius inest: quæ medentur iocineris & lateris doloribus in uino. Aquam: quæ subit cutem extrahunt. Corpus obesum leuant onere sensum ad maciem reducentes ijsde; folijs cum uino tritis ad uirium portionem. ita ut puero quinq; folia tribus cyathis dentur. Robustioribus septem folia quinq; cyathis uini. Non omittendum ramēta eius & scobem a quibusdam cauenda prædici. Aceris radix contusa iocineris doloribus utilissime imponitur. Populi albæ uuarum in unguentis usum exposuimus: Cortex potius ischiadicis & stranguriæ prodest. Fo-

liorum succus calidus aurium dolori. Virgam populi in manu tenentibus intertrigo non metuetur. Populus nigra efficacissima habetur: quæ in creta nascitur. Comitialibus semen ex aceto utile. Fundit illa & resina exiguam: qua utuntur ad malagmata. Folia podagris in aceto decocta imponuntur. Humor e canis populi nigrae effluens verrucas papulasque & attrita corporis tollit. Populi ferunt in folijs guttam: ex qua apes propolis faciunt. Gutta quoque aquæ propolis ex qua remedium: quam efficax est. Ulmi & folia & cortex & ramini habent spissandi: & vulnere contrahendi. Corticis utique interior tilia lepras sedat: & folia ex aceto illita. Corticis denarii pondus potum in hemina aquæ frigida: aluum purgat. Pituitasque & aquæ priuiciz trahit. Imponitur & collectienibus lachryma. Et vulnerebus ambustisque decocto fouere prodest. Humor in foliulis arboris huius nascens cui nitorem inducit: faciemque gratiorem præstat. Cauliculi foliorum primi uino decocti tumores sanant: extrahuntque per fistulas. Idem præstant e tilia cortices. Multi cor. liti in comma adacatum uulneribus utilissimum putant. Folia trita aqua aspersa pedum tumori. Humor quoque e medulla uti diximus castrata arboris effluens: capillum reddit capiti illitus: defluenteque continet. Arbor tilia leniter trita ad eadem fere utilis est: atque oleaster. Folia autem tantum in usu: & ad infantium ulcera in ore: & commanducata & decocta urinam ciunt: menses fiunt illita: sanguinem pota detrahunt. Sambucus habet alterum genus magis siluestre: quod graeci chamaæcten: alij helion uocant multo breuius. Vtriusque decoctum in uino ueteri foliorum uel seminis: uel radicis ad cyathos binos potum stomacho inutile est: alius

LIBER

detrahens aquam. Refrigerat etiam inflammationem :
maxime recentis ambusti. Et cauis morsum cum polenta
mollissimis foliorum illitis. Succus cerebri collectiones
priuatimq; membranæ: quæ circa cerebrum est: lenit in-
fusus. Acini eius infirmiores q̄ reliqua tingunt capillum
Poti acetabuli mensura urina mouent. Foliorum molissi-
ma ex oleo & sale eduntur ad pituitam bilemque detra-
hendaz. Ad omnia efficacior quæ minor. Radicis eius in
uini decocti duo cyathi poti hydropicos exinaniunt. Vul-
uas emolliunt: hoc est foliorum decocto insidentiu. Ca-
les teneri minoris sambuci in patinis cocti aluum solunt
Resistunt folia & serpentium ictibus in uino pota. Po-
dagris cum seuo hircino uehementer prosunt cauliculi hi-
liti. Idemq; in aqua macerantur: ut ea sparsa pulices ne-
centur. Foliorum decocto si locus spargatur: muscæ neca-
tur. Boa appellatur morbus papularum cum rubent cor-
pore: sambuci ramo uerberatur. Cortex iterior tritus ex
uino albo potus aluum soluit. Iuniperus: uel ante cate-
ra omnia exal facit: extenuat: cædro assimilis. Et eius
duo genera. Altera maior: altera minor. Vtraq; acansa
serpentes fugat. Semen stomachi: pectoris: lateris dolo-
ribus utile. Inflationes langoresq; discutit. Tusses conco-
quit & duritias. Illitum tumores sistit. item alui: bæ-
cis ex uino nigro potis. item uentris tumores illitis. Mi-
scetur & antidotis oxyporis. Urinas cit illinitur
& oculis in epiphoris. Datur conuulsis: ruptis:
torminibus: uuluis: ischiadicis cum uino albo po-
tum pilulis quaternis: aut decoctis uiginti in uino.
Sunt qui & perungant corpus e semine eius in ser-
pentium metu.

De salice: & amerina: & uutilibus: &
erice.

Ca. ix.

in palum
mug mug q
eritum

remedy
sambucus

Alicis fructus ante matiritatē in araneam
 abit. Sed si prius colligatur: sanguinē reiicien
 tibus prodest. Corticis e ramis primis cinis
 clauum: & callum aqua mixta sanat. Vitia cutis in fa
 cie emendat: magis admixto succo suo. Est autē hic triū
 generū. Vnum arbor ipsa exudat gummi modo. Alterū
 manat in plaga cum floret exciso cortice trium digito=
 rum magnitudine. Hic ad purganda quæ obstant ocu
 lis. Itē ad spissanda quæ opus sunt: ciendāq; urinā: &
 ad oēs collectiones intus extrahēdas. Tertius succus est
 detractione ramorū a falce distillans. Ex ijs ergo ali
 quis cum rosaceo in calice punici calfactus auribus in=
 funditur. Vel folia cocta: & cum cera trita imponun=
 tur: Item podagricis. Cortice & folijs in uino decoctis
 foueri nervos utilissimū. Flos tritus cū folijs furfures
 purgat in facie. Folia contrita & pota intēperantiam
 libidinis coercent: atq; in totū auferunt usum sæpius
 sumpta. Amerinæ nigre semen cum spuma argenti pa
 ri pondere a balneo illitū psilothrum est. Non multum
 a salice uilium usu distat uutex: foliorum quoq; aspe
 ctu: nisi odore gratior esset. Sed græci ligon uocant: alij
 agnon: quoniā matronæ in thesmophorijs atheniensū
 castitatē custodientes ijs folijs cubitus sibi sternūt. Duo
 genera eius. Maior in arborē salicis modo assurgit. Mi
 nor ramosa folijs candidioribus lanuginosis. Prima ar
 borum albū florem mittit cum purpureo: quæ & can
 dida uocatur. Nigra. quæ tantū purpureū. Nascūtur in
 palustribus campis. Semen potum uini quendā sapore
 habet: & dicitur febres soluere. Et cum ungantur oleo
 admixtum sudorem facere: sic & lassitudines dissolue
 re. Urinam ciunt & menses. Caput tentant uini modo
 nam & odor similis est. Inflationes pellunt in inferio

LIBER

ra. Alium sistunt. Hydropicis & lyncibus per quam
 utiles Lactis ubertatem faciunt. Aduersantur uene-
 nis serpentium: maxime quæ frigus inferunt. Minor effi-
 caciior ad serpentes. Bibitur seminis drachma in uino.
 uel posca: aut duabus foliorum tenerrimorum. Illi-
 nuntur et utraq; aduersus araneorum morsus uel punctis
 tactum. Suffitu quoq; aut subtractu fugant uenenata. Ad
 uenereæ rei impetus inhibent. Eoq; maxime phalan-
 gijs aduersantur: quoq; morsus genitale excitat. Ca-
 pitis dolorem ebrietate sedant cum rosaceo flos teneri-
 q; cauliculi. Seminis decoctum uehementiorem capitis
 dolorem dissoluit fotu: et uulnam etiam suffitu uel ap-
 positu. Purgat alium cum pullegio & melle potum.
 Vomicae panosq; difficile concoquentes cum farina
 hordea mollit. Lichenas & lentigines cum aphro-
 nitro & aceto semen sanat: & oris ulcera & eru-
 ptiones cum melle. Testium cum butyro & folijs ui-
 tium. Rhagadas sedis cum aqua illitum. Luxatis cum
 sale & nitro & cera: & semine & folio. Additur
 in malagmata neruorum & podagras. Semen instilla-
 tur in oleo decoctum capiti in lethargia & phrene-
 si. Virgam qui in manu habeant aut cinctu: negantur
 intertriginem sentire. Ericem greci uocant fruticem nõ
 multum a myrice differentem colore roris marini: & pe-
 ne folio. Hoc aduersari serpentibus tradunt. Genista
 quoq; uinculi usum præstat. Flores apibus gratissimi.
 Dubito an hæc sit: quam greci auctores sparton appel-
 lauere: cum ex ea lina piscatoria apud eos factitari do-
 cuerim. Et nunquid hanc designauerit. Homerus: cum di-
 xit nauium sparta dissoluta. Nondum enim fuisse afri-
 canum uel hispanum spartum in usu certum est. Et cum su-
 tiles fierent naues: lina tamen non sparto unquam su-

tas. Semen eius: quod græci eodem nomine appellant:
in folliculis passiolorum modo nascens: purgat helle-
bori uice drachma & dimidia pota in aquæ mulsæ
cyathis quattuor ieiunis. Ramis similiter fronde in
aceto maceratis pluribus diebus & tuis succum dant
ischiadicis utilem cyathi unius potu. Quidam ma-
rina aqua macerare malunt: & infundere clystere.
Perunguntur eodem succo ischiadici addito oleo. Qui-
dam ad stranguriam utuntur semine: Genista tusa
cum axungia genua dolentia sanat. Myricem quam
& tamaricem uocat Leneus similem scopis amerinis.
Sanari dicit ea carcinomata in uino decocta tritaq;
melle illita. Arbitrantur quidam hanc esse tamaricem.
Sed ad lyenem præcipua est: si succus eius expressus in
uino bibatur. Adeoq; mirabilem eius antipathiam
contra solum hoc uiscerum faciunt: ut affirmant: si ex
ea alueis factis bibant sues: sine lyene inueniri. Et ideo
homini splenetico cibum potuq; dant in uasis ex ea fa-
ctis. Grauis autem auctor in medicina uirgâ ex eadem
fractâ: ut neq; terram neq; ferrû attingeret: sedare uen-
tris dolores asseuerauit impositam: ita ut tunica cinctu
q; corpori apprimeretur. Vulgus infelicē eam arbore
appellat ut diximus: quoniam nihil ferat: nec sera-
tur unq;. Corinthus & quæ circa est regio: brianeam
uocat. Eiusq; duo genera facit. Siluestrem plane steri-
lem: alterâ mitiorem. Hæc fert in ægypto syriaq; etiâ
abundanter lignosum fructum: maiorem galla: aspe-
rum gustu: quo medici utuntur uice gallæ: & in com-
positionibus: quas antheras uocant. Lignum autem &
flos & folia & cortex in eosdem usus adhibetur quâ-
quâ remissiora. Datur sanguinem reijcientibus cor-
tex tricus: & contra profluvia foeminarum: coeliacis.

LIBER

quoq; Item tussus impositusq; collectiones omnes inhabet. Folij exprimitur succus. Ad hæc eadē & in uino decoquitur. Ipsa uero decocta melle gangrenis illuminantur. Decoctum eorū in uino potū uel impositū cum rosaceo & cæra sedat. Sic & epynyctidas sanāt. Ad dentium dolorem aurium decoctūq; eorū salutare est: radix ad eadē: similiter folia. Hæc amplius ad ea quæ serpūt: imponūtur cū polenta. Semen drachmæ pondere aduersus phalangia: & araneos bibitur. Cū altiliū uero pingui furunculis imponitur. Efficax & contra serpentium ictus: præterq; aspidū. Necnon morbo regio: phthiriasis: lendibusq; decoctū infusum prodest. Abundantiāq; mulierū sistit. Cinis arboris ad omnia eadē prodest: si bonis castrati urinæ immisceatur: uel in potu uel in cibo uenerem finire. Carboq; ex genere urina ea restinctus in umbra cōditur. Idē cū libeat accendere: resoluitur. Magi & id ex spadonis fieri urina tradiderunt.

De uirga sanguinea: & silere: & ligustro: & alno & hedera: & cystho: & cisso: & erythrano: & chamacisso: & smilace: & de clematide. Ca. x.

Ec uirga sanguinea foelicioꝝ habetur. Cortex

n eius interior cicatrices: quæ præsanauere: aperit. Sileris folia illita fronti capitis dolores

sedant. Eiusdem semen tritū in oleo phthiriasis coercet. Serpentes & hunc fruticē refugium: baculūq; rustici ob id ex eo gerunt. Ligustrū eadē arbor est: quæ in oriente cypros: suos in europa usus habet. Succus eius uernis articulis: arboribus: folia ubiq; ueteri ulceri cū salis mica: & oris exulcerationi profunt. Acini contra phthiriasin: item contra intertrigines: foliaue. Sanant & gallinaceorū pituitas acini. Folia alni ex feruenti aqua certissimo remedio sunt tūori. Hedera genera. xx. de:

monstrauimus. Natura omniū in medicina anceps. Mē-
tem turbat: & caput purgat largius pota. Nervis in-
tus nocet. Iisdem nervis adhibita foris prodest. Eadem
natura quæ & aceto ei est. Omnia genera eius refrige-
rant. Vrinam ciunt potu. Capitis dolorē sedant præci-
pue cerebro: continentiq; cerebrum membranæ utiliter
mollibus impositis folijs cum aceto & rosaceo tritis
& decoctis addito postea rosaceo oleo. Illinuntur autē
fronti & decocto eorum fouetur os: caputq; perungi-
tur. Lyeni & pota & illita prosunt. Decoquantur
& contra horrores febrium: eruptionesq; pituitæ: aut
in uino teruntur. Corymbi quoq; poti uel illiti lyenem
sanant: iocinera autem illiti. Trahunt & menses appo-
siti. Succus hederæ tedia narium graueolentiāq; emen-
dat: præcipue albæ satiuæ. Idem infusus naribus caput
purgat. Efficacius addito nitro infunditur etiam puru-
lenti auribus: aut dolentibus cū oleo. Cicatricibus quo-
q; decorē facit: ad lyenes efficacior albæ est ferro calfa-
ctus. Satisq; est acinos sex in uini cyathis duobus sumi.
Acini quoq; ex eadem alba terni in aceto mulso poti ti-
neas pellunt. In qua curatione uentri quoq; imposuisse
eos utile est. Hederæ: quam chrisocarpon appellauimus:
bacchis aurei coloris uiginti in uini sextario tritis ita
ut terni cyathi potētur: aquam: quæ cutem subierit: per
urinam educit. Erasistratus eiusdem acinos. v. tritos in
rosaceo oleo: calfactosq; in cortice punico instillauit
dentium dolori a contraria aure. Acini qui croci succū
habent: præsumpti potu a crapula tutos præstant. Itē
sanguinem excreantes aut torminibus laborantes. Hede-
ræ nigræ candidiores corymbi poti steriles etiam uiros
faciunt. Illinitur decocta in uino omnium ulcerum ge-
neri: etiam si cacætæ sint. Lachryma heredæ psilothrū

LIBER

est phthirasinque tollit. Flos cuiuscunque generis trium digitorum carptu dysentericos et alium etiam emendat in uino austero bis die potus. Et ambustis illinitur utiliter cum cera. Denigrant capillum corymbi. Radicis succus in aceto potus contra phalangia prodest. Huius quoque ligni uase spleneticos bibentes sanari inuenio. Et acinos terunt: moxque comburunt: et ita illinunt ambusta prius perfusa aqua calida. Sunt qui et incidant succi gratia: eoque utantur ad dentes erosos: frangique tradunt proximis cera minutis: ne ledantur. Gummi etiam in hederam querunt: quod ex aceto utilissimum dentibus promittunt. Graeci uicino uocabulo cisthon appellant fruticem maiorem thymo folijs ocimi. Duo eius genera. Flos masculo rosaceus: foeminae albet. Ambo prosunt dysentericis: et solutionibus uentris in uino austero trinis digitis flore capto: et similiter bis die potus. Vlceribus uenteribus et ambustis cum cera: et per se oris ulceribus sub his maxime nascitur hypocisthos: quam inter hederas diximus. Cissos erythranos ab iisdem appellatur similis hederam: coxendicibus utilis et uino potus. Item lumbis: tantamque uim accipiunt: ut sanguinem urina detrahant. Item chamacisson appellant hederam non attolentem se a terra. Et haec contusa in uino acetabuli mensura lyeni medetur. Folia ambustis cum axungia. Smilax quoque: quae nicophoros cognominatur: similitudinem hederam habet: tenuioribus folijs. Coronam ex eo factam impari foliorum numero aiunt capitis doloribus mederi. Quidam duo genera smilacis dixere. Alterum immeritalitati proximum conuallibus opacis scandentem arbores comantibus acinorum corymbis contra uenenata omnia efficacissimis: in tantum ut acinorum succo infanti bus saepe instillato nulla postea uenena nocitura sint.

Alterum genus culta a mare: & in iis gigni nullius effectus. Illam esse simulacem priorem: cuius lignum ad aures sonare diximus. Similem huic aliqui clematida appellauerunt repentem per arbores geniculatam & ipsam. Folia eius lepram purgant. Semen aluum soluit acetabuli mensura in aquæ hemina ut aqua mulsa. Datur ex eadem causa & decoctum eius.

De Harundine & papyro: & hebeno: & rhododendro: de ruse: & erythro: & canchri: & sabina: & selagine: & samulo: & gummi medicinis. Ca. xi.

Arundinis genera. xxix. demonstrauimus: nō

h aliter euidentiore illa natura quam cōtinuis iis uoluminibus tractamus. Si quidem harundinis radix contrita & imposita silicis stirpem corpore extrahit. Item harundinem silicis radix. Ex quo plura genera fecimus. Illaq; in india syriaq; nascitur odorum unguentorumq; causa: urinam mouet cum gramie aut apij semine decocta. Cit & menstrua admotu. Medetur conuulsis duobus obolis pota: iocineri: renibus: hydropi: tussi etiā suffitu: magisq; cum resina. Furfuribus ulceribusq; manantibus cum uino radix decocta. Excipitur & succus eius: fitq; elaterio similis. Efficacissima autem in omni harūdine quæ proxima radici. Efficacia & genicula. Harundo cypria: quæ donax uocatur corticis cinere alopecias emendat. Item putrescentia ulcera. Folijs eius ad extrahendos eius aculeos utuntur. Efficacia eius & cōtra ignes sacros collectionesq; omnes. Vulgaris harūdo extractoriā uim habet: & recēs tusa: nō i radice tātū. Multū. n. & ipsam harundinem ualere tradūt. Medetur & luxatis: & spinæ doloribus radix in aceto illita. Eadē recēs trita & i uino pota uenerē cōcitāt. Harūdinem lanugo illata auribus obtundit auditū

LIBER

Cognata res est in aegypto harundini Papyrus præcipue utilitatis cum inaruerit: ad laxandas siccandasq; fistulas: & intumescendo ad introitum medicamento=rum aperiendas. Charta quæ fit ex ea cremata: inter caustica est. Cinis eius ex uino potus somnum facit. Ipsa ex aqua imposita callum sanat. Nec in aegypto quidem nascitur hebenus: ut docuimus. Nec tractamus in medicina alienos orbes. Non omittetur tamen propter miraculū. Scobem eius oculis unice mederi dicunt. Lignoq; ad coctem trito cum passo caliginem discutit. Ex aqua uero et radice albugines oculorum. Item tussim pari modo dracunculi radices cum adiecto melle. Hebenum medici & inter erodentia assumunt. Rhododendros ne nomen quidem apud nos inuenit latinum: rhododaphnen uocant: aut nerium. Mirum folia eius quadrupedum uenenum esse. Homini uero contra serpentes præsidium: ruta addita & e uino pota. Pecus etiam & capræ si aquam biberint: in qua folia ea maduerit: mori dicuntur. Nec rhus latinum nomen habet: cum in usum pluribus modis ueniat. Nam & herba est siluestris: folijs myrti: cauliculisq; breuibus: quæ uenena & tineas pellit: & frutex excoariarius appellatur: subrutilus: cubitalis: crassitudine digitali: huius aridis folijs ut malicorio coria perficiuntur. Medici autem rhoicis utuntur ad contusa. Item coeliacos: & sedis ulcera: aut quæ phagedenas uocant: trita cum melle & illita cum aceto. Decoctum eorum instillatur auribus purulentis. Fit & stomachice decoctis ramis: ad eadem quæ ex moris: sed efficacior admixto alumine. Illiniturq; eadem hydropicorum tumoribus. Rhus quæ erythros appellatur: frutex est: & huius fruticis semen uim habet astringendi refrigerandique. Aspergitur pro sale obsonijs. Alios solæ

uit: omnesq; carnes cum silpio suauiores facit. Vlceri-
bus medetur manantibus cum melle. Asperitati lin-
guæ percussis: liuidis: desquamatis eodem modo. Ca-
pitis ulcera ad cicatricem celerrime perducit: & foemi-
narum abundantiam sistit cibo. Erythrodanus quā ali-
qui eruthodannm uocant: nos rubiam: qua tinguntur la-
næ pelleq; perficiuntur: in medicina urinam ciet. Mor-
bum regium sanat ex aqua mulsa. Et lichenas ex aceto il-
lita. Et lichenas ex aceto illita. Et ischiadicos & paraly-
ticos: ita ut bibentes lauentur quotidie. Radix semenq;
trahunt menses. Aluum sistunt: & collectiones discuti-
unt. Contra serpentes rami cum folijs imponuntur. Fo-
lia & capillum tingunt. Inuenio apud quosdam mor-
bum regium sanari hoc frutice: etiam si adalligatus spe-
ctetur tantum. Distat ab eo qui alysson uocatur folijs tā-
tum & ramis minoribus. Quippe nomen accepit q; a
cane emorsos rabiem sentire non patitur: potus ex aceto
adalligatusq;. Mirumq; est quod additur: insaniam con-
specto eo omnino frutice sanari. Tingentibus & radicu-
la ramos præparat: quā struthion uocari diximus a græ-
cis. medetur morbo regio ipsa decocta & ius potum: itē
pectoris uitij. Urinam ciet: aluū soluit: & uulvas pur-
gat. Quamobrem aureū poculū medici uocant. Ea & ex
melle prodest magnifice ad tussim. Orthopnoeæ coclea-
ris mensura. Cū polenta uero & aceto lepras tollit. Ea-
dem cū panace & capparis radice calculos frangit: pel-
litq;. Panos discutit cū farina hordeacea & uino deco-
cta. Miscetur & malagmatis & colyrijs: claritatis cā.
Ad sternutamenta utilis inter pauca. Lienī quoq; ac ioci-
neri. Eadem pota denarij unius pondere ex mulsa aqua:
suspiciosos sanat. Sic & pleureticos: & omnes lateris
dolores. Apocyni semen ex aqua: frutex est: folio hederæ:

molliore tamen & minus longis uiticulis: femine acuto
 diuiso: lanuginoso: graui odore. Canes & omnes quadri
 pedes necat in cibo datū. Est & rosmarinū. Duo genera
 eius. Alterū sterile: alterum cui & caulis & semen resi
 naceum: quod canchrys uocatur. Folijs odor thuris. Ra
 dix uulnera sanat uiridis imposita & sedis proci dētia:
 condylomata & hēorrhoidas. Succus & fruticis &
 radice morbum regium: & ea quę repurganda sunt.
 Oculorum aciez exacuit. Semen ad uetera pectoris uitia
 datur potui. Et ad uulvas cum uino & pipere. Menses
 adiuuat. Podagris illinitur cum arinea farina. Purgat
 & lentigines: & quę ex calfacienda sunt: aut cum su
 dor quærendus illitum. Item conuulsis. Auget & lac i
 uino potum. item radix. Ipsa herba strumis cum aceto il
 linitur: ad tussim cuius melle prodest. Canchrys multa ge
 nera habet ut diximus. Sed hæc quę ex rore supradi cto
 nascitur: si fricetur: resinosa est. Aduersatur uenenis &
 uenenatis: præter anguibus: Sudorez mouet: tormina dis
 cutit. Lactis ubertate facit. Herba sabina brathy appella
 ta a græcis duorū generū est. Altera tamarica similis fo
 lio est: altera cupresso. Quæ ex re quidam ceticam cupre
 sum dixerunt: utilis in suffitus pro thure assumitur. In
 medicamentis uero duplicato pondere eosdez effectus ha
 bere quos cynamum traditur. Collectiones minuit: &
 nomas compefcit. Illita ulcera purgat. Partus e mortuos
 apposita extrahit & suffitu. Illinitur igni sacro &
 carbūculis. Cū melle & uino pota regio morbo medetur
 Gallinæ generis pituitas fumo eius herbe sanari tra
 dunt. Similis herbe huic sabina est selago appellata. Le
 gitur sine ferro dextra manu p tunicā: qua sinistra erui
 tur uelut furāte: candida ueste uestito pureq; lotis nu
 dis pedibus: sacro factō prius q̄ legatur: pane uinoq; præ

fertur in mappa noua. Hanc cōtra omnē pernitiē habē-
dam prodidere druidæ gallorum: & contra omnia oculi
lorū uitia fumū eius prodesse. Idem samolū herbam no-
minauere nascētē in humidis. Et hāc sinistra manu le-
gi a ieiunis contra morbos suū boumq; nec respicere le-
gentem: nec alibi q̄ in canali deponere: ibiq; conterere po-
turus. Gūmi genera diximus. Ex ijs maiores effectus me-
lioris cuiusq; erunt. Dentibus inutiles sunt. Sanguinem
coagulant: & ideo reijcientibus sanguinem prosunt: itē
ambustis: arteriæ uitijs. Inutilem urinā ciūt: amaritudi-
nes hebetāt astrictis ceterisq;: ex amygdala amara: est
spissandiq; uiribus efficacior. Habet exal factorias uires.
Præponūtur aut primorū & cerasorū ac uitiū. Siccāt il-
litæ & astringūt. Ex aceto uero ifantiū lichenas sanāt.
Prosunt & tussi ueteri: quattuor obolis in mixto potis.
Credūtur & colorem gratiorem facere: ciborūq; appetitiā:
& calculosis pdesse cū passo potæ. Oculorū & uulne-
rū in utilitatibus maxime cōueniūt ab spina ægyptia.

De spina arabica & spina alba: & acantho: &
acacia. Ca. xij.

Pinæ arabicæ laudes in odorū loco diximus:

s & ipsa spissat: stringitq; distillationes om-
nes: & sanguinis excreationes mēsumq; abū-
dantiā: etiamnum radice ualentior. Spinæ albæ semen
contra scorpiones auxiliatur. Corona ex ea imposita ca-
pitis dolores minuit. Huic similis est spina illa: quam
græci acanthion uocant: minoribus multo folijs aculea-
tis per extremitates: & araneosa lanugine obductis.
Qua collecta etiam uestes quædam bombicinis similes
fiūt in oriētē. Ipsa folia uel radices ad remedia opistho-
toni bibuntur. Est & acaciæ spina. Fit in ægypto alba
nigraq; arbore: itez uiridi: sed longe melior ē prioribus.

LIBER

Fit & in gallatia tenerrima spinosiore arbore. Semen omnium lenticulæ simile: minore est tantū & granoc & foliculo. Colligitur autumnno ante collectum nimio ualidus: Spissatur succus ex foliculis aqua cælesti perfusus: mox in pila tuis: exprimitur organis: tunc densatur in sole mortarijs in pastillos. Fit & ex folijs minus efficax. Ad coria perficienda semine pro galla utuntur. Foliorū succus & gallatiacæ acaciæ nigerrimus improbatur: itē qui ualde ruffus. Purpurea aut leucophea: & quæ facilime diluitur. Vis summa ad spissandū refrigerandūq; est. Oculorum medicamentis ante alias utiles. Lauantur in eos usus pastilli: ab alijs torrentur: ab alijs tinguntur. Sanant ignem sacrum. Vlcera quæ serpunt: & humida uitia corporis: collectiones: articulos contusos: pernio- nes: pterygia. Abundantiam mensuum fœminis sistunt: uulnamq; & sedem procidentes: item oculos: oris uitia & genitalium.

De uulgari spina: & siluestri: & de syrisceptro: & de apendice spina: & pyxachantho: & paliuro: aq; folia: & taxo: & rubis medicinae. Ca. xiiij.

Vlgaris quoq; hæc spina: ex qua uenæ fullo-
u niæ implentur: radicis usus habetur. Per hispa-
nias quidez multi & inter odores: & ad un-
guenta utuntur illa aspalathum uocantes. Est sine dubio hoc nomine spina siluestris in oriente (ut diximus) randi-
da magnitudine arboris iustæ. Sed & frutex humilior: atq; spinosus. In nisyro & rhodiorum insulis: quaz ali-
eris sceptrum: ali- adipfathum siue dipsacon siue diaxy-
lon uocant. Optimus qui minime ferulaceus: rubens: & in purpuream uergens detractō cortice: nascitur pluri-
bus locis: sed non ubiq; odoratus. Quam uim haberet cæ-
lesti arqui in eum innixō: diximus. Sanat tetra oris ulcæ

ra: & ozenas: genitalia exulcerata: aut carbunculantia.
item rhagadia: inflationes potu. Discutit & stranguri-
as cortex. Sanguinem reddentibus medetur decoctū eius.
Alium sistit cortex. Similia præstare quoq; siluestre pu-
tant. Spina est appendix appellata: quoniam baccae pu-
niceo colore in ea appendices uocantur. Hæ crudæ per se
& aridæ in uino decoctæ alium citant: ac tormina com-
pescunt. Pyxanthi baccae contra serpentium ictus bibū-
tur: prosunt purgationi fœminarum: coeliacis: dysenteri-
cis: ac cholericis. In uino potæ alium sistunt. Radix de-
cocta & illita extrahit infixæ corpori. Vtilissima è &
luxatis: tumoribusq;. Paliurus quoq; spinæ genus est. Se-
men eius afri zuram uocant: contra scorpiones efficacissi-
mum: itez calculosis & tussi. Folia astrictoriam uim ha-
bent. Radix discutit panos: collectiones: uomitas: urinas
trahit pota. Decoctum eius potum in uino alium sistit.
Serpentibus aduersatur: radix præcipue datur in uino.
Alioquin folia contusa addito sale articulorum morbis
imponunt. Aquifolia arbor in domo: aut uilla sata uene-
ficia arcet. Flore eius aqua 3 glaciari pythagoras tradit.
Itemq; baculum ex ea factum in quoduis animal emissus
etiam si citra ceciderit defectu mittentis: ipsum per sese
recubitu propius adlabi: tam præcipua 3 naturam inesse
arbori. Taxi arboris fumus mures necat. Nec rubos ad
maleficia tantum genuit natura: ideoq; ex eis mora uel
hominibus cibos dedit. Vim habent sicandi: astringēdi.
Gingiuis: tonsillis genitalibus accomodatissimi. Aduer-
santur serpentium sceleratissimis: hemorrhoidi & præ-
steri flos aut mora. Scorpionum uulnera sine collectionū
periculo inungunt. Urinam ciunt. Caules eorum tondū-
tur teneri: exprimiturq; succus: mox sole cogitur in cras-
situdinem mellis singulari remedio contra mala oris

LIBER

oculorumq; sanguinem excreantes: anginas: uulnas: sedes: coeliacos: potus aut illitus. Oris quidem uitij etiam folia commanducata profunt: & ulceribus manantibus aut quibuscunq; in capite illinuntur: cardiacis: uel sic p se imponuntur a mamma sinistra. Item stomachi doloribus: oculisq; procidentibus. Instillatur succus eorū & auribus. Sanat condylomata cum rosaceo cætrato. Calcilorumue ex uino decoctum uel præsentaneum remedium est. Item per se in cibo sumpti cymæ modo: aut decocti in uino austero labantes dentes firmant. Aliū sistunt & profusua sanguinis: dysentericis profunt. Sicantur in umbra ut cinis crematorum uiam reprimat. Folia quoq; arefacta & contusa iumentorum ulceribus utilia traduntur. Mora quæ in ijs nascuntur uel efficaciorē stomachicem præbuere q̄ satina morus. Eademq; compositione uel cum hypocisthide tantum & melle bibuntur in cholera: & a cardiacis: & contra araneos. Inter medicamenta: quæ styptica uocant: nihil efficacius rubi mora ferētis radice decocta in uino ad tertias partes: ut colluantur eo oris ulcera & sedis foueantur. Tantūq; uis est: ut spongiæ ipsæ lapidescant. Alterum genus rubi est in quo rosa nascitur. Gignit pilulam castaneæ similez p̄cipuo remedio calculosis. Alia est cynorhoda: quam proximo dicemus uolumine.

De cynosbato: & ideo rubo: & rhamno: & lycio.
 & sarcocolla: & oporice medicinae Ca. xiiij.
 Cynosbaton: quam alij cynospaston: alij neurospaston uocant: folium habet uestigio hominis simile. Fert & uia nigram: in cuius acio neruum habet: unde neruospastus dicitur. Alia est cappari similis: quaz medici cynosbaton appellauerūt. Huius thyrus ad remedia splenis & inflationes conditus ex aceto

manditur. Nervus eius cum mastice chia commandatur
tus os purgat. Ruborum rosa alopecias cū axungia emē
dat. Mora capillum tingunt cum omphacino oleo. Flos
mori per messes colligitur. Candidus pleureticis præci-
pius ex uino potus: item coeliacis. Radix ad tertias de-
cocta: alium sistit & sanguinem: item dentes collutos
decocto: Eodem succo fouentur sedis atq; genitalium ul-
cera. Cinis e radice deprimit uiam. Idæus rubus appel-
latus est: quoniam in ida non alias nascitur. Est autem
tenerior ac minor rarioribus calamis innocentioribusq;
sub arborum umbra nascens. Huius flos cum melle epi-
phoris illinitur & ignibus sacris. Stomachicisq; ex
aqua bibendus datur. Cætera eadem præstatq; supradi-
cta. Inter genera ruborum rhānos appellatur a græcis
candidior & fruticosior. Is floret ramos spargens rectis
aculeis non ut cæteri aduncis: folijs maioribus. Alterum
genus eius siluestre nigrius & quadantenus rubēs. Fert
nелuti folliculos. Huius radice decocta in aqua: fit medi-
amentum: quod uocatur lycium. Semen secundas trahit
Alterq; ille candidior astringit magis: refrigerat: colle-
ctionibus & uulneribus accomadatior. Folia uero utri-
usq; & cruda & decocta illinantur cum oleo. Lycium
præstantius e spina fieri tradunt: quam & pyxacāthō
chironiam uocant: quales in indicis arboribus diximus:
quoniam longe præstantissimum existimatur indicum.
Coquuntur in aqua tusi rami: radicesq; summæ amaritu-
dinis æreo uase fere per triduum. Iterumq; exempto li-
gno donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur amaris
succis: etiam amurca ac felle bubulo. Spuma eius ac flos
quidem oculorum medicamentis additur. Reliquo suc-
co faciem purgat: & psoras sanat: erosos angulos:
oculorū: ueteresq; fluctiones: aures purulētas: tōsillasq;

LIBER

uas: tussis: sanguinis excreationes: fabæ magnitudine des-
 uoratum. Aut si ex ulceribus fluat: illitum rhagadas: ge-
 nitalium ulcera: Attritus: ulcera recentia: & serpentina:
 ac putrescentia. In naribus clauos: suppurationes. Bibi-
 tur & a mulieribus in lacte contra profluvia: indici dif-
 ferentia glebis extrinsecus nigris intus ruffis: cum frege-
 ris: cito nigrescentibus. Astringit uehementer cum ama-
 ritudine. Ad eadem omnia utilis est: sed præcipue ad ge-
 nitalia. Sunt qui & sarcocollam & spinæ lachrymam
 putent pollini turis similem cū quadam acrimonia dul-
 cem. Cum uino tusa sistit fluctōnes. Illinitur in fantibus
 Maxima uetustate & hæc maxime nigrescit. Melior
 quo candidior. Vnum etiamnum arborum medicinis de-
 betur nobile medicamentum: quod oporicem uocant. Fit:
 ad dysentericos stomachiq; uitia in congio musti albi lē-
 to uapore decoctis malis cotoneis quinq; cum suis semi-
 nibus: punicis totidem: sorborum sextario & pari men-
 sura eius: quod rhos syriacum uocant: croci semuncia. Co-
 quitur usq; ad crassitudinem mellis. His subnectemus ea
 quæ græci communicatione nominuz in ambiguo fecere an-
 ne arborum essent.

De amædrye: & amædaphne: & chamælea: &
 chamæsyce: & chamæcisso: & chamæleuce: & cha-
 mæcyperisso: & ampelopraso: & strechyæ: & cli-
 nopodio: & antunculo: & clematide ægyptia me-
 dicinæ.

Ca. xy.

Hamædrys herba est: quæ latine trisago dici-
 tur. aliqui eam chamædropē: alij theucriā ap-
 pellauere. Folia habet magnitudine mentæ: co-
 lore & diuisura quercus: alij serratam: & ab ea serra;
 inuentam esse dixere: flore pene purpureo. Carpitur præ-
 gnans succo in petrosi: aduersus serpentium uenena po-

tu illitūq; efficacissima. Item stomacho: tussi uetustæ:
pituitæ in gula coherescenti: ruptis: conuulsis: lateris
doloribus. Lyenē consumit. Vrinam & menses cit. Ob
id incipientibus hydropicis efficax: manualibus scopis
eius in tribus heminis aquæ decoctis usq; ad tertias. Fa
ciunt & ex ea pastillos terentes eam ex aqua ad supra
dicta. Sanat & uomicas & uetera ulcera: uel sordida
cum melle. Fit & uinū ex ea pectoris uitij foliorū suc
cus cum oleo caliginē oculorū discutit. Ad splenē ex ace
to sumitur. Excalfacit peruēctione. Chamædaphne uni
co ramulo est cubitali fere: folio tenui lauri similitudi
ne. Semen rubens admixtum folijs illinitur capitis do
loribus recens. Ardore refrigerat. Ad tormina cum ui
no bibitur. Menses succus eius & urinā cit potu: par
tusq; difficiles in lana appositus. Chamælea similitudi
nem foliorum oleæ habet. Sunt autē ei amara odorata
in petrosis nascens palmi altitudinē non excedens. Al
uum purgat. Detrahit pituitā bilemq; folijs in duabus
partibus absinthij decoctis: succoq; eo cum melle potu.
Folijs impositis & ulcera purgantur. Aiunt si quis an
te solis ortū eam capiat: dicatq; ad albugines oculorum
se capere: adalligata discuti id uitij. Quoquo modo col
lectam iumentorū pecorūq; oculis salutarē esse. Chamæ
sycæ lentis folia habet nihil se attolentia: in aridis pe
trosisq; nascens. Claritati oculorū: & contra suffusio
nes utilissima: & cicatrices: caligines: nubeculas in ui
no cocta: inuncta. Vuluæ dolores sedat apposita in lin
teolo. Tollit & uerrucas omniū generū illita. Prodest
& orthopnoicis. Chamæcissos spicata est tritici modo
ramulis quinis fere foliosa: cū floret existimari potest
alba uiola radice tenui. Cuius bibunt ischiatici folia tri
bus obolis: in uini cyathis duobus septē diebus admodū

LIBER

amara potione. Chamæleucem apud nos farranum: si-
 ne far fugium uocant. Nascitur secus fluuios: folio pe-
 puli: sed ampliore. Radix eius imponitur carbonibus cis-
 pressi: atq; is nidor per infundibulum imbibitur in ue-
 tere tussi. Chamæpeuce laricis folijs similis: lumborum:
 et spinæ doloribus propitia est. Camæcyparissos herba
 ex uino pota cōtra uenena serpētū omnium scorpionū
 q; pollet. Aneloprason in uinetis nascitur: folijs porri
 ructu grauis. Contra serpentium ictus efficax. Vrinam
 ⁊ menses cit: eruptiones sanguinis per genitale inhi-
 bet potum impositumq;. Datur ⁊ a partu mulieribus
 ⁊ contra canis morsum ea quoq; quæ stachys uocatur
 porri similitudinem habet odoris incindi: colorisq; in
 luteum inclinati. Pellit menstrua. Clinopodion: quod
 alij cleonicon: alij zopyron: alij ocimoides appellāt: ser-
 pillo similem: surculosam palmi altitudine. Nascitur in
 petrosis: orbiculato foliorum ambitu: speciem lectipe-
 dum præbens. Bibitur ad conuulsa rupta strangurias:
 serpentium ictus. Item decoctæ succus. Nunc subtexe-
 mus herbas mirabiles quidem: sed minus claras: nobili-
 bus insequentia uolumina dilatis. Itali centunculum
 uocant rostratis folijs ad similitudinem capitis penu-
 latum iacentem in aruis: græci autem clematidem. Est
 eius egregius effectus ad sistendam aluiam in uino au-
 stero. Idem sanguinem sistit tritus cum oxymellite: aut
 aquæ calidæ cyathis quinq; denarijs unius pondere. Sic
 ⁊ ad secundas mulierum efficax. Sed græci clemati-
 das ⁊ alias habent: unam quam aliqui echiten uo-
 cant: alij laginem nonnulli tenuem scamoneam: ⁊
 pedales foliosos: non dissimiles scamoneæ ramos habet
 nisi q; nigriora minoraq; sunt folia. Inuenitur in ui-
 neis aruisq;. Est ut olus cum oleo ⁊ sale. Alium cit.

Eadem a dysentericis cum lini semine in uino austero
sorbetur. Folia epiphoris imponuntur cum polenta:
supposito udo lincteolo. Strimas imposita ad suppura-
tionem perducunt: deinde axungia adiecta percurant:
item hemorrhoidas cum oleo uiridi. Pthysicos iuuant
cum melle. Lactis quoq; ubertatem faciunt in cibis sum-
pta. Et infantibus illita capillum alunt. Ex aceto den-
tium dolores sedant: uenerem stimulant. Est & alia
clematis egyptia cognomine: quæ ab alijs daphnoides:
ab alijs polygonoides uocatur folio lauri longa tenuis-
q; aduersus serpentes ac priuatim aspides ex aceto pota
efficax. Aegyptus hanc maxime gignit.

De aro: dracunculo: & dracontio: &
eri: & millefolio: & herba eiusdẽ no-
minis: & pseudonio: & myrthi: &
nonbryce medicinae. Ca. xvi.

St & aron: de qua inter bulbos diximus ma-
e gnæ cum dracuntio litis. Quidam enim esse
dixerunt eandem. Glaucias satù discreuit:
dracuntium siluestrem arum pronunciando. Aliqui ra-
dicem aron appellauerunt: caulem uero dracuntium:
in totum alium. Si modo hic est: qui uocatur apud nos
dracunculus. Namq; aros radicem nigram in latitu-
dinem rotundam habet: multo quoque maiorem: &
qua manus impleatur. Dracunculus subrutilam &
draconis conuoluti modo: unde ei & nomen. Quin
& ipsi græci immensam posuere differentiam. Semen
dracunculi feruens mordaxque tradendo: tantumq;
inesse ei uirus ut olfactum grauidis abortum inferat.
Aron miris laudibus extulere: primum in cibis fœ-
minarum præferentes: quoniam mas dulcior esset:
& in coquendo lentior: pectorisque uitia purgaret.

LIBER

Aridum impositione inspersum aut eligmate: urinanz
 & menses cieret. Sic & in oxymelite potum stoma-
 cho interraneis exulceratis ex lacte ouillo bibendum.
 Ad tussim in cinere coctum ex oleo dedere. Alij coxere
 in lacte: ut decoctum biberetur. Epiphoris elixum impo-
 suere: item suggilatis: tonsillis. Ex oleo hemorrhoidum
 uitio infudere: lentigines ex melle illinētes. Laudauit
 Cleophañtus & pro antidoto contra uenena: pleure-
 ticis: peripneumonicis quoq; & tussientibus. Semen in-
 tritum cum oleo aut rosaceo infundens aurium dolori
 Diencles. Cleophañtus tussientibus aut suspiriosis &
 orthopnoicis & purulēta excreātibus farina permixtū
 in pane cocto dedit. Diodorus phthificis e melle eligma-
 te et pulmonis uitijs: ossibus etiā fractis imposuit. Par-
 tus omnium animalium extrahit naturæ circumlitum.
 Succus radices cum melle attico: oculorum caligines: ac
 stomachi uitia discutit: tussim decocti ius cum melle.
 Vlcerā omnium generum siue phagedenæ sint: siue car-
 cinomata: siue serpant: siue polypi in naribus: succus mi-
 re sanat. Folia ambustis prosunt ex uino & oleo cocta.
 Alium inaniant ex sale & aceto sumpta. Etiam luxa-
 tis cocta cum melle prosunt. Item articulis podagricis
 cum sale recentia uel sicca. Hippocrates utraslibet ad
 collectiones cum melle imposuit. ad menses trahendos
 seminis uel radices drachmæ duæ in uini cyathis duo-
 bus sufficiunt. Eadem potio si a partu non purgantur:
 & secundas trahit. Hippocrates & radicē ipsam ap-
 posuit. Dicunt & in pestilentia salutarem esse in cibis
 Ebrietatē discutit. Serpentes nidore cum crematur pri-
 uatimq; aspidēs fugat: aut inebriat: ita ut torpentes in-
 ueniantur. Peructos quoq; aro laureo oleo fugiūt. Ideo
 & contra ictus dari potū in uino nigro putant utile.

In folijs ari caseus optime seruari traditur. Dracunculus quem dixi: hordeo maturescnte effoditur luna cre-
scente. Omnino habentem serpentes fugiunt. Ideo per-
cussis prodesse in potu aiunt maiorem: ut & menses: si
ferro non attingatur: sistat. Succus eius & aurium do-
lori prodest. Id autem quod græci dracontion uocant
triplici effigie mihi demonstratum est: folijs bethæ: nō
sine thyrso: flore purpureo. Hoc est simile aro. Alij radi-
ce longa ueluti signata articulosq; monstrauere tribus
omnino cauliculis. Folia eius ex aceto decoqui cōtra ser-
pentium ictus iubentes. Tertia demonstratio fuit folio
maiore q̄ cornus: radice harundinea: totidem ut affir-
mabant geniculata nodis: quot haberet annos: totidē-
q; esse folia. Hi ea ex uino uel aqua contra serpentes da-
bant. Est & aris quæ in eadem ægypto nascitur simi-
lis aro: minor tantum: minoribusq; folijs: & utiq; ra-
dice: quæ tamen oliuæ grandis magnitudinem implet.
Alba geminum caulem: altera unum tantum emittens.
Medetur utraq; ulceribus manantibus: item combustis
ac fistulis. Collyrio immixta & nomas sistunt: deco-
ctarum in aqua & postea tritarum rosaceo addito.
Sed unum miraculum ingens: contacto genitali cuiusq;
foeminini sexus: animal in perniciē agi. Myriophyllon:
qđ nostri millefoliū uocāt caulis est tener. Similis fœni-
culo plurimis folijs: unde et nomē accepit. Nascitur in
palustribus: magnifici usus ad uulnera. Cū aceto bibi-
tur ad difficultates urinæ: & uesicæ & suspiria: præ-
cipitatisq; ex alto. Efficacissima eadem ad dentium do-
lores. Ethruria hoc nomine appellat herbam in pratis
tenuem: a lateribus capillamēti modo foliosam: eximij
usus ad uulnera: boum nervos abscissos uomere solidari
ea: rursusq; iungi addita axungia affirmans. Pseudobu-

LIBER

nion napi folia habet fruticans palmi altitudine. Latissima in crata. Contra tormina atq; stranguriam: laterum præcordiorūq; dolores bibūtur rami eius qui ni semine. Myrrhis quam alij smyrthizā alij mirram uocant similima est cicuta. Caule folijsq; & flore minor tantum & exilior: cibo nō in suauis. Cit menstrua & partus cum uino. Aiunt quoq; eandem potam in pestilentia salutarem esse. Subuenit & phthysicis in sorbitione. Auuditatem cibi faciat. Phalangiorum morsus restringit. Vlcera quoque in facie aut capite succus eius in aqua triduo macerata sanat. Onobrychis folia habet lentis longiora paulo florem rubentem: radicem exigua & gracilem. Nasctur circa fontes. Siccata in farinae modum & inspersa uino albo strangurias finit. Aliū sistit. Succus eius peruntis cum oleo sudores mouet.

De coriacesia: & calicia: & menaide & alijs uigintitribus generibus earum & medicinis earum: quas quidam magicas esse dicunt: & de confidia: & de aproxi: & recidinis morborum.

Ca. xviij

N proximo herbarū mirabiliū occurrit aliqua dicere & de magicis. Quæ enim mirabiliores sunt? Primi eas in nostro orbe celebrare Pythagoras atq; Democritus consecrati magos. Coriacesiam & calliciam Pythagoras qua aquam glaciari tradit: & quarum mentioem apud alios non reperiō: nec apud eum alia de his. Itē menaidē appellat & noīe alio corinthadē: cuius decocto in aqua succo p̄tinus sanari iſtus serpentū si foneātur: dicit. Eundēq;

effusum in herba qui e uestigio contigerint: aut forte
 respersi fuerint insanabili læto perire: monstrifica
 prorsus natura ueneni præterq̃ contra uenena. Ab eo-
 dem pythagora aproxis appellatur herba: cuius radix e
 longinquo concipiat ignes ut naphtha: de qua in terræ
 miraculis diximus. Idem tradit. Si qui morbi humano
 corpori acciderint florente aproxi: quamuis sanatos ad
 monitionē corū sentire quotiēs florere eā cōtigerit &
 frumētū: & cicutā: & uiolā similem conditionem ha-
 bere. Nec me fallit hoc uolumen eius a quibusdam Cle-
 emporo medico ascribi. Pythagoræ uero esse pertinax fa-
 ma antiquitasq; uendicant. Et idipsum auctoritatem uo-
 luminibus affert: si quis alius curæ suæ opus illo uiro di-
 gnū iudicauerit. Quod fecisse scimus Cleemporum:
 cum & alia suo ex nomine ederet. quis crederet? Democri-
 ti certe chirocineta esse constat. At in iis ille: post pytha-
 goram magorum studiosissimus quanto portentosiora
 tradit? Aglaophatin herbam: quæ admiratione hominū
 propter eximium colorem acceperit nomen: in marmo-
 ribus arabie nascentem persico latere. Qua de causa et
 marmaritiden uocari. Magos utiq; ea uti: cum uelint de-
 os euocare. Achemenidon colore est electri sine folio na-
 scens in taradastilis india: cuius radix in pastillos dige-
 sta in dieque pota in uino noxi per cruciatu nocte con-
 fiteantur omnia per uarias numinum imaginatio-
 nes. Eandem hippophorūdem appellat: quoniam
 equæ præcipue caueant eam. Theombrotiom. xxx.
 scenis a Choaspe nasci pauonis picturis similem odo-
 re eximio. Hanc autem a regibus persarum bibi con-
 tra omnia corporum incommoda: instabilitatemque
 mētis. Eādem dedi; semniona potentiæ maiestate ap-
 pellari. Aliam deide Adamantidem armenie cappado-

LIBER

eiæq; alumnâ: Hac admota leones resupinari cum hia-
 tu laxo. Nominis causam esse q̄ conteri nequeat. Aria-
 nidem in arianis gigni igneam colore. Colligi cum sol
 in leone sit: Huius tactu peruncta oleo ligna accendi: the-
 rionarcha in cappadocia & mysia nascente: omnes fe-
 ras torpescere: nec nisi hyenæ urinæ aspsu recreari. Ethio-
 pida in meroe nasci. Ob id & meroidem appellari: fo-
 lio lactucæ: hydropicis utilissimâ e mulso potâ. Ophiu-
 sam in elephantine eiusdem æthiopie liuidam difficilē-
 q; aspectu: qua pota: terrorem minasq; serpētium obuer-
 sari: ita ut mortem sibi eo metu consciscant: ob id cogi sa-
 crilegos illam bibere. Aduersari autem ei palmeum uinū
 Thalasseglen circa idum amnem inueniri: quæ ob id no-
 mine alio potamantis appellatur. Hac pota lymphari
 homines obuersantibus miraculis. Theangelida in liba-
 no syriæ: dictæo cretæ montibus & babylone: & susis
 perfidis nasci: qua pota magi diuinent. Gelotophyllida
 in bactris & circa borystenem. Hæc si bibatur cum myr-
 rha & uino: uarias obuersari species: ridendiq; finem
 non fieri: ni: potis nucleis pineæ nucis cū pipere & mel-
 le in uino palmeo. Syssitieterida a conuictu in perfide
 nominari: quoniam hilarentur illa: eadem protomedia:
 qua primatum apud reges optineant. Casignetē: quoniā
 secum ipsa nascatur: nec cum ullis alijs herbis. Eandem
 Dionysionymphadem: quoniam uino mire conueniat.
 Heliathen uocant in themiscyra regione & ciliciæ mō-
 tibus maritimis folio myrti. Hac cum adipe leonino de-
 cocta addito croco & palmeo uino perungi magos: &
 persarum reges: ut fiat corpus aspectu iucundum. Ideo
 eandem heliocallidē dominari. Hermesias ab eodem uo-
 cant ad liberos generandos pulcros bonosq;. Non her-
 ba: sed compositio e nucleis pineæ nucis tritis cum mel-

le myrrha croco uino palmeo : postea admixto theom-
 brotio & lacte bibere generaturos iubet: & a conceptu
 puerperas partum nutriendas ita fieri exallentes animo
 & forma: atq; bonos. Harumq; omnium magica quoq;
 uocabula ponit. Adiecit his Apollodorus affectator eius
 herbam eschynomenem: quoniam appropinquante ma-
 nu folia contraheret. Aliam crocidem: cuius tactu phala-
 gia morentur. Crateias oenotheridem: cuius aspersu e
 uino feritas omnium animalium mitigaretur. Anacam-
 pserotem celeber arte grammatica paulo ante: cuius om-
 nino tactu redirent amores uel cum odio depositi. Et abū
 de sit hactenus attigisse insignia magorum in ijs herbis:
 alio de his aptiore dicturus loco.

De eriphia: & lanaria: & stratiote medi-
 cine.

Ca. xyiiij.

Ripham multi prodidere. Scarabeum hæc in
 e habena habet sursum deorsumq; decurrentem
 cum sono hædi: unde & nomen accepit. Hæc
 ad uocem nihil præstantius esse tradunt. Herba lanaria
 ouibus ieiunis data: lactis abundantiam facit. Aeq; nota
 lactoris uulgo est plena lactis: quod degustatum uom-
 itiones concitat. Eandem hanc aliqui esse dicunt: & alij
 similem illi: quam militarem uocant: quoniam uulnus fer-
 ro factum nullum non intra dies quicq; sanat ex oleo im-
 posita. Celebratur autem & a græcis stratiotes. Est ea i
 ægypto tantum: & inundatione nili nascitur aizoo si-
 milis: ni maiora haberet folia. Refrigerat mire: & uul-
 nera sanat ex aceto illita: item ignes sacros ac suppura-
 tiones. Sanguinem quoq; qui defluit a renibus pota cum
 thure masculo mirifice sistit.

De herba quæ nascitur in capite statuae: & de herba
 de fluminibus: & herba lingua: & cribro: & fimetis:

LIBER

Et rhodora: Et impia: Et ueneris pectine: Et no-
dia: Et philantropo: Et canaria lappa: Et tordyle:
Et de gramine: Et dactylo: Et foenograceo medi-
cina.

Cā. xix.

Erba in capite statuæ nata collectaq; alicuius
b i uestis pano. Et alligata in lino ruffo capitis
dolorem confestiz sedare traditur. Herba quæ
cumq; e riuis aut fluminibus ante solis ortum collecta:
ita ut nemo colligentem uideat: cōtra tertianas adalliga-
ta leuo brachio: ita ut æger quid sit illud ignoret: tertia-
nas arcere traditur. Lingua herba nascitur circa fontes.
Radix eius combusta Et trita cum adipe suis: adijciunt
ut nigra sit Et sterilis: alopecias emendat unguentium
in sole. Cribro in limite abiecto: herbae intus extantes de-
certæ: adalligataq; grauidis: partus accelerant. Herba
quæ gignitur supra fimeta ruris: contra anginas effica-
cissime pollet ex aqua pota. Herba iuxta quam canes uri-
nam fundunt euulsa ne ferro attingatur: luxatis celerr-
ime medetur. Rumbotinum arborem demonstrauimus in-
ter arbuta. Iuxta hanc uiduam uite nascitur herba: quā
galli rhodora uocant: caulem habet uirgæ ficulneæ mo-
do geniculatam folia urticæ in medio exalbida: eadem
procedente tempore tota rubentia: florem argenteum:
præcipua contra tumores feruoresq; Et collectiones.
Cum axungia uero ueteri tusa: ita ut ferro non attinga-
tur: qui perunctus est: si despuat ad suam dexteram ter:
efficacius remedium esse aiunt: si tres quoq; trium na-
tionum homines perungant dextrorsus. Herba impia uo-
catur incana: roris marini aspectu thyrsi modo uestita
atq; capitata. Inde alij ramuli assurgunt sua capitella
gerentes: ob id impiam appellauere: quoniam liberi su-
per parentem exellant. Alij potius ita appellatam: q

nullum animal eaz attingat-existimauere.Hæc inter duos lapides trita feruet:præcipuo aduersus anginas succo lacte & uino admixto:mirumq; traditur:nunquam ab eo morbo tentari qui gustauerint. Itaq; & suibus dari:quæq; medicamentum id noluerint haurire:eo morbo interire.Sunt qui & in auium nidis inferi aliquid ex ea putent:atq; ita non strangulari pullos auidius deuorantes.Veneris pectinen: appellant a similitudine pectinũ. Cuius radix cum malua tusa omnia corpori infixæ extrahit.Veternosa curat:quæ exedum uocatur. Nodia herba coriariorum officinis notæ:ea mularis dicitur alijsq; nominibus efficacissimam aduersus scorpiones esse potam in uino aut posca reperio. Philanthropon herbam græci appellant hirsutam: quoniam uestibus adhærescat. Ex hac corona imposita capitis dolores sedantur. Nam quæ canaria appellatur lappa cum plantagine& millefolio trita ex uino carcinomata sanat: ternis diebus soluta. Medetur & suibus hæc effusa sine ferro: & addita in colluiem poturis uel ex lacte & uino. Quidam adiiciunt & fodientem dicere oportere.hæc est herba argemon: quam Minerva repperit suibus ijs remedium: qui de illa gustauerint. Tordylen alij semenifilis esse dixerunt. Alij herbam per se: quam & syreon uocauerunt. Neq; aliud de ea proditum inuenio quam in montibus nasci. Combustam potuere menses:& pectoris excreationes.Efficacior etiam num radice: succo eius: ternis obolis hausto renes sanari. Addi radicem eius & in malagmata. Gramen ipsum est inter herbas uulgatissimum: geniculatis serpit internodijs: crebroq; ab ijs & ex cacumine nouas radices spargit. Folia eius in reliquo orbe in exilitatem fastigantur. In parnaso tantum bederacea specie

LIBER

densius q̄ usq̄ fruticante: flore odorato candidoq̄. Iumē-
 tis herba non alia gratior siue uiridis siue in feno siccā-
 ta. Tunditur aspersa aqua. Succum quoq̄ eius in parna-
 so excipi tradunt propter ubertatem. Dulcis enim hic ē.
 In uicem eius in reliqua parte terrarum succedit deco-
 ctum ad uulnera conglutinanda: quod & ipsa herba tu-
 sa præstat. Tucturq̄ & ab inflammationibus placat.
 Decocto adijcitur uinum ac mel: ab aliquibus & thuris
 & piperis myrrhæq̄ tertiæ portiones. Rursusq̄ coqui-
 tur in aereo uase ad dentium dolores & epiphoras. Ra-
 dix decocta in uino torminibus medetur & urinae diffi-
 cultatibus. Vlceribus uesicæ. Calculos frangit. Semen ue-
 hementius urinam impellit. Alium uomitionesq̄ sistit.
 Priuatim autem draconum morsibus auxiliatur. Sunt
 qui genicula. ix. uel unius uel e duabus tribusue herbis
 ad hunc articulorum numerum inuolui lana succida ni-
 gra iubeant: ad remedia strumæ panorumue. Ieiunus de-
 bere esse qui colligat. Ita ire in domum absentis cui me-
 deatur: superuenienti q̄ ter dicere ieiuno ieiunum medi-
 camentum dare. Atq̄ ita adalligare. triduoq̄ id facere.
 Quod e graminum genere septem internodia habet: ef-
 ficacissime capiti contra dolores adalligatur. Quidam
 propter uesicæ cruciatus decoctum ex uino gramen ad
 dimidias e balneis bibi iubent. Sunt qui & aculeatum
 gramen uocant trium generum: cum in cacumine aculei
 sunt plurimum quini: dactylon uocant: hos conuolutos
 naribus inserunt: extrahuntq̄ sanguinis ciendi gratia.
 Altero quod ē aizoo simile ad paronychia & pterygia
 unguium: & cum caro unguibus excreuerit utuntur euz
 axingia. Ideo dactylon appellantes quia digitis medea-
 tur. Tertium genus dactyli sed tenuis nascitur in parie-
 tinis aut tegulis. Huic caustica uis est. Sistit ulcera quæ

Serpunt. Gramen capiti circumdatum sanguinis e nari-
bus fluctiones sistit. Camælos autem necare traditur in
babylonis regione id quod iuxta vias nascitur. Nec fœ-
nogræco minor auctoritas: quod telin vocant: alij carpos
Aliqui bucras: alij ægoctas: quoniam corniculis semen
est simile: nos siliciam: quod quomodo sereretur: suo loco
diximus. Vis eius siccare: mollire: dissoluere. Succus deco-
cti fœminarum pluribus malis subuenit: siue duricia si-
ue tumor: siue contractio sit uulvæ: fœuentur: insidunt: in-
fusum quoq; prodest. Furfures in facie extenuat. Spleni
addito nitro decoctum & impositum medetur: item ex
aceto. Sic iocineri decoctum. Diocles difficile parientibus
semen eius dedit acetabuli mensura tritum in nouē cya-
this sepe ad tertias partes bibere: ut qui biberint in cali-
da laurentur. Et in balneo sudantibus dimidium ex re-
licto iterum dedit: mox a balneo reliquū pro summo au-
xilio. Farinam fœnogræci cum hordeo aut lini semine de-
coctam aqua mulsa contra uulvæ cruciatus subiecit. Itē
q; imposuit imo uentri. Lepras lentigines: sulphuris pa-
ri portione mixta farina curauit nitro ante præparata cu-
te sæpius die illinens. perungi q; percipiens. Theodorus
fœnogræco miscuit quartam partem purgati nasturtij
acerrimo aceto ad lepras. Damion fœnogræci semen ace-
tabuli dimidia mensura cum sapæ & aquæ nouem cya-
this ad menses ciendos dedit potu. Nec dubitatur quin
decoctum eius utilissimum sit uuluis: interaneisq; exul-
ceratis. sicuti semen articulis atq; præcordijs. Si uero cum
malua decoquatur: postea addito mulso potus ante cæte-
ra uuluis interaneisq; laudatur. Quippe cum uapor quo-
q; decocti plurimum profit. Alarumq; etiam graueolen-
tiam decoctū fœnogræci semen emendat. Farina prurigi-
nes capitis fursuresq; cum uino & nitro celeriter tollit.

LIBER

In hydromelite autem decocta addita axungia: genitalibus medetur. item pano parotidi: podagra: chiragra: articularis: carnibusq; quæ recedunt ab ossibus. Acto uero subacta luxatis. Illinitur & lyeni decocta in acto & melle tantuz. Carcinomata subacta ex uino purgat. Mox addito melle persanat. Sumitur & sorbitio e farina ad pectus exularatum longamq; tussim. Diu decoquitur: donec amaritudo desinat. Postea mel additur. Nunc ipsa claritas herbarum dicitur.

CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER. XXV. PROOEMIUM.

Natura herbarum sponte nascentium.

Ca. i.

PSA QVAE NVNC DICETVR
herbarum claritas: medicinae tantam
i gratia gignente eas tellure: in admirationem curæ priscorum diligentiaq;
animum agit. Nihil ergo intentatum
inexpertumq; illis fuit. Nihil deinde occultatum quod non prodesse posteris uellent. At nos elaborata ijs abscondere atq; suprimere cupimus: & fraudare uitam etiam alienis bonis. Ita certe recondunt: qui pauca aliqua nouere: inuidentes alijs: & neminem docere in auctoritatem scientiæ est. Tantum ab excogitandis nouis: ac adinuanda uita mores absunt. Summumq; opus ingeniorum diu in hoc fuit: ut intra unumquemq; recte facta ueterum perirent. At hercule singula quosdam inuenta deorum numero addidere: omniumq; uitam clariorem fecere cognominibus herbarum tam benigne gratiam memoria referente. Non atq; hæc cura eorum mira esset in ijs: quæ sa-

ei blandiuntur: aut cibo imitant: sed culmina quoq; mō-
tium inuia & solitudines abditas omnisq; terræ fibras
scrutati inuenire: quid quæq; radix polleret: ad quos usus
herbarum folia pertinerent: etiam quadrupedum pabu-
lo intacta ad salutis usus uertentes.

Qui latine usus herbarum scripserint: & quādo ad
romanos noticia earuz peruenit: & qui primi græ-
corum de his composuerint: & de herbarum inuen-
tione: & antiqua medicina: & quare minus exerce-
antur earum remedia: & de cynorhodo: & de dra-
cunculo medicinæ.

Ca. ij.

Inus hoc q̄ par erat: nostri celebrare om-
nium utilitatum & uirtutū rapacissime. Pri-
musq; & diu solus idem ille. M. Cato omniū
bonarum artium magister pauci. dūtaxat attigit. Bonū
etiā medicamina nō omisſa. Post eū unus illustriū tēta-
uit. C. Valgius eruditione spectatus: imperfecto uolumi-
ne ad Diuū Augustū: incoata etiā præfatione religiosa:
ut omnibus malis humanis illius potissimum principis
semper medicetur maiestas. Ante condiderat solus apud
nos: quod equidem inueni: Pompeius Lencus Magni Pō-
peiij libertus: quo primū tempore hanc scientiam ad no-
stros peruenisse animaduertit. Nāq; Mithridates maxi-
mus sua ætate regum: quem debellauit Pompeius: omni-
um ante se genitorum diligentissimus uitæ fuisse argu-
mentis præterq̄ fama itelligitur. Vni ei excogitatū quoti-
die uenenum bibere: præsumptis remedijs: ut consuetu-
dine ipsa innoxium fieret. Primo inuenta genera antido-
ti: ex quibus unum etiam nomen eius retinet. Illius inuē-
tum autumant sanguinem anatum ponticarum miscere
antidotis: quoniam ueneno uiuerent. Ad illum Asclepiā
dis medendi arte clari: uolumina composita extant: cum

LIBER

sollicitatus ex urbe roma praecepta pro se mitteret. Illum solum mortaliū Mithridatem. xxij. linguis locutū certum est. Nec de subiectis gentibus ullum hominem per interpretem appellatum ab eo annis. lxi. quibus regnavit. Is ergo in reliqua ingenij magnitudine medicinae peculiariter curiosus ab hominibus subiectis: qui fuere pars magna terrarum singula exquirens: scrinium commentationum harum & exemplaria effectusq; in arcanis suis reliquit. Pompeius autem omni regia praeda potitus: transferre ea sermone nostro libertum suū. Leneū grammaticae artis doctissimum iussit. Vitaeq; ita profuit non minus quāz reipublicae victoria illa. Præter hos græci auctores medicinae prodidere: quos suis locis diximus. Ex ijs Euax rex arabum qui de simplicium effectibus ad Nerōnem conscripsit. Crateias: Dionysius: Metrodorus ratione blandissima: sed qua nihil pene aliud q̄ rei difficultas intelligatur. Pinxere namq; effigies herbarum: atq; subscripsere effectus. Verum & pictura fallax est ex coloribus tam numerosis: præsertim in æmulatione naturæ: multumq; degenerat transcribentiū. fors uaria. Frætereā parū est singulas earū ætatis. pingi: cum quadripartitis uarietatibus anni faciem mutant. Quare cæteri sermone eas tradidere. Aliqui effigie quidem indicata: & nudis quidem plerūq; nominibus defuncti: quoniam satis uidebatur potestates uimq; demonstrare querere uolētibus. Nec ē difficile cognitu. Nobis arte: exceptis admodū paucis: cōtingit reliquas cōtemplari sciētia. Antonij Castoris: cui summa auctoritas erat in ea arte nostro æuo. Visendo hortulo eius: in quo plurimas alebat: centesimū ætatis annum excedens nullum corporis malum expertus: ac ne ætate quidem memoria aut uigore concussis. Nec aliud mutata magis antiquitas reperietur. Inueni-

ta iam pridem ratio est prenuñcias horas nō modo dies
ac noctes. Solis lunæq; defectuum. Durat tamen tradita
persuasio in magna parte vulgi ueneficijs & herbis id
cogi. In eo nāq; foeminarum scientiā praeualere. Certe
quid non replere fabulis colchis Medea: aliæq;? In
primisq; italica circe dijs etiam adscripta? unde arbi-
tror natum ut Aeschylus e uetustissimis in poetica re re-
fertam italiam herbarum potentia proderet. Multiq;
circeios agros ubi habitauit illa: in magno argumento
etiannū durante in marsis a filio eius orta gente: quos
esse domitores serpentū constat. Homerus quidem pri-
mus doctrinarum & antiquitatis parens: multas alias
in admiratione Circes: gloriā herbarū ægypto tribuit:
tum etiā cū rigaretur ægyptus illa nō autē esset: postea
flumis limo inuēta. Herbas certe ægyptias a regis uxo-
re traditas suæ Helenæ plurimas narrat: ac nobile illud
Nepenthes obliuionē tristitiæ ueniāq; afferens: & ab
Helenā utiq; oibus mortalibus propinandū. Primus au-
tem omnium quos: memoria nouit: Orpheus de ijs herbis
curiosius aliqua p̄didit. Post eū Musæus & Hesiodus
polion herbā inquantū mirati sunt: diximus. Orpheus
& Hesiodus sufficiones commendauere. Homerus &
alias nominatim herbas celebrat: quas suis locis dice-
mus. Ab eo Pythagoras clarus sapientia primus uolu-
men de earum effectū cōposuit: Apollini: Aesculapioq;
& in totū dijs immortalibus inuentione: & origine
assignata. Composuit & Democritus: anno peragratis
persidis arabiae æthiopie ægyptiq; magis: Adcoq; ad
hæc attonita antiquitas fuit: ut affirmauerit etiam in-
credibilia dictū. Xanthus historiarum auctor in prima
earum tradidit occisum draconis catulum reuocatum
ad uitam a parente herba: quam balin nominat. Eadē-

LIBER

q̄s tillonē quē draco occiderat: restitutū saluti. Et iuba
 in arabia herba reuocatū ad uitā hominē tradit. Dixit
 Democritus: credidit Theophrastus esse herbā: cuius cō
 tactu illatæ ab alitæ: quā rettulimus: exiliret cuneus a
 pastoribus arbori adactus. Quæ etiā si fide carent: ad-
 mirationē tamē implent: coguntq; cōfiteri multū esse:
 quod uero supersit. Inde & plerosq; uideo existimare:
 nihil nō herbarū ui effici posse. Sed plurimū uires esse
 incognitas. Quorum numero fuit Herophilus clarus in
 medicina: a quo ferunt dictū quasdam etiā fortassis cal-
 catas prodesse. Obseruatū certe est: inflammari uulnera
 ac morbos superuentu eorū: qui pedibus iter cōfecerint.
 Hæc erat antiqua medicina: quæ tota migrabat in græ-
 ciæ linguas. Sed quare nūc nō plures noscātur causæ: ni-
 si q̄ eas agrestes litterariūq; ignari expeririuntur: utpote
 qui soli inter illas uiuant. Præterea securitas querendi
 obuia medicorū turba. Multis etiam inuentis noīa de-
 sunt: sicut illi quam rettulimus in frugū cura: scimusq;
 defossam in angulis segetis præstare ne qua uis intret.
 Turpissima causa raritatis: quod etiam qui sciūt: demō-
 strare nolunt: tanq̄ ipsis pariturū sit quod tradiderint
 alijs. Accedit ratio inuentionis anceps. Quippe etiam in
 repertis: alias inuenit casus: alias (ut uere dixerim) deus
 Insanabilis ad hosce annos fuit rabidi canis morsus:
 in pauorem aquæ: potiusq; omnis asserens odium. Nuper
 cuiusdam militantis in prætorio mater uidit in quiete:
 ut radicem siluestris rosæ: quā cynorhodō uocant: eblā-
 ditam sibi aspectu pridie in fruteto mitteret filio bibē-
 dam in lacte. In lusitania res gerebatur hispaniæ proxi-
 ma parte. Casusq; accidit: ut milite a morsu canis inci-
 piēte aquas expauescere superueniret epistola orantis:
 ut pareret religioni. Seruatusq; est ex inspirato. Et po-

*Rabidi canis
 morsus in
 insanabilis
 historia*

stea quisquis auxiliū simile tentauit. Alias apud aucto-
res cynorhodi una medicina erat: spongiolæ: quæ in me-
dijs spinis eius nascitur cinere cum melle alopecias ca-
pitis expleri. In eadem puincia cognoui in agro hospi-
tis nuper ibi repertū dracunculū appellatum caulem
pollicali crassitudine uersicoloribus uiperarū maculis:
quam ferebant contra omnium morsus esse remedium.
Alius est quē nos in priori uolumine eiusdem nominis
diximus: sed huic alia figura. Aliudq; miraculū exeu-
ntis e terra ad primas serpentium uernationes bipedali
fere altitudine: rursusq; cum ijsdem in terrā se conden-
tis: nec omnino occultato eo apparet serpens: uel hoc per
se satis officioso naturæ munere: si tantū præmoneret:
tempusq; formidinis demonstraret.

De quodā pestifero fronte germaniæ: & de britan-
nica: & maximis morborū doloribus. Ca. iij.

Ec bestiarum solum ad noscendū scelera sunt
sed interī aquarū quoq; ac locorū. In germa-
nia trans rhenum castris a Germanico Cæsa-
re promotis maritimo tractu fons erat aquæ dulcis so-
lus: qua pota intra biennium dentes deciderent Compa-
gesq; in genibus soluerentur. Stomachacen medici uoca-
bant: & sceletirben. Ei malo reperta auxilio est herba
quæ uocatur britannica non neruis modo & oris ma-
lis salutaris: sed contra anginas quoq; & serpentes.
Folia habet oblonga nigra: radicem nigram. Succus
eius exprimitur & ex radice. Florem uibones uocant
qui collectus prius q̄ tonitrua audiantur: & denotatus
securos in totum reddit: Erisi qua castra erant nostris
demonstrauere illam. Miror quidem quæ nominis esset
causa: nisi forte confini oceano britanniæ ueluti pro-
pinquæ dicauere. Non enim inde appellatam eam:

LIBER

quoniā ibi plurima nasceretur: certū est. Etiā tum brī-
tannia libera fuit quidē: et hic quondā ambitus nomi-
nibus suis eas adoptandi: ut docebimus fecisse reges: ut
res tāta debeat: herbā inuenire: uitā inuare: nō fortas-
sis credet aliquis: cū hęc nostra friuola quoq; existimē-
tur: adeo delicijs sordent: etiā quæ ad salutē pertinent.
Auctores tamē quarum inueniūtur in primis celebrare
par est: effectū earum digesto in genera morborū. Qua
quidē in reputatione misereri sortis humanæ subit: &
præter fortuita casusq; et noīa quæ oīs hora excogitat
ad milia morborū singulis mortalibus timēda. Qui gra-
uissimi ex ijs sint: discernere stultitia ppe uideri potest
cum suis cuiq; ad presens quisq; atrocissimus uideatur.
Et de hoc tamē iudicauere aut experimento asperrimos
cruciatus esse calculorum & stillicidium uesicæ. Proxi-
mum stomachi: tertiū eorū qui in capite doleant. Non
ob aliud fere morte conscita græcis: & noxias herbas
demonstratas. miror equidē. Nec uenenorū tantū: quo-
niam ea cōditio uitæ est: ut mori plerūq; etiam optimi
portus sit: tradatq; Varro Seruiū Clodiū equitē roma-
num magnitudine doloris in podagra coactum ueneno
crura perunxisse: & postea caruisse sensu omni æque q̃
dolore in ea parte corporis. Sed quæ fuit uenia monstnan-
di: qua mentes soluerentur? Partus eliderentur? multa q;
similia? Ego nec abortina dico. Ac ne amatoria quidem
memoro. Lucullū imperatorē clarissimū amatorio per-
iisse. Nec alia magica portenta: nisi ubi cauēda sunt aut
coarguēda in primis fide eorū dānata. Satis operæ fuit
abūdeq; pstitū uitæ salutare dixisse: ac postea iniūcta.
De moly: & dodecatheo: & pæonia uel pētorobo
uel glycyfide: & panace uel asclepio: & heracleo
panace: chironio: & panace centaureo: uel pharna-

ceo: & heracleo siderio: & hyscyamo: uel apollina
ri siue altercangeno.

Ca. iij.

Audatissima herbarum est Homero teste: quā
l uocari ab dijs putat moly. Ast inuentionem
eius Mer. assignat. Contraq; summa uenefi-
cia demonstrat. Nasci eam hodie circa pheneum & in
cyllenæ arcadiæ tradunt. Specie illa homerica radice ro-
tunda nigraq; magnitudine cepæ folio scyllæ: effodi at
difficulter. Græci auctores florem eius luteum pinxere:
cum Homerus candidum scripserit. Inueni e peritis her-
barum medicis: qui & in italia nasci eam diceret: affer-
riq; campania mihi aliquot diebus effossam inter diffi-
cultates saxeas radice triginta pedes longe. Ac ne sic q-
dam solidæ: sed abruptæ. Ab ea maxima auctoritas her-
bæ est: quam dodecatheon uocant: omnium deorum ma-
iestatem commendantes. In aqua potam omnibus mor-
bis mederi tradunt. Folia eius septem. lactucis simillima
exerunt: a lutea radice. Vetusissima inuentu pæonia est.
Nomenq; auctoris retinet. Quam quidam pentorobon
appellant: alij glycyfidem. Hæc quoq; difficultas est: q-
eadem aliter alibi nuncupatur. Nascitur opacis monti-
bus caule inter folia digitorum quattuor ferente in ca-
cumine ueluti græcas nuces quattuor aut quinq;. Inest
iis semen copiosum: rubrum: nigrumq;. Hæc medetur &
faunorum in quiete ludibriis. Præcipiunt eruere noctu:
quoniam si picus martius uideat: tuendo in oculos impe-
tum faciat. Panaces ipso nomine omnium morborum re-
media promittit: numerosum & diis inuentoribus ad-
scriptum. Vnum quippe asclepion cognominatur: quo-
niā is filiam panaciam appellauit. Succus eius est co-
actus: ferulæ qualem diximus. Radix est multi corticis
& salsi. Hæc euulsa scrobem repleri uario genere frugū:

P iij

LIBER

religio est: ac terræ piamētū. Vbi: & quonā fieret mō
 & quale maxime p̄baretur: inter peregrina docuimus
 Id quod e macedonia affertur: bucolicon uocāt: armen-
 tarijs sponte erumpentē succū excipiētibus: hoc celerri-
 ma euanescit. Et in alijs aut generibus iprobatur maxi-
 me nigrū ac molle. Id enim argumentū est cæra adulte-
 rati. Alterū genus heracleon uocāt: & ab Hercule inue-
 tum tradūt. Alij origanū heracleoticū siluestre: quoniā
 est origano simile: radice inutili. De origano diximus.
 Tertium panaces chironeon cognominatur ab inuento-
 re. Foliū eius lappato simile: maius: tamē & hirsutius.
 Flos aureus: radix parua. Nascitur pinguibus locis. Hu-
 ius flos efficacissimus eoq; amplius q̄ supradicta p̄dest
 Quartū genus panaces ab eodē Chirone repertū centau-
 ricū cognominatur. Sed & phanarceon in cōtrouersia
 inuētione a Pharnace rege deductū. Seritur hoc longio-
 ribus q̄ cætera folijs: & serratis. Radix odorata in um-
 bra siccatur: uinoq; gratiā adiicit: Huius genera duo fe-
 cere: alterū leuioris folij: alterū tenuioris. Heracleon si-
 derion & ipsum ad Hercule inuentū est: caule tenui di-
 gitorum quottuor altitudine. Flore puniceo: folijs coriā-
 dri. Iuxta lacus et amnes inuenitur. Omniaq; uulnera
 ferro illata efficacissime sanat. Est chironis inuentū am-
 pelos: quæ uocatur chironia: de qua diximus inter uites.
 Sicuti de herba cuius inuētio assignatur Minervæ. Hercu-
 li quoq; eā adscribūt: quæ apollinaris ap̄d arabas alterū
 siue altercāgenū: ap̄d græcos uero hyoscyamos appella-
 tur. Plura eius ḡna: unū nigro semine folijs pene purpu-
 reis spinosū: talis nascitur i gallacia. vulgare aut cādidi-
 us ē fruticosus: altius papauere. Tertij semē iriōis semī
 simile et oīa īsanā gignētia: capitisq; uertigies. Quartū
 genus molle: lamudinosum pigrius cæteris. Cādidi semē

nis: in maritimis nascens: hoc recepere medici. Itē ruffi
feminis non unq̃ ante candidum rufescit: si non e matu-
ruit: improbatuq; . Et alioquin nullū: nisi cū inaruerit
legitur: natura uini. Ideoq; mētē caputq; infestās. V sus
feminis & per se & succo expresso. Exprimitur separa-
tim: & caulibus folijsq; utuntur & radice: temeraria
in totum (ut arbitror) medicina. Quippe etiam folijs cō-
stat mentem corrumpi: si plura q̃ quattuor bibantur.
Etiam antiqui in uino febrem depelli arbitrabantur. Et
oleum fit ex semine: ut diximus: quod ipsum auribus in-
fufum tentat mentem: mireq; cōtra uenenū remedia p-
didere iis: qui id bibissent: & ipsum pro remedijs: adeo
nullo oia experiēdi fuit: ut cogerētur etiā uenena pdesse.

De linozoste: parthenio: hermipoda: siue potius mer-
curiali: & achillea: & panace: heraclea: sideriti: mil-
lefolio: & de scopia regia: & hermineo: teucrio: sple-
nio: de melāpodio: siue helleboro: quotue eorū genera
& de nigro helleboro: & albo medicina: & quan-
do detur: & quō sumēdū: & quibus non dandum:
& quot mures necet.

Ca. v.

Inozostis siue parthenion a Marcurio inuen-
tus ē: ideo apud græcos hermopodā multi uo-
cāt. Eā apud nos oēs mercuriale. Duo eius ge-
nera: masculus & fœmina quæ efficacior: caule cubita-
li interdū ramoso in cacumine: ocimo angustioribus fo-
lijs: geniculis densis: alarū cauis multis: semine in geni-
culis depēdēte: fœminæ copioso: mari iuxta genicula stā-
ti rariore ac breui: cōtortoq;. Fœminæ soluto & cādido
Folia maribus nigriora: fœminis cādidiora: radix supua
cia: ptemuis. Nascūtur ē cāpestribus cultis. Mirū ē quod
de utroq; eorū genere proditur. Vt mares gignātur hūc
facere: ut fœminæ: illam. Hoc contingere si a conceptu

P iij

LIBER

succus protinus bibatur in passo: edanturue folia decocta ex oleo & sale: uel cruda ex aceto. Quidā decoquūt eam in nouo fictili cum heliotropio: & duabus aut tribus spiciis donec decoquatur. Decoctum dari iubent: & herbam ipsam in cibo altero die purgationi mulieribus per triduum: quarto die a balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum usu prædicauit illas. Easq; ad hunc modum adhuc medicorum nemo nouit. Ille eas uulnæ cum melle uel rosaceo uel lilino: uel irino admo- uit: item ad ciendos menses secundasq;. Hoc idem præsta- re potu forisq; dixit. Instillauit auribus surdis succum inmixitq; cum uino uetere. Alio folia imposuit: epipho- ris: stranguriæ & uesicæ. Decoctum eius dedit cum myr- rha & thure. Alio quidem soluendæ: uel in febris deco- quatur quantum manus capiat i duobus sextarijs aquæ ad dimidias bibitur sale & melle admixto: necnon cū ungula suis: aut gallinaceo decoctum salubrius. Purga- tionis causa putauere aliqui utranq; dandam: siue cum malua decoctum. Thoracem purgat. Bilem detrahunt. Sed stomachum lædunt. Reliquos usus dicemus suis lo- cis. Inuenit & achilleon Achilles discipulus Chironis qua uulneribus mederetur: quæ ob id achilleos uocatur. Hac sanasse Thelephum dicitur. Alij primum eruginem inuenisse utilissimam emplastris: ideoq; depingitur ex cuspidē decutiens eam gladio in uulnus Thelephi. Alij utroq; usum medicamento uolunt. Aliqui & hanc pa- nacem heracleon: alij sideritem. Hanc apud nos millefo- liam uocāt cubitali scapo ramosam: minutioribus q̄ fœ- niculi folijs uestitam ab imo. Alij fatentur quidem illā uulneribus utilem: sed ueram achilleon esse scapo caru- leo pedali: sine ramis ex omni pte singulis folijs rotūdis eleganter uestitā Alij quadrato caule: capitibus maru

bū folio ārcus. Hāc etiā p̄cisos nervos glutinare faciunt
aliȳ sideritē ī macriȳ nascētē cū teritur fœdi odoris. Et
annū aliam similem huic: sed cādidiōribus foliȳ & pi
guioribus tenuioribus cauliculis in uineis nascentem.
Aliam uero binum cubitorum ramulis exilibus triangu
lis: folio filicis: pediculo longo: betæ semine: omnes uul
neribus p̄cipuas. Nostri eam quæ est latissimo folio:
scopam regiam uocant: Medetur anginis suum. Inuenit
& teuat eadem ætate teucrion: quam quidam Hemio
nion uocant: spargentem iuncos tenues: folia curua aspe
ris locis nascentem: austero sapore: nunquam florentem.
Neq; semen gignit. Medetur lyenibus. Constatq; sic in
uentam: cum extra super eam proiecta essent fertur adhæ
sisse lyeni: eumq; exinanisse. Ob id a quibusdam spleniō
uocatur. Narrant sues quī radicem eius edunt: sine splene
inueniri: Quidam ramis hysopi surculosam: folio fabæ.
Eodem nomine appellant: & colligi florentem adhuc
iubent adeo florere nō dubitant: maximeq; ex ciliciȳ &
pysidiæ montibus laudant. Melampodis fama diuinatio
nis artibus nota est. Ab hoc appellatur unum hellebori
genus melampodion. Aliqui pastorem eodem nomine in
uenisse tradunt: capras purgari pastore illo animaduere
tente: datoq; lacte earum: sanasse p̄ætidas furentes.
Quamobrem de omnibus eius generibus dici simul con
uenit. Prima duo sunt candidum ac nigrum. Hoc radici
bus tantum intelligi tradunt pleriq; . Aliȳ folia nigri
platani similia: sed minora nigrioraq; . & pluribus di
uisuris scissa. Albi betæ incipientis. Hæc quoq; nigriora
& canalicum dorso rubescentia. Vtraq; caule palmi feru
laco bulborum tunicis conuoluto radice fibrata aparuz
modo. Nigro: equi: boues: sues: necantur. Itaq; cauent id
cum candido uesantur. Tempestiuum esse tradunt messi

LIBER

bus. plurimum autem nascitur in oeta monte. Et optimo uno eius loco circa pyram. Nigrum ubiq; prouenit: sed melius in helicone: qui mons & alijs laudatur herbis. Candidum probatur oeteum. Secundum ponticum. Tercio loco heleaticum: quod in uitibus nasci ferunt. Quarto parnasium quod adulteratur etolico ex uicino. Nigrum ex ijs melampodion uocant: quo & domos suffiunt purgantq; aspergentes se & pecora. Cum precatone solenni hoc & religiosius colligitur. Primus enim gladio circumscribitur. Deinde qui succisurus est ortum spectat. Et precatur: ut id liceat sibi concedentibus dijs facere. Obseruatq; aquilæ uolatus: fere enim secantibus interest. Et si prope aduolauerit: moriturum illo anno qui succidit: augurium est. Nec album facile colligitur: caput aggrauas maxime: nisi præsummatum alium: & subinde uinum sorbeat: celeriterq; fodiatur. Nigrum alij entomon uocant: alij polyrhizon: purgat per inferna. Candidum autem uomitione. Causasq; morborum extrahit. Quondam terribile. Postea tam promiscuum: ut pleriq; studiorum gratia ad prouidenda acius quæ commentabantur: sæpius sumptitauerint. Carneadem responsurum zenonis libris. Drusum quoq; apud nos tribunorum popularium clarissimum: cui ante omnes plebs adstans plausit: optimates uero bellum marsicum imputauere: constat hoc medicamento liberatum comitali morbo in antycira insula. Ibi enim tutissime summitur: quoniam (ut diximus) sesamoides admiscent. Italia ueratrū uocat. Farina eorum per se & mixta radica: quæ lanas diximus lauari: stermitamentum facit. Amboq; somnum. Leguntur autem tenuissime radices breuesq; ac uelut decurtatæ etiam hæ. Nam summa quæ est crassissima æpis similis canibus tantum datur purgatio

nis causa. Antiqui radicem corticemq; carnosissimum eli-
 gebant: quo tenuior eximeretur medulla. Hanc humidis
 spongijs opertam turgescantemq; in longitudinez finde-
 bant. Deinde fila in umbra sicabant ijs utentes. Nūc ra-
 mulos ipsos ab radice sua gravissimi corticis: ita dantes.
 Optimum quod acre gustu: feruensq; in frangendo pul-
 uerem emittit. Durare uim eius. xxx. annis ferunt. Nigrū
 medetur paralyticis: insanientibus: hydropicis dummo-
 do citra febrim: podagris ueteribus: articularijs morbis.
 Trahit aliuum & bilem: pituitasq;. Ex aqua datur ad le-
 niter moliendam aliuum plurimum drachma: modice
 quattuor obolis. Miscuere aliqui & scamoneam: sed tu-
 tius salem. In dulcibus datum copiosius periculū infert.
 Oculorum caliginem fotu disautit. Ob id quidam & in-
 unxere. Tritum strumas: suppurata: duritias concoquit:
 & purgat. Item fistulas tertio die exemptum. Verru-
 cas tollit cū squamis aeris: & sādara. Hydropicorū uē-
 tri ipōitur cū farina hordeacea & uīo. Pecorū & iumē-
 torū pituitas sanat surculo p aurem traiecto: & postero
 die eadē hora exēpto. Scabiē quadrupedū cū ture & cæ-
 ra ac picē uel cū pissileo. Albū optimū: qd celerrie mouet
 sternutamēta: s; multū terribilius nigro. p̄cipue si qs ap-
 patū poturorū apd ātīquos legat: cōtra horrores: strāgu-
 latus: itēpestinas sōni uires: singultus ifinitos: aut sterna-
 tamēta: stomachi dissolutōes: tardiores uomitus aut lōgī
 qores: exiguos aut nimios. Quippe alia dare soliti: q cō-
 citaret uomitōes: ipm q; helleborū extraherēt medicamen-
 tis: aut clysteribus: saepe ēt sanguie uīs emissio. Iā uero &
 cū pspe adat terribilius uisu i uarijs coloribus uomitio-
 nū: & post uomitōes obseruatōe alui: balnearū dispēsa-
 tōe: totius corporis cura antecēdēte: oīa hēc magno terrore
 & fama. Nāq; tradūt absumi carnē si coquatur una. S3

LIBER

antiquorum uitium erat: q̄ propter hos metus parcius dabant cum celerius erumpat: quo largius sumitur. Themison binas non amplius drachmas donauit: sequentes & quaternas dedere. Claro Heropoli preconio: qui helleborum fortissimi ducis similitudini æquabat. Concitatis enim intus omnibus ipsum in primis exire. Præterea mirum inuentum est: q̄ incisum forficulis ut diximus: cribrant: cortex remanet. Hoc inanito medula addit. Hæc in nimia purgatione data: uomitiones sistit. Cauendum est fœlici quoq; cura: ne núbilo detur die: quippe impati- biles cruciatus existunt. Nam æstate potius q̄ hyeme dā- dum non est in dubio. Corpus septem diebus præparan- dum cibis acribus: abstinentia uini: quarto & tertio die uomitionibus: pridie cœnæ abstinentia. Albus & dulci da- tur: aptissime uero in lacte aut pulte. Nuper inuenere dis- sectis raphanis inserere helleborum: rursusq; comprime- re raphanos: ut transeat uis: atq; eo lenimento dare. Reddi post quattuor fere horas incipit. Totum opus sep- tenis peragitur horis. Medetur ita morbis comitialibus: ut diximus uertigini: melancholicis: insanientibus: lym- phaticis: elephantia albæ: lepris: tetano: tremulis: poda- gricis: hydropicis: incipientibusq; tympanicis: stoma- chicis: spasticis: clinicis: ischiadicis: quartanis quæ aliter non desinant: tussi ueteri: inflammationibus: torminibus redeuntibus. Vtunt dari senibus & pueris. Item molli- bus ac fœminei corporis: animæ exilibus: aut teneris: & fœminis minus q̄ uiris. Item timidis: aut si exulera- ta sint præcordia: uel tumeant: minimeue sanguinem ex- creantibus causarijs: uel latere: uel faucibus. Medetur ex- tra corporis eruptionibus pituitæ cum axungia salsa il- litum: item suppurationi ueteri. Mures polenta admixtū- neat. Galli sagittas in uenatu helleboro tingunt: circum

cisq; uulnere teneriorem sentiri carnem affirmant. Muscæ quoq; necantur albo trito & cum lacte sparsa. Eodē & phthiriasis emendatur.

De mithridatia: & scordoti siue scordio: & polemonia: uel philateria: uel chiliodynamia: & eupatoria: & centaurea: siue chironia: & de lecto antareo: libadio: felle terræ: & triorche: medicina. C. vi.

psi Mithridati Crateias adscripsit unam mithridatiam uocatam. Huic folia duo a radice achanto similia. Caulis inter utraq; sustinens roseum florem. Alteram lenam scordotin siue scordion: ipsius manu ad scriptam: magnitudine cubitali: quadrā gulo caule: ramosam quernæ similitudine folijs lanuginosis. Reperitur in ponto campis pinguibus humidisq; gustus amari. Est & alterius generis: latioribus folijs: mentastro similis: plurimosq; utraq; ad usus: per se: & inter alia in antidotis. Polemoniam alij philateriam a certamine regum inuentionis appellant. Cappadoces autem chiliodynamam radice crassâ: exilibus ramis: quibus in summis corymbi dependent: nigro semine: cetero rutæ similis. Nascitur in montosis. Eupatorio quoq; regiam auctoritatem habet. Caulis lignosi nigricantis hirsuti: cubitalis aliquando: & amplioris: folijs per intervalla. y. ut canabis per ambitum incisis quinq; partito nigris & ipsis plumosisq; radice superuacua. Semen dysentericis in uino potum auxiliatur unice. Centauria cularatus dicitur Chiron cum Herculis exaptus hospitio pertractanti arma: sagitta excidisset in pedem: quare aliqui chironium uocant. Folia sunt lata & oblonga: serrata ambitu densa ab radice: caules ternum cubitorum geniculati. In ijs capita æu papauerum. Radix uasta: rubescens: tenera fragilisq; ad bina cubita madida. Succo ama

LIBER

ra cum quadam dulcedine. Nascitur in collibus pigui solo. Laudatissima in arcadia: elide: messenia: pholoe: & lyceo: atq; in alpibus: pluribusq; locis in lycia. Quidam ex ea lycium faciunt. Vis in uulneribus tanta: ut cohaerescere etiam carnes tradant: si coquantur simul. In usu radix tantum duabus drachmis bibenda quibus dicitur: si febris sit: in aqua trita: ceteris in uino. Medetur & omnium morbis decoctæ succus: Est alterum centaurion cognomine lecton: minutis folijs: quod aliqui libadiō uocant: quoniam secundum fontes nascitur: origani simile angustioribus & longioribus folijs anguloso caule: palmum alto fruticanti: flore lychnidis: radice tenui: & superuacua succo effrax. Ipsa herba autumnō legitur: succus e fronde. Quidam caules concisos mades faciunt diebus. xviij. atq; ita exprimunt. Hoc centaurion nostri fel terræ uocant: propter amaritudinem summam. Galli exacum: quoniam omnia mala medicamenta potius e corpore eximat per alium. Tertia est centauris cognomine triorchis. Qui eam secat rarum est ut non uulneret sese. Hæc succum sanguineum mittit. Theophrastus defendi eam: impugnariq; colligetes tradit a triorchæ accipitru genere: a quo & nomen accepit. Imperiti confundunt hæc omnia: & uni generi assignant.

De climeno: & gentiana: & lysimachia: & parthenide: & artemisia: & ambrosia: & nymphaea: heracleo: & euphorbia medicina. Ca. yij.

Limenos a rege herba appellata est hederæ folijs ramosa caule inani articulis præcincta: odore graui & semine hederæ: siluestribus & montosis nascentis. Quibus morbis pota medeatur: diemus. Sed hic indicandum est dum medeatur: sterilitatem pota etiam in uiris fieri. Græci plantagini similes

esse dixerunt: caule quadrato: folliculis cum semine inter se implexis: uelut in polyporum cirris. Est succus autem in usu. Vis eius summa in refrigerando. Gentianam inuenit Gentius rex illyriorum ubiq; nascentem: in illyrico tamen præstantissimam folio fraxini: sed magnitudine lactucæ: caule tenero pollicis crassitudine: cauo & inani: ex interuallis foliato: trium aliquando cubitorum: radice lenta: subnigra sine odore aquosa: montibus subalpinis plurima. Vtus in radice & succo. Radicis natura est excafactoria: sed prægnantibus nõ bibenda. Inuenit Lysimachus herbam lysimachiam: quæ ab eo nomen retinet: celebrata Erasistrato. Folia habet salicis uiridia: florem purpureum: fruticosa: ramulis erectis odore graui: gignitur in aquosis. Vis eius tanta est: ut iumentis discordantibus iugo imposita asperitatem cohibeat. Mulieres quoq; hanc gloriam affectauere. In quibus artemisia uxor Mausoli adoptata herba: quæ antea parthenis uocabatur. Sunt qui ab artemide artemisiam cognominatam putent: quoniam priuatim medicatur foeminarum malis: absinthij autem modo fruticosa maioribus folijs pinguibusq;. Ipsius duo genera. Altera latioribus folijs: altera tenera tenuioribus: & non nisi in maritimis nascentis. Sunt qui in mediterraneis eodem nomine appellant simplici caule: minimis folijs: flores copiosi erumpentes: cum uia maturescit odore non in iucundo: quam quidam botrin: alij ambrosiam uocant. Talis in cappadocia nascitur. Nympha nata traditur a nymphea zeletypia erga Herculem mortua. Quare heracleon uocant aliqui: alij rhopalon a radice clauæ simili. Ideoq; eos qui bibant eaz duodecim diebus coitu genituraq; priuari. Laudatissima in orchomeno & marathone Bo

LIBER

eoti Madon uocant : qui & semen edunt . Nascitur in
 aquosis : folijs magnis in summa aqua & alijs ex radi-
 ce prodeuntibus flore lilio simili : & cum defloruerit ca-
 piti papaueris . In caule secatur autumno . Radix nigra i
 sole siccat . Aduersaturq; & aluinis . Est & alia nym-
 phea in thessalia amne peneo : radice alba : capite lueto :
 rose magnitudine . Inuenit & patrum nostrorum eta-
 te rex iuba : quam appellauit euphorbiam medici sui no-
 mine & fratris musae : a quo Diuum Augustum conser-
 uatum indicauimus . Iidem fratres instituere a balneis
 frigida multa corpora astringi . Antea non erat mos ni-
 si calida tantum lauari sicut apud Homerum etiam inue-
 nimus . Sed Iuba uolumen quoq; extat de ea herba : &
 clarum praconium . Inuenit eam in monte atlante : spe-
 ctatur folijs acanthinis . Vis tanta est : ut uel e longinquo
 succus excipiat incise conto . Suscipitur excipulis utri-
 culo haedino . Humor lactis uidetur effluere . Siccat con-
 to . Sic thuris effigiem habet . Qui colligunt clarius ui-
 dent . Contra serpentes medetur . Quacumq; parte per-
 cussa uertice inciso & medicamento addito . Ibi getuli
 qui legunt haedino lacte adulterant : sed discernitur igni .
 Id enim quod sincerum non est fastidiendum odorem
 habet . multum infra hunc succum est qui in gallia fit
 ex herba chamaelea granum occiferente . Fractus ammo-
 niaco similis est : etiam leui gustu os accensum diu detinens :
 & magis ex intervallo donec fauces quoq; siccat .

De plantagine & buglosso : & cynoglosso : & bu-
 phthalmo : & scythia : & de spartania : & hippia-
 ce : & ischaemone : & betonica : & cantabrica : & co-
 siligine : & hiberida : & chelidonia : & canaria :
 & elaphobosco : & dictamno : & aristolochia : &
 quod eius delectatione inuoluant pisces : & statiz

piantur: & medicinae cōtra serpētū ictus ex herbis
quas superius noiauit: & de argemonia. Ca. viij.

Elebrauit & themison medicus vulgarē her
bam plantaginē tanq̄ inuentor uolumine de
ea edito. Duo eius genera. Minor angustiori-
bus folijs & nigrioribus: linguae pecorum similis:
caule anguloso in terrā inclinato in pratis nascens. Al-
tera maior folijs laterū modo inclusa: quae quia septena
sunt quidā eam heptapleuron uocauere. Huius & cau-
lis cubitalis est: & napi similis. Nascitur in humidis
multo efficacior. Vis mira in siccando densandoq; cor-
pore cauterij uicem optinens. Nulla res aequae sistit flu-
ctiones: quas graeci rheumatismos uocāt. Tūgitur huic
Boglossos boum linguae similis: cui praecipuū q̄ in uinū
deiecta animi uoluptates auget: & uocatur euphrasi-
num. Iūgitur & cynoglossos caninas imitans linguas
topiarijs operibus gratissima. Aiuntq; quae tres thyrsos
seminis emittat: eius radicē potā ex aqua ad tertianas
prodesse: quae quattuor ad quartanas. Est alia similis ei:
& quae ferat lapas minutas. Eius radix potā ex aqua
ranis & serpentibus aduersatur. Est & bupthalmos
similis boum oculis: folio fœniculi: circa oppida nascēs
fruticosa caulibus: qui & manduntur decocti. Quidā
cochlam uocant. Hæc cum cæra sciromata discutit. Inue-
nere herbas & uniuersæ gentes. Scythia eam primum:
quae scythice uocatur: circa boætiā nascens prædulcis.
Aliā quoq; utilissimā quā spartaniā uocāt. Magna &
ea cōmendatio: q̄ in cre eā hñtes famē sitimq; non sen-
tiunt. Idem præstat apud eos hippice dicta: q̄ in equis
quoq; eundē effectū habeat. Tradūtq; his duabus herbis
scythas etiam in duodenos dies durare in fame sitiq;.
Ischemonē thracia inuenit: qua ferūt sanguinē sisti: non

Q

LIBER

aperta modo uena: sed etiam præcisa. Serpit e terra mis-
 lio similis: folijs asperis & lanuginosis farcitur in an-
 res. Quæ in italia nascitur: & sanguinem eodem adal-
 ligata sistit. Vetonæ in hispania eam quæ betonica di-
 citur in gallia. In italia autem serratula a græcis cestron
 aut psychotrophon ante cunctas laudatissima. Exit an-
 gulofo caule cubitorum duum a radice spargens folia fere
 lappathi serrata semine purpureo. Folia siccantur in fa-
 rinam plurimos ad usus. Fit uinum ex ea & acetum sto-
 macho & claritati oculorum. Tantumque gloriæ habet: ut
 domus in qua sata sit tuta existimetur a piaculis om-
 nibus. In eadem hispania inuenta est catabrica per Di-
 ui Augusti tempora a cantabris reperta. Nascitur ubique
 caule innceo pedali in quo sunt flosculi oblongi uelut ca-
 lathi. In ijs semen perquam minutum. Nec alias defuere hi-
 spaniæ herbis exquirendis: ut in quibus etiamnum hodie
 in uirorum lætiore conuictu potionem e centum herbis
 mulso additis credidere saluberrimam suauissimamque. Nec
 quisque genera earum iam nouit aut multitudinem. Nu-
 merus tantum constat in nomine. Nostra ætas memi-
 nit herbam in marsis repertam. Nascitur & aquiculis
 circumuicium neruesiæ uocatur consiligo. Prodest ut de-
 monstrabimus suo loco deploratis in pthisi. Inuenit nu-
 per & Seruilius Democrates primus medentium quam
 appellauit hiberidam quam ficto nomine inuentioni eius
 assignato carmine. Nascitur maxime circa uetera mo-
 numenta parietinasque & inculta itinerum. Floret sem-
 per folio nasturtij: caule cubitali: semine tam paruo: ut
 uix aspici possit. Radici odor nasturtij. Vnus æstate ef-
 ficacior: & recenti tantum. Tunditur difficulter. Co-
 xendricibus & articulis omnibus cum axungia modica
 utilissima: uiris plurimum quaternis horis: feminis mi-

nus dimidio adalligata: ut dein in balneū descendatur
in calidā & postea oleo & uino corpus perungatur:
diebusq; uicenis iterpositis idem fiat si qua admonitio
doloris super sit. Hoc modo rheumatismos oēs sanat ocu-
los. Imponitur non in ipsa inflammatiōe: sed imminu-
ta. Animalia quoq; inuenere herbas: in primisq; chelido-
niam. Hac enim hirundines oculis pulorū in nido resti-
tuunt uisum: ut quidam uolunt etiam erutis oculis. Ge-
nera eius duo. Maior fruticoso caule: folio pastinacæ er-
raticæ ampliore: ipsa altitudine duum cubitorū. Colos
albicans: flos luteus. Minori folia hederæ rotundiora
minus candida. Succus croci mordax. Semen papaueris
Florent aduentu hirundinum. Discessu marcescunt. Flo-
rentibus succus exprimitur: & in æreo uase cum melle
attico leniter cinere feruenti decoquitur: singulari re-
medio contra caligines oculorū. Vtuntur & per se suc-
co in collyrijs: quæ chelidonia appellantur ab ea. Inue-
nerunt & canes canariā: qua fastidiū deducūt: eamq;
in nostro conspectu mandunt: sed ita ut nunq̃ intelli-
gatur quæ sit etenim depasta cernitur. Notata est autē
animalis huius malignitas in alia herba maior. Percus-
sus enim a serpente: mederi quadā sibi dicitur: sed illam
homine inspectante nō decerpit. Simplicius cernæ mon-
strauere elaphoboscon: de qua diximus. Item seseli eni-
xæ a partu dictamum ostendere (ut indicauimus) iulne-
ratæ eo pastæ statim decidentibus telis. Non est alibi
q̃ in creta: ramis prætenue: pulegio simile: feruens &
acre gustu: folijs tantū utūtur. Flos nullus ei est: aut se-
mē aut caulis. Radix tenuis & supernacua. Et in creta
autē nō spaciose nascitur: mireq; a capris expetitur. Pro
eo est et pseudo dictamū multis in terris nascens: folio
simili: ramulis minoribus a quibusdā condris uocatur.

LIBER

Minoris effectus statim intelligitur. Dictamū enim mīnima portione accēdit os: Qui legere eam: in ferula uel arundine condunt: praeligantq; ne potentia euanescat. Sunt qui dicant utranq; nasci multifariā: sed deteriore in agris pinguibus: uerā quidam dictamum non nisi in asperis. Est & tertium genus dictamnū uocatū: sed neq; facie neq; effectū simile folio sisymbrij: ramis maioribus procedente persuasione illa: quicquid in creta nascitur: infinito praeſtare cæteris eiusdē generis alibi genitis. Proxime quod in pernaſo: alioquin herbiferū eſſe & peliū montē in theſſalia. Et telethrium in enboea. Et totam arcadiā ac laconicam. Tradunt arcades quidem nō medicaminibus uti: sed lacte circa uer: quoniam tunc maxime succis herbæ turgeant: medicenturq; uberes paſcuæ. Bibunt autē lac uaccinū: quoniā boues omnino uoriferæ sunt in herbis. Potentia earum per quadripedes etiamnū duobus clariſ exemplis manifeſta fit. Circa abderā: & limitem: qui Diomedis uocatur equi paſti inflammantur rabie: circa pothniam uero & aſini. Inter nobiliſſimas ariſtoſchia nomen dediſſe grauide uidentur: quoniā etiā ariſte lechufes. Noſtri malū terre uocant: & quattuor genera eius ſeruant. Vnū tuberibus radicū rotundis folijs inter malū & hederā nigrioribus pinguioribusq;. Alterū maſculæ radice longa quattuor digitorū longitudine: baculi craſſitudine. Tertiū longiſſimæ tenuitatis uitis nouellæ cui ſit præcipua uis: quæ clematicis uocatur: ab alijs cretica. Omnes colore buxæ: caulibus paruis: flore purpureo. Ferūt baculas paruas uelut cappares. Valent radice tantum. Eſt & quæ piſtoſchia uocatur quarti generis: tenuior q̄ proxime dicta: denſis radicis capillamētis iunci plenioris craſſitudine. Hanc quidā polyrrhizon cognominant

Odor omnium medicatus. Sed oblonga radice tenuiori
q; gratior. Carnosi eni est corticis: unguentis quoq; nar
dinis conueniens. Nascuntur pinguibus locis & cam
pestribus. Effodere eas messibus tēpestiuū: ita desquam
mato terreno seruantur. Maxime tamē laudatur ponti
ca. Et in quocūq; genere ponderosissima quæq; medici
nis aptior. Rotūda contra serpentes. Oblōga in summa
tamē gloria est etiā modo. A cōceptu admota uuluis in
carne bubula mares figurat: ut traditur. Piscatores cā
paniæ radicē eam: quæ rotunda est: uenenū terræ uocat
coramq; nobis contusam immixta calce in mari sparse
re: aduolant pisces cupiditate mira: statimq; exanimati
fluitant. Quæ polyrrhizos cognominatur: conuulsis cō
tuisis ex alto præcipitatis radice pota ex aqua utilissi
ma esse traditur. Semine pleureticis & nervis cōfirma
re exalfacere. Eadē satyrion est uerū & effectus earū
ususq; dicendi sunt: Ordiendūq; a malorū omniū pessi
mo: idest serpentū ictu. Medentur ergo britānica hæ
ba. Panaces generū omniū radix e uino. Chironiæ &
flos & semen potū illitūq; ex uino & oleo. Prinatim
q; quæ cumila bubula appellatur. Polemonia uel phile
teris radicis drachmis quattuor ex mero. Teucria: fideri
tis scordotis: ex uino prinatim ad angues potæ & illi
tæ: siue succo siue folio siue decocto. Centauriæ maioris
radice drachma in uini albi cyathis tribus. Gentiana
præcipue aduersus angues duabus drachmis cū pipere
& ruta uini cyathis. vi. siue uiridis siue sicca. Et lysima
chia odorem fugiunt serpentes. Datur ex uino percussis
chelidonia. Morsibus imponitur betonica præcipue: cui
uis tanta perhibetur: ut inclusæ circulo eius serpētes ipse
se se interimant flagellando. Datur & ad ictu semen
eius denarij pondere cum tribus cyathis uini: uel farina

Q. iij

LIBER

drachmis tribus sextario aquae iponitur. Cantabricæ: di-
 Etami: aristolochiæ radicis drachma in uini hemina sæ-
 pius bibenda: prodest & illita ex aceto. Similiter pisto-
 lochiæ. Quin & omnino suspensa supra focum fugat e do-
 mibus serpentes. Argemonia quoque radice eius denarii po-
 dere in uini cyathis tribus potatur. Plura de ea conuenit
 dici ceterisque quæ primū nominantur. In eo autē genere mede-
 di primū conuenit: quā nominari in quo maxime ualebit
 Folia habet anemonæ equalia diuisa apij modo: caput
 in cauliculo papaueris siluestris: item radicem. Succum
 croci colore acrem & acutū. Nascitur & in aruis apud
 nos. Nostri tria genera eius faciunt: & id demum pro-
 bant cuius radix thus redoleat.

De agarico: & echyo: & hyoscyamo: & hierabota-
 ne: & blattaria: & lemonia: & quinq; folio: &
 sparganio: & danco: & persolata: & arctio: & cy-
 clamino: & peucedano.

Ca. ix

Garicon ut fungus nascitur in arboribus circa
 a bosphorum: colore candido. Datur obolis quattuor
 or contritū cum binis cyathis aceti mulsi. Id quod
 in gallia nascitur infirmius habetur. Præterea mas spif-
 sior amariorque. Hic & capitis dolores facit. Fœmina so-
 lutior in initio gustus dulcis: mox in amaritudinem tra-
 sit. Echyos utriusque generis pulegio similis. Folijs coro-
 nata: drachmis duabus ex uini cyathis quattuor datur.
 Item altera quæ lanugine distinguitur spinosa: cui &
 capitula uiperæ similia sunt hæc ex uino & aceto. Qui-
 dam echyon personatā uocant: cuius folio nullum est la-
 tius: grandes lapas ferentem. Huius radicem decoctā ex
 aceto dant potui. Hyoscyamū contusum cum folijs ex ui-
 no datur peculiariter contra aspidas. Nulla tamen ro-
 manæ nobilitatis plus habet quam hierabotane. Aliqui peri-

Stereon: nostri uerbenacam uocant. Hæc est quæ legatos
ferre ad hostes indicauimus. Hæc ionis mensa uertitur.
Domus purgantur: lustranturq;. Genera eius duo sunt.
Foliosa quæ fœminâ putant. Mas rarioribus folijs. Ra=
muli utriusq; plures: tenues: cubitales: angulosi. Folia mi=
nora q̃ quercus: angustioraq;: diuisuris maioribus: flos=
glaucus: radix lōga: tenuis. Nascitur ubiq; i planis aquo=
sis. Quidā nō distinguūt: sed unū omnino genus faciunt
quoniā utraq; eosdem effectus habeat. Vtraq; sortiūtur
galli: & præcūnt responsa. Sed magi utiq; circa hæc
insaniunt. Hæc perunctos impetrare quæ uelint: frebres
abigere: anicitias conciliare nulliq; non morbo mederi.
Colligi circa canis ortum debere: ita ut ne luna aut sol
conspiciatur: fauis ante & melle terræ ad piamentum
datis. Circumscriptâ ferro effodi sinistra manu & in
sublime tolli. Siccari in umbra separatim: folia: caulem:
radicem. Aiuatq; si aqua spargatur triclinium: qua ma=
duerit: latiores conuictus fieri. Aduersus serpentes conte=
ritur ex uino. Est similis uerbasco herba: quæ sæpe fallit
pro ea capta: folijs minus candidis: candiculis pluribus
flore luteo. Hæc abiecta blattas in se contrahit: ideoq; ro=
mæ blattariam uocant. Lemonium succum lacteum mit=
tit: concrescētē gūmi modo humidis locis. Datur denarij
pondus in uino. Quinquefoliū nulli ignotū ē: cū etiā fra=
ga gignēdo cōmēdetur. Græci uocāt pētāpētes siue cha=
mezeleon siue pētaphylō. Cū effoditur rubrâ hēt radicē.
iārescēs nigrescit & angulosa. Fit nomē a nūero foliorū
hēt. Et ipsa herba icipit & desinit cū uite. Adhibetur et
purgādis domibus. Aduersus serpētes bibitur & eius ra=
dix quæ sparganion uocatur ex uino albo. Danci genera
quattuor fecit Petronius Diodotus quæ psequi nihil at=
tinet: cum sint differētiæ due. Probatissimæ i creta mox

Q. iij

LIBER

in achaia & in siccis ubicunq; nati: sceniculi similitudi-
 ne: candidioribus folijs & minoribus hirsutisq;. Caule
 pedali recto: radice suauissimi gustus & odoris. Hoc ge-
 nus in saxosis nascitur meridianis. Reliqua genera ubiq;
 nascuntur terrenis collibus limitibusq; nec nisi pinguis
 lo: folijs coriandri: caule: cubitali: capitibus rotundis: sæ-
 pe pluribus q̃ ternis: radice lignosa: sed cum inaruerit su-
 peruacua. Semen eius cymino simile: prioris milio albū
 acre odoratum omnibus & feruens. Secundum priore
 uehementius est: ideoq; parce summi debet. Si iam maxi-
 me tertium genus facere libeat est simile staphylino: qđ
 pastinacam erraticam appellant: semine oblongo: radi-
 ce dulci. Omnia hæc & hyeme & æstate sunt intacta
 quadrupedi nisi post abortus. Ex aliis usus fœminis. Ex
 creta radicis dulcis: & magis ad serpentes est. Bibitur
 e uino drachma una. Datur & quadrupedibus percus-
 sis. Therionarca alia q̃ magica & in nostro orbe nasci-
 tur: fruticosa folijs subuirdibus: flore roseo. Serpentes ne-
 cat cuiunq; admota fuerit. Et hæc torporem affert. Per-
 solatam quam nemo ignorat: græci uero arction uocant
 folia habet maiora etiam cucurbitis & hirsutiora ni-
 grioraq; & crassiora: radicem albam & grandē. Hæc
 ex uino bibitur denariorum diuum pondere. Item cycla-
 mini radix contra serpentes omnes. Folia habet minora
 q̃ hedera nigriora & tenuiora sine angulis in quibus al-
 bicant maculæ. Caule exiguo: inani floribus purpureis:
 radice lata: ut rapum uideri possit: cortice nigro. Nasci-
 tur in umbrosis. A nostris tuber terræ uocatur. In omni-
 bus serenda domibus. Si uerum est ubi sata sit nihil no-
 cere mala medicamenta Amuletum uocant: narrantque
 ea ebrietatē repræsentari. Addita i uinū radice: & sicca-
 ta scyllæ modo cōfissa reponitur: decoquiturq; eadē ad

crassitudine mellis. Suū tamen uenenū inest ei: tradūtq;
 si prægnañs radicē transgrediatur: abortū fieri. Est &
 altera cyclaminos cognomine cyssanthemos geniculatis
 caulibus superuacuis a priore distans circa arbores se
 uoluens acinis hederae: sed mollibus. Flore candido: spe-
 cioso: radice superuacua. Acini tantum in usu: gustu acri:
 sed lenti. Siccantur in umbra: tūsq; diuidūtur in pastil-
 los. Mihi & tertia cyclaminos demonstrata est: cogno-
 mine chamæissos uno omnino folio: radice ramosa: qua
 pisces necabantur. Sed inter primas celebratur penæda-
 num: laudatissimum in arcadia: mox samothrace. Caulis
 est ei tenuis: longus fœniculo similis: iuxta terram folio
 sus: radice nigra crassa: graui odore: succosa. Gignitur in
 montibus opacis. Foditur exitu autumnī. Placent tener-
 rimæ & altissimæ radices. Hæ conciduntur in quater-
 nos digitos offeīs cultellis: funduntq; succum in umbra
 capite prius & naribus rosæo perunctis: ne uertigo sen-
 tiatur. Et alius succus inuenitur caulibus adhærens inci-
 sisq; manat. Probaturn crassitudine mellea: colore ruffo
 odore suauiter graui feruens gustu. Et hic in usu & ra-
 dix: & decoctum eius pluribus medicamentis. Succo ta-
 men efficacissimo: qui resoluitur amaris amygdalis: aut
 ruta. Bibiturq; contra serpentes & ex oleo perun-
 ctos tuetur.

De ebulo: & uerbasco: & thelegono: & de phry-
 nio: & de alisma: & de peristereo: & de moly: &
 antirrhino: & contra mala medicamenta: & de
 pericarpo.

Ca. x.

Buli quoq; quē nemo ignorat: fumo fungātur
 e serpentes. Priuatim aduersatur scorpionibus
 polemonia radix uel alligata tantū. Itē pha-
 latio ac cæteris minoribus uenenatis: Scorpionibus ari-

LIBER

Stolochia: Agaricū obolis q̄ttuor i uini mixti cyathis to-
tidē. Verbenaca & phalāgio cū uino aut posca. Itē quī
quefoliū daucum. Verbasca grāci plomon uocant. Gene-
ra habet prima duo. Albū in quo mas intelligitur. Alte-
rū nigrū: in quo foemina. Tertiū genus nō nisi in siluis i-
uenitur. Sūt folia brassicæ latiora: pilosa: caulis erectus:
cubitali amplior. Semen nigrum inutile. Radix una cras-
situdine digiti. Nascūtur & in cāpestribus. Siluestri fo-
lia eleliphaci: alta: ramis lignosis. Sūt & plomides duæ
hirsutæ: rotūdis folijs: humiles. Tertia lychnitis uocatur
Ab alijs aut thryalis folijs ternis aut cū plurimū quater-
nis crassis pinguibusq;: ad lucernarū lumina aptis. Aiūt
in folijs eius q̄ foeminā diximus: ficus omnino nō putre-
scere. Distingui genera hæc pene superuacuum est: cū sint
omnia eiusdem effectus. Cōtra scorpiones bibitur radix
cum ruta ex aqua: magna amaritudine: sed effectū pari.
Thelegonon herba ab alijs scorpion uocatur propter si-
militudinem radicis: cuius tactu moriuntur scorpiones.
Itaq; contra eorum ictus bibitur. Scorpionem mortuum
si quis helleboro candido linat: reuiuiscere aiunt. Thele-
gonon omnem quadrupedem necat imposita uerendis ra-
dice. Folio quidem intra eundem diem quod est simile cy-
clamino: Ipsa geniculata nascitur in opacis. Scorpioni-
bus aduersatur & betonicæ succus ac plantaginis. Sūt
& ranis uenena rubetis maximis. Vidimusq; psyllos in
artamine patinis cādefactas admittentes ociores etia; q̄
aspidum perniciē. Auxiliatur eis phryniō in uino pota.
Aliqui neurada appellāt: alij poterion floribus paruis:
radicibus multis nervosis bene olentibus. Item alisma q̄
alij demasomion: alij lyron appellant. Folia ei plantagi-
nis nisi angustiora essent: & magis laciniosa: conuexa:
q; in terram. Alias etiam uenosa similiter. Caule simpli

eter tenui: cubitali: apite thyrsi: radicibus densis: tenui-
bus: ut ueratri nigri: acribus: odoratis: pinguibus. Nasci-
tur in aquosis. Alterum genus eiusdem in siluis nigrius
maioribus folijs. Vnus in radice utriusq; aduersus ranas
& lepores marinos drachmæ pōdere in uino potu. Le-
pori marino aduersatur: & cyclaminos. Veneni uim ca-
nis quoq; rabidi morsus habet. cōtra quos erit cynorho-
dū: de quo diximus. Plantago ad omnes bestiarum mor-
sus pota atq; illita prodest. Betonica ex mero ueteri. Peri-
stereos uocatur caule alto foliato acumine in alios can-
les se spargens: columbis admodu; familiaris. Vnde &
nomen. Hanc habentes negant latrari a canibus. Proxi-
ma ab his malis uenena sunt: quæ sibi metip̃i homines ex
cogitant. Contra hæc omnia magicasq; artes erit primū
illud Homericum moly. Dein mithridatia & scordotis
& cantaurium. Pota omnia mala medicamenta exigit p̃
alium. Betonica semē in mulso aut passo uel farina dra-
chma in uini ueteris cyathis: iij. uomere cogēdi atq; ite-
rum bibere: ijs qui quotidie gustent eam nulla nocitura
mala medicamenta tradunt. Poto ueneno aristolochia
subuenit eadē mēsurā q̃ cōtra serpētes. Quique folij suc-
cus. Agarichū postq̃ uomuerint denarij pōdere ex aquæ
mulsæ cyathis tribus. Antirrhinon uocatur siue Anarrhi-
non. siue lychnis agria: siue similis lino: radice nulla: flo-
re hyacinthi: semine uitulinariū. Ex hoc perunctos uenu-
stiores fieri: nec ullo malo medicamento lædi posse: aut
ueneno: si quis: brachiali hēat: arbitratur magi. Simili-
ter eā q̃ eupleā uocāt: tradūtq; ea perunctos cōmēdationis
esse famæ. Artemisiā quoq; secū habētibus negant nocte
mala medicamenta bestiamue ullam: ne solem quidem.
Bibitur & hæc ex uino aduersus opium. Alligata priua-
tim potens traditur potatue aduersus ranas. Pericarpum

LIBER

bulbi genus est. Duæ eius species: cortice rubro alterū: alterū nigro papaueri simile. Sed uis maior q̄ priori: utriq̄ autem exal faciendo. Ideo contra cicutam dantur: cōtra quam & thus & panates & chironiū præcipue. Hoc uero & contra fungos.

De remedijs: quæ generatim membratimq̄ singulis corporum morbis eueniunt. Ca. xi.

Erum & generatim membratimq̄ singulis corporum morbis remedia subtexemus. Orsi a capite. Alopecias emendat nympheæ & cicuteradix: si una trita illinantur. Polytricha distat a callitricha q̄ iuncos albos habet & folia plura maioraq̄. Frutice quoq̄ maior est: & defluentem capillum confirmat: & densat. Item lingulata circa fontes nascens: cuius radix admixta combusta teritur cum adipe suis nigra: id quoq̄ excipitur ut eius sit suis: quæ nunq̄ pepere rit. Sol subinde plurimum confert illitæ. Similis usus ē cyclamini radice. Pruriginē ueratri radix tollit in oleo decocta uel in aqua. Capitis dolori medetur panacis omnium generū radix in oleo contrita. Aristolochia & hiberis adalligata hora: uel diutius si pati possit comitante balnei usu. Medetur & daucium. Purgat autem cyclaminos cum melle in nares addita: & ulcera capitis sanat illita. Medetur & peristereos. Cacalia siue leontice uocatur semen margaritis minutis simile dependens inter folia grandia in montibus fere. Huius grana. xy. in oleo macerantur: atq̄ ita aduerso capillo caput ungitur. Fit & ex callitriche sternutamentum. Folia sunt lentilæ similia. Caules iuncis tenuissimis: radice minima. Nascitur in opacis & humidis: gustatu feruens. Hyssopum in oleo contritum phthiriasi resistit & prurigini in capite. Est autem optimum cilicium e tauro monte.

Dein pamphylum: & smyrneum stomacho contrarium. Purgat cum fico sumptum per inferna: cum melle uomitionibus: Putant & serpentium ictus aduersari tritum cum melle & sale & cumino. Lonchitis non (ut plerique existimauerunt) eadem est quæ xyphion: aut phasganion quæ cuspidi similis semine. Habet enim folia porri rubentia ad radicem & plura quam in caule capitula personis comicis similia paruam exerentibus linguarum radicibus prælongis. Nascitur in sitientibus. E diuerso xyphion: & phasganion in humidis: cum primum exit: gladij præbet speciem caule diuum cubitorum: radice ad nucis auellanae figuram fimbriata: quæ effodi ante messes oportet sicari in umbra. Superior pars eius cum thure trita æquo pondere admixto uino: ossa fracta e capite extrahit: aut si quid in corpore suppurat: uel si calcata sunt ossa. Serpentis eadem contra uenena efficitur. Caput in dolore ueratro in oleo uel rosaceo decocto tritoque ungi conuenit. Peucedano ex oleo uel rosaceo & aceto. Tepidum hoc prodest & doloribus qui plerumque ex dimidia parte capitis sentiuntur: & uertigini. Perungunt & radice eius sudoris causa eliciendi: quoniam austica uis ei est. Psyllion alij cynoides: alij crystalion: alij sicelion: alij synomyam appellant: radice tenui: superuacua: sarmen-
tosum: fabæ granis in cacuminibus: folijs canino capiti non dissimilibus: semine autem pullici: unde & nomen hoc in baccis. Ipsa herba in uincis inuenitur. Vis ei ad refrigerandum & discutiendum ingens. Semen in usu. Fronti imponitur in dolore & temporibus: ex aceto & rosaceo: aut posca. Ad cætera illinitur acetabuli mensura sextario aquæ desat ac contrahit. Tunc terere oportet: & crassitudinem illinere cuiusque dolori & collectioni in inflammationique. Et uulneribus capitis medetur aristolo-

LIBER

chia: fracta extrahens ossa & in alia quidem parte corporis: sed maxime e capite. Similiter Pylstolochia.

De thyselio: & centaurea: & chelidonia: & panace: & hyoscyamo: & euphorbio.

Ca. xij.

Thyselium est non dissimile apio. Huius radix t commanducata purgat capitis pituitas. Oculorum aciem centaurio maiore putant adiuuari: si addita aqua foveantur. Succo uero minoris cum mele oculorum nubeculas: obscuritatez discuti: cicatrices extenuari. Albugines quidem etiam iumentorum sicerite. Iam chelidonia supradictis omnibus mire medetur. Panacis radix cum polenta epiphoris imponitur. Hyoscyami semen bibunt obolo tantundem meconij adijcentes: uinumq; ad epiphoras inhibendas. Adiungunt & gentianæ succum: quem colyrijs acrioribus pro meconio miscent. Facit claritatem & euphorbium inunctis. Instillatur plantaginis succus lippitudini. Caligines aristolochia discutit. Hiberis adalligata capiti cum quinquesolio epiphoras: & si qua in oculis uitia sunt: emendat. Verbascum epiphoris imponitur. Peristereos ex rosaceo uel aceto: Ad hypochysis & caliginem cyclaminō in pastillos dilaunt. Peucedani succum ut diximus ad claritatem & caligines cum meconio & rosaceo. Psyllion illitum fronti epiphoras suspendit.

De angallide siue acoro: & mandragora: siue ciralo: & cicuta: & cremno agrio: & molibdena: & capno: & alia: & acorio: & iride: & cotiledo: & aizoo: & andrachne: & erigero: & de ephemero: & delabro Veneris: & de ramunculo medicinx: & de oris uitij.

Ca. xij.

VIGESIMVSQVINTVS Fo.128

4 Nagallida aliqui corchoron uocāt. Duo gene-
ra eius. Mas flore phœniaco: fœmina cœruleo:
non altiores palmo: fruticæ tenero: folijs pusil-
lis: rotundis: in terra iacentibus: nascuntur in hortis &
aquosis. Prior flore cœrulea. Vtriusq; succus oculorum ca-
liginem discutit cum melle: & ex ictu cruorem & ar-
gema rubens: magis cum attico melle inunctis. Pupillas
dilatāt: & ideo hoc inunguntur ante: quibus paraente-
sis fit. Iumentorum quoq; oculis medentur. Succus caput
purgat per nares infusus: ita ut deinde uino colluatur.
Bibitur & contra angues succi drachma in uino. Mi-
rum q̄ fœminam pecora uitant. At si decepta similitu-
dine (flore enim tantum distant) degustauere: statim
eam quæ asyla uocatur in remedio quærunt. Ea a no-
stris ferus oculus nuncupatur. Præcipiunt aliqui ef-
fossuris ante solem ortum priusquam quicquam aliud
loquantur ter salutare eam: tunc sublatam exprime-
re. Ita præcipuas esse uires. De euphorbio satis di-
ctum est: cuius succus lippitudini si tumor erit. Item
absinthium cum melle tritum. Itemq; betonicæ fari-
na conueniet. Et ægylopos sanat herba eodem no-
mine: quæ in hordeo nascitur tritici folio semine con-
trito cum farina permixta impositaq; uel succo. Ex-
primitur hic e caulibus folijsq; prægnantibus demp-
ta spica: & in trimestri farina digeritur in pastil-
los. Aliqui & mandragoræ utebantur. Postea abdi-
catus in hac curatione est. Sed epiphoris quod certum
est: medetur: & oculorum dolori. Radix tusa cum rosa-
reo & uino. Nam succus multis oculorum medicamen-
tis misctur. Mandragoram alij ciraciū uocant. Duo eius
genera. Candidus qui & mas: niger quæ fœmina existi-
mat. Angustioribus folijs q̄ lactucæ. Hirsutis & cauli

Mandrag

LIBER

bus: radicibus binis ternisue nigris foris. Intus albis: car-
 nosis tenerisq; pene cubitalibus. Ferūt mala auellanaꝝ
 nucum magnitudine. Et ijs semen cui pyrorum. Album
 hoc alij arsen: alij morion: alij hippoplomon uocant. Hu-
 ius folia alba q̄ alterius latiora: ut lappati satinae. Ca-
 uent effosuri contrarium uentuz. Et ter circulis ante gla-
 dio circumscribunt. Postea fodiunt ad occasum spectan-
 te. Succus fit & e malis & e caule deciso cacumine &
 radice: punctis aperta: aut decocta utilis hæc uel surculo.
 Concisa quoq; in orbiculos seruatur in uino. Succus non
 ubiq; inuenitur: sed ubi potest: circa uindemias quatitur
 Odor grauis ei sed radicis & mali grauior. Mala ma-
 tura in umbra siccantur. Succus ex ijs sole densatur. Itē
 radicis tusæ: uel in uino nigro ad tertias decoctæ. Folia
 seruantur in murijs efficacius. Albus rore tantum: suc-
 cus pestis est. Sic quoq; noxiæ uires. Grauedinem affe-
 runt etiam olfactu: q̄q̄ mala in alijs terris mādatur. Ni-
 mio tamē odore obmutescūt ignari. Potu quidem largio-
 re etiam moruntur. Vis somnifica. pro uiribus bibetium
 Media portio cyathi unius. Bibitur & cōtra serpētes: &
 ante sectiones pūctionesq; ne sentiātur. Ob hoc satis est
 aliquibus somnum odore quæsisse. Bibitur & pro helle-
 boro duobus obolis in mulso. Efficacius helleborum ad
 uomitiōes & ad bilem nigram extrahendam. Cicuta quo-
 q; uenenum est: publica atheniēsium pœna inuisa. Ad
 multa tamē usus non omittendi. Semen habet noxiū.
 Caulis autem eius & uiridis: sed estur plerunq; & in
 patinis. Lenis hic & geniculatus: ut calami nigricans.
 Altior sæpe binis cubitis: in cacuminibus ramosus. Folia
 coriātri tenuiora: graui odoratu. Semē aniso crassius: ra-
 dice cōcana nullius usus. Semini & folijs refrigerato-
 ria uis: quæ si enecat: incipiunt algere ab extremitatibus

corporis. Remedio est: priusq̃ perueniat ad vitalia: vini
 natura excafactoria. Sed in uino pota irremediabilis
 existimatur. Succus exprimitur folijs floribusq̃: tunc
 enim maxime tempestiuus est & melior. Semine trito
 expressus & sole densatus in pastillos necat: sanguinē
 expiſſando. Hæc altera uis. Et ideo sic necatorū maculæ
 in corporibus apparent. Ad dissoluenda medicamenta
 utuntur illo pro aqua. Fit ex eo ad refrigerandū stoma-
 chum malagma. Præcipuus tamē est ad cohibendas epi-
 phoras æstiuas oculorūq̃ dolores sedandos circūlitus.
 Miscetur collyrijs. Et alios omnes rheumatismos cohi-
 bet. Folia quoq̃ tumore omnē dolorēq̃ & epiphoras se-
 dāt. Anaxilaus auctor est mammas a uirginitate illitas
 semper esse staturas. Quod certum est: lac puerperarū
 mammis imposita extinguit. Venerēq̃ testibus circa pu-
 bertatem illita. Remedia liberationi quibus bibenda cē-
 setur: nō equidem præcipimus. Maxima uix terræ par-
 thorū: mox laconicæ: creticæ: asiaticæ. In græcia uero
 megaricæ: deinde atticæ. Crethmos agrios gremias tol-
 lit oculorum impositus: tumore quoq̃ polenta addita.
 Nascitur uulgo molibdena: idest plumbago etiā in au-
 ro: folio lappati: crassa radice hispida. Hæc cōmanduca-
 ta: si oculis subinde religatur: plumbum quod est genus
 uitij: ex oculis tollit. Capnos prima quā pedes gallina-
 ceos uocant: nascens in parietinis: & sepibus ramis te-
 nuissimis sparsisq̃: flore purpureo uiridis: succo caligi-
 nem discutit. Itaq̃ in medicamenta oculorum additur.
 Similis & nomine & effectu alia est capnos frutico-
 sa: prætenera folijs coriādri: cineracei coloris: flore pur-
 pureo. Nascitur in hortis & segetibus hordeaceis. Cla-
 ritatē facit iunctis oculis delachrymationēq̃: cū fumus
 unde nomē accepit. Eadē emulsas palpebras renasci præ-

R

LIBER

hibet. Acoron iridis folia habet angustiora tantum et longiore pediculo: radices nigras: minusque uenosas. Cetero et has similes iridis: gustu acres: odore non ingratis: ructu faciles. Optima pontica: dein galatica: mox cretica. Sed prima in colchide iuxta phasin amne: et ubicumque in aquosis. Recentibus uirus maius quam uetustis. Cretica candidiores potius. Siccatur utribus in umbra digitalibus frustis. Necnon inueniuntur qui oxymyrsinae radicem acoron uocant. Ideoque quidam hanc acron agrion uocare maluit. Vis ei ad calfaciendum extenuandumque efficax contra suffusiones et calligines oculorum succo eiusdem poto: contraque serpentes. Cotyledon parua herba cauliculo tenero: pusillo pingui folio: et coctio ut coxendices. Nascitur in maritimas petrosisque uiridis: radice oliuae modo rotunda. Oculis medetur succo. Est aliud genus eiusdem sordidis folijs: latioribus: densioribusque circa radicem uelut oculum cingentibus: asperrimi gustus longiore caule: sed pergracili. Vitis eius ad eadem quae iridis Aizoido genera: maius infertilibus uasculis seritur: quod aliqui buphtalmon uocant: alij zoophthalmon alij stergeton: quod amatorijs conueniat. Alij hypogesson: quoniam in suggrudis fere nascitur. Sunt qui abrosia potius uocant: et qui amerimnon. Itali sedum magnum: aut oculum aut digitellum. Alterum minusculum: quod eritheles uocant: alij tritheles: quia ter floreat: alij chrysotheles: aliqui isoetes: sed alij itali sedum: alij aizoon. Vtrumque quoniam uireat specie. Aliqui semperuiuum. Manus cubiti altitudinem excedit crassitudine plusquam pollicari. Aliud in cacumine linguae simile carnosum: pingue: largo succo latitudine pollicari. Alia in terram conuexa: alia statia: ita ut ambitu effigiem immittentur oculi. Quod minus est: in muris parietinisque nascitur: et tegulis. Fruticosum a radice: et sursum usque ad

cacumen. Folijs angustis mucronatis: succosis: palmo alto caule: radix inutilis. Huic similis est: quam greci andrachmen agriam uocant. Itali illecebrā pusillis latioribus folijs & breuiori cacumine. Nasitur in petris: & colligitur cibi causa. Omnium harum uis eadem: perfri gerare & astringere. Medentur epiphoris folia imposita: uel succus iunctus. Purgant enim ulcera oculorum explentq; & ad cicatricē perducunt: palpebras deglutinant. Eadem capitis doloribus medentur: succo uel folio temporibus illitis. Aduersantur phalangiorum ictibus. Aconito uero maius aizoon precipue. A scorpioni bus quoq; feriri id habentē negat. Medentur & aurium dolori. Item succus iunctus hyoscyami modice. Item archileæ & minoris centoreæ & plantaginis peucedani cum rosaceo & meconio. Acori succus cum rosa. Omnis autem strigili calefactus infunditur. Cotyledon etiam infunditur purulentis cum medulla cernina calefacta. Ebuli radices tritæ & succus linteo colatus: mox in sole densatus & cum opus est rosaceo dilutus & calefactus parotidas: Verbenaca quoq; item plātago sanat: item sideritis cum axungia ueteri. Narium ozenas emendat aristolochia cum cypero. Dentibus remedio sunt panacis radix comanducata: precipue chironiæ: item collutis succo. Radix hyoscyami ex aceto manducata. Item polemoniæ commanducantur: & plantaginis radices: aut colluntur in aceto decoctæ succo. Et folia sunt utilia. Vel si sanguine gingiue putrescant: uel semen eiusdem apostemata: & collectiones gingiuarum sanat. Et aristolochia gingiuas dentesue confirmat. Verbenaca cum radice manducata & decoctæ ex uino aut aceto succus collutus. Item quinquefolij radices decoctæ ad tertias uisuo aut aceto. Prius uero q̄ decoquatur aqua marina aut

R ij

LIBER

falsa lauantur. Decoctū diu tenendū in ore. Quidā cindre quinquefolij fricare malūt. Et uerbasci radix decoquitur in uino ad colluēdos dentes. Et hyssopo colluūtur: et peucedani succo cū meconio uel radicū anagallidis magis fœminæ succo: ab altera nare qua doleat infuso. Eri gerō a græcis: quæ a nostris uocatur senecio. Hanc si ferro circūscriptā effodiat aliquis: tangatq; ea dentē & alternis ter despuat ac reponat in eundē locū: ita ut uiuat herba: aiunt dentem eum postea nō doliturū. Herba est trixagini specie & mollicia: cauliculis subrubicundis. Nascitur & in tegulis. & in muris. Nomē hoc græci dederūt: quia uere canescit. Caput eius numerosa diuiditur lanugine: qualis est spinæ inter diuisuras exeunte. Quare eam Callimachus achantida appellat: alij pappum. Nec deinde græcis de ea constat. Alij erucæ folijs esse dixerunt: alij roboris: sed minoribus multo. Radice alij supernaqua: alij neruis utili: alij potu strāgulanti. E diuerso quidā regio morbo cum uino dederūt. Et contra omnia uesicæ uitia. Item cordis & iocineris. Renibus extrahere harenā dixere. Ischia dici drachmā cum oximellite ab ambulatione propinauere. Torminibus quoq; in passo utilissimā præcordijs etiā: cibo ex aceto eam prædicantes serentesq; in hortis. Nec defuere qui & alterū genus facerēt. Nec quale esset demonstrarēt: contra serpentes in aqua bibendam edendamq; comitia libus dantes. Nos eam romanis experimentis per usus digeremus. Lanugo eius cū croco & exiguo aquæ frigide trita illinitur epiphoris. Tosta cū mica salis strumis. Ephemerum folia habet lilij: sed minora: caulē parē florē cæruleū: semē supernaquiū: radicē unā digitali crassitudine. dētibus præcipuā consisam in aceto: decoctāq; ut tepido colluantur. Et ipā etiā radix mobiles sistit.

Cauis & exesis imprimitur. Chelidoniae radix ex aceto trita continetur ore. Erosi ueratrū nigrū imponitur. Mobiles dentes utralibet decocta in aceto firmatur. Labrū uenericū uocant in flumine nascentē. Est ei uermiculus qui circa dentes ligatur: aut cauis dentiū cera includitur. Cauendū ne emulsa herba terrā tāgat. Ranūculū uocamus quā grāci batrachion. Genera eius quattuor. Vnū pinguioribus q̄ coriandri folijs: & ad latitudinē maluae accedentibus: colore livido: caule albo: gracili: et radice alba. Nascitur in limitibus humidis & opacis. Alterū foliosius pluribus foliorū incisuris: altis caulibus. Tertiū minimū est: graui odore: flore aureo. Quartum simile huic flore luteo. Omnibus uis caustica si cruda folia imponantur: pustulasq; ut ignis faciunt. Ideo ad lepras et psoras utuntur & ad tollenda stigmata. Causticisq; oibus miscent. Alopecijs imponūt: celeriter remouentes. Radix in dolore commanducata diutius rūpit dētes. Eadē sicca concisa sternutamētū facit. Nostri herbarij strumeā uocant: quoniā medetur strumis & panis parte in fumo suspensa. Credūtq; ea rursus sata rebellare quae curauerint uitia. Quo scelere & plantagine utuntur. Oris ulcera intus succus plantaginis emendat & folia radicesq; cōmāducata: uel si rheumatismo laboret os. Vlcera fetorēq; quinq;foliū. Vlcera psylliū. Cōposita quoq; ad fetorē uel maxime pudendū uitium trademus. Ergo folia myrti & lētisci pari pōdere galles syriacae dimidiū pondus simul terere in uino uetusto sparsa mandere matutino optimū est. Vel hederæ baccas cū casia & mirra pari pondere ex uino. Naribus utilissimū est dracontij semen corticum ex melle: etiam si carcinomata in ijs sunt. Suggillata hyssopo emendantur. Stigmata in facie mandragora illita delet.

R. iij

LIBER
CAII PLINII SECVNDI NATVRA-
LIS HISTORIAE LIBER XXVI.

PROOEMIUM.

Reliquæ per morborū genera medicina: & de no-
uis morbis: & quid lichena sit: & quando primū
in italia cæperint: & de carbūculo: & de elephan-
tiasi: & colo. Ca. i.

ENSIT ET FACIES HOMINVM
nouos omniq; æuo priore incognitos
non italia modo: uerū etiam uniuersæ
prope europæ morbos. Tunc quoq; nec
tota italia nec per illiricum galliasue:
aut hispanias magnopere uagatos: aut alibi q̄ romæ: cir-
caq; sine dolore quidē ullo aut sine pernicio uitæ: sed
tanta fœditate: ut quæcunq; mors præferenda esset.
Grauissimū ex ijs lichenas appellauere græco noce: la-
tine quoniā a mēto fere oriebatur ioculari primū lasci-
ua: ut est p̄cax natura multorū i alienis miserijs. Mox
& usurpato uocabulo mentagrā: occupantē multis: to-
tos utiq; uultus: oculis tantū immixtus: descendente
uero et in colla pectusq; ac manus fœdo cutis fursure.
Nō fuerat hæc lues ap̄d maiores patresq; nostros. Et pri-
mū Tiberij Claudij Cæsaris principatu medio irrepsit
i italia quodā Perusino equite romano quæstorio scriba
cū i Asia apparuisset: inde cōtagionē eius iportāte. Nec
sensere id malū fœmiæ: aut seruitia: plebesq; hūilis aut
media sed p̄ceres ueloci trāsitu osculi: maxime fœdiore
multorū qui perpeti medicinā tollerauerāt cicatrice q̄
morbo. Causticis nāq; curabatur: nec nisi usq; i ossa cor

pus existū esset nō rebellāte tedio. Aduenerūtq; ex ægy
 pto genitrice taliū uitiorū medici hanc solā operā affe
 rentes magna sua pda. Siquidē certū est Maniliū Cornu
 tum ex ptorijs legatū aquitanicæ prouinciæ sestertia. cc
 elocasse in eo morbo ad curādū sese. Acciditq; sæpius: ut
 noua cōtra gñā morborū gregatim sentirentur. Quo mī
 rabilius quid pōt reperiri? aliqua gigni repente uitia ter
 rarū in pte certa: certisq; membris hoīum: uel atatibus:
 aut etiā fortunis tanq̃ malo eligēte: hæc in pueris grassa
 ri: illa in adultis: hæc pceres sentire: illa paupes. L. Pau
 lo. Q. Marcio censoribus primū in italia carbunculū ue
 nisse: analibus cōscriptū: ē peculiare narbonēsis puincia
 malū: quo duo cōsulares obicere: condētibz hæc nobis. Eo
 dem anno Iulius Ruffus: & Q. Lecanius Bassus: ille
 medicorum inscitia sectus: hic uero pollice leuæ manus
 euulso acū a semetipso tā paruo uulnere ut uix cerni pos
 set. Nascitur in occultissimis corporum partibus: & ple
 runq; sub lingua duricia rubens uarijs modis: sed nigri
 cans capite alias liuida corpus incendens neq; intume
 scens: sine dolore: sine pruritu: sine alio q̃ somni indicio:
 quo grauatos in triduo aufert: aliquādo & horrore af
 ferens: circaq; pustulas paruas: rarijs feriens stomachū
 Faucesq; cum inuasit ocissime exanimās. Diximus ele
 phantiasin ante Pompeij magni atatem non accidisse
 in italia: & ipsam a facie sæpius incipientem. In nare
 prima ueluti lētacula mox inualescente p totum corpus
 maculosa uarijs coloribus & inæquali cutæ alibi cras
 sa alibi tenui dura ceu scabie aspera ad posterū uero ni
 grescente: & ad ossa carnes apprimente intumescenti
 bus digitis in pedibus manibusq; . Aegypti peculiare
 hoc malum: & cum in reges incidisset: populis fime
 bre. Quippe in balneis folia temperabātur humano san

R iij

LIBER

guine ad medicinam eam. Et hic quidem morbus in ita-
lia celeriter restinctus est: sicut & ille quem gemur sam
appellauere prisci inter digitos pedum nascentem etiā
nomine oblitterato. Id ipsum mirabile: alios desinere in
nobis morbos: alios durare: sicuti colum. Tiberij Cæsaris
principatu irrepsit: id malum. Nec quisq̃ prior impera-
tore ipso sensit: magna ciuitatis ambage cum edicto eius
excusantis ualitudinem legeret nomen incognitū. Quid
hoc esse dicemus: ut quas deorum iras? Parū. n. erant ho-
mini cætera morborum genera: cum supra. ecc. essent: ni-
si etiam noua timerentur. Neq; ipsi homines pauciora si-
bi opere suo negocia important. Hæc apud priscos erant
quæ memoramus remedia: medicinā ipā quodā mō rerū
natura faciēte: & diu fuere. Laus Hippocratis. Ca. ij

Ippocratis certe qui primus medendi præcep-
ta clarissime condidit: referta herbarum mē-
tione iuenimus uolumina. Nec minus dioclis

Caristij qui secundus ætate fama q; extitit. Item Praxa-
goræ & Crysippi: ac deinde Erasistrati. Erophilo qui-
dem q̃ā subtilioris sectæ conditori ante omnes celebra-
tam rationem eā paulatim usu efficacissimo rerum om-
niū magistro peculiariter utiq; medicinæ ad uerba gar-
rulitatemq; descendente. Sedere nanq; in his scholis au-
ditioni occupatum gratius erat: q̃ ire p̃ solitudines: &
querere herbas alias aliis diebus anni.

De noua medicina: & Asclepiade medico: & qua
ratione ueterem medicinam mutauerit. Ca. iij.

Vrabat tñ antiq̃tas firma magna s; cōfessæ

d rei uindicabat reliquias: donec Asclepiades
ætate magni Pōpeij rhetoricæ magister: nec
satis i ea arte quæstuosus: ut ad alia sagacis ingenii huc
se repente conuertit: atq; ut necesse erat homini qui nec

id egisset: nec remedia nosset oculis usuq; percipienda
torrenti ac meditata quotidie oratione blandiens: omnia
abdicauit: totamq; medicinam ad casum reuocando
coniecturam fecit. Quippe res maxime communium
auxiliorum professus. Abstinenciam cibi: alias uini: fric-
tationem corporis: ambulationem: gestationesq; cū unus
quisq; semetipsum sibi prestare posset intelligere. Fane
tibus cunctis ni essent uera: quæ facillima erant: uniuersum
prope humanum genus circumegit in se: nō alio mo-
do q̄ si cælo emissus aduenisset. Trahebat præterea men-
tes artificio mirabili: uinum promittendo ægris: dando-
q; tempestiue tum frigidam aquam. Et quoniam causas
morborum prior scrutari Herophilus instituerat: uini ra-
tionem illustrauerat. Cleopantus apud priscos: ipse co-
gnominari: se frigidam dando præferens: Et ut auctor
est. M. Varro: alia quoq; blandimenta excogitabat iā su-
spendēdo lectulos: quorū iactatu aut morbos extenuaret:
aut somnos alliceret: iam balneas auidissima hominum
cupidine instituēdo: Et alia multa dictu grata atq; incū-
da magna auctoritate: nec minore fama: cum occurrisset
ignoto fueri: relato homine ab rogo atq; seruato: nequis
leuibus momentis tantam cōuersionē factā existimet. Id
solū possumus indignari unum hominem e leuissima gē-
te sine opibus ullis orsum uectigalis sui causa repente le-
ges salutis humano generi dedisse: quas tamen postea ab-
rogauere multi. Asclepiadem uero adiuuere multi: quoe-
rum cura nimis anxia Et rudi: aut obruendi ægros ue-
ste sudoresq; omni modo ciendi. Nunc corpora ad ignes
torrēdo: sole sue assidue quærēdo in urbe umbrosa: immo
uero tota italia imperatrice tū primū pēsili balnearū usu
ad infinitum blādiēte. Præterea in quibsdā morbis me-
dendi cruciatus detraxit: ut in anginis quas curabāt in

LIBER

fauces organo demisso. Damnauit merito & uomitio-
nes tunc supra modum frequentes. Arguit & medica-
mentorū potius stomacho inimicos: quod est magna ex
parte uetitum. Itaq; nos in primis quæ sunt stomacho
utilia signemus.

Irrisio magicæ artis: & de lichene.

Ca. iij.

Vper omnia adiuuere eum magicæ uanitates:
s in tantum euectæ ut abrogare herbis fidem cū
ctis possent. Acthiopide herba amnes ac sta-
gna sicari cōiectu. Tactu clausa omnia aperiri. Acheme-
nide cōiecta i acie hostiū trepidare agmina: ac terga uer-
tere. Lataam dari solitā a persarū rege legatis: ut quocū-
q; uenissent omnium rerū copia abūdarēt: ac multa simi-
lia. Vbi naz iste fuisse: cū cimbri teutoniq; terribili Mar-
te ulularent: aut cū Lucullus tot reges magorum paucis
legionibus sterneret? Cur ue romani ducts primam sem-
per in bellis rationē cōmertionum habuere? Cur Caesaris
miles in pharsalia famē sensit: si abundantia omnis con-
tingere unius herbæ felicitate poterat? Non satius fuit
Aemilianū Scipionem carthaginis portas herba patefa-
cere: q̄ machinis claustra p tot annos quater? Sicantur
æthiopide pontinæ paludes: tantūq; agri suburbani red-
datur italia. Nāq; apud eūdem Democritum inuenitur
compositio medicamēti: quo pulchri boniq; & fortuna-
ti gignantur liberi. Cur minq; persarum regi talis ē dedi-
ta. Mirum esset profecto huc usq; prouectam credulitatē
antiquorum saluberrimis ortam initijs: si in ulla re mo-
dum humana ingenia nouissent. Atqui nos hanc ipsam
medicinam ab Asclepiade repertam suo loco probaturi
essemus: euectaz ultra magos etiam. Sed hæc est omni in-
re animorum conditio: ut a necessarijs orsa primum cum-
sta uenerint ad nimium. Igitur demonstratum priore

libro herbarum reliquos effectus dicimus: adijciemusq;
 quas ratio dictauerit. Sed in lichenis remedijs atq; tam
 fædo etiam malo: plura undiq; acruabimus: quanquaz
 non paucis iam demonstratis. Medetur ergo plantago
 trita. Quinquefolium. Radix albuci ex aceto. Ficulni cau
 les aceto decocti. Hibisci radix cum glutino & aceto acri
 decocta ad quartas. Defricantur etiam pumice. & rumi
 cis radix trita ex aceto illinitur. Et flos uisci cum calæ sub
 actus. Laudatur & tithymallum cum: resina decoctum.
 Lichen uero herba his omnibus præfer: inde nomine in
 uento. Nascitur in saxosis folio uno ad radicem lato: cau
 le uno: paruo: longis folijs dependentibus. Hæc delet &
 stigmata. Teritur cum melle. Est aliud genus lichenis pe
 tris tantum adhærens: ut muscus: qui: & ipse illinitur.
 Hic & sanguinem sistit uulneribus instillatus: & col
 lectiones illitus. Morbum quoq; regium cum melle sa
 nat ore illito & lingua. Qui ita curantur: aqua salsa la
 uari iubentur: ungi oleo amygdalino hortensibus abstine
 re. Ad lichenas & tapsiæ radice utitur trita cum melle. an
 gine & argemonia medetur sumpta ex uino. Et hyssopū
 cum uino decoctū & gargarissatū. Penædanū cum coagulo
 uituli marini æquis partibus. Proserpinaca cum muriæ
 ex oleo trita uel sua lingua habita. Item succus de quin
 que folio potus cyathis tribus. Hic & omnibus faucium
 uitijs medetur gargarissatus. Verbas cum priuatim ton
 fillis in aqua potum.

Ad strumas: & ad digitos: & ad pectus: & ad tuf
 sum medicinæ.

Ca. v.

Trumis plantago. Chelidonia cum melle &
 5 axungia. Quinquefolium. Et radix persolatæ.

Item cum axungia operitur folio suo imposi
 ta. Item artemisia. Radix mandragoræ ex aqua. Sideritis

LIBER

lata folia clauo sinistra manu circūfossa adalligātur cu
stodienda sanatis: ne rursus sata diro herbariorum scē
re ut in quibusdam rebellet. Quod & in ijs: quos arte
misia sanauerit: prædici reperio. Item in ijs quos planta
go Damasion quæ & caualis uocatur sub solstitio col
lecta imponitur ex aqua cælesti folium tritum uel radix
cum axūgia tusa: ita ut imposita folio suo operiatur. Sic
& ad omnes cernicis dolores tumoresq; quacūq; in par
te. Bellis in pratis nascitur: flore albo aliquatenus ruben
te. Hanc cum artemisia illatam efficaciorē producit. Cō
durdon herba solstitialis flore rubro suspensa in collo cō
primere dicitur strumas. Item uerbenaca cum plantagi
ne digitorum uitijs omnibus: & priuatim pterygijs.
Quinquefolium medetur pectoris uitijs. Vel quod gra
uissimum est tussis: huic medetur panacis radix in uino
dulci. Succus hyoscyami etiam sanguinem excreantibus.
Nidor quoq; accensi tussientibus. Item scordotis mixto
nasturtio: & resina cum melle tusa arida. Facit & per
se faciles excreationes. Item centaurium maius: & san
guinem reiicientibus. Cui uitio & plātaginis succus me
detur. Et betonica obolis tribus in aqua contra purulen
tas: contraq; cruentas excreationes. Persolata radix dra
chmæ ponderis cum pineis nucleis. xi. ¹Peucedani succus
pectoris doloribus & acorum subuenit. Et ideo antido
tis misetur. Tussi daucum. Item scyticha herba. Ea de
mum omnibus pectoris uitijs tussi & purulenta excre
tibus obolis tribus in passo.

De uerbasco: & chamæleuc: & bechio: & sal
uia.

Ca. vi.

t Otidem obolis bibitur uerbascum: cuius flos
aureus. Tanta huic uis est: ut iumentis etiam
non tussientibus modo: sed ilia quoq; trahen

tibus auxilietur potus. Quod & de gentiana reperio :
 Radix chamæleucæ quæ tussilago dicitur : commanduca-
 ta : & in uino madefacta non tussi tantum : sed & fau-
 cibus prodest. hyssopi quoq; quinq; rami cum duobus ru-
 tæ & ficis tribus decoctis thoracem purgant : Tussim se-
 dat bechion : quæ & tussilago dicitur. Duo eius genera.
 Siluestris ubi nascitur : subesse aquas credunt : & hoc ha-
 bent signum aquileges. Folia sunt maiuscula q̄ hederæ. v-
 aut. yij. subalbida a terra superne palida : sine caule : sine
 flore : sine semine radice tenui. Quidam eandem esse be-
 chion : & alio nomine chamæleucan putant. Huius ari-
 dæ cum radice fumus per arundinem haustus aut deno-
 ratus ueterem sanare dicitur tussim. Sed in singulos hau-
 stus passum gustandum est. Altera a quibusdam saluia
 appellatur similis uerbasco : conteritur ea & colata ca-
 lefit : atq; ita ad tussim laterisq; dolores bibitur. Contra
 scorpiones eadem & dracones marinos efficax. Con-
 tra serpentes quoq; ex oleo perungi ea prodest. Hy-
 ssopi fasciculus cum quadrante mellis decoquitur ad
 tussim.

Ad lateris dolores & pectoris : ad orthopnoeas ad
 iocinoris dolorem : & cordis pulmonis : urinae : tussi :
 pectori ulceribus : renibus : epaticis : ad uomitiones : ad
 singultus : & pleureticos.

Ca. yij.

Ateris & pectoris dolores uerbascum cum ru-

lta ex aqua. Betonica farina bibitur ex aqua ca-
 lida. Stomachum corroborat scordotis succus :
 centaurium gentiana ex aqua potæ. Plantago autem per
 se sumpta in cibo cum lente alicæue sorbitione. Betonica
 alias gravis stomacho uitia tamen sanat pota uel folijs
 commanducata. Item aristolochia pota. Agaricum man-
 ducatum siccum ut ex intervallo merum sorbeat. Nym

LIBER

phea heraclea illita. Peucedani succus. Psyllio ardoribus
 imponitur uel cotelydon trita cum polenta: uel aizoum.
 Molon sapo est striato folijs mollibus paruis radice
 quattuor digitorum: in qua extrema alij caput est. Vo-
 catur a quibusdam syrō: ex uino stomacho & dispnoea
 medetur. Centaurium maius eligmate. Plantago succo
 uel cibo. Betonice tusae pondo libra mellis attici semun-
 cia ex aqua calida quotidie bibentibus. Aristolochia uel
 agaricon obolis ternis ex aqua calida aut lacte asini po-
 ta. Cissanthemos ad orthopnoeas bibitur. Item hyssopū.
 Et asthmaticis. Peucedani succus in iocineris doloribus
 & pectoris laterisq; si febres non sunt. Sanguine quoq;
 expuentibus subuenit agaricum uictoriati pondere tritu
 & in mulsi quinque cyathis datum: Idem & amomon
 facit. Iocineri priuatim teucra bibitur recens drachmis
 quattuor in poscae hemina betonice drachma una i aqua
 calida cyathis tribus ad cordis uitia: in frigida cyathis
 duobus. Quinquefolij succus iocineris & pulmonis ui-
 tijs: sanguinemq; reijcientibus: & cuiusq; sanguinis ui-
 tio intus occurrit. Iocineri anagallides mire p'sunt. Ca-
 pnion herbam qui hedere: bilem per urinam trahūt. Aco-
 ron iocineri medetur thoraci quoq; & praecordijs. Cau-
 cum. quae & ephedra: ab alijs anabasis uocata: nascitur
 uentoso fere tractu: scandens arborem: & ex ramis pro-
 pendens folio nullo: cirris numerosa qui sunt iunci geni-
 culati: radice palida. Datur ex uino nigro austero trita
 ad tussim: suspiria tormina & sorbitione facta in quaz
 uinum addi conuenit. Item gentiana madefacta pridie
 contrita denarij pondere in uini cyathis tribus. Geum
 radículas tenues habet nigras bene olentes. Medetur nō
 modo pectoris doloribus aut lateris: sed & cruditates
 discit iucundo sapore. Verbenaca uero omnibus uisari

bus medetur: lateribus: pulmonibus: iocineribus: thoraci. Peculiariter autem pulmonibus: & quos ab ijs phthisis tentat. Radix uero herbae consiliginis: quam nuper inuentam diximus: suum quidem & pecorum omnium remedium praesens est. Pulmonum uitio uel traiecta tantum in auricula. Bibi debet ex aqua: haberiq; in ore assidue sub lingua. Superficies huius herbae an sit in aliquo usu adhuc incertum est. Renibus prodest platanis cibus. Betonicae potus. Agaricum potum ut in tussi. Tripolium in maritimis nascitur saxi: ubi allidit unda: neq; in mari neq; in sicco folio Isatis crassiflore: palmeo caule in mucrone diuiso: radice alba odorata crassa calidi gustus. Datur epaticis in farre cocta. Haec herba eadem uidetur quibusdam quae polium: de qua suo loco diximus. Syomphona uel cromphena alternis uiridibus roseisq; per caulem folijs in posca sanguinem reiicientibus medetur. Iocineri autem herba melandryum nascent in segete ac pratis flore albo odorata. Eius cauliculus conteritur ex uino uetere. Item herba chaetum e uineis contrita imponitur. Faciles praestat uomitiones radix betonicae hellebori modo quattuor drachmis in passo aut mulso. Hysopum tritum cum melle utilius praesumpto nasturtio aut iridone. Molemonium denarii pondere. Est & psyllibus lacteus succus qui densatus in gummi sumitur cum melle supradicto pondere: praecipueq; bilem trahit. Rursus sistunt uomitionem cuminum siluestre: betonicae farina: sumuntur ex aqua: absterguntq; fastidia: cruditatesq; digerunt daucum betonicae farina ex aqua mulsa: plantago decocta caulium modo. Singultus hemionium sedat. Item aristolochia. Suspiria clymenos. Pleureticis: & peripneumoniacis centaurium

LIBER

maius. Item hyssopum bibitur. Pleureticis pœcedani suc-
tus. Aliis autem: quam galli sic uocant: ueneti coroneam:
medetur lateri: item renibus conuulsisq; & ruptis. Si-
milis est cunilæ bubulæ acuminibus thymo dulcis: &
sitim sedat: raræ radicis alibi albæ: alibi nigræ. Eosdem
effectus lateris doloribus habet chamærops: myrteis cir-
ca autem geminis folijs capitibus græculæ rosæ ex uino
pota: ischiadicos dolores & spinæ lenat agaricum
potum ut in tussi. Item & stoeadis: aut betonica fari-
na ex aqua mulsæ.

De omnibus uitijs uentris & remedijs: & eorum
quæ circa uel intra sunt: & de alijs sistenda uel solu-
uenda.

Ca. viij.

Lurimum tamen negocij humano generi al-
p uius exhibet: cuius causa maior pars mortalium
uinit. Alias enim cibos non transmittit: alias
non continet: alias non capit: alias non conficit. Eoq; mo-
res uenere: ut homo maxime cibo pereat. Fessimum cor-
porum uas. Instat ut creditor. & sæpius die appellat.
Huius gratia præcipue auaritia expetitur: huic luxuria
conditur: huic nauigatur ad phasim: huic profunda na-
da exquiruntur. Et nemo uilitatem eius æstimat consu-
mationis fœditate. Ergo numerosissima est circa hanc
medicinæ opera. Sistit eam scordotis recentis drachma
cum uino trita uel decocta potui. Polemonia quoq;: &
dysentericis ex uino datur. Verbasci radix pota ex aqua
duorum digitorum magnitudine. Nymphæo heraclia se-
men cum uino potum. Radix superior ex xiphio drach-
mæ pondere ex aceto. Semen plantaginis in uino tritum
uel ipsa ex aceto cocta: aut alia ex succo eius sumpta.
Item cum lenticula cocta: uel arida farina inspersa po-
tioni cum papauere tosto & trito. Vel succus infusus:

aut potius betonica in uino ferro calefacto. Eadem coeli-
liacis in uino austero datur. Is & iberis imponitur ut
dictū est. Tenaſmo radix nymphae heracliae in uino bibi-
tur. Pſylliū in aqua cum radicibus decoctum. Aizoī ſuc-
cus aluū ſiſtit: & dysenterias & tineas rotundas pel-
lit. Symphytis radix pota in uino aluū & dysenteria
ſiſtit. Item dauci. Aizoon folijs contritis ex uino tormi-
nibus reſiſtit. Alcmæ ſicca farina torminibus pota cū
uino. Aſtragalus folia habet lōga inciſuris multis: obli-
qua circa radicē: caules. iij. aut. iij. foliorū plenos: florē
hiacynthi: radices uioloſas: implicatas: rubras: præduras
Nāſcitur in petroſis apricis: & iſdem nivalibus: ſicut
pheneo archadiæ. Vis ei ad ſpiſſanda corpora. Alium
ſiſtit radix in uino pota: quo fit ut mœueat urinā reper-
cuſſo liquore: ſicut pleraq; quæ aluum ſiſtunt. Sanat et
dysentericos in uino rubro tuſa. Difficile autem tundi-
tur. Eadem gingiuarū ſuppurationi utiliſſima eſt foru.
Colligitur exitu autumnī cum folia amiſerit. Siccatur
in umbra. Et ladano ſiſtitur aliis utroq; Quod in ſege-
tibus nāſcitur conuſo et cribrato: bibitur ex aqua mul-
ſa. Item nobili in uino. Ledon appellatur herba ex qua
ladanū fit in cypro barbis caprarū adhæreſcens. Nobi-
lius in arabia. Fit iam etiam in ſyria atq; africa. quod
taxicon uocant. Neros enim in arcu circumdatos lanis
trahunt adhæreſcente roſcida lanugine. Plura de eo di-
ximus inter unguenta. Hoc grauiffimum odore eſt du-
riſſimum tactu. Plurimum enim terræ colligit: cum pro-
betur maxime purū. odoratum: molle: uiride: reſinoſum.
Naturæ ei molliendi: ſiccandi: coquendi: ſomnum alli-
ciendi. Capillum fluentem cohibet nigriciāq; cuſtodit.
Auribus cum hydromellite aut roſaceo infunditur. Fur-
fures cutis & manantia ulcera ſale addito ſanat. Tuſ-

LIBER

sin ueterem cum storace sumptum. Efficacissimum ad
 ructus. Alium sistit & chondris: siue pseudo dictamū
 hypocisthis: orobathion uel orobanche a quibusdam di-
 ctum malogranato similis. Nasctur ut diximus sub ci-
 stho: unde nomen hoc. Arefacta in umbra sistit alium
 ex uino austero nigroq; utraq;. Duo enim genera eius
 candida & rufa. Vsus in succo spissat: siccatur. Et ruffa
 magis stomachi rheumatismos emendat. Pota tribus
 obolis sanguinis excreationes. Cum amylo dysenterias
 pota & infusa. Item uerbenaca ex aqua data: aut carē-
 tibus febre ex uino amineo coclearibus. v. additis in cya-
 this tribus uini. Lauer quoq; nascens in riuis cōdita et
 cocta torminibus medetur. Potamogeton uero ex uino
 dysentericis etiam & coeliacis: similis bethæ. folijs mi-
 noribus tantum hirsutioribusq; paululū supereminens
 extra aquam: peculiariter refrigerant: spissant: usus in
 folijs: cruribus uiciosis utilia: & contra ulcerū nomas
 cum melle uel acero. Castor hanc aliter nouerat tenui
 folio uelut equinis setis: thyrsos longo: & leui in aquo-
 sis nascentem. Radice sanabat strumas & duritias. Po-
 tamogeton aduersatur et crocodilis: itaq; secū habēt eā
 qui uenantur illos. Alium sistit & achillea. Eosdē effe-
 ctus præstat & statice. vij. caulibus ueluti rose capita
 sustinens. Ceratia uno folio: radice nodosa & magna
 in cibo coeliacis & dysentericis medetur. Leontopodiō
 alij liceoron: alij doripetron: alij toriuentoron uocant:
 cuius radix alium sistit: purgatq; bilem in aqua mulsā
 addito pondere denariorum duum. Nasctur in campe-
 stri & gracili solo. Semen eius potum lyphatica som-
 nia facere dicitur. Lagopus sistit aliū e uino pota aut
 in febre ex aqua. Eadem inguini adalligatur in tumore.
 Nasctur in segetibus. Multi super omnia laudāt ad de-

ploratos dysentericos quinquifolium decoctis in lacte
radicibus & potis : & aristolochiam uictoriati pon=
dere in cyathi uini tribus. Quæ ex supradictis calida si=
mentur: hæc candente ferro temperari aptius erit. E di=
uerso purgat alium succus cætaurij minoris drachma
in hemina aquæ cum exiguo salis & aceti: bilemque de=
trahit. Maiore tormina discutiuntur. Betonica alium sol=
uit drachmis quattuor: in hydromelitis cyatis nouem.
Item euphrobium uel agaricum drachmis duabus cum
sale modico potum ex aqua: aut in mulso obolis tribus.
Soluunt & cyclaminos ex aqua pota: aut balanis subdi=
tis. Item chamæcissi balanus. Hysopi manipulus deco=
ctus ad tertias cum sale pituitas trahit: uel contritus cū
oxymellite & sale. Pellitque uentris animalia. Pituitā
& bilem detrahit peucedani radix. Aliū purgat ana=
gallides ex aqua mulsa. Item epithymon: qui est flos e
thymo satureiæ similis. Differentia quæ hic herbaceus est
alterius thymi albus. Quidam hypopheon uocant: ac
stomacho minus utilis. Vomitiones mouet. Sedat tor=
mina: & inflammationes discutit. Sumitur & ex ea
eligmate ad pectoris uitalia cum melle & aliquando
iride. Alium soluit a quattuor drachmis ad sex cum
mellis exiguo: salisque & aceti. Quidam aliter epi=
thymū trahunt sine radice nasci tenuis similitudine
pallioli rubens: siccari in umbra: Bibi ex aqua aceta=
buli mensura. Dimidia detrahare pituitam bilēque. Aliū
leniter soluit & nymphaea in uino austero. Soluit et py=
gmocomō erucæ folijs crassioribus et acrioribus: radice
rotūda: lutei coloris: terrā olēte caule quadrāgulo mo=
dico tenui flore ocimi. Inuenitur in saxosis locis. Radix
eius in aqua mulsa. xij. pōdere denariorū et aliū et bilē
& pituitam exinanit. Semen somnia tumultuosa fa=

LIBER

cit una drachma in uino potum. Et capnos strumam di-
 scutit: detrahit bilem polypodion: quam nostri filiculā
 uocant: similis enim est filici. Radix in usu pilosa: colo-
 ris intus herbacei: crassitudine digiti minimi: acetabu-
 lis cauernosa ceu polyporū cirri subdulcis: in petris na-
 scēs: aut sub arboribus uetustis. Exprimitur succus aqua
 madesacta: & ipsa minutim concisa inspergitur oleri
 & betæ uel maluæ: uel salsamento: uel cum pulicula
 coquitur ad aluum leuiter soluendā: uel in febrī. Detra-
 hit bilem & pituitā. Stomachū offendit. Arida farina
 indita naribus polypū consumit. Floret: & semen non
 fert. Scamoniū quoq; stomachi dissolutionem facit:
 bilem detrahit: aluū soluit: præterq̃ si adijciantur aloes
 drachmæ duæ obolis eius duobus. Est autem succus her-
 bæ ab radice ramosæ pinguib; folijs triangulis albis
 radice crassa madida nauseola. Nascitur pingui & al-
 bo solo. Radix circa canis ortum excanatur: ut in ipsa
 confluat succus: qui sole siccatus digeritur in pastillos.
 Siccatur & ipsa uel cortex. Laudatur natione colopho-
 niū: mysium priennense. Specie autem nitidum: & q̃
 similitum taurino glutini: fungosum tenuissimis fistu-
 lis: cito liquefscens: uirus redolens: suminosum: lingue
 tactu lactescens: q̃ leuissimum: cum diluitur albescens.
 Hoc euenit & adulterimo. quod fit etia farina: & ti-
 thymalli marini succo in iudæa fere: quod etia strangu-
 lat sumptum. Deprehenditur gustu. Tithymallus enim
 linguā excalefacit bulbi more: nec ante nec postea utile
 Dedere & per se ex aqua uel mulsā & sale quaternis
 obolis. Sed utilissime cum aloē: ita ut incipiente purga-
 tione mulsū bibatur. Fit & decoctum radicis in ace-
 to ad crassitudinem mellis: quo lepræ illinuntur. Et ca-
 put ungitur in dolore cum oleo. Tithymallum nostri

herbam lactariam uocant. alij lactucam caprinam. Nar-
rantq; lacte eius iscripto corpore cum inaruerit si cinis
inspergatur apparere litteras & ita quidam adulteras
allog malluere: q̄ codicillis. Genera eius multa. Primus
cognominatur carachias: qui & masculus existimatur
ramis digitali crassitudine rubris rugosis: quicq; aut sex
cubitali longitudine a radice folijs pendet: in cacumini-
bus coma iunci. Nascitur in asperis maritimis. Legitur
semen autumnno cum coma: siccatum sole tunditur: &
reponitur. Succus uero incipiente pomorum lanugine de
fractis ramulis excipitur farina erui: aut ficis: ut cum iis
arescat. Quindas autem guttas singulis excipi satis est.
Traduntq; etiam totiens purgari hydropicos fico sum-
pta: quot guttas lactis exceperit. Succus cum colligitur:
ne attingat oculos cauendum est. Fit & folijs tuis prio-
re minus efficax. Fit & decoctum e ramis. Est & semē
in usu cum melle decoctum ad catapotia soluendae alii
gratia. Semen & dentium canis cæra includitur. Collu-
untur & radices decoctæ uino aut oleo. Illinunt & li-
chenas succo. Bibuntq; eum ut purgent uomitiones: &
aluo soluta: alias stomacho inutilem. Trahit pituitam
sale adiecto in potu: bilem aphronitro. Si per aluum pur-
gari libeat in posca. Si uomitione: i passo: aut aqua mul-
sa. Media potio tribus obolis cōstat. Ficos a cibo sumpsis-
se melius est. Fauces urit leniter. Est enim tam feruentis
naturæ: ut per se extra corpori impositū pustulas igniū
modo faciat: & pro caustico in usu sit. Alterum genus
tithymalli myrsinitem uocant: alii caryten folijs myr-
ti acutis & pungentibus: sed mollioribus: & ipsum
etiam in asperis nascens. Colliguntur comæ eius hordeo
turgescente: siccataq; in umbra diebus. ix. in sole inare-
scunt. Fructus non pariter maturescit: sed pars anno se-

LIBER

quente: & nux uocatur. Inde cognomen græci dedere.
 Demetit cum messium maturitate. Lauatum dein-
 de siccatur: & datur cum papaueris nigri duabus par-
 tibus: ita ut sit totum acetabuli modo: minus hic uo-
 mitionibus quā superior: cæteri ijdem. Aliqui sic &
 folium eius dedere: nucem uero ipsam in mulso aut
 passo: uel cum sesama. Trahit bilem & pituitam per
 alium. Oris ulcera sanat. Ad uomas oris folium cum
 melle estur. Tertium genus est tithymalli: paralius uo-
 catur siue tithymallis folio rotundo: caule palmum al-
 to: ramis rubentibus semine albo: quod colligitur inci-
 piente uia: & siccatum teritur: sumiturq; acetabu-
 li mensura ad purgationes. Quartum genus heliosco-
 pion appellant: folijs portulacæ: ramulis stantibus a
 radice quattuor aut quinque rubentibus semipedali al-
 titudine succi plenis. Hoc circa oppida nascitur: se-
 mine albo: columbis gratissimo: quod colligitur in-
 cipiente uia. Nomen accepit: quoniam capita cum
 sole circūagit. Trahit bilem per inferna in oxymelli-
 te dimidio acetabulo: cæteri usus qui characiæ. Quin-
 tum cyparissian uocant propter foliorum similitudi-
 nem: caule gemino aut triplici nascentem in campe-
 stribus: cui eadem uis quæ helioscopio aut characiæ.
 Sextum platyphyllon uocant: alij corimbiten: alij
 amygdaliten a similitudine. Nec ullius latiora sunt
 folia. Pisces necat: alium soluit: radice: uel folijs: uel
 succo in mulso aut aqua mulsa drachmis quattuor.
 Detrahit priuatim aquas. Septimum dendroides cogno-
 minant: alij cobion: alij letophyllon in petris nascens
 copiosissimum ex omnibus maxime cauliculis rubenti-
 bus: & semine copiosissimum: eiusdem effectus: cur-
 ius characias. Apioscylla siue raphanosagria iuncos

duos siue tres spargit in terra rubentes: folijs rutæ: radi-
ce tepe: sed amplior: quare quidam raphanum siluestre
uocant. Intus habet mammam candidam extra cortices
nigros. Nasctur & in montuosis & asperis: aliquan-
do & herbosis. Effoditur uere: tusaq; in fictili mergitur
Deiectoq; quod supernatat: reliquus succus purgat utra-
q; parte sesquibolo in aqua mulsa. Sic & hydropicis
datur acetabuli mensura. Inspergitur: & aridæ radicis
farina potioni: aiuntq; superiorem partem eius uomitio-
ne biles extrahere: inferiorem per aluium. Tormina disci-
tit: quodcumq; betonica & panaces præterquam a cru-
ditate. Peucedani succus: inflationes & ructus gignit.
Acori radix daucumue si lactucæ modo sumatur. Lada-
num cyprium potum interaneorum uitijis occurrit. Item
gentianæ farina ex aqua tepida fabæ magnitudine. Plā-
tago mane sumpta duabus linguis & tertia papaueris
in uini non ueteris cyathis. iij. datur somnum in eunti-
bus addito nitro seu polenta. Simul si post cibum detur.
Colo infunditur hemina succi: uel in febris. Agaricū po-
tum obolis tribus in uini ueteris cyatho uno lyeni mede-
tur. E panace omnium generum radix in mulso: sed teu-
cria præcipue pota arida & decocta quantum manus
capiat in aceti heminis tribus. Ad uulnus illinitur eadē
cum aceto: aut si tollerari non possit ex fico uel aqua.
Polemonia bibitur ex uino. Betonicæ drachma i oxyme-
litis cyathis tribus. Aristolochia contra serpentes. Arge-
monia vij. diebus in cibo sumpta lyenem consumere dici-
tur. Agaricum in aceto mulso obolis duobus. Nymphaeæ
heracliae radix in uino pota & ipsa consumit. Cissan-
themus drachma bis die sumpta i uini albi cyathis duo-
bus p dies. xl. lyenem dicitur paulatim emittere p urinā
Prodest & hysopum cum fico decoctum. Lonchitidis

LIBER

radix decocta prius q̄ semen emittat. Peucedani quoq;
radix decocta & lyeni & renibus. Lyen acoro potio cō
sumitur. Præcordijs & ilibus utilissimæ radices. Clime
ni semen potum diebus. xxx. pondere denarij in uino al
bo. Betonica farina ex melle & aceto scylite pota. Ra
dix lonchitidis in aqua & teucrium illinitur. Itē scor
dium cum cæra: agaricum cum farina fenogræci uesicæ
malis: cōtraq; calculos grauissimis cruciatibus: ut dixi
mus: auxilio est. Polemonia ex uino pota: item agaricum
Plantago radice uel folijs potis ex passo. Et betonica ut
in iocinere diximus. Item ramici pota atq; illita. Eadē
ad strangurias efficacissima: ad calculos quidam betoni
cam & uerbenacam & millefolium æquis portioni
bus ex aqua pro singulari remedio bibere suadent. Strā
gurias discutere & dictamum certum est. Item quinq;
folium decoctum ad tertias in uino ictericis dari atq; il
lini utilissimum est. Xiphij quoq; radix superior urinā
ciet infantibus. Enterocœlicis datur ex aqua: & illini
tur uesicæ uitijs. Peucedani succus infantium ramici: &
umbilicis eninentibus psyllion illinitur. Vrinam cient
anagalides: achoriq; radicis decoctum: uel ipsa trita po
taq; & omnia uesicæ uitia sanat: & calculos herba et
radix cotiledonis. Itemq; genitalium inflammationem pa
ri pondere: & caulis & seminis & myrrhæ. Ebulum
tenerum cum folijs tritum ex uino potum calculos pel
lit. Impositum testes sanat. Erigeron quoq; cum farina
thuris & uino dulci: testium inflammationes sanat.
Symphiti radix illita enterocœlas cohibet: aufert & ge
nitalium nomas hypocisthis alba. Artemisia quoq; da
tur cōtra calculos ex uino dulci: & ad stranguriā. Do
lores uesicæ sedat ex uino nymphæ heraclæ radix. Ea
dem uis crethmo ab Hippocrate admodum laudata. Est

autem inter eas quæ eduntur siluestrium herbariū. Hanc
q; certe apud Callimachum apponit rustica illa becale.
Speciesq; elatæ hortensis: Caulis palmum unum altus.
Semen feruens: odoratum cū libanotidis: rotundum. Sic
ratum rumpitur. Habet intus nucleum candidum: quem
aliqui cachryn uocant: folio pingui: albicante: ueluti oli-
uæ: crassiore: & salso gustu: radices digiti crassitudine
tres aut quattuor. Nascitur in maritimis petrosi: Estur
crudum coctumue cum olere odorati saporis & iucun-
di. Seruatur etiā in muria: præcipueq; eius usus ad strā-
guriā. folio uel caule aut radice ex uino. Colorem quo-
q; corporis gratiorem facit. Verum largior quoq; infla-
tiones. Aliāz soluit decocto. Vrināq; & a renibus do-
lorem trahit. Sic & alcmeæ siccæ farina in uino pota
stranguriā tollit: efficacius addito daūco. Lyeni quoq;
utilis. Aduersus serpentes bibitur. Iumentis quoq; in pi-
tuita aut stranguria hordeo inspersa succurrit. Anthylli
on est lenti simillima: quæ in uino pota uescias uitijs li-
berat. Sanguinem sistit. Altera est anthyllis chamæpity-
os similis flore purpureo: odoris grauis: radice intubi uel
magis æpea: similis portulacæ: nigriore radice: sed inuti-
li: nascens in littoribus harenosis: gustu amara. In uino
cum asparagi radice uescicæ plurimum prodest. Eadē præ-
stat hypericon: quam alij chamæpityn: alij corion appel-
lant: oleraceo frutice: tenui cubitali rubente: folio rutæ:
odore acri: semine siliquæ: nigro maturescente cum hor-
deo. Natura semini spissandi. Alium sistit. Vrinā cit.
Ad calculos uescicæ cum uino bibitur. Est aliud hypericō:
quod alij corion appellant: folio tamaricæ: & sub ea na-
scitur: sed pinguioribus folijs: & minus rubentibus:
odoratum: palmo altius: suaue: leniter: aculeatum. Vis se-
mini exalfactoria: & ideo inflationem facit enterocæ-

LIBER

licis: sed stomacho non inutile præcipuum ad stranguriam si exularata non sit uesica. Medetur & pleureticis ex uino potum. Vesicæ autem callitrichon trita similis cumino medetur: & data ex uino albo. Verbenaca quoq; folijs decocta ad tertias: uel radix eius emulso calido calculos eijcit. Itemq; perpressa: quæ aretiij & in illyrico nascitur in aqua decocta e tribus heminis ad unum & pote. Trifolium ex uino sumptum & chrysanthemum primum. Anthemum quoq; calculos eijcit: paruis e radice folijs quinis: caulibus longis duobus: flore: radices tritæ per se: aut lauet crudum. Silaus nascitur glareosis & per omnibus riuis: cubitalis: apij similitudine. Coquitur ut olus atrum: magna utilitate uesicæ. Quæ si scabiem sentiat: panacis radice sanatur. Aliter inutili uescis. Calculos pellit malum erraticum radice libra in uini congio decocta ad dimidias. Inde heminae sumuntur per triduum. Reliquum ex uino cum zio & urtica marina: & daucum: & plantaginis semen ex uino. Et herba fuluiana trita ex uino: quæ & nomen inuentoris habet nota tristantibus urinas cit. Scordion testium tumores sedat. Hyoscyamum genitalibus medetur. Peucedani succus ex melle & semen stranguriæ. Agaricum obolis tribus in uini ueteris cyatho uno. Trifolij radix drachmis duabus in uino: dauci una drachma uel seminis. Ischiadici & semine & folijs erythrodani tritis sanantur panacæ pota. Et infricata polemonia aristolochiæ decoctæ folijs. Agarico quidem & nervus qui platys appellatur: atq; humerorum dolor sanatur obolis tribus in uini ueteris cyatho uno pota. Quinque folium ischiadicis: & bibitur & imponitur. Itz samonia dacocta cum hordei farina. Semen hyperici utri-

usq; bibitur ex uino. Sedis uitia & attritus ælerrime
sanat plantago. Condylomata uero quinquefolium. Se-
dem conuersam cyclamini radix ex aceto. Anagalli-
des cærulea procidentia sedis retro agit. E diuerso ru-
bens prorirat. Coterydon condylomata & hemorrhoi-
das mire curat. Testium tumores acori radix decocta in
uino tritaq; & illita. Intertrigines negat fieri Cato ab
sinthium ponticum secum habentibus.

De pulegio & argemone.

Ca. ix.

Lij adijciunt: & pulegium: quod ieiunus
a quis legerit: si post se alliget. Inguinis do-
lores prohibet: aut sedat cæptos. Inguina-
ria: quam quidam argemonem uocant: passim in ue-
pribus nascens. Vt profit inguinibus in manu tan-
tum habenda est. Panos sanat panaces cum melle.
Plantago cum sale. Quinquefolium. Persolatæ radix
ut in strumis. Item damasonium. Verbascum cum
sua radice tusum uino aspersum: folioq; inuolutum:
& ita in cinere calfactum: ut imponatur calidum.
Expertiq; affirmare plurimum remedium esse: si
uirgo imponat nuda ieiuna ieiuno: & manu supi-
na tangens dicat: Negat Apollo pestem posse crescere:
quam nuda uirgo restinguat: atq; ita retrorsa ma-
nu ter dicat: totiensq; dispuant ambo. Medetur & ra-
dix mandragoræ ex aqua: radicis scamoniæ decoc-
tum cum melle. Sideritis cum adipe ueteri: contu-
sa marrubium cum axungia uetere: uel chrysippea
cum ficis pinguibus: quæ hoc ab inuentore habet
nomen.

De nymphaea: & abstinentia: & appetentia uer-
neris: & de satyrio: erythrococco: & crategi: &
sideriti.

Ca. x.

LIBER

u Enerem in totum adimit (ut diximus) nym-
 pheæ heraclia: eadem semel pota in .xl. dies. in-
 somnia quoq; ueneris a ieiuno pota & in ci-
 bo sumpta. Illita quoq; radix genitalibus inhi-
 bet nō so-
 lum uenerem: sed affluentiam genituræ: ob id corpus ale-
 re uocemq; dicitur. Appetentiam ueneris facit radix e xi-
 phio superior data potu in uino. Item quam crethmos
 agrios appellant. Et orminos agrios cum polenta contri-
 tus. Sed inter pauca mirabilis est orchis herba: siue sara-
 pias: folijs porri: caule palmeo: flore purpureo: gemina
 radice: testiculis simili: ita ut maior: siue (ut aliqui dicūt)
 tenuior: ex aqua pota excitet libidinem: minor siue molli-
 or e lacte caprino inhibeat. Quidam folio scyllæ esse di-
 cunt leuiori ac minori: caule spinoso. Eiusq; radices sanāt
 oris ulcera: thoracis pituitas: aluum sistunt e uino potæ.
 Concitatricem uim habet satyrion. Duo eius genera: una
 longioribus folijs q̄ oleæ: caule quattuor digitorum flo-
 re purpureo: radice gemina ad formā hominis testiuꝝ al-
 ternis annis itumescēte ac residēte. Altera satyrion orchis
 cognominatur: & fœmina esse creditur. Distinguitur i-
 ternodijs: & ramosiore frutice: radice fascinis utili. Na-
 scitur fere iuxta mare. Hæc tumores & uitia ptiū erum-
 pentia cū polenta illita sedat: uel per se trita. Superioris
 radix in lacte ouis colonicæ data: neruos intēdit. Eadem
 ex aqua remittit. Græci satyrion folijs lilij rubri mino-
 ribus & tribus non amplius e terra exeuntibus tradūt:
 caule leui cubitali nudo: radice gemina: cuius inferior ps
 & maior mares gignit: superior ac minor fœminas. Est
 & aliud genus satyrion erythrococto appellant: semi-
 ne uiticis: maiore: leui: duræ radice: cortice rubro: intus
 album includitur: sapore subdulci. Fertur in montosis in-
 ueniri. Venerem etiam si omnino manu teneatur radix

stimulat. Magis adeo si bibatur in uino austero. Arietibus quoque & hircis segnioribus in potu dari. Et a sarmatis equis ob assiduum laborem pigrioribus in coitu: quod uitiū pro sedamū uocāt. Vim eius restinguit aqua mulsa aut lactuca sumpta. In totū quidez græci cū cōcitationez hāc uolūt significare: satyrion appellant. Sic & crategia cognominantes & thelygonon: quarū semē testium simile est. Ti. hymali quoque ramorū medullā habentes: ad uenerē proniores fieri dicuntur. Prodigiosa sunt quæ circa hoc tradit Theophrastus auctor alioquin grauis: septuageno coitu durare libidinem contactu herbæ cuiusdam: cuius nomen speciemque non posuit. Sideritis adalligata uarices minuit: & sine dolore præstat. Podagræ morbus rarior solebat esse non modo patrum auorumque memoria: uerum etiam nostra Peregrinus & ipse. Nam si italiæ fuisset antiquitus: latinum nomen inuenisset. Insanabilis non est credendus. Quippe quoniā in multis & sponte desinit: & in pluribus curatur. Medetur panacis radices cum uina passā: succus hyoscyami cum farina: uel semen scordion ex aceto. Iberis uti dictum est. Verbenacæ cum axungia trita cyclamini radix: cuius decoctum & pernionibus prodest. Podagras refrigerat radix xiphio. Semen e psyllio. Cicuta cum lythargyrio aut axungia. Aizoum in primo impetu podagræ rubentis: hoc est calide. V trilibet uero conuenit erigeron cum axungia. Plantaginis folia trita addito sale modico. Argemonia tusa ex melle. Medetur & uerbenacæ illita: aut si pedes macrentur in eius decocto. Est & lappago similis anagallidi: nisi esset ramosior ac pluribus folijs: aspera: rugosa: asperioris succi: grauis odoris: quæ talis est mollugo uocatur. Similis & asperioribus folijs asparago. Superioris succus expressus pondere. xi. dena-

LIBER

riorum in uini cyathis duobus quotidie sumitur. Præci-
pue uero liberat eo malo phycothalassion: idest fucus
marinus lactuæ similis: qui conchylijs substernitur:
non podagræ modo sed omnibus articulorum morbis im-
positus priusq̃ exare fiat. Tria autem genera eius. Latius
et alterum longius: quadantenus rubens. Tertium cri-
spis folijs: quo in creta uestes tinguntur: omnia eiusdem
usus. Nicander eam et aduersus serpentes in uino dedit
Salutare est et semen eius herbæ: quam psyllion appel-
lauimus: madefactum aqua admixtis in heminam semi-
nis resinæ colophonæ coclearibus duobus: thuris uno.
Laudantur et mandragoræ folia cum polenta tusa.

Medicinæ generales de pedibus: talis: articulis: ner-
uis: et remedia contra morbos: qui totum corpus oc-
cupat: et de myrtido: et uigilijs: et paralyti: et
de febribus frigidis: et febre iumentorum: et phre-
neticis: et chamæacta: et aizoo: et igne

sacro

Ca. xi.

Alis uero tumentibus limus aquaticus cum
oleo subactus mire prodest. Articulus succus
e centauro minore. Idem nervis utilissimus.

Item centaurium. Betonica nervis discurrentibus p̃ scapu-
las humeris: spinæ: lumbis: pota ut in iocinere. Articulis
quinquefolium impositum. Mandragoræ folia cum po-
lenta: uel radix recens tusa cum cucumere siluestri: uel de-
cocta in aqua. Cubitorum ac pedum rimis polypodij ra-
dix. Articulis succus hyoscyami cum axungia. Amomi
succus cum decocto. Item centunculus decocta: uel mu-
scus recens ex aqua obligatus donec inarescat. Item
lappæ boariæ radix e uino pota. Cyclaminos decocta
in aqua perniunculos curat: omniaq; alia frigoris ui-
tia. Perniunculos curat et cotelydon cum axungia.

Folia ex batrachio. Epithymi succus. Clauos pedum ex-
trahit ladanum cum castoreo. Verbenaca ex uino. Nunc
peractis malis quæ membratim sentiuntur: dicemus de
ijs quæ totis corporibus grassantur. Remedia autem hæc
communia inuenio. Ante omnes pota dodecatheum de
qua diximus. Deinde panacis omnium generum radices
peculiariter longinquis morbis. Et semen interaneorum
uitijs. Ad omnes uero corporis dolores succum e scordio.
Item betonicæ: quæ pota colorem plumbeum corporis
priuatim emendat: gratioremq; reducit. Geranion ali-
qui myrrhin: alij myrthida appellant. Similis est cicuta
folijs minutioribus: & caule breuiori rotundo: sapo-
ris & odoris iucundi. Nostri sic eam tradunt. Græ-
ci folijs candidioribus pauloquam maluæ caulibus te-
nuioribus & pilosis: ramosam ex interuallis binum
palmorum & in ijs folijs: inter quæ in acuminibus ca-
pitula sunt grauium. Alterum genus folijs anemones: di-
uisuris longioribus. radice mali modo rotunda: dulci: re-
ficientibus se ab imbecillitate utilissima: & fere talis ue-
ra est. Bibitur contra phthisin drachma in uini cyathis
tribus bis die. Item cōtra inflationes: quæ & cruda idē
pstat. Succus radice auribus medetur. Opisthotonicis se-
mē drachmis quattuor cū pipere & myrrhapotū phthi-
sin sanat: & plantaginis succus: si bibatur. Et ipsa deco-
cta in uino cum sale & oleo a somno matutino refrige-
rat. Eadem datur ijs: quos atrophos uocant: interpositis
diebus. Betonica phthysicis eligmate cū melle fabæ ma-
gnitudine. Agaricum potum duobus obolis in passo: uel
daucum cū centaurio maiore in uino. Phagedenis: quod
nomen sine modo esurientium est: & alijs ulcerum:
tithymali medetur cum sesamis sumpti. Inter ma-
la uniuersi corporis uigiliæ sunt plerisq; . Harum re-

LIBER

medio monstratur panaces clymenos aristolochia: & odore: & peruncto capite. Aizoum siue sedum. si inuolutum panno nigro ignorantis puluino subiiciatur: onothera siue onuris hylaritatem afferunt in uino. Amygdalino est folio: flore rosato: fruticosa: longa radice: & cum siccata est uinum olente. Hæc in potu data feras quoque mitigat. Cruditates: quæ nauseam faciunt digerit betonica. Eadem pota a cæna concoctionem facit in oxymelitis cyathis tribus drachmæ pondere: & crapulam discutit. Item agaricum post cibos in aqua calida potum. Paralyfin betonica sanare dicitur. Item iberis ut dictum est. Eadem & torpentibus membris prodest. Item argemonia omniaque quæ periclitentur serari discutiendo. Comitiales sanantur panacis: quam beracleam diximus: radice pota cum coagulo uituli marini: ita ut sint panacis tres partes. Plantago pota. Betonica in oxymelitis drachma uel agarici obolis tribus. Folia quinquifolij ex aqua. Sanat & archezostis: sed cum amineo pota. Sanat & baccharis radix arida in puluerem contrita cyathis tribus cum coriandro in aqua calida. Et antunculus trita in aceto aut melle: aut in aqua calida. Verbenaca ex uino pota. Hysopi baccae ternæ cōtritæ & in aqua potæ diebus sexdecim. Peucedanum cum coagulo uituli marini æquis portionibus potum. Quinquifolij contrita folia ex uino sumpta diebus. xxx. in betonicae farinae pondo denariorum. xiiij. cum aceti scyllitici cyatho mellis attici uncia. Scamonium obolis duobus cum castorei drachmis quattuor. Febres frigidas leniores facit agaricum potum in calida aqua. Tertianas sideritis cum oleo. Item ladanum: quod in segetibus nascitur contritum. Plantago ex aqua mulsa duabus horis ante accessionem pota binis drachmis. Vel succis radice madefactæ uel trisæ. uel ipsa

radix trita in aqua ferro calfacta. Quidāq; ternas radices in tribus cyathis aquae dedere. Idē i quartanis quaternas fecerunt. Buglossō inarescente si quis medullam e caule eximat: dicatq; ad quem liberandum febrē id faciat: & alliget ei septē folia ante accessionē: aiunt a febre liberari. Itemq; betonicae drachmā in aquae mulsae cyathis tribus uel agaricū: maxime in ijs febribus quae cum horrore ueniunt. Quique folij folia quidam tertianis dedere: quaterna quartanis: plura ceteris: alijs omnibus obolis tribus cum pipere ex aqua mulsa. Verbenaca quidem & iumentorū febribus in uino medetur. Sed in tertianis a tertio geniculo incisa: quartanis a quarto. Bibitur & semen hyperici utriusq; in quartanis: & horribus betonicae farina: quae omnes horrores coerces. Item panaces adeo ex calfactoria natura: ut per niuem ituris bibere: id ac perungi eo praecipiant. Et aristolochia perfrictionibus resistit. Phreneticos somnus sanat: qui contingit peucedano ex aceto capiti infuso anagallidum succo. E diuerso lethargicos excitari labor est. Hoc praestat euphorbium (ut peribent) ex acetonaribus tactis peucedani succo. Contra insanias betonica bibitur. Carbunculos rumpit panaces. Sanat betonicae farina ex aqua aut brassica cum thure frequēti posita calida: uel e carbone in conspectu extincto fauilla digito sublata & illita: uel plantago tusa. Tithymallus charatices hydropicos sanat. Panaces: plantago in cibo: cum prius panem siccū comederint sine potu. Betonica drachmis duabus in duobus cyathis uini aut mulsi. Vel agaricum: uel semen lōchitidis duabus linguis ex aqua potum. Psyllium in uino. Anagallidū succus. Cotelydonis radix ex mulso. Ebuli recentis radix excussa tantū nec colluta quantum duo digiti comprehendant: ex ui-

T

LIBER

ni ueteris calidi hemina. Trifolij radix drachmis duabus in uino. Tithymallum: platyphyllon cognomine Semen hyperici: quod coris appellatur. Actæ quam quidam esse ebulum putant radice contrita in uini cyathis tribus si febris absit: uel semine ex uino nigro. Item uerbenaca fasciculo manus plena decocta in aqua ad dimidias. Præcipue tamen chamaeactæ succus aptissimus creditur. Eruptiones pituitasq; emendat plantago. Cyclamini radix cum melle. Ebuli folia contrita & e uetere uino imposita etiam boam sanat: id est rubentes papulas. Pruriginē succus strychni illitus. Igni sacro medetur aizoum. Folia trita cicuta. Mandragoræ radix. Siccatur in asses ut cucumis: primoq; super mustum suspenditur: mox in fumo: dein tunditur in uino: aut aceto. Prodest & uino myrteo fouere: mentæ sextans uini sulphuris uncia ex aceto simul trita: fuligo ex aceto. Ignis sacri plura sunt genera. Inter quæ medium hominem ambiens: qui zooster appellatur: & enecat: si cinxerit. Medetur plantago cū creta cymolia: & peristereos per se. Radix persolata. Alijs quæ serpūt cotelydonis radix cū mulso. Aizou. Succus linozostis ex aceto.

Ad eluxata membra: & contra morbum regium: & contra furunculos: & fistula: & inflationes: & ambustionē: & contra alios morbos: ad neruos: & sanguinem. Ca. xij.

Adix polypodij illita luxatis medetur. Dolor remq; & tumores tollunt semen psyllij. Folia plantaginis tusa: sale modico addito. Verbasci semen ex uino decoctum & contritum. Cicuta cum axingia. Folia ephemeris tuberibus atq; tumoribus. Illinanturq; etiam dum discuti possunt. Morbum regium in oculis præcipue mirari est tenuitatem illam

Densitatemq; tunicularum felle subeunte. Hippocrates
a septimo die in febre mortiferum signum esse docuit.
Nos scimus uixisse aliquos etiam ab hac desperatione.
Fit uero & citra febres: impugnaturq; centauryo ma-
iore (ut diximus) poto. Betonica agarici obolis tribus ex
uini ueteris cyatho. Item uerbenacæ folio obolis tribus
ex uini calidi hemina quatruiduo. Sed celerrie quinque-
folij succus medetur tribus cyathis potus cū sale et mel-
le. Cyclamini radix drachmis tribus bibitur in loco ca-
lido: et perfrictionibus tuto: sudores enī felleos mouet.
Folia tussilaginis ex aqua. Semen linozostis utriusq; in-
spersum potioni: uel cum absinthio aut cicere decoctum.
Hysopi bacchæ cum aqua potæ. Lichen herba si cum su-
mitur: cetero olere abstineatur. Polytrix in uino data.
Struchion in mulso. Passim & in quacūq; parte ac ma-
ximo incōmodo nascuntur: qui furunculi uocantur: mor-
tiferū aliquando malū confectis corporibus. Remedio
sunt pignocomi folia trita cum polenta: si nondum ca-
put fecerint. Discutiunt & folia ephedri illita. Fistu-
læ quoq; in omni parte serpunt: medicorum uitio male
fectis corporibus. Auxilio est centauriū minus collyrijs
cum melle decocto additis. Plantaginis succus infusus.
Quinquefolium cum sale & melle. Ladanum cum ca-
storeo. Cotyledon cum medulla ceruina calefacta im-
posita. Verbasci radice medulla collyrij tenuitate in fi-
stulā additur. Vel aristolochiæ radix. Vel succus tithy-
malli. Collectiones inflammationesq; sanāt argemoniæ
folia illita. Duritias & collectiones omnes uerbenacæ
uel quinquefolium: decoctūq; in aceto uerbasci folia uel
radix. Hysopum e uino impositum. Acori radix decocto
eius herbæ fountibus. Aizoum. Item quæ contusa sint:
duritiasq; & sinus corporis & tela omnia infixæ cor

LIBER

pori extrahunt: folia tussilaginis. Daucum. Semen leon-
topodi tritum in aqua cum polenta. Suppurationibus
imponuntur pignocomi folia trita cum polenta: uel se-
men. Item orchis. Vitia quæ sunt in ossibus satyrii radi-
ce imposita efficacissime sanari dicuntur. Nome & col-
lectiones omnes fūco maris priusq̃ inarescat. Et alc-
meæ radix collectiones discutit. Ambusta sanantur plā-
tagine arctio: ita ut cycatrix fallat. Folia eius in aqua
decocta & contrita illinūtur. Radices cyclamini cum
aizoo. Herba ipsa hyperici: quod corion appellauimus.
Neruis & articulis conuenit plantago trita cum sale.
Argemonia tusa ex melle. Peucedani succo perungun-
tur spastici: tetanici. Neruorum duriciæ egypolis succo
Doloribus erigeron ex aceto illinitur. Epithymo spasti-
cis & opisthotonicis perungi: semine hyperici: quod
coris uocatur. Idemq; bibere prodest. Phrynion dicitur
etiā abscissos sanare neruos si confestim imponatur tri-
ta uel mansa. Spasticis: tremulis: opisthotonicis alcmææ
radix bibitur ex aqua mulsa. Sic & rigores exalfacit.
Sanguinis profluuium sistit herbæ peoniæ semen rubrū
Eadem & in radice uis. Cyclaminos uero si ore sanguis
reijciatur: siue e naribus: siue aluo fluat: siue fœminarū
utero. Item lysimachia pota uel illita: uel naribus indi-
ta. Item plantaginis semen. Quicquid folium potum &
illitum. Cicutæ semen in nares si inde fluat tritum ex
aqua & inditum. Aizoon. Astragali radix sistit. Et
ischemon. Et achillea.

De herba equiseti: & stephanomeli: & crisitale:
& contra uermes.

Ca. xiiij.

Quisetum hippuris a grecis dicta & in pra-
tis nascens: uituperata a nobis. Est autem pi-
lus terræ equinæ setæ similis: lienem ciurforū

extinguit decocta fictili nouo ad tertias quantum uas
capiat: & per triduum heminis pota: unctis esculentis
ante diem unum interdicitur. Græcorum uaria circa
hanc opinio. Alij pini folijs similem nigricantem eodē
nomine appellant: uim eius ammirabilem tradentes:
q̄ etiam sanguinis profluvia uel tacto eo tantum homi
ne sistat: alij hippurin: alij ephedron: alij anabasin uo=
cant. Traduntq; iuxta arbores nasci & scandentem
eas dependere comis iunccis: multis nigris: ut ex equorū
cauda geniculatis ramis: folia habere pauca: tenuia: exi
gua: semen rotundum simile coriandro: radice lignosa:
nasci in ambustis maxime. Vis eius spissare corpora:
Succus sanguinē e naribus fluentem inclusus sistit. Item
aliū. Medetur dysentericis in uino dulci potus cya
this tribus. Vrinam cit. Tussim orthopnoeam sanat.
Item rupta: & quæ serpunt. Intestinis & uescica fo
lia bibuntur. Enterocœlen cohibet. Faciunt & aliam
hippurin breuioribus & mollioribus comis candidio
ribusq; per q̄ utilem ischiadicis: & uulneribus ex ace
to impositam: propter sanguinem sistendum: Et nym
phea trita plagis imponitur. Peucedanum cum semine
cupressi bibitur: si sanguis per os redditus est: fluit
q; ab infernis. Sideritis tantam uim habet: ut q̄uis re
centi gladiatoris uulneri illigata: sanguinem claudat.
Quod facit & ferulæ cinis uel carbo. Fungus uero
etiam efficacius: qui secundum radicem eius nascitur.
Per nares autem fluenti & cicute semen tritum ex a
qua inditumq; efficax habetur. Item stephanomelis ex
aqua. Betonica farina e lacte caprino pota sistit ex
ubere fluentem. Plantagoq; contusa: Eiusdem succus
uomentibus sanguinem datur. Ad erraticum autem
radix persolata cum axungia uetere illita. Potatur a

LIBER

ruptis conuulsisq; & ex alto deiectis cetaurium maius.
Gentianæ radix trita uel decocta uel succus betonica. Et
hoc amplius addo: iocineris uel lateris contortionibus:
panaces scordion aristolochia pota cum agarico. Item
contusis & euersis potum duobus obolis in mulsi cy-
this tribus. Aut si febris sit: in aqua mulsa uerbascum: cu-
ius flos similis auro est. Acori radix. Aizoum omne. Sed
e maiori succui efficacissime. Item symphyti radices: uel
decoctum. Daucum crudum. Erythale est flore luteo fo-
liis achanti. Bibitur e uino. Item chamærops: & in sor-
bitiones irio uel plātago omnibus modis. Item phthiria
si: quo sylla dictator consumptus est. Nascuntur quoq; i
sanguine ipso hominis animalia exesura corpus. Resisti-
tur uix taminia succo aut ueratri cum oleo punctis cor-
poribus. Taminia quidem in aceto decoctum etiam uestes
eo tedio liberat.

De ulceribus: & ad plagas: & de po-
lycmeno.

Ca. xiiij.

Ulcera multorum generum: ac multis modis cu-
rantur. Panacis omnium generum radix ex ui-
no calido illinitur manantibus. Siccat priua-
tim quam chironiam diximus. Cum melle trita tubera
aperit: ulceribusq; quæ serpunt. Deploratis auxilio est
cum æris flore uino temperata omnibus modis uel flore
uel semine uel radice. Eadem cum polenta uetustis uul-
neribus prodest. Heracleon quoq; sidereon Apollinaris.
Psyllium. Tragacantha: Scordotis cum melle purgat. Fa-
rina eius carnes excrecentes per se insparsa consumit.
Polemonia ulcera: quæ cacoethe uocant: sanat. Centau-
rium maius insparsum uel illitum. Item minoris coma
decocta uel trita: uetera quoq; ulcera purgat & persa-
nat. Folliculi climeni recentibus plagis imponuntur. Il-

liniuntur autem gentiana ulceribus quæ serpunt radice tu-
sa uel decocta in aqua ad mellis crassitudinem : uel suc-
co uulneribus. Ex ea factum lichium. Lysimachia recen-
tibus plagis medetur. Plantago omnium generum ulce-
ribus : peculiariter fœminarum senum & infantium :
Igne mollita melior : & cum ceroto crassa ulce-
rum labra purgat : Nomas sistit. Et tritam suis fo-
lijs integere oportet. Suppurationes : collectiones : si-
nus ulcerum. Chelidonia quoq; siccantur ulcera adeo :
ut etiam pro spodio utantur eadem iam desperatis
cum axungia imponitur. Dictamum pota sagittas pel-
lit : & alia tela extrahit illita. Bibitur ex aquæ cya-
tho foliorum obolo. Proxime pseudodictamum. Vtra-
que etiam suppurationes discutit. Aristolochia quoque
putrida ulcera exest. Sordida expugnat cum melle :
uermesq; extrahit. Itemq; clauos in ulceribus natos.
Et infixæ corpori omnia : præcipue sagittas & ossa
fracta cum resina. Cautæ uero ulcera explet per se. Et
cum iride recentia uulnera ex aceto. Vetera ulcera
uerbenaca : quinquifolium cum sale & melle. Radi-
ces persolata uulneribus ferro illatis recentibus impo-
nuntur : folia ueteribus. Cum axungia utraq; : & suo
folio operitur. Damasonium autem & in struma. Fo-
lia uerbasci ex aceto & uino. Peristericos ad omnia
genera uel calloforum putrescentiumq; ulcerum facit.
Manantia nymphaeæ heracliae radix sanat. Item cycla-
mini radix uel per se : uel ex aceto : & cum melle. Ea-
dem & contra steatomata efficax : sicut ad ulcera ma-
nantia hysopum. Item peucedanum : cui ad recentia uul-
nera tanta uis est : ut sunic ossibus extrahat. Præstât hoc
& anagalides : cohibentq; quas uocant nomas : & rheu-
matismos. Vtiles & recentibus plagis : sed præcipue senū

LIBER

corpori. Cum ceroto apostemata: & ulcera retrā folia
 mandragoræ recentia. Radix uulnera cū melle aut oleo.
 Cicuta consiligini mixta mero. Aizoon harpetas quoq;
 & nomas ac putrescentia: sicut erigeron uermiosa. Re-
 centia autem uulnera astragali radix: & uetera quoq;
 ulcera purgat hypocistis utraq;. Leontopodij semen tri-
 tum in aqua & cum polenta illitum spicula sagittario-
 rum extrahit. Item pycnocomi semen: tithymallus. Cha-
 racites succo gangrenas phagedenas putria: uel decocto
 ramorum cum polenta & oleo. Orchis radices. Hoc am-
 plius & cachoete ex aceto cum melle sicca & recentes
 Per se uulnera onothera efferentia sese ulcera sanat. Scy-
 thæ uulnera scythice curant: At carcinomata argemōia
 ex melle efficacissima est. V uulneribus presanatis aspho-
 deli radix decocta ut diximus: trita cum polenta & illi-
 ta. Quibuscunq; uero apollinaris. Astragali radix i pul-
 uerem trita humidis ulceribus prodest. Item callitirx de-
 cocta in aqua. Priuatim uero iis quæ calciamento facta
 sunt: uerbenaca. Necnō & lysimachia contrita. Ac nym-
 phea arida infricata. Polytrix inueteratis iisdem utilior
 Policnemon cunila bubula similis est semine pulegij sur-
 culosas multis geniculis corymbo odorata acri & dul-
 ci odore: quæ ferro factis uulneribus commanducata im-
 ponitur: quinto die soluitur. Symphyton ad cicatricem
 celerrime perducit. Item syderitis. Hæc iponitur ex mel-
 le. Verbasci semine ac folijs ex uino decoctis ac tritis om-
 nia corpori infixa extrahuntur. item mandragoræ fo-
 liis cum polenta. Cyclamini radicibus cum melle. Triya-
 ginis folia in oleo contrita iis maxime adhibentur ulce-
 ribus: quæ serpunt. Et alga in melle trita. Betonica de
 carcinomata. Et melandria: ac ueteres addito sale. Ver-
 rucas tollit argemonia ex aceto uel batrachii radix:

que & ungues scabros aufert Linozostidis utriusq; fo-
lia uel succus illitus. Tithymali omnes genera uernica-
rum omnium. Item omnia pterygia: uarosq; tollit. Cica-
trices cum elegancia ad colorem reducit ladanum.

De plurimis experimentis ad inficiendos capillos:
& partus eiiciendos: & continendos: & aliarum
remedia.

Ca. xv.

Rtemisiā & eleliphacum alligatas qui habz
a uiator: negatur lassitudinez sentire. Muliebri-
bus morbis medetur maxie in uniuersum peo-
nia herbæ semen nigrum ex aqua mulsa. Eadem & i ra-
dice uis: menses cit. Panacis semen cum absinthio menses
& sudores. Scordotis potu & illitu: Betonica drach-
ma in uini cyathis tribus bibitur contra omnia uulua-
rum uitia. Aut quæ in partu fiunt. Menses nimios sistit
achillea imposita: & decoctum eius insidentibus. Mam-
mis imponitur hyoscyami semen ex uino. Loti radix ex
cataplasmate. Et māmīs etiam chelidonia. Secūdas mo-
rantes uel partus emortuos radices panacis appositæ ex-
trahunt. Ipsum panacis semen e uino potu uuluas pur-
gat: appositūq; cum melle. Polemonia pota ex uino secū-
das pellit. Nidore purgat uuluas centaurij minoris suc-
cus potus: fotuq; menses cit. Item maioris radix in uul-
uæ doloribus ijsdem modis prodest. Dersa uero & ap-
posita extrahit partus emortuos. Plantago imponitur in
lana in dolore uulua. In strangulatu bibitur. Sed præci-
pua dictamno uis est. Menses cit. Partus emortuos uel trās-
uersos eiicit. Bibitur ex aqua folioru obolo: adeo ad hæc
efficax: ut ne in cubiculum quidem prægnantium infera-
tur. Nec potu tantum: sed & illitu & suffitu ualet.
Proxime pseudodictamum. Sed menses cit cuq; mero de-
coctum pondere denarij. Pluribus tamen molochis &

LIBER

aristolochia prodest: nam & menses & secundas cit:
 & e mortuos partus extrahit: myrrha & pipere addi-
 tis pota uel subdita. Vuluas quoq; procidentes inhibet
 potu uel suffitu uel subiectu maxime tenuis. Strangula-
 tum ab ijs mensuumq; difficultatem agaricum tribus
 obolis tritum in uini ueteris cyatho potum emendat.
 Peristeros apposita in adipe suillo recenti. Anthyrri-
 non cum rosato & melle. Item apposita nymphæ thes-
 salæ radix pota dolori medetur. In uino pota nigro pro-
 fluvia inhibet. E diuerso ciet cyclamini radix pota &
 apposita. Et uesicæ insidentium decocto medetur. Secun-
 das pota cissanthemos pellit. Vuluam sanat: Et xiphii
 radix superior menses cit drachma ex aceto pota. Pence-
 danum strangulatus uulvæ nidore ustum recreat. Men-
 ses aliosq; præcipue psyllium drachma in cyathis tri-
 bus aquæ mulsæ. Semen quoq; mandragore potum uul-
 uam purgat. Menses cit succus appositus: & e mortuos
 partus. Nimia rursus proflua sistit semen cum uino
 & sulphure. Alui proflua sistit & contrahit hatra-
 chion potu uel cibo ardens: alias ut diximus truda. Sed
 cocta commendatur sale & oleo & cymino. Daucum
 & menses & secundas potum facillime pellit. Lada-
 num suffitu corrigit uuluas: dolori earum exaceratisq;
 imponitur. Emortua scamonium pellit potum uel appo-
 situm. Ante alia uero ut Hippocrati uidetur crysimon e
 uino semine uel radice. Cortice trahit & secandis suc-
 currit & strangulationibus ex aqua pota. Item radix
 e geranio peculiariter secandis inflammationibusq; uul-
 uarum conueniens. Purgat hippuris pota & apposi-
 ta uuluas. Polygonus pota menses cit. Et alcmeæ ra-
 dix. Folia plantaginis pellunt. Item agaricum ex aqua
 mulsa. Artemisia uulvæ medetur trita ex oleo irino aut

fico: aut cum myrrha apposita. Eiusdem radix pota in tantum purgat ut partus enectos extrahat. Menses & secundas cit ramorum decoctum insidentibus. itez folia pota drachma. Ad eadem omnia prosunt uel imposita uentri imo cum farina hordeacea. Achoron quoque utile est interioribus fœminarum morbis. Et coniza utraq; Et crethmos. Et anthyllides duæ uuluis utilis simæ. Torminibus & secundarum moræ in uino potæ. Callitrix fotu locis medetur. Albugines in capite tollit. Capillos inficit oleo trita. Geranon in uino albo potum: & hypocisthis in rubro profluuium sistunt. Hyssopum suffocationes laxat. Radix uerbenacæ pota ex aqua ad omnia in partu: aut ex partu mala præstantissima est. Peucedamo quidam miscent in uino nigro semen cupressi contritum. Nam semen psylij deferuescētum in aqua cum intepuerit: epiphoras omnes uteri lenit. Symphyron tritum in uino nigro euocat menses. Partus accelerat scordotis pota drachma succi in aqua mulsa cyathis quattuor. Dictami folia præclare dantur ex aqua. Constat unius oboli pondere: uel si mortui sint in utero infantes: protinus reddi sine uexatione puerperæ. Similiter prodest pseudodictamum: sed tardius. Cyclaminos adalligata. Cissanthemos pota. Item betonica farina ex aqua mulsa. Arsenogonon & thelygonon herbe sunt habentes uas floribus oleæ similes: pallidiores tamen. Semen album: papaueris modo. Thelygoni potu fœminam concipi narrant. Arsenogonon ab ea semine oleæ: nec alio distat. Huius potu mares generari perhibentur: si credimus: alij utranque ocimo similem tradunt. Arsenogoni aut semen geminū esse testibus simile. Māmarū uitijs aizou: qd digitellū appellauimus unice medetur. Erigerō ex passo māmas uberiores facit.

LIBER

Sonchum in farre coctum. Quæ uere mastos uocatur in-
dita pilos mammarum e partu nascentiu: & tineas au-
fert in facie: aliaq; cutis uitia emendat. Gentiana nym-
phea heraclia illita cyclamini radix maculas omnes. Ca-
talix grana mixta cære liquide extendunt cutem in fa-
cie: erugantq;. Vitia omnia acori radix emendat: Capil-
lum lisimachia flauum facit. Denigrat hypericon: quod
& corion uocatur. Item ophrys herba denticulato ole-
ri similis: folijs duobus. Nigritiam dat & polemonia i
oleo decocta. Psilothrum nos quidem in muliebribus me-
dicamentis tractemus: uerum etiam uiris in usu est. Effi-
cacissimum autem habetur archezostis. Item tichymali
succo uel in sole cum oleo illito crebro: uel ciuilsis pilis.
Quadrupedum scabiem sanat hysopum ex oleo fotum.
Anginas peculiariter fideritis. Verum & reliqua gene-
ra herbarum reddamus.

CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HI- STORIAE LIBER. XXVII. PROOEMIUM.

Reliqua herbarum genera.

Ca. i.

RESCIT APVD ME CERTE TRA-
statu ipso admiratio antiquitatis. Quæ
toq; maior copia herbarum dicenda re-
stat: tanto magis adorare priscorum in-
inueniendo curam: in tradendo benigni-
tatem subit. Nec dubie superata hoc modo posset uideri
etiam rerum naturæ ipsius munificentia: si humani operis
esset inuentio. Nunc uero deorum fuisse eam apparet: aut
certe diuinam etiã cum homo inuenerit. Eandemq; omnium
parentem genuisse hæc: & ostendisse: nullo uitæ mira-

culo maiore: si uerum fateri uolumus. Scythiam herbas
a mæotidis paludibus & euphorbiam e mōte atlante:
ultraq; Herculis colūnas: & ipso rerum naturæ defectu
Parte alia britannicam ex oceani insulis extra terras po-
sitis: itēq; æthiopiā ab exusto syderibus axe. Alias præ-
terea aliunde: ultro citroq; humanæ saluti in toto orbe
terrarū portare immēsa romanæ pacis maiestate non ho-
mines mō diuersis inter se terris gentibusq; uerū etiam
montes: & exædencia in nubibus iuga: pastusq; pecorū
& herbas quoq; inuicē ostentant. Aeternū quæso deorū
sit munus istud. Adeo romanos uelut alteram lucē dedis-
se rebus humanis uidentur.

De aconito: & panthera: & quæ extinguitur aco-
nito.

Ca. ij.

Ed antiquorū curam diligētiamq; quis possit
satis uenerari? cū cōstet omniū uenenorū ocis-
simū esse aconitum: & tactis quoq; genitali-
bus fœminini sexus animalīū eodem die inferre mortem
Hoc fuit uenenum quo interemptas dormiētes a Calsur-
nio Bestia uxores. M. Cecilius accusator obiecit. Hinc il-
la atrox poratio eius in digito eas mortuas. Fabulæ nar-
rauerunt e spūmis Cerberi canis extrahēte ab inferis Hercu-
le. Ideoq; apud heracleam pōtiaz ubi mōstratur eius ad
infernus aditus gigni. Hoc quoq; tamen in usus humanæ
salutis uertere. Scorpionū ictibus aduersari experiendo:
aconitū datū in uino calido. Ea est natura ut hoīem occi-
dat: nisi inuenerit quod in hoīe perimat. Cū eo solo col-
luctatur: uelut pari intus inuento. Sola hæc pugna est:
cum uenenu in uisceribus repererit. Mirūq; exitialia per
se ambo cū fuerint duo uenena in hoīe commoriūtur: ut
hō supersit. Immo uero etiā ferarū remedia antiqui pro-
diderūt: demonstrādo quō uenenata quoq; ipso sanantur.

LIBER

Torpescent scorpiones aconiti tactu: stupetq; pallentes
 & uinci se confitentur. Auxiliatur eis helleborum albi
 tactu resolvente. Ceditq; aconitum duobus malis suis
 omnium. Quod si quis illa forte ab homine excogitari
 potuisse credit: ingrate deorum intelligit munera. Tan-
 gunt carnes aconito: necantq; gustatu earum pantheras:
 nisi hoc fieret repleturas illos situs. Ob id quidam par-
 dalianches appellauere. At illas statim liberari mor-
 te excrementorum nominis gustu demonstratū. Quod
 certe casu repertum quis dubitet? & quotiens fiat
 etiamnum: ut nouum nasci: quoniam feris ratio & usus
 inter se tradi non possit.

Quod omnium creaturarum conditor sit
 deus.

Ca. iij.

h Ic ergo casus hic est ille: qui plurima inuenit
 in uita deus. Hic habet nomen: per quem intel-
 ligitur eadem & parens rerum omnium &
 magistra natura: utraq; coniectura pari: siue ista quoti-
 die feras inuenire: siue semper scire iudicamus. Pudentū
 q; rursus omnia animalia quæ sint salutaria ipsis: nosse
 ipsa: præter hominem. Sed & maiores oculorum quoq;
 medicamentis aconitum miseri saluberrime promulga-
 uere: aperta professione: malum quidem nullum sine ali-
 quo bono dicere. Fas ergo nobis erit: qui nulla diximus
 uenenata: nunc demonstrare quale sit aconitum uel de-
 prehendi gratia. Folia habet cyclamini: aut cucume-
 ris non plura quattuor ab radice leniter hirsuta. Radicē
 modicam cammaro similem marino. Quare quidam cā-
 maron appellauere. Alij lycocthonon ex qua diximus
 causa. Arida radix incuruatur paulum scorpionum mo-
 do: quare & scorpion aliqui appellauere. Nec defuere
 qui myocthonon appellare mallent: quoniam procul &

VIGESIMVS SEPTIMVS Fo. 152

ē longinquo odore mures necat. Nascitur in nudis cantibus: quas aconas uocant. Et ideo aconitum aliqui dixere nullo iuxta ne puluerem quidem nutriente. Hanc aliqui rationem nominis. Alij quoniam uis eadem in morte eet quae coribus ad ferri aciem deterandam statimq; admoda uelocitas sentiretur.

De aethiopide: Et amaranto: Et aloē: Et alca:
Et alipho: Et alsina: Et androsace: Et androse
mo Et ambrosia: Et anconi: Et anagyro: Et
anonymo

Ca. iij

Ethiopis folia habet phlomo similia: magna
Et multa: Et hirsuta ab radice caulem quadrangulum scabrum: similem arctio: multis
conatum. In alis semen eruo simile candidum geminum: radices numerosas longas: Plenas: molles: glutinosas: gustu siccae nigrescunt duranturq; ut cornua possint uideri. Praeterea in aethiopia nascuntur: Et in ida monte troadis: Et in messenia. Colliguntur autumno: siccantur in sole aliquot diebus: ne situm sentiant. Medentur uuluis potae in uino albo: ischiadicis: pleureticis: faucibus scabris decocta potu dantur. Sed quae ex aethiopia uenit: eximia est: atq; illico prodest. Aieraton ferulacea est duorum palmorum altitudine: grigano similis: flore bullis aureis. Huius uis nidor urinam cit. uulnamq; purgat: tanto magis insidentibus. Causa Nominis non haec: sed quoniam diutissime non marcescit. Aloe Scyllae similitudinem habet maior Et pinguioribus folijs ex obliquo striata. Caulis eius tener est rubens medius: non dissimilis antherico. Radice una cen palo in terra dimissa: graui odore: gustu amara. Laudatissima ex india affertur: sed nascitur Et in asia: non tamē utitur: nisi ad uulnera recētibz folijs

LIBER

mirifice. n. cōglutinat. uel succo. ob id inturbibus radorum eam serūt ut aizoum maius. Quidā & caulez ante maturitatem seminis incidūt succi gratia: aliqui & folia. Inuenitur & per se lachryma adhærens. Ergo pauimētādum ubi sata sit censent: ut lachryma non absorbeat. Fuere qui traderunt in iudea super hierosolymā metallum eius naturam: sed nulla magis improba est: neq; alia nigrior est: aut humidior. Erit ergo optima pinguis: ac nitida: ruffi coloris: friabilis: ac iocineris modo coacta facile liquefens. Improbanda nigra & dura: ha renosa quoq;: quæ & gustu intelligitur. Gummi adulteratur & acacia. Natura eius spissare: densare: & leuiter calfacere. Vsus in multis & principalis aliam soluere: cum pene sit sola medicamentorum: quæ per se id præstant. Confirmat etiam stomachum: adeo ut nō infestet ulla uis contraria: bibitur drachma. Ad stomachi uero dissolutionem in duobus cyathis aquæ tepidæ uel frigidæ: coclearis mēsurā bis terue in die ex interuallis ut res exigit. Purgationis etiam causa plurimum tribus drachmis. Efficacior si pota ea sumatur cibus. Capillum fluentem continet cū uino austero capite in sole contra capillum peruncto. Dolores capitis sedat temporibus & fronti imposita ex aceto & rosaceo. Dilutiorq; infusa: oculorum uitia omnia sanari ea conuenit. Pruriginem & scabiem genarum. Item insignata ac liuida illita cum melle: maxime pontico. Tonsillas: gingiuas: & omnia oris ulcera. Sanguinis excreationes si modicæ sint: drachmæ pondere ex aqua: si minus ex aceto pota. Vulnerum quoq; sanguinem & undecūq; fluentem sistit per se uel ex aceto. Alias etiam est uulneribus utilissima ad cicatricem perduens. Eadem inspergitur exulceratis genitalibus uirorum: condylomatis: rimisq; sedis: alias ex

passo: alias sicca per se: ut exigit mitiganda curatio: aut
coercenda. Hemorrhoidum quoq; abundantia leniter sis-
sit. Dysenteriae infunditur. Et si difficilius cōcoquantur
cibi: bibitur a cœna modico intervallo. Et in regio mor-
bo tribus obolis ex aqua. Denoratur pilulae cū mellis de
cocto: aut resina terebinthina ad purganda interiora. Di-
gitorū pterygia tollit. Oculorū medicamentis lauatur:
ut quod sit arenosissimū subsidat. Aut torretur in testa:
pennaq; subinde uersatur: ut possit equaliter torreri. Al-
cea folia habet similia uerbenacæ: quæ & peristereon
cognominatur. Caules tres aut quattuor foliorū plenos
florem rosæ: radices albas cū plurimū sex cubitales: obli-
quas. Nascitur in pingui solo nec sicco. Vsus radicis ex
uino uel ex aqua dysentericis: aluo citæ: & ruptis con-
uulsis. Alypon cauliculus est molli capite non dissimi-
lis betæ: acre gustatu: ac lentum: mordensq; uehemēter
& accendens. Alium soluit in aqua mulsā addito sale
modico. Minima potio duarū drachmarū: media quat-
tuor: maxima sex: ea purgatione quibus datur e galina-
ceo iure. Alsine: quā quidā myosoton appellāt: nascitur
in lucis: unde & alsine dicta est. Incipit a media hye-
me. Arescit æstate media cum prorepit: muscutorum au-
res imitatur folijs. Sed aliā docebimus esse quæ iustius
myosotis uocetur. Hæc eadem erat quæ. Helsing: nisi mi-
nor minusq; hirsuta esset. Nascitur in hortis & maxi-
me in parietibus. Cum teritur: odorem cucumis reddit.
Vsus eius ad collectiones inflationesq;. Quin emendat
omnia quæ Helxine sed infirmius. Epiphoris peculiari-
ter imponitur. Item uerendis: ulceribusq; cum farina
hordeacea. Succus eius auribus infunditur. Androsaces
herba est alba amara sine folijs: folliculos in cirris ha-
bens: & in ijs semen. Nascitur in maritimis Histriæ

LIBER

maxime. Datur hydropicis drachmis duabus tusa aut decocta in aqua uel aceto uel uino. Vehementer enim urinas cit. Datur & podagris: illiniturq;. Idem effectus est & semini. Androsomon: siue (ut alij appellauerunt) Ascyron: non absimile est hyperico: de qua diximus cauliculis maioribus densioribusq; & magis rubentibus. Folia alba rutæ figura. Semen papaueris nigri. Comæ tritæ sanguineo succo manant. Odor ei resinofus. Gignitur in uineis. Fere medio autumno effoditur: suspenditurq;. Vsus ad purgandam aluum tuse cum semine potæq; matutino: uel a cæna duabus drachmis in aqua mulsa: uel uino uel aqua pura: totius potionis sextario. Trahit bilem: prodest ischiadicis maxime. Sed postera die capparæ radicem resinæ permixtâ deorare oportet drachmæ pondere. Iterumq; quatrIdui intervallo eadē facere. A purgatione autem ipsa robustiores uinum bibere: infirmiores aquam. Imponitur & podagris & ambustis & uulneribus cohibens sanguinem. Ambrosia nagi nominis est: & circa alias herbas fluctuās: fruticē unum habens densum ramosum: tenuem: trium fere palmorum. Tertia parte radice breuiore: folijs rutæ circa innum caulem in ramulis semen est uinis dependentibus: odore uinoso: qua de causa botrys a quibusdam uocatur: ab alijs artemysia. Coronantur illa cappadoces. Vsus eius ad ea quæ discuti opus sit. Anonī quidā nō nida malūt uocare ramosā: similē fœnogræco: nisi fruticior hirsutiorq; et odore incūdo. Post uer spinosa. Estur etiā muria cōdita. Recens nero margies ulcerū erodit ratidix decoquitur i posca dolori dēriū. Eadē cū melle pectacalculos pellit. Comitibus datur i oxymelite decocta ad dimidias. Anagyros: q̄ aliqui acopō uocant: fruticosa est: grauis odore: flore oleris: semen in corniculis nem

breuibus gignit: simile renibus: quod durefcit p menses.
Folia collectionibus imponuntur: diffculterq; parietibus
adalligantur: ita ut a partu statim auferantur. Quod
si emortuus hareat: & secundæ mensesq; morentur:
drachmæ pondere bibuntur in passio folia. Sic & suspi-
riosus dantur: & in uino uetere ad phalangiorum mor-
sus. Radix discutiendis concoquendisq; adhibetur. Se-
men commanducatum uomitiones facit. Anonymos a
non inueniendo nomine nomen inuenit. Affertur e scy-
thia celebrata ab Hicesio non parue auctoritatis medi-
co. Itē aristogeton in uulneribus præclara ex aqua tusa
& imposita. Pota uero mammis. præcordijsq; percus-
sis. Item sanguinem excreantibus. Putauerunt & bibē-
dam uulneratis. Fabolosa arbitror: quæ adijciuntur: re-
cente ea si uratur: ferrum aut æs ferruminari.

De aparine: & arctio: & aspleno: & ascle-
piade: & astere: uel bubonio: & ascyro: uel
ascyroide: & aphace: & de alcibio: & ale-
torolopho.

Ca. v.

Parinem aliqui omphacocarpon: alij philan-
a thronon uocant: ramosam: hirsutam: quinis
senisue in orbem circa ramos folijs per inter-
ualla: semē rotundum: durum: concauum: subdulce. Na-
scitur in frumentario agro: aut hortis: pratissue: asperi-
tate etiam uestium tenaci. Efficax contra serpentes
semine poto ex uino drachma: & contra phalangia.
Sanguinis abundantiam ex uulneribus reprimunt fo-
lia imposita. Succus auribus infunditur. Arction ali-
qui potius arcturum uocant: similis est uerbasco fo-
lijs: nisi q; hirsutiora sunt: caule longo molli: semine
cymini. Nascitur in petrosis: radice tenera: alba: dulciq;
Decoquitur in uino ad dentium dolorem: ita ut con-

V ij

LIBER

tineatur ore decoctū. Bibitur propter ischiada: & straguriam e uino: ambustis imponitur & pernionibus. Fouentur eadem cum radice semine trito in uino. Asplenium sunt qui hemionion uocāt: folijs trientalibus multis: radice: limosa: cauernosa: sicut filicis candida: hirsuta: nec caulē nec florem nec semen habet. Nascitur in petris: parietibusq; opacis: humidis: laudatissima in creta. Huius foliorū iure in aceto decocto per dies .xl. potu lyzenem absumi aiunt. Et illinūtur. Eadē autē sedant singultus. nō danda fœminis: quoniam sterilitatē facit. Asclepias folia hederæ habet: ramos longos: radices numerosas: tenues: odoratas: floris uirus graue: semē securidace. Nascitur in montibus. Radices torminibus medentur: & contra serpentium ictus non solū potū sed etiam illitū. Aster ab aliquibus buboniō appellatur: quoniam inguinū præsentaneū remediū est. Cauliculus folijs oblongis: duobus aut tribus in cacumine capitula stellæ modo radiata. Bibitur aduersus serpentes. Sed & ad inguinum medicinam: sinistra manu decerpi iubent: & iuxta cinctus alligari. Prodest & coxendicis dolori ad alligata. Ascyron & ascyroides similia sunt inter se et Hyperico: sed ascyron maiores habet ramos: qui ascyroides uocantur ferulaceos omniū ribentes: capitulis paruis luteis. Semen in caliculis pusillum: nigrum: resinosum. Comæ trita uelut cruetatæ. Qua de causa quidam hanc androcemō uocauere. Vsus seminis ad ischiadicos potus duabus drachmis in hydromelitis sextario. Aliū soluit. Bilem detrahit illinitur & ambustis. Aphace tenuia admodū folia habet: pusillo altior lenticula est. Siliquas maiores fert: in quibus terna aut quaterna semina sunt nigriora & madidiora & minora lenticula. Nascitur in aruis. Natura ei ad spissandū efficacior

q̄ lenti. Reliquo usu eosdem effectus habet. Stomachi al
uiq; fluctiones sistit semen decoctum. Alcibion qualis
esset herba apud auctores nō repperi. Sed radicem eius
et folia trita ad serpentis morsus imponi et bibi in-
bent. Folia quantum manus capiat trita cum uini meri
cyathis tribus: aut radicem drachmarum trium ponde-
re cum uini eadem mensura. Alektorolophos quæ apud
nos crista dicitur: folia habet similia gallinaceæ cristæ
plura: caulem tenuem: et semen nigrum in siliquis. Vti
lis tussientibus cocta cum faba fressa melle addito: et
caligini oculorum. Solidum semen conijcitur in oculū:
nec turbat: sed in se caliginē cōtrahit. Mutat colorē: sed
ex nigra albicare incipit: et intumescit: ac per se exit.

De alo.

Ca. vi.

Lum nos uocamus: græci symphyton petreū:

a simile cunilæ bubulæ: folijs paruis: ramis tri-
bus aut quattuor a radice: cacuminibus thy-
mi: surculosum odoratum: gustu dulce: salinam ciens:
longa radice: rutila. Nasctur in petris: ideoq; petreum
cognominatum. Vtilissimum lateribus: lyenibus: reni-
bus: torminibus: pectoribus: pulmonibus: sanguinem
reijcientibus: faucibus asperis. Bibitur radix trita et
in uino decocta: et aliquando superlinitur. Quin et
commaducata sitim sedat: præcipueq; pulmonem refri-
gerat. Luxatis quoq; imponitur et conuulsis: lyeni in-
teraneis. Alium sistit coacta in cineres. Detractis quoq;
folliculis trita cum piperis nouem granis et ex aqua
pota. Vulneribus sanandis tanta præstantia est: ut car-
nes quoq; cum coquuntur conglutinet addita. Vnde et
græci nomē imposuere. Ossibus quoq; fractis medetur.

De alga et actea: et de ampelosagria:

et absinthio.

Ca. viij

V iij

LIBER

Iga ruffa scorpionum ictibus. Actea graui fo-
 a liorum odore: caulibus anisi geniculatis: se-
 mine nigro ut hederæ: baccis mollibus. Na-
 scitur in opacis & asperis & aquosis. Datur acetabu-
 lo pleno interioribus feminarū morbis. Ampelos agria
 uocatur herba folijs duris cineracei coloris: qualem su-
 pra satis diximus: uiticulis longis callosis rubentibus:
 qualiter flos quem iouis flammam appellauimus in uio-
 lis: fert semē punici mali simile in acinis. Radix eius de-
 cocta i aquæ cyathis ternis additis uini coi cyathis duo-
 bus aliū soluit leniter. Ideo hydropicis datur. Vulua ui-
 tia & cutis in facie mulierum emendat: Ischiadi-
 cos quoq; uti hac herba prodest tusa cum folijs &
 illita cum succo suo. Absinthij genera sunt plura. San-
 conicum appellatur a galliæ ciuitate. Ponticum a pon-
 to: ubi pecora pinguescunt illo: & ob id sine felle
 reperiuntur. Neq; aliquod præstantius. Multoq; ita-
 lico amarius: sed medulla pontici dulcis. De usu eius
 conuenit dicere herbæ facillimæ atq; inter paucas uti-
 lissimæ. Præterea sacris Populi Romani celebrate pe-
 culiariter. Siquidem latinorum ferijs quadrigiæ cer-
 tant in capitolio: uictorq; absinthium bibit. Credo sa-
 nitatem præmio dari honorifice arbitratis maioribus.
 Stomachum corroborat. & ob hoc sapor eius in uina
 transfertur ut diximus: Bibitur & decoctum aqua de
 postea nocte & die refrigeratum sub diuino decoctis sex
 drachmis foliorū cū ramis suis i celestis aquæ sextarijs
 tribus. Oportet et salā addi. Vetusissime in usu est. Bi-
 bitur et madefacti dilutū. Ita enī appellatur hoc genus
 Diluti ratio ut quisquis fuerit modus aquæ: tegatur per
 tridū. Tritū raso in usu est: sicut & succus expressi.
 Exprimitur autem cum primum semen turgescit ma-

defactum aqua triduo recens aut siccum septem diebus.
Deinde coctum in aereo uase ad tertias. x. heminis i aquae
sextarijs. xlv. Iterumq; percolatum. Herba eiecta lenta
coquitur ad crassitudinem mellis qualiter ex minore cē
taureo quaritur succus. Sed hic absinthij inutilis stoma
cho capitiq; est: cum sit ille decoctus saluberrimus. Nan
q; astringit stomachum: bilem q; detrahit. Vrinam cit.
Alium emollit: & in dolore sanat. Ventrīs animalia
pellit. Malaciam stomachi & inflammationes discutit
cum file & nardo gallico: aceto exiguo addito. Fastidia
abstergit. Concoctiones adiuuat. Cruditates detrahit cū
ruta & pipere & sale. Antiqui purgationis causa da
bant: cum marinæ aquae ueteris sextario seminis sex dra
chmis: cum tribus salis & mellis cyatho. Efficacius pur
gat duplicato sale. Diligenter autem teri debet propter
difficultatem. Quidam & in polenta dedere supradic
tum pondus: addito pulegio: alij contra paralytim: alij
pueris folia in fico: sic ut amaritudinem fallerent. Faci
le thoracem purgat: cum iride sumptum. In regio mor
bo crudum bibitur cum appio aut adianto. Aduersus in
flationes calidum paulatim sorbetur ex aqua. Tocineris
causa cum gallico nardo. Lyenis cum aceto aut pulte aut
fico sumitur. Aduersatur fungis ex aceto. Item ui
sco. Cicutæ ex uino: & muris aranei morsibus. Dra
coni marino. Scorpionibus. Oculorum claritati mul
tum confert. Epiphoris cum passo imponitur. Sug
gillatis cum melle. Aures eius decoctum uaporis suffi
tu sanat. Aut si manat sanies cum melle tritum. Vri
nam ac menses ciunt tres quattuorue ramuli cum gal
lici nardi radice una cyathis aquae vi. Menses priua
tim cum melle sumptum: & uellere appositum Angi
nis subicit cū melle: & nitro. Epynctidas ex aqua sanat

LIBER

Vulnera recentia priusq̃ aqua tangantur impositū. Prætereaq; capitis ulcera. Peculiariter ilibus imponitur cū cypria cæra: aut cū fico. Sanat & pruritus. Non est dandum in febrī. Nauseas maris arcet in navigationibus potum. Inguinum tumorem in uentrali habitum. Somnos allicit el factum: aut inscio sub capite positum. Vestibus insertum tineas arcet. Caulices ex oleo perunctis abigit. & fumo si uratur. Atramentum librariū ex diluto eius temperatum litteras a muscis tuetur. Capillū denigrat absinthij cinis unguento rosaceoq; permixtus. Est & absinthium marinum: quod quidam seriphium uocant: probatissimum in taposiri ægypti. Huius ramum isiaci præferre solemne habent. Angustius priore: minusq; amarum: stomacho inimicum. Alium mollit. Pellitq; animalia interaneorum. Bibitur cum oleo & sale: aut in farina trimestris serbitione dilutum. Coquitur quantum manus capiat: in aqua sextario ad dimidias.

De Ballote: & botrye fruticosa: & branylla: & brio: & bupleuri: & catanæce: & calla. & circa & circesio: & crategono: & theligo: & crocodilo: & cynosforchi: & chrysollachuno: & cuculo: et conserua.

Ca. viij

Alloten alio noīe melampraxion græci uocāt

b herbā fruticosam angulosis caulibus: nigris: hirsutis: folijs: uestientibus: maioribus q̃ marubij & nigrioribus: graue olētibus. Vix eius efficax ad uersus canis morsus: ex sale folijs tritis imposita. Itē ad cōdylomata coctis cinere i folio oleris. Purgat & sordida ulcera cum melle Botrys fruticosa herba est luteis ramulis. Semen circa totam nascitur: folia cicorio similia. Inuenitur in torrentium ripis. Medetur ortopnoicis. Hoc cappadoce ambrosiam uocant: alij artemy-

siam. Brabylla spissandi uim habet cotonei mali modo: nec amplius de ea tradunt auctores. Brion marina herba sine dubitatiōe lactucae folijs similis: rugosa ueluti contracta: sine caule ab ima radice exeuntibus folijs. Nascitur in scopulis maxime: testisq; terra comprehensibilis. Præcipua sicandi ei spissandiq; uis & collectiones omnes inflammationesq; cohibendi: præcipue podagræ: & quicquid refrigerare opus sit. Bupleuri semē ad ictus serpentium dari reperio: foueriq; plagas decocta ea herba: adiectis folijs mori aut origani. Cantannacen thessalam herbam qualis sit: a nobis describi superuacuum est cum sit usus eius ad amatoria tantum. Illud non ab re ē dixisse ad detegendas magicas uanitates electam ad hūc usum coniectura: quoniam arescens contraheret se ad speciem unguinum milui exanimari. Eadem est causa & æmos filebitur a nobis. Calla duorum generum est. Vna similis aro. Nascitur in arationibus. Colligitur antequam inarescat. Vnusq; eosdem habet quos arum. Bibitur quoq; radix huius ad exinaniendas aluos: mensesq; mulierum. Item caules cum folijs in leguminibus decocti sanant tenasmm. Alterum genus eius quidam anchusam uocant. alij rinoclisiam. Folia lactucae longiora: pumosa: radice rubra: quæ ignes sacros cum folio polentæ sanat imposita. Tocineris autem uitia in uino albo pota. Circea strychno satino similis est: flore nigro pusillo. Paruo semine: ut milij nascente in quibusdam corniculis: radice semipedali: triplici ferme aut quadruplici: alba: odorata: gustus calidi. Nascitur in apricis saxis. Diluitur in uino. Bibiturq; ad dolorem uulue & uitia. Macerari oportet in sextarijs cibus quadrantem radice tuse per noctem & diem. Trahit eadem potio secundas semine. Lac minuit in uino aut mulsæ aqua pota. Cirsiion cauliculus est tener

LIBER

duum cubitorum: triangulo similis: folijs spinosis circum-
 datus: Spinæ molles sunt. Folia bouis linguae similia: mi-
 nora: subcandida: & in cacumine capitula: purpureas
 quæ soluantur in lanugines. Hanc herbarum radicemue eius
 adalligatam dolores uaricum sanare tradunt: Cratægo-
 non spicæ tritici simile est: multis calamis ex una radice
 emicantibus multorumque geniculorum. Nascitur in opa-
 cis: semine milij: uehementer aspero gustu. Quod si bi-
 bant ex uino ante cœnam tribus obolis in cyathis aquæ
 totidem mulier ac uir ante conceptum diebus. xl. uirilis
 sexus partum futurum aiunt. Est & alia crategonos;
 quæ theligonos uocatur. Differentia intelligitur lenita-
 te gustus. Sunt qui florem crategoni bibentes mulieres
 intra. xl. diem concipere tradant. Eadem sanant ulcera
 uetera nigra cum melle: explent sinus ulnarum. Et atro-
 pha carnosiora faciunt. Purulenta expurgant. Panos dis-
 cutiunt Podagras: collectionesque omnes leniunt: pecilia-
 riter mammarum. Theophrastus arboris genus intelli-
 gi uoluit crategonon siue crategona: quam italia aquifo-
 lium uocat. Crocodilon chamaeleontis herbarum nigrae figu-
 ram habet: radice longa: æqualiter crassa: odoris asperi:
 Nascitur in sabuletis. Pota sanguinem pernaris pellit co-
 piosum crassumque. Atque ita lyenem consumere dicitur.
 Cynosorchin aliqui orchin uocant: folijs oleæ: mollibus:
 ternis: semipedis longitudinis in terra stratis: radice bul-
 bosa: oblonga: duplici ordine: superiore quæ durior est:
 & inferiore quæ mollior. Eduntur ut bulbi cocti in ur-
 neis fere inuenti. Ex ijs radicibus si maiorem edant uiri
 mares generari dicuntur. Si minorem foeminae alterum
 sexum. In thessalia molliorem in lacte caprino uiri bi-
 bunt ad stimilandos coitus: duriores uero ad inhiben-
 dos. Aduersatur alter alteri. Crysolachanum in pineto.

lactuca simile nascitur. Sanat nervos incisos: si cōfestim imponatur. Et alibi genus chysolachani traditur: flore aureo: folijs oleris. Coctū estur: ut olus molle. Herba hæc alligata morbum regium habentibus: ut ita spectari ab ijs possit: sanare id malum traditur. De chrysolachano nec satis dici scio: nec plura reperio. Namq; & hoc vitio laborare proximi utiq; herbarij nostri: quod ipsis notas veluti vulgares strictim & nominibus tātum indicauere. Tanq̃ coagulo terræ alium sisti: stranguriam dissolui: si bibatur ex uino aut aqua. Cacubali folia trita cum aceto serpentium ictibus: & scorpionum mederi. Quidam alio hanc nomine strumum appellant: alij græce strichnon: acinos habet nigros. Ex ijs cyahus succi cum mulsi duobus medetur lumbis. Item capitis doloribus cum rosaceo infusus. Ipsa strumis illita sanandis peculiaris est: alpinis maxime fluminibus. Conferua appellata a conferruminando: spongia aquarum dulciū uerius q̃ muscus aut herba uillosæ dēsitatis: atq; fistulosæ. Curatum ea scio omnibus fere ossibus confractis prolapsū ex arbore alta putatorem: circumdata uniuerso corpori: aquam suam inspergentibus quotiens inaresceret: raroq; nec nisi deficientem herbam mutatiōis causa resoluentibus conualuisse uix credibili celeritate.

De cocco gnidio: & dryopteri: & dryphono
& elatine: & empetro siue calci fraga: & epicaēti: uel helleborine: & epimedio: & cinea
philo: & filice: & de femore bubulo.

Ca. ix.

Occo gnidio color cocci: magnitudo grano piperis maior: uis ardens. Itaq; in pane deuoratur: ne adurat cum gulam trāsīt. Huic uis præsentanea contra cicutam. Sistit aliuū. Dipsacos folia hēt.

LIBER

lactuce bullasq; spinosas in dorsi medio: caulem duorum
cubitorum: iisdem spinis horridum: genicula eius binis
folijs amplectentibus: concauo alarum sinu: in quo subsi-
stet ros salus. In acumine capitula sunt echinata spinis
Nascitur in aquosis. Sanat rimas sedis. Item fistulas de-
cocta in uino radice usq; dum sit crassitudo cere: ut pos-
sit in fistulam collyrium mitti. Item verrucas omnium
generum. Quidam et alarum quas supra diximus suc-
cum illinunt ijs. Dryopteris filici similis in arboribus na-
scitur: tenui foliorum subdulcium incisura: radice hirsu-
ta. Vis ei caustica est. Ideo et psyllothrion est radix tu-
sa. Illinitur enim usq; dum sudores euocet. Iterumq; et
tertio: ita ne sudor abluatur. Dryphonon similis herba e-
st cauliculis tenuibus: cubitalibus: circumdati utrinq; foli-
is: pollicari amplitudine: qualibus et oxymysine. Sed
candidioribus mollioribusq; flore candido sambuci. Edunt
cauliculos decoctos. Semine uero eius pro pipere utuntur
Elatine folia habet helxine: pusilla: pilosa: rotunda: se-
mipedalibus ramulis quinis senisue: a radice statim fo-
liosus. Nascitur in segetibus. Acrba gustu: et ideo oculo-
rum fluctationibus efficax: folijs cum polenta tritis et im-
positis: subdito lintheolo. Eadem cum lini semine cocta
sorbitionis usu a dysenteria liberat. Empetron quam no-
stri calcifragam uocant: nascitur in montibus maritimis
fere in saxo: quo propius mari fuerit minus salsa est: po-
taq; bilem trahit ac pituitas: quo longius magisq; terre-
na: amarior sentitur. Trahit aquam. Sumitur autem in
iure aliquo aut in hydromelite. Vetusstate uires perdit.
Reuens urinas cit decoctum in aqua uel tritum calculos
frangit. Qui fidem promisso huic querunt: affirmant
lapillos. qui sufferuefiant una rumpi. Epipactis ab alijs
helleborine uocatur: parua herba: exiguis folijs iocineris

utilijs utilissima: & contra uenena pota. Epimedion cuius
lis non est magnus hederæ folijs denis: atq; duodenis:
nunquam florens: radice tenui nigra graui odore. Nasci-
tur in humidis: & huic spissandi refrigerandiq; natu-
ra. Fæminis cauenda. Folia in uino trita uirginum mam-
mas cohibent. Enneaphyllon longa folia nona habet: cau-
stica naturæ. Imponitur lana circumdata: ne urat latus:
continuo enim pustulas excitat: lumborum doloribus &
coxendicum utilissimum. Filicis duo genera nec florem
habent: nec semen. Pterin græci uocant: alij blachnon: cu-
ius ex una radice quam plures exeunt filias: bina etiam
cubita excedentes longitudine: non graues odore. Hanc
marem existimant. Alterum genus thelipterin græci uo-
cant: alij nympheopterin. Est autem singularis atq; non
fruticosa breuior molliorq; & densior folijs ad radicem
canaliculata. Vtriusq; radice sues pinguescunt. Folia utri-
usq; lateribus pinnata: unde nomē græci imposuere. Ra-
dices utriq; longæ in obliquum: nigra: præcipue cum in-
aruerē. Sicari autem eas sole oportet. Nascentur ubiq;
sed maxime frigido solo. Effodi debent uergilijs occiden-
tibus. Vnus radice in trimatu tantum: neq; ante neq; po-
stea. Pellunt interaneorum animalia. Ex ijs tineas cum
melle. Cætera ex uino dulci triduo potæ. Vtraq; stoma-
cho inutilissima. Alium soluit primo bilem trahēs: mox
aquam. Melius tineas cum scamonijs pari pondere. Ra-
dix eius diuini obolorum pōdere ex aqua post unius diei
abstinentiam bibitur: melle prægustato contra rheuma-
tismos. Neutra danda fæminis: quoniam grauidis abor-
tum: cæteris sterilitatem facit. Farina earum ulceribus
te tris inspergitur. Iumentorum quoq; æruiçibus. Folia
cunicam necant. Serpentem non recipiunt. Ideo subster-
ni utile est in locis suspectis. Vt etiam fugant nidore.

LIBER

Fecere medici huius quoque herbae discrimen. Optima in-
 ædonia est. Secunda assiopia. Femur bubulum appel-
 latur herba nervis et ipsa utilis: reans in aceto ac sale
 trita. Galeopsis. aut ut alij Galeobdolon uel galion. Cau-
 lem et folia habet urtica: leniora: et quæ graue odore
 trita reddant. Flore purpureo. Nascitur circa sepes ac se-
 mitas ubique. Folia caulesque duritias: et carcinomata sa-
 nant: ex aceto trita et imposita. Item strumas. Panos
 et parotidas discutunt. Ex usu est et decocto succo
 fouere. Putrescentia quoque et gangrenas sanat cum sa-
 le. Glaux antiquitus engalacton uocabatur cythiso et
 lenticulae folijs similis auersa candidiora. Rami in ter-
 ram serpunt quini senine admodum tenues ab radice.
 Flosculi purpurei exiunt. Inuenitur iuxta mare. Coqui-
 tur in sorbitione similaginis ad excitandam ubertatem
 lactis: eamque qui hauserint balneis uti conuenit.

De glaucio: et glycyside: et glaphalio: siue chamae-
 lo: et galedrago: et holco: et hyosiri: et bolosteo
 et hypopesto.

Ca. x.

Glaucio in syria parthia nascitur humilis her-
 ba densis folijs fere papaueris: minoribus ta-
 men: sordidioribusque: odoris tetri: gustus ama-
 ri cum astringitione. Gramum habet croci coloris. Hoc in
 olla fictili luto circumlitum in clibanis calefaciant: de-
 inde exempto succum exprimunt eiusdem nominis. Vsus
 est et succi et foliorum si terantur aduersus epipho-
 ras: quæ uniuersæ uno impetu cadunt. Hinc temperatur
 collyrium: quod medici diaglaucio uocant. Lactis quoque
 ubertas intermissa restituitur. Sumitur eius rei causa ex
 aqua. Glycyside: quæ aliqui peoniam: aut pentorobon uo-
 cant: caulem habet duum palmorum: comitantibus duo-
 bus aut tribus subrutilum ciste lauri folia: qualia isatis

pinguiora rotundioraq; & minora. Semen in siliquis aliud grano rubente: aliud nigro. Duo autem genera sunt. Fœmina existimatur: cuius radicibus cum balani longiores circiter octo aut sex inhaerent. Mas plures habet: quoniam non una radice nixus est: palmi altitudine: candidaq;. Ea gustu astringit. Fœminæ folia myrrham redolent: & densiora sunt. Nascuntur in siluis. Tradunt noctu effodiendas: quoniam pico martio impetum in oculos faciente interdum periculosum sit. Radix uero cum effodiatur: periculum esse ne sedes procidat. Magna id ueritate ad ostentationem rei fictum arbitror. Vtus in ijs diuersus. Rubra enim grana rubentis menses sistunt. xv. fere pota in uino nigro. Nigra grana uuluis medetur ex passo: aut uino totidem pota. Radix omnes uentris dolores sedat in uino: aluumq; purgat. Sanat opisthotonum morbum regium: renes uesicam. Matricem autem & stomachum decocta in uino. Aliumq; sistit. Estur etiam contra malum mentis: sed in medendo. iij. drachmæ satis sunt. Grana nigra auxiliantur & suppressionibus nocturnis in uino pota quo dictum est numero. Stomacho uero & rosionibus & esse ea & illinire prodest. Suppurationes quoq; discutiuntur. Recentes nigro semine: uetres rubro. Vtrumq; auxiliatur a serpente percussis. Et pueris contra calculos incipiente stranguria. Gnapthalion alij chamæzelon uocant: cuius folijs albis molli busq; pro Tomento utuntur. Sane & similia sunt. Datur in uino austero ad dysenteriam: uentris solutiones. mensesq; mulierum sistit. infunditur autem tenasmo. Illinitur & putrescentibus ulcerum. Galedragon uocat Xenocrates leucacantho similem palustrem & spinosam: caule ferulaceo alto: cui summo in capite inhaereat simile ouo. In hoc excrefcente atato

LIBER

vermiculos nasci tradunt: pyxide conditos adalligari cum pane brachio ad eam partem qua dens doleat: mire q; illico dolorem tolli. V alere non diutius anno & ita si terram non attigerit. Holcus in saxis nascitur ficcis. Aristas habet in acumine tenues culmo: quale ordeum restibile. Hæc circa caput adalligata: uel circa lacertum educit e corpore aristas. Hanc quidam ob id aristidaz uocant. Hyosiris in tumo similis: sed minor: & tactu asperior. Vulneribus contusa præclare medetur. Holosteon sine duricia herba ex aduerso appellata a græcis: sicut fel dulce: tenuis usq; in capilamenti speciem: longitudine quattuor digitorū æu gramē folijs angustis astrigēs gustu. Nascitur i collibus terrenis. V sus eius cōmulsā rupta i uino pota. Vulnera quoq; cōglutinat. Nā & carnes cōcoquūtur addita. Hypophæstō nascitur i spinis: ex qbus fiūt aneæ fullōiæ: sine cauliculo: sine flore: capitulistatū inanibus. & folijs paruis: multis: herbaci coloris: radículas habens albas: molles. Succus earum exprimitur æstate ad soluendam aluum tribus obolis: maxime in comitialibus morbis: & tremulis hydropicis. Cōtra uertigines: orthopnoeas: paralyses incipientes.

De hypoglossa: & hypecoo: idæa: isopyro: latyri: leōtopetalo: litapso: lito spermo: lapide uulgari: de limeo leuco.

Ca. xi.

Hypoglossa folia habet figura siluestris myrti cōtina spinosa: & in ijs æu linguas folio paruo exeunte de folijs. Capitis dolorem corona ex ijs imposita minuit. Hypecoon in segetibus nascitur: folijs rutæ. Natura eius eadem quæ papaueris succo. Idææ herbæ folia sunt oxymyrsinæ adherent his uelut pampini in quibus flos. Aliam mensesq; & omnē abundantiam sanguinis sistit. Spissandi cohibendiq; naturā

habet. Isopyron uocant aliqui phasiolion: quoniā foliū
quod est aniso simile in pampinos torquetur. Capitula
sunt in summo caule tenuia: plena seminis melāthij. Cō-
tra tussim & cætera pectoris uitia ex melle & aqua
mulsa. Itē iocineri utilissima. Lathyris folia habet mul-
ta lactucæ similia tenuiora: germina multa: in quibus
semen tuniculis cōtinetur ut capparis: quæ cum inarue-
re: eximuntur grana: piperis magnitudine: candida: dul-
cia: facilia purgati. Hæc uicena in aqua pura aut mulsa
pota hydropicos sanant. Trahunt & bilē. Qui uehemē-
tius purgari uolunt: cū folliculis ipsis sumunt eam: sto-
machū lædunt. Itaq; inuentū est ut cum pisce aut iure
gallinacei sumerentur. Leontopetalon alij rhapeion uo-
cant folio brassicæ: caulæ semipedali: alæ multæ: semen
in cacumie in siliquis ciceris modo. Radix rapæ similis:
grandis: nigra. Nascitur in aruis. Radix aduersatur om-
nium serpentū generibus ex uino pota: nec alia res cele-
rius proficit. Datur & ischia dicis. Lycopsis longiori-
bus q̄ lactuca est folijs crassioribusq;. Caule lōgo hirsu-
tis: adnatis multis: cubitalibus: flore paruo: purpureo.
Nascitur in cāpestribus. Illinitur cum farina hordea-
cea igni sacro. Sudorem in febris mouet succo aquæ
calidæ admixto. Inter omnes herbas lithospermo nihil
est mirabilius. Aliqui hægonyon uocant: alij diospyrō
alij heraclion. Herba quincūcialis fere folijs duplo ma-
ioribus qui rutæ: ramulis surculosis crassitudine iunci.
Gerit iuxta folia singulas ueluti barbulas: & in earū
cacuminibus lapillos candore: & rotunditate margari-
tarū magnitudinē ciceris. Duritia uero lapidea. Ipsi qua
pediculis adhæreant cauernulas habent & intus semē
Nascitur & in italia: sed laudatissima in creta. Nec
quicquā inter herbas maiore quidē miraculo aspexi. Tā

LIBER

tus est decor uelut aurificū arte alternis inter folia can-
dicantibus margaritis tam exquisita difficultas lapi-
dis ex herba nascentis. Tacere atq; humi serpere aucto-
res tradunt. Ego uulgam non harentē uidi. Iis lapillis
drachmæ pondere potis uino albo calculos frangi: pelli
q; constat. Et stranguriâ discuti. Neq; in alia herbarū
fides est. Visus statim ad quācūq; medicinā nata sit:
est autem eius species ut etiā sine auctore usus statim no-
sci possit. Lapis uulgaris iuxta flumina fert muscum sic-
cum canum. Hic fricatur altero lapide addita hominis
salina. illo lapide tangitur impetigo. Qui tangit dicit.
Pheugete cātharides lychos agrios lymas dioci. Limeis
herba appellatur a gallis: qua sagittas in uenatu tin-
gunt medicamento: qd uenenū seruariū uocāt. Ex hac in
tres modios saluati additur quantū in una sagitta ad-
di solet: ita offa dimittitur in boū faucibus in morbis.
Alligari postea ad præsepia oportet donec purgentur.
Insanire enim solent. Si sudor insequitur aqua frigida
perfundi. Leuce mercuriali similis nomē ex causa acce-
pit per mediū foliū candida linea transcurrēte. Quare
mesoleucon quidā uocāt. Succus eius fistulas sanat. Ipā
cōtrita carcinomata. Fortassis eadē sit quæ lucas appel-
latur. Cōtra oīa marina uenena efficax. Specie eius au-
ctores non tradunt: nec aliud q siluestre laticribus fo-
lijs esse: efficaciorē hanc semine acriore. Leucographis
qualis esset scriptū nō repperi. Quod est magis miror:
quoniā utilis peditur sanguinē excreātibus tribus obolis
cū croco. Itē coeliacis trita ex aqua Et apposita. Proflu-
uio fœminarū. Oculorū quoq; medicamētis. Et explēdis
ulceribus: quæ sunt in teneris partibus corporis.

De medio: Et myosota: Et myagro: Et narice: Et
othone: Et onosma: Et onopordo: Et oxyri: Et

oxye: & batrachio: & polygono: & leucanthemo
 & plythema: & phyllo: & phellandrio: & phu
 leri: & polyrhizo: & proserpinaca: & de rheco=
 ma: de reseda & stoechade. Ca. xij.

Edion folia habet iridis satina: caulē tripe=
 m dalem: & in eo florem grandē purpureū ro=
 tundū semine minuto: radicē semipedalē. In
 saxi opacis nascitur. Radix drachmis. ij. cū melle men=
 ses fœminarum sistit eligmate per aliquot dies sumpto.
 Semē quoq; in uino tritū cōtra abundantia fœminarū
 datur. Myosota siue myosotis lauis herba: caulibus plu=
 ribus ab una radice aliquatenus rubētibus concanis ab
 imo: folijs angustis oblongis: dorso acuto nigris per in=
 ternalla assidue gemiatis et tenuibus cauliculis ex alis
 prodeuntibus: flore cœruleo. Radix digitali crassitudi=
 ne multis capillamentis fibrata. Vis ei septica & ex=
 ulceratrix: ideoq; ægylopas sanat. Tradunt ægyptij
 mensis quem thiatin uocant: die. xxvij. fere in augu=
 sto mense incurrente: siquis huius herbæ succo inunga=
 tur mane priusq; loquatur non lippiturum eo anno.
 Myagros herba ferulacea est folijs similis rubiæ tri=
 pedanea. Semen oleosum: quod & fit ex eo. Mede=
 tur oris ulceribus perunētis hoc succo. Herba quæ uo=
 catur nigina tribus folijs longis intubaceis illita: cica=
 trices ad colorem reducit. Matrix uocatur herba cuius
 radix euulsa uirtus hirci redolet. Hac in piceno a fœ=
 minis abigunt: quos mira persuasione fatuos uocant.
 Ergo species lymphantium hoc modo animorum esse
 credimus: qui tali medicamento iuuentur. Odonti=
 tes inter fœni genera est: cauliculis densis ab eadem
 radice geniculatis triangulis nigris geniculis: folia
 parua habet longiora tamen q̄ polygonon. Semen

X ij

LIBER

in alis hordeo simile: florem purpureū: pusillū. Nascitur in pratis. Decoctū cauliculorū eius in uino austero quātum manus capiat. dentīū dolori medetur: ita ut contineatur ore: Othone in syria nascitur: similis erucæ perforatis crebra folijs flore croci: quare quidā anemones uocauerunt. Succus eius oculorū medicamētis conuenit. Mordet enim leuiter & exalfacit astringitq; siccandō. Purgat cicatrices & nubeculas: et quicquid obstat. Quidā tradunt lauari: atq; ita siccata digeri in pastillos. Onosma lōga folia h3 fere ad tres digitos i terra iacētia tria ad similitudinē anchusæ incisa sine caule sine flore sine semine. Prægnās si edat eā aut supgradiatur: abortū facere dicitur. Onopordon si comederint asini: crepitus reddere dicuntur. Trahit urinas & menses. Alium sistit suppurationes & collectiones discutit. Osiris ramulos fert nigros tenues lentos: & in ijs folia nigra ceu lini. Semēq; in ramulis nigrū initio: dein colore mutato rubescens. Smegmata mulieribus faciunt ex ijs: radicū decoctū potum sanat arquatos. Eadē: priusq; maturescat semē: concisæ & sole siccatae aliū sistūt. Post maturitatē uero colectæ & in sorbitione decoctæ rheumatismis uentris medetur: & per se trita ex aqua celesti bibūtur. Oxis folia terna habet. Datur ad stomachū dissolutū. Edūt & qui enterocælon habet. Polyantheū quā quidā batrachion appellāt: caustica uī exulcerat cicatrices: & ad colorē reducit. Eadēq; uirilignes cōcorporat. Polygonon græci uocāt quā nos sanguinariā: nō attollitur a terra folijs rutæ similis gramini. Succus eius infusus naribus supprimit sanguinē: & potus cū uino cuiuslibet partis pfluuiū excreationesq; cructas inhibet. Qui plura genera polygoni faciūt: hāc marē intelligi uolunt: appellariq; a multitudine seminis: aut

desitate fruticis calligonon. Alij polygonaton a frequē
tia geniculorum. alij athalida: alij carcinothron: alij cle
ma: multi myrtopetalon. Necnon inueniuntur qui hanc
fœminam esse dicant. Marem autem maiorem minusq;
nigram & geniculis densiorem: semine sub omnibus fo
lijs turgescētem. Quocunq; hæc modo se habeāt: uis ea
rum est spissare ac refrigerare. Semine alium solūit lar
gius sumpto. Vrinā cient. Rheumatismos cohibent. Qui
si nō fuere: nō prosunt. Stomachi feruori folia imponun
tur. Vesicæ dolori illinūtur & ignibus sacris. Succus et
auribus purulētis instillatur: & oculorū dolori per se.
Dabatur & in febribus ante accessiōes duobus cyathis
in tertianis quaternisue præcipue. Item cholericis dysen
tericis: & in solutione stomachi. Tertium genus oreon
uocatur in mōtibus nascēs: arundini teneræ simile: uino
caule: densis geniculis: & in se fractis. Folijs autem pi
ceæ: radice supernacua: inefficacius q̄ superiora: peculia
re ischiadicis. Quartum genus siluestre appellatur pene
arboris frutice radice lignosa stirpe cedri rubicūdo. Ra
mis Iparti binū palmorum nigris geniculorum ternis
quaternisq; articulis. Huic quoq; spissandi natura. Sa
por mali cotonci. Decoquitur in aqua ad tertias: aut ari
di fama inspergitur: & oris ulceribus: & atritis parti
bus. Propter gingiuarum uero uitia ipsa commāducatur
Nomas sistit: omnia quæ serpūt aut difficilem cicatrice
habēt. Priuatim uero sanat: a niue facta ulcera. Herbarii
& ad anginas utūtur illa. Et in capitis dolore coronā
ex ea imponūt. Et cōtra epiphoras collo circūdāt. In ter
tianis quidem sinistra manu euulsam adalligāt: adeo cō
tra profusiuia sanguinis. Nec ullam magis aridam q̄ po
lygonum seruant. Pācraton aliqui scyllam pusillam ap
pellare malunt: folijs albi lilii lōgioribus crassioribusq;

LIBER

Radice bulbi magni colore ruffo. Alium soluit succo cum farina erui sumpto. Vlcera purgat. Hydropicis. Splenicisq; cum melle datur. Alij decoquant eam donec aqua dulcis fiat. Ea; effusa radicem terentes digerunt in pastillos sole siccatos: & postea utuntur ad capitis ulcera: & cætera quæ repurganda sunt. Item ad tussim quantū tribus digitis apprehenderint: in uino dentes. Et ad lateris dolores aut peripneumonicis eligma dentes. Propter ischiada in uino bibendum: Et propter tormenta mensesq; ciendos. Peplos: quam aliqui sychem: alij meconion aphrodes uocāt ex una radice tenui fruticat folijs rutæ paulo latioribus semine sub folijs rotundo: minore candido q̄ papaueris. Inter uites fere colligitur messibus. Siccaturq; cum fructu suo subiectis aquis: in quas excidant. Hoc poto alijs soluitur. Bilis ac pituita detrahitur. Media potio est acetabuli: mensura in aquæ mulsæ heminis tribus & cibus inspergitur obsonijsq; ad moliendam alium. Periclymenos fruticat & ipsa ex interuallo duo folia habens subcandida mollia. In cacumine autem semen inter folia durum: & quod difficile euellatur. Nascitur in aruis ac sepibus conuolvens se adminiculis quibuscunq;. Semen eius in umbra siccatum tunditur: & in pastillos digeritur. Si resoluti dantur in uini albi cyathis tribus tricenis diebus ad lyenem: eumq; urinā cruenta aut per alium absorbit: quod: intelligitur a decimo statim die. Vrinam cient & folia decocta: quæ & orthopnoicis prosunt. Partum quoq; adiuuant: secundasq; pellunt pota similimodo. Pelecinum in segetibus diximus nasci fruticosam: cauliculis: folijs ciceris. Semen in siliquis fert corniculorum modo aduncis ternis quaternisue: quale git nouimus amarū: stomachum uti-

lem. Additur in antidotis. Polygala palmi altitudinem
petit: in caule summo folijs lētunculæ: gustu astricto: quæ
pota lactis abundantiam facit. Poterion aut ut alij vo=
cant phrynon uel neruas large fruticat: spinis retorri=
da: lanugine spissa: folijs paruis: rotundis: ramulis lōgis
mollibus: lentis: tenuibus: flore longo: herbacei coloris: se=
minis nulli usus: sed gustu acuto & odorato. Inuenitur
in aquosis collibus. Radices habet duas aut tres binū ci=
bitorum in altitudine neruosas candidas firmas. Circū
foditur autumno & præciso frutice. Dat succum gum=
mi similem. Radix mira uulneribus sanandis traditur:
præcipueq; neruis uel precisis illita. Decoctū quoq; eius
cum melle potum dissolutiones neruorum & firmita=
tes & incisuras inuat. Phalāgites a quibusdam phalā=
gion uocatur: ab alijs leucanthemon: uel ut in quibusdā
exemplaribus inuenio leucacantha. Samuli sunt ei nun=
q̄ pauciores duobus in diuersa tendentes. Flos candidus
lilio rubro similis: semine nigro: lato: ad lenticulæ dimi=
diæ figuram multo tenuiore: radice herbacei coloris. Hu=
ius folio uel flore uel semine auxiliantur contra scor=
pionum phalangiorumq; & serpentium ictus. Item
contra tormina. Phyteuma qualis sit describere super=
uacuum habeo cum sit usus eius tantum ad amatoria.
Phylon a græcis uocatur herba in saxosis montibus fœ=
mina magis herbacei coloris: caule tenui: radice par=
ua: semine rotundo papaueri simili. Hæc sui sexus fa=
cit partus. Mares autem semine tantum infferunt:
quod est incipiente oliua. Vtrunq; bibitur in uino.
Phellandrion nascitur in palustribus: folio apij. Bi=
bitur semen eius propter calculos & uesicæ incommo=
da. Phalaris thyrsus habet longum tenuem cencala=
mū in summo flore inclinatū. Semen simile sesamæ. Et

LIBER

hoc calculos frangit potius ex uino uel aceto uel cum melle et lacte. Item etiam uitia uesicae sanat. Polyrhizon folia habet myrti: radices multas. Haec tusa dantur in uino contra serpentes. Prosunt et quadrupedibus. Proserpinaca herba uulgaris est eximi aduersus scorpiones remedium. Eadem contrita addita muria et oleo anginam eximie curare tradunt. Praeterea in quantalibet lassitudine recreari defessos: etiam cum obmutuerint: si subiiciatur lingua. Si deuoretur: uomitionem sequi salutarem. Rhecoma affertur ex iis quae supra pontum sunt regionibus. Radix costoniagro similis minor et ruffior paulo: sine odore: calfaciens gustu et astringens. Eadem trita uini colorem reddit ad crocum inclinante. Illita collectiones inflammationesque sedat. Vulnera sanat. Epiphorae oculorum sedat ex passo illita. Insignita cum melle. Et alia liuentia ex aceto. Farina eius inspergitur contra cacoethe et sanguinem reiicientes drachmae pondere in aqua. Dysentericis etiam et coeliacis si febris careant in uino. Sin aliter ex aqua. Facilius teritur nocte antecedente madefacta. Datur et decoctum eius bibendum duplici mensura ad rupta conuulsa contusis ex sublimi deuolutis. Si pectoris sint dolores additur piperis aliquid et myrrhae. Si dissolutio stomachi ex frigida aqua sumitur: siue intus siue extra purulentis excreationibus. Item epaticis: spleneticis: ischiadicis ad renum uitia: suspiria orthopneas. Arteriae scabrias sanat ex passo tribus obolis potius trita: aut decoctum eius. Lichenas quoque ex aceto imposita purgat. Bibitur contra inflationes: et perfricationes: febres frigidas: singultus tormina: asperitates: capitis grauitates: melancholicas uertigines lassitudinem: dolores: et conuulsiones. Circa ariminum nota est herba: quam resedam uocant. Discutit colle-

ftiones: inflammationesq; omnes. Qui curant ea: addunt hæc uerba. Reseda morbos reseda: scisne scisne quis hic pullos egerit? radices nec caput nec pedes habeant. Hæc ter dicunt: totiensq; despuunt. Stoetas in insulis tantum eiusdem nominis gignitur: odorata herba: coma hyfopi: amara gustu. Menses cit potu: pectoris dolores leuat. Antidotis quoq; misctur.

De solano: & smyrnio: & thelephio: & trichomanæ: & thalietro: & thlaspe: & tragonia: & tragogo: & tragopogo: & spondile. Et q; quidam morbi in quibusdam non sunt gentibus. Ca. xij.

Olanū græci strychnon uocant: ut tradit Cornelius Celsus. Huic uis reprimendi refrigerandi: & smyrnion caulē habet apij: folia latiora: & maxime circa stolones multos: quorum a sinu exiliunt pingua ad terram infracta: odore medicato cum quadam acrimonia iucunda colore: in luteum languescente: a capitibus caulium orbiculatis: ut apij semine rotundo nigro: qui arefcit incipiente æstate. Radix quoq; odorata: gustu acri mordet: succosa: mollis. Cortex eius foris niger: intus pallidus. Odor myrrhæ habet qualitatem: unde & nomen. Nascitur & in saxosis collibus & terrenis. Vfus eius exalfacere: extenuare. Vrinam & menses ciunt folia & radix. Alium semen sistit. Radix collectiones & suppurationes non ueteres. Item duricias discutit illita: prodest & contra phalangia: ac serpētes admixto chachry: aut polline: aut mellyssophyllo in uino pota: sed particulatim: quoniam uniuersa uomitionē mouet. Qua de causa aliquando cum ruta datur. Medetur tussi & orthopnoeæ semen uel radix. Item thoracis: aut lyenis: & renum: & uesicæ uitijs. Radix autem ruptis conuulsis. Partus quoq; adiuvat: & secundas pel

LIBER

lit. Datur ischiadicis cum crethmo in uino. Sudores ciet
 & ructus. Ideo inflationem stomachi discutit. Vulne-
 ra ad cicatricem pducit. Exprimatur succus radice utilis
 & foeminis: & thoracis: præcordiorūq; desiderijs. Cal-
 facit enim & concoquit: & purgat. Semen peculiari-
 ter hydropicis datur potu: qbus & succus illinitur &
 malagmate cortice arido. Et ad obsonia utuntur cū mul-
 so & oleo: & garo maxime in elixis carnibus simul.
 Concoctiones facit. Sapore simillima piperi. Eadem in
 dolore stomacho efficitur. Telephio portulacæ similis &
 caule & folijs. Rami a radice septeni octoniq; fruticant
 folijs crassis: carnosiss. Nascentur in cultis & maxime in
 ter uites. Illinitur lentigini: & cum inariuit: teri-
 tur. Illinitur & uiriligini: ternis fere mensibus se-
 nis horis noctis aut diei: postea farina hordeacea illini-
 tur. Medetur & uulneribus: & fistulis. Thricomanes
 adiantho similis est: exilius modo: nigriusq; folijs lenti-
 culae densis: amaris: aduersis inter se. Decoctum eius strā-
 gurias sanat in uino albo potu: addito cymino rustico.
 Succus cohibet capillos defluētes: aut si effluxerint repa-
 rat. Alopeciasq; densat tritum & in oleo illitum. Ster-
 nutamenta quoq; gustatu mouet. Thaliétrū folia corian-
 dri habet: pinguiora paulo: caulem papaueris. Nascentur
 ubiq;: præcipue in campestribus. Medentur ularibus fo-
 lia cum melle. Thalspe diuini generum est angustis fo-
 lijs digitali longitudine & latitudini in terram uersis:
 in racumine diuisis: cauliculo semipedali: non sine ramis
 peltarum specie: semine incluso lenticulae effigie: nisi q
 infringitur: unde nomen. Flos albiat. Nascentur in semi-
 tis & sepibus. Semen asperi gustus. Bilem & pitui-
 ram utrinq; extrahit. Modus sumendi acetabuli mensu-
 ra. Prodest & ischiadicis infusum: donec sanguinem ex

trahat. Menses quoq; cit: sed partus neat. Alterum thlaspen aliqui persiconaps uocant latis folijs: radicibus magnis. Et ipsum utile ischiadicorū infusioni. Prodest & in guinibus utrunq;. Precipitur ut qui colligit: dicat sumere se contra inguina: & contra omnes collectiones: & contra uulnera: unaq; manu tollat. Tragonia herba qualis sit: non traditur. Credo & falsum esse promissum Democriti. Portentosum enim est: ad alligatam triduo absumere lyenes. Tragonis: siue tragion nascitur in creta tantum insula in maritimis: iunipero similis: & semine & folio & ramis. Succus eius lacteus in gummi spissatus: uel semen impositione spicula e corpore eijcit. Tunditur recens: & cum uino illinitur: aut siccae farina cum melle. Eadem lactis abundantiam facit: mammisq; unice medetur. Est & alia herba tragos: quam aliqui scorpion uocant: semipede alta fruticosa: sine folijs: pusilis racemis rubentibus grano tritici acuto racumine: & ita in maritimis nascens. Huius ramorum x. aut. xij. racumina trita ex uino pota coeliacis dysentericis: sanguinem excreantibus: mensuumq; abundantiae auxiliantur. Est & tragopogon: quem alij comen uocant. Caulem habet paruum: folijs croci radice longa: dulci: super caulem calice lato: nigro. Nascitur in asperis sine usu. Et de herbis quidem memoria digna haecenus aut accepimus: aut comperimus. In fine earum admonere non ab re iudicamus: alijs alias uirium aetates esse. Longissimo tempore durat elaterium: ut diximus. Chamaeleon niger. xl. annis. Centaurium non ultra duodeci. Peucedanū & aristolochia quicq; aut sex: uitis siluestris āno. In umbra seruatur. Et aialiu quidē ceterorum nullū aliud radice a nobis dictas attigit: excepta spōdile quae oēs psequitur. Genus id serpētis est. Ne illud quidē

LIBER

dubitat: omnium radicum vim effectusque minui: si fructus prius maturescant. Item seminum ante radice propter succum incisa. Resoluitur autem omnium vis consuetudine. Et desinunt prodesse cum opus est: quæ quoti die in usu fuere. æque quæ nocere. Omnes uero herbarum uehementiores effectum uiribusque sunt in frigidis locis: et in aquilonis. Item siccis. Sunt et gentium differentie non mediocres. Sicut accepimus de tineis: lumbricisque in esse ægypti: Arabie: syrie: cilicie populis. Et diuerso græciæ phrygiæ omnino non nasci. Minus id mirum quod quod in confinio atticæ boeotiæque thebanis innascuntur: cum absint atheniensibus. Quæ contemplatio aufert nos ad ipsorum animalium naturas: ingenitasque ipsas uel certiores morborum omnium medicinas. Rursus enim uero rerum omnium parens nullum animal ad hoc tantum ut pasceretur: aut alia satiaret: nasci uoluit. Quin artes salutares inseruit et uisceribus. Quippe cum surdis etiam rebus inseruerit. Tum uero illa animæ auxilia præstantissima ex anima: alia esse uoluit contemplatione ante cuncta mirabili.

CAII PLINII SECUNDI NATURALIS HISTORIAE LIBER. XXVIII. PROOEMIUM.

De medicinis ex animalibus.

Ca. i.

ICTAE ERANT OMNIVM RERUM naturæ inter cælum ac terram nascentium: restabantque quæ ex ipsa tellure fodiuntur: si non herbarum: ac fructuum tractata remedia auferrent transuersos: ex ipsis animalibus: quæ sanantur reperta maiore medicina. Qui ergo diximus herbas et florum ima-

gines: ac pleraq; inuentu rara: ac difficilia: ijdem taabi-
mus: quid in ipso homine proſit homini? cæteraq; gene-
ra remediorum inter nos uiuentia? cui præſertim niſi ca-
rèti doloribus morbiſq; uita ipſa pœna fiat. Minime ue-
ro. Quin omnem inſumemus operam: licet faſtidij peri-
culum urgeat: quando ita decretum eſt minorem gratiæ
q̃ utilitatum uitæ reſpectum habere. Quinimmo exter-
na quoq; & barbaros etiam ritus indagabimus. Fides
tantum auctores appellet. Quamquam & ipſi conſen-
ſu proprij iudicij ita eligere laborauimus: potiusq; curæ
rerum: quam copiæ inſtitimus. Illud admonuiſſe perq̃
neceſſarium eſt: dictas iam a nobis naturas animalium:
& quæ cuiuſq; eſſent inuenta. Neq; enim minus profue-
re medicinas reperiendo: quam proſunt præbendo. Nūc
quæ in ipſis auxiliantur indicari: neq; illic in totū omiſ-
ſa. Itaq; hæc eſſe quædam alia: illis tamen connexa. Inci-
piemus autem ab homine: ipſum ſibi exquirentes: immē-
ſa ſtatim difficultate obuia. Sanguinem nanq; gladiato-
rum bibunt: ut bibentibus populis procul ſint comitia-
les morbi. Quod ſpectare facientes eadem harena feras
quoq; horror eſt. At hercule illi ex homine ipſo ſorberi
efficaciſſimum putant calidum: ſpirantemq; & una ip-
ſam animam ex oſculo uulnerum. Cum e plagis hunc ne-
ferarum quidem admoneri ori fas ſit humano. Alij me-
dullas crurum quæruunt: & crebrum infantium. Nec
pauci apud græcos ſingulorum uiſcerum membrorumq;
etiam ſapores dixere. Omnia perſecuti uſq; ad reſegmi-
na unguum. Quasi uero ſanitas uideri poſſit feram ex
homine fieri. Quin morbo dignum non ipſa medicinæ
gratia. Egregia hercule fruſtratione ſi non proſit. Aſpici
humana exta nefas habetur: quāto magis mandi? Quis
iſta inuenit oſtenta? Tecuz enim res erit euerſor iuris hu-

LIBER

mani: monstrorumq; artifex: qui primus ea condidisti.
 Fecisti credo ne uita tua obliuisceretur. Quis inuenit sin-
 gula membra humana mandere? Qua coniectura indu-
 ctus? Quam potest medicina ista originem habuisse?
 Quis ueneficia innocenciora effecit q̄ remedia? Esto bar-
 bari externiq; ritus inuenerint: Etiam ne graci suas fecer-
 re has artes? Democriti extant comentationes ad alia no-
 xij hominis & ex capite ossa plus prodesse. ad alia ami-
 ci & hospitii. Iam uero ui interempti dente gingiuas
 in dolore scarificari Apollonius efficacissimum scripsit.
 Miletus oculorum suffusiones felle hominis sanari. Ar-
 temō caluaria interfecti: igneq; cremati ppinauit aquā
 e fonte noctu comitialibus morbis. Ex eadem suspensio
 interempti catapotia fecit cōtra canis rabidi morsus An-
 theus. Atq; etiam quadrupedes homines sanauere: cōtra
 inflaticnes bouum perforatis cornibus inferentes ossa hu-
 mana. Vbi homo occisus esset aut crematus siliginem:
 quæ pernoctasset: suum morbis dando. Procul a nobis no-
 strisq; litteris absint ista. Nos auxilia dicimus non pia-
 cula. Sicuti lactis puerperarum usus mederi poterit: sicuti
 bi salina tactusue corporis cæteraq; similia. Vitam quidē
 non adeo extendendam censemus: ut quoquomodo per-
 trahenda sit. Quisquis es talis atq; mori etiam cum ob-
 scenus uixeris: aut nefandus. Quapropter hoc primum
 quisq; in remedijs animi sui habeat: ex omnibus bonis
 quæ homini tribuit natura: nullum melius esse tempe-
 stiuā morte. In eaq; id optimum: quod illam sibi quisq;
 præstare poterit.

An sit in medendo aliqua uis uerborum: & sanari
 & depelli.

Ca. ij.

X homine remediorum primum maxime quæ
 e stionis & semper inartæ est: ualeant ne ali-

quid uerba & incantamenta carminum: Quod si uerum
est homini acceptum fieri oportere conueniet. Sed ui-
ritim sapientissimi cuiusq; respuit fides. In uniuersis
uero omnibus horis hominis credit uita: nec sentit.
Quippe uictimas caedi sine precatione non uidetur re-
ferre nec deos rite consuli. Præterea alia sunt uerba
impetrantis: alia depulsoris: alia commentationis.
Vidimusq; artis precationibus obsecrasse summos ma-
gistratus. Et ne quid uerborum prætereatur aut præ-
posterum dicatur: de scripto præire aliquem. Rursus
q; alium custodem dari qui attendat: alium uero præ-
poni: qui faueri linguis inbeat. Tibicinem canere: ne
quid aliud exaudiat. Vtraq; memoria insigni: quo-
tiens ipsæ diræ obstrepentes nocuerint: quotiensue pre-
catio errauerit. Sic repente extis adimi capita uel cor-
da: aut geminari uictima stante acciderit. Duratq; im-
mense exemplo Deciorum patris filiq; quo se deuoue-
re carmen. Extat Tucia uestalis incestæ precatio: qua
usa aquam tulit in cribro: anno urbis Romæ. dc. no-
no. Boario uero in foro græcum græcamq; defossos:
aut aliarum gentium: cum quibus tum res esset: etiam
nostra ætas uidit. Cuius sacri precationem qua solet
præire quindecim uirum collegij magister: si quis le-
gat: profecto uim carminum fateatur. Ea omnia ap-
probantibus octingentorum. xxx. annorum euentibus.
Vestales nostras hodie credimus nondum egressa ur-
be mancipia fugitiua retinere in loco precationis.
Quod si semel recipiatur ea ratio: & deos præces
aliquas exaudire: aut ullis moueri uerbis: confiten-
dum sit de tota coniectatione. Prisci quidem nostri
perpetuo talia prodidere. Difficillimumq; ex ijs etiam
fulmina elici: ut suo loco e docuimus. L. Piso prius analiū

LIBER

auctor est Tullum Hostilium regem ex Numæ libris eodem quo illum sacrificio Iouem cælo deuocare conatū: quoniam parum ritæ quædam fecisset fulmine ictū. Multi uero magnarum rerum fata & ostenta uerbis permu-
tari. Cum enim in tarpeio fodientes delubro fundamen-
ta caput humanum inuenissent: missis ob id a senatu le-
gatis ethuriæ celeberrimus uates Olenus Calenus præ-
clarum id fortunatumq; cernens: interrogatione in suā
gentem transſerre tentauit: scipione prius determinata
templi imagine in solo ante se. Hoc ergo dicitis romani
hic templum Iouis optimi maximi futurum est? Hic ca-
put inuenimus. Constantissima annalium affirmatione
transiturum fuisse fatum in ethuriam: ni præmoniti a
filio uatis legati romani respondissent: nō plane hic sed
romæ inuentum caput dicimus. Iterum id accidisse tra-
dunt cum in fastigium eiusdem delubri præparatæ qua-
drigæ fœtiles in fornace creuissent. Et iterum simili mo-
do retentum augurium. Hæc satis sint exemplis: ut appa-
reat ostentorum uires & in nostra potestate esse: ac p-
ut quæq; accepta sunt: ita ualere. In augurum certe disci-
plina constat: neq; diras aues: neq; ulla auspicia pertine-
re ad eos: qui quanq; rez ingredientibus obseruare se ea na-
uigauerint. Quo munere diuinæ indulgētiæ maius nul-
lum est. Quinctiā & legū ipsarū in. xij. tabulis uerba
sunt qui fruges excantasset. Et alibi. Qui malum carmen
incantasset. Verrius Flaccus auctores ponit: quibus cre-
dat: in oppugnationibus ante omnia solitum a romanis
sacerdotibus euocari deum: cuius in tutela id oppidum
esset: promittiq; illi eundem aut ampliorem locū apud
romanos cultumue. Durat in pontificum disciplina id
sacrum. Constatq; ideo occultatū: in cuius dei tutela ro-
ma esset: ne qui hostiū simili modo agerent. Defigi qui-

dem diris deprecationibus nemo non meruit. Huc pertinet ut onorum exorbuerit quisque calices: cochlearumque protinus frangi: aut eosdem cochlearibus perforari. Hinc Theocriti apud graecos: Catulli apud nos: proximeque Virgilij incantamentorum amatoria imitatio. Figlinarum opera multi rumpi credunt tali modo. Non pauci etiam serpentes ipsos recantari. Et hunc unum esse ipsis intellectum: contrahi; marsorum cantu etiam in nocturna quiete. Etiam parietes incendiolorum deprecationibus conscribuntur. Neque est facile dictu: externa uerba atque ineffabilia derogent fide. Validius an latina inopinata: quae ridicula uideri cogit animus semper aliquid immensum expectans: ac dignum deo mouendo: immo uero quod numini imperet. Dixit Homerus profluuium sanguinis uulnerato femine uulxem inhibuisse carmine. Theophrastus ischiadicos sanari. Cato prodidit luxatis membris carmen auxiliari. M. Varro podagris. Caesarē dictatorem post unum ancipitem uehicularum casum ferunt semper ut primū consedisset (id quod plerisque nunc facere scimus) carmine ter repetito securitatem itinerū aucupari solitum. Licet hanc in partem singulorum quoque conscientiam coarguere. Cur enim primū anni incipientis die laetis precationibus inuicē faustum ominamur? Cur publicis lustris etiā nomina uictimas ducentium prospere legimus? Cur fascinationibus adoratione peculiari occurrimus? Alij grācā Nemefim inuocantes: cuius ob id romae simulacrum in capitolio est: quibus latinum nomen non sit. Cur ad mentionem defunctorum testamur memoriam eorum a nobis non sollicitari? Cur impares numeros ad omnia uehemētiores credimus? Idque in febribus dierum obseruatione intelligitur? Cur ad primitias pomorum haec uetera esse dicimus.

Y

LIBER

alia noua optamus? Cur sternutamentis salutamur? Quod etiam Tyberium Caesarem tristiſſimum (ut conſtat) hominum in uehiculo exegisse tradunt. Et alii qui nomine quoque conſalutare religioſius putant. Quin & absentes tinnitu aurium praesentire sermones de se receptum est. Attalus affirmat ſcorpione uiso ſi quis dicat duo: cohiberi nec uibrare ictus. & quoniam ſcorpio admonuit: in africa nemo deſtinat aliquid: niſi praefatus africanam. In ceteris uero gentibus deos ante obteſtatur: ut uelint. Nam ſi mens aſſit: nullum ponere tranſlaticium uidebimur: quoniam multas etiam pollere religiones manifeſtum eſt. Alius ſalua poſt aurem digito relata: ſollicitudinem animi propiciat. Pollices cum faueamus: premere etiam prouerbio iubemur. In adorando dexteram ad oſculum referimus totumque corpus circūagimus. Quod in leuimum feciſſe gallicae religioſius credunt. Fulgetras poppyſimis adorare conſenſus gentium eſt. Incendio inter epulas nominato aquam ſub menſa proſundi abominamur. recedente aliquo ab epulis: ſimul uerri ſolum. Aut bibente conuiuia menſam uel reſpoſitorium tolli inauſpicatiſſimum iudicatur. Seruij Sulpitij principis cōmendatio eſt: quam obrem menſa linquenda non ſit. Nondum enim plures quam quinque conuiuae numerabantur. Nam ſternutamento reuocari ferculum menſamue: poſtea ſi non guſtetur aliquid: inter dira habetur. Aut omnino inane eſſe haec inſtituere illi: qui omnibus negocijs horiſque intereſſe credebant deos. Et ideo placatos etiam iuitijs noſtris reliquerunt. Quin & repente conticeſcere conuiuium aduocatum eſt: non niſi in pari praesentium numero: quia in re fame labor eſt: ad quemcumque eorum pertinens. Cibis etiam e manu prolapſus reddebatur. Atque per

mensas uetabant mundiciarum causa deflare. Et sunt condita auguria quid loquenti cogitantine id acciderit: inter execratissima. Si pontifici accidat ditis causa epulenti: in mensa utiq; id reponi adoleriq; ad larem piatio est. Medicamenta prius q̄ adhibeantur in mensa forte deposita regantur prodesse. Ungues ressecari mundinis romanis tacenti atq; a digito indice: multorum pecunie religiosum est. Capillum uero contrariari contra defluuia ac dolores capitis. xvij. luna atq; .xxix. Pagana lege in plerisq; italiae prædijs cauetur: ne mulieres per itinera ambulantes torqueant fusos: aut omnino detectos ferant: quoniam aduersetur id omnium spei: præcipue frugum. M. Seruilius Nonianus princeps ciuitatis non pridem in metu lippitudinis prius q̄ eam ipsam nominaret: alijsue ei prædiceret: duabus litteris græcis. *ϩ* *ϥ*

α chartam inscriptam circumligatam lino subnectabat collo. Mutianus ter consul eadem obseruatione uiuentem muscam in linteolo albo: his remedijs carere ipsos lippitudine prædicantes. Carmina quædam extant contra grandines. Contraq; morborum genera. Contra ambusta. Quædam etiam in partus. Sed in prodendo obstat ingens uerecundia in tanta animorum uarietate. Quapropter de his ut libitum cuiq; fuerit: optinetur. Remedia ex homine contra magos. Ca. iij.

Ominum monstrificas naturas *ϥ* ueneficos *h* aspectus plenius diximus in portetis gentium *ϥ* multas animalium proprietates: quæ reperi superuacuum est. Quorundam hominum tota corpora prosunt: ut ex ijs familijs: quæ sunt terrori serpentibus: tactu ipso leuant percussos: suctuue modico. Quorum e genere sunt psylli marsiq;: *ϥ* qui oblon-

LIBER

genes uocantur in insula cypro. Ex qua familia legatus Hexagon nomine a consiliis romæ in dolium serpentiū coniectus experimēti causa circumulcentibus linguis miraculum præbuit. Signū eius familiæ est si modo adhuc durat uernis temporibus odoris uirus. Atq; eorum sudor quoq; medebatur: non modo salina. Nam in insula nili tentyri nascentes tātō sunt crocodilis terrore: ut uocem quoq; eorum fugiant. Horum omnium generum in sua repugnantia interuentū quoq; mederi constat. Sicuti aggruari uulnera introitu eorum: qui unq; fuerit serpentiū canisue dēte lāsī. Iidē gallinarū incubitus. pecorum fetus abortu uitiānt. Tantū remanet uirus excepto semel malo: ut uenefici fiant uenena passi: remedio est abluī prius manus eorum: a quaq; illa eos quibus medearis inspergi. Rursus a scorpione aliquando percussī nunq; postea a crabronibus: uespīs: apibusue feriuntur. Minus miretur hoc: qui sciat: uestem a tineis non attingi: quæ fuerit in funere. Serpentes ægre præterq; leua manu extrahi.

De quibusdā sortilegijs & salina hoīs. Ca. iiii.

Pythagoræ inuentis non temere fallere: im-

p sitiuorum nominum imparem uocalium numerum clauditates: oculorumue orbitatē: ac similes casus dextris assignare partibus: parem leuis. Feriant difficiles partus statim solui: cum quis testum in quo sit gruida: transmiserit lapide: uel missili: ex ijs quæ tria animalia singulis ictibus interfecerint: hominem: aprium: ursam. Probabilius id facit hasta uelitaris euulsa a corpore hominis: si terrā non attingerit. Eosdē enim illata effectus habet. Sic & sagittas corpore eductas: si terram non attigerint: subiectas cubantibus amatorum esse Orpheus & archelaus scribunt. Quin &

comitiales morbum sanari cibo e carne feræ occisæ eodem ferro quo homo interfectus sit. Quorundam partes medicæ sunt sicuti diximus de Pyrrhi regis police. Et elide solebat ostendi Pelopis hasta: quam eburneam affirmabant. Neuos in facie tondere religiosum habent etiam nunc multi. Omniū uero in primis ieiunam saliuam contra serpentes præsidio esse docuimus. Sed et alios efficaces eius usus recognoscat uita. Ita despuimus comitiales morbos: hoc est contagia regerimus. Simili modo et fascinatiōes repercutimus sinistrae dextraeque claudicantis occursum. Veniam quoque a deis spei alicuius audacioris petimus in sinu spuendo. Etiam eadem ratione terrena despuere deprecatiōe in omni medicina mos est: atque effectus adiungere. Incipientes furunculos ter præsignare ieiuna salina. Nunc mirum dicemus: sed experimento facile. Si quem peniteat ictus eminus cominusue illati: et statim expuat mediam in manum: qua percussit: leuatur illico percussus a poena. Hoc sæpe delumbata qua drupede approbatur: statim a tali remedio correcto animalis ingressu. Quidam uero aggrauant ictus ante conatū simili modo salina in manu ingesta. Credamus ergo et lichenas leprasque ieiuno illitu assiduo arceri. Item lippitudines matutina quotidie uelut iniunctiōne. Carcinomata malo terræ subactō. Ceruicis dolorem salina ieiuni dextra manu ad dextrū politē relata: leua ad sinistrum. Si quod animal diurem intrauerit: et inspuiatur exire. Inter amuleta est editæ quæque urinae expuere. Similiter in calciamentum dextri pedis anteq̃ induatur. Itē cū quis transeat locū in quo aliquod periculum adierit. Martion Smyrneus qui de simplicibus effectibus scripsit rumpi scolopendras marinas sputo tradit. Item rubetas aliasque ranas. Ophilius serpentes

LIBER.

si quis in hiatum earum expuat. Salpa torporem sedari
 quocunq; membro instupente si quis in sinum expuat.
 Aut si superior palpebra salina tangatur. Nos si hac &
 illa credamus rite fieri. Extranei interuentu: aut si dor-
 miens expectetur infans a nutrice terna expui q̄q; reli-
 gione mutatur & fascinus. Imperatorum quoq; non so-
 lum infantium custos: qui deus inter sacra romana a ue-
 stalibus collitur: & currus triumphantium. Sub his pē-
 dēs defendit medicus inuidiæ: iubetq; eosdem recipere.
 Similis medicina linguae ut sit exorata a tergo fortuna
 gloriae carnifex. Morsus hominis inter asperrimos quo-
 q; numeratur. Medetur sordes ex auribus. Ac ne quis mi-
 retur etiam scorpionum ictibus serpentiumq; statim im-
 posita. Melius e percussi auribus profunt. Ita & redi-
 uina sanari serpentium uero ictum contusi dentis huma-
 ni farina. Capillus puero qui primum decisis est poda-
 grae impetus dicitur leuare circumligatus. Et in totum
 impubium impositus. Virorū quoq; capillus canis mor-
 sibus medetur ex aceto. Et capitum uulneribus ex oleo:
 aut uino. Si credimus a reuulso cruci quartanis. Combis-
 tus aequae capillus carcinomati. Pueri qui primus cecide-
 rit dens: ut terram non attingat inclusus in armillam
 & assidue in brachio habitus muliebrium locorum do-
 lores prohibet. Pollex in pede praeligatus proximo digi-
 to tumores unguinum sedat. In manu dextra duo medij
 lino leuiter colligati distillationes atq; lipitudines ar-
 cent. Quin & cictus capillus calculoso alligatus su-
 pra pubem leuare caeteros dicitur: ac iocineris etiam do-
 lores. Ac celeritatē partus facere. Addidit Granius effi-
 caciorem ad hoc esse ferro exemptum. Partus accelerat
 uicinos ex quo quaeq; conceperit si cinctus suo soluto fœ-
 minam cinxerit: dein soluerit: adiecta precatione se uin-

xisse eandem & soluturum: atq; abierit. Sanguine ipsi
us hominis ex quacunq; parte emisso efficacissime angi
nam illini tradunt Orpheus & archelaus. Item ora co
mitiali morbo lapsorum. exurgere enim protinus. Qui
dam si pollices pedum pungantur. Exq; iis guttæ refe
rantur in faciem. Aut si uirgo dextro pollice attingat.
Hac coniectura censentes uirgines carnes edendas. Eschi
nes atheniensis excrementorum cinere anginis medeba
tur: & consilis: uuisq; & carcinomatis. Hoc medicamē
tum uocabat botryon. Multa genera morborum primo
coitu soluantur: primoq; foeminarum mense. Aut si non
id contingat: longinqua sūt: maximeq; comitiales. Qui
& a serpente ac scorpione percussos coitu leuari pro
dunt. Verum foeminas uenere ea lēdi. Oculorum uitia
fieri negāt nec lippire eos q; cū pedes lauāt aqua ide ter
oculos tāgāt. Immatura morte raptorū manu strumas
parotidas guttura tactu sanari affirmant. Quidam ue
ro cuiusq; defuncti duntaxat sui sexus leua manu auer
sa. Et e ligno fulgure icō reiectis post terga manibus de
morderi aliquid ad dentem: qui doleat admoueri: reme
dio esse produnt. Sunt qui prācipiant dentem suffiri
dente hominis sui sexus. Et cum qui canimus uoce
tur in sepulcro exemptum adalligari. Terram ex Cal
uaria psilothrum esse palpebrarum tradunt. Herba
uero siqua ibi genita sit commanducata dentes cade
re. Vlcerā non serpere ex osse hominis circumscrip
ta. Alij e tribus puteis pari mensura aquas miscent:
& prolubant nouo fictili. Reliquum dant in tertiā
nis accessu febrium bibendum. Item in quartanis
fragmentum clauī a cruce inuolutum: lana collo
subnectunt. Aut spartum e cruce: liberatoq; condunt
cauerna quam sol non attingat. Magorum hęc commē

LIBER

ta sunt. Vt cotem qua ferramenta saepe exacuta sint. subiecta ignari cervicalibus de ueneficio deficientes euocare. Indicium ut ipse dicat: quid sibi datum sit: & ubi & quo tempore: auctorem tamen non nominare. Fulmine utiq; percussu circumactum in uulnus hominē loqui protinus constat. Inguinibus medentur aliqui liciū te la detractum alligantes nouenis septenisue nodis ad singulos nominantes uiduam aliquam: atq; ita inguina ad alligantes licio. Et clauum: aliudue quod quis calcauerit alligatum ipsos iubent genere: ne sit dolori uulnus. Verucas auellunt a uicesima luna in limitibus supini ipam intuentes ultra caput manibus porrectis: & quicquid comprehendere eo fricantes. Clauum corporis cū cadat stella si quis distingat: uel cito sanari aiunt. Cardinibus hostiorum aceto affusis lutum fronti illitum capitis dolorem sedare. Item laqueum suspendiosi circumdatum temporibus. Si quid e pisce hæserit faucibus: i aquā demissis frigidam pedibus cadere. Si uero ex alijs ossibus: impositis capiti ex eodem uase officulis. Si panis hæreat: ex eodem in utranq; aurem addito pane. Quin & sordes hominis in magnis fecere remedijs quæstuosorū gymnasia græcorum: quippe ea strigmenta molliūt: calfaciunt: discutiunt: complent sudore & oleo medicinā facientibus. Vulus inflammatis contractisq; admouentur. Sic & menses ciant. Sedis inflammationes & condylomata leniunt. Item neruorum dolores: luxata: articulorum nodos. Efficaciora ad eadem strigmenta a balneis: & ideo miscentur suppuratorijs medicamentis. Nā illa quæ sunt e ceromate permixto cæno: articulos tantū molliūt: calefaciūt: discutiūt efficacius: sed ad cætera minus ualent. Excedit fidem impudens cura: qua sordes uirilitalis contra scorpionum ictus singularibus reme-

dijs celeberrimi auctores clamat. Rursus in faeminis
quas infantium alio editas in utero ipso contra sterili-
tatem subdi censent: meconium uocant. Immo etiã ipsos
gymnasiorũ rasere parietes. Et ille quoq; sordes exalsa-
toriam uiz habere dicuntur. Panos discutiũt. V laceribus
senum puerorumq; & desquammati ambustisue illi-
nuntur. Eo minus omitti conuenit ab animo hominis pẽ-
dentes medicinas. Abstinere a cibo nimio: aut potu: ali-
as uino tantum: aut carne: alias balneis: cũ quid eorũ po-
stulet ualitudo: in pntissimis remedijs habentur. His re-
medijs adnumeratur exercitatio: itentio uocis: ungue fri-
cari cũ ratione: uehemẽs. n. fricatio spissat: lenis mollit.
Multa adimit corpus. Auget modica. In primis uero pro-
dest ambulatio: gestatio: & ea pluribus modis. Equita-
tio stomacho & coxis utilissima. Phthisi nauigatio. Lõ-
gis morbis locorum mutatio. Item somno mederi sibi:
aut lectulo aut rara uomitione. Supini cubitus oculis cõ-
ducũt: at proni tussibus. In latera aduersum distillatio-
nes. Aristoteles & Fabianus plurimum somnari circa
uernũ & autumnũ tradũt: magisq; supino cubitu: at
prono nihil. Theophrastus alerius cõcoqui dextri late-
ris in cubitu difficilius in supinis. Solũ quoq; remedio-
rum maximũ ab ipso sibi prestari potest: sicuti linteorũ
strigiliũq; uehementia. Perfundere caput aqua calida an-
te balnearum uaporationẽ: & postea frigida: saluberr-
imum intelligitur. Item præsumere cibos: & interpone-
re frigidam eiusdemq; potu somnos antecedere: & si li-
beat interrompere. Notãdum nullum aliud animal præ-
ter hoĩem calidos potus sequi: ideoq; non esse naturales.
Mero ante somnos colluere ora: pp alitus. Frigida aqua
matutinis impari numero ad cauendum dentium dolo-
res. Item posca oculos contra lippitudines.

LIBER

De observatione in uictu.

Ca. v.

Erta sunt experimenta totius corporis ualitudinis uarietate uictus inobservata. Hippocrates tradit nō prandentium extra celerius senescere. Verum id remedijs cecinit: nō epulis. Quippe multo utilissima est temperantia in cibis. L. Lucullus hanc de se præfecturæ seruo dederat. Vltimoq; probro maius in cibis triumphalibus sedenti dicebatur: uel in capitolio epulanti pudenda re: Seruo suo facilius parere q̃ sibi.

De sternutamento: & uenere & cæteris remedijs.

Ca. vi.

Sternutamenta pīna grauedinez emendant. Et si quis muris nares (ut tradunt) osculo attigat. Sternutamenta & singultum. Ob hoc V arro suadet palmam altera manu scalpere. pleriq; anulum e sinistra in longissimum dextræ digitum transferre. Aut in aquam feruentem manus immergere. Theophrastus senes laboriosius sternuere dicit. Venerem damnauit. De mocritus: ut in qua homo alius exiliret ex homine. Est hercule raritas eius utilior. Athletæ tamen torpentes restituantur. Venere uox reuocatur: cum ea candida declinat in fuscā. Medetur & lumborum dolori: Oculorū hebetationi. Mente captis ac melancholicis. Adsidere grauidis uel cum remedium alicui adhibeatur digitis pestinatum inter sese amplexis ueneficium est. Idq; comperitum tradunt. Alcmena Herculem pariente. Peius si circa unum amboue genua. Item poplites alternis genibus imponi. Ideo hæc in consilijs ducum potestatumue fieri uetere maiores uelut actū impediencia. Vetiū uero & sacris uotisue simili modo interesse. capita autem aperiri aspectu magistratū non uenerationis causa iussere: sed ut V arro auctor est ualitudinis: quo firmiora consuetu-

dine ea fierent. Cum quid oculo inciderit: alterum com=
primi prodest. Cum aqua dextræ auriculæ sinistro pede
exultare capite in dextrum humerum deuexo: inuicem e
diuersa aure. Si tussis concitet: saliuam in fronte ab alio
afflari. Si iaceat iuia: a uertice morfu alterius suspēdi. In
aruiis dolore poplites fricare. Aut aruiam in poplitū.
Pedes in humo deponi si nervi in his cruribusue tendan
tur in lectulo. At si in leua parte id accadat: sinistræ plā
te pollicem dextra manu apprehendi. Item e diuerso.
Extremitates corporis: uel aurium uel icatibus: perstrin
gi contra horrores corporis sanguinemue narium immo
dicum. Lino uel papyro principia genitalium femur me
dium: ad cohibenda urinæ profusio. In stomachi solu
tione pedes pressare: aut manus in feruentem aquam di
mittere. Iam & sermoni parci multis de causis salutare
est. Triennio Mæcenatem Melissium accepimus silentiū
sibi imparauisse a conuulsione reddito sanguine. Nam e
diuerso scandente sq; ac iacentes: si quid ingruat contraq;
iētus spiritum cohibere singularis præsidij est. Quod in
uentum esse animalis docuimus. Clauum ferreum de
figere in quo loco primum caput defixerit corruens
morbo comitali absolutorium eius mali dicitur. Con
tra renum ac lumborum uesicæq; cruciatus in balnea
rum solijs pronos urinam reddere mitigatorium ha
betur. Ac uulnera nodo Herculis præligare: mirum
quantum ocior medicina est. Atq; etiam quotidiani
cinctus tali modo uim quandam habere utilem dici
tur. Quippe cum Hercules eum prodiderit. Nume
rum quoq; quaternarium Demetrius condito uolumi
ne & quare quaterni cyathi sextarijue non essent po
tandi. Contra lippitudines retro aures fricare prodest:
& lachrymosis oculis frontem. Auguriuz ex hoie ipso

LIBER

nō est timendi mortem in egritudine: quādiu oculorum pupillæ imaginem reddāt. Magna & urinae non ratio solum: sed etiam religio apud auctores inuenitur digesta in genera. Spadonū quoq; ad fœcunditatis beneficia. Verum ex ijs quæ referre fas sit: impubium puerorū cōtra salinas aspidum: quas pyadas uocant: quoniam uenena in oculos hominum expuāt. Contra oculorū albugines: obscuritates: cicatricem: argema: palpebras: & cum erui farina cōtra adustiones. Cōtra aurium pituitas: uermiculosq; si decoquatur ad dimidias partes cum porro capitato nouo fœtili. Vapouratio quoq; ea menses foeminarum cit. Salpa fouet illa cui oculos infirmitatis causa illinit sole uista cum oui albugine efficacius strutionem: meli binis horis. Hac & atramenti lituræ abluūtur. Virilis podagris medetur argumento fullonum: quos ideo tentari eo morbo negāt. Veteri misceatur cinis ostreorum: aduersus eruptiones in corpore infantium & omnia ulcera manantia. Ea exesis abustis: sedis uitij: rhagadij: & scorpionum ictibus illinitur. Obstetricum nobilitas nō alio succo efficacius curari pronunciauit corporum pruritus nitro addito ulcera caput: pruriges: nomas: præcipue genitalium. Sua cuiq; aut (qđ fas sit dixisse) maxime prodest. Confestim perfuso canis morfu echinorumq; spinis inhaerentibus & in spōgia lamisue imposita: aut aduersus canis rabidi morsus cinere ex ea subactō. Cōtraq; serpentium ictus. Nam contra scolopendras mirū proditur uertice tacto urinae suæ gutta liberari protinus læsos. Auguria ualitudinis ex ea traduntur. Si mane candida dein ruffa sit. illo modo concoquere. hoc concoxisse significatui. Mala signa rubra. Pessima nigra. Mala bullantis & crassæ. In qua quod subsidit si album est: significat circa articulos: aut uisera dolorem imminere. Eadem

uiridis morbum uiscerum: pallida bilis: rubens sanguinis.
Mala & in qua ueluti furfures atq; nubeculae apparēt
Diluta quoq; alba uitiosa est. Mortifera uero crassa gra-
ui odore. Et in pueris tenuis ac diluta. Magi uetant eius
causa contra solem lunamq; nudari: aut umbram cuius-
q; ab ipsa respergi. Hesiodus iuxta obstantia reddi sua-
det: ne deum aliquem nudatio offendat. Ostātes contra
mala medicamenta omnia promisit auxiliari matutinis
horis suam cuiq; instillatam in pedem.

De remedijs muliebribus.

Ca. vij.

Vae ex mulierum corporibus tradūtur ad per-
q tectorum miracula accedūt: ut sileamus diuisa
membratim in scelerā. Abortus: mensuum pia-
cula: quaeq; alia non obstetricis modo: uerum etiam ipsae
meretrices prodidere. Capilli mulieris si crementur: odo-
re serpentes fugari. Eodem odore uulnē morbo strāgula-
tus respirare. Cinere eo quidem si itesta sunt cremati: uel
cum spuma argēti scabricias oculorum ac pruriges emē-
dari. Itē uerrucas & infantium ulcera cum melle. Capitis
quoq; uulnera & omnium uulnrum sinus simul addito
melle & thure. Panos podagras cū adipe suillo. Sacrum
ignem sanguinem sisti illico: & informicationes corpo-
rū. De lactis usu conuenit esse dulcissimū molissimumq;
Quare & in longa febre coeliacis utilissimū: maxime
eius quae iam infantem remouerit. Et in malacia stoma-
chi: in febribus: rosionibus efficacissimum experiuntur.
Item mammarū collectionibus cum thure oculo ab icū
cruore suffuso & in dolore aut epiphoris si imulgeatur
plurimum pdest. Magisq; cum melle: & narcissi succo
aut thuris polline. Semperq; in omni usu efficacius esse
eius quae marex enixa sit: multoq; efficacissimū eius quae
geminos peperit mares. Et si uina ipsa cibisq; acrioribus

LIBER

abstineat. Mixto præterea onorum candido liquore: madaq; lana frontibus impositum fluctiones oculorum suspendit. Nam si rana salina sua oculum asperferit præcipuum est remedium. Et contra morsum eiusdem bibitur stillaturq;. Qui simul matris filiaq; lacte inunctus sit: liberari oculorum metu in totam uitaz affirmant. Aurium quoq; uitijs medetur modice admixto oleo. Aut si ab ictu dolent. Anserino adipe tepesactum. Si odor grauior sit (ut plerūq; fit) longis uitijs diluto melle lana includitur. Et contra morbum regium in oculis relictum i stillatur cum elaterio. Peculiariter ualet potum contra uenena quæ data sunt cum marino lepore buprestiq; ut Aristoteles tradit dorycnidion. Et contra insaniam quæ facta sit hyoscyami potu. Podagris quoq; iubent illini cum cicuta. Alij cū hyosopo & adipe anserino: qualiter etiam uulnarum doloribus imponitur. Alium etiam sistit potum ut Rabirius scribit. Et menses ciet: Eius uero quæ foeminam enixa sit ad uitia tantum in facie sananda præualet. Pulmonum quoq; incommoda lacte mulieris sanantur: cui admiscatur impubis pueri urina & mel atticum. Omnia singulorum coclearium mensura. Marmora quoq; aurium eijci inuenio. Eius quæ marem peperit lacte gustato canes rabiosos fieri negant. Mulieris quoq; salinam ieiunæ unam potetem dijudicant oculis cruentatis. Et si contra epiphoras feruētes anguli oculorum subinde madeficiantur. Efficacius si cibo uinoq; se pridie ea abstimuerit. Inuenio & fascia mulieris alligata capite dolores minui. Post hæc nullus est modus. Iam primum abigi grandines turbineq; contra fulgura ipsa in mense conuoluta: sic auerti uiolentiam cæli. In nauigando quidem tempestates etiam sine menstruis. Ex ipsis uero mensibus monstrificis alia (uti suo loco indica-

uimus) dira & infanda uaticinantur. E quibus dixisse non pudeat: si in defectu lunæ solisue congruat uis illa: irremediabilem fieri. Non segnius & in silēte luna coitus suos maribus exitiales esse atq; pestiferos. Purpuraz quoq; ab ijs eo tempore pollui. Tanto uim esse maiorez. Quocunq; autem alio menstruo: si nudata segetem ambiant: erucas ac uermiculos scarabeosq; ac noxia alia decidere. Metrodorus Sæpsius in cappadocia inuentum pedit ob multitudinem cantharidum illas ire per media arua retectis super clunes uestibus. Alibi seruatur ut nudis pedibus eant capillo cinctuzq; dissoluto. Cauendum uero ne id oriente sole faciant: semen enim arescere. Nouella uitis eius in tactu in perpetuum læditur. Vt ad noxiam res medicatissima transferatur rutam & hederas illico mori. Multa diximus de hac uiolentia. Sed præter hæc certum est tactis aluearijs apes fugere: Linaq; cum coquantur enigrescere: Aciem in cultris tonsorum hebetari. Aes contactum graue uirus odoris accipere & eruginem. Magis si decrescente luna id accadat. Equas si sint grauidæ tactas arborum pati. Quin & aspectu omnino quamuis procul uisas: si purgatio illa post uirginitatem prima sit: aut in uirginea ætate spontanea. Nam bitumen in iudea nascens sola hac ui sponte superari. Et fila uestis contactæ ut docuimus: ne igne quidem uincuntur quo cuncta. Cinisq; etiam ille si quis aspergat eum lauandis uestibus purpuras mutat. Floribus colorem adimit. Ne ipsis quidem fœminis malo suo immunibus. Abortum facit illitu: aut si omnino prægnans supergrediatur. Quæ Laïs & Cleopantus inter se contraria prodidere de abortiuis carbone e radice brassicæ uel miricæ uel tamaricis in eo sanguine ex-

LIBER

tincto. Item asinas non concipere tot annis: quot grana
hordei contacta ederint. Quæq; alia nuncupauere mon=
strifica aut inter se pugnātia: cum hic fecunditatem fie=
ri ysdem modis quibus illa sterilitatem pronunciaret:
melius est non credere. Bythus dyrrhachinus hebetari
aspectu specularem nitorem tradit. Iisdem aduersa rur=
sus contuentibus omnemq; talem uim resolui: si mulum
piscem habeant secum. Multi uero inesse etiam remedia
tanto malo aiunt. Podagras illini: strumas: & paroti=
das: panos: sacros ignes: furunculos: epiphoras tractatu
earum mulierum liniri. Laïs & Salpa canum rabioso=
rum morsus & tertianas quartanasq; febres menstru
in lana arietis nigri argento brachiali incluso. Diothy=
mus thebanus uestis omnino ita infecta portuicula acu:
uel pellicio brachiali inserta. Sotira obstetrix tertianis
quartanisq; efficacissimum dixit. Plantas ægri subterli=
ni. Multoq; efficacius ab ipsa muliere etiam ignoranti.
Sic & comitiales excitari morbosq; sanari. Iæthidas
medicus quartanas coitu finiri incipientibus duntaxat
menstruis sponndit. Inter omnes uero cōuenit: si aqua
potusq; formidetur a morsu canis supposita tantum ca=
lici lacinia menstruo tincta tali: statim metum eum dis=
cuti uidelicet præualente sympathia illa græcorum: cum
rabiem canū eius sanguinis gustatu incipere dixerimus.
Cinere eo iumentorum omnium ulcera sanari artum ē.
Addita caminorum farina & cera. Maculas autem e
ueste eas non nisi eiusdem farina ablui. Cinerez per se ro=
saceo mixtum fœminarum præcipue capitis sedare dolo=
res illicitum fronti. Asperrimamq; uim pfluuij eius esse
primis annis uirginitate resoluta. Id quoq; conuenit:
quo nihil equidem libentius crediderim: tactis omnino
menstruo postibus: irritas fieri magorum artes: gene=

ris uanissimi ut aestimare licet. Ponam enim uel modestissimū ex promissis eorū. Ex homine siquidē resegmina unguium e pedibus manibusq; cara permixta: ita ut dicatur tertianæ uel quottidianæ uel quartanæ febris remedium queri: ante solis ortum alienæ ianuæ affigi iubent ad remedia in ijs morbis: quanta uanitate si falsum est: quantane noxa si transferunt morbos ad innocentiores. Ex ijs omnium digitorū resegmina unguium ad cauernas fornicarū abijci iubēt: eāq; quæ prima cœperit trahere correptam subnecti colo: & ita discuti morbū.

Medicinæ ex aialibus peregrinis: de elephanto & leone: & camelo: & hyena: & crocodillo: & chameleonte: & stinco: & hippopotamo: & lynxibus.

Ca. viij.

Aec sunt quæ rettulisse fas sit: ac pleraq; ex ijs non sine honore dicto. Reliqua intestabilia & infanda: ut festinet oratio ab homine fugere. In cæteris claritates animalium: aut operū sequemur. Elephantis sanguis præcipue maris fluctiones omnes: quas rheumatismos uocant: sistit. Ramenti eboris cum melle attico (aut aiunt) umbeculæ in facie. Scobe paronychia tolluntur: efficacius si extenuata. Proboscidis tactu capitis dolor leuatur: efficacius si & sternutet. Dextra pars proboscidis cum lemnia rubrica adalligata impetus libidinū stimulat. Sanguis & ischia dicis pdest: iecurq; comitialibus morbis. Leonis adeps cū rosaceo cutem in facie custodit a uitijs: candoreq; seruat: & sanat adusta niuib; articulorūq; tumores. Magorū uanitates perunētis eo adipe faciliore gratiam apud reges populosue promittunt. Præcipue tamen eo pingui quod sit inter supercilia: ubi esse nullum potest. Similiter dentis maxime ad dexteram parte: nulliq; e ro-

LIBER

stro inferiori promissa sunt. Fel aqua addita claritate oculis inunctis facit. Et cum adipe eiusdem comitiales morbos discutit leui gustu: & ut protinus qui sumpserunt cursu id digerant. Cor in cibo sumptu quartanis medetur. Adest cum rosaceo quotidianis febribus. Perunctos eo bestiae fugiunt. Resistere etiam insidijs uidetur. Camelli cerebrum arefactum potumque ex aceto comitialibus morbis aiunt mederi. Item fel cum melle potum: hoc & angina. Cauda arefacta solui alium. Fimi cinere crispari capillum cum oleo. Et dysentericis prodest illitus cinis potusque quantum trinis digitis capitur: etiam comitialibus modis. Urinam fullonibus utilissimam esse tradunt. Itemque ulceribus manantibus. Barbaros eam seruare quinquennio: & heminis pota cedere alium. Setas e cauda contortas: & sinistro brachio illigatas quartanis mederi. Hyena magis ex omnibus animalibus in maxima admiratione posuerunt: utpote cui & ipsi magicas artes dederunt: uimque qua alliciat ad se homines mente alienatos. Permutationes sexus ex ijs annua uice diximus: ceteraque monstrifica naturae eius. Nunc persequamur quaecumque medicinis produntur. Praecipue pantheris esse in metu hyenae dicuntur: ut ne conentur quidem resistere. Et aliquid decorio earum habentem non appeti. Mirumque dictum si pelles utriusque contrariae suspendantur decidere pilos pantherae. Cum fugiunt uenantem declinant ad dextram: ut praegressi hominis uestigia occupent. Quod si successerit: alienari mente uel ex equo hominem decidere. At si in leuam detorserit: deficientis argumentum esse: celeremque capturam. Facilius autem capi si cinctus suos uenator flagellumque & ipsos equos septenis alligauerit nodis. Mox autem ut est solers ambagibus uanitas magorum capi iubet gemino.

rum signum transeunte luna singulosq; prope pillos
seruari. Capitis dolori alligatam cutem prodesse quæ
fuerit in capite eius. Lippitudini fel illitum frontibus.
Aut ne omnino lippiat: decoctum cum mellis attici
cyathis tribus & croci uncia illitum. Sic & calli-
gines discuti: & suffusiones. Claritatem excitari: me-
lius inueterato medicamento. Asseruari autem in cy-
pria pyxide. Eodem sanari argema: scabricias: excre-
scentia in oculis: item cicatrices. Glaucomata uero io-
cineris recentis inassati sanie cum despumato melle in-
unctis. Dentes eius dentium doloribus tactu prodesse
uel alligatos ordine. Humeros humerorum & lacerto-
rum doloribus. Eiusdem dentes si de sinistra parte ro-
stri eruti sint illigatos pecoris aut capri pelle: stomachi
cruciatibus. Pulmones in cibo sumptos illiacis uentricu-
lis cinerem cum oleo illitum. Nerviis medullas e dorso
cum oleo uetere ac felle. Febris quartanis iecur de-
gustatum ante accessiones. Podagris spinæ cinerem
cum lingua & dextro pede uituli marini addito fel-
le taurino omnia pariter cocta atq; illita hyenæ pelle.
In eodem morbo prodesse: & fel cum lapide asio.
Tremulis: ischiadicis exilientibus: & quibus cor pal-
pitet aliquid ex corde mandendum: ita ut reliquæ par-
tis cinis cum cerebro hyenæ illinatur. Pilos etiam au-
ferri hac compositione illita: aut per se felle emulsis:
prius quos renasci non libeat. Sic et palpebris inutiles
tolli. Lumborum doloribus carnes e lumbis edendas:
illinendasq; cum oleo. Sterilitatem mulierum emen-
dari oculo cum glycyrrhiza & aneto sumpto in cibo:
promisso in triduum conceptu. contra nocturnos pauo-
res umbrarumq; terrorem unus e magnis dentibus li-
no alligatus prodest. Suffiri furentes eodem & cir-

LIBER

cūligari ante pectus suum cum adipe renū aut iocinere aut pelle præcipiunt. Mulieri prægnanti a pectore hye næ caro: & pili septē & genitale a cervice si alligētur dorcadis pelle collo suspensa: contineri partus promittuntur. Venerē stimulari genitali ad sexus suos in melle sumpto: etiā si uiri mulierū coitus oderint. Quinimmo totius domus cōcordiā eodē genitali & articulo spinæ cum adhærente corio conseruatis constare: quem spinæ articulum siue nodū atlantion uocant. Est autē primus In comitialiū quoq; remedijs habent eum. Adipe accenso serpentes fugari dicunt. Maxillæ parte cōminuta in aniso et in cibo sumpta horrores sedari. Eodem suffitu mulieribus menstrua euocari. Tantūq; est uanitatis: ut si ad brachiū alligetur superioris rostri dextræ partis dens: iaculantiū ictus deerraturos negent. Palato eiusdē arefacto: & cū alumine ægyptio calefacto ac ter in ore permutato: fetores & ulcera oris emendari. Eos uero qui linguā in calciamento sub pede habeant: non latrari a canibus. Sinistra parte cerebri naribus illita: morbos perniciosos mitigari: siue hominum: siue quadrupedum. Frontis corium fascinationibus resistere. Cervicis carnes siue mandantur siue bibantur arefactæ: lumborū medentur doloribus. Nervis a dorso armisq; suffiendos neruorum dolores. Pilos rostri admotos mulierū labris: amatorium esse. Iecur potum torminibus & calculis mederi. Iam cor in cibo potius sumptū: omnibus doloribus corporum auxiliari. Lyenem lyenibus. Omentum ulcerū inflammationibus cum oleo. Medullas doloribus spinæ & neruorū: lassitudini renū. Nervos potos in uino cum thure fœcūditatē restituere ademptā ueneficio. Vuluam cum mali punici dulcis cortice in potu datam prodesse mulierum uulnæ. Adipe e lumbis

suffiri difficulter parientes: & statim parere. E dor-
so medullam adalligatam contra uanas species opitula-
ri. Spasticis genitale e maribus suffitu. Item lippienti-
bus: ruptis: & contra inflationes seruatos pedes tactu
leuos dextris partibus: dexteros leuis. Sinistrum pedem
superlatum parturienti letalem esse. Dextro illato fa-
cile eniti. Membranam quæ fel continuerat a cardiacis
potami in uino uel in cibos sumptam succurrere. Vesicâ
in uino potam contra urinæ incontinentiam. Quæ autē
in uesica inuenta sit urina additis oleo ex sesamo &
melle asiano haustam prodesse agrimonie ueteri. Co-
starum primam & octauam suffitu ruptis salutarem
esse. Ex spina uero parturiētibus ossa. Sanguinem cum
polenta sumptum torminibus. Eodem tactis postibus
ubicunq; magorum infestari artes. Non elici deos: nec
colloqui: siue lucernis: siue uisu: siue pluuijs: siue aqua: si-
ue pila: siue quo alio genere tententur. Carnes si edan-
tur: contra canis rabidi morsus efficaces esse. Etiamnū
iecur efficacius. Carnes uel ossa hominis si quæ in uentri-
culo occisæ inueniantur suffitu podagricis auxiliari. Si
ungues inueniantur in ijs: mortem alicuius capientium
significari. Excrementa siue ossa reddita cum interimi-
tur: contra magicas insidias pollere. Fimum qui in inte-
stinis inuentus sit: arefactū ad dyscentericos ualere po-
tum. Illitumq; cum adipe anserino opitulari toto cor-
pore lasis malo medicamento. A cane uero morsus adi-
pem illitum. Et corium si sit subtractum. Rursus tali si
nistri cinere decocto cum sanguine mustellæ perunctis
omnibus odio euenire. Idem fieri oculo decocto. Super
omnia est: q̄ extremam fistulam intestini contra du-
cum ac potestatum iniquitates comministrant: & ad
successus petitionum: iudiciorumq; ac litium euentus:

LIBER

si omnino aliquantulum quis secum habeat. At eiusdem
 cauerna sinistro lacerto religata si quis mulierem respi-
 ciat: amatorium esse: tam præsens ut ilico sequatur. eius-
 dem loci pilorum cinere ex oleo illitum uiris qui sint p
 brose molici ei non modo pudicos: sed & seueros mores
 inducere. Proxime fabulosus est crocodilus ingenio quo
 q; illo: cui uita in aqua terraq; communis. Duo enim ge-
 nera eorum illius e dextra maxilla dētes adalligati dex-
 tro lacerto coitus (si credimus) stimulant. Canini eius dē-
 tes febres statas arcent repleti. Sūt enim caui: ita ne die-
 bus quinq; ab agro cernantur qui adalligauere. Idē pol-
 lere & uentre exemptos lapillos: aduersus febrium hor-
 rores uenientes tradunt. Hac etiam de causa ægyptij per-
 ungunt adipe agros suos. Alter illis similis multum in-
 fra magnitudinem in terra tantum: odoratissimisq; flo-
 ribus uiuit. Ob id intestina eius diligenter exquiruntur
 incundo nidore refarēta crocodileam uocant oculorum
 uitij; utilissimam cum porri succo inunctam & cōtra
 suffusiones uel caligines. Illita quoq; ex oleo cyprino:
 molestias in facie enascentes tollit. Ex aqua uero mor-
 bos omnes: quorum natura serpit in facie: nitorēq; red-
 dit. Lentigines tollit ac uaros: omnesq; maculas. Et con-
 tra comitiales morbos bibitur ex aceto mulso binis obo-
 lis. Apposita menses ciet. Optimaq; est quæ candidissi-
 ma & friabilis: minimeq; ponderosa: cum teratur in-
 ter digitos fermentescens. Lauatur in cerusa. Adulterāt
 amylo aut cymolia: sed maxime sui captos oriza tātum
 pascunt: Felle inunctis oculis ex melle contra suffusiones
 nihil utilius prædicant. Intestinis & reliquo corpore
 eius suffiri uulua laboranteis salutare tradunt. Item uel
 leribus circumdari uapore eius infectis. Corij utriusq;
 cinis ex aceto illitus iis partibus quas secari opus sit:

aut nidor cremati sensum omnem scalpelli aufert. San-
guis utriusq; claritatem uisus inunctis donat: & cicat-
rices oculorum emendat. Corpus ipsum excepto capite
pedibusq; elixum manditur ischiadicis. Tussim ueterem
emendat: præcipue in pueris. Item lumborum dolores.
Et adipem habent: quo tactus pilus defluit. Hic perun-
ctos a crocodilis tuetur: Instillaturq; morsibus. Cor an-
nexum in lana ouis nigra: cui nullus alius color incur-
sauerit: & primo partu genita sit quartanas abigere
dicitur. Tungemus illis simillima & peregrina æque a-
nimalia. Priusq; chamæleontem peculiari uolumine di-
gnum existimatum Democrito. Et per singula membra
desecratum non sine magna uoluptate nostra cognitis
proditisq; mendacijs græce uanitatis. Similis est magni-
tudine supradicto crocodilo: spinæ tantum acutiore cur-
uatura: & caude amplitudine distans. Nullum ani-
mal pauidius esse existimatur. & ideo uersicoloris es-
se demutationis. Vix eius maxima contra accipitrum ge-
nus. Detrahare enim supra uolantem ad se traditur: &
uoluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus.
Caput eius & guttur si roboreis lignis accendantur im-
brium & tonitruum concursus facere Democritus nar-
rat. Item iecur in tegulis ustum. Reliqua ad ueneficia
pertinentia quæ dicit: quanq̃ falsa existimantes omitte-
mus: præterquam in risu coarguentium. Dextro oculo:
si uiuenti eruatur: albugines oculorum cum lacte capri
no tolli. Lingua adalligata: pericula puerperij. Eundem
salutarem esse parturientibus circa domum. Sin ue-
ro domibus inferatur: perniciosissimum. Linguam si
uiuenti exempta sit: ad iudiciorum euentus pollere.
Cor aduersus quartanas illigatum nigra lana pri-
mæ tonsuræ. Pedem: e prioribus dextrum: hye-

LIBER

nae pelle illigatum sinistro brachio: contra latrocia ter-
 roresq; nocturnos pollere. Item dextram mamillam cō-
 tra formidines pauoresq;. Sinistrum uero pedem torre-
 ri in furno cū herba: quæ etiam chamæleon uocatur. Ad-
 ditoq; unguento in pastillos digeri. Eos in ligno uase cō-
 ditos: præstare (si credimus) ne cernatur ab alijs qui ha-
 beat. Armum dextrum ad uincendos aduersarios uel ho-
 stes ualere utiq; si abiectos eiusdem nervos calcauerint.
 Sinistrum mirū quibus monstris consecret qualiter som-
 nia quæ uelis: & quibus uelis mittantur: putet referre.
 Oia ea dextro pede resolui: sicut sinistro latere lethar-
 gos: quos fecerit dextrum. Capitis dolores insperfo uino
 in quo latus alterutrum maceratū sit: sanari foeminis.
 Si sinistri pedis cineri misceatur lac suillum podagricos
 fieri illitis pedibus. Felle glaucomata & suffusiones cor-
 rigi prope creditur tridui inunctione. Serpentes fugari
 lyene instillato. Mustellas contrahi in aquam coniecto
 Corpore uero illito detrabi pilos. Idem præstare narrāt
 iecur cum ranæ rupetæ pulmone illitum. Præterea ioci-
 nere amatoria dissolui. Melancholicos autē sanari si ex
 corio chamæleontis herbae succus habente bibatur. Inte-
 stina & finium eorum cum id animal nullo cibo uiuat
 cum simiarum urina illita inimicorum immane odium
 & omnium hominum iis conciliare. Cauda flumina &
 aquarum impetus sisti. Serpētes soporari. Eadem medi-
 cata cedro & myrrha illigataq; gemino ramo palmae
 percussam aquam discuti: ut quæ intus sint: omnia appa-
 reant. Atq; utinam eo ramo contactus esset Democritus
 quoniā ita loquacitates immodicas promisit ihiberi: Pa-
 lamq; est: uirum alias sagacem & uitæ utilissimum ni-
 mio uiuandi mortales studio prolapsū. Ex eadem si-
 militudine est scincus: quem quidam terrestrem croco-

dilum esse dixerunt. Candidiore autem & tenuiore
cute. Præcipua tamen differentia dinoscitur a crocodilo
aquatico squammarum seta a cauda ad caput uersa. Maxi-
mus indicus. Deinde arabicus. Afferuntur salsi. Rostrum
eius & pedes in uino albo poti cupiditates ueneris accē-
dunt. Vtiq; cum satyrio & erucæ semine singulis dra-
chmis omnium ac piperis duabus admixtis: ita ut pastil-
li singularum drachmarum bibantur. Per se laterum car-
nes obolis binis cum myrrha & pipere pari modo po-
tæ efficaciores ad idem creduntur. Prodest contra sagit-
tas uenenatas: ut Apelles tradit postea sumptus. In anti-
dota quoq; nobilia additur. Sestius plusquam drachmæ
pondere in uini hemina potum perniciem afferre tradit.
Præterea eiusdem decoctum cum melle sumptum uenerē
inhibere. Est crocodilo cognatio quædam affinitasq; ani-
mis eiusdem geminiq; uictus cum hippopotamo reperto-
re trahendi sanguinis ut diximus. Plurimi autem: super
saiticam inter ægypti præfacturas. Huius corij cinis cum
aqua illitus panos sanat. Adeps frigidus febres. Item fi-
mus sufficit. Dentes e parte leua dolores dentium scari-
ficatis gingiuis. Pellis eius e sinistra parte frontis in igni-
na adalligata: uenerem inhibet. Eiusdem cinis alopecias
explet. Testiculi drachma ex aqua contra serpentes bibi-
tur. Sanguine pictores utuntur. Peregrinæ sunt & lyn-
ces: quæ clarissime omnium quadrupedum cernunt. Vn-
gues earum omnes cum corio exuri efficacissime in car-
pato insula tradunt. Hoc cinere poto propudia uirorum
eiusdem aspersu foeminarum libidines inhiberi. Itē pru-
ritus corporum. Vrina stillicidia uesicæ. Itaq; eam pro-
tinus terra pedibus aggesta obruere traditur. Eadē autē;
& ungularum dolori monstratur in remedio hætenus
de externis. Nunc reuertemur ad nostrum orbem.

LIBER

medicinæ cōmunes ex feris aīalibus: aut eiusdem ge-
neribus placidis. Lactis usus & observationes: &
caseis: butyro: & adipe.

Ca. ix.

Rimumq; communia animalū remedia atq;
p eximia dicemus. Sicuti e lactis usu: utilissimū
cuiq; maternuz: nutricis exitiosum est. Hi sunt
enim infantes qui colostrati appellantur: densato lacte
in casei speciem. Est autem colostra prima a partu spon-
gia densitas lactis. Maxime autem alit quodcumq; huma-
num. mox caprinum. Vnde fortassis fabulae Iouez ita nu-
tritum dixere. Dulcissimū ab hominis camelinū. Efficacis-
simū ex asinis. Magnorum animalū & corporum fa-
cilius redditur. Stomacho accomodatissimum caprinum
quoniam fronde magis q̄ herba uestitur. Bubulum me-
dicacius. Ouillum dulcius: & magis alit. Stomacho mi-
nus utile: quoniam est pinguius. Omne aut uernuz aqua-
tius aestiuo. Et de nouellis. Probatissimum uero quod in
lingue haeret: nec defluit. Innocentius decoctum præci-
pue cum calculis marinis. Alius maxime soluitur bubu-
lo. Minus inflat quodcumq; decoctum. Sanat uias liche-
nas. Ad omnia utile contusa: aut luxata. Maxime renes:
uesicam: interanea: fauces: pulmones. Foris pruritum ci-
tis eruptiones pituitæ: cibi aut potus abstinentia. Nam
ut in achaia bubulum biberent phthysici syntecticiq; &
cachectæ diximus in ratione herbarum. Sunt inter exem-
pla qui asinum bibendo liberati sunt podagra chira-
græ. Medici speciem unam addidere lactis generibus:
quod schiston appellauerunt. Id fit hoc modo. Fictili no-
uo feruet maxime caprinum: ramisq; ficulneis recētibus
misatur: additis totidem cyathis mulsi quot sunt hēmi-
næ lactis. Cum feruet ne circumfundatur: præstat cya-
thus argenteus cum frigida aqua demissus ita ne quid i

fundatur. Deinde igni demptum refrigeratione diuiditur & discedit serum a lacte. Quidam & ipsum serum iam multo potentissimum decoquunt ad tertias partes: & sub diuo refrigerant. Bibitur autem efficacissime heminis per intervalia diebus. v. a potu illius solitis gestari. Datur comitialibus: melancholicis: paraliticis: in lepris: elephantijs: articularibus morbis. Infunditur quoque lac contra rosiones a medicamentis factas. Et si urat dysenteria decoctum cum marinis lapillis: aut cum ptisana hordeacea. Item contra rosiones intestinorum bubulum aut ouillum utilius. Reans quoque dysentericis infunditur. Ad colicum autem crudum. Item uulua: & contra serpentium ictus phthisicis: cantharidum: aut salamandrae: aut buprestis: aut pityocampes uenenis. Privatiz bubulum ijs qui colchicon biberint aut cicutam aut dorychnium: aut leporem marinum: sicut asinum contra gypsum & carusam: & sulphur: & argentum uiuum. Item durae alio in febre. Gargarissatur quoque faucibus exulceratis utilissime. Et bibitur ab imbecillitate uires recolligentibus: quos atrophos uocant. In febre etiam quae creat dolore capitis. Pueris ante cibum lactis asini heminam dari conuenit. Aut si in exitu cibi rosiones sentiant. Antiqui in arcanis habuerunt. Sed hoc si non esset: habuerunt e caprino. Bubuli serum ortopnoicis prodest ante caetera addito nasturtio. Inunguntur etiam oculi in lactis heminis sesami additis drachmis quattuor tritis in lippitudine. Caprino lyenes sanantur post bidui in ediam tertia die hedera pastis capris per triduum potu sine alio cibo. Lactis usus alias contrarius capitis doloribus. Epaticis: splenicis: neruorum uitio: febres habentibus: uertigini: praeterquam purgationis gratia: grauedini: tussientibus lippis. Suillum utilissimum terna-

LIBER

mo: dysenteriae: necnon phthisicis. Hoc etiam muliebri-
 bus qui dicerent saluberrimum: fuerunt. De generibus ca-
 seorum diximus: cum de uberibus singulisque animalium
 membris doceremus. Sextius eosdem effectus equino quos
 bubulo tradit. Hoc uocat hippacem. Stomacho utiles: qui
 non sunt falsi: idest recentes. Veteres. Alium sistunt: cor-
 pusque minuunt: stomacho utiles. In totum salsa minuunt
 corpus: allunt mollia. Caseus recens cum melle sugillata
 emendat. Mollis alium sistit. Sedat tormina pastillis in
 uino austero decoctis: rursusque in patina tostis cum mel-
 le: Saprum uocant: cuius sale et sorbis siccis e uino tritus
 potusque medetur coeliacis. Genitalium carbunculus capri-
 nus tritus et impositus: item accidus cum oxymelle.
 Maculis in balneo illitus oleo iterlinitur. E lacte fit et
 butyrum barbararum gentium laudatissimus cibus: et
 qui diuites a plebe discernat. Plurimum e bubulo: et in-
 de nomen. Pinguisimum ex ouibus. Fit et ex caprino:
 sed hyeme calefacto lacte aestate expresso tantum: crebro
 iactatu in longis uasis angusto foramine: spiritum acci-
 pientibus sub ipso ore alias praeligato. Additur paulum
 aquae ut aescat. Quod est maxime coactum in summo
 fluit: at id exemptum addito sale oxygala appellant. Re-
 liqua decoquunt in ollis. Ibi quod supernatat: butyrum
 est oleosum natura. Quod magis uirus respuit: hoc prae-
 stantius iudicatur. Pluribus compositionibus misetur in-
 ueteratum. Natura eius astringere: mollire: replere: pur-
 gare. Oxygala fit et alio modo accido lacte addito i recens
 quod dum aescit utilissimum est stomacho. Effectus dicemus
 suis locis. Proxima in communibus laus e adipi: sed ma-
 xime suillo. Apud antiquos etiam religiosus erat. Certe
 nouae nuptae intrantes etiamnum solemne habent po-
 stes eo attingere. Inueteratur duobus modis: aut cum sa-

le: aut sincerus: tanto utilior: quanto sit uetustior. axungiam etiam græci appellauere in uoluminibus suis. Neque est occulta uirium causa: quoniam id animal herbarumque radicibus uescitur. Itaque etiam fimo innumeri usus. Quapropter obrem non de alia loquemur sue multo efficaciore femina: et quæ non peperit. Multo uero præstantior in apris est. Vnus igitur axungia est ad mollienda: exulfacienda discutienda: purgandaque. Medicorum aliqui admixtoanseris adipe taurorumque seuo et hyssopo ad podagras uti iubent. Si uero permanet dolor cum cæta: myrto: resina: pice. Sincera axungia medetur ambustis uel niue. Pernionibus autem cum hordei cinere et galla pari modo prodest et confriatis membris. Itinerumque lassitudines et fatigationes leuat. ad tussim ueterem recens decoquitur quadrantis pondere in uini cyathis tribus addito melle. Vetus etiam phthisin in pilulis sumpta sanat quæ sine sale inueterata est. Omnino enim non nisi ad ea quæ purganda sint: aut quæ non sint exulcerata: et calida recipitur. Quidam quadrantes axungia et mulsi in uini cyathis tribus decoquunt contra tussim: quintoque die picem liquidam in oïo sumi iubent circūligatis lateribus et pectoribus: et scapulis eorum qui phthisin sentiunt. Tantaque est uis ut genibus etiam adalligata redeat in os sapor: eamque expuere uideantur. E sue quæ non peperit aptissime utuntur ad cutem mulieres. Contra scabiem uero quouis admixto iumentorum seuo pro parte tertia et pice pariterque subferuefactis. Sincera partus in abortum uergentes nutrit collyrij modo subidita. Cicatrices concolores facit cæruſa admixta uel argenti spuma. at cum sulphure unguis scabricias emendat. Medetur et capillo fluenti. Et ulceribus in capite mulierum cum gallæ parte quarta. Et infumata pilis oculorum. Da

LIBER

tur & phthificis unciatim cum uini ueteris hemina decocta: donec tres unciae e toto residant. Alij & mellis exiguum adijciunt. Panos sanat illita cum calce. Item furunculos: duritiemq; mammarum. Rupta & conuulsa & spasmata & luxata sanat. Clauos & rimas colliq; uitia cum helleboro albo. Parotidas ammixta farina e salsamentaria testa. Quo genere proficit ad strumas: pruritus & papulas in balneo perunctis tollit. Alioq; etiamnum modo. Podagricis prodest mixto oleo uetere: contrito una sarcophago lapide & quinquefolio tusa in uino: uel calce: uel cum cinere. Facit & peculiare emplastrum. lxxxv. pondere. C. spumae argenteae mixtis: utilissimum contra inflammationes ulcerum adipe uerrino confici. Et inungi putant utile. Iisq; quae serpant illinire cum resina. Antiqui maxime axibus uehiculorum perungendis ad faciliorem circumactum rotarum utebantur: unde nomen. Sic quoq; utili medicina cum illa ferrugine rotarum ad sedis uitia: uirilitatisq;. Et per se axungiam medici antiqui maxime probabant renibus detractam: & exemptis uenis aqua caelesti fricabant crebro: decoquebantq; fictili nouo saepius: tum demum asseruantes. Conuenitq; salsam magis mollire: exalfacere: discutere: utilioremq; esse uino lotam. Masurius palmam lupino adipi dedisse antiquos tradit. Ideo nouas nuptas illo perungere postes solitas: ne quid mali medicamenti inferretur. Quae ratio adipis eadem in ijs quae ruminant: seu est: alijs modis non minoris potentiae. Perficitur omne exemptis uenis aqua marina uel salsa lotum: mox in pila tusum: aspersis marina. Crebro postea coquitur: donec omnis aboleatur odor. Mox assidue sole ad candorem reducitur. a renibus autem omne

laudatissimum est. Si uero uetus reuocetur ad curam liquefieri prius iubent. Mox frigida aqua lauari sepius: dein liquefacere affuso uino quam odoratissimo. Eodemq; modo iterum ac sepius cogunt: donec uirus euanescat. Multi priuatim sic taurorum: leonum: pantherarum: ac camelorum pingua curari iubent. Vsus dicitur suis locis Communis & ratio medullarum est. Omnes molliunt explant: siccant: exal faciunt. Laudatissima ceruina: mox uitulina: dein hircina & caprina. Curantur ante autumnum recentes lotæ: siccataq; in umbra per cribrum. Dein liquate per linthea exprimuntur: ac reponuntur in fictili locis frigidis. Inter omnia autem communia animalium fel præstantius in effectu. Est enim uis eius exal facere: mordere: scindere: extrahere: discutere. Minorum animalium subtilius intelligitur. Et ideo ad oculorum medicamenta utilius existimatur. Tauri non præcipua potentia etiam in are pelli busq; colore aureo ducentis. Omne autem curatur reans præligato ore lino crasso demissum in feruentem aquam semihora: mox siccatum sine sole: atq; in melle conditum. Damnatur equinū tantū inter uenena: ideo flamine sacro equū tangere non licet cū romæ publicis sacris equis etia; imoletur. Quin & sanguis eorum septicam uim habet. Ite; equarū præterq; uirginum erodit: emarginat: ulcerat. Taurinus quidem reans inter uenena est excepta egypta. Ibi enim sacerdos terræ uaticinatura tauri sanguinem bibit: priusquaz descendat in specus. Tantum potest sympathia illa de qua loquuntur: ut aliquando religione uel loco fiat. Drusus tribunus plebis traditur caprinum bibisse cum pallore & inuidia ueneni sibi dati insimulari. Quæ Cepionem inimicum uellet. Hircorum sanguini tanta uis est: ut ferramentorum subtilitas non aliter

LIBER

acuat: aut induretur: aut scabricia poliatur: uehementiusq; q̃ lima. Non igitur & sanguis animalium inter communia dici potest: & ideo suis quæq; dicuntur effectibus. Digeremus enim in animalia singula usus: plurimumq; contra serpentes. Exitio ijs esse ceruos nemo ignorat: ut si quæ sunt extractas cauernis mandant. Nec uero ipsis spirantes tantum aduersantur: sed membratim quoq; fugari eos nidore cornus eorum si uratur dictum est. at e summo gutture uestis ossibus congregari dicuntur. Pelles eiusdem animalis subtractæ securos præstant ab eo metu somnos. Coagulum quoq; ex aceto potius ab ictu & si omnino tractatum sit: eo die non ferit serpens. Testes quoq; eius inueterati: uel genitale maris: salutariter dantur in uino. Item uentres qui antipeliones uocantur fugiunt. Et omnino aliquid cerui habentes: aut medulla perunctos seuoue cerui aut uituli. Summis autem remediis præfertur huius coagulum in matris utero execti ut indicauimus. Sanguine quoq; ceruino si una urantur draconion & cunilago & anchusa lentisci ligno contra hi serpentes dicunt. Dissipari deinde si sanguine detracto adijciatur pyretrum. Inuenio apud auctores græcos animal ceruo minus: & pilo demum ac dente simili qd ophion uocatur. Sardiniam eū tantū ferre solitam. Hoc interesse arbitror. Et ideo medicinas ex ea omitto.

Medicinæ de apro: & capris: & eqs feris: & remedia de bestiis contra omnes morbos. Ca. x.

Pri quoq; crebrū contra eos laudatur cū sanguine. Iecur etiam inueteratum potius cū ruta

& uino. Item adeps cum melle resinaq; . Simili modo uerrinū iecur exemptis dūtaxat fibris quatuor obolorum pondere: uel crebrū in uino potū. Caprarū cornu uel pilis acansis fugari serpentes dicunt. Cine

remq; eorum potū uel illitū contra iētus ualere. Item la-
ētis nauſtus cū uina aminea. V el urinae cum aceto ſcylli-
tico. Caſeum caprinū cū origano impoſitū uel ſeuū cum
cera. Milia præterea remediorū ex eo animali demon-
ſtrātur: ſicut apparebit. Quod equidē miror: cū feбри ne-
getur carere. Amplior potentia feris eiſdē generis: qđ
numerofiſſimū eſſe diximus. Alia uero ex hircis. Demo-
critus etiamnū effectus auget eiſ qui ſingularis natus
ſit. Fimus quoq; caprarū in aceto decoctus & illitus in
iētus ſerpentium placet: & recentis cinis in uino. Atq;
in toto difficilius ſe recoligentes a ſerpentium iētū: in
caprilibus optime cōualeſcunt. Qui medicari efficacius
uolunt: occiſæ capræ aliuū diſſectam cum fimo intus re-
perto ſtatim illigant. Alij carnē recentē hædorum pilo
ſuffiunt: eodemq; nidore fugant ſerpentes. V tiuntur &
pelle eorum recente ad plagas: carne & fimo equi in
agropaſti. Coagulo leporis ex aceto contra ſcorpionem
& murē araneū. Aiunt autem non feriri leporis coagu-
lo perunctos. Percuſſis a ſcorpione fimum capræ effica-
cius cum aceto dicoctū auxiliatur. Lardū inſq; decocti
potū ijs qui bupreſtim hauſerint. Quinetiā ſi quis aſi-
no in aurem dixerit percuſſum ſe a ſcorpione tranſire
malū protinus tradunt. V enenataq; omnia accenſo eiſ
pulmone fugere. Et fimo uituli ſuffiri percuſſis a ſcor-
pione prodeſt. Canis rabidi morſu facta uulnera circum-
cidunt ad uiuas uſq; carnes: quidam carnēq; uituli ad-
mouent: & ius ex eodē carnis decoctæ dant potui: aut
axungia cū calce tuſam. Laudant hirci iecur: quo impo-
ſito ne tentari quidem equæ metu affirmant. Laudant
& capræ fimum ex uino illitum aut melle. Mellis &
cuculi & hirundinis decoctum & potū. Ad reliquos
beſtiarum morſus caprinum caſeum ſiccum cum origa-

LIBER

no imponunt: & bibi iubent. Ad hominis morsus car-
nem bubulā decoctam. Efficacius vituli si nō ante quin-
tum diem soluant. Veneficijs rostrum lupi resistere in-
ueteratum aiunt. Ob idq; uilarū portis præfigunt. Hoc
idem præstare & pellis e ceruice solida manica existi-
matur: quippe tantas uis est animalis. Præter ea quæ
retulimus & uestigia eius calcata equis afferunt tor-
porem. Iis qui argentum uinum biberint lardū reme-
dio est. Asinino lacte poto: uenena restringuntur. Pec-
uliariter si hyoscyamū potum sit: aut uiscum: aut cicu-
ta: aut lepus marinus aut opocarpalum: aut faricon:
aut dorycnidiū. Et si coagulum alicui nocuerit: nam id
quoq; uenenum est in prima lactis coagulatione. Mul-
tos eius & alios usus dicemus. Sed meminisse oportet
recenti utendum: aut non multo postea tepesfacto.
Nullum enim celerius euanescit. Ossa quoq; asini con-
fracta & decocta contra leporis marini uenenum dan-
tur. Omnia eadem onagris efficaciora. De equiferis nō
scripserunt græci: quoniam terræ illæ non gignebant.
Verumtamen fortiora eadem q̄ in equis intelligi de-
bent. Lactē equino uenena leporis marini & toxica
expugnātur. Nec uros aut bisontes græci in experimen-
tis habent quanq̄ bone fero refertis indiæ siluis portio-
ne tamen eadem efficaciora omnia ex ijs credi par est.
Sic quoq; lactē bubulo cuncta uenena expugnari tradūt
maxime supradicta: & si ephemerum impactum sit:
aut si cantharides datæ uomitione omnia egeri. Sic &
caprino iure cantharides. Contra ea uero quæ exulcera-
tione enecant: seuum uitulinum seu bubulum auxi-
liatur. Nam contra sanguifugas potas butyrum re-
medio est cum aceto ferro calefacto. Quod & per se
prodest contra uenena. Nam si oleum non sit: uicem

eius representat. Multipedum morsus cum melle sanat. Omnia sesami quoque iure poto uenena supradicta expurgari putant. Priuatim uero aconita et cicuta. Itemque uirilino seuo. Caprinus caseus recens ijs qui uiscum biberint. Lac uero contra cantharidas remedio est: et contra ephemerum potum cum taninia uua. Sanguis caprinus decoctus cum medulla: contra toxica uenena sumitur. Hædinus contra reliqua. Coagulum hædi contra uiscum: et chamaleontem album: sanguinemque taurinum: contra quem: et leporis coagulum est ex aceto. Contra pastinacam uero et omnium marinorum ictus uel morsus coagulum leporis: uel hædi: uel agni drachmæ pondere ex uino. Leporis coagulum et contra uenena additur antidotis. Papilio quoque lucernarum luminibus aduolans inter mala medicamenta numeratur. Huic contrarium est iecur caprinum: sicut fel ueneficijs ex mustella rustica factis.

De remedijs ad morborum multa genera ex animalibus.

Ca. xi.

Inc deinde reuertemur ad genera morborum.

h Capilli defluuia uirginis adeps mixto ladanum et adiantho continet. Alopeciasque emendat et raritatem superciliarum cum fungis lucernarum ac fuligine quæ est in rostris earum. Porrigini cum uino prodest. Ad hanc et cornus ceruini cinis e uino: utque non tedia animalium capillis increcant. Item fel caprinum cum creta cymolia et aceto: sic ut paululum capilli inarescant. Item fel hircinum cum urina tauri. Si uero uetus sit: etiam furfures adiecto sulphure emendat. Cinere genitalis asini spissari capillum putant et e canitie uindicari si rasis illinatur. Plumboque

AA ij

LIBER

tritris cum oleo densari: & asinini pulli cum urina: admiscetq; nardum: fastidij gratia. Alopecias felle taurino cum ægyptio alumine tepesactas illinunt. Capitis ulcera manantia urina tauri efficaciter sanat. Item hominis uetus: si cyclaminum adijciatur & sulphur. Efficacius tamen uitulinū fel. Quo cum aceto calefacto tolluntur & lendes. Serum uitulinum cum sale tritū capitis ulceribus. Laudatur & uulpiū adeps: sed præcipue fel & fimū cum sinapi pari modo illitum. Caprini cornus farina uel cinis magisq; hircini addito nitro & tamarici semine: & butyro: oleoq; prius capite raso mire continent ita fluentem capillum. Sicut & canis cinere ex oleo illito supercilia nigrescunt. Lacte caprino lendes tolli tradūt. Fimo cū melle alopecias expleri. Item ungularū cinere cū pice fluentē capillū cōtineri. Leporinus cinis cū oleo myrtheo capitis dolores sedat. Itē aqua pota quæ de bouis aut asini potu relicta ē. Et si credimus uulpis masculæ genitali circūligato. Cornus ceruinis cinis illitus ex aceto aut rosaceo: aut ex irino: oculorū epiphoras. Easq; bubulo seno cū oleo cocto illinunt. Ceruini cornus cinis scabrias eodem unguine sanat. Mucrones aut ipsos efficaciores putāt. Lupi excrementis circuli suffusiones prodest. Cinere eorū cū atico melle inungi obscuritates. Item felle ursino. Epinyctidas adipe aprino cū rosaceo. Ungula asinina cinis inunctus e suo lacte cicatrices oculorū sanat & albugines tollit. Medulla bubula ex dextro crure priore trita cum fulligine pilis & palpebrarū uitij angulorūq; occurrat. Caliblephariq; modo fuligo in hoc usu temperatur. Optime elychnio papyraceo. Oleoq; sesamino. Fuligine in nouo uasem pennis deterfa. Efficacissime tñ enulos ibi pilos coerces. Felle tauri cū oui ablumine colliria

fiut aqua q; dissoluta inungitur per quatrīdū. Senū uī
tuli cum anseris adipe & ocimi succo genarū uitijs ap=
tissimum est. Eiusdem medulla cum pari pondere cææ
& olei uel rosacei addito oīo duritiæ genarum illinun=
tur. Caseo molli caprino iposito ex aqua calida epiphor=
æ sedantur. Si tumor sit ex melle. V trunq; uero sero ca=
lido fouendum. Sicca lippitudo lumbulis suum tostis at=
q; contritis & impositis tollitur. Capras negant lippi=
re: quoniam eæ quasdam herbas sedant: item dorchades
Et ob id fimum earum cæra circumdatum noua luna de=
uorari iubent: quoniam noctu eque quoq; cernant. San=
guine hircino sanari lusciosos putant nyctalopas appel=
lant græci. Capræ uero iocinere in uino austero decocto
Quidam inassati iocineris sanie inungunt. Aut felle ca=
præ: carnesq; eas uesci: & dum coquantur: oculos uapo=
rari præcipiunt. Id quoq; referre arbitratur: si rutili co=
loris fuerint. Volunt & oculos suffiri iocinere in ollis
decocto. Quidam inassato. Fel quidam caprinum pluri=
bus modis assumunt cum melle contra caligines. Cū ue=
ratri candidi tertia parte contra glaucomata. Cum ui=
no cōtra cicatrices: & albugines: & caligines: & pte=
rygia: & argemata. Ad palpebras uero emulso prius pi=
lo cum succo oleris: ita ut uncto inarescat. Contra rup=
tas Tuniculas cum lacte mulieris. Ad omnia autem in=
ueterata fel efficacius putant. Nec abdicant fimum ex
melle illitum epiphoris. Contraq; dolores medullā. Itē
pulmonem leporis. Sedat caliginem fel cum passo aut
melle. Lupino quoq; adipe uel medulla suū fricari ocu=
los contra lippitūdines præcipiunt. Nam uulpinā lin=
guam habentes in armilla lippituros negant. Auriū do=
lori & uitijs medetur urina apri in uitro seruata. Fel
apri uel suis: uel bubulum cum oleo citreo & rosaceo

LIBER

æquis potionibus. Præcipue uero taurinū cum porri suc-
co tepidū: uel cū melle si suppurēt. Contraq; odorē gra-
uem per se tepēfactū in malicorio. In ea parte rupta cū
lacte mulierū efficaciter sanat. quidā etiā in grauitate
aures sic perluendas putant. Alij cum senecta serpentū
⁊ aceto includunt lanas ante aqua calida collutas. Et
si maior sit grauitas aurium fel cū myrrha ⁊ ruta in
malicorio excalfactū infundunt. Lardū quoq; pingue.
Item fimū asini recens: cui rosaceū instillatur. Omnia-
q; ea tepēfacta. Vtilior equi spuma: uel equini fimi re-
centis cinis cum rosaceo. Serum bubulum cum adipe an-
serino. Butyrū recens: Urina capri: uel tauri: aut fullo-
nia uetus calfacta uapore per lagenæ collū subeūte. Ad-
miserunt ⁊ aceti tertiā partē. Et aliquid urinae uituli
qui nondum herbam gustauerit. Fimum etiā mixto fel-
le eiusdem. Et cutem quā reliquunt angues: excalfactis
prius auribus. Lana autem medicamina ea includuntur.
Prodest ⁊ seuū uituli cū anseris adipe: ⁊ ocimi suc-
co: cum eiusdem medulla admixto cumino trito infusa.
Virus uerrinum e scropha ex coitu exceptum priusq;
terram attingat: contra dolores. Auribus fractis glu-
tinum e naturis uitulorum factum ⁊ in aqua liqua-
tum. Alijs uitij's adeps uulpium. Item fel caprinum
cum rosaceo tepido aut porri succo: aut si sint rupta ibi
aliqua e lacte mulieris. Si grauitas sit audiēdi: fel bubu-
lum cum urina capræ: uel hirci uel si pus sit. In quocūq;
autem usu putant hæc efficaciora in cornu caprino per
xx. dies infumata. Laudant ⁊ coagulū leporis tertia
denarij parte dimidia quoq; sagapeni in amineo uino.
Paroditas ursinus adeps comprimit pari pondere cæ-
ræ ⁊ taurini seui. Addunt quidam hippocysthidem:
⁊ per se butyrum illitum: si prius foueantur fœ-

nogræci decocti succo. Efficacius cum strychno. Profunt
et vulpium testes: et taurinus sanguis aridus tritus.
Vrina capræ calefacta instillata auribus. Fimumq; eius
dem cum axungia illitum. Dentes mobiles confirmat
ceruini cornus cinis: doloresq; eorum mitigat: siue infri-
centur: siue colluantur. Quidam efficaciorē ad omnes
eosdem usus crudi cornus farinam arbitrantur. Dentifri-
cia utroq; modo fiunt. Magnum remedium est et i lu-
porum capitis cinere. Certumq; est in excrementis eorū
plerunq; inueniri ossa. Hæc adalligata eundem effectuz
habent. Item leporina coagula per aurem infusa: contra
dolores. Et capitis eorum cinis dentifricium est. Adicc-
toq; nardo mulcet graui olentiam oris. Aliqui murino-
rum capitum cinerem miscuisse malunt. Reperitur in
latere leporis acui os simile: hoc scarificari dentes in do-
lore suadent. Talus bubulus accensus eos qui labant cum
dolore admotus confirmat. Eiusdem cinis cum myrrha
dentifricium est. Ossa quoq; ex ungulis suum combusta
eundem usum præbent. Item ossa ex acetabulis pernarū
circa quæ coxendices uertuntur. Iisdem fanari dimissis
in fauces iumentorum uerminationes notum est. Sed et
corruptos dentes confirmari. Asinæ quoq; lacte percus-
su uexatos: aut dentium eiusdem cinere. Lichenæ item
equi cum oleo infuso per aurem. Est autem hoc non hip-
pomanes: quod alioquin noxium omitto. Sed in equorū
genibus ac super ungulas: præterea in corde equorum in-
uenitur os dentibus caninis maxime simile. Hoc scarifi-
cari dolorem. Aut exempto dente e mortui equi maxil-
lis ad numerū eius qui doleat demonstrant. Equarum ui-
rus a coitu in lychnis accensum. Anaxilaus prodidit e-
quinorum capitum uisus representare monstri fice. Si-
militer ex asinis. Nam hyppomanes tantas in ue-

AA iiii

LIBER

neſicio uires habet: ut affuſum aeris mixtura in effigiem
equæ olympiæ admotos mares equos ad rabiem coitus
agat. Medetur dentibus & fabrile glutinum in aqua
decoctum illitumq; & mox paulo detractum: ita ut cō
feſtim colluantur uino: in quo decocti ſunt cortices ma
li punici dulcis. Efficax habetur & caprino lacte collui
dentes uel felle taurino. Talorum capræ recentium cinis
dentifricio placet. Et omnium fere uillaticorū quadru
pedum: ne ſæpius eadem dicātur.

Ad faciei uitia: cernicis & pectoris morbos. Ca. xij.

Vtem in facie erugari & tenerescere: & cā
c dorem cuſtodiri lacte aſinino putant. Notūq;
eſt: quaſdā quottidie. d. cuſtodito numero fo
uere. Poppeaq; hoc uxor Neronis principis iſtituit. Bal
nearum quoq; ſic ſolio temperato: aſinorum gregibus ob
hoc eam comitantibus. Impetus pituitæ in facie butyro
illito tolluntur. Efficacius cum ceruſa. Sincero uero ea
uitia: quæ ſerpunt: inſuper impoſita farina hordeacea.
Vlcera in facie membrana e partu bouis madida. Friuo
lum licet uideatur non tamen omittendum propter deſi
deria mulierum. Talum candidi iuueni. xl. diebus nocti
busq; donec reſoluatur in liquorem decoctum & illitū
lineteolo candorem cutisq; erugationem præſtare. Fimo
taurino malas rubeſcere aiunt: non ut crocodileam illini
melius: ſed foueri frigida & ante & poſtea iubent. Ae
ſtates & quæ diſcolorem faciunt cutem ſimum uituli
cum oleo & gummi manu ſub actum emendat. Vlcera
oris & rimas ſeuum uituli uel bouis cum adipe anſeris
& ocimi ſucco. Eſt & alia mixtura ſeuo uituli cū me
dula cerui: & albæ ſpinæ folijs una tritis. Idē præſtat
& medula cū reſina: uel ſi uaccina ſit: inſq; e carne uac
cina. Lichenas oris præſtantiſſime uincit glutinum fa

Itum e genitalibus vitulorum liquatū aceto cū sulphure
uino ramo ficulneo permixtū: ita ut bis die recens illina-
tur. Item lepras ex melle & aceto decoctum: quas &
iecur hirci calidum illitum tollit: sicut elephantiasin fel
caprinum. Etiamnum lepras ac furfures tauri fel addi-
to nitro. Vrina asini circa canis ortum maculas in facie.
Fel utriusq; per sese aqua infractum: euitatisq; solibus ac
uentis post detractam cutem. Similis effectus & in tau-
rino seuo vitulinoue felle cum semine cunilæ ac cinere e
cornu ceruino: si canicula exoriente comburatur. Asinino
seuo cicatricibus ac lichenis leprisq; maxime color red-
ditur. Hirci fel lentigines collit: admixto caseo & uino
sulphure spongiæq; cinere: ut mellis sit crassitudo. Ali-
qui inueterato felle uti malluere: mixtis calidis furfuri-
bus pondere oboli unius: quattuorq; mellis prius defri-
ctis maculis. Efficax eiusdem & seuum cuz melanthio
& sulphure & iride. Labrorum scissuris cuz adipe an-
serino ac medulla ceruina resinaq; & calæ. Inuenio apd
auctores ijs qui lentiginez habeant negari magicæ sacre-
fidorum usum. Lacte bubulo aut caprino tonsillæ & al-
teriæ exulceratæ leuantur. Gargarissatur tepidum ut est
expressum aut calefactum. Caprinum utilius cuz malua
decoctum & sale exiguo. Linguae exulcerationi & arte-
riarum prodest: ius omasi si gargarissatur. Tonsillis au-
tem priuatim renes vulpium aridi cum melle triti illiti
q;. Anginæ fel taurinum uel caprinum cum melle. Iecur
mellis ex aqua oris grauitatem. Vlceraq; butyrum citis-
sime sanat. Spinam aliudue quid faucibus adhærens fel-
lis sextriseus fimo perfricatis aut reddi aut delabi tra-
dunt. Strumas discutit fel aprinum uel bubulum te-
pidum illitum. Nam coagulum leporis e uino in linteolo
exulceratis duntaxat imponitur. Discutit & ungulæ asi

LIBER

ni uel equi cinis ex oleo aqua illitus & urina calefacta.
 Et bouis ungulae cinis ex aqua. Fimum quoque feruens ex
 aceto decoctum testibusque uulpini. Prodest & sapo: gallorum
 hoc inuentum: rutilandis capillis ex seuo & cinere. Op-
 timus sagino & carpino duobus modis spissus ac liqui-
 dus. Vterque apud germanos maiore in usu uiris quam foemi-
 nis. Cervicium dolores butyro aut adipe ursino perficiantur.
 Rigores bubulo seuo: quod & strumis prodest cum oleo.
 Dolorum inflexibile opisthotono uocatur: leuat urina caprae
 auribus infusa: aut fimum cum bulbis illitum. Ungues con-
 tusos fel uniuscuiusque animalis circumligatur. Pterygia
 digitorum fel taurinum aridum aqua calida dissolutum.
 Quidam adiciunt sulphur & alumen: pari pondere
 omnium. Tussim iecur lupi ex uino tepido sanat. Ursinum
 quoque fel admixto melle. Aut ex cornu bubuli summis par-
 tibus cinis. Vel salina equi: triduo potu eam mori tradunt.
 Pulmo ceruinus cum gula sua arefactus in fumo: dein
 tussus: ex melle quotidiano eligaretur. Efficacior est ad id
 subulo ceruorum generis. Sanguinem expuentes ceruini
 cornus cinis. Coagulum leporis tertia parte denarii. cum
 terra samia & uino myrteo potum sanat. Eiusdem fimi
 cinis in uino uesperis potus: nocturnas tussis. Pili quoque
 leporis suffiti extrahunt pulmonibus difficiles excrea-
 tiones. Purulentas autem exulcerationes pectoris pul-
 monisque & a pulmone graueolentiam halitus buty-
 rum efficacissime iuuat cum pari modo mellis attici de-
 coctum donec ruffescat: & matutinis sumptum ad me-
 suram linguae. Quidam pro melle laricis resinam adde-
 re maluerunt. Si sanguis reijciatur: efficacius tradunt bu-
 bulum sanguinem modice & cum aceto sumptum. Nam
 de taurino credere temerarium est. Sed glutinum taurinum
 tribus obolis cum calida aqua bibitur in uetere sanguinis

excreatione.

Ad stomachi mala: lumborum dolores: & renum uitia.

Ca. xiiij.

Tomachū exulceratum lactis asinini potus reficit. Item bubuli. Rosiones eius auro bubula admixto aceto & uino cocta. Rheumatismos cornus ceruini cinis. Sanguinis excreationes hædinus sanguinis reans ad cyathos ternos: cum aceto acri pari modo feruens potus. Coagulum tertia parte ex aceto potus. Iocineris dolores lupi iecur aridū ex uulso. Asininum iecur aridū cū petroselini partibus diuabus ac nucibus tribus ac melle tritū & in cibo sumptū. Sanguis hircinus cibo aptatus. Suspiriosis aī oīa effiax est potus equifero rū sanguis. Proxie lactis asini tepidi cū bulbis decocti: ita ut serū ex eo bibatur: addito in tres heminas cyatho nasturtij albi per fusi aqua: deinde melle diluti. Iecur quoq; uulpinū aut pulmo ī uino nigro: aut fel ursinū ī aqua laxat meatus spiradi. Lūborū dolores & quæcūq; alia mollire opus sit ursino adipe pfricari cōuenit. Cinerem aprini aut suilli fimi inueterati aspergi potione uini. Afferunt & magi sua cōmēta. Primū oīum rabiē hircorū: si mulceatur barba mitigari: eadē p̄cisa nō abire eos ī alie nū gregem. Huic admiscēt fīmū caprinū: & subdito lintolo uncto caua manu q̄tum pati possit feruens sustineri iubent: ita ut si leua pars doleat: hæc medicina in dextra manu fiat: aut econtrario. Fimum quoq; ad eum usum acus aeræ punctis tolli iubent. Modus curationis est: donec uapor ad limbos sentiatur peruenire. Postea uero manum porro tuso illinunt. Item lumbos ipso fimo cum melle. Suadentq; in eodem dolore & testes leporis deuorare. Ischiadicis fimum bubulum imponunt calfactum in folijs cinere feruenti. In renum dolore leporis renes crudos deuorari iubent: aut arte co-

LIBER

Etos ita ne dente contingantur. Ventris quidem dolore tentari negant talum leporis habentes. Lyenem sedat fel apri uel suis potum: uel ceruini cornus cinis in aceto. efficitissime tamen inueteratus lyen asini: ita ut in triduo sentiatur utilitas. Asinini pulli finum quod primū edidit: poleam uocant: syrii dant in aceto mulso. Datur & equi lingua inueterata ex uino præsenteo medicamento: ut didicisse se ex barbaris. Cecilius & Bion tradidit & lyen bubulus simili modo. Recens autem assus uel elixus in cibo. In uestia quoque bouis alij capita. xx. tusa cum aceti sextario imponuntur ad lyenis dolorem. eadem ex causa emi lyenem uituli quanti indicatus sit: iubent magi nulla precij contatione: quoniam hoc quoque religiose pertineat. Diuisumque per longitudinem annecti tunica utrinque & induentem pati decidere ad pedes. Dein collectum in umbra arefacere. Cū hoc fiat simul residere lyenem ægri uitiatum: liberarique eum morbo dicitur. Prodest & pulmo uulpium cinere siccatus atque in aqua potus. Item hædorum lyen impositus.

Ad aluum sistendam soluendam colicos dysentericos: tenas nunquam & tineas Ca. xiiij.

Luum sistit ceruinus sanguis. Item cornus cinis. Iecur aprinum ex uino potum citra salem recensque. Item assum: uel suillum uel hircinum decoctum in uini hemina. Coagulum leporis in uino ciceris magnitudine. Aut si febris sit ex aqua. Aliqui & gallam adiiciunt. Alij per se leporis sanguine contenti sunt lacte cocto. equini finii cinis in aqua potus. Taurini cornus ueteris ex parte ima cinis inspersus potioni aquæ Sanguis hircinus in carbone decoctus. Corium caprinum cum suo pilo decoctum succo epoto. Coagulum equi & sanguis caprinus uel medulla uel iecur aluum soluit. Fel

lupi cum elaterio umbilico illigatum: uel lactis equini potus. Item caprini cum sale & melle. Capræ fel cum cyclamini succo & aluminis modico. Aliqui & nitruꝝ & aquam adiecisse malunt. Fel tauri cum absinthio tritum ac subditum pastillo. Butyrum largius sumptum celiacis & dyssentericis medetur: iecur uaccinum. Cornus ceruini cinis tribus digitis captus in portione aquæ. Coagulum leporis subactum in pane. Si uero sanguinem detrahunt in polenta. Aprini uel suilli uel leporini fimi cinis inspersus portioni tepidi uini. Vituli quoq; ius uulgariter datum inter auxilia celiacorum & dysentericorum tradunt. Lactis asini potus utilior addito melle. Nec minus efficax fimi cinis ex uino utriq; uitio. Item polea supradicta. Equi coagulum: quod aliqui hippaan uocant: etiam si sanguinem detrahant: uel fimi cinis: detriumq; eiusdem tusorum farina salutaris dicitur: & bubuli lactis decocti potus. Dysentericis addi mellis exiguum præcipiunt. & si tormina sint: cornus ceruinini cinerem: aut fel taurinum cymino mixtum: & cucurbitæ carnes umbilico imponere. Caseus recēs uaccinus immittitur ad utrumq; uitium. Item butyrum heminis quattuor cum resinæ therebinthinæ sextante: aut cuz malua decocta: aut rosaceo. Datur & senum uitulinum aut bubulum. Item medullæ excoquantur cum farina & cera exiguoq; oleo: ut sorberi possint. Medulla & in pane subigitur. Lac caprinum ad dimidias partes decoctum. Si sint & tormina: additur protropum. Torminibus satis esse remedij in leporis coagulo poto e uino tepido uel semel arbitrantur aliqui. Cautiores e sanguine caprino cum farina hordeacea & resina uentrem illinunt. Ad omnes epiphoras uentris illini caseum mollem suadent. Veterem autem in farina tritum celiacis & dysenteri

LIBER

cis dari cyatho casei in uini cyathis tribus. Sanguis caprinus decoctus cum medulla dysentericis. Iecur asinum caprae coeliacis subuenit: magisq; etiam hirci cum uino austero decoctum: potumq; uel ex oleo myrteo umbilico impositum. Quidam uero decoquant a tribus sextarijs aquae ad heminam addita ruta. Vtuntur et lyene asino caprae hirciue et seuo hirci in pane qui cinere coctus sit: capra a renibus maxime ut per se hauriatur: protinusq; modice frigidam sorberi iubent. Alique in aqua decoctum seuum admixta polenta et cymino et aneto acrioq;. Illinunt et uentrem coeliacis fimo cum melle decocto. Vtuntur ad utrumq; uitium et coagulo hædi in uino myrteo magnitudine fabæ poto: et sanguine eiusdem in cibum formato: quem sanguiculum uocant. Infundunt dysentericis et glutinum taurinum aqua calida resolutum. Inflationes autem discutit uittulinum fimum in uino decoctum. intestinorum uitij magnopere prodest coagulum aruorum decoctum cum lente betaq; atq; ita in cibo sumptum. Leporis pilorum cinis cum melle decoctus. Lactis caprini potus decoctus cum malua exiguo sale addito. Et si coagulum addatur maioribus emolumentis fiet. Eadeq; uis est et in seuo caprino et in sorbitione aliqua uti protinus hauriatur frigida aqua. item feminum hædi cinis rupta intestina sarcire mire traditur. Fimum leporis cum melle decoctum et quotidie fabæ magnitudine sumptum ita ut deploratos sanauerint. Laudant et caprini capitis cum suis pilis decocti succum. Tenasmos idest crebra et inanis uoluntas egerendi tollitur poto lacte asinino. Item bubulo Tenearum genera pellit aruini cornus cinis potus. Quae i excrementis lupi diximus inueniri ossa si terram non attingerint: colo medentur adalligata brachio. Polea quo-

q; supradicta magnopere prodest in sapa decocta. Item
 suilli fimi farina addito cymino in aqua rutæ decocte.
 Cornus æruini teneri cinis cochleis africanis cum testis
 suis tuis mixtus in uini portione.

Ad uesicæ cruciatus & calculos: de genitalium &
 sedis uitij: & inguinis remedijs. Ca. xv.

U Esicæ calculorumq; cruciatibus auxiliatur
 u uрина apri: & ipsa uesica pro cibo sumpta.

Efficiatius si prius fumo maceratur utrum-
 q; . Vesicam elixam mandi oportet & a muliere fœ-
 minæ suis. Inueniuntur & in iocineribus eorum la-
 pilli aut duricie lapillis similes candidi sicuti in uul-
 gari sue: quibus contritis atq; potis in uino: pelli cal-
 culos aiunt. Ipsi apro tam grauis sua urina est: ut
 nisi egesta fugæ non sufficiat: ac uelut deninctus op-
 primatur. Exuri illa tradunt eos. Leporis renes in-
 ueterati in uino poti calculos pellunt. In perna su-
 um articulos esse diximus: quorum decoctum ius fa-
 cit urinae utilius. Asinini renes inueterati tritiq; &
 in uino mero dati uesicæ medentur. Calculos expel-
 lunt lienes equini ex uino aut mulso poti diebus. xl.
 Prodest & ungulæ equæ cinis in uino aut aqua. Item
 fumum caprarum in mulso: efficacius siluestrium. Pi-
 li quoq; caprini cinis. Verendorum carbunculis are-
 brum apri uel suis sanguisq; . Vicia uero: quæ in eadem
 parte serpūt: iecur eorum combustum maxime iuniperi
 ligno cum charta armeniaca sanat. Fimi cinis uel bubulū
 cum alumine ægyptio ac muria ad crassitudinem mel-
 lis subactuz: in super beta ex uino cocta imposita: caro quo-
 q; . Manantia uero ulcera seuum cum medulla uituli in
 uino decoctum: uel caprinum cum melle rubiq; succo.
 Vel si serpant: fimum etiā pdesse cū melle dicūt: aut cū

LIBER

aceto: & per se butyrum. Testium tumor cum seuo uitu-
 li addito nitro cohibetur. Vel fimo eiusdem ex aceto de-
 cocto. Vrinæ incontinentiam cohibet vesica aprina si as-
 sa mandatur. Vngularum apri vel suis cinis potioni in-
 spersus. Vesica foeminae suis combusta ac pota. Item hæ-
 di. Vel pulmo. Cerebrum leporis in uino. Eiusdem testi-
 culi tosti nel coagulum cum anserino adipe in polenta.
 Renes asinini in mero triti potiꝫ. Magi uerrini genita-
 lis cinere poto ex uino dulci demonstrant urinam facere
 in canis cubiculo: ac uerba adijcere: ne ipse urinam faciat
 ut canis in suo cubiculo. Rursus ciet urinam vesica suis: si
 terram non attigerit: imposita pubi. Sedis uitijꝫ præcla-
 re prodest fel ursinum cum adipe. Quidam adijciūt spu-
 mam argenti ac thus. Prodest & butyrum cum adipe
 anserino ac rosaceo. Modum ipsæ res statuunt: ut sint il-
 litu faciles. Præclare medetur & taurinus fel in sinterio-
 lis conceptis. Rimasq; perducit ad cicatricem inflationi-
 bus in ea parte seuum uituli maxime ab inguinibus cum
 ruta. Cæteris uitijꝫ medetur sanguis caprinus cum polen-
 ta: item fel caprinum condylomatis per se. Item fel lupi-
 num ex uino. Panos & apostemata in quacunq; parte
 sanguis ursinus discutit. Itē taurinus aridis tritus. Præ-
 cipuum tamen remedium traditur in calculo onagri: quē
 dicunt cum interficiatur reddere urinam liquidiores in
 initio: sed in terra spissantem se. Hic adalligatus femini
 omnes impetus discutit: omniq; suppuratione liberat.
 Est autem rarus inuentu: nec ex omni onagro: sed celebri
 remedio. Prodest & urina asini cū melanthio. Et ungu-
 læ equinae cinis cum oleo & aquæ illitus. Sanguis equi
 præcipue admissarij. Et sanguis bubulus. Item fel. Ca-
 ro quoq; eosdem effectus habet calida imposita. Et ungu-
 læ cinis ex aqua aut melle. Vrina caprarum. Hircorūq;

carnes in aqua decoctæ. Aut fimum ex ijs cum melle deco-
ctum. Fel ursinum siue uerrinum. Vrina siam in lana
imposita. Femina atteri aduriq; equitatu notum est.
Vtilissimum est ad omnes inde causas spumam equi ex
ore inguinibusq; illinire. Inguina ex ulcerum causa in-
tumescent. Remedio sunt equi setæ tres totidem nodis
Et cestros herba adalligatæ intra ulcus.

De podagris: ad morbum comitiale: ad sideratos:
morbūq; regium: ossaq; fracta remedia. Ca. xvi.

Odagris medetur ursinus adeps: taurinūq;
seu pari pondere Et cææ. Addūt quidam
hippocysthidā Et gallā. Alij hircinū præfe-
runt seuum cum fimo capræ Et croco Et sinapi cum
caulibus edere tritis ac perdicio: uel flore cucumeris sil-
uestris. Item bouis fimum cum aceti fece. Magnificant
Et uituli qui nondum herbam gustauerit fimum. Aut
per se sanguinem tauri. Vulpem decoctam uiuā donec
ossa tantum restant. Lupum uel uiuū oleo cæati modo
incoctum. Seuum hircinum cum helximes parte aqua si-
napis tertia. Fimi caprini cinerem cum axungia. Quin-
Et ischiadicos uri sub pollicibus pedum eo fimo feruē-
te utilissime tradunt. Articulorumq; uitij fel ursi-
num utilissimum esse Et leporis pedes adalligatos.
Podagras quidam mitigari pede leporis uiuentis ab-
sciso si quis secum assidue habeat. Perniones ursinus
adeps: rimasq; pedum omnes sarcit. Efficacius alumine
addito. Seuum caprinum. Dentiū equi farina. Aprinum
uel suillum fel. Cum adipe pulmo impositus. Et si sub-
triti sint contusue: offensione. Si uero adusti frigore: le-
porini pili cinis: Eiusdem pulmo contusis dissectus: aut
pulmonis cinis. Sole adusta seuo asinino aptissime curā-
tur. Item bubulo cum rosaceo. Clauos Et rimas calliq;

BB

LIBER

uitia finum apri uel suis recens illitum ac tertio die so-
lutum sanat. Talorum cinis pulmo aprinus: aut suillus:
aut ceruinus. Attritus calciamentorum urina asini cum
luto suo illita. Clauos seuum bubulum cum thuris polli-
ne. Perniones uero corium combustum. Melius si ex uete-
re calciamento iniurias a calceatu ex oleo corij caprini
cinis. Varicum dolores sedat fimi uitulini cinis cum li-
lij bulbis decoctis addito melle modico. Itemq; omnia
inflammata: ac suppurationes minantia. Eadem res &
podagricis prodest et articularijs morbis e maribus præ-
cipue uitulis. Articulorum attritis fel aprorū uel suum
linleo calefacto impositum. Vitulij qui nondum her-
bam gustauerit finum. item caprinum cum melle &
aceto decoctum. Ungues scabros seuum uituli emendat.
item caprinum admixta sandaraca. Verrucas uero au-
fert uitulini fimi cinis ex aceto. Asini urinae lutum. Co-
mitiali morbo testes ursinos edisse prodest: uel aprinos
bibisse ex lacte equino aut ex aqua. Item aprinā urinā
ex aceto mulso. Efficacius quæ inauerit in uescica sua.
Dantur & suum testiculi inueterati tritiq; in suis la-
cte precedente uini abstinentia & sequente continuis
diebus. Dantur & leporis sale custoditi pulmones cum
thuris tertia parte in uino albo per dies. xxx. Item coa-
gula. Eiusdem asini cerebrum ex aqua mulsa infusum
prius in folijs semuncia per dies uel ungularum eius ci-
nis cochlearibus binis toto mense potus. Item testes sa-
le asseruati & aspersi potioni in asinarum maxime la-
cte uel ex aqua. Membrana partus earum præcipue si
marem pepererint: olfacta accedente morbo comitia-
lium resistit. Sunt qui e mare nigroq; cor edendum cum
pane sub diuo prima aut secunda luna præcipiant. Alij
carnem: aliqui sanguinem aceto dilutum per dies. xl. bi-

bendum. Quidam urinam equi aquae ferrariae ex officinis miscent. Eadem portione & lymphaticis medetur. Comitialibus datur & lactis equini potus lichenq; in aceto mulso bibendum. Dantur & carnes caprinae in rogo hominis tostae ut uolunt magi. Seruum earum cum felle taurino pari pendere decoctum: & in folliculo fellis reconditum: ita ne terram attingat. Potum uero sublime ex aqua. Morbum ipsum deprehendit caprini cornu uel ceruini usti nidor. Sideratis urina pulli asini nardo admixto perunctione prodesse dicitur. Regio morbo cornu ceruini cinis. Sanguis asinini pulli ex uino. Item finum asinini pulli: quod primum edidit a partu: datum fabae magnitudine e uino metetur intra diem tertium. Eadem & ex equino pullo similiterq; uis est. Fractis ossibus praesentaneus maxillarum apri cinis uel suis. Item lardum elixum atq; circūligatum mira celeritate solidat. Costis quidem fractis laudatur unice caprinum finum ex uino uetere: aperit: extrahit: persanat.

Ad febres: ad melancholicos: lethargicos: idropicos: ad ignē sacrum: et ad dolores neruorum remedia. Ca. xvij.

Ebres arcet cernuorum caro: ut diximus. Eas f. quidem quae certo dierum numero redeunt: oculis lupi dexter salsus adalligatusq;: si credimus magis. Est genus februm: quod amphimerinum uocant. Hoc liberari tradunt: si quis e uena auris asini tres guttas sanguinis in duabus heminis aquae hauserit. Quartanis magi excrementa fellis cum digito bubonis adalligari iubent: & ne recidant: non remoueri septeno circūitu. Quis hoc quaeso inuenire potuit? Quae est ista mixtura? Cur digitus bubonis potissimum electus est? Modestiores iecur fellis decrescente luna

BB ij

LIBER

occise inueteratum sale ex uino bibendum: ante accessio-
 nes quartane dixere: idem magi fimi bubuli cinere con-
 sperso puerorum urina illinūt digitos pedū manibusq;
 leporis cor adalligāt. Coagulum ante accessionē propi-
 nant. Datur & caseus caprinus recens cum melle di-
 ligenter sero expresso. Melancholicis fimum uituli in
 uino decoctum remedio est. Lethargicos excitat asini li-
 chen naribus illitus ex aceto. Caprini cornus nidor: aut
 pilorū: iecur aprinum. Itaq; & ueternosis datur. Pthi-
 sicis medetur iecur lupi ex uino. Macrae suis foeminae
 herbis pastae lardum. Carnes asininae ex iure sumptae.
 Hoc genere maxime in achaia curant id malum. Fimi
 quoq; aridi: sed pabulo uiridi pasto boue fimum ha-
 rindine haustum pdesse tradunt. Bubuli quoq; cornus
 mucronē existū duorū cochleariū mensura addito mel-
 le pillulis deuoratis. Caprae sero in pulte alicacia &
 phthisin: & tussim sanari. Vel recenti cū mulso lique-
 facto: ita ut uncia in cyathū addatur: rutaeq; ramo per-
 misceatur: non pauci tradunt: Lupi & caprae sero cy-
 atho uel lactis pari mensura deploratum phthisicū con-
 ualuisse: certus auctor affirmat. Sunt & qui suum fi-
 mi cinerem profuisse scripserint in passo. Et cerui pul-
 monem maxime subulonis siccatum in fumo: tritūq;
 in uino. Hydropicis auxiliatur urina uesicae apri paula-
 tim data in potus. Efficacius quae inaruerit cum uesica
 sua. Fimi taurini maxime subulonis: sed & bubuli: de
 armētinis loquor. Quidam bolbiton uocant. Cinis co-
 chleariorum trium in mulsi hemina bouis foeminae in
 mulieribus: & ex altero sexu in uiris: quod ueluti my-
 sterium: occultarunt magi. Fimum uituli masculi illitū
 Fimi uituli cinis cum semine staphylini aqua portio-
 ne ex uino. Sanguis caprinus cum medulla. Efficaciore

putant hircorum utiq; si lentisco pascantur. Igni sacro
ursinus adeps illinitur: maxime qui est ad renes. Vituli
num finum recens uel bubulum. Caseus caprinus sic-
cus cum porro. Ramenta pellis ceruinæ defecta punice
ex aceto trita. Ruborem cum prurigine equi spuma aut
ungulæ cinis. Eruptionibus pituitæ asinini fimi cinis
cum butyro. Papulis nigris caseus caprinus siccus ex
melle & aceto in balneis oleo remoto. Pustulis suilli
fimi cinis aqua illitus. uel cornus ceruini cinis. Luxatis
recens finum aprinum uel suillum. Item uitulinum.
Verris spuma recens cum aceto: finum caprinum cum
melle. Bubula caro imposita tumorem sanat finū suil-
lum in testa calefactum tritūq; cum oleo: duricias cor-
porum omnes tollit optime adeps e lupis illitus in ijs
quæ rumpere opus est: plurimum proficit. Finum bu-
bulum in cinere calefactum: aut caprinum in uino uel
aceto decoctum. In furunculis seuum bubulū cum sale
Aut si dolor est intinctū oleo liquefactum sine sale. Si-
miliq; modo caprinū i ambustis. Prodest ursinus adeps
cum lilij radicibus. Aprinum aut suillum finum inue-
teratum. Setarum ex ijs e penicillis testorijs cinis cum
adipe tritus. Tali bubuli cinis cum cera & medulla
ceruina. Fel tauri. Finum leporis. Sed caprarum fi-
num sine cicatrice sanare dicitur. Glutinum præstan-
tissimum fit ex auribus taurorum & genitalibus.
Nec quicquam efficacius prodest ambustis: Sed adul-
teratur nihil æque quibusuis pellibus inueteratis cal-
ciamentijsq; etiam decoctis. Rhodiaceum uero fidelissi-
mum. Eoq; pictores & medici utuntur. Id quoq; quo
candidius: eo probatius. Nigrū & lignosum dānā-
tur. Nerviolorum doloribus finum caprinū decoctum in
aceto cum melle utilissimum putant: uel putrescente

LIBER

neruo. Spasmata & percussu uiciata fimo aprino cit-
rant uere collecto & arefacto. Sic & quadrigis agen-
dis tractos: rotaue uulneratos. Et quoquo modo sangui-
ne cōtuso: uel si recens illinatur. Sunt qui id coxisse ace-
to utilius putent. Quin & in potu farinā eam ruptis
conuulneratisq; & euerfis ex aceto salutarem promit-
tunt. Reuerentiores cinerem eius ex aqua bibunt. Ferūt-
q; & Neronem principem hac potione recreari solitū:
cum sic quoq; se trigario approbare uellet. Proximam
suillo fimo uim putant.

Ad sanguinē sistendū: contra ulcera & carcinoma-
ta ad scabiē remedia: & quæ infixā corpori extra-
hunt: & quæ cicatricibus prosunt. Ca. xviii.

Anguinē sistit coagulū ceruinū ex aceto. Itē
s leporis. Huius quidē & pillorum cinis: item
ex fimo asinino cinis. Et pillorum quidē cinis
illitus. efficacior uis e maribus aceto admixto. Et in la-
na ad omne profusūū imposito. Similiter ex equino ca-
pite: & fæminæ. Aut fimi uitulorū cinis illitus ex ace-
to. Item caprini cornus uel fimi ex aceto. Hircini uero
iocineris dissecti sanies efficacior. Et cinis utriusq; ex
uino potius: uel naribus ex aceto illitus. Hircini quoq;
utris uinarij dumtaxat cinis cum pari pondere resinæ.
Quo genere sistitur sanguis: & uilnus glutinatur.
Hædinum quoq; coagulum ex aceto: & feminum eius
combustorum cinis similiter pollere traduntur. Vlcera
sanat in tibijs cruribusq; adeps ursinus admixta rubri-
ca. Quæ uero serpiunt fel aprinum cum resina & cæ-
rissa. Maxillarium apri uel suum cinis. Fimum suum
illitū siccū. item caprinū ex aceto subferuefactū. Cætera
purgantur & explentur butyro. Cornus ceruini cine-
re. Vel medula cerui. Felle taurino cum cyprino oleo.

Aut fumo aprino. Aut hircino. Fimum recens suum. Vel
inueterati farina illinitur uulneribus ferro factis. Phage-
gedenis & fistulis immittitur fel tauri cum succo por-
ri aut lacte mulierum. Vel sanguis aridus cum cotyledo-
ne herba. Carcinomata curat coagulum leporis cum pa-
ri pondere capparis aspersum uino. Gangrenas ursum
fel penna illitum. Asini ungularum cinis ea quæ serpūt
ulcera inspersus. Sanguis equi adrodit carnes septica ui
Item fimi equini inueterati fauilla. Ea uero quæ phage-
denas uocant in ulcerum genere corij bubuli cinis cum
melle. Caro uituli recentia uulnera non patitur intume-
scere. Fimum bubulum cum melle. Feminum uituli cinis
sordida ulcera: & quæ cacoethe uocant e lacte mulieris
sanat. Recentes uero plagas ferro illatas glutinum tau-
rinum liquefactum tertio die solutum. Caseus caprinus
siccius ex aceto ac melle purgat ulcera. Quæ uero serpūt
cohibet seuum cum cera. Item addita pice ac sulphure
percurrat. Similiter proficit ad cacoethe hædi feminū
cinis e lacte mulieris. Et aduersus carbunculos suis fœmi-
næ cerebrum tostum illitumq; Scabiem hominis asini-
næ medullæ maxime abolent. Vrinæ eiusdem cum suo lu-
to illitæ. Butyrum etiam quod in iumentis proficit cum
resina calida. Glutinum taurinum in aceto liquefactum
addita calce. Fel caprinum cum aluminis cinere. Boas fi-
mum bubulum: unde & nomen traxere. Canum scabies
sanantur bubulo sanguine recenti. Iterumq; cum inare-
scat illito: & postero die abluto cinere lixiui. Spinæ
ac similia corpori extrahuntur fellis excrementis. Item
capræ ex uino. Coagulo quocunq;: sed maxime leporis
cum thuris polline & oleo: aut cum musci pari ponde-
re: aut cum propoli. Cicatrices nigras seuum asininum
reducit ad colorem. Fel uituli extenuat calefactum. Me

BB iij

LIBER

dici adiiciunt myrrham & mel & crocum: æreâq;
pyxide condunt. Ali & florem æris miscent.

Ad muliebria mala medicinae & ad
infantium morbos: & ueneris re=
media.

Ca. xix.

Vlierum purgationes adiuuant fel taurinum
m lana succida appositum. Olympias thebana
addidit hyssopum & nitrum. Cornus ceruini
cinis potus. Item uulua laboranti. Illitū quoq; & fel
taurinum cum opio appositum obolis binis. V uluas &
pilo ceruino suffiri prodest. Tradunt ceruas: cum sense=
rint se grauidas: lapillum deuorare: quem in extremētis
reperitum aut in uulua (nam & ibi inuenitur) custodi=
re partus adalligatum. Inuenitur & officula in corde
& uulua per quam utilia grauidis parturientibusq; .
Nam de pumice qui in uaccarum utero simili modo re=
peritur ut diximus in natura bouum. Lupi adeps illitus
uuluas mollit. Dolores earum iecur. Carnesq; lupi edisse
parituris prodest. Aut si incipientibus parturire sit ius=
ta qui ederit. Adeo ut etiam contra illitas noxias uale=
at. Eundem uero superuenire perniciosum est. Magnus
& leporis usus mulieribus. V uluas adiuuat pulmo ari=
dus potus. Profluuiā iecur cum samia terra ex aqua po=
tum. Secundas coagulum: cauentur pridiana balnea. Il=
litum quoq; cum croco & porri succo: uellere appositū
abortus mortuos expellit. Si uulua leporum in cibis su=
mantur: mares concipi putant. Hoc & testiculis eorum
& coagulo perfici. Conceptum leporis utero exemptū
iis quæ parere desierint: restibilem fecunditatem affer=
re. Sed & pro conceptu leporis saniem ex uiro magi
propinant. Item uirgini nomen grana funi ut stent
perpetuo mammae. Coagulo quoq; . Ob id cum melle

linunt sanguinem ubi euulsos pilos renasci nolunt. In
flationi uulvæ fimum aprinū suillumue cum oleo illini
prodest. Efficiatius sistit farina aridi ut aspergatur po-
tioni: uel si grauidæ aut puerperæ torqueantur. Lacte su-
is poto cum mulso adiuuantur partus mulierum. Per se
uero potum deficientia ubera puerperarum replet. Eadē
circumlita sanguine foeminæ suis minus crescunt. Si do-
lent lactis asinini potu mulantur. Quod addito melle
sumptum & purgationes earum adiuuat. Sanat & uul-
uarum exulcerationes eiusdem animalis seium inuetera-
tū: & in uellere appositū duritiarū uuluarū emollit. Per
se uero recens uel inueteratū ex aqua illitū psilothri uim
optinet. Eiusdem animalis lien inueteratus ex aqua illi-
tus mammis abundantiam facit. Vuluas suffitu corrigit.
Ungulæ asininae suffitæ partū maturant: ut uel abortus
euocetur: nec aliter adhibentur: quoniam uiuentem partū
necant. Eiusdem animalis fimum si recens imponatur: pro
fluvia sanguinis mire sedare dicitur. Nec non & cinis
eiusdem fimi: qui & uulvæ prodest impositus. Equi spu-
ma illita per dies xl. prius q̄ nascatur primū pili restri-
gūtur: item cornus aruini decocto. Melius si recentia sint
cornua. Lacte equino iuuantur uulvæ collutæ. Quod si
mortuus partus sentiatur lien ex aqua dulci potus eijcit.
Item ungulæ suffitu aut fimum aridum. Vluas proci-
des butyrum infusum sistit. Induratam uulvam aperit
fel bubulum rosaceo admixto: foris uellere cum resina te-
rebinthina: imposito. Aiunt & suffitu fimi e mare bo-
ue procidentes uuluas reprimi: partus adiuuari. Conce-
ptus uero uaccini lactis potu. Sterilitatem ob partus ue-
xationem fieri artum est. Hanc emendari Olympias the-
bana affirmat felle taurino & adipe serpentū & eru-
gine addito melle mediatis locis ante coitus. Vitulinuz

LIBER

quoque fel si in purgationibus fuerit sub coitu aspersum
 uulvae etiam duritiam uentris emollit: et profluuium
 minuit umbilico peruncto adque in totum uulvae prodest.
 Modum statuant fellis pondere denari ad apij tertia am
 mixto amygdalino oleo: quantum esse satis appareat hoc
 in uelere imponunt. Masculi fel uituli cum mellis dimi
 dio tritum seruatur ad uuluas. Carnez uituli si cum aristo
 lochia inassata edant circa conceptum: mares parituras
 promittunt. Medulla uituli in uino et ex aqua decocta se
 uo exulcerationibus uuluarum imposita prodest. Item adeps
 uulpi excrementumque felium cum resina et rosaceo im
 positum. Caprino cornu suffiri uulua utilissimum putant.
 Siluestrium caprarum sanguis cum palma marina pilos
 detrahit. Ceterarum uero fel callum uuluarum emollit
 inspersum et a purgatione conceptus facit. Sic quoque psi
 lothri uis efficitur emulsis pilis triduo seruatur illitum.
 Profluuium quis immensum urina caprae pota sisti ob
 stetrices promittunt: et si finium illinatur. Membrana
 caprarum in aqua partu edito inueterata potumque sumpta
 in uino secundas pellit. Hædorum pilis suffiri uuluas uti
 le putant. Et in profluuiio sanguinis coagulum bibi aut
 hyoscyami semine imponi. E boue siluestri nigro si san
 guine rhicini lumbi perungantur mulieri triduum uene
 ris fieri dicit. Eschines. Item amoris pota hirci urina am
 mixto propter fastigium nardo. Infantibus nihil buty
 ro utilius per se et cum melle: priuatim et in dentitio
 ne: et ad gingiuas: et ad oris ulcera. Dens lupi adlli
 gatus infantium pauores prohibet: dentientique morbos.
 Quod et pellis lupina præstat. Dentes quidem eorum
 maximi equis quoque adalligati infatigabilem cursum
 præstare dicuntur. Leporum coagulo illito ubere sistitur
 infantium alui. Iecur asini ammixta modice panace in=

stillatum in os a comitialibus morbis & alijs infantes
tuetur. Hoc xl. diebus fieri præcipiunt. Et pellis asinina
iniecta in pavidos infantes facit. Dentes qui equis primū
cadūt: facilem dentitionem præstant infantibus adalli-
gati. Efficatius si terram non attigere. Lyenem bubulus i
melle editur. Et illinitur ad lyenis dolores. Ad ulcera ma-
nantia cum melle. Lyen vituli in uino decoctus tritusq;
& illitus ulcuscula oris. Cerebrum capræ magi per an-
nulū aureum traiection priusquā lac detur infantibus:
instillatur cōtra comitiales: cæterosq; infantū morbos.
Caprinū finū inquietos infantes adalligatū pāno cohi-
bet: maxime puellas. Lacte caprino uel cerebro leporum
peruncta gingivæ faciles dentitiones faciunt. Somnos
fieri lepore sumpto i cibus Cato arbitratur. Vulgus &
gratiam corpori in nouum dies friuolo quidem ioco: cui
tamen aliqua debeat sub esse causa in tanta persuasione.
Magi felle capræ sacrificare dūtaxat illito oculis uel sub
puluino posito somnū allici dicunt. Sudores inhibet cor-
nus caprini cinis e myrto oleo perunctis. Coitus autem
stimulat fel aprinum illitum. Item medullæ suæ hau-
stæ. Seuū asininū a seris masculi adipe permixto illitū.
Item a coitu equi Virgilio quoq; descriptū uirus & te-
sticuli equini aridi ut potioni interseri possint: dexter-
ue asini testis in uino potus pro portioe: uel adalligatus
brachiali eiusdem a coitu spuma collecta roseo pāno &
iclusa argēto ut Eschines tradit. Salpa genitale i oleū fer-
uēs mergi iubet septies: eoq; pungi ptinētes ptes. Bialcō
cinerē ex eodē bibi uel tauri a coitu urinā. lutoq; ipso il-
lini pubē. At e diuerso muris fimo illito cohibetur uiro-
rū uenus. Ebrietatez aræ pulmo apri aut suis assus a ie-
iuno cibo psumptus eo die. Item hædinus.

Mira de animalibus.

Ca. xx.

LIBER

Ira præterea traditur in eisdem animalibus.

m Vestigiū equi excussum ungula (ut solet plerū
q;) si quis collectū reponat singultus remediū
esse recordantibus quonam loco id reposuerint. Iecur lu
porū equinæ ungulæ simile esse. Et rūpi equos qui uesti
gia luporū sub equite sequantur. Talisq; suū discordiæ
uim quandam inesse. In incendijs si fimi aliquid egera
tur e stabulis facilius extrahi: nec recurrere oues bouesq;
Hircorū carnes uirus non recipere: si panem hordeaceum
eo die quo interficiantur ederint: la serue dilutū biberint
Nullas uero teredinem sentire luna decrescente indura
tas sale. Adeoq; nihil omissum est: ut leporem surdū cele
rius pinguescere repiamus. Animalium uero medicina. Si
sanguis pfluat iumentis: suillū fīmū ex uino infundēdū
Bouū autē morbis seuū sulphur uinū alliū siluestre ouū co
ctū. Omnia hæc trita in uino danda: aut uulpis adipem.
Carnem caballinam discoctam potu suū morbis mederi.
Omniū uero quadrupedū morbis capram solidam cum
corio & ranam rubetam discoctas. Gallinacos non at
tingi a uulpibus qui iecur animalis eius aridum ederint.
Vel si pellicula ex eo collo induta galli intererint. Simi
lia in felle mustellæ. Boues in cypro contra tormina ho
minum excrementis sibi mederi. Insuper pedes bouum si
prius cornua picæ liquida perūgantur. Lupos in agrum
non accedere: si capti unius pedibus ifractis cultroq; ada
cto paulatim sanguis circa fines agri spargatur: atq; ip
se defodiatur in eo loco ex quo cæperit trahi. Aut si uo
merem quo primus sulcus eo anno in agro ductus si ex
cussus aratro focus larii quo familia cōuenit: absumat.
Ac lupū nulli animalium nociturū in eo agro q̄diu id fiat
Hinc deinde reuertemur ad animalia sui generis: quæ aut
placita non sunt: aut fera.

CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER·XXIX· PROOEMIUM·

De medicina ⁊ inuentoribus eius: de origine medicinae: ⁊ quādo primū clinia: ⁊ quando primū iatrapeptia: ⁊ de Chrysippo: ⁊ Erasistrato: ⁊ Empirico: ⁊ Erophilo: ⁊ reliquis illustribus medicis: ⁊ quotiens ratio medicinae mutata sit: ⁊ qui primus romae medicus: ⁊ quādo: ⁊ quid de medicis antiqui romani indicauerint: ⁊ uitia medicinae

Ca.i.

n Atura remediorum: atq; multitudo instantium: ac praeitorum: plura de ipsa medendi arte cogunt dicere. q̄q̄ non ignarus si in nullis ante haec latino sermone condita: anapsq; ac lubricus esse

rerum omnium nouarum principum: nec aliud utiq; gratiae q̄ sterilis difficultatis in promendo. Sed quoniam occurrere uerisimile est omnium qui haec noscant cogitationi: quoniam modo exoluerint in medicinae usu: quae tam parata atq; pertinentia erant. Mirumq; ⁊ indignum protinus subit: nullam artium inconstantiorum fuisse. Et etiamnum saepius immutari contigerit cum sit fructuosior nulla. Dijs primum inuentores suos assignauit: ⁊ caelo dicauit. Necnon ⁊ hodie multifariam ab oculis medicina petitur. Auxit deinde famam etiam crimine: ictum fulmine. Aesculapium fabulata: quoniam Tyndaridam reuocauisset ad uitam. Nec tamen assauit narrare alios reuixisse opera sua clara troianis temporibus a quibus fama certior uulnerum duntaxat remedys. Sequentia eius mirum dictu in nocte densissima latuere: usq; ad peloponesiacum bellum. Et tunc eam reuocauit i

LIBER

Lucam Hippocrates genitus in insula co: in primis clara
 & ualida ac Aesculapio dicata. Is cum fuisset mos libe-
 ratos morbis scribere in templo eius dei: qui auxiliatus
 esset: postea similitudo p̄ficeret: exscripsisse ea traditur
 Atq; ut Varro apud nos credit iam templo cremato is
 instituisse medicinam hanc: quæ clinicæ uocatur. Nec fu-
 it postea quæstus modus: quoniam Prodicus Selymbrie
 natus discipulus eius instituisse: quam uocant iatralap-
 ticen. Reuictoribus quoq; medicorum ac medicis in eis
 uictigal inuenit. Horum placita Chrysippus ingenti gar-
 rulitate mutauit. Plurimumq; etiam ex Chrysippo disci-
 pulus eius Erasistratus Aristotelis filia genitus. Hic An-
 tiocho rege sanato centum talentis donatus est a rege Pto-
 lomæo filio eius: ut incipiamus & premia artis osten-
 dere. Alia factio ab experimentis se cognominans Empi-
 ricam cœpit in sicilia a Creonte agrigentino Empedoclis
 physici auctoritate commendato. Dissideruntq; ex scho-
 læ: & omnes eas damnauit. Herophilus in muscos pe-
 des uenarum pulsu discreto per ætatum gradus. Deserta
 deinde & hæc secta est: quoniã necesse erat in ea litteras
 scire. Mutata & quã postea Asclepiades (ut retulimus)
 inuenerat. Auditor eius Themison fuit: qui inter initia
 scripsit. Illo mox recedente a uita ad sua placita mutauit
 Sed & illa Antonius musa eiusde; auctoritate diui Au-
 gusti: quem cōtraria medicina graui periculo exemerat.
 Multos p̄tereo medicos celeberrimosq; ex ijs cassios: car-
 pitanos: anincios: albucios: rubrios: ecl. sestertia annua
 mercede ijs fuere apud principes. Quero Stertinius im-
 putauit principibus: q̄ sestertijs q̄. ingenis annuis con-
 tentus esset. Sexena enim sibi quæstu urbis fuisse nume-
 ratis dominus ostendebat. Par & fratri eius merces a
 Claudio Casare infusa est: ansus q̄q̄ exhaustis opibus

neapoli exornata ut heredi. HS. ccc. relinqueret: quantus
quadragena idem Aruncius solus. Exortus deinde ē ve-
ctius ualens adulterio Messalinæ Claudij Caesaris nobi-
litatis: pariterq; eloquentiæ affectator. Is eam potētiā
nactus nouam instituit sectam. Eadem ætas Neronis pri-
cipatu ad Thessalum transfiliuit delentem cuncta mai-
orum placita. Et rabie quada; in omnes æui medicos per-
orantem. Quali prudentia ingenioq; æstimari uel uno
argumento abunde potest cum monumento suo: quod ē
appia uia: iatronicen se inscripserit. Nullius histriorum
par: ex quo trigario comitatu regressus in publico erat.
Tum Crinas massiliensis arte geminata: ut cautior reli-
giosiorq; ad syderum motus ex ephemeride mathemati-
ci cibos dando: orasq; obseruando auctoritate cum pces-
sit. Nuperq; HS. reliquit muris patriæ mœnibus quoq;
alijs pene non minori summa extructis. Hi regebant fa-
ta: cum repente ciuitatem Carmis ex eadem massilia in-
uasit: damnatis non solum prioribus medicis uerum et
balneis. Frigidaq; etiam hybernis algoribus lauari per-
suasit. Mersit ægros in lacus. Videbamus senes consula-
res usq; in ostentationem rigentes. Qua de re extat etiā
Annei Senecæ astipulatio. Nec dubium est: omnes istos
famam nouitate aliqua aucupantes animas statim no-
stras negociari. Hinc illæ circa ægros miseræ sententiarū
concertationes: nullo idem consente ne uideatur asserta-
tio alterius. Hinc illa infœlicis monumenti inscriptio:
turba se medicorum perisse. Mutatur ars quotidie toti-
ens interpollis. Et ingeniorum græciæ flatu impellimur
Palamq; est: ut quisquis inter istos loquendo polleat: im-
peratorem illico uitæ nostræ necisq; fieri. ceu uero non
millia gentium sine medicis degant: nec tamen sine me-
dicina. Sicut populus Romanus ultra sexcentesi-
mū annū.

LIBER

neq; ipse in accipiendis artibus lentus : medicinae uero etiam auidus donec expertam damnavit. Etenim percontare insignia priscorum in his moribus conuenit. Cassius Hemina ex antiquis auctor est primum e medicis uenisse romam peloponnesem Archagathum Lysaniae filium. L. Aemylio. M. Liniio cons. anno urbis . dxxxv. Eiq; ius quiritium datum & tabernam in compito acilio emptam. Ob id publice uulnerarium fuisse eum tradunt uocatum. Mireq; gratum aduentum eius initio. Mox a seuitia secundi urendiq; transisse nomen in carnificem & in tedium artis. Omnesq; medicos: quod clarissime intelligi potest ex. M. Catone: cuius auctoritas : triumphus: atq; censura: & quanto in unum conferunt: tanto plus in ipso est. Quamobrem uerba ipsa ponemus. Dicam de istis graecis suo loco Marce fili quid athenis exquisitum habeam: & quod bonum sit eorum litteras inspicere non perdiscere. Vinctam nequissimum & indocile genus illorum: & hoc puta uatem dixisse. Quandocumq; ista gens suas litteras dabit: omnia corrumpet. Tunc etiam magis: si medicos suos huc mittet. Turarunt inter se barbaros necare omnes medicina. Sed hoc ipsum mercede faciunt. ut fides ijs sit: & facile disperdant. Nos quoq; dictitant barbaros: & spurcius nosq; magis q̄ alios opicos appellatione foedant. Interdicit ibi de medicis. Atq; hic Cato. dc. v. anno urbis nostrae obiit: octogesimoquinto suo: ne quis illi defuisse publice tempora : aut priuatim uitae spacia ad expediendum arbitretur. Quid ergo? damnatum ab eo rem utilissimam credimus? Minime hercule. Subijcit enim qua medicina usus & se & coniugem usq; ad longam senectam perduxerit: ijs ipsis scilicet quae nunc nos trademus. Profiteturq; esse etiam commentarium sibi quo medeatur filio: seruis: familiaribus:

quæ nos per genera usus sui differimus. Non rem anti-
qui dānabant: sed artē. Maximæ uero quæstū esse imma-
ni precio uitæ recusabant. Ideo templū Aesculapij etiā
cū reciperetur is deus: extra urbem fecisse: iterūq; in in-
sula traduntur. Et cum græcos italia pellerent: diu etiā
post Catonē excepisse medicos. Augebo providentiā il-
lorum. Solā hanc artiū græcarū nondū exercuerat ro-
mana grauitas. In tanto fructu paucissimi quiritiū
attigere: & ipsi statim ad græcos transfugæ. Immo
uero auctoritas aliter q̄ græce eā tractantibus etiam
apud imperitos expertesq; linguæ nō est. Ac minus cre-
dunt: quæ ad salutē suam pertinent: si intelligunt. Ita-
q; hercule in hac artium sola euenit: ut cuiūq; medicū
se profitenti statim credatur: cū sit periculum in nullo
mendacio maius nō tamē illud intuemur. adeo blanda
est spirandi per se cuiq; dulcedo. Nulla præterea lex
quæ puniat inscitiam capitalem. Nullum exemplū uin-
dictæ. Discunt periculis nostris. Et per experimēta mor-
tes agunt. Medicoq; tantū hominē occidisse summa im-
punitas est. Quinimmo transit inconuitium. Et intem-
perantia culpatur. Vt roq; qui periere arguuntur. Sed
& decuriæ pro more censuris principum examinan-
tur. Inquisitio per parietes agitur. Et qui de nummo in-
dicet a gadibus columnisq; Herculis accersitur. De exi-
lio uero non nisi die. xlv. Quinq; electis uiris datur ta-
bella. At de indice ipso quales in consilio eunt: statim
occasuri? Merito dum memini nostrū libet scire: quod
saluti suæ opus sit. Alienis pedibus ambulamus. Alienis
oculis agnoscimus. Aliena memoria salutamus. Aliena
uiuimus opera. Perierūtq; rerum naturæ precia: & ui-
tæ argumenta. Nihil aliud pro nostro habemus quam
delicias. Non deserā Catonē tam ambitiosæ artis inui-

LIBER

dia a me obiectum: & a senatu illum qui ita censebat.
Itaq; non criminibus artis arreptis ut aliquis expecta-
uerit. Quid enim uenenorum fertilius: aut unde testa-
mentorum plures insidia. Iam uero & adulteria etiā
in principum domibus: ut Eudemi in Livia Drusi Cæ-
saris. Item Valētis in qua dictum est regina. Non sunt
artis ista: sed hominum. Non magis hæc urbi timuit
Cato ut equidem credo quam reginas. Ne auaritiā qui-
dem arguam rapacesq; nundinas pendentibus fatis &
dolorum indicaturam: ac mortis arram aut arcana præ-
cepta. Squānam in oculis emouendam potius quam ex-
trahendam. Per quæ effectum est ut nihil magis pdesse
uideretur quam multitudo grassantium. Neq; enim pu-
doris emuli precia summittūt. Notum est ab eodē char-
mide unum agrum ex provincialibus. HS. ducentis con-
ductum Archontio uulnerum medico. HS. C. condēnato
ademiſſe Claudiū principem. Eidemq; in gallia exulan-
ti & deinde restituto acquisitum non minus intra pau-
cos annos. Et hæc personis imputentur. Ne faciem qui-
dem aut insitiam eius turbe arguamus: ipsorumq; intē-
perantiam in morbis aquarum calidarum diuerticulis:
imperiosam inediam. Et ab iisdem deficientibus cibo
sepius die ingesto. Mille præterea penitentiae modis: ci-
linarum etiam præceptis: & unguentorum mixturis:
quando nullas omisere uitæ illecebras. Inuehi peregri-
nas merces: conciliariq; externa precia displicuisse ma-
ioribus: crediderim quidem: non tamen hoc Catonem
prouidisse: cum damnaret artem. Theriace uocatur ex-
cogitata compositio luxuriæ. Fit ex rebus externis: cum
tot remedia dederit natura: quæ singula sufficerent. Mi-
thridaticum antidotum ex rebus. liij. componitur. In-
terim nullo pondere æquali: & quarūdam rerum sexa-

gesima denarij unius imperata. Quo deorum perfidi-
am istam monstrante? Hominum enim subtilitas tanta
esse non potuit. Ostentatio artis & portentosa scien-
tiae uenditatio manifesta est. Ac ne ipsi quidem illam
nouere. Comperiq; uulgo procinnabari indica in medi-
camenta minimum addi inscitia nominis: quod esse ue-
nenum docebimus inter pigmenta. Verum & haec ad
singulorum salutem pertinent. Illa autem quae timuit
Cato: atq; prouidit: innocentiora multo & parua opi-
natu: quae proceres artis eiusdem in semetipsis fatentur
Illa prodidere imperij mores: Illa quae sani patimur lu-
ctatus caromata cen ualitudinis causa instituta. Bal-
neae ardentes quibus persuasere in corporibus cibos co-
qui: ut nemo non minus ualidus exiret. Obedientissimi
uero efferrētur. Potus deinde ieiunorum ac uomitiones:
& rursus perpotationes: ac pilorum euitatio insti-
tuta resinis eorum. Itemq; pectines in faeminis qui-
dem publicati. Ita eo profecto: lues morum: nec ali-
unde maior quam e medicina. Vatem prorsus quoti-
didae facit Catonem eius oraculum. Satis esse ingenia
græcorum inspicere non perdiscere. Haec fuerint dicen-
da pro senatu illo sexcentisq; populi romani annis ad-
uersus artem: in qua conditione insidiosissima aucto-
ritate pessimis boni faciunt. Simul cōtra attonitas quo-
rundam persuasiones qui predesse: nisi preciosa non
putant? Neq; enim dubitauerim aliquibus fastidio fu-
tura: quae dicentur animalia. At non Virgilio nefas
fuit nominare formicas nulla necessitate: & gulgu-
liones ac lucifugis congesta cubilia blattis. Non Ho-
mero inter praelia deorum improbitatem muscae descri-
bere. Non naturæ gignere ista: cum gignat hominem
Proinde causas quisque & effectus non res aestimet.

LIBER

Ordinemur autem a confessis: hoc est lanis ouibusq; ut obiter rebus præcipuis honos in primis perhibeatur. Quædã etiam si alienis locis: tñ obiter dici necesse erit. Nec deesset materiæ pompa: sic quicq; aliud intueri liberet: quã fidẽ operis. Quippe inter prima, proditis etiã ex cinere phœnicis nidoq; medicinis. Ceu uero id certũ esset: atq; nō fabulosum. Irridere est uitæ remedia post milesimum annum reditura monstrare.

De medicina lanarum.

Ca. ij.

Anis auctoritatem ueteris romani etiam religiosam habuere postes a nubentibus attingi iubentes. Præterq; cultum & tutelam contra frigora. Succidæ plurima præstant remedia ex oleo uinoq; aut aceto: prout quæq; mulceri morderiq; opus sit: & astringi laxariue: luxatis membris dolentibusq; nervis impositæ: & crebro suffusæ. Quidam etiam salem admiscēt luxatis. Alij cum lana ritã tritã adipẽq; Imponunt. Item contusis tumentibusq;. Halitus quoq; oris gratiores facere traditur confricatis dentibus atq; gingiuis admixto melle. Prodest & phreniticis suffitu. Sanguinẽ in naribus sistit cū oleo rosaceo: & allio indita modico auribus obturatis spissius. Quin & ulceribus uetustis imponitur cum melle. Vulnera ex uino uel aceto uel aqua frigida & oleo aspersa sanat. Arietis uellera lota frigidaq; ex oleo madefacta in mulieribus malis inflammationes uulvæ sedant. Et si procident: suffitu reprimunt. Succida lana imposita subditaq; mortuos partus euocat. Sistit etiã profluvia earũ. At canis rabiosi morsibus inculcata post diem septimũ soluitur. Reduias sanat ex aqua frigida. Eadẽ nitro sulphure oleo aceto: pice liquida feruētibus tinctã q̃ calidissima imposita bis die lumborum dolores sedat. San.

guinēq; sistit ex ariete succida: articulos extremitatem
præligās. Laudatissima omnis e collo. Natione uero gal
latiea: tarentina: attica: millesia. Succidam imponunt:
Et desquamatis: percussis: liuidis: contusis: collisis: con
tritis: deiectis. Capitis Et alijs doloribus stomachi in
flammationi ex aceto Et rosaceo. Cinis eius illinitur at
tritis: uulneratis: ambustis. Et in oculorum medicamen
ta additur. Item in fistulas: auresq; suppuratas. Ad hæc
detonsam eam alij uero emulsam decisis summis parti
bus siccant. Carpuntq; Et in fictili crudo componunt:
ac melle perfundunt utrūq;. Alij hastulis tedæ subiectis
Et subinde interstratis: oleo aspersam accendūt. Cinerē
q; in labellis aqua addita confricant manu: Et conside
re patiūtur: idq; sæpius mutant aquam donec linguā
astringat leniter: nec mordeat. Tunc cinerem reponunt.
Vis eius: styptica est: efficacissimeq; genas purgat.
Quin ipsæ sordes pecudum sudorq; feminū Et alarum
adherentes lanis: oesypū uocant. Innumeros prope usus
habet. In atticis ouibus genito palma fit pluribus mo
dis. Sed probatissimū lana ab iis partibus recenti con
cerpta: aut quibuscūq; sordibus succidis primū collectis
ac lento igni i æneo uase sufferuefactis Et refrigeratis:
pinguiq; qd̄ supernatat: collecto in fictili uase: iterūq;
decocta priore materia: quæ pinguitudo utraq; frigida
aqua lauatur Et in linteo siccatur: ac sole torretur: do
nec candida fiat ac translucida. Tum in stagnia pyxi
de conditur. Probatio autem ut sordium uirtus oleat: et
manu fricante ex aqua non liquetur: sed albescat ut cæ
rusa. Oculis utilissimū contra inflammationes genarū
q; callū. Quidam in testa torrent: donec pinguedinem
amittat: utilem talem existimantes erosio Et duris ge
nis: angulis scabiosis Et lachrymantibus. Vlcera non

LIBER

oculorum modo sanat: sed oris etiā & genitaliū cū anserino adipe. Medetur & iulvæ inflātionibus: & se dis rhagadis: & condylomatis cū meliloto ac butyro. Reliquos usus eius suo loco digeremus. Sordes quoq; caudarum concretæ in pilulas ac siccatae per se tusæq; in farinā & illitæ dentibus mire prosunt etiam labentibus: gingivisq; si carcinoma serpat. Iam uero pura uel lera aut per se imposita cæcis doloribus: aut accepto sulphure & cinis eorum genitalium uitij. Tantumq; pollet: ut medicamentis quoq; superponantur. Medentur ante omnia & pecori ipsi: si fastidio nō pascatur. Cauda enī qua arētissime præligata euulsa ide lana statim uestiuntur. Tradūtq; qd extra nodū sit e cauda præmori.

De ouorum natura.

Ca. iij.

Anæ habet & cum ouis societate simul fronti impositæ contra epiphoras. Non opus est eas i hoc usu radícula esse curata. Neq; aliud q̄ candidū ex ouo infundi ac pollinē thuris. Oua per se infuso candido oculis epiphoras. cohibent: urentesq; refrigerant. Quidam cum croco præferunt: & pro aqua miscent collyrijs. Infantibus uero contra lippitudines uix aliud remedium est: butyro ammixto recenti. Eadē cum oleo trita ignes sacros leniunt: betæ folijs super illigatis. Candido ouorum in oculis & pili reclinantur ammoniaco trito: ammixtoq; . Et Vari in facie cum pineis nucleis ac melle modico. Ipsa facies illita sole non aduritur. Ambusta aquis si statim ouo occupentur: pustulas non sentiunt. Quidam ammiscent farinam hordeaceam: & salis parum. Vlcerebus uero ex ambusto cum candido ouorum tostum hordeum: & suillo adipe mire prodest. Eadem curatione ad sedis uitia utuntur. Infantibus quidem etiam si quid ibi

precidat. Ad pedum rimas ouorum candido decocto cū
cerusæ denariorum duorum pondere pari spumæ argen
ti myrrhæ exiguo deinde uino. Ad ignem sacrum candi
do ouorum trito cum amylo. Aiunt ad uulnera candido
glutinari. Calculosq; pelli. Lutea ouorum cocta ut indu
rescant: admixto croco modice: item melle & lacte mu
lieris illita dolores oculorum mitigant. Vel cum rosa
ceo & mulso lana oculis imposita: uel cum trito apij se
mine ac polenta in mulso illita. Prodest & tussitibus
per se luteum deuoratum liquidum: ita ut dentibus non
atingatur. Thoracis distillationibus. Faucium scabri
ciæ. Priuatim contra hemorrhoidum morsum illinitur:
sorbeturq; crudū. Prodest & renibus: uescicæ: rostonibus
exulceratiōibusq;: & cruēta excreantibus. Quinq; ouo
rū lutea i uini hemina cruda sorbētur dysentericis: cū iu
re putaminis sui & papaueris succo: aut uino. Datur coe
liacis cū uinæ passæ pinguis pari pōdere: & malicorio p
tridū aqvis portiōibus. Et alio mō lutea ouorū triū lar
di ueteris & mellis quadrātibus. Vini ueteris cyathis
tribus trita ad crassitudinē mellis: & cū opus sit auel
lane nucis magnitudine ex aqua pota. Itē ex oleo fricta
terna totis ouis pridie maceratis in aceto. Sic & illita
lyenicis. Sanguinē aut reiciētibus cū tribus cyathis mu
sti. Vtūtur iisdē ad linētia si uetustiora sint: cū bulbis:
ac melle. Sistūt et mēses mulierū cocta & ex uino pota
Inflatiōes quoq; uulue cruda cū oleo ac uino illita. Vti
liora sunt & ceruicis doloribus cū anserino adipe &
rosaceo. Sedis etiā uitijs durata igni: ut colore quoq; p
sint. Et cōdylomatis cū rosaceo. Itē ambustis durata in
aqua mox i pruna putaminibus exustis tū lutea ex rosa
ceo illinūtur. Fiūt & tota lutea: q̄ uocāt Sitiſta: cū tri
duo icūbata tollūt. Stomachū dissolutū cōfirmāt pulli

CC iij

LIBER

ouorum cum gallæ dimidio : ita ut ne ante duas horas
 alius cibus sumatur. Dant & dysentericis pullos in ip
 so ouo decoctos ammixta uini austeri hemina : & pari
 modo olei polentæq; Membrana putaminis detracta si
 ue crudo siue decocto : labiorum fissuris medetur. Puta
 minis cinis in uino potus sanguinis eruptionibus. Com
 buri sine membrana oportet. Sic fit & dentifricium .
 Idem cinis & mulierum menses cum myrrha illitus si
 stit. Firmitas putaminum tanta est : ut recta nec ui : nec
 pondere ullo frangantur : nec nisi paululum inflexa ro
 tunditate. Tota oua adiuuant partum cū ruta & ane
 tho & cymino pota ex uino. Scabiem corporum ac pri
 ritum oleo & cedria mixtis tollunt. Vlcera quoq; hu
 mida in capite cyclamino ammixta . At puris & san
 guinis excreationes ouum crudum cū porri sectiui suc
 co : pariq; mensura mellis græci callefactum hauritur.
 Dantur & tussientibus cocta & trita cum melle : &
 cruda cum passo oleiq; pari modo. Infunduntur & ui
 rilitatis uitijs singula cum ternis passi amyliq; seminu
 cia a balneis. Aduersus ictus serpentiu cocta tritaq; adie
 cto nasturtio illinuntur. Cibos quot modis uiuent : notū
 est : cum transmittant faucium tumorem calfactuq; obi
 ter foveant. Nullus est alius cibus qui i aegritudine alat
 neq; oneret. Similiq; uini usum & cibi habeat. Macera
 torum in aceto molliri diximus putamen. Talibus cum
 farina in pane subactis : celiaci recreatur. Quidā ita re
 soluta i patinis torreri putāt. Quo gñe nō alios tantū
 sed & mēses foeminarum sistūt : aut si maior sit ipetus
 cruda cū farina ex aqua hauriūtur. Et p se lutea ex iis
 decocta rursum i aceto donec indurescāt. Iterūq; cū tri
 to pipere torrentur ad coibendas aluos . Fit & dysen
 tericis remedium singulare ouo effuso in fictili nouo

eiusdemq; oui mensura ut paria sint omnia melle mix-
to mox aceto. Itē oleo confusis crebroq; permixtis. Quo
fuerint ea excellentiora : hoc præsentaneum remedium
erit. Alij eadem mensura pro oleo & aceto resinā adij-
ciunt rubentem uinumq; & alio modo temperant olei
tantum mensura pari pineiq; corticis duabus sexagesi-
mis denariorū. Vna eius quod rhus diximus mellis obo-
lis quinq; simul decoctis ita ut cibus alius post quattuor
horas sumatur. Torminibus quoq; multi medentur oua
bina cum alis piscis quattuor una atterendo uiniq; hemi-
na calfaciendo atq; ita potui dando. Et ne quid desit ouo-
rum gratiæ: candidum ex ijs admixtum calci uiuæ gluti-
nat uitri fragmenta. Vis uero tanta est ut lignum perfu-
sum ouo non ardeat. Ac ne uestis quidem contacta adu-
ratur. De gallinarum autem ouis tantum locuti sumus :
cum & reliquarum alitum restant magnæ utilitates si-
cut suis dicemus locis. Præterea est ouorum genus in ma-
gna galliarum fama omissum a græcis. Angues ea (nu-
meremus est ouorum) conuoluti saluius faucium corpo-
rumq; spumis: artificii cōplexu glomerantur: anguinum
appellatur. Druidæ sibilis id dicunt in sublime iactari:
sagoq; oportere intercipi: ne tellurem attingat. Profuge-
re raptorem equo: Serpentes enim insequi: donec arcedun-
tur amnis alicuius interuentu. Experimentū eius esse si
contra aquas fluitet: uel auro cinctum. Atq; (ut est mago-
rum solertia occultandis fraudibus sagax) arcta luna ca-
piendum censent tanquam construere operationem eam
serpentium humani sit arbitrij. Vidi equidem id ouum
mali orbiculatim modici magnitudine. Crusta arthila-
ginis uelut acetabulis brachiorū polypi crebris: insigne
druidis. At uictorias litium: ac regum aditus maxi-
me laudatur. Tantæ uanitatis ut habentem id in lite in

LIBER

finu equitem romanum euocatum a Diuo Claudio prin-
cipe interemptum non ob aliud sciam. Hic tamen com-
plexus anguium & efferatorum concordia causa uide-
tur esse. quare exteræ gentes aduocum in pacis argumen-
tis circumdata effigie anguium fecerint. Neq; eniz crista-
tos esse in aduocæ mos est. De anserum ouis magnæ utili-
tatis. ipsiq; anseri dicturi hoc uolumine debemus hono-
rem: & comagenorum clarissimæ rei. Fit ex adipe anse-
rum. Alioquin celeberrimi usus est. At hoc in comagene
syriæ cum cynnamo cassia: pipere albo: herba: quæ coma-
gene uocatur: obrutis niue uasis: odore iucundo: utilissi-
mum ad perfrictiones: cōuulsiones: cæcos ac subditos do-
lores: omniaq; quæ acopis curantur. Vnguentumq; pari-
ter & medicamentū est. Fit & in syria alio modo. Adi-
pe anium curato (ut diximus) additis crysisæptro xylo-
balsamo phœnice elatæ: item calamo singulorum ponde-
re qui sit adipis cum uino bis aut ter subferuefactis. Fit
autem hyeme: quoniam æstate nō glaciatur nisi accepta cæ-
ra. Multa præterea remedia sunt ex ansere: quod miror
æq; q̄ in coruis. Namq; anser coruisq; ab æstate in autum-
num morbo conflictari dicuntur. De anserum honore
quem meruere gallorum in capitolium ascensu depre-
benso: diximus.

Remedia de cane: & ex animalibus quæ placita non
sunt: sed fera: & ex uolucris: & contra morsus
phalangiorum.

Ca. iij.

Adem de causa supplicia annua canes pendūt
inter adem iuuentutis & summanij uiui in
firtas sambucea arbore fixi. Sed plura de hoc
animali dici cogunt priscorum mores. Catulos lactan-
tes adeo puros existimabant ad cibum: ut etiam placu-
dis numinibus hostiarum uice uterentur ijs. Genito ma-

ne catulo res diuina fit: & in cœnis deorum etiam nunc
ponitur. Catulina adiuicialibus quidem epulis celebrem
fuisse: Plauti fabulæ sunt indicio. Sanguine canino con-
tra toxica nihil præstantius putatur. Vomitiones quoq;
hoc animal monstrasse uidetur. Et alios usus ex eo mire
laudatos referemus suis locis. Nunc ad statutum ordinẽ
pergemus. aduersus serpentium ictus efficacia habentur
simum pecudis recens in uino decoctum illitumq; . Mu-
res disecti & impositi quorum natura non est spernen-
da præcipue in ascensu syderum ut diximus: cuius lumine
lunæ fibrarum numero crescente atq; decrescante. Tradunt
magi iocinere muris dato porcis in fico sequi dantem id
animal. In homine quoq; similiter ualere: sed resolui cy-
tho olei potio. Mustellarum duo genera. Alterum siluestre.
Distant magnitudine. Græci uocant ictides . Harum fel
contra aspidem dicitur efficax: cætero uenenum. Hæc au-
tem quæ in domibus nostris oberrat: & catulos suos
(ut auctor est Cicero) quotidie transfert: mutatq; se-
dem: serpentes prosequitur. Ex ea inueterata sale dena-
rij pondus in cyathis tribus datur percussis aut uentri-
culus coriandro factus inueteratusq; & in uino potus
Et catulus mustellæ etiam efficacius. Quædam puden-
da dictu tanta auctorum asseneratione commendantur
ut præterite fas non sit. Si quidem illa concor-
dia rerum: aut repugnantia medicinæ gignuntur.
Veluti cimicium animalis foetidissimi: & dictu quo-
q; fastidiendi natura contra serpentium morsus &
præcipue aspidum ualere dicitur. Item contra uene-
na omnia. Argumento qd dicunt gallinas quo die id
ederint non interfici ab aspidem. Carnes quoq; earum
percussis plurimum prodesse. Ex ijs quæ tradunt huma-
nissimum illinire moribus cum sanguine testudinis. Iræ suf

LIBER

fitu eorum abigere sanguisugas adherentes: haustasq;
ab animalibus restinguere in potu datos. Quamquam
et oculos quidam ijs inungunt tritis cum sale et la-
cte mulierum. Auresq; cum melle et rosaceo ammixtis.
Eos qui agrestes sint: et in malua nascantur crematos
cinere permixto rosaceo infundunt auribus. Cetera quae
de ijs tradunt: uonicae et quartanarum remedia: alio-
rumq; morborum quamquam ouo aut cera aut faba in-
clusos censeant deuorandos falsa nec referenda arbitror.
Lethargi tamen medicinae cum argumento adhibet: quo-
niam uincatur aspidum somnificauis septenos in cyatho
aquae dantes: puerilibus annis quaternos. Et stranguriae
fistulaeque imposuere: adeo nihil illa rerum omnium pa-
rens sine ingentibus causis genuit. Quin et adalligatos
leuo brachio binos lana subrepta pastoribus resistere no-
cturnis febribus prodiderunt: diurnis in rosaceo panno.
Rursus iis aduersatur scolopendra suffitque necat. Aspi-
des percussos torpere et somno necant: omnium serpen-
tium minime sanabiles. Sed et uenenum earum si san-
guis attingit: aut recens uulnus statim interimit. Inuete-
ratum ulcus tardius. De cetero potum quantalibet co-
pia: non nocet. Non enim est tabifica uis: itaq; occisa mor-
su earum animalia cibis innoxia sunt. Contarer in pro-
ferendo ex iis remedia: nisi M. Varrone scirem. lxxxiiij.
uitae anno prodidisse aspidum ictus efficacissime curari
hausta a percussis ipsorum urina. Basilici: quem etiam
serpentes ipsi fugiunt alios olfactu necantem: qui homi-
nem uel si aspiciat tantum: dicitur interimere: sanguineque
magi miris laudibus celebrant coeuntem picis modo et
colorem dilutum cinnabari clariorem fieri. Tribuunt ei
et successus petitionum a potestatibus et a dijs etiam
precum: morborum remedia beneficiorum munere. Qui

dam id saturni sanguinem appellant. Draco non habet
uenena. Caput eius limini ianuarum subditum propitia
tis oratione dijs fortunatam domum facere promittunt.
Oculis eius inueteratis & cum melle tritis inunctis nō
pauescere ad nocturnas imagines etiam pauidos cordis.
Pingue in melle dorcadum neruis ceruinis adalligatum
in lacerto conferre iudiciorum uictoriam. Primum spon
dulum aditus potestatum mulcere. Dentes eius illigatos
pellibus caprearum ceruinis neruis: mites prestare domi
nos: potestateq; exorabiles. Sed super omnia est compo
sitio: qua inuictos faciunt magorum mendacia. Cauda
draconis & capite uillis leonis e fronte & medulla
eiusdem qui uictoris spuma canis unguibus adalligatis
crui corio: neruisq; crui alternatis & dorcadis. Quae
arguisse non minus refert: q̄ contra serpentes remedia
demonstrasse: quoniam haec morborum beneficia sunt.
Draconum adipem uenenata fugiunt. Item uirns ichneu
monum. Et cutis cinere in aceto perunctos. Vipere caput
impositum uel alterius q̄ quae percusserit: sine fine pro
dest. Item si quis eam ipsam in uapore baculo sustineat:
aiunt eum futura praecinere. Item si quis exustae eius
cinerem illinat. Reuerti autem ad percussum serpentem
necessitate naturae. Nigidius auctor est. Caput quidem
dissecant scythae: interq; aures eximunt lapillum quem
aiunt ab ea deuorari territa. Alij ipso toto capite utun
tur. Fiunt & ex uipera pastili qui theriaci uocantur a
græcis: ternis digitis utrinq; amputatis: exemptisq; in
teraneis & liuore spinæ adhaerente: reliquo corpore in
patina ex aqua & anetho discocto: spinisq; exemptis
& addita similagine: atq; ita in umbra ficatis pastil
lis: quibus ad multas medicamenta utuntur: Significan
dum uidetur e uipera tantum hoc fieri. Quidam purga

LIBER

te ut supradictus est adipem cum olei sextario decoquit
 ad dimidias. Ex eo cum opus sit ternis stillis addi-
 tis in oleum perunguntur: ut omnes bestiae fugiant eos.
 Præterea constat contra omnium serpentium ictus
 quamuis insanabiles ipsarum serpentium extra imposi-
 ta auxiliari. Eosq; qui aliquando uiperæ iecur coctum
 auferint: nunquam postea feriri a serpente. Neq; an-
 guis uenenatus est nisi per mensem luna instigatus.
 Sed prodest uiuus comprehensus: & in aqua contri-
 tus: si foveatur ita morsus. Quin & inesse ei reme-
 dia multa creduntur: ut dicemus. Et ideo Aesculapio
 dicatur. Democritus quidem monstrat quædam ex ijs
 confici: ut possint auium sermones intelligi. Atqui
 anguis aesculapius epidauro romam aduectus est: nul-
 loq; pascitur: & in domibus. Ac nisi inandis se-
 mina exurerentur non esset fecunditati eorum resi-
 stere. In orbe terrarum pulcherrimum anguium genus
 est: quod in aqua uiuit: hydri uocantur: nullis serpentium
 inferiores ueneno. Horum iecur seruatum aduersus per-
 cussos ab ijs auxilium est. Et scorpio tritus stellionum
 ueneno aduersatur. Fit enim & e stellionibus malum
 medicamentum. Nam cum immortalis est in uino facies
 eorum qui biberint lentigine obducit. Ob hoc in unguen-
 to necant eum insidiantes pellicum formæ. Remedium
 est oui luteum & mel ac nitrum. Fel stellionum tri-
 tum in aqua: mustellas congregare dicitur. Inter om-
 nia uenenata salamandra salus maximum est. Cate-
 ra enim singulos feriunt: nec plures pariter interi-
 munt: ut omitam: q; perire conscientia dicuntur ho-
 mine percusso: neq; amplius admitti ad terras. Sala-
 mandra populos pariter necare improuidos potest.
 Nam si arbori irrepserit: omnia poma inficit ueneno:

¶ eos qui ederint: necat frigida ui nihil aconito distans. Quinimmo si contacto ab ea ligno uel pede: quo crusta panis incoquatur: idem ueneficium est: uel si in puteum cadat. Quippe cum salina eius quacunq; parte corporis: uel in pede immo rissersa omnis in toto corpore defluat pilus. Tamen talis & tanta uis ueneni a quibusdam animalium ut suibus manditur: dominā te eadem illa rerum dissidentia. Venenum eius extingui primum omnium ab ijs quæ uestantur illa: uerisimile est. His uero similia sunt: quæ produntur cantharidum potu: aut lacerta in cibo sumpta. Cetera ad uersantia diximus: dicemusq; suis locis. Ex ipsis quæ magi tradunt contra incandia: quoniam ignes sola animalium extinguat: si forent uera iam esset experta roma. Sestius uenerem accendi cibo earum si detractis interaneis & pedibus & capite in melle seruentur tradit: negatq; restingui ignem ab ijs. Ex uolucris in auxilio contra serpentes primum uultur est. Annotandum quoq; minus uirium esse nigris pennarum. Ex ijs enim si urantur: nidore fugari eas dicunt. Item cor eius alitis habētes tutos esse ab ipetu nō solū serpētū: s; etiā ferarū: & latronū ac regū ira. Carnibus gallinacorum ita ut tepebūt anulse appositis: uenena serpētū domātur. Itē crebro in uino poto. Parthi gallinæ malūt crebrū plagis iponere. Ius quoq; ex ijs potū præclare medetur: & in multis alijs usibus mirabile. Pātheræ leonesq; nō attingūt perūctos eo: p̄cipue si & alliū fuerit icoctum. Aliū soluit. Validius e uetere gallinaco. Prodest & cōtra longinquas febres: & torpētibus mēbris tremulisq; & articularijs morbis: & capitis doloribus. Epiphorisationibus: fastidijs incipienti tenasmo: iocineri: rēbus: uesicæ. Cōtra cruditates: suspiria. Itaq; etiā faciē-

LIBER

di eius extant præcepta. Efficacius enim cocti cum olere-
marino: aut cibio: aut cappari: aut apio: aut herba mer-
curiali: aut polypodio: aut anetho. Vtilissima autem in
congijs tribus aquæ ad tres heminas cum supradictis
herbis: & refrigeratum sub diuo dari tempestiuus ante
redente uomitione. Non præteribo miraculum quâquaz
ad medicinam non pertinens. Si auro liquefcenti galli-
narum membra misceantur: consumunt illud in se. Ita
hoc uenenum auri est. At gallinæ ipsi circulo e sar-
mentis addito collo non canunt. Auxiliatur contra ser-
pentes & columbarum caro recens cōscripta & hiru-
dinum. Bubonis pedes usti cum plumbagine herba. Nec
omittam in hac alite quoq; exemplum magicæ uanitat-
tis: Quippe præter reliqua portentosa mendacia. Cor
bubonis impositum mammæ mulieris dormientis sini-
stræ: tradunt efficere: ut omnia secreta pronunciet. Præ-
terea in pugnam ferentes idem fortiores fieri: Eiusdem
ouo ad capillos remedia demonstrant. Quis autem quæ-
so ouum bubonis uidere potuit: cum tam ipsam autem
uidisse prodigium sit? quis utiq; experiri & præcipue
in capillo? Sanguine quidem pulli bubonis etiam crista-
ri promittunt capillum. Huius generis prope uideri pos-
sunt quæ tradunt & e uestertiliõe: q; si sit circumlatus
domui uiuus & per se fenestram inuerso capite infiga-
tur amuletum esse. Præuatimq; ouilibus circumlatus
totiens & pedibus suspensum sursum insuperliminare
Sanguinem quoq; eius cum carduo contra serpentium
ictus inter præcipua laudat. Phalāgium est italiae igno-
tum & plurium generum. Vnum simile formicæ: sed
multo maius: ruffo capite: reliqua parte corporis nigra
albis itercurfantibus resperges guttis. Acerbior huius q̃
ueste ictus. Vuit maxime circa furnos & molas. In re

medio est si quis eiusdem generis alterū percussio ostendat. Et ad hoc seruantur cū mortui inueniuntur. Et cortices eorū cōtriti & poti medentur. Et mustellæ catuli ut diximus supra. Aeq; phalangion græci uocant inter genera araneorū: sed distinguūt lupi noīe. Tertiū genus est eodē phalangij noīe araneus: lanuginosus: grandissimū capite. Quo dissecto inueniri dicuntur intus uermiculi duo: adalligatiq; mulieribus ceruina pelle ante solis ortū præstant ne cōcipiāt: ut Cecilius in cōmētarijs reliquit. Vis ea annua est: quā solam ex omni atocio dixisse fas sit: quoniā aliquarū fœcūditas plena liberis tali uenia indiget. Vocatur et rhagio acino nigro similis ore minimo sub aluo pedibus breuissimis: tanq̃ imperfectis. Dolor a morsu eius qualis a scorpione. Urina similis araneis textis. Idē erat asortio: nisi distingueretur uirgulis albis. Huius morsu genna labefactantur. Peior utroq; est cæruleus: lanugine nigra: caliginē concitans: & uomitus araneosus: etiāū deterior a crabrone penna tantū differens. Hic & ad maciē perducit. Myrmecion formicæ similis capite: aluo nigra: guttis albis distinguentibus. Vesprium dolore torquet. Tetragnathij duo genera habēt: peior mediū caput distinguente linea alba & transuersum altera hic oris tumorem facit. At cinereus posteriori parte candidās lentior. Minime aut noxius eodē colore qui telas miscis in parietibus latissime pādīt. Contra omniū morsus remediū est galinaceū cerebrum cum piperis exiguo potum in posca. Item formicæ quinq; potæ. Pecudū fimi cinis illitus ex aceto. Et ipsi aranei quicūq; in oleo putrefacti. Muris aranei morsus sanatur coagulo agnino in uino poto. Vngulæ arietinæ cinere cum melle. Mustellæ catulo ut in serpentibus dictum est. Si iumenta momorderit: mus recēs cum sale

LIBER

imponitur: aut fel uespertilionis ex aceto. Et ipse musa-
 raneus cōtra se remedio est diuulsus & impositus. Nā
 si prægnaus momorderit: protinus dissilit. Optimum: si
 is imponatur qui momorderit. Sed & alios ad hunc
 usum seruant in oleo aut luto circūlitos. Est & contra
 morsum eius remedio terra exorbita. Ferunt enim non
 transiri ab eo orbitā torpore quodā naturæ. Scorpionis
 bus contrarius maxime inuicē stellio traditur: ut uisi
 quoq; pauorē ijs afferat: & torporem frigidi sudoris.
 Itaq; in oleo putrefaciunt eum: & ita eo uulnera per-
 ungunt. Quidam oleo illo spumā argenteam decoquūt
 ad emplastri genus atq; ita illinunt. Hunc græci colo-
 rem uocant & ascalabotē & galeotē. In italia non na-
 scitur. Est enim hic plenus lentigine: stridoris acerbi. Et
 uestitur quæ omnia a nostris stellionibus aliena sunt.
 Prodest & gallinarū fimi cinis illitus. Draconis iecur
 Lacerta diuulsa. Mus diuulsus. Scorpio et ipsæ suæ pla-
 gæ impositis: aut assus in cibo sumptus aut potus in
 meri cyathis duobus. Propriū est scorpionum q̄ manus
 palmā non feriunt: nec nisi pilos attigere. Lapillus qua-
 liscunq; ab ea parte qua in terra erat appositus plagæ
 lenit dolorem. Item testa sicut erat terra operta ex qua
 parte sicut erat imposita liberare dicitur. Non debent
 respicere qui imponūt. Et cauere ne sol aspiciat: Vermes
 terreni triti impositi prosunt. Multa & alia ex his re-
 media sunt: ppter quæ in mellæ seruantur. Noctua api-
 bus cōtraria & uespis crabrōibusq; & sanguisugis: pi-
 ci quoq; martij rostrū secū habentes: non feriuntur ab
 ijs. Aduersantur & locustarum minimæ sine pennis:
 quas atelabos uocant. Est & formicarum genus uene-
 natū. Non eas nouere in italia. Solifugas Cicero appel-
 lat. Salfugas betica. Iis cor uespertilionis contrariū om̄

nibusq; formicis & salamandris resistit. Cantharidas diximus. Sed & in ijs magna questio: quoniā ipsæ uenena sunt potæ uesicæ cum cruciatu præcipuo. Cossinū equitem romanum amicicia Neronis principis notum: cum is lichene correptus esset: uocatus ex ægypto medicus ad hanc ualitudinē eius a Casare: cum cantharidū potum præparare uoluisset: interemit. Verū illitas prodesse non dubiū est cum succo taminia uia: et seuo onis uel capræ. Ipsarum cantharidum uenenum in qua parte sit non cōstat inter auctores. Alij in pedibus & capite existimant esse. Alij negant. Conuenit tantum penas earum auxiliari in quacūq; parte sit uenenu. Ipsæ nascuntur ex uermiculo in spongia maxime cynborodi: quæ sit in caule. Sed fecundissime in fraxino. Ceteræq; in alba rosa minus efficaces. Potentissimæ inter omnes uariæ luteis lineis: quas in pennis transuersas habent. Multum pingues inertiores minutæ latæ pilosæ. Inutilissimæ uero unius coloris machræq; Conduntur in calice fictili nō picato & lintheo colligato congestæ rosa matura. & suspenduntur super acetum cum sale feruens: donec per linteolum uaporentur: Postea reponuntur. Vis earum adurere corpus: crustas obducere. Eadem pityocampis in picea nascentibus. Eadem bupresti: similiterq; præparantur. Efficacissime omnes ad lepras lichenasq; dicuntur. Menses ciere: & urinam. Ideo & Hippocrates hydropicis dabat. Cantharides obiectæ sunt Catoni uticensi: cen uenenum uendidisset in auctione regia: quoniam eas sestertijs sexaginta addixerat.

De seuo camelino: & cane rabido: & la-
certa: & anseribus: & columbis: & mu-
stellis remedia.

Ca. v.

DD ij

LIBER

T senuum autē struthio camelinū tunc uenisse
 e sestertijs. lxxx. obiter dictum sit: efficacioris
 ad oia usus q̄ est adeps anserinus. Diximus et
 mellis uenenati genera. Contra quod utuntur melle: in
 quo apes sint mortuæ. Idem potum in uino remediū est
 uitiorū quæ cibo pisciū gignuntur. in canis rabidi mor=
 su tuetur a pauore aquæ capitis canini cinis illitus uul=
 neri. Oportet igne comburi omnia eodē modo: ut semel
 diximus: in uase fictili nouo argilla: circūlito: atq; ita
 in furnū indito. idem in portione proficit. Quidā ob id
 edendū dederunt. Aliqui & uermē e cadauere canino.
 adalligauere. Menstruauere canis in panno subdidere ca=
 lici aut intus. ipsius caudæ pilos combustos insuere uul=
 neri. Cor caninū habentē fugiūt canes. Non latrāt uero.
 lingua canina in calciamento subdita pollici. Aut cau=
 dā mustelle quæ abscaisa dimissa sit habentes. Est limus
 salinæ sub lingua rabiosi canis qui datus in potu fieri
 hydrophobos non patitur. Multo tamē utilissimē iecur
 eius qui in rabie momorderit datur. Si possit fieri cru=
 dum mandendū. Si minus quoquomodo coctū aut ius
 incoctis carnibus. Et uermiculus in lingua canū qui no=
 catur a græcis lytra: quo exempto infantibus catulis nec
 rabidi fiunt: nec fastidium sentiunt. idem ter igni cir=
 cūlatus datur morsis a rabioso: ne rabidi fiant. Et ce=
 rebello gallinaceo occurratur. Sed id deuoratū anno tā=
 tum eo prodest. Aiunt & cristam galli contritam effi=
 caciter imponi. Et anseris adipē cū melle. Saliūtur &
 carnes eorū qui rabidi fuerūt ad eadē remedia in cibo
 dādæ. Quin & necātur catuli statim in aqua ad sexū
 eius qui momorderit: ut iecur crudum deuoretur ex ijs.
 Prodest & fimū gallinacū dūtaxat ruffum: ex aceto
 impositū. Et murisarani caudæ cinis ita ut ipse cui ab=

*Rabiosi canis
 uera.*

scissa sit: uiuus dimittatur. Glebula ex hirundinum ni-
do illita ex aceto: uel pulli hirundinis combusti. Mēbra
na siue senectus anguium uernatione exuta cum cancro
masculo trita. Nam etiam per se reposita in arcis arma-
rijsq; tineas necat. Tanta uis mali est urina quoq; calca-
ta rabiosi canis noceat maxime ulcus habentibus. Reme-
dium est fimum caballinum aspersum aceto & calfac-
tum in fico impositum. Minus hoc miretur qui cogitet
lapidem a cane morsum: usq; in prouerbiū discordiæ
uenisse. Qui in urinam canis suam egresserit: torporem
lumborum dicitur sentire. Lacerta quā hysepa alij chal-
cidem uocant in uino pota: morsus suos sanat. Venefi-
cys ex mustella siluestri factis contrarium est ius galli
nacei ueteris large haustum: peculiariter contra aconi-
tum addi parum salis oportet. Gallinarum fimum dū-
taxat candidum in hysopo decoctum aut mulso: uenena
fungorum buletorumq; astringit. Item inflammationes
ac strangulationes: quod miremur: cum si aliud animal
gustauerit id fimum torminibus & inflationes afficia-
tur. Sanguis anserinus contra leporis marinos ualet: cū
olei æqua portione. Item contra medicamenta mala om-
nia: asseruatur cum lemnia rubrica & spinæ albæ suc-
co pastillorum drachmis quinq; qui in cyathis ternis
aquæ bibātur. Item mustellæ catulus ut supra diximus
preparatus. Coagulum quoq; agninū aduersus omnia
mala medicamenta pollet. Item sanguis anatum ponti-
carū. Itaq; & spissatus seruatur: uinoq; diluitur. Qui-
dam fœminæ anatis efficaciorē putant. Simili modo
contra uenena omnia cicomiarum uenterculus ualet. Co-
agulum pecoris. Caulis ius ex carne arietum priuatim
aduersus cantharidas. Item lac ouium calidum: præter
quam iis qui buprestin aut aconitū biberint. Colūbarū

DD iij

LIBER

siluestriū fīmū priuatim cōtra argenti uini potū. Cōtra
toxica mustella uulgaris ineterata binis drachmis pota
Ad alopecias tollendas: & ad pilos reddē-
dos: & ad lēdes tollendas: & ad palpe-
bras: & ad glaucomata: & ad oculos: &
ad parotidas remedia. Ca. vi.

Lopēcias replet fimi pecudum cinis cum oleo
a cyprino & melle. Item ungularū muli uel
mulæ ex oleo myrtheo. Præterea (ut Varro
noster tradit) murinū fīmū quod itē muscerdas appel-
lat. Et muscarum capita recentia prius folio ficulneo
asperatas. Alij sanguine muscarū utuntur. Alij decē die-
bus cinerē earum illinunt cū cinere chartæ uel nucū: ita
ut sit tertia pars e muscis. Alij lacte mulierū cum brasi-
ca cinerem muscarū subiiciunt: quidā mel tantū. Nullū
animal minus docile existimatur minori sue intellectus
Quo mirabilius est olympiæ sacro certamine nubes ea-
rum immolato tauro deo quē Myoden uocant extra ter-
ritorium id abire. Alopecias cinis emuriū capitibus cau-
disq; & totius muris emendat: præcipue si ueneficio
acciderit hæc iniuria. Item herinacei cinis cum melle:
aut coriū cōbustū cū pice liquida. Caput quidē eius ustrū
per se etiā cicatricibus pilos reddit. Alopecias aut in ea
curatione preparari oportet nouacula & sinapi. Qui-
dam ex aceto uti maluerunt. Quæ de herinaceis dicun-
tur omnia tanto magis ualebunt in hystrice. Lacertæ
quoq; ut diximus combustæ cum radice recentis harun-
dinis: quæ ut una cremari possit minutatim findenda
est. Itemq; myrtheo oleo permixto cineres capillorū de-
fluuiā cōtinent. Efficacius uirides lacertæ oīa eadē præ-
stant. Etianū utilius admixto sale & adipe ursino &
cepa tusa. Quidam denas uirides in .x. sextarijs olei ue-

teris discoquūt contenti semel in mense ungere. Pellium
uiperinarū cinis alopecias celerrime explet. Item galli-
narum fimum recens illitum. Coruū ouū in aereo uase p-
mixtū illitūq; deraſo capite nigriciā capillis affert. Sed
donec iareſcat: oleū ī ore hebēdū ē. Et ne dētes simul ni-
greſcāt. Idq; ī umbra faciēdū ē neq; añ triduū abluēdū.
Alij sanguīe Et cerebro eius utūtur cū uino nigro. Alij
excoquūt ipm: Et nocte cōcubia ī plūbeū uas cōdūt. Ali-
qui alopecias cantharide trita illinunt cū pice liquida:
nitro preparata cute. Caustica uis earum: cauendumq;
ne exulcerent alte. Postea ad ulcera ita facta capita mu-
riū Et fel muriū et fīmū cū helleboro Et pipere illini
iubēt. Lendes tollūtur adipe canino: uel anguib; ī cibo
sumptis anguillarū modo: aut uernatione earū quā exu-
unt pota. Porrigines felle ouillo cum creta cimolia illi-
ta capiti donec iareſcat. Capitis doloribus remedio sunt
cochleae: eae quae nudae inueniuntur nōduz pacte ablato ca-
pite: Et uis lapidea duricia exēpta. Est autē ea calculi la-
titudine: quae alligatur: Et minutae frōti illinuntur tri-
tae. Itē oesypum ossa e capite uulturis adalligata: aut ce-
rebrum cum oleo cedrino peruncto capite Et intus na-
ribus illitis. Cornicis cerebrum coctum in cibo sumptuz
uel noctuae idem praestat. Gallinaceusq; si inclusus ab-
stineatur die ac nocte pari inedia eius qui doleat euil-
sis collo plumis circumligatisq; uel cristis. Mustellae ci-
nis illitus Surculus ex nido milui puluino subiectus. Mu-
rina pellis cremata ex aceto illito cinere. Limacis inter
duas orbitas inuenta officulum per aurem cum ebore
traiectum: uel in pellicula canina adalligatum quod res-
medium pluribus semperq; predest. Fracto capiti ara-
nei tela ex oleo Et aceto imposita non nisi uulnere sa-
nato abscedit. Haec Et uulneribus conſtrinarum sanguī

DD iij

LIBER

nem sistit. A cerebro uero profluentem anseris sanguis:
aut anatis infusus adeps sistit. Adepsq; earumdem alitū
cum rosaceo coctus. Matutino pascentis harundine ca-
put præcisum maxime luna plena lineo panno adalli-
gāt capitis doloribus licio. Aut cæra alba fronti illinūt
Et pilos caninos panno adalligant. Cerebrum cornicis
in cibo sumptum palpebras gignere dicitur. Oesypū cū
myrrha calidum penicillo illituz. Idem præstare musca-
rum: fimi quoq; murini cinerem æquis portionibus: ut
efficiatur dimidium pondus denarij promittitur addi-
tis duabus sextis denarij sextini ut omnia oesypo illinā-
tur. Item murini catuli triti in uino uetere ad crassitu-
dinem acopi. Pilos in iis incōmodos euulsos renasci non
patitur fel herinacei. Quorum stellionis liquor. Salamā-
dræ cinis. Cinis lacerte uiridis: uel in uino albo sole coac-
tus ad crassitudinem mellis in æreo uase. Hirūdinis pul-
lorum cinis cū lacte titymalli spumaq; cochlearū. Glau-
comata dicunt magi cerebro catuli septem dierum emū-
dari specillo dimisso in dextram partem si dexter oca-
lus curetur: in sinistram si sinister. Aut felle recenti asio-
nis. Noctuarum est id genus maximū: quibus pluma au-
rium modo eminet. Suffisionē oculorū canino felle male-
bat q̄ hyenæ curari Apollonius pitaneus cū melle. Item
albugines oculorū canino felle. Muriū capitū caudarūq;
cinere ex melle inunctis claritatem uisus restitui dicūt.
Multoq; magis gliris aut muris siluestris cinere: aut aq-
la cerebro uel felle. Cū attico melle cinis Et adeps seri-
cis combusti tritus. Lachrymosis oculis plurimum con-
fert sibi. Quod quid sit dicemus in metallis. Mustel-
le cinis suffisionibus. Item lacertæ hiruudinisue cere-
brum. Quæ etiam tritæ coctæue fronti illitæ epiphoras
sedant: siue per se siue cum polline: siue cum thure. Sic

☞ Solatis profunt. Vinas quoq; cremare : ☞ cinerem earum cum melle cretico inungi caligines utilissimum est. Iumentorū oculis membrana aspidis quam exuerit cum adipe eiusdem claritatem inunctis facit. Viperam uiuaz in fictili nouo comburere adito foeniculi succo ad cyathum unum ☞ thuris manna : atq; ita suffusiones oculorum ☞ caligines inungere utilissimum est. Medicamentum id echion uocatur. Fit ☞ collyrium e uipera in olla putrefacta uermiculisq; enatis cum croco tritis. Exurit in olla cum sale quem lingendo claritate; oculorum consequuntur: ☞ stomachi totiusq; corporis tepstiuitates. Hinc etiam sal pecori datur salubritatis causa: ☞ in antidotis contra serpentes additur. Et attollitur. Quidam ☞ uiperis utuntur in cibis. Primum omnium occise statim salem in os addi iubent : donec liqueat humor quattuor digitorum mensura utrinq; praecisa: exemptisq; interaneis discoquunt in aqua aut oleo sale anetho : ☞ omnibus aut statim uestuntur: aut a pane colligunt ut saepius utantur. Tus praeter supradicta pediculos e toto corpore expellit: pruritusq; etia; summae cutis. Effectum ostendit ☞ per se capitis uiperini cinis. Vtilissime oculos inungunt. Itemq; adeps uiperinus. De felle non audacter suaseram: quae praecipit: quoniam ut suo loco docuimus: nō aliud est serpentium uenenū. Anguium adeps erugini mixtus ruptas oculorum partes sanat: ☞ membrant siue earum senectus uernatione exuta si adfriatur claritatem oculorū facit. V lulae quoq; fel praedicatur ad albugines: suffusiones: caligines. Adeps similiter ad claritatem: Aquilae: q̄ diximus pullos ad contuendum solem experiri: mixto felle cū melle attico inunguntur nubeculae: ☞ caligationes: suffusionesq; oculorū. Ea de uis ☞ in iulturno felle est: cū porri succo ☞ melle

LIBER

exiguo. Item in gallinæ felle alligato ad argema: & ad albugines ex aqua diluto. Item ad suffusiones oculorum maxime candidi gallinæ. Fimum quoque gallinæorum duntaxat rubrum lusciosis illinendum monstrat. Laudant & gallinæ fel: sed præcipue adipem contra pustulas in pupillis. Hoc scilicet eius rei gratia saginant. Adiuuat mirifice eruptas oculorum tuniculas ammixtis schisto & hematite lapidibus. Fimum quoque earum duntaxat candidum oleo in uetere corneis pyxidibus adseruant ad pupillarum albugines. Qua in mentione significandum est paucos fimum suum resorbere tradi inuidentes hominum utilitatibus. Accipiter decoctus in rosa æreo efficacissimus ad inunctiones omnium uitiorum putatur. Item fimi eius cinis cum attico melle. Laudatur & milui iecur. Fimum columbarum ex aceto ad ægylophas. Similiter & ad albugines & cicatrices: Fel anserinum sanguis anatum contusis oculis ita ut postea hyssopo & melle inungantur. Fel perdicum cum mellis æquo pondere: per se uero ad claritatem. Doracis Hippocratis ut putant auctoritate adiicitur: quod in argentea pyxide adseruari iubent. Oua perdicum in uase æreo decocta cum melle: ularibus oculorum & glaucomatis medentur columbarum: turturum: palumbium: perdicum sanguis oculis cruore suffusis eximie prodest. In columbis masculæ efficaciorē putant. Vena autem sub ala: ad hunc usum inciditur: quoniam suo calore utilior est. Super imponi oportet splenium e melle decoctum: lanamque succidam ex oleo & uino. Earumdem auium sanguis nyctalopas sanat. Et iecur ouium. Atque ut in capris diximus efficacius fuluæ. Decocto quoque eius oculos abluere suadent: & medulla dolores humoresque illinunt. Bubo

nis oculorum cinis collyrio mixtus claritatem oculis facere promittitur. Turturis funum albugines extenuat. Item cochlearum cinis. Funum anchridis accipitruꝝ generis hanc græci faciunt. Argema ex melle omnibusq; quæ supra scripta sunt sanantur. Mel utilissimum oculis in quo sunt apes immortalæ. Ciconiæ pullum qui ederit: negatur annis continuis lippiturus. Item qui draconis caput habeat. Huiusq; adipe & melle cum oleo uetere incipientes caligines discuti tradunt. Hirundinū pullos plena luna excæant: restitutaq; earum acie capita cōburuntur. Hoc cinere cum melle utuntur ad claritatem & dolores ac lippitudines & ictus. Lacertæ quoq; pluribus modis ad oculorum remedia assumunt. Alij enim uiridem includunt nouo fictili ac lapillos qui uocantur ænidia: quæ & inguinum tumoribus adalligari solent: nouem singulos signis signantes: & singulos detrahunt per dies Nono emittunt lacertam. Lapillos seruant ad oculorum dolores. Alij terram substernunt lacertæ uiridi excæatæ: & una in uitreo uase annulos includunt e ferro solido uel auro: cum recepisse uisum lacertam apparuerit per uitrum emissæ ea annulis contra lippitudinem utuntur. Alij capitis cinere pro stibio ad sabricias. Quidam uiridem longo collo in sabulosis nascentem comburunt: & incipientem epiphoram inungunt. Et item glaucomata. Mustellæ etiam oculis punctu erutis diunt uisum reuerti: eademque quæ in lacertis & annulis faciunt. Serpentis oculum dextrum adalligatum contra epiphoras prodesse si serpens uiua dimittatur. Lachrymantibus sine fine oculis cinis stellionis capitis cum stibio eximie medetur. Aranci muscarij tela: & præcipue spelunca ipsa imposita fronti ad duo tpa: ita ut a puero impube & capiatur & ipond-

LIBER

tur. Nec is triduo se ostendat ei cui medeatur neue alter
 uter nudis pedibus terram attingat his diebus: mirabili
 ter epiphoras mederi dicuntur. Albugines quoque dicitur
 tollere inunctione araneus candidus longissimis ac tenu
 issimis pedibus contritus in oleo uetere. Sed is etiam cu
 ius crassissimum textum est in contignationibus fere ad
 alligatus pano epiphoras sanare traditur. Scarabei uiri
 dis natura cōtuentium uisum exacuit. Itaque gemmarum
 sculptores contuitu eorum acquiescunt. Aures purgat fel
 pecudis cum melle. Caniniq; lactis instillatio sedat dolo
 rem. Grauitatem adeps cum absinthio et oleo uetere.
 Item adeps anserinus. Quidam adiciunt succum cepæ
 et alij pari modo. Vtuntur et per se ouis fornicarium
 Nanq; et huic animali est medicina: constatq; urfos
 ægros hoc cibo sanari. Anserum quoque et omnium auium
 adeps præparatur: exemptisq; uenis omnibus patina no
 ua fictili operta in sole: subdita aqua feruenti liquatur.
 Siccaturq; lineis faccis in fictili nouo repositus loco fri
 gido minus putrescit: addito melle. Murium cinis cum
 melle instillatus: aut cum rosaceo decoctus aurium dolo
 res sedat. Si aliquod animal in aurem intrauerit: præci
 puum remedium est murium fel aceto dilutum. Si aqua
 intrauerit: adeps anserinus cum cepæ succo. Gliris detra
 cta pelle: intestinisq; exemptis decoquitur melle in uase
 nouo. Sed medici malunt nardo decoqui usq; ad tertias:
 atq; ita asseruari: deinde cum opus sit strigili tepesfacta
 infundere. Constat deplorata aurium uitia eo remedio
 sanari. Aut si terreni uermes adipe anseris decocti infun
 dantur. Item ex arboribus rubri cum oleo triti exulcera
 tis et ruptis auribus præclare medentur. Laerti inuete
 rati in os pendentis addito sale contusi et ab ictu lefas
 aures sanant. Efficacissime autem ferrugineas maculas

habentes. Lincis etiam per caudam distincte. Millepeda:
ab alijs centipeda aut multipeda dicta: animal est e uer=
mibus terræ pilosum multis pedibus arcuatim repens ta=
ctusq; contrahens se: oniscon græci uocant. alij tilon. Effi=
caciter sanat aurium dolores in cortice punici mali deco=
ctum cum porri succo. Addunt et rosaceum et in alte=
ram autem infundunt illam autem quæ non arcuatur se=
pa græci uocant: alij scolopendram minorem pernitio=
samq;. Cochleæ quæ sunt in usu cibi cum mirrha aut thu=
ris polline apposite. Item minutæ et latæ fracturis au=
rium illinuntur cum melle. Senectus serpentium feruen=
te testa usta instillatur rosaceo ammixto contra omnia
quidem uitia efficit: sed contra grauiolentiaz præcipue
Aut si purulentæ sunt ex aceto. Melius cum felle caprino
uel bubulo aut testudinis marinæ. Vetusior anno eadez
membrana non pdest: nec imbre perfusa. ut aliq putant.
Item aranei sanies cum rosaceo: aut per se in lana uel cū
croco. Auribus prodest grillus cum sua terra effusus et
illitus. Magnam auctoritatez huic animali perhibet. Ni=
gidius: maiorem magi: quoniam retro ambulet: terram=
q; terebret: stridat noctibus. Venantur eum formicæ cir=
cumligatæ capillo in cauernam eius coniectæ efflato pri=
us puluere ne sese cōdat: et ita formicæ complexu extra=
hitur. Ventrīs gallinarum membrana quæ abiici so=
let inueterata et in uino trita auribus purulentis cali=
da infunditur. Gallinarum quoq; adeps. Est et quædā
pinguitudo blattæ si caput auellatur. Hanc tritam una=
cum rosaceo auribus mire prodesse dicunt. Sed lanā qua
incluserint post paulum extrahendam. Celerrime enim
id pingue transire in animal: fieriue uermiculum. Alij
binas ternasue in oleo decoctas efficacissime auribus me=
deri scribunt: et tritas in linteolo imponi contusis. Hoc

LIBER

quoque animal inter pudenda est. Sed propter ammirationem naturae priscorumque curam totum in hoc loco explendum. Plura earum genera fecerunt. Molles quas in oleo decoctas uerrucis efficaciter illini experti sunt. Alterum genus Myloecon appellauere circa molas fere nascens. Has capite detracto attritas lepras sanasse Musa et piston in exemplis reliquerunt. Tertium genus et odoris tedio inuisum exacuta clune cum pisseleo sanare ulcera tradunt alias insanabilia. Strumas panos diebus. xxi. impositas: percussa: contusa: racoethe: scabiem: furunculosaque detractis pedibus et pennis. Nos haec etiam auditu fastidimus. At hercule Diodorus et morbo regio et orthopnoicis restitisse tradit cum resina et melle. Tantum potestatis habet ars ea pro medicamento dandi quod quid uelit. Humanissimi eorum cinerem crematorium reseruandum ad hos usus in cornea pyride censuere. Aut tritas clysteribus infundendas orthopnoicis: aut rheumaticis. Infixa utique corpori illitas extrahere constat. Mel utilissimum auribus quoque est in quo apes emortuae sunt. Parotidas comprimi columbinum stercus uel per se: uel cum farina hordeacea aut auenacea. Noctuaeque cerebrum uel iecur cum oleo infusum auriculae aut parotidae. Multipeda cum resinae tertia illita. Grilli siue illi siue adalligati.

At reliqua morborum genera medicinasque ex iisdem animalibus aut eiusdem generis sequenti dicamus uolumine.

TRIGESIMVS Fo. 216
CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HI
STORIAE LIBER. XXX. PROOEMIUM.

De origine magicæ artis: quando & a quibus cœpe-
rit: & a quibus celebrata fuerit: & reliquæ ex ani-
malibus medicinae. Ca. i.

AGICAS VANITATES SÆPI-
VS : quidem antea dentis operis parte
m ubicunq; causæ locusq; poscebant: coar-
guimus. Detegimus etiam nunc in pau-
cis. Tamen digna res est de qua plura
dicantur: uel eo ipso quo fraudulentissima artium pluri-
mum in toto terrarum orbe plurimisq; sæculis ualuit.
Auctoritatem ei maximam fuisse nemo miretur: quando
quidem sola artium tres alias imperiosissimas humanæ
mentis complexa in unam se redegit. Natam primum ē
medicina nemo dubitat: ac spēs saluari irrepsisse uelut al-
tiorē sanctioremq; q̄ medicinam ita blandissimis desi-
deratissimisq; promissis addidisse uires religionis: ad
quas maxime etiamnum caligat humanum genus. At-
q; ut hoc quoq; suggesserit miscuisse artes mathemati-
cas nullo non audio futura de sese sciendi: atq; ea e cælo
uerissime peti credente. Ita possessis hominum sensi-
bus triplici uinculo in tantum fastigij adoleuit: ut
hodieq; etiam in magna parte gentium præualeat:
& in oriente regum legibus imperet. Sine dubio il-
lic orta in perside a zoroastre ut inter auctores con-
uenit. Sed utrum unus hic tantum fuerit: an postea
& alius non satis constat. Eudoxus qui inter sapi-
entiæ sectas clarissimam utilissimamq; eam intelligi uo-
luit. zoroastrem hūc sex millibus annorum añ Platonis

LIBER

mortem fuisse prodidit. Sic & Aristoteles. Hermippus qui de tota ea arte diligentissime scribit: & uicies centū millia uersuum a zoroastre condita indicibus quoq; uoluminum eius positis explanauit. Etiam præceptorem a quo institutum diceret tradidit Agonacem. Ipsum uero quinq; millibus annorum ante troianum bellum fuisse. Mirum hoc in primis: durasse memoriam artemq; tā lōgo æuo commentarijs non intercidentibus. præterea nec claris nec continuis successionebus custoditam. Istos. n. quisq; communi auditu saltem cognitos habet: qui soli cognominantur. Apisforum & zaratum medos: babylo niūmq; Marmaridū: & arabem. Hippocū: assiriū uero zarmocnidam: quorū nulla extant monumenta. Maxime tamē mirū est in bello troiano tantū de ea arte silentium fuisse Homero: tātūq; operis ex eadez in Vlyxis erroribus: adeo ut totū opus nō aliūde cōstet. Siquidem pthea & sirenū cātus apud eum nō aliter itelligi uolunt. Circe utiq; & inferorum euocationem solum hac agi. Nec postea quisq; dixit: quonā mō uenisset telmessum religiosissimā urbē: q̄do trāsisset ad thessalas urbes: quarum cognomē diu optinuit in nostro orbe alienæ gentis Troianis itaq; tpibus quom Chironis medicinis cōtenta esset: solo Marte fulmināte. Miror equidez illis populis famā eius in tātum adhæsisse ut Menāder quoq; litterarum subtilitatibus peritus in eadē telmessō genitus thessalam cognominarit fabulā cōplexaz ambages fœminarum detrahētium luna. Orphea putarem e p̄p̄inquo primum intulisse ad uicinas usq; superstitiones: ac medicinæ p̄fectum: si nō ex persis ejset uis tota: i thraciāq; magica delata fuisset. Primus q̄ extet: ut equidē inuenio cōmētatus de ea erat Hosthanes. Xersē regē psarum bello: q̄dis grātiā intulit comitatus ac uelut semina artis

portetosa aspersisse obiter interfecto quacumq; cōmea-
uerat mundo. Diligentiores paulo ante hunc ponunt 30=
roastrē alium proconnesiū. Quod certū est: hic maxime
Hosthanes ad rabiē nō auiditatē modo scientiæ eius græ-
corum populos egit. Quāquā animaduertā summā lit-
terarū claritatē gloriāq; ex ea sciētia antiquitus & pe-
ne semper petita. Certe pythagoras. Empedocles. Demo-
critus Plato ad hāc discendā nauigauere: exilijs uerius
q̄ peregrinationibus susceptis. Hanc reuersi prædicane-
re: hanc in archanis habuere. Democritus Apollonicen
Captidenem & Dardanum e phœnice illustrauit uo-
luminibus Dardani e sepulchro eius petitis: suis uero ex
disciplina eorum editis. Quæ recepta ab alijs hominū
atq; transisse per memoriā æq; ac nihil in uita mirādū
est. Instantū fides istis fasq; omne deest: adeo ut ij qui
cætera de uiro illo probant hæc eius opera esse inficien-
tur. Sed frustra. Hunc enim maxime effixisse animis eā
dulcedinē constat. Plenumq; miraculi & hoc pariter
utraq; artes effloruisse. medicinā dico: magicēq; eadem
ætate illam Hipocrate: hāc Democrito illustratibus cir-
ca peloponnesiacū græciæ bellū: quod gestū est a trecen-
tesimo urbis nostre anno. Est & alia magices factio a
Mose etiānum: & Lotopea iudeis pendens: sed multis
mulibus annorū post zoroastrē. Tanto recentior est cy-
pria. Non leuē & Alexandri magni tēporibus auctori-
tatē addidit professione secundus Hosthanes comitatu
eius exornatus. Planeq; quod nemo dubitet orbē terrarū
peragranit. Extant itaq; & apud italas gētes uestigia
eius in. xij. tabulis nostris alijsq; argumētis: quæ priori
uolumine exposui. Dc. lvij. demū anno urbis Gn. Corne-
lio Lentulo. P. Licinio Crasso consf. senatusconsultū fa-
ctum est: ne homo immolaretur: palāq; in tempus siluit

EE

LIBER

sacri prodigiosi celebratio. Gallias utiq; possedit & qui
de ad nostrā memoriā. Nāq; Tiberij Caesaris principatus
sustulit druidas eorum: & hoc genus uatū medicorūq;
Quid ipsæ ego hanc memorem artem oceanum quoq;
trāsgressā: & ad naturæ inane peruectā in britanniā
quæ hodie eā attonite celebrat tantis cerimonijs: ut de-
disse persis uideri possit. Adeo ista toto mundo cōsen-
se re q̄q; discordi & sibi ignoto. Non satis extimari po-
test: quantū romanis debeatur: qui sustulere monstra: in
quibus hominem occidere religiosissimum erat: mandi-
uero etiam saluberrimum. Vt narrauit Hosthanes.

De speciebus magicæ artis: & Neronis: &
magorum detestatio. Ca. ij.

Pecies eius plures sunt: namq; & ex aqua:
s & a sphaeris: & ex aere: & stellis: & lu-
cernis ac peluibus: securibusq;: & multis
alijs modis diuina promittit: præterea umbrarū: infero-
rūq; colloquia. Quæ omnia ætate nostra princeps Ne-
roniana falsa q; cōperit. Quippe non citharæ tragicūq;
cantus libido illi maior fuit. Fortuna rerū humanarum
summa gestiente in profundis animi uitijs: primūq; im-
perare dijs concupiuit: nec quicq; generosius uoluit. Ne-
mo unq; illi artium ualidius fauit. Ad hæc non opes illi
defuere: nō uires: non discendi ingenium aliaq; non pa-
tiente mundo. Immensum & indubitatum exemplum
est falsæ artis: quā dereliquit Nero. Vtinamq; inferos
potius & quoscūq; de suspicionibus suis deos consu-
lisset q̄ lupanaribus atq; prostitutis mandasset inqui-
sitiones eas. Nulla profecto sacra barbari licet feri q; ri-
tus: non mitiora q̄ cogitationes eius fuissent. Sæuius sic
nos repleuit umbris. Sunt quædam magis perfugia ue-
luti lentiginem habentibus non obsequi numina ut cer-

ni non possint. Forte hoc in illo? Nihil membris defuit. Nam dies eligere certos liberum erat. Pecudes uero quibus non nisi ater colos esset: facile. Nam hominem immolare etiam gratissimū. Magus ad eum Tiridates uenerat: armeniacum de se triumphum afferens: & ideo provincijs grauis. Nauigare noluerat: quoniā expuere ī maria: alijsq; mortaliū necessitatibus uiolare naturā eam fas non putant. Magos secum adduxerat. Magicis etiam coenis eum initiauerat. Non tamen cum regnum ei daret hanc ab eo accipere artem ualuit. Proinde autē ita persuasum sit intestabilem: irritam: inanē esse habētem tamen quasdam ueritatis umbras: sed in ijs ueneficās artes pollere: non magicas. Querat aliquis quæ sint mentiti ueteres magi cū adolescentibus nobis uisus Ap- piō grāmaticæ artis pdiderit cynocephaliā herbā quæ in ægypto uocaretur osirites diuinā & cōtra oīa ueneficia. Sed si ea enueretur: statim eū qui eruiisset: mori. Sequē euocasse umbras ad percontandū Homerum: quā in patria quibusq; parentibus genitus esset. Non tamen ausus profiteri quod sibi respondisse diceret.

De talpis: & reliquæ medicīnæ per morbos digestæ in animalibus: quorum genera placida sunt aut fera.

Ca. iij

Eculiare uanitatis sit argumētū: q; animalīū p cunctōrū talpas maxime mirātur: tot modis a rerū natura dānatas cæcitatis perpetuæ tenebris etiamnū altis defossas: sepultisq; similes. Nullis æq; credūt extis. Nullū religionis capaciū indicāt animal. Vt si quis cor eius recens palpitansq; deuorarit: diuinationis & rerū efficiendarū euentus pmittāt. Dēte talpæ uinæ exēpto sanari dentiū dolores adalligato affirmant. Cætera ex eo animali placita eorū suis redde-

EE ij

LIBER

mus locis. Nec quicquid probabilius inueniretur quam muris
aranei moribus aduersari eas: quoniam et terram (ut dixi-
mus) orbitis depressam auersantur. Cæterum dentium
doloribus (ut idem narrant) medetur canum qui rabie per-
ferunt: capitum crematorum cinis sine carnibus instillatus
ex oleo cyprio per aurem cuius e parte doleant. Caninus
dens sinister maximus circumscarificato eo qui doleat:
aut draconis os e spina. Item enydridis. Est autem serpens
masculus et albus. Huius maximo dente circumscarifi-
cant. At in superiore dolore duos superiores adalligant:
e diuerso inferiores. Huius adipe perunguntur: qui cro-
codillum captant. Dentes scarificant et ossibus lacertæ
e fronte luna plena exemptis: ita ne terram attingant.
colluunt caninis dentibus decoctis in uino ad dimidias
partes. Cinis eorum pueros tarde dentientes adiuvat cum
melle. Fit eodem modo et dentifricium e caninis den-
tibus. Cinis e murino fumo inditus: uel iecur lacertarum
aridum. Anguinum cor si mordeatur aut alligetur efficax
habetur. Suntque inter eos qui muræ bis in mense inbeant
mandi: doloreque ita caueri. Vermes terreni decocti in
oleo infusi: auriculæ: cuius e parte doleant præstant
lenamentum. Eorundem cinis exesis dentibus coniectus
ex facili cadere eos cogit. Integros dolentes illitus inuat.
Comburi autem oportet in testa. Prosumt et cum mori
radice in aceto scyllite decocti: ita ut colluantur dentes.
Is quoque uermiculus qui in herba quæ ueneris labrum
appellatur: inuenitur canis dentium inditus mire pro-
dest. Nam crucæ brassicæ eius contactu cadunt et e ma-
lua cimices infunduntur auribus cum rosaceo. Arenulæ
quæ inueniuntur in cornibus cochlearum canis dentium
inditæ statim liberant dolore. Cochlearum inaniū cinis
cum mirra a gingiuis prodest. Serpentis cum sale in

olla exustæ cinis cum rosaceo in contrariam aurem infu-
sus. Anguinæ nervationis membrana cū oleo tædæq; resi-
na calefacta & auri alterutri infusa. Adijciunt aliqui
thus & rosaceū. Eademq; canis indita: ut sine molestia
cadant: præstat. Vanum esse arbitror canis ortu angues
cauda membranā exuere: quoniā neutrum in italia ui-
sum est. Multoq; minus credibile in tepidis regionibus
tam sero exui. Hanc autem uel inueteratā cum cera ce-
lerrime dentes euellere tradunt. Et dens anguium alli-
gatus dolores minuit. Sunt qui & araneū animal ipm
sinistra manu captum tritumq; in rosaceo: & in aurē
infusum: cuius a parte doleat pdesse arbitrentur. Offi-
culis gallinarū in pariete seruatis fistula salua adacto
dente uel gingiua scarificata: proiectoq; officulo statim
dolorem abire tradūt. Item fimo corui lana adalligato:
uel passerum cum oleo calfacto & proximæ auriculæ
infuso pruritus quidem intollerabilem facit. Et ideo
utilius est passeris pullorum sarmentis crematorum ci-
nerem ex aceto infricare.

Quomodo commendetur os: contra maculas faciei
& ad faucium uitia. Ca. iij.

Ris saporem mendari affirmant murino ci-
nere cum melle: si fricetur dentes. Admiserunt
quidam marathri radices. Penna uulturis. si
scalpantur dentes acidum halitum faciunt. Hoc idem
histrice pinna fecisse: ad firmitatem pertinet. Lingue
ulcera & labrorū hirundines in mulso decoctæ sanāt.
Adeps anseris aut gallinæ rimas. Oesypū cū galla ara-
neorum telæ candidæ: & quæ intra bulbos paruæ textū
tur. Si feruētia os intus exusserint: lactæ canino statim
sanabuntur. Maculas in facie oesypum cum melle cor-
sico: quod asperrimum habetur extenuat. Item scobem cu

EE iij

LIBER

tis in facie cum rosaceo impositum uellere. Quidam
 & butyrum addunt. Si uero uirilignes sint: fel ca-
 ninum prius acu compunctas. Liuentia & suggilla-
 ta pulmones arietum: pecudumq; in tenues confecti mē-
 branas calidi impositi: uel columbinum fimum. Cu-
 tem in facie adeps anseris: uel gallinæ custodit. Li-
 chenas & murino fimo ex aceto illinunt: & cinere
 herinacei ex oleo. In hac curatione prius nitro ex ace-
 to faciem foueri præcipiunt. Tollit ex facie uitia &
 cochlearum: quæ latæ & minutæ passim inueniun-
 tur cum melle cinis. Omnium quidem cochlearum ci-
 nis spissat: calfacit. smectica ui. Et ideo causticis com-
 miscetur psorisq; & lepris: & lentigini illinitur.
 Inuenio: & formicas herculaneas appellatas qui-
 bus tritis adiecto sale exiguo talia uitia sanentur. Bu-
 præstis animal est rarum in italia: similitimum scarabeo
 longipedi. Fallit inter herbas bouem maxime: unde &
 nomen inuenit deuoratumq; tacto felle: ita inflammat:
 ut rumpat. Hæc cum hircino seuo lichenas illita ex fa-
 cie tollit smectica ui: ut supra dictū est. Vulturinus san-
 guis cum chamaeleonis albæ: quam herbam esse dixi-
 mus: radice & cedria tritus contentusq; brassica le-
 pras sanat. Item pedes locustarum cum seuo hircino
 triti. Varos adeps gallinaceus cum cepa tritus & sub-
 actus utilissimum & in facie sæpe mel in quo apes
 sint emortuæ. Præcipue tamen faciem purgat: atq; eru-
 gat cygni adeps. Stigmata delentur columbino fimo ex
 aceto. Grauedinem inuenio finiri: si quis nares muri-
 nas osculetur. Vna & faucium dolor mitigatur fimo
 agnorum priusq; herbam gustauerint in umbra arefa-
 cto. Vna succo cochleæ acu transsfossæ illita: ut cochlea
 ipsa in fimo suspendatur. Hirundinū cinere cum melle.

Sic & tonsillis succurritur. Tonsillas & fauces lactis ouilli gargariſſatio adiuvat. Multipeda trita. Fimum columbinum cum paſſo gargariſſatum etiam cum fico arida: ac nitro impositum: extra asperitatem faucium: & distillationes leniunt. Cochlex coqui debent in lacte. de ptoq; tantum terreno conteri & in paſſo dari potui. Sunt qui astypaleicas efficacissimas putent: & in iis smegma earum. Lenit & gryllus infricatus. Aut si quis manibus quibus eum contriuerit: tonsillas attingat. Anginis felle anserino cum elaterio & melle citissime succurritur. Cerebro noctuæ cinere hirundinis ex aqua calida poto. Huius medicinae auctor est. Ouidius poeta. Sed efficaciores ad omnia quæ ex hirundinibus monstratur: pulli siluestrium. Figura nidorum eos deprehendit. Multo tamen efficacissime ripariarum pulli. Ita uocant in riparum cauis nidificantes: Sunt multi qui cuiuscumq; hirundinis pullum edendum censent: ne toto anno metuatur id malum. Strangulatos cum sanguine comburunt in uase: & cinerem cum pane aut potu dant. Quidam & mustellæ cineres pari modo ammiscunt. Sic & ad strumæ remedia. Dant & comitialibus quotidie potu. In sale quoq; seruante hirundines ad anginam una drachma bibuntur. Cui malo & nidus earum mederi dicitur potus. Millepedam illini anginis efficacissimum putant. Alij. xxi. tritas in aquæ mulsæ hemina dari per hirundinem: quoniam dentibus tactis nihil profunt. Tradunt & murem cum uerbenaca excoctum: si bibatur is loquor. remedio esse. Et corrigiam caninam ter collo circumdatam. Fimum columbinum uino & oleo permixtum. Cervicis nervis & opysthotono ex milui nido furculus uitis adalligatus auxiliari dicitur.

Ad strumas exulceratas: ad humerorum & præ

FE iiii

LIBER

Ca. v.

cordiorum dolores.

Trumis exulceratis mustellæ sanguis. Ipsa de
 s cocta in uino: non tamen sectis admouetur.

Aliunt & in cibo sumptaz idem efficere. Vel
 cineri eius sarmētis combustæ miscetur axungia. Lacer-
 tus uiridis adalligatur. Post dies. xxx. oportet alium ad
 alligari. Quidā cor eius in argento uasculo seruant. Ad
 foeminarum strumas ueteres cochleæ cum testa sua tu-
 sæ illinuntur: maxime quæ frutetis adhærent. Item ci-
 nis aspidum cum seuo taurino imponitur. Anguinis da-
 pes mixtus oleo. Item anguium cinis ex oleo illitus: uel
 cum cæra. Edisse quoq; eos medios absctis utrinq; extre-
 mis artibus aduersus strumas prodest. Vel cinerem bi-
 bisse in nouo fictili ita crematorum. Efficacius multo in-
 ter duas orbitas occisorum. Et gryllum illinire cum sua
 terra defossū suadent. Item finum columbarum per
 sese cum farina hordeacea: uel auenacea ex aceto. Talpæ
 cinere ex melle illinire. Alij iecur eiusdem cōtritum in-
 ter manus illinunt: & triduo non abluunt. Dexterum
 quoq; pedem eius remedio esse strumis affirmant. Alij
 præcidunt caput: & cum terra a talpis excitata tūsum
 digerunt in pastillos pyxide stagnæ: & utūtur ad om-
 nia quæ intumescunt: & quæ apostemata uocant: quæ-
 q; in ceruice sunt. Vesciq; suilla tunc uetant. Tauri uo-
 cantur scarabei terrestres Rhicino similes: nomen corni-
 cula dedere. Alij pediculos terræ uocāt. Ab iis quoq; ter-
 ram egestam illinunt strumis & similibus uitij: &
 podagris. Triduo non abluunt: prodestq; hæc medicina
 in annum. Omniaq; his ascribunt: quæ nos in gryllis ret-
 tulimus. Quidam & a formicis terra egesta sic utun-
 tur. Alij uermes terrenos totidem: quot sunt strumæ: ad
 alligāt. pariterq; cū iis arefcunt. Alij uiperā circa canis

ortū circūcidunt: ut diximus. Dein mediam comburūt:
Dein cinerem eum dant bibendum ter septenis diebus
quantum prahenditur ternis digitis. Sic strumis meden-
tur. Aliqui uero circūligant eas lino: quo praeligata in-
fra caput uipera pepēderat: donec exanimaretur. Et mil-
le pedis utūtur addita resinæ terebinthinæ parte quar-
ta. Quo medicamento omnia apostemata curari iubēt.
Humeri doloribus mustelæ cinis cum cera medetur. Ne
sint malæ hirsutæ formicarum oua pueris infricata præ-
stant. Item mangonibus: ut lanugo tardior sit pubescen-
tium sanguine e testiculis agnorum qui castrātur. Qui
euulsis pilis illitus & contra uirus proficit. Præcordia
uocamus uno nomine exta in homine: quorum & dolo-
re cuiuscunq; partis si catulus lactens admoneatur: ap-
primaturq; ijs partibus transire in eum morbus dicitur.
Idq; exenterato perfusoq; uino dephendi uitiato uisce-
re illo qd̄ doluerit hominis & obrui alijs religio est.
Ii quoq; quos meliteos uocamus: stomachi dolorem se-
dant applicati sæpius. Transireq; morbos ægritudine eo-
rum intelligitur: plerūq; & morte.

De pulmonum uitijs iecoris & sanguinis reiectio-
nibus.

Ca. vi.

p Vlmorum uitijs medentur & mures: maxi-
me africani detracta cute in oleo & sale de-
cocti: atq; in cibo sumpti. Eadem res & puru-
lentis uel cruentis excreationibus medetur. Præcipue ue-
ro cochlearum cibus stomacho. In aqua eas subferuesce-
ri intacto corpore earum oportet: mox in pruna torreri
nihil addito: atq; ita e uino garoq; sumi: præcipue afri-
canas. Nuper hoc compertū plurimis prodesse. Id quo-
q; obseruant: ut numero impari sumant. V uirus tamen ea-
rum grauitatem halitus facit. Prosunt & sanguinē ex-

LIBER

creatibus dempta testa trita in aquae potu. Laudatissimae aut sunt africanae ex ijs solitanae. Ex ijs olitanae: ashy paleicae. Siculae modicae: quoniam magnitudo duras facit: & sine succo. Balearicae: quas canaticas uocant: quoniam in speluncis nascuntur. Laudatae & ex insulis capreae. Nullae earum aut cibis gratae: neque ueteres: neque recetes. Fluminales & albae uirus habet: nec non siluestres: stomacho inutiles: alium solunt. Item omnes minutae. Contra marinae stomacho utiliores. Efficacissimae tamen in dolore stomachi. Laudatiores traduntur: quaecumque uina cum aceto denotatae. Praeterea sunt quae aceratae uocantur late multifariaeque nascentes: de quarum usu suis dicemus locis. Gallinaceorum uetris membrana inueterata & dispersa portioni distillationes pectoris: & humidam tussim: uel recetes rosta lenit. Cochleae crude tritae cum aquae tepidae cyathis tribus: si sorbeantur: tussim sedant. Distillationes sedant & canina cutis cuilibet digito circumdata. Iure pecudum stomachus recreatur. Iocinerum doloribus medetur mustella siluestris in cibo sumpta: uel iocinera eius. Item uiperam porcelli modo inassata. Suspiriosis multipede ita uenter septem in attico melle diluatur: & per harundinem bibatur. Omne enim uas earum nigrescit contactu. Quidam torret ex ijs sextarium in patina donec cadidae fiant. Tunc mel immiscet. Alii centipedam necant & ex aqua calida dari iubet. Cochleae in cibis: ijs quos lingit animus: aut quorum alienatur mens: aut quibus uertigines fiunt: ex passis cyathis tribus singulae contritae cum sua testa & calefactae in potu datae diebus plurimum nouem. Alii singulas primo die dedere: sequenti binas: tertio ternas: quarto duas: quinto unam. Sic & suspiria emendant: & uomicas. Esse aial locustae simile sine penis: quod tryxalis graeca uocatur: latinum nomen non habet. Aliqui arbitrantur auctores nec paucio-

res hoc esse qđ gryllus uocetur. Ex ijs uiginti torrerī in=
bet: ac bibi emulsa cōtra orthopnoeas: sanguinēq; ex=
puentibus. Est qđ cochleis illotis quibusdam ptropū in=
fundat: uel marinā aq; ita decoquat: & in cibo sumat:
aut si trita cū testis sumatur cū protropo. Sic & tussī
medetur: ac uomitas priuatiz sanāt melle ī quo apes sint
emortuæ. Sanguinē reijcientibus pulmo uulturinus uitigi=
neis lignis cōbustus: adiecto flore mali punici ex parte
dimidia. Item cotoneorū liliorūq; iisdē portionibus po=
tus mane atq; uesperī in uino si febris absit. Si minus: ex
aqua ī qua cotonea decocta sunt. Pecudis lyen recēs ma=
gicis pceptis super dolentem lyenem extenditur: dicente
eo: qui medeatur lyeni se remedium facere. Post hēc iubet
eum in pariete dormitorij eius tectoue includi: & obfi=
gnari annulo ter: nouiesq; carmen dici. Caninus si uiuen=
ti eximatur: & in cibo sumatur: liberat eo uitio. Quidā
recentem superilligant. Alij duorū dierū catuli ex aceto
scyllitico dant ignorantī fel: uel herinaei lyenem. Item
cochlearū cinerem cū semine lini & urticæ addito mel=
le: donec persanet. Eliberat & lacerta uiridis eo dolore
uiua in olla ante cubiculum dormitorij eius: cui mede=
tur suspensa: ut egrediens reuertensq; attingat manu. Ci=
nis e capite bubonis cum unguento. Mel in quo apes sunt
emortuæ. Araneus & maxime qui lycos uocatur. Vpu=
pæ cor: in lateris doloribus laudatur: & cochlearum ci=
nis in ptisana decoctarum: quæ & per se illinuntur. Ca=
nis rabiosi caluaria cinis potioni inspergitur. Lumborū
dolori stellio transmarinus capite ablato & intesti=
nis decoctus in uino cum papaueris nigri denarij pon=
dere dimidio eo succo bibitur. Lacertæ uirides decisis
pedibus & capite in cibo sumuntur. Cochleæ tres con=
tritæ cum testis suis atq; in uino decoctæ cum piperis

LIBER

granis. xv. Aquilæ pedes euellunt in aduersum a suffragi-
ne: ita ut dexter dexterae partis doloribus adalligetur: si-
nister leuæ. Multipeda quoq; etiã quam oniscus appel-
lauimus medetur denarij pondere ex uino cyathis duo-
bus pota. Vermen terrenum atillo ligneo ante fisso &
ferreo uincto impositum aqua excerpta perfudere & de-
fodere: unde effoderis magi iubent: mox aquã bibere at-
tillo: mire id prodesse ischiadicis: affirmantes.

Ad dysentericos & uentris mala re-
media.

Ca. vii

Dysentericos recreant femina pecudum decocta
cum lini semine aqua pota. Caseus ouillus ue-
tus. Seuum ouium decoctum in uino austero.
Hoc & ileo medetur. Et tussi ueteri. Dysentericis stellio
transmarinis ablatis intestinis & capite pedibusq; ac-
cute decoctusq; & in cibo sumptus. Cochleæ duæ cum
ouo utraq; cum putamine contritæ: atq; in uase nouo ad-
dito sale & passi cyathis duobus: aut palmarum succo
& aquæ cyathis tribus subferuefactis & in potu datis
profunt & combustæ ut cinis earum bibatur in uino
addito resinæ momento. Cochleæ nidæ de quibus dixi-
mus in africa maxime inueniuntur: utilissimæ dysenteri-
cis. Quinæ combustæ cum denarij pondere dimidij ac-
ciæ. Exq; eo cinere dantur cochlearia bina in uino myr-
te: aut quolibet austero cum pari modo calidæ. Quidam
omnibus africanis ita utuntur. Alij totidem africanas:
uel latas infundunt potius. Et si maior fluxio sit: addit
acaciã fabæ magnitudine. Senectus anguium dysenteri-
cis: & tanasmis in stagneo uase decoquitur cum rosa-
reo: uel si in alio cum stagno illinitur. Ius e gallinæ
ijsdem medetur: sed ueteris gallinæ uehementius. Sal-
sum ius aluum cit. Membrana gallinarum tosta & da-

ta in oleo ac sale celiacorum dolores mulat. Abstinere autem frugibus ante & gallinam & hominem oportet. Fimum columbinum tostum potumq; Caro palumbi i aceto decocta dysentericis & celiacis medetur. Turdus inassatus cum myrti baccis dysentericis. Item merula. Item medetur mel in quo sint immortuæ apes decoctum. Grauiſſimum uitium Apuleios appellatur. Huic resisti aiunt discripti uespertilionis sanguine. Etiam illi to uentre subuenire. Sistit aluum & cochlea sicut diximus in suspiriosis temperata. Item cinis earum quæ uiuæ crematæ sint potus ex uino austero. Gallinarum iecur assum cum uentriculi membrana: quæ abijci solet inueterata ammixto papaueris succo. Alij recentem torrent ex uino bibendam. Ius perdicum & per se uentri culus contritus ex uino nigro. Item palumbus ferus & e posca decoctus. Lyen pecudis tostus & in uino tritus. Fimum columbinum cum melle illitum. Ossifragi uenter arefactus & potus ijs qui cibos non conficiunt. utilissimus: uel si manu tantum teneant capientes cibum. Quidamq; adalligant ex hac causa: sed continuare non debent. Maciem enim facit. Sistit & anatum mascularum sanguis. Inflationem discutit cochlearum cibus. Tormina sanat lyen ouium tostus: atq; e uino potus. Palumbus ferus ex posca decoctus. Apodes ex uino. Cinis ibidis sine pennis crematæ potus. Quod præterea traditur in torminibus. Mirum est anate apposita uentri transire morbum: anatemq; emori. Tormina & melle curantur in quo sunt apes immortuæ decocto. Coli uitium efficacissime sanatur ab aue galerita assa in cibo sumpta. Quicquam in uase nouo cum plumis exuri iubent: conteri q; in cinerem: bibiq; ex aqua coctum cochlearibus ternis per quatrimum. Quidam cor eius adalligari femini. Alij

LIBER

recens repensq; adhuc deuorari. Consularis aspernatum domus est: in qua alter e fratribus colo liberatus est aut hac in cibo sumpta: & corde eius in ermilla aurea incluso: alter sacrificio quodam facto crudis laterculis, ad formam camini: atq; ut sacrum peractum erat obstructo sacello. Vnum est ossifrago intestinuz mirabili natura omnia deuorata conficienti. Huius partem extremam adaligatam prodesse contra colum constat. Sunt occulti interaneorum morbi: de quibus mirum proditur. Si catuli priusq; uideant applicantur triduo stomacho maxime ac pectori: & ex ore aegri suctum lactis accipiant transire uim morbi: postremo exanimari: dissectisq; palam fieri aegri causas. Mori & humari debere eos obrutos terra. Magi quidem uestertilionis sanguine contacto uentre in totum animu aueri dolorem tradunt. Aut in dolore si quis aquam per pedes fluentem haurire sustineat.

Ad calculos: & uesicae dolores testiuq; & unguinuz tumores: & ad panos. Ca. viii.

Vrino fimo contra calculos illinire uentrem m prodest. Herinacei carnem iucundam esse aiunt

si capite percusso uno ictu interficiatur priusq; in se urinam reddat. Eos qui carnem ederint stranguriae morbum contrahere minime posse. Haec caro ad hunc modum occisa stillicidia uesicae emendat. Item suffitus ex eodem. Quod si urinam in se reddiderint: eos qui carnem ederint: stranguriae morbum contrahere traditur. Iubet & uermes terrenos bibi ex uino aut passo ad comminuendos calculos: uel cochleas decoctas uti suspensiosis. Eisdem exemptis testis tritisq; tres in uini cyathis bibi: sequenti die duas: tertia die una: ut stillicidia urinae emendant. Testarum uero inanum cinere ad calculos pellendos. Item hydri iecur bibi. Vel cinerem scorpionum i pa

ne sumi: Vel si quis cum locusta edit. Lapillos quin i gal-
linaceorum uesica: aut in palumbinum uentriculo inue-
niantur conteri: & potioni inspergi. Item membranae
e uentriculo gallinae arida: uel si recens sit tostam. Fi-
mum quoque palumbum in faba sumi contra calculos
& alias difficultates uesicae. Similiter plumarum
cinerem palumbinum feroriam ex aceto mulso. Et in-
testinorum ex ijs cinerem cochlearibus tribus e nido hi-
rundinum. Gryllum dilutum aqua calida. Ossifragi ue-
ntrem arefactum. Turturis fimum in mulso decoctum: uel
ipsius decoctae ius. Turdos quoque edisse cum baccis myrti
prodest urinae. Cicadas tostas in patellis. Millepeda oni-
scon bibisse. Et in uesicae doloribus decoctum agnorum
pedum. Alum cit & gallinaceorum decoctum ius: &
acria mollit. Cit & hirundinum fimum adiecto melle
subditum. Sedis uitij efficacissima sunt oesypum. Qui-
dam adijciunt pompholigen: & rosaceum. Canini capi-
tis cinis senecta serpentis ex aceto si rhagades sint. Cinis
fimi canini candidi cum rosaceo. Aiuntque inuentum Ae-
sculapij esse. Et eodem uerrucas efficacissime tolli. Muri-
ni fimi cinis. Adeps cygni. Adeps bouis. Procidentia al-
ui succus cochlearum punctis euocatus irrita depellit.
Attritis medetur cinis muris siluatici cum melle uel he-
rinacei. uel uespertilionis. Et anserinus cum crebro &
alumine & oesypo. Fimum columbinum cum melle. Co-
dylomatis priuatim araneus dempto capite pedibusque i
fricatus. Ne acria perurant: adeps anserinus cum cera pu-
nica causa rosaceo. Adeps cygni. Haec & hemorrhoidas
sanare dicuntur. Ischiadicis cochleas crudas tritas cum
uino amineo & pipere potu prodesse dicunt. Laer-
tam uiridem in cibo ablati pedibus interaneis capi-
te. Sic & stellionem adiectis huic papaueris nigri

LIBER

obolis tribus. Ruptis conuulsis fel ouium cum lacte mu-
 lierum. Verendorum fornicationibus uerrucisq; mede-
 tur arietini pulmonis inassati sanies. Cæteris uitijs uel-
 lerum eius uel sordidorum cinis ex aqua. Senū ex omen-
 to pecudis & præcipue a renibus ammixto cinere pumi-
 cis ex sale. Lana succida ex aqua frigida. Carnes pecudis
 combustæ ex aqua. Mulæ ungularum cinis. Dentis cabal-
 lini contusi farina inspersa. Testibus uero farina ex ossi-
 bus canini capitis sine carne tussis. Si decidat testium al-
 ter: spumam cochlearum illitam remedio esse tradunt.
 Tetrīs ibi ulcēribus & manantibus auxiliantur canini
 capitis recentis cineres. Cochleæ latæ paruæ contritæ ex
 aceto uel cinis eius. Mel in quo apes sunt emortuæ cuꝝ re-
 sina. Cochleæ nudæ quas in africa gigni diximus tritæ
 cum thuris polline & onorum albo. xxxq; die resoluūt.
 Aliqui pro thure bulbū ammiscent. Hydrocælicis stellio-
 nes mire prodesse tradūtur capite pedibus interaneisq;
 demptis: reliquum corpus inassatum. In cibo id sæpius
 datur. Sicut ad urinae incontinentiam. Caninū adipem
 cū alumine scisso fabæ magnitudine. Cochleas africanas
 cū sua carne & testa crematas poto cinere. Anserū triū
 linguas inassatas in cibo huius rei auctor est Anaxilaus.
 Panos aperit senū pecudū cū sale tosto. Murinū finum
 ammixto thuris polline: & sandaracā imposita discus-
 tit. Lacertæ cinis: & ipsa diuisa imposita. Item multipe-
 da contrita: ammixta resina terebinthina ex parte ter-
 tia. Quidam & sinopidem ammiscent: cochleæ contu-
 sæ & per se cinis inaniū cochlearū cæxæ mixtus discus-
 soriā uim habet. Fimū colūbarū per sese: uel cū farina
 hordeacea: aut auenacea illitū. Cantharides mixta calce
 pānos scalpelli uice auferūt. Inguinū tumorem cochleæ
 minutæ cū melle illitæ leniūt. Varias ne nascantur: lacr

ta sanguine pueris crura ieiunis a ieiuno illinuntur.

Ad podagras: & articularum dolores. Ca. ix.

P Odagras lenit oesypum cū lactæ mulieris et
cærussa. Fimū pecudū quod liquidū reddunt.

Pulmones pecudū. Fel arietis cum seuo muris
dissecti impositi. Sanguis mustellæ cū plātagine illitus
& uinæ cōbustæ cinis ex aceto & rosaceo si penna il-
linatur. V el si cæra & rosaceum ammisceatur fel cani-
num ita ne manu attingatur: sed penna illinatur. Fimū
gallinarū: uermiū terrenorū cinis cū melle: ita ut tertio
die soluantur. Alij ex aqua illinire malūt. Alij ipso ace-
to mensura cum mellis cyathis tribus: pedibus ante ro-
saceo perunctis. Cochleæ latæ potæ tollere dicūtur pedū
& articularū dolores. Bibuntur autē binæ in uino tri-
tæ. Eadem illinūtur cum helxines herbæ succo. Quidā
ex aceto intrinxisse cōtenti sunt sale. Quidā sale cū uipe-
ra crematis in olla noua & sæpius sumptis aiunt po-
dagra liberari. V tile esse & adipe uiperino pedes per-
ungi. Et de miluo affirmant: si inueterato tritoq; quan-
tū tres digiti capiant bibatur ex aqua. Aut si pedes san-
guinem cū urtica uel pennis eorū cū primū nascentur:
trititis cū urtica. Quin & fimus eorū articularibus do-
loribus illinitur. Item cinis mustellæ aut colchlearū et
cū amylo uel tragacantho. Incussos articulos aranei te-
læ cōmodissime curant. Sunt qui cinere earū uti malint
sicut fimi colūbini cinere: cū polenta & uino albo. Ar-
ticulis luxatis præsentaneū est & seuū pecudis cum ci-
nere & capillo mulierum. Pernionibus quoq; imponi-
tur seuū pecudū cum alumine. Canini capitis cinis aut
fimū muriū. Quod si putrida sint ulcera cæra ad cica-
tricē perducūt: uel gryllorū crematorū fauilla ex oleo.
Itē muris siluatici cū melle. Vermium quoq; terrenorū

cum oleo uetere. Et cochleæ quæ nudæ inueniuntur. Vlcera omnia pedum sanat cinis earum quæ uiuæ combustæ sint. Fimiꝫ gallinacei cinis exulcerationes columbini fimi cinis ex oleo. Attritus etiã calciamentorũ ueteris soleæ crematæ cinis. Agninus pulmo & arietis sanant. Dentis caballini cõtusi farina priuatim subleuat. Lacertæ uiridis sanguis subtritus & hominũ & iumentorum pedes sublitus sanat. Clauos pedũ urina muli mulæue cum luto suo illita. Fimũ cuiũ. Iecur lacertæ uiridis uel sanguis: flocco impositus. Vermes terreni ex oleo. Strellionis caput cum uiticis pari modo tritum ex oleo. Fimũ columbinũ decoctum ex aceto. Verrucas uero omniũ generum urina canis recens cum suo luto illita. Fimi canini cinis cum cera. Fimum ouium. Sanguis recens murinus illitus: uel ipse mus diuulsus. Herinacei fel Caput lacertæ uel sanguis uel cinis totius. Membrana senectutis anguium. Fimum gallinaceum cum oleo & nitro. Cantharides uua taminia intritæ exedunt. Sed ita erosas alijs quæ ad persananda ulcera monstrauimus curari oportet.

Remedia aduersus morbos toti corpori.

CA. X.

Vnc autem reuertemur ad ea quæ totis corporibus medenda sunt. Fel canis nigri masculi amuletum esse magi dicunt domus totius. Suffitæ eo purificatæue contra omnia mala medicamenta. Item sanguine canis respersis parietibus: genitaliꝫ eius sub limine ianuæ defosso. Minus mirentur hæc qui sciunt foedissimum animalium quantum magnificent rhicinum: quoniã uni nullus sit exitus saginæ nec finis alia quam morte: diuitis in fame uiuenti. Septennis ita diebus durasse tradunt. At in facietate

paucioribus dehiscere. Sunt qui hunc ex aure sinistra canis omnes dolores sedare adalligatum. Funditij in augurio uitalium habent. Nam si æger ei respondeat qui intulerit a pedibus stãti: interrogãtiq; de morbo spem uitæ certam esse. Morituum nihil respondere. Adijciunt ut euellatur ex aure leua canis: cui non sit alius quam niger color. Nigidus fugere tota die canes conspectum eius qui e sue id animal euellerit scriptum reliquit. Rursus magi tradunt lymphatos sanguinis talpæ aspersu resipiscere. Eos uero qui a nocturnis dijs fauoribusq; agitentur: draconis lingua & oculis & felle: intestinisq; in uino & oleo decoctis: ac sub diuo noctu refrigeratis perunctos matutinis uespertinisq; liberari perfrictionibus. Remedio esse tradit Nicander amphysbenam mortuam adalligatam uel pellem tantum eius. Quinimo arbori quæ cadatur adalligata non algere cædentes: faciliusq; succidere. Itaq; sola serpentium frigori se committit prima omnium procedens & ante cuculi cantum. Aliud est cuculo miraculum: quo quis loco primum audiat alitem illam: si dexter pes circumscribatur: ac uestigium id defodiatur: non gigni pulices ubicunq; spargatur. Paralysis cauentibus pingua glirium decoctorum & soricum utilissima tradunt esse. Millepedas aut in anguinis diximus potas. phthisin sentientibus lacertam uiridem decoctam in uini sextarijs tribus ad cyathum unum singulis cochlearibus sumptis per dies: donec cõualescant. Cochlearum cinerẽ potum in uino. Comitialibus morbis oesypum cum mirrhæ momento & uini cyathis duobus dilutum magnitudine nucis auellane a balneo potum. Testiculos arietinos inueteratos tritosq; dimidio denarij pondere in aqua uel lactis asini hemina. In

LIBER

terdicitur uini potus quinis diebus ante & postea. Magnifice laudatur et sanguis pecudum potus. Item fel cum melle precipue agnini. Catulus lactes sumptus absciso capite pedibusque ex uino et myrrha. Lyen mulæ potus in oxymelite cyathis tribus. Stellionis trasmarini cinis potus in aceto. Tunicula stellionis quā eodem modo ut anguis exiit pota. Quidā et ipm harundine exuete ratum inueteratūque bibedū dedere. Alij in cibo in ligneis uerbis inassatū. Operæptiū quō precipiatur scire cū exiitur membranā hyberna alias deuoranti eam: quoniā nullū aīal fraudulentius inuidere hoī tradunt. Inde stellionū nomē aiunt in maledictum traslatum. Obseruat cubile eius æstatibus. Est autē in locis hostiorum fenestrarūque aut cameris sepulchrisue. Ibi uere incipiente fissis harundinibus textas opponunt casas quarū angustis etiā gaudet: eo facilius exuens circumdatū torporē. Sed eo derelicto nō potest remeare. Nihil ei remedio in comitialibus morbis pfertur. Prodest et cerebrū mustellæ inueteratū potumque: & iecur eius. Testiculi: uuluaque aut uentriculus inueteratus cum coriandro: ut diximus: itē cinis. Siluestris uero tota in cibo sumpta. Eadē omnia prædicantur ex uipera. Lacerta uiridis cum condimentis quæ fastidium abstergat: ablatis pedibus et capite. Cochlearū cinis addito semine lini & urticæ cū melle inunctos sanat. Magis placet draconis cauda in pelle dorcadis alligata ceruinis neruis. Vel lapilli e uentre pullorum hirundinum sinistro lacerto annexi. Dicuntur enim excludo pullo lapillum dare. Quod si pullus is detur incipienti in cibo: quem primum peperit: cum quis primum tentatus sit: liberatur eo malo. Postea medetur hirundinum sanguis cum thure: uel cor recens deuoratum. Quin & e nido earum lapillus impositus recreare di-

citur confestim: & alligatus perpetuo tueri. Prædica-
tur & iecur milui deuoratum: & senectus serpentium
diebus potum. Cor pulli ulturini adalligatum. Sed &
ipsum uulturem in cibo dari iubent: & quidem satiati
humano cadauere. Quidam pectus ei bibendum censent
& in cerrino calice. Aut testes gallinacei ex aqua: &
lacte antecedente quinq; dierum abstinentia uini ob id
inueteratos. Fuere & qui. xx. unam muscas ruffas: &
quidē emortuas i potu darēt: ifirmioribus pauciores.

Contra morbum regium: & freneticos: & contra
febres: & hydropicos.

Ca. xi.

Orbo resistunt regio sordes aurium: aut man-
m marum pecudis denarij pondere cū myrrhæ
momento & uini cyathis duobus. Canini ca-
pitis cinis in mulso. Multipeda in uini hemina. Vermes
terreni in aceto mulso cum myrrha: Gallina si sit luteis
pedibus prius aqua purificatis: dein collutis uino quod
bibatur. Cerebrum perdicis: aut aquilæ in uini cyathis
tribus. Cinis pulmarum aut interaneorum palumbi: sed
in mulso ad cochlearia. tria. Passerum cinis sarmētis cre-
matorum cochlearibus duobus in aqua mulsa. Avis iſte-
rus uocatur a colore: quæ si spectetur. sanari id malū tra-
dunt: & auem mori. Hanc puto latine uocari galgulū.
Phreneticis prodesse uidetur pulmo pecudū calidus cir-
ca caput alligatus. Nam non modo muris cerebrum da-
ri potui ex aqua: aut cinerem mustellæ: uerumetiam in-
ueteratas herinacei carnes quis possit furenti etiam si
certa sit medicina? Bubonis quidem oculorum cinerem i-
ter ea quibus prodigiose uitam ludificantur: acceperim
Præcipueq; febrium medicina placitis eorum renūciat.
Nāq; & in xij. signa digessere eam sole transmeāte: ite-
rumq; luna: quod totum abdicandum paucis exemplari

FF iij

LIBER

bus docebo. Siquidē crematis tritisq; cum oleo perungē
iubēt ægros cum geminos transit sol: cristis: & auribus
& unguibus gallinaceorū. Si luna rasis barbis eorum.
Si uirginē alteruter hordei granis. Si sagittariū uesper-
tilionis alis. Si leonē luna tamaricis frōde: & adijciūt
fatinae. Si aquariū e buxi carbonibus tritis. Ex istis con-
fessa aut certe uerisimilia ponemus: sicut & lethargū
olfactorijs excitari. Inter ea fortassis mustellæ testicu-
lis inueteratis: aut iocinere usto. Tis quoq; pulmonē pe-
cudis calidū circa caput adalligari putāt utile. In quar-
tanis medicina clinice prope modū nihil pollet. Quam-
obrem plura eorū remedia ponemus. Primūq; eum quē
adalligari iubent puluerē: in quo se accipiter uolutaue-
rit lino rutilo in linteolo. Canis nigri dentē lōgissimū.
Pseudosphecen uocant uespam: quæ singularis uolitat.
Hanc sinistra manu apprehensam subnectūt. Alij uero
quam quis eo anno uiderit primam. Viperae caput ab-
scisum in linteolo: uel cor uiuentis exemptum. Muris ro-
stellum auriculasq; summas roseo panno: ipsumq; di-
mittūt. Lacertæ uiridis uiuæ dextrum oculum effosum
mox cum capite suo deciso in pellicula caprina. Scarab-
beus qui pilulas uoluit. Propter hunc ægypti magna
pars scarabecos inter numina colit curiosa. Appionis
interpretatione qua colligit solis operum similitudi-
nem huic animali esse ad excusandos gentis suæ ritus.
Sed & alium adalligant magi cui sunt cornicula re-
flexa sinistra manu collectum. Tertium qui uocatur
fullo albis guttis dissectum utriq; lacerto adalligant.
Cætera sinistro: cor anguinum sinistra manu exem-
ptum uiuentibus. Scorpionis caudæ quattuor articu-
los cum aculeo panno nigro: ita ut nec scorpionem di-
missum: nec eum qui alligauerit: uideat æger triduo.

Post tertium circūitum id condat. Erucam in linteolo
ter lino circūdant totidem modis ad singulos dicentes:
quare faciant: qui medebuntur. Limacem in pelliculam
uel quattuor limacum capita præcisa harundine. Multi
pedam lana inuolutam. Vermiculos ex quibus tabani fi
unt: anteq̃ pennas germinent. Alios e spinosis frutetis la
nuginosos. Quidam ex illis quaternos inclusos inglādis
nucis putamine adalligant. Cochleasq; quæ nudæ inue
niuntur. Stellionem inclusum capsulis subiiciunt capitū
et sub decessu febris emittunt. Deuorari autem iubent
cor mergi marini sine ferro exemptum: inueteratumq; cō
teri: et in calida aqua bibi. Corda hirundinum cū mel
le. Alij finum drachma una in lactis caprini: uel ouil
li: uel passo cyathis tribus ante accessiones. Sunt qui to
tas censeant deuorandas. Aspidis cutem pondere sexta
parte denarij cū piperis pari modo parthorū gentes in
remediū quartanæ bibunt. Chrysippus philosophus tra
didit phryganion adalligatum remedio esse quartanis.
Quod esset aial: nec ille descripsit: nec nos inuenimus q̃
nouisset. Demonstrādū tñ fuit a tā graui auctore dictū:
si cuiusq; cura efficacior esset ad inquirendum. Cornicis
carnes esse: et nidū illinire in longissimis morbis utilis
finum putant. Et in tertianis fiat potestas experiendi:
quoniā miseria copia spei detecto: an ne aranei quē lycū
uocāt tela cū ipso specu toto resina cæraq; iposita utrisq;
t̃pribus et frōti p̃sit. Aut ipse calamo adalligatus: qua
liter et alijs febribus p̃desse traditur. Itē lacerta uiri
dis adalligata uiua i eo uase: quo cibū capiat. Quo gñe
et reciduas frequēter abigi affirmāt. Hydropicis oesy
pum ex uino addita myrrha modice potui datur nucis
auellane magnitudine. Aliqui addunt et anserinum
adipem et oleum myrteum. Sordes ab uberibus ouium

LIBER

eundem effectum habent. Item carnes inueterata herinacei sumptæ. Vomitus quoq; canum illitis uetri: aqua trahere promittitur.

Ad ignem sacrum: ad carbunculos furunculos ambusta neruorumq; contractiones. Ca. xij.

i Gni sacro medetur oesypum cum pompholyge & rosaceo. Rhicini sanguis. Vermes terreni ex aceto illiti. Gryllus contritus in manibus. Quo gñe pstat: ut qui id fecerit anteq̃ incipiat uitium toto eo anno caret. Oportet at eū ferro cū terra cauernæ suæ tolli. Adeps anseris. Vipæ caput aridū asservatū & cōbustū dein ex aceto ipositū. Senectus serpentiū ex aqua illita a balneo cum bitumine & seuo agnino. Carbunculus fimo columbino deletur per se illito: uel cum lini semine ex aceto mulso. Item apibus quæ in melle sunt i mortuæ impositis. Polentaq; imposita: inaspera si in uerendis sit: cæterisq; ibi ulceribus occurrit e melle oesypū cum palumbi squamis. Item fimum pecudum incipientibus carbunculis. Tubera & quæcunq; moliri opus sit: efficacissime anserino adipe curantur. Idem præstat & gruum adeps. Furunculis mederi dicitur araneus si priusq̃ nominetur sit impositus: & tertia die solutus. Mus saraneus pendens enecatus: sic ut terram nec postea attingat: ter circumdatus furunculo toties expuētibus medente & cui medebitur. Ex gallinaceo fimo quod ē rufum maxime recens illitum ex aceto. Vetriculus ciconiæ in aquam decoctus. Muscæ impari numero infricatæ digito medico. Sordes ex pecudum auriculis. Seuum ouium uetus cum cinere e capillis mulierum. Seuum arietis cum cinere punici & salis pari pondere. Ambustis capitum canis cinis medetur. Item glyrium cum oleo. Fimum ouium cum cæra commixtum. Murium cinis & co-

chlearum. Eoq; sic ut ne cicatrix quidem appareat. Item
 adeps uiperinus. Fimi columbini cinis ex oleo illitus
 cyprino. Nernorum nodis medetur capitis uiperini ci-
 nis ex oleo cyprino illitus. Terreni uermis cinis cum mel-
 le illitus: etiam dolores tollit. Item amphibena mortua
 adalligata. Adeps uulturinus cū uentre arefactus: contri-
 tusq; cū adipe suillo inueterato. Cinis e capite bubonis i
 mulso potus cū lilij radice si magis credimus. In contra-
 ctione neruorum caro palumbina in cibis prodest & in
 ueterata. Herinaei spasticis. item mustellæ cinis. Serpen-
 tiū senectus in pelle taurina adalligata spasmos fieri p
 hibet. Opisthotonicis milui iecur aridum tribus obolis i
 aquæ mulsæ cyathis tribus potū. Reduias & quæ i di-
 gitis nascūtur pterygia tollunt canini capitis cinis aue-
 uulua decocta in oleo super illito butyro ouillo cū melle
 Item folliculus cuiuslibet animalis fellis. Vnguim sca-
 briciam cantharides cum picæ tertio die solutæ: aut lo-
 custæ frictæ cum seuo hircino. Pecudum seuum. Aliqui
 miscent uiscum & portulucam: uel aris florem. ita ut
 tertio die soluant.

Ad sanguinem sistendum: & tumores uulne-
 rū: ulcera: uulnera: & alia mala ex animalibus
 remedia:

Ca. xij.

Anguinē sistit e naribus seuū ex omento pecu-
 dū. item coagulū ex aqua maxime agninū sub-
 ditū uel ifusum etiā si alia nō profint. Adeps
 anserinus cū butyro pari pondere pastillis ingestus. Ci-
 nis cochlearū terrenarū. Sed & ipsæ extractæ testis. E
 naribus fluentes sanguinē sistūt cochleæ cōtritæ frōti il-
 litæ. Aranei telæ suppositæ. Gallinæ crebellū: uel san-
 guinis profluvia a cerebro. itē colūbinus sanguis ob id
 seruatus concretusq; . Si uero ex uulnere immodice flu-

LIBER

at fimi Caballini cum putaminibus ouorum: cremati cinis impositus mire sistit. Et uulneribus medetur oesypium cum hordei cinere & erugine æquis partibus. Ad carcinomata ac serpentia quoque ualet. Erodit & ulcerum margines. Carnesque quæ excrescunt: ad æqualitatem redigit. Explet quoque: & ad cicatrice perducit. Magna uis & in cinere pecudum fimi ad carcinomata addito vitro aut cinere ex ossibus feminum agnorum: maxime in ijs ulceribus quæ cicatricem non trahunt. Magna & pulmonibus præcipue arietum. Excrescentes carnes in ulceribus ad æqualitatem efficacissime reduciunt. Fimo quoque ipso ouium sub testa calefacto & subacto tumor uulnerum sedatur. Fistulæ purgantur sananturque. Item epinyctides. Summa uero uis in canini capitis cinere. Excrescentia omnia spodij uice erodit ac persanat. ite murino fimo eroduntur. itemque mustellæ fimi cinere. Duriciæ etiam in alto ulcerum & carcinomata persequitur multipeda trita: admixta refina terebinthina & sinopide. Eademque utilissima sunt in ijs ulceribus quæ uermibus periclitantur. Quin & uermium ipsorum genera mirandos usus habent. Cosses qui in ligno nascuntur sanant ulera omnia. Nomas uero combusti cum pari pondere anisi & ex oleo illiti. Vulnera recentia cõglutinant terreni: adeo ut neritos quoque abscissos illitis solidari infra septimum diem Democritus persuaserit. Itaque emelle seruandos censet. Cinis eorum margines ulcerum duriores absumit cum pice liquida uel simbio melle. Quidam arefactis in sole ad uulnera ex aceto utuntur: nec soluant nisi biduo intermisso. Eadem ratio & terrenarum cochlearum est: quæ exemptæ tusæque & impositæ: recentia uulnera cõglutinant: & nomas sistunt: quæ non adherent. Herpes quoque animal a græcis uocatur:

quo præcipue sanatur quæcūq; serpunt. Cochleæ quoq;
profunt cum testis suis tuscæ cū myrrha quidem & thu-
ra etiam p̄cisos nervos sanare dicuntur. Draconum quoq;
adeps siccatus in sole magnopere prodest. Item gallina-
ti cerebrum recentibus plagis sale uiperino in cibo sum-
pto. Tradūt & ulcera tractabiliora fieri: & sanari cele-
rius. Antonius musa medicus cum incidisset insanabilia
ulcera: uiperas edendas dabat: miraq; celeritate persana-
bat. Tryxallidum cinis margines ulcerum dueros aufert
cum melle. Item fimus colūbinus cum arsenico & mel-
le ea quæ erodenda sunt. Bubonis cerebro cum adipe an-
serino mire uulnera dicuntur glutinari: quæ uocantur ca-
coethe. Cinis etiam feminum arietis cum lacte muliebri
diligenter prius elutus linteolis sanat. V lula quoq; auis
cocta in oleo cui liquato misetur butyrum ouillum &
mel: ad ulcera sananda ualet. V lcerum labra duriora
apes in melle emortuæ emolunt. Et elephantiosin san-
guis & cinis mustellæ. Verberum uulnera atq; ui-
bices pellibus ouium recentibus impositis obliteran-
tur. Articulorum fracturis cinis feminum pecudis pecu-
liariter medetur. Efficacius cum cera. Idem medicamen-
tum fit ex maxillis simul ustis: cornuq; æruino: &
cera mollita rosato. Ossibus fractis caninum cerebrum
linteolo illito superpositis lanis: quæ subinde subfun-
dantur fere quattuordecim diebus solidat. Nec tardius
cinis siluestris muris cum melle: aut cum uermium
terrenorum cinere. Qui etiam ossa extrahit. Cicatri-
ces ad colorem reducit pecudis pulmo præcipue ex arie-
te seuum ex nitro. Laertæ uiridis cinis. Vernatio an-
guinum ex uino decocta. Fimum columbinum ex melle.
Item uutiligines albas ex uino. Et cantharides ad uutili-
ginem cum rutæ foliorum duabus partibus in sole:

LIBER

donec formicet cutis: tollerandæ sunt. Postea fouere: oleo
q; perungere necessarium: iterumq; illinire: idq; diebus
pluribus facere cauentes exulcerationem altam. Ad eas-
dem uutiligines: & muscas illini iubent cum radice lapa-
thorum. Gallinarum fimum candidum seruatur in oleo
ueteri cornea pyxide. Vespertilionum sanguinem. Fel he-
rinacei ex aqua. Ad scabiem uero bubonis cerebrum cum
aphronitro. Sed ante omnia sanguis caninus. Sedat pru-
ritum cochleæ minutæ latæ contritæ illitæ. Harundines
& tela quæq; alia extrahenda sunt corpori: euocat mus
dissectus impositus. Præcipue uero lacerta dissecta: uel ca-
put eius tantum contusum cum sale impositum. Cochleæ
ex ijs quæ gregatim folia sectantur contusæ impositæq;
testis: & eæ quæ manduntur exemptæ testis. Sed cū le-
poris coagulo efficacissimæ. Ossa anguim eundem cum
coagulo cuiuscunq; quadrupedis intra tertium diem ap-
probant effectum.

Ad muliebria mala medenda: & conceptus matu-
randos. Ca. xiiij.

Audantur & cantharides tritæ cum farina
L hordeacea. Muliebribus malis membranae a
partu ouium proficiunt: sicut in capris rettuli-
mus. Fimum quoq; pecudum eisdem usus habet. Locusta-
rum suffitu stranguriæ maxime mulierum iuuantur. Gal-
linaceorum testes subinde si a conceptu edat mulier: ma-
res in utero fieri dicuntur. Partus conceptos histrici cinis
potus continet. Maturat caninum lac epotus. Euocat
membranae anum secundis: si terram non attigerit. Lū-
bos parturientium potus lactis. Fimum murinum aqua
pluuia dilutum mammas mulierum a partu tumes-
centes reficit. Cinis herinaceorum cum oleo perunctatus cu-
stodit partus contra abortus. Facilius enituntur quæ fi-

num anserinum cum aquæ cyathis duobus sorbuere. Aut
ex utriculo mustellino per genitale effluentes aquas. Ver
mes terreni illiti in ceruicis & scapulas: ne nerui doleant
prestant. Gravidis secundas pellunt in passo poti. Idez
per se impositi: mammarum suppurationes concoquunt
& aperiunt: extrahuntq;: & ad cicatricem perducunt.
Lac deuocant poti cum mulso. Inueniuntur & in gra
mine uermiculi qui alligati collo continent partum. De
trahuntur autem sub partu: alias eniti non patiuntur.
Cauendū etiam ne in terram ponantur. Conceptus quo
q; causa dantur in potu quini aut septeni. Cochleæ in ci
bo sumptæ acelerant partum. Item conceptum imposi
tæ cum croco. Eadem ex amylo & tragacantho illitæ p
fluuia sistunt. Prosunt & purgationibus sumptæ in ci
bo: & uulnam auersam corrigunt cum medulla ceruina
ita ut uini cochleæ denarij pondus addatur & cyperi.
Inflationes quoq; uulnarum discutiunt exemptæ testis:
tritæq; cum rosaceo. Ad hoc astypaleicæ maxime eligun
tur. Alio modo africana binæ cum fœnogræco quod tri
bus digitis capiatur additis mellis cochlearibus quattu
or. Illinuntur aluo prius irino succo perunctæ. Sunt &
minutæ longæq; candidæ cochleæ passim oberrantes. Eæ
aresfactæ sole in tegulis: tuscæq; in farinam miscentur lo
mento æquis portionibus. Candoremq; & leuorem cor
pori afferunt. Scabendi desideria tollunt minutæ & la
tæ cum polenta. Viperam mulier prægnans si transcen
derit: abortum faciet. Item amphibenam mortuam dū
taxat. Nam uiuam habentes in pyxide impune transeunt
etiam si mortua sit. Atq; adseruata partus faciles præ
stat uel mortua. Mirum si non adseruatam transcenderit
grauida: innoxiam fieri: si protinus transcendat adserua
tam. Anguis inueterati suffitus menstrua adiuvant. An

LIBER

guum senectus adalligata lumbis faciliores partus facit
protinus a puerperio remouenda. Dant & in uino bi-
bendam cum thure. Aliter sumpta abortum facit. Bach-
lus quo angui rana excussa sit: parturiētes adiuuat. Try-
xalidum cinis illitus cum melle purgationes. Item ara-
neus qui filum deducit ex alto: capi debet manu caua tri-
tusq; admoueri. Quod si redeūtem præhenderit inibe-
bit idem purgationes. Lapis aetites in aquilæ repertus
nido custodit partus contra omnes abortuū insidias. Pē-
na uulturina subiecta pedibus adiuuat parturiētes. Oū
corui grauidis cauendum constat: quoniam transgressus
abortus asperos facit. Fimum accipitris in mulso potum
uidetur fœcundas facere. Vuluarum duricias & colle-
ctiones adeps anserinus: aut cygni emollit. Mammæ a
partu custodit adeps anseris cū rosato & araneo. Phry-
ges & lycæones mammis puerperio uexatis iuenero oti-
dum adipem utilem esse: & ijs quæ uulua strangulen-
tur: & blattas illinunt. Quorum perdicis putaminum
cinis cadmiæ mixtus & cæra stantes mammæ seruat.
Putant & ter circumdatas ouo perdicis non inclinari.
Et si sorbeantur eadem: fœcunditatem facere: lactis quo-
q; copiam. Cum anserino adipe perunctis mammis: do-
lores minuere. Molæ uteri rumpere. Scabiem uuluarum
sedare: si cum cimicæ trito illinantur. Vespertilionis san-
guis psilothri uim habet: sed malis puerorum illitus nō
satis proficit nisi erucæ uel cicutæ semen postea induca-
tur. Sic enim aut in totum tolluntur pilæ: aut non exce-
dunt lanuginem. Idem & cerebro eorum profici pu-
tant. Est autem duplex: rubens utiq; & candidum.
Aliqui sanguinem & iecur eius ammiscant. Quidaz
in tribus heminis olei discoquant uiperam exemptis
ossibus & psilothri uice utuntur ciuilsis prius pilis:

quos renasci nolunt. Fel herinacei psilothrum est utiq;
mixto cerebro uestertilionis & lacte caprino. Item per
se cinis cū lacte canis primi ptus euulsis pilis quos renas-
ci nolunt: uel nōdūz natis punctis pibus: alij nō surgūt
Idem euenire traditur sanguine rhicini euulsi cani. Item
hirundinino sanguine uel felle.

Promiscuæ medicinae.

Ca. xy.

Vis formicarum supercilia denigrari cū mu-
scis tritis tradūt. Si uero oculi nigri nascenti-
um placeant: foricem pręgnanti edendū. Ca-
pilli ne canesant: uermium terrenorum cinere præstari
admixto oleo. Infantibus qui lacte concreto uexantur:
præsidiū est anguinum coagulum ex aqua potum. Aut
si uitium coagulato lacte acciderit: discutitur coagulo ex
aceto dato. Ad dentitionem cerebrum pecoris utilissimū
est. Ossibus in canino fimo inuentis adustio infantium:
quæ uocatur siriasis adalligatis emendatur. Rami-
ces infantium lacertæ uirides admotæ dormienti-
bus morsu emendantur. Postea harundini adalli-
gatæ suspenduntur in fumo. Traduntq; pariter cum
ea expirante sanari infantem. Cochlearum salina il-
lita infantū oculis: palpebras corrigit: gignitq;. Ramico-
sis cochlearū cinis cū thure ex oui albi succo illitus per
dies. xxx. medetur. Inueniūtur ī corniculis cochlearū hā-
renaceæ duritiæ. Eæ dētitionez facilez p̄stāt adalligatæ.
Cochlearū inaniū cinis admixtus ceræ procidentium in-
teraneorum partes extremas prohibet. Oportet autem
cineri misceri sanicem punctis emissam e cerebro uiperæ.
Cerebrum uiperæ illigatum pelliculæ dentitiones adiū-
uat. Ad idem ualent & grandissimi dentes serpentū.
Fimum corui lana adalligatū infantū tussi medetur. Vix
est serio complecti quædam nō s̄mittenda tamen: quia

LIBER

sunt prodita. Ramici infantium lacerta mederi iubent. Marem hanc praeherendi. Id intelligi & quod sub cauda unam cauernam habeat. Id agendum ut per aurum aut argentum aut ostrum mordeat uitium. Tum in calice nouo illigatur: & in fimo ponitur. Vrina infantium cohibetur muribus elixis in cibo datis. Scarabeorum cornua grandia denticulata adalligata in ijs amuleti naturam obtinent. Bonis capiti lapillum tradunt inesse: quem ab eo expui si necem timeat: inopinatis praeciso capite exceptum adalligatumque mire prodesse dentitioni. Item cerebrum eiusdem ad eundem usum adalligari iubent. Et limacis lapillum siue officulum quod inuenitur in dorso. Magnifice inuat & ouis cerebrum gingiuis illitum. Sicut aures adeps anserinus cum ocimi succo impositus. Sunt uermiculi in spinosis herbis asperi: lanuginosi. Hos adalligatos protinus mederi tradunt infantibus: si quid ex cibo hareat. Somnos allicit oesypum cuius myrtae momento in uini cyathis duobus dilutus: uel cum adipe anserino & uino myrtite. Auis cuculus leporina pelle adalligatus. Ardeolae rostrum in pelle asinina fronti adalligatum. Putant & per se rostrum eiusdem effectus esse uino collutum. E diuerso somnum arcet uespertilionis caput aridum adalligatum. In urina uirili lacerta necata uenerem eius qui fecerit cohibet. Nam inter amatoria esse magi dicunt. Inhibet & fimum cochleae & columbinum cum oleo & uino potum. Pulmonis uulturini dextrae partes: uenerem concitant uiris adalligatae gruis pelle. Item si lutea ex ouis quinque columbarum admixta adipis suilli denarii pondere ex melle sorbeantur. Fasse res in cibo uel oua eorum. Gallinacei dexter testis arietina pelle adalligatus. Ibicum cineres cum adipe anseris & irino perunctis si conceptus sit: partus continere.

Contra inhibere uenerē pugnatoris galli testiculis anserino adipe illitis adalligatisq; pelle arietina tradunt. Item cuiuscumq; galli gallinacei si cum sanguine gallinacei lecto subijciantur. Cogunt concipere inuitas setæ: ex cauda mulæ si inunctis inter se colligentur in coitu. Qui in urinam canis suam ingesserit: dicitur ad uenerē pigrior fieri. Mirum & de stellionis cinere (si uerum est) in linamento inuolutum in sinistra manu uenerem stimulare. Si transferatur in dextrā inhibere. Item uespertilionis sanguinem collectum flocco suppositumq; capiti mulierum libidinem mouere: aut anseris linguā in cibo uel potione sumptam. Phthiriasin a toto corpore pota membrana senectutis anguium triduo necat. Ac serum exempto caseo potū cum exiguo sale. Caseos si cerebrum mustellæ coagulo addatur: negant corrumpi uetustate: aut a muribus attigi. Eiusdēq; mustellæ cinis si detur in offa gallinaceis pullis & columbinis tutos esse a mustellis. Iumentorum urinae tormina uespertilione adalligato finiuntur. Vermicatio ter circūlato uerendis palumbo mirum dictu palumbis emissus moritur: iumentumq; liberatur confestim. Ebriosos oua noctuæ per triduum data in uino: tedium eius adducunt. Ebrietatem arcet pecudum assus pulmo præsumptus. Hirundinis rostri cinis cum myrrha tritus & in uino quod bibatur inspersus: securos præstabit a temulentia. Inuenit hoc Horus assyriorū Rex. Præter hæc sunt notabilia animalium ad hoc uolumen pertinentium. Grōphenam auem in sardinia narrant grui similem ignotā iam etiam sardis: ut existimo. In eadem prouincia est ophion ceruis tantum pilo similis: nec alibi nascens. Idem auctores nominauere sirugulum. Quod nec quale esset animal: nec ubi nasceretur tradiderunt. Fuisse

GG

LIBER

quidem non dubito: cum & medicina ex eo sint demon-
strata. M. Cicero tradit animalia bituros uocari: qui ui-
tes in campania rodant.

De miraculis quarundam bestiarum. Ca. xvi.

Eligua mirabilia ex ijs quoq; dicemus. Nō la-
r trari a cane membranā ex secundis canis ha-
bentem: aut leporis finium uel pillos tenentē

In culicū genere muliones non amplius q̄ uno die uiue-
re. Eosq; qui arborarij pici rostrum habeant: & mella
eximant: ab apibus non attingi. Porcos sequi eos a qui-
bus cerebrum corui acceperint in offa. Puluerem in quo
se mula uolutauerit corpori inspersum mitigare ardo-
res amoris. Sorices fugari: si unus castratus emittatur.
Anguina pelle & sale & farre cum serpillio contritis
uno die: deiecti sq; cum uino in fauces bouum uia mature-
scente: toto anno eos ualere. Vel si hirūdinum pulli tres
tribus offis dentur. Puluere e uestigio anguium collecto
sparsas apes i aluearia reuerti. Arietis dextro teste præ-
ligato oues tantum gigni. Non lassescere in ullo labore
qui nervos ex alis & cruribus gruis habeant. Mul-
tas non calcitrare cum uinum biberint. Ungulas tan-
tum mularum repertas: neq; aliam ullam materiam
quæ non perroderetur a ueneno stygis aquæ: cum id dā-
dum Alexandro magno Antipater mitteret memoria
dignum est: magna Aristotelis infamia excogitatum.
Nunc ad aquatilia reuertemur.

CAII PLINII SECVNDI

NATVRALIS HI-

STORIAE LI

BER

TRIGESIMVS PRIMVS

Medicinæ ex aquatilibus. Aquarum mi-
rabilia. Ca. i.

QVATILIVM SEQVVTVR
in medicina beneficia: opifice natura
ne in illis quidem cessante: & per un-
das fluctusq; ac reciprocos æstus am-
niumq; rapidos cursus improbas exerē
te vires. Nusquam potentia maiore: si verum fateri vo-
lumus. Quippe hoc elementum cæteris omnibus impe-
rat. Terras deuorant aquæ. Flammæ necant. Scandunt
in sublime: & cælum quoq; sibi uendicant. Ac nubium
obtentu uitalem spiritum strangulant. Quæ causa ful-
mina elidit: ipso secum discordante mundo. Quid esse
mirabilius potest aquis in cælo stâtibus? At illæ ceu pa-
rum sit in tantam peruenire altitudinem rapiunt eo se-
cum piscium examina. Sæpe etiam lapides subeunt por-
tantes aliena pondera. Eadem cadentes omnium terra
nascentium causa fiunt: prorsus mirabili natura. Si quis
uelit reputare ut fruges gignantur arbores fruticesq; ui-
uant in cælum migrare aquas animamq; etiam herbis
uitalem inde deferre uicta confessione. Ois quoq; terræ
uires aquarum esse beneficij. Quapropter ante omnia
ipsarum potētia exempla ponemus. Cunctas enim quis
mortalium enumerare queat?

De differentia aquarum medicinis: & obser-
uationibus. cclxvi. Ca. ij.

Micant benigne passimq; in plurimis terris
e alibi frigida: alibi calida: alibi inuncta: sicut
in tarbellis aquitana gente. Exin in pyre-

GG ij

LIBER

neis montibus tenui intervallo discernente. Alibi tepida gelidaq; auxilia morborū conferentes. Et e cunctis animalium hominum tantum causa erumpētes. Augent numerū deorū nominibus varijs u rbesq; condunt: sicut puteolos in campania: Statielas in liguria: Sestias in narbonensi prouincia. Nusq; tamen largius q̄ in baiano sinu: nec pluribus auxiliandi generibus: aliæ sulphuris: aliæ aluminis: aliæ salis: aliæ nitri: aliæ bituminis: nonnulla etiā acida salsae mixtura. Vapore quoq; ipso ali quæ prosunt. Tantaq; est uis ut balneas calefaciant: ac frigidam etiam in solis feruere cogant: quæ in baiano possideant uocantur nomine accepto a Claudij Caesaris liberto: Obsonia quoq; percoquūt. Vaporant & in mari ipso quæ Licinij Crassi fuere. Mediosq; inter fluitus existit aliquid ualitudini salutare. Tam generatim nervis p̄sunt pedibusue: aut coxendicibus: aliæ luxatis fractisue. Inaniunt aluos. Sanant ulcera. Capiti auribusq; priuatim medentur. Oculis uero ciceroniana. Digna memoratu uilla est ab auerno lacu puteolos tendentibus iposita littori: celebrata porticu ac nemore. Quā & uocabat. M. Cicero academiā ab exemplo athenarū ibi compositis uoluminibus eisdem nominibus. In qua & monumentū sibi instaurauerat. Ceu uero nō & in toto terrarū orbe fecisset. Huius in parte prima exiguo post obitum ipsius. Antistio uetere possidente eruperūt fontes calidi per quā salubres oculis celebrati carmine. Laureæ Tulli qui fuit e liberis eius. Vt protinus noscatur etiam ministeriū eius haustus ex illa maiestate. Ponam enim ipsum carmen dignum ubiq; & non ibi tantum legi.

Quod tua romana uindex clarissime linguæ
Silua loco melius surgere iussa uiret.

Atq; academiæ celebratam nomine uillam
Nunc reparat cultu sub potiore uetus.
Hic etiam apparent lymphæ non ante repertæ.
Languida quæ infuso lumina rore leuant.
Nimirum locus ipse sui Ciceronis honori
Hoc dedit: hac fontes cum patefecit ope.
Vt quoniam totum legitur sine fine per orbem.
Sint plures oculis quæ medeantur aquæ.

In eadem campaniæ regione sinuessanæ aquæ sterilitatem fœminarum & uirorum insaniam abolere produntur. In ænaria insula calculosis mederi. Et quæ uocatur acidula ab teano sidicino quattuor milibus passuum frigida. Item in stabiano quæ dimidia uocatur: & in uenafrano ex fonte acidulo. Idem contingit in uelino lacu potantibus. Item in syriæ fonte iuxta taurum montem. Auctor est. M. Varro. Et in phrygiæ gallo flumine Callimachus. Sed in potando necessarius modus: ne lymphatos agat. Quod in æthiopia accidere iis qui e fonte rubro biberint Ctesias scribit. iuxta romam albulæ aquæ uulneribus medentur. Prægelidæ eæ. Sed subcutilæ in sabinis gelidissimæ suctu quodam corpora inuadunt ut ppe morsus uideri possit. Aptissimæ stomacho: nervis uniuerso corpori. Tespierum fons conceptus mulieribus re præsentat. Item in arcadia flumen elatum. Custodit autem partum linus fons in eadem arcadia abortus fieri non patitur. E diuerso in pyrrha flumen quod aphrodisium uocatur: steriles facit. Lacus Amphion uirilignes tollit. Varro auctor est Titium quendam prætura functum marmorei signi faciem habuisse propter id uitium Cidnus ciliciæ amnis podagricis medetur: sicut apparet in epistola Cassij Parmensis ad. M. Antonium. Contra aquarum culpam in troezen: omniū pedes uitia sentiūt.

LIBER

Tungri ciuitas galliæ fontē habet insignem plurimis
bullis stillantem: ferruginei saporis quod ipsum non ni
si in fine potus intelligitur. Purgat hic corpora. Tertia
nas febres discutit: calculorumq; uitia. Eadē aqua igne
admoto turbida fit. Ad posterū rubescit. Leucogei fon
tes inter puteolos & neapolim oculis & uulneribus
medentur. Cicero in admirandis posuit reatinis tantū
paludibus ungulas iumentorum indurari. Endicus in
hestia euthice fontes duos tradit esse: ceronem: ex quo
bibentes oues nigras fieri: mellem ex quo albas: ex utro
q; autem uarias. Theophrastus in thurijs crathin can
dorem facere: sabyrim nigriciam bobus ac pecoribus.
Quin & homines sentire differentiam eam. Nam qui
sabyrim bibant: nigriores esse: durioresq; & crispo ca
pillo: Qui ex cratide candidos: mollioresq; ac porrecta
coma. Item in macedonia quæ uelint sibi candida na
sci ad haliachmō ducere. Quæ nigra aut fusca ad axiū.
Idē oīa fusca quibusdā in locis tradit nasci: & fruges
quoq; sicut in messapijs. At i lufis archadia quodā fon
te mures terrestres bibere & conuersari. Erythris aleos
amnis pilos gignit i corporibus. In boeotia ad tropho
nium deum iuxta flumen orchomenon duo sunt fontes:
quorū alter memoriā: alter obliuionē affert: inde numi
nibus inuentis. In cilicia apud oppidū iusgū rinus fuit
unus: ex quo bibentiū subtiliores sensus fieri Varro tra
dit. In cea insula fontem esse qui hebetes facit. zame in
africa ex quo canoras uoces. Vinum tedio uenire ijs qui
ex clitorio lacu biberint. At Eudoxus & Theopompus
inebriari fontibus ijs quos diximus asserunt. Mutia
nus andrie fonte Liberipatris statis diebus septenis
eiusdem diei uinum fluere. Si auferatur e conspectu
templi sapore in aquam transeunte. Polyclytus ex =

plere olei uicem iuxta solos cilicie fontem. Theophrastus hoc idem fieri in aethiopia eiusdem uirtutis fonte lycos in india terris fontem esse cuius aqua lucernae ardeant. Idem ecbathanis traditur. Theopompus in scotussis lacum esse dicit: qui uulneribus medetur. Tuba in troglodytis lacum insanum malefica ui appellatum: ter die fieri amarum salsumque: ac deinde dulcem: totiensque etiam noctu scatentem albis serpentibus uicenum cubitorum. Idem in Arabia quoque fontem exiliere tanta ui ut nullum non pondus impactum respuat. Theophrastus marsyae fontem in phrygia ad celenarum oppidum saxa egerere. Non procul ab eo duo sunt fontes Clæon & Gelon: ab effectu graecorum nominum dicti Cyzice fons Cupidinis uocatur: ex quo potantes amorem deponere Mutianus credit. Clannone est fons calidus citra summum fernorem qui in unum additus triduo calorem potionis custodit in uasis. Sunt & mattiaci in Germania fontes calidi trans rhenum quorum haustus triduo feruet. Circa margines uero punicem faciunt aquae. Quod si quis fide carere ex iis aliqua arbitratur: discat in nulla parte naturae maiora esse miracula: quanquam inter initia operis abunde multa rettulimus. Ctesias tradit siderum uocari stagnum in indis in quo nihil innatet: sed omnia mergantur. Celius apud nos in auerno ait etiam folia subsidere. Varro aues quae euolauerint emori. Contra in africa lacu apu scidamo omnia fluitant: nihil immergitur. Item in siciliae fonte pintia: ut Apion tradit. Et in medorum lacu puteoque saturni. Neptuni fons limite transire solet in loca uicina portendens aliquid. Mirum quoque est quod cum piscibus transit. Responsa ab iis petunt incolae cibo: quem rapiunt annuentes. Si uero euen-

GG iij

LIBER

tum negent : caudis abigunt . Amnis olachas in bithi-
 nia Brietum alluit : hoc est & templo & deo nomen
 cuius gurgite periuri notantur pati uelut flammam urē
 tem . In cantabria fontes tamarici in augurio habentur .
 Tres sunt octonis pedibus distantes . In unum alueum
 coeunt uasto amne . Singulis siccantur duodecies diebus :
 aliquando uicies citra suspicionem ullam aquæ : cum sit
 illis uicinus fons sine intermissione largus . Dirumq; est
 non profluere eos aspicere uolētibus : sicut proxime . Lar-
 tio Licinio legato post præturam : post septem dies acci-
 dit . In iudea riuus sabbatis omnibus siccatur . E diuer-
 so miracula alia dira Ctesias in armenia scribit esse fon-
 tem : ex quo nigros pisces illico mortem afferre in cibus .
 Quod ex citra Danubij exortum audiui : donec ueniat
 ad fontem alueo appositum : ubi finitur id genus pisciū .
 Ideoq; ibi caput eius amnis intelligitur fama . Hoc idez
 & in lydia in stagno nympharum tradunt . In archa-
 dia ad pheneum aqua profluit e saxi styx appellata :
 quæ illico necat . ut diximus . Sed esse pisces paruos in ea
 tradit Theophrastus letales & ipsos : quod non in alio
 genere mortiferorum fontium . Necare aquas Theo-
 pompus & in trechea apud cychros dicit . Lycus in leō-
 tinis tertio die si quisquam biberit . Varro ad soractem
 scripsit esse fontem : cuius sit latitudo quattuor pedum :
 sole oriente eum exundare feruenti similem : auesq; quæ
 gustauerint : iuxta mortuas iacere . Namq; & hæc insi-
 diofa conditio quod quædam etiam blandiuntur aspectu
 ut ad nonacrin archadiæ . Omnino enim nulla deter-
 rent qualitate : sed hanc putauit nimio frigore esse no-
 xiam : utpote cum profluens ipsa lapidescat . Aliter cir-
 ca Theſſalica tempe : quoniam uisus omnibus terrori
 est . Traduntq; etiam æs ac ferrum erodi illa aqua . Pro

fluit: ut medicauius breui spacio. Mirumq; filiqua
siluestris amplecti radicibus fontem euz dicitur: semper
florens purpura. Et quædam sui generis herba in labris
fontis uiuet. In macedonia non procul ab Euripidis poe
tæ sepulchro duo riuus confluent: alter saluberrimi potus
alter mortiferi. In perperenis fons est: qui quacunq; ri
gat lapideam facit terram. Item calidæ aquæ in euboia.
Lebedon nanq; alluit riuus: in quo saxa in altitudinem
crescunt. in eurymenis delectæ coronæ in fontem lapides
sunt. In collosis flumen est: in quo lateres coniecti lapi
des extrahuntur. In scyretico metallo arbores quæcunq;
flumine alluuntur saxa sunt cum ramis. Distillantes
quoq; guttæ in lapides durescunt. In antris corycijs. naz
miæze in macedonia etiam pendentes i ipsis cameris. Ac
in corintho cum decidere in quibusdam speluncis utroq;
modo columnas faciunt: ut in phausia cherfonnesi rho
do in antro magno etiam discolori aspectu. Et hætenus
contenti sumus exempli.

De qualitate aquarum: in salubritate uel com
moditate earum

Ca. iij.

Væritur iter medicos cuius generis aquæ sint
q utilissima. Stagnantes: pigra q; merito dam
nant: utiliores quæ profluunt existimantes. Cur
su eniz percur suq; ipso extenuari atq; proficere. Eoq; mi
ror cisternarum ab aliquibus maxime probari. Sed ij ra
tionem afferunt: quoniam leuissima sit imbrium aqua:
ut quæ subire potuerit ac pendere in aere. ideoq; et ni
ues præferuntur imbribus: niuib q; etiam glacies uelut
ad infinitum cocta subtilitate. Leuiora eniz hæc esse et
glaciem multo leuiorem aqua. Horum sententiam refel
lere interest uitæ. In primis enim leuitas illa depræhen

di aliter quam sensu uix potest: nullo pene momento pō-
 deris aquis inter se distantibus. Nec leuitatis in pluuia
 aqua argumentum est subisse eam in cælum: cum etiam
 lapides subire appareat: cadensq; inficiatur halitu ter-
 ræ. Quo fit ut pluuia aquæ sordium inesse plurimus sen-
 tiatur: citissimeq; ideo calefiat aqua pluuia. Niuem
 quidem glaciemq; subtilissimum elementi eius uideri
 miror: appposito grandinum argumento e quibus pesti-
 lentissimum potum esse conuenit. Nec uero pauci in-
 ter ipsos e contrario: ex gelu ac niuib; insaluberri-
 mos potus prædicant: quoniam exactum sit inde: quod
 tenuissimum fuerit. Minui arte liquorem omnem con-
 gelatione deprehenditur: & rore nimio scabiem fieri.
 Pruina uredinem cognatis & niuis causis. Pluias qui-
 dem aquas ælerrime putrescere conuenit: minimeq; du-
 rare in nauigatione. Epigenes autem aquam quæ septies
 putrefacta purgata sit: perhibet amplius non putresce-
 re. Nam cisternas etiã medici confitentur inutiles alio
 duricias facientes faucibusq; etiam limi non alijs inesse
 plus: aut animalium quæ faciunt tedium confitendum
 habent. Nec statim amnium utilissimas esse: sicuti nec
 torrentium ullius: lacusq; pluribus salubres maxime.
 Quædam igitur & huius generis aptissimæ aliæ ali-
 bi. Parthorum reges ex coaspe & euleo tantum bi-
 bunt. Eæ quamuis in longinqua comitantur illos. Et
 horum placere potum non quia sint amnes apparet:
 quoniam nec e tigris nec euphrate: nec e multis alijs
 bibunt. Limus aquarum uitium est: si tamen idem am-
 nis anguillis scateat: salubritatis indicium habetur. Si-
 cuti frigoris tineas in fonte gigni. Ante omnia dam-
 nantur amaræ: & quæ scobem statim implent: quod
 euenit troezenæ. Nam nitrosas atq; salmacidas & fæ-

olentis in desertis rubrum mare petentes addita po-
lenta utiles intra duas horas faciunt: ipsaq; uescuntur
polenta. Damnantur in primis fontes qui coenum faci-
unt: quiq; malum colorem bibentibus referunt: & si ua-
sa ære inficiunt: aut si legumina tarde percoquunt. Si
liquatae leniter terram relinquunt: decoctæq; crassis ob-
ducunt uasa crustis. Est etiamnum uitium non foetidae
modo uerum omnino quicquam recipientis iucunduz sit
illud licet gratumq;: & ut saepe ad uicina lactis acce-
dens. Aquam salubrem aeri quam simillimam esse oportet.
Vnus in toto orbe traditur fons aquæ iucunde olen-
tis in mesopotamia cabure. Fabulae rationem afferunt:
quoniam eo iuno perfusa sit. De cætero aquarum sa-
lubrium sapor odorue nullus esse debet. Quidam sta-
tera iudicant de salubritate: frustrante diligentia: quan-
do per raram est ut leuior sit aliqua. Certior subti-
litas inter pares meliorem esse quæ talesiat: refrigereturq;
celerius. Quin exhaustam uasis ne manus pen-
deant depositisq; in humum tepescere affirmant. Ex
quonam ergo genere maxime probabilis contingit? Pu-
teis nimirum ut in oppidis constare uideo. Sed ijs qui-
bus exercitationis ratio crebro haustu contingit: &
illa tenuitas colante terra. Salubritati hæc satis sunt. Fri-
gori & opacitas necessaria. Ut quæ cælum uideant su-
per omnia obseruatio una. Eadem & ad perrennita-
tem pertinet: ut illa uado exiliat uena non e lateri-
bus. Nam ut tactu gelida sit: etiam arte contingit. Si
etiam expressa in altum: aut e sublimi deiecta uerbe-
ratu corripiat aera. In natando quidem spiritum conti-
nentibus frigidior sentitur eadem. Neronis principis in-
uentū est decoquere aquam: uitroq; demissaz in nives re-
frigerare. Ita uoluptas frigoris contingit sine uitij ni-

LIBER

uis. Omnem utiq; decoctam utiliore esse conuenit. Itē
 calefacta; magis refrigerari subtilissimo inuento. Vitis
 se aqua; remedium est si decoquatur ad dimidias parte s
 Aqua frigida iniecta sistitur sanguis. Aestus in balneis
 arctetur si quis ore teneat. Quæ sunt haustu frigidissimæ
 non perinde & tactu esse alternante hoc bono multi fa
 miliari exemplo colligunt. Clarissima aquarum omniū
 in toto orbe frigoris salubritatisq; palma præconio ur
 bis martia est: inter reliqua deum munera urbi tributa.
 Vocabatur hæc quondam auseia. Fons autem ipse pico
 nia. Oritur in ultimis montibus pelignorū. Transsit mar
 sos & fucinum lacum romam non dubie petens. Mox
 specu mersa in tiburtina se aperit nouem milibus passu
 um fornicibus structis perducta. Primus eam in urbem
 ducere auspicatus est Ancus Marcius unus e regibus. Pos
 tea. Q. Martius rex in prætura. Rursusq; restituit. M.
 Agrippa. Idem & uirginem adduxit ab octauī lapidis
 diuerticulo: duo millia passuum prenestina uia. Juxta ē
 herculaneus riuus: quem refugiens uirginis nomen obti
 nuit. Horum annuum comparatione differentia supra
 dicta deprehenditur cum quantum uirgo tactu tantum
 præstet martia haustu. Quamquam utriusq; iampride;
 urbi perijt uoluptas ambitione auaritiaq; in uillas ac
 suburbana detorquentibus publicam salutem. Non abre
 sit querendi aquas iunxisse rationem. Reperiuntur in cō
 uallibus maxime: & quodam conuexitatis cardine aut
 montium radicibus. Multi septentrionales ubiq; partes
 aquosas existimauere. Qua in re uarietatem naturæ ape
 ruisse conuenit. In hyrcanis montibus a meridiano late
 re non perluit. Ideo siluigeri ab aquilonis tantum parte
 sunt. At olympus ossa: parnassus: appenninus: alpes: un
 diq; uestiuntur: annibuscq; perfunduntur. Aliqui ab au

stro sicut in creta albi montes. Nihil ergo in ijs perpetuae observationis indicabitur. Aquarum sunt notae iuncus aut harundo: aut herba de qua dictum est. Multumque alicui loco pectore incubans rana. Salix enim erratica et alnus aut vitex aut hederæ sponte proveniunt et corruiatione aquae pluviae in locum humiliorem et superioribus defluentis augurio fallaci. Certior multo nebulosa exhalatio est ante ortum solis longius intuentibus. Quod ex edito quidam speculantur proni terram mento attingere. Est et peculiaris aestimatio peritis tantum nota: quam ferventissimo aestu sequuntur dieique horis ardentissimis: qualis ex quoque loco percussus splendeat. Nam si terra sitiente humidior est ille: indubitata spes promittitur. Sed tanta intentione oculorum opus est ut indolescat. Quod fugientes ad alia experimenta decurrunt loco in altitudinem pedum quinque defosso. Ollisque et figulino opere crudis: aut peruncta pelui aerea cooperito lucernaque ardente contamnerata frondibus: dein terra. Si figulinum humidum ruptumve: aut in aere sudor vel lucerna sine defectu olei restincta: aut etiam vellus lanae madidum reperitur: non dubie promittunt aquas. Quidam et igne prius excolunt locum: tanto efficaciore vasorum argumento. Terra vero ipsa promittit candicantibus maculis aut tota glauci coloris. In nigra enim statuerigines non fere sunt perennes. Figulari creta semper admittitur spes. Nec amplius puteum fodiunt coria terrae observantes: ut a nigra descendat ordo supradictus. Aqua semper dulcis in argilosa terra frigidior in tofo. Namque et hic probatur. Dulces enim leuesque facit: et colando continet sordes. Sabuluz exiles limosaeque promittit. Gla rea incertas venas: sed boni saporis. Sabulum masculum et arena carbunculosa certas stabilesque et salubres. Ru

LIBER

bra saxa optimas speiꝫ certissima. Radices montium saxosa: & filex: hoc amplius rigentes. Oportet autem fodiētibꝫ humidiores assidue respondere glebas: faciliusꝫ ferramenta descendere. Depressis puteis sulphurata uel aluminosa occurrentia putearios necant. Experimentum huius periculi est demissa ardens lucerna si extinguatur. Tunc secundum puteum dextra ac sinistra fodiuntur æstuaria: quæ grauiorem illum halituz recipiant. Fit & sine his uitijs altitudine ipsa grauior aer: quam emendant assiduo linteorum iactatu euentilando cum ad aquæ euentum est sine arena opus surgit ne uenæ obstruantur. Quædam aquæ uere statim incipiente frigidiore sunt: quarum non in altum origo est: hybernis enim constant imbribus. Quædam canis ortu sicut in macedonia appareret. Vtrumꝫ ante oppidum pellam. Incipiente enim æstate frigida est palustris: dein maximo æstu in excelioribus oppidi riget. Hoc & in chio euenit. Simili ratione portus & oppidi Athenis enneacrunos nympha æstate frigidior est: quam puteus in Iouis horto. At ille siccitatibus riget.

Aquarum subito nascentium: aut desinentiū. Ca. iiii.

Axime autem putei circa arcturum. Nam ipsa æstate deficiunt: omnesꝫ quadriduo eo subsidunt. Iam uero multi hyeme tota ut circa olympum uere primum aquis redeuntibus. In sicilia quidem circa messanam & mylas hyeme in totum inarescunt fontes. Æstate exundant: annemꝫ faciunt. Apolloniæ in ponto fons iuxta mare æstate tantum superfluit: & maxime canis ortu: parcius si frigidior sit æstas. Quædam terræ imbribus sicciore sunt: uelut in narniensi agro: quod admirandis suis inseruit. M. C. siccitate litum fieri prodens: imbre autem puluerem. Omnis

aqua hyeme dulcior est. Aestate autem minus. Autumno minime. Minusq; per siccitates. Neq; equalis annuum plerunq; gustus est. Magna alui differentia. Quippe tales sunt aquae qualis terra per quam fluunt. Qualesq; herbarum quas lauant succi. Ergo ijdem amnes parte aliqua reperiuntur insalubres. Mutant saporem & influentes riuu ut borysthenem: uictiq; diluuntur. Aliqui uero & imbre mutantur. Ter accidit in bosphoro: ut falsi decideret: nearentq; frumenta. Totiens & nili rigua pluuiæ amara fecere: magna pestilentia ægypti. Nascentur fontes decisis plerunq; siluis: quos arborum alimenta cõsumebant. Sicut in hemo obsidente gallos Cassandro: cum ualli gratia siluas cedissent. Plerunq; uero damno si torrentes corriuantur detracta collibus silua continere nymbos: ac digerere consueta. Et colli moueriq; terram callunq; summæ cutis solui aquarum interest. Proditur certe in creta expugnato oppido: quod uocabatur arcadia: assasse fontes: amnesq; qui i eo situ multi erant. Rursus condito post sex annos emeruisse: uti quæq; coepissent partes coli

Observatio historica.

Ca. y.

Erræ quoq; motus profundunt sorbentq; aquas: sicut circa pheneum arcadiæ quinquies accidisse constat. Sicut: & in Corico monte amnis erupit: postea quam coeptus est coli. Illa mutatio mirabilis: nulla euidente causa apparet: sicut in magnesia calidas factas frigiditas alias non mutato sapore. Et in caria ubi Neptunni templum est amnis qui fuerat ante dulcis mutatus in salem. Est & illa miraculi plena arethusam syracusis fimum redolere per olympia: ueriq; simile: quoniam alpheus in ea insula sub ima maria per-

LIBER

meet. Rhodiorum fons in cherronneſo nono año purgá-
menta egerit. Mutantur & colores aquarum: ſicut baby-
loniæ lacus æſtate rubras habet diebus undecim. Et bo-
ryſthenes æſtatis temporibus cæruleus fertur: quanquã
omnium aquarum tenuiſſimus. Ideoq; innatans bypani
In quo & illud mirabile. Auſtris flantibus ſuperiorem
bypanim fieri. Sed tenuitatis argumentum: & aliud ē:
quod nullum halitum non modo nebulam emittit. Qui
uolunt diligentes circa hoc uideri: dicunt aquas granio-
res poſt brumam fieri.

Ratio aquæ ducendæ: & quomodo medicatis uten-
dum: & quid proſit nauigatio: & medicinæ aquæ
marinæ. Ca. vi.

Aeterum a fonte duci fictilibus tubis: utiliſſi-
mum eſt: craſſitudine binum digitorum com-
miſſuris pyxidatis ita ut ſuperior intret calæ-
uina ex oleo leuigatis. Libramētum aquæ in centenos pe-
des ſurſum elici: minimum erit ſi uno cuniculo ueniet in
binos actus: laminæ eſſe debebunt per quas ſurgere in ſu-
blime opus fuerit: e plumbo: ſubit altitudinem exortus
ſui: ut ſi longiore tractu ueniat: ſubeat crebra: deſcendat-
q; libramenta ne pereant. Fiſtulas denum pedum longi-
tudinis eſſe: legitimum eſt. Et ſi quinariæ erunt: ſexage-
na pondo pendere. Si octonariæ centena. Si denariæ cen-
tena uicena. Ac deinde ad has portiones. Denaria appel-
latur: cuius laminæ latitudo anteq̃ curuetur digitorum
decem eſt: dimidioq; eius quinariæ. In omni anſractū
enim collis quinariam fieri: ubi dometur impetus: neceſ-
ſarium eſt. Item caſtella prout res exiget. Homerum cali-
dorum fontium mentionem non feciſſe demiror: cum
alioquin lauari calida frequēter indiaret: uidelicet quia
medicina tunc non erat hæc: quæ nunc aquarū perſugio

utitur. Est autem utilis sulphurata nervis. Aluminata
paralyticis: aut simili morbo solutis. Bituminata aut
nitrosa qualis cutilia utilis est bibedo: atq; purgationi-
bus. Pleriq; in gloria ducunt: plurimis horis perpeti ca-
lorem earū: quod est inimicissimū. Nāq; paulo diutius
q̄ balneis uti oportet. Ac postea frigida dulci sine oleo
discedētib;: quod vulgus alienū arbitratur. Iccirco nō
alibi corporibus magis obnoxys. Quippe & vastitate
odoris capita replentur: & frigore infestantur sudan-
tia: reliqua corporū parte mersa. Similis error quo qui-
dam plurimo potu gloriantur. Vidiq; iam turgidos bi-
bendo: in tantum ut annuli integerentur cute: cum red-
di non posset hausta multitudo aquæ. Nec hoc ergo fie-
ri convenit sine crebro salis gustu. Vtūtur & cœno fon-
tium ipsorum utiliter: sed ita si illitum sole inarescat.
Nec uero omnes quæ sint calidæ: medicatas esse ereden-
dum: sicut in egesta sicilia: lariissa troadæ magnesia: mez-
lo: lipara. Nec decolor species æris argentine (ut multi
existimauere) medicaminum argumentum est. Quando
nihil eorum in patavinis fontibus ne odoris quidē diffe-
rentia aliqua deprehenditur. Medendi modus idem &
in marinis erit: quæ calefiunt ad nervorum dolores: fer-
rurinat & fracturas ossaq; contusa. Item ad corpora
siccanda. Qua de causa & frigido mari utuntur. Præ-
terea est alius usus multiplex. Principalis uero nauigan-
gi phthisi affectis ut diximus: aut sanguinem egerenti-
bus: sicuti proxime Anneū Gallionem fecisse post con-
sulatum meminimus. Neq; enim ægyptus propter se pe-
titur: sed propter longinquitatem nauigadi. Quin &
uomitiones ipsæ instabili uoluatione commotæ pluri-
bus morbis capitis oculorum: pectoris medentur. Om-
nib; q; propter quæ helleborum bibitur. Aquam uero

LIBER

maris per sese efficaciorē discutiendis tumoribus putant medici: si illa decoquatur hordeacea farina ad parotidas. Emplastris etiam maxime albis & malagmatibus miscent. Prodest & infusa cerebro ictu. Bibitur quoque quāvis non sine iniuria stomachi ad purganda corpora bilemque atram: aut sanguinem concretum reddendum alterutra parte. Quidam & in quartanis dedere eam bibendam. Et in tenasimis: articularibusque morbis asseruatam: & in hoc vetustate uirus deponentem. Aliqui decoctam: omnes ex alto haustam: nullaque dulciū mixtura corruptam. In quo usu præcedere uomitum uolunt. Tunc quoque acetum aut uinum aqua miscent. Qui puram dedere raphanos super mandi ex mulso aceto iubent: ut ad uomitiones reuocent. Clysteribus quoque marinam infundunt tepesactam. Testium quidem tumori fouendo: non aliud præferunt. Item perniciū uitio ante ulcera. Simili modo pruritibus: psoris: & lichenum curationi. Lendes quoque & tetra capitis animalia hac curantur. Et liuentia reducit eadem ad calorem. In quibus curationibus post marinam aceto calido fouere: plurimū prodest. Quin & ad ictus uenenatos salutaris intelligitur: ut phalangiorum & scorpionum: & pyæ aspide respersis. Calida autem in ijs assumitur. Sufficit eadem cum aceto capitis doloribus. Tormina quoque & choleram calida infusa clysteribus sedant. Difficilius perfrigescent marina calefacta. Mammas rigentes: præcordia: maciemque corporis piscine maris corrigunt. Aurium dolores: capitis grauitates: cum aceto feruentium uapor. Rubiginem ferro marinæ celerrime exterunt. Pecorum quoque scabiem sanant: lanaque emolliunt. Nec ignoro hæc mediterraneis supernacanea ui-

deri posse. Verum & hæc cura præuidit inuenta ratione qua sibi quisque aquam maris faceret. Illud in eâ ratione mirum si plusquam sextarius salis cum quatuor aquæ sextarijs mergatur: uinci aquam: salemque non liquari. Cætero sextarius salis cum quattuor aquæ sextarijs salissimi maris uim & naturam implet. Moderatissimum autem putant supradictam aquæ mensuram octonis cyathis salis temperari: quoniam ita & uentos calefaciat: & corpus non exasperet. Inueneratur quod uocatur thalassomeli æquis portionibus maris: mellis imbris ex alto: & ad hunc usum aduehunt fictilijs uase & picato condunt. Prodest ad purgationes maxime sine stomachi uexatione & sapore grato & odore. Hydromeli quoque ex ibre puro cum melletēperabatur quoddam quod daretur appetētibus uinū ægris: ueluti innocētior potu. Dānatū iā multis ānis ijsdem uitijs quibus uinū: nec ijsdē utilitatibus. Quia sæpe nauigātes defectu aquæ dulcis laborant. Hæc quoque subsidia demonstrabimus. Expāsa circa nauim uellera madescūt accepto halitu maris quibus humor dulcis exprimitur. Itē demissæ reticulis ī mari cōcauæ e cæra pile: uel uasa inania obturata dulcem intra se colligunt humorē. Nam in terra marina aqua argilla percolata dulcescit. Luxata hominū corpora & quadrupedū natādo in cuiuslibet generis aquā facillime in artus redeunt. Est & in metu peregrinātū: ut tentēt ualitudinē aquæ ignotæ. Hoc cauēt a balneis egressi statī frigidā suspectā hauriēdo. Muscus qui ī aqua fuerit podagris illitus pdest. Itē oleo admixto talorū dolori: tumoriq; Spumaque aquæ affricū uerrucas tollit. Necnō arena littorū maris p̄cipue tenuis & solibus cādēs in medicina est siccādis corporibus coopertis hydropicorū: aut rheumatismos sentien-

LIBER

tium. Et haecenus de aquis. Nunc & de aquatilibus. Ordinemur autem ut in reliquis a principalibus eorum: quae sunt sal & spongia.

De generibus salis: & confecturis: & medicinis: & observationibus. Ca. vii.

Al omnis aut fit: aut gignitur. Vtriusque pluribus modis: sed causa gemina: coacto humore vel siccatu. Siccatur in lacu tarentino aestivis solibus: totumque stagnum in salem abiit modicum alioquin altitudine genua non excedens. Item in sicilia in lacu qui cocanicus vocatur: & alio iuxta gelam. Horum extremitates tantum inarescunt: sicut in phrygia cappadocia. Aspendi ubi largius coquitur & usque ad medium lacum. Aliud etiam in eo mirabile: quod tantumdem noctu subuenit: quantum die auferas. Omnis est alius sal munitus: atque non gleba est. Aliud genus ex aquis maris sponte gignitur spuma in extremis littoribus ac scopulis relicta. Haec enim omnis rore densatur. Et est acrior quae in scopulis inuenitur. Sunt etiam naturales differentiae tres. Namque in bactris duo lacus vasti: alter ad scythas versus: alter ad arios sale aestuant. Sicut ad citium in cypro & circa memphim extrahunt lacum: dein sole siccant. Sed & summa fluminum densantur in sale: amne reliquo veluti sub gelu fluente: ut apud caspias portas: quae salis flumina appellantur. Item circa mardos & armenios. Praeterea apud bactros amnis ochus & oxus ex appositis montibus deferunt salis ramenta. Sunt & in affrica lacus & quidem turbidi salem ferentes. Ferunt quidem & calidi fontes sicut pegasei. Et haecenus habent se genera ex aquis sponte provenientia. Sunt & montes nativi salis: ut in idis oromenus: in quo lapidinarum modo caeditur renascens: maiusque regum

uestigal ex eo est: q̄ ex auro atq; margaritis. Effoditur
¶ e terra: ut palam est humore densato in cappadocia
Ibi quidem ceditur specularium lapidum modo. Pon=
dus magnum glebis: quas micas vulgus appellat. Car=
rhis arabie oppido muros domosq; massis salis faciūt:
aqua ferruminantes. Inuenit ¶ iuxta pelusium Pto=
lemæus rex cum castra faceret: Quo exemplo postea in=
ter ægyptum ¶ arabiam etiam squalentibus locis cœ=
ptus est inueniri detractis arenis. Qualiter ¶ per afri=
cæ sitientia usq; ad Hambonis oraculum. Is quidem cre=
scens cum luna noctibus. Nam cyrenaici tractus nobili=
tantur hammoniaco ¶ ipso quia sub arenis his inue=
niatur: appellato. Similis est colore alumini: quod schi=
ston uocant: longis: neq; perlucidis: ingratus sapore: sed
medicinæ utilis. Probatur quam maxime perspicuus re=
ctis scissuris insigne. De quo proditur: quod lenissimus
intra specus suos in lucem uniuersam prolatus: uix cre=
dibili pondere ingrauescat. Sed causa euidentis cuniculo=
rum spiritu madido sic adiuvante mollientes ut adiu=
uant aquæ. Adulteratur sicculo: quem cocanicum appel=
lauimus: necnō ¶ cyprio mire simili. In hispania quo=
q; citeriore egelaste ceditur glebis pene translucētibus.
Cui iampridem palma a plerisq; medicis inter omnia
salis genera perhibetur. Omnis locus in quo reperitur
sal: sterillis est: nihilq; gignit: ¶ in totum sponte na=
scens. Inter hæc sunt factitij uaria genera. Vulgaris plu=
rimusq; in salinis mari adfuso: non sine aquæ dulcis ri=
guis: sed imbre maxime iuuāte: ac super omnia sole mul=
to: non aliter inarescens. Africa circa uticam construit
aceruos salis ad collium speciem. Qui uero sole lunaq;
induruerunt: nullo humore liquefcunt: uixq; etiam ferro
cæduntur. Fit tamen ¶ in creta sine riguis in salinas

LIBER

mare infundentibus. Et circa ægyptum ipso mari in fonte in solum ut credo nilo succosum. Fit & e puteis in salinas ingestis. Prima densatio babylonie in bitumen liquidum cogitur: oleo simile: quo & in lucernis utuntur. hoc detracto subest sal. & in cappadocia puteis ac fonte quem in salinas ingerunt. In chalconia excoquunt aquam ex fonte: refrigerandoq; salem faciunt inertem nec candidum. Gallie germanieq; ardentibus lignis aquam salsam infundunt. Hispanie quadam sui parte e puteis hauriunt muriam appellantes. Et illi quidem etiam lignum referre arbitrantur. Quercus optima ut quæ per se cinere sincero uim salis reddat. Alibi corylus laudatur. Ita infuso liquore salso. Carbo etiam in salem uertitur. Quicumq; ligno conficitur sal niger est. Apud Theophrastum inuenio imbrios harundinis & iunci cinerem decoquere aqua solitos: donec exiguum superest humoris. Quin & e muria salsamentorum recoquitur: iterumq; consumpto liquore ad naturam suam redit uulgo e menis iucundissimus. Marinorum maxime laudatur cyprius a salamine. At e stagnis tarentinus: Ac eriguis phrygius: qui tattareus uocatur. Hi duo oculis utiles. A cappadocia uero qui in laterculis affertur: cutis nitorem dicitur facere. Magis tamen extendit is quem cirticum appellauimus. Itaq; a partu uentrem eo cum melanthio illinūt. Salsissimus sal qui siccissimus suauissimus omnium tarentinus atq; candidissimus. Et de cætero fragilis qui maxime candidus. Pluuia dulcescit omnis. Suauiore tamen rores faciunt. Sed copiosum aquilonis flatus. Austro non nascitur. Flos uero salis non fit: nisi aquilonibus. In igni nec crepitat: nec exilit tragæus: neq; acanthius ab oppido appellatus. Nec ul-

lius spuma: aut ramentum: aut tenuis. Agrigentinus
 ignium patiens: ex aqua exilit. Sunt & colorum diffe-
 rentiæ. Rubet memphi. Ruffus est circa oxum. Cen-
 turipis purpureus. Circa gelam in eadem sicilia tanti
 splendoris: uti imaginem recipiat. In cappadocia cro-
 ceus effoditur translucidus & odoratissimus. Ad me-
 dicinæ usus antiqui tarentinum maxime laudabant. Ab
 hoc uero quæcumq; e marinis ex genere eo: præcipue spu-
 meum. Iumentorum uero & boum oculis trageseum:
 & beticum. Ad hoc obsonium & cibum utilior quis-
 quis facile liquefit. Item humidior: minorem enim a-
 maritudinem habent: ut atticus & enboicus. Seruan-
 dis carnibus aptior acer & siccus: ut megaricus. Con-
 dicitur etiam odoribus additis & pulmentarij uicem
 implet excitans auuditatem: inuitansq; in omnibus ci-
 bis: ita ut sit peculiaris ex eo intellectus inter innume-
 ra condimenta. Ita est in mandendo quæsitus garo. Qui
 & pecudes armenta q; & iumenta sale maxime soli-
 citantur ad pastum: multo largiores lacte: multoq; gra-
 tiore etiam in caseo dote. Ergo hercule uita humanior si-
 ne sale nequit degere: adeoq; necessarium elementum
 est: ut transferit intellectus ad uoluptates animi quo-
 que. Nam ita sales appellantur: omnisq; uitæ lepos &
 summa hylaritas laborumque requies non alio magis
 uocabulo constat. Honoribus etiam militiæque inter-
 ponitur salarijs inde dictis: magna apud antiquos au-
 thoritate: sicut apparet ex nomine salariæ uicæ: quoniã
 illa sal in sabinos portari consuebat. Ancus Martius rex
 salis modia sex millia in congiario dedit populis: & sa-
 linas primus instituit. Varro etiam pulmentarij uice
 usos ueteres auctor est. Esitasse enim salem cum pane:
 & caseo: ut prouerbio apparet. Maxime tamen in

LIBER

sacris intelligitur auctoritas quando nulla conficiuntur sine mola salsa. Salinarum sinceritas summam fecit suam differentiam. Quædam enim favilla salis: quæ levisima ex eo est & candidissima flos salis appellatur. Et flos quidem salis in totum diuersa res humidiorisq; naturæ & crocei coloris aut ruffi ueluti rubigo salis. Odo re quoq; ingrato ceu gari dissentiens a sole non modo a spuma. In ægypto inuenitur uideturq; nilo deferri. Et fontibus tamen quibusdam innatat. Optimum ex eo quod olei quandam pinguitudinem reddit. Est enim in sale pinguitudo: quod miremur. Adulteratur autem tingiturq; rubrica: aut plerumq; testa trita. Qui ficus aqua deprehenditur diluente factitium colorem: cum uerus ille non nisi oleo resoluatur: & unguentarij propter colorem eo maxime utantur. Canicia in uasis summa est. Media uero pars humidior ut diximus. Floris natura aspera excoalfactoria stomacho inutilis. Sudorem cit. Alium soluit in uino & aqua acopis & smegmatis utilis. Detrahbit & ex palpebris pilos efficacissime. Fæces imæ concutiuntur ut color croci redeat. Præter hæc etiamnum appellatur in salinis falsugo: ab alijs falsilago tota liquida marina aqua falsior ui distans. Aliud etiamnum liquoris exquisiti genus quod garon uocauere intestinis piscium cæterisq; quæ abiicienda essent: sale maceratis: ut sit illa putrescentium sanies. Hoc olim conficiebatur ex pisce: quem græci garon uocabant. Capite eius usto suffitu extrahi secundas morantes.

De scombro pisce & muria: & alece Ca. viij
Vnc e scombro pisce laudatissimum in finibus carthaginis spartarie & cetarijs: sociorum appellatur singulis milibus nummum permutantibus congios pene binos. Nec liquor ullus

pene præter unguenta maiore in precio esse coepit: nobilitatis etiam gentibus. Scombro quidem & mauritia beticaq; & cartea ex oceano intrantes capiunt: ad nihil aliud utiles. Laudatur & clazomene garo. Pompeiq; & leptis. Sicut muria antipolis ac thuria. Iam vero & dalmacia. Vitium huius est alex imperfecta nec colata fæx. Coepit tamen & priuatim ex inutili pisciculo minimiq; cõfici. Apuam nostri aphyen uocant: quoniam is pisciculus e pluuia nascitur. Forouilienses pisces ex quo faciunt lupum appellant. Transiit deinde in luxuriam creueruntq; genera ad infinitum: sicuti garum ad colorem mulsi ueteris: adeoq; dilutam suauitatem ut bibi possit. Aliud uero ad castimoniarum superstitionez etiam sacris iudeis dictum: quod fit e piscibus squamama carentibus. Sic alex peruenit ad ostras: echinos: urticas: ammaros: mullorum iocinera. Innumerisq; generibus ad saporem gulæ coepit sal tabescere. Hæc obiter indicata sint desiderijs uitæ: & ipsa tamen nonnulli usus in medendo. Nanq; & alex scabies pectoris sanatur infusa per cutem incisam. Et contra canis morsus draconisq; marini prodest. In linteolis autem cõceptis imponitur. Et garo ambusta recentia sanantur: si quis infundat ac non nomet garum. Contra canum quoq; morsus prodest: maximeq; crocodili: & ulceribus quæ serpunt: aut sordidis. Oris quoq; & aurium ulceribus aut doloribus mirificæ prodest. Muria quoq; siue illa salsugo: spissat: mordet: extenuat: siccatur. Dysentericis utilis est etiam si nome intestina corripit. Ischiadicis celiacis ueteribus infunditur: fori quoq;: apud mediterraneos aquæ marinæ uictm pensat.

De natura salis & eius medicinis.

Ca. ix.

LIBER

5 Alis natura est per se ignea & inimica igni-
 bus fugiens eos: omnia erodens. Corpora uero
 astringens siccans: alligans. Defuncta autem ac
 putrescentia ita uedicans ut durent ea per secula. In me-
 dendo uero mordens: adurens: repugnans: extenuans: dis-
 soluens. Stomacho tantum inutilis præterquam ad excitan-
 dam audiratem. Aduersus serpentium morsus cum ori-
 gano: melle: hyssopo. Contra tærastem cum origano: aut cæ-
 dria: aut picæ: aut melle. Auxiliatur contra scolopendras
 ex aceto potus. Aduersus scorpionum ictus cum quarta par-
 te lini seminis: ex oleo uel aceto illitus. Aduersus crabro-
 nes uero uel uestpas similiq; ex aceto. Ad hetherocrane-
 as capitisq; ulcera: & pustulas: papulasue: & incipien-
 tes uerrucas: cum seuo uitulino. Item oculorum remedijs
 & ad excrescentes ibi carnes totiusq; corporis pterygia
 Sed in oculis peculiariter. Ob id collyrijs emplastrisq;
 additur. Ad hoc maxime probatur tragasæus aut cæni-
 tes. Ex ictu uero suffusis cruore oculis suggillatisq; cum
 myrrhæ pari pondere ac melle: aut cum hyssopo ex aqua
 calida: utq; foueantur salsugine. Ad hæc hispaniensis eli-
 gitur: contraq; suffusiones oculorum cum lacte in coticu-
 lis teritur. Friuatim suggillationibus in linteolo inuolu-
 tus crebroq; ex aqua feruenti impositus. Vlatibus oris
 manantibus in linteolo concepto. Gingiuarum tumori
 infriatus. Et contra scabritiem linguæ frictus commi-
 nutusq;. Aiunt dentes non erodi neq; putrescere si quis
 quotidiè mane ieiunus salem contineat sub lingua: donec
 liqueat. Lepras idem: & furunculos: & lichenas: &
 psoras emendat cum passa uua exempto eius ligno: &
 seuo bubulo atq; origano: ac fermento: uel pane: maxi-
 me thebaicus. Hic & ad pruritus eligitur. Tonsillis &
 uicis cum melle prodest: Quicunq; ad anginas. Hic am-

plius cum oleo & aceto. Eodem tempore extra fauces il-
 litus cum pice liquida. Emollit & alium in uino mix-
 tus. Idem noxia: & tinearum genera pellit in uino po-
 tus. Aestus balnearum conualescentes: ut tollerari possint
 linguae subditus praestat. Nervorum dolorem maxime
 usurpanda obseruatione circa humeros & renes in sac-
 cis aqua feruenti crebro madefactus leuat. Colum tormi-
 naq; & coxarum dolores potius & in iisdem saccis im-
 positus candens. Podagras cum farina ex melle & oleo
 tritus. Ibi maxime obseruanda usurpatione qua quidem
 totis corporibus nihil esse utilius sale & sole dicunt.
 Itaq; cornea uidemus corpora piscatorum. Sed hoc prae-
 cipuum dicitur in podagris. Tollit & clauos pedum.
 Item perniones. Ambustis ex oleo imponitur: aut com-
 manducatus: pustulasq; reprimat. Ignibus uero sacris ul-
 ceribusq; quae serpunt: ex aceto aut hyssopo. Carcinoma-
 tis cum uina tamini. Phagedenis ulcerum tritus cum fa-
 rina hordei super imposito linteolo madente uino. Mor-
 bo regio laborantes donec sudent ad ignem contra pru-
 ritus quos sentiunt: ex oleo & aceto infricatus uiuat:
 & fatigatos ex oleo. Multi & hydropicos sale curauere:
 feruoresq; febrium cum oleo perunxere: & tussim
 ueterem linctu eius discussere. Clysteribus insudare ischia-
 dicis. Vlceribus excrescentibus uel putrescentibus im-
 suere. Crocodillorum moribus ex aceto in linteolis:
 ita ut battuerentur ante ictum ulcera. Bibitur & con-
 tra opium ex aceto mulso. Luxatis imponitur cum
 farina & melle. Item extuberationibus. Dentium
 dolori cum aceto fatus & illitus cum resina pro-
 dest. Ad omnia autem spuma salis iucundior utilior
 q;. Sed quicumq; sal acopis additur ad exaltationes.
 item smegmaticis ad extendendam cutem leuandam=

LIBER

qꝫ Pecorum quoqꝫ scabiem ⁊ boum illitus tollit. Datꝫ
tusqꝫ lingendus. ⁊ oculis iumentorum inspuitur. Hæc
⁊ de sale dicta sint.

De nitri generibus: ⁊ confecturis: ⁊ medicinis:
⁊ observationibus. Ca. x.

Non est differenda ⁊ nitri natura non mul-
tum a sale distans: ⁊ eo diligentius dicenda:
quia palam est ⁊ medicos qui de eo scripse-
re: ignorasse naturam. Nec quēquam Theophrasto dili-
gentius tradisse. Exiguam fit apud medos canesantibus
siccitate cōuallibus: qꝫ uocant halmiraga. Minus etiam
in thracia iuxta philippos sordidum terra: qꝫ appellāt
agrium. Nam quercu cremata nūqꝫ multū factitatum ē:
⁊ iampridem in totum omissum. Aquæ uero nitrosæ
pluribus locis reperiūtur: sed sine uiribus densandi. Op-
timum copiosumqꝫ in clitis macedoniæ: quod uocant ca-
lastricū: cādīdum: purūqꝫ: proximū sali. Lacus est nitro-
sus exiliēte e medio dulci fonticulo. Ibi ut nitrū circa ca-
nis ortū nouenis diebus: totidemqꝫ cessat: ac rursus ina-
tat: ⁊ deinde cessat: Quo apparet soli naturā esse quæ
gignat quoniā cōptū est nec soles ꝑficere qꝫqꝫ: cū cesset:
nec imbres. Mirum est ⁊ illud scatebra fonticuli sem-
per emicante: lacum nec augeri nec effluere. Iis autē die-
bus quibus gignitur si fuere imbres: falsius nitrum faci-
unt: aquilones deterius: quia ualidius commouēt limus.
Et hic qꝫqꝫ nascitur. In ægypto autē cōficitur multo abū-
dātius: sed deterius. Nam fuscū lapidosumqꝫ est. Fit pe-
ne eodem modo quo sal: nisi qꝫ salinis mare infundūt. Ni-
lū autē nitrarijs. Excedente nilo siccantur: decedente ma-
dēt succo nitri. xl. diebus cōtinuis: nō ut ī macedonia sta-
tis. Si autē imbres affuerint: minus de flumine addūt: sta-
timqꝫ ut desari est cōceptum: rapitur ne resoluatur in ni-

trarijs. Sic quoq; olei natura interuenit. Ad scabiem ani
malium utilis. Ipsum autem conditum in acruis durat. Minus
in lacu ascanio & quibusdam circa chalcida fontibus
summas aquas dulces esse: potariq; inferiores nitrosas.
In nitro optimum quod tenuissimum: & ideo spuma me-
lior. Ad reliqua tantum sordidum tanquam ad inficiendas pur-
puras: tincturasq; omnes. Magnus & nitro usus qui di-
citur suo loco. Nitrariae egregiae aegyptijs. Naz circa nau-
cratim & memphin tantum solebat esse. Circa memphin
deteriores. Nam & lapidescit ibi in acruis: multiq; sunt
tumuli ea de causa saxei faciunt ex ijs uasa. Nec non fre-
quenter liquatum cum sulphure coquens in carbonibus. Ad
ea quoq; quae inueterari uolunt illo nitro utuntur. Sunt
ibi nitrariae: in quibus & ruffus exit a colore terrae. Spu-
mam nitri quae maxime laudatur: antiqui negabant fieri
nisi cum ros accidisset: praegnantibus nitrarijs: sed nondum
parietibus. Itaq; non fieri icitatis etiam si caderet. Alij ope-
rimetorum fermento gigni existimauere. Proxima aetas me-
dicorum & aphronitrum tradidit in asia. colligi in speluncis
mollibus distillas. Specus eos colligas uocat. Dein siccant
sole. Optimum putatur lydium. Probatio ut sit minime pon-
derosum: & maxime friabile. Colore pene purpureo.
Hoc in pastillis affertur. Aegyptium in uasis picatis: ne li-
quescat. Vasa quoq; ea sole inarescentia perficiuntur. Ni-
tri probatio: ut sit tenuissimum & quod maxime spogiosum si-
stulosumq; adulteratur in aegypto calae. Deprehenditur gu-
stu. Sincrum. non facile resoluitur. Adulteratum pugit. Calae
aspersum reddit odorem uehementer. Vritur in testa opertum
ne exiliat. alias igni non exilit nitrum: nihilq; gigni. aut
aliter. Cum in salinis herbae gignantur: & in mari tot animalia:
tantum algae. Sed maiorem esse acrimoniā nitro apparet: non
hoc tantum argumento: sed & illo quod nitrariae calciamenta

LIBER

ptinus cōsumūt. Alias salubres: oculorumq; claritati uti
les. In nitrarijs nō lippiūt. Vlcera allata eo celerrime sa
nantur. Ibi facta tarde. Cit & sudorem cū oleo perūctis
corpusq; emollit. In pane salis uice utitur calastrico. Ad
rhaphanos ægyptio: teneriores eos facit. Sed obsonia al
ba & deteriora: olera uiridiora. In medicina autem cal
facit: extenuet: mordet: spissat: siccāt: exulcerat. Vtile ijs
quæ euocanda sint aut discutienda: & lenius mordenda
atq; extenuanda: sicut in papulis pustulisq;. Quidam in
hoc usu accensum uino austero restringunt: atq; ita tri
to in balneis utuntur sine oleo. Sudores nimios inhibet
cū arida iride adiecto oleo uiridi. Extenuat & cicatrices
oculorum & scabritias genarum cum fico illituz aut de
coctum in passo ad dimidias partes. Item contra arge
mas oculorum. Vngues decoctū cum passo in mali puni
ci calice adiunat nitrū. Claritatemq; uisus cū melle imun
ctum. Prodest dētium dolori ex uino si cum pipere collu
antur. Item cum porro decoctū. Nigrescentes dētes crema
tū dētificio ad colorem reducit. Capitis aīalia: & len
des necat cum samia terra illitū ex oleo. Auribus purulē
tis uino liquatū infunditur. Sordes eiusdem partis ero
dit ex aceto. Sonitus & tinnitus discutit siccum additū
vitilignes albas cum cymolia creta æquo pōdere ex ace
to in sole illitum emendat. Furunculos admixtum resi
næ extrahit aut cum uina alba passa: nucleis eius simul
tritit. Testium inflammationi occurrit. item eruptioni
bus pituitæ in toto corpore atq; axingia. Contraq; canis
morsus addita resina initijs cum aceto illinitur. Sic &
serpentium moribus: phagedenis: & ulceribus quæ ser
pūt: aut putrescūt cū calce ex aceto. Hydropicis atq; fico
usum datur: illiniturq;. Discutit & tormina si decoctuz
bibatur pondere drachmæ cum ruta uel aneto uel cymi

no. Reficit lassitudines cum oleo ex aceto perunctorum:
Et cōtra algores horroresq; prodest: manibus pedibusq;
q; confricatis cum oleo. Comprimit Et pruritus suffu-
sorū felle: maxime cum aceto datum. Succurrit Et ue-
nenis fungorum ex posca potum. Aut si buprestis pasta
sit ex aqua: uomitionesq; euocat. ijs qui sanguinem tauri
biberint cum lasere datur. In facie quoq; exulcerationes
sanat cum melle Et lacte bubulo. Ambustis tostum do-
nec nigrescat tritumq; illinitur. Infunditur urceis Et
renum doloribus: aut rigori corporum: nervorumque
doloribus. Paralypsi lingua cum pane imponitur: Su-
spiriosis in ptisana sumitur. Tussim ueterem sanat
flore mixto galbani: resinæ terebinthinæ pari ponde-
re omnium: ita ut fabæ magnitudo deuoretur. Co-
quitur dilutumq; postea cum pice liquida sorbendū
in angina datur. Flos eius cum oleo cyprio: articulo-
rum doloribus in sole incandus est. Regium quoq;
morbum in uino exterminat potum. Et inflationes
discutit. Sanguinis profluuium sistit e naribus ex fer-
uenti aqua uapore naribus rapto. Pruriginem alumi-
ne permixto tollit. Alarum uirus ex aqua quotidiana
no fotu. Vlcera ex pituita nata cara permixtum.
Quo genere nervis quoq; prodest. Coeliacis infundi-
tur. Perungi ante accessiones frigidas nitro Et oleo
multi præcepere. Sic Et aduersus lepras: lentigines.
podagricis in balneis uti solia nitri prodest: atrophis:
opisthotonis: tetanis. Sal Et nitrum sulphuri concoctū
in lapidem uertitur.

De spongiarum natura.

Ca. xi.

Pōgiarū genera diximus in naturis aquatiliū
s marinorum. Quidam eas ita distinguunt.

LIBER

Alias ex ijs mares existimauere tenui fistula spissiores: & perforbentes: & quæ tinguntur in delicijs aliquando & purpura. Alias fœminas maioribus fistulis ac perpetuis. E maribus duriores alias: quas appellant tragos tenuissimis fistulis æque densissimis. Candidæ cura sunt & molliissimis recentes per æstatez tinctæ salis spuma: ad lunam & pruinas sternuntur inuersæ: hoc est qua parte adherere: ut candorem bibant. Animal esse docuimus etiam cruore inhaerente. Aliqui narrant: & auditu regi eas: contrahi: ad sonum: exprimentes abundantiam humoris: nec uelli petris posse: ideo abscondi & sanies emittere. Quin & eas quæ ab aquilone sunt genitæ præferunt cæteris. Nec usquam diutius durare spiritum medici affirmant. Sic & prodesse corporibus: quia nostro suū misceant: & ideo magis recentes: magisq; humidæ. Sed minus in calida aqua minusq; unctas: aut unctis corporibus impositas. Et spissas minus adherescere. Molliissimum genus earum penicilli oculorum humores leuant ex mulso impositi. Item abstergenda lippitudini utilissimi. Eaz quæ tenuissima est molliissima quoq; esse oportet. Imponuntur spongiæ ipsæ epiphoris ex posita: & ex aceto calido ad capitis dolores. De cætero recentes discutiant: molliunt: mitigant. Veteres conglutinant: uulnera. Vsus earum ad abstergenda: fouenda: operienda a fortu dum aliud imponatur. V lera quoq; humida & senilia imposita siccant. Fracturæ & uulnera spongijs utilissime fouentur. Sanguis rapitur infecando ut curatio perspicui possit. Et ipsæ uulnerum inflammationibus imponuntur: nunc sicæ: nunc ex aceto insperse: nunc e uino: nunc ex aqua frigida. Ex aqua uero cælesti impositæ secula recentia non patiuntur intumescere. Imponuntur & integris partibus & fluctione occulta laborantibus quæ

discutienda sunt: & ijs quæ apostemata uocant melle decocto perunctis. Itē articularijs alias aceto salso madidæ: alias e posca. Si ferueat impetus ex aqua eadē & callo salsa madidæ. At contra scorpionū ictus ex aceto. In uulnerū curatione & succidæ lanæ uicem implent. Nūc ex uino & oleo: nūc ex eadem. Differentia hæc q̃ lanæ emolliunt: spongiæ coercent rapiuntq; uitia ulcerū. Circumligantur & hydropicis sicca: uel ex aqua tepida poscaue utriq; blādiioribus opus est opeririue: aut siccare cutem. Imponūtur & ijs morbis: quos uaporari oporteat: feruēti ex aqua perfusæ expressæq; inter duas tabulas. Sic & impositæ stomacho profunt: & in febrī contra nimios ardores. Sed spleneticis e posca: ignibus sacris ex aceto. Efficaciores quādo aliud iponi oportet: sic ut sanas quoq; partes spaciose operiant. Sanguinis profuuium sistunt ex aceto: aut frigida. Linorē ab ictu recentem ex aqua salsa calida sæpius mutata. Tolluntq; testium tumorem doloremq; ex posca. Ad canū morsus utiliter concisæ imponuntur: ex aceto: aut frigida: aut melle abunde subinde humectandæ. Africanæ cinis cum porri sectiui succo sanguinem reijcientibus haustu salis ex frigida prodest. Idem cinis cū oleo uel aceto fronti illitus tertianas tollit. Priuatim africanæ ex posca tumorem discutiunt. Omnium autē cinis cum pice crematarū sanguinem sistit uulnerū. Aliqui raras tantū ad hoc cum pice urunt. Et oculorum causa comburūtur in cruda olla figulini operis plurimum proficiente eo cinere contra scabrias genarum: excrecentesq; carnes & quicquid opus sit ibi destringere: spissare: explere. Vtilius in eo usu lauare cinerem. Præstant & strigilū uicem lintheorumq; affectis corporibus. Et contra solem apte protegunt capita. Medici inscitia ad duo no-

LIBER

mina eas rede gere . Africanas : quarum firminus sit ro-
bur . Rhodiacaſq; ad fouendum molliores . Nunc autem
molliffimæ circa muros antiphelli urbis reperiuntur .
Trogus auctor eſt : circa lyciam penicillos molliffimos
naſci in alto unde ablata ſint ſpongiæ . Polybius ſuper
ægrum ſuſpenſos : quietiores facere noctes . Nunc præ-
uertemur ad marina animalia : & aquatilia .

GAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HI- STORIAE . LIBER . XXXII . PROOEMIVM

Medicinæ ex aquatilibus .

ENTVM EST AD SVMMAM NA-
turæ exemptorumq; per rerum ordinē
¶ & ipſam ſua ſponte occurrit immēſam
potentiæ occultæ documētum : ut pror-
sus nec aliud ultra quæri debeat : nec
par aut ſimile poſſit inueniri : ipſa ſe vincēte natura : et
quidē numeroſis modis declarante . Quid enī uiolētius
mari uentiſue : & turbinibus ac pcellis : quo maiore in-
genio in nulla ſui parte adiuta eſt : quā uelis remiſq; Ad
datur his & reciproci æſtus inenarrabilis uis : uerſumq;
totum mare in flumen .

De echeneide piſce : & mirabili eius proprietate :
& torpedine : & marino lepore : & mirabilia
rubri maris .

Ca. i.

¶ Amen omnia hæc pariterq; eodem impellen-
tia : unus ac paruus admodū piſciculus eche-
neis appellatus in ſe tenet . Ruant uenti li-
cet : & ſeuiant procellæ : imperat furori uireſq; tan-
tas compeſcit : & cogit ſtare nauigia : quod non uincit .

la ulla: non anchoræ pondere irremocabili factæ. Infre-
nat impetus: & domat mundi rabiem: nullo suo labo-
re: non retinendo: aut alio modo quam adherendo. Hæc
tantilla est satis contra tot impetus: ut uetet ire nauis-
gia. Sed armatæ classes imponunt sibi turrium propu-
gnacula: ut in mari quoq; pugnetur: uelut e muris.
Heu uanitas humana cū rostra illa ære ferroq; ad ictus
armata semipedalis inhibere possit: ac tenere deuincta
pisciculus. Fertur acciaco marte tenuisse prætoriam na-
uim Antonij properantis circuire & exhortari suos:
donec transiret in aliam. Ideoq; cæsariana classis im-
petu maiore protinus uenit. Tenuit & nostra memo-
ria. Caij principis ab astura antium remigantis ut res
est: etiam auspicalis pisciculus. Siquidem nouissime
tum in urbem reuersus ille imperator: suis telis con-
fossus est. Nec longa fuit illius moræ admiratio sta-
tim cā intellecta: cū e tota classe quiqueremis sola nō p-
ficeret: & exiliētibus protinus qui id quærerēt circa na-
uim inuenere adherētē gubernaculo: ostēderūtq; Caio in-
dignāti hoc fuisse quod se renocaret: quadrigētorūq; re-
migū obsequio cōtra se itercederet. Cōstabat peculiari-
ter miratū quō adherēs tenuisset: nec idē polleret i nauis-
giū receptus. Qui tūc posteaquā uidere: eū limaci ma-
gnæ similē esse dicūt. Nos plurimorū opiniōes posuimus
i natura aquatiliū: cū de eo diceremus. Nec dubitamus
idē ualere ad oīa gēna cū celebri & cōsecrato ēt exēplo
apd gnidiā uenerē cōchas quoq; eiusdē potētæ credi ne-
cesse sit. E nostris quidam latinis remorā appellauere
eum. Mirūq; e græcis: alij lubricos partus atq; proci-
dētes cōtineri ad maturitatē alligato eo (ut diximus)
prodiderūt. Alij sale adseruatū adalligatūq; grauidis
partus soluere: ob id alio noīe odinolyōtē appellauere

LIBER

Quocumq; modo ista se habeant : quis ab hoc tenendi
 nauigia exemplo de ulla potentia naturæ atq; effectu
 in remedijs sponte nascentium rerum dubitare debeât?
 Quin & sine hoc exemplo per se satis esset. Ex eodem
 mari torpedo etiā pcul & e lōgiquo: uel si hasta uirga
 ue attingatur quis præualidos lacertos torpescere: quā
 libetq; ad cursim ueloces alligari pedes pditur. Quod
 si necesse habemus fateri hoc exemplo esse uim aliquā
 quæ odore tantum & quadam aura sui corporis affi-
 ciat membra: quid non de remediorum omnium momē-
 tis sperandum est? Non sunt minus mira quæ e Lepore
 marino traduntur. Venenum est alijs in potu: aut in ci-
 bo datus: alijs etiam uisus. Siquidē gravidæ si omnino
 aspexerint foeminam ex eo genere dūtaxat statim nau-
 sea & redundatione stomachi uitium fatentur: ac de-
 inde abortum faciunt. Remedio est mas ob id indura-
 tus sale ut in brachialibus habeant. Eadem res in mari
 & tacū quidem nocet. Vescitur eo unum tantum ani-
 malium: ut nō intereat Nullus piscis: & tenerescit tā-
 tū: & ingrator uiliorq; fit. Homines quibus in pastu
 est: piscen olent: hoc primo argumento ueneficium id
 deprehenditur. Cætero moriuntur totidem diebus quot
 uixerit lepus. Incertiq; temporis ueneficium id esse au-
 ctor est Licinius macer. In india affirmant non capi ui-
 uentem. Inuicemq; ibi hominem illi pro ueneno esse: ac
 uel digito omnino in mari tacū mori. Esse autem am-
 pliorem multo sicut reliqua animalia. Tuba in ijs uolu-
 minibus qui scripsit ad Caium Cæsarem Augusti filiū
 de arabia: tradit uitulos marinos ternas heminas cape-
 re. Cetos sexcentorū pedū longitudinis: & trecentorū
 sexaginta latitudinis in flumē arabie itrasse: pūgniq;
 eius negociatores: & omnium piscium adipe camelos

perungi in eo situ: ut a filis ab iis fugent odore.

De ingenijs: & mansuetudine quorundam piscium
& ubi ex manu edant. & ubi responsa dantur ex
piscibus. Ca. ij.

Ibi videntur mira & quæ Ovidius prodidit
m piscium ingenia in eo volumine quod halien
ticon inscribitur. Scarum inclusum nassis nō
fronte erumpere: nec infestis uiminibus caput inserere:
sed auersum caudæ ictibus crebris laxare fores: atq; re-
trorsum ita erumpere. Quem luctatū eius si forte alius
scarus extrinsecus uideat: apprehēsa mordicus cauda ad
iuuare nixus erumpentis. Lupum piscem rete circunda-
tum arenas arare cauda: atq; ita conditum transire rete
Murenæ maculas appetere ipsas consciam teretis ac lu-
brici tergi: tum multiplici flexu laxare: donec euadat.
Polypum hamos appetere brachijsq; complecti: nō mor-
su: nec prius dimittere q̃ escam circumroserit: aut harū-
dine leuatum extra aquam. Scit & mugil esse i esca ha-
mum: insidiaq; non ignorat: auuiditas tamen tanta est:
ut cauda uerberando excutiat cibos. Minus in prouiden-
do lupus solertiae habet: sed magnum robur in pœniten-
do. Nam ut hæserit in hamo: tumultuoso discursu laxat
uulnera: donec excidant insidiæ. Murenæ amplius deuo-
rant hamum: admoventq; dentibus lineas: atq; ita ero-
dunt. Pytheas id tradit. Idem infixam hamo inuvertere
e: quoniam sit dorso cultellato: spinaq; lineam præseca-
re. Licinius Macer murenas tantum foeminini sexus esse
tradit: & concipere e serpentibus: ut diximus: ob id si-
bilo a piscatoribus tanq̃ serpentibus euocari & capi:
pinguescere iactatu. Fuste non interimi. Easdem ferula
protinus. Animam in cauda habere certum est: eaq; icta
celerrime examinari: at capitis ictu difficulter. Nouacu

LIBER

la & ferrum quæ pisce tacta sunt : olent . Durissimū
 esse piscium constat qui orchis uocetur : rotundus est :
 & sine squāmis : totusq; capite cōstat . Miluago quo-
 tiens cernatur extra aquam uolitans : tempestates mini-
 tari Trebrius Niger auctor est . Xiphiam rostro mucro-
 nato esse : ab hoc naues perfossas mergi in oceano ad lo-
 cum mauritanie : qui cotta uocetur : non procul a lyxo
 flumine . Idem Loligines euolare ex aqua tradit : tanta
 multitudine ut nauigia demergant . Et manu uexuntur
 pisces in pluribus quidem Casaris uillis . Sed quæ uete-
 res prodidere in stagnis nos in piscinis ammirati in elo-
 ro sicilie castello non procul syracusis . Item in labra
 Ouidij Iouis fonte Anguillas . Et eæ in aures additas ge-
 runt . Similiter in chio iuxta senum delubrum . In me-
 sopotamie quoq; fonte cabura de quo diximus . Nam
 in lycie lymira fonte apollinis : quem diuum appellāt
 ter fistula euocati ueniunt ad augurium . Diripere eos
 carnes abiectas lætum est consultantibus : caudis abige-
 re dirum hierapoli syrie in lacu Veneris ædituorum
 uocibus patent uocati : exornati auro ueniunt adulan-
 tes . Scalpunt uero hiantia manibus inferendis præ-
 bent . In stabiano campanie ad Herculis petram : me-
 lanuri in mari panem abiectum rapiunt . Idemq; ad
 nullum cibum in quo hamus sit accedunt . Nec illa in
 nouissimis mira amarissimos esse pisces ad pelem insu-
 lam : & ad elazomenas . Contra ad scopulum sicilie :
 ac leptim africae : & eubocam : & dyrrachiū . Rursus
 ita salso : ut possint salsamenta existimari . Circa cepha-
 leniam & ampelon paron : & deli petras in portu
 eiusdem insule dulces . Quam differentiam pabulo cō-
 stare : nō est dubium . Appion maximū pisciū esse tradit
 porciū : quē lacedæmonij orthagoriscū uocāt . Grunire eū

cum capiatur. Esse uero illam naturæ accidentiam quod magis miremur etiam in locis quibusdam: appposito occurrit exemplo. Siquidem salsamenta omnium generum in italia beneuenti recentia effici constat. Pisces marinos in usu fuisse protinus a condita roma: auctor ē Cassius Hemina: Cuius uerba de ea re hic subiiciam. Numa constituit: ut pisces qui squamosi non essent ni pollincerent patrimonia cōmentus ut cōiuiua publica: & priuata: cœnaq; ad puluinaria facilius cōpararentur: ni qui ad pollinctum emerent: precio minus parcerent: eaq; p̄mercarentur. Quantum apud nos indicis margaritis p̄cium est: de quibus suo loco satis diximus: tātū apud indos in chorallio. Nāq; ista persuasione gentiū cōstant. Gignitur quidē & in rubro mari: sed nigrius. Itē in p̄sico uocatur iace. Laudatissimū in gallico sinu: circa orchadas insulas. Et in siculo circa heliā & drepanū. Nasctur & apud grauiscas: & ante neapelim cāpaniæ: maximeq; rubēs: sed molle: & ideo uilissimū erythris. Forma ē ei fruticis: color uiridis. Baccæ eius cādidas sub aqua ac molles. Exēptæ cōfestim durātur & rubescūt: quasi corna satiua specie atq; magnitudine. Aiūt tactu p̄tinus lapidescere: si uiuat. Itaq; occupari enelliq; retibus: aut acri ferramento præcidi. Hac de cā ceraliū uocitatū interpretantur. Probatissimū quā maxime rubet: & quam ramosissimū: nec scabrosū: aut lapideū: uel rursus inane cōcauū. Auctoritas baccarū eius nō minus indorū: uiris quoq; p̄ciosa ē: q̄ fœminis nostris uniones idici. Aruspices eorū uatesq; i primis religiosū id gestamē amoliēdis piculis arbitrantur. Itaq; & decore & religione gaudent. Priusq; hæc notescerent: galli gladios: scuta: galeas adornabant eo. Nunc tanta penuria est uendibili merce ut per quam raro cernatur i suo orbe. Sirculi in fantiæ

LIBER

adalligati: tutellam habere credunt. Contraq; torminū
ac uescicæ: & calculorum mala: in puluerem igne redac-
ti: potiꝫ cum aqua auxiliātur. Simili modo ex uino po-
ti: aut si febris sit: ex aqua somnum afferūt. Ignibus diu
repugnant. Sed eodem medicamine sæpius potō tradūt
lyenem quoꝫ absumi. Sanguinem reijcientibus excrean-
tibusue medentur. Cinis eorum miscetur oculorum medi-
camentis. Spissat enim ac refrigerat. V lcerum caua ex-
plet. Cicatrices extenuat. Quid ad repugnantiam rerū
attinet: quam græci antiphatiā uocant: nihil est uene-
natiꝫ usquam: q̄ in mari pastinaca: utpote cum radio
eius arbores necari dixerimus. Hanc tamen persequitur
galeos. Idem & alios quidem pisces: sed pastinacas præ-
cipue. Sicut in terra serpentes mustella. Tanta est auidi-
tas ipsius ueneni. Percussis uero ab ea medetur: & hic
quidem: sed & nullus ac laser.

De his quibus in terris & in aquis uictus est: &
de castoreis medicinæ & obseruationes. Ca. iij.
Pestabilis naturæ potentia in iis quoꝫ qui-
bus & in terris: & in aqua uictus est: sicut
& fibris quos castores uocant: & castorea
testes eorum: amputari hos ab ipsis cum capiūtur negat
Sestius diligentissimus medicinæ. Quinimmo paruos
esse substrictosq; & adhærentes spinæ: nec adimi sine ui-
ta animalis posse. Adulterari autem renibus eiusdē qui
sint grandes: cum ueri testes parui admodum reperian-
tur. Præterea ne uescicas quidem esse cum sint geminæ: q̄
nulli animalium. In iis folliculis inueniri liquorem: &
asseruari sale. Itaq; inter probationes falsi esse folliculos
geminos ex uno nexu dependentes: quod ipsum corrup-
pi fraude cōiicientibus gūmi cū sanguine: aut ammoniac-
co: quoniā ammoniaci coloris esse debeat tūicis circūda

ti liquore ueluti mellis cerosi: odoris grauis: gustu amaro: & acri: friabiles. Efficacissimi e ponto galacia: mox africa. Sternutamenta olfactu mouet. Somnum conciliant cum rosato: & penardano peruncto capite. Et per se poti in aqua. Ob id phreniticis utiles. Item lethargicos odoris suffitu excitant. Vuluarumq; exanimationes uel subditi: & menses ac secundas ciunt duabus drachmis ex aqua cum puleio poti. Medentur & uertigini: opisthotonis: tremulis: spasticis: neuorum uitij: ischiadicis: stomachicis: paralyticis: perunctis omnibus: Vel tritiad crassitudinem mellis cum semine uiticis ex aceto: aut rosato Sic & contra comitiales sumpti. poti uero contra inflationes: tormina: uenena. Differentia tantum contra genera est mixtura. Quippe aduersus scorpiones ex uino bibuntur. Aduersus phalangia & araneos ex mulso: ita ut uomitione reddantur. Aut ut retineantur: cum ruta. Aduersus chalcidas cum myrtite. Aduersus arastem & praesteras cum pandae: aut ruta ex uino. Aduersus ceteros serpentes cum uino: Dari binas drachmas satis est: eorum quae adijciantur singulas. Auxiliantur priuatim contra uiscum ex aceto. Aduersus aconitum ex lacte aut aqua. Aduersus helleborum album ex aqua mulsa nitroq; Medetur & detibus ifusi cum oleo triti in aures a cuius parte doleat. Auriu doloribus melius si cum meconio. Claritatem uisus faciunt cum melle attico inuncti cohibet singultus ex aceto. Urina quoq; fibri resistit uenenis: & ob id in antidota additur. Adseruatur autem optime in sua uersa: ut aliqui existimant.

De testudine & multorum piscium medicina & obseruatione.

Ca. iij.

Eminus similiter uictus in aquis terraq; & testudinum: effectus quoq; pari honore habendi:

LIBER

nel pp excellens in usu precium naturæ ueræ pprietates.
 Sunt ergo testudinū genera: terrestres: marinæ: lutariæ.
 quæ in dulci aqua uiuunt: Has quidem e græcis emydas
 appellant. Terrestriū carnes suffitionibus proprie: magi
 cisq; artibus refutandis: Et cōtra uenena salutare pro-
 dūtur. Plurimæ in africa. Hæ ibi amputato capte pedibus
 q; pro antidoto dari dicuntur: Et ex iure in cibo sump-
 tæ. Strumas discutere ac lyenes tollere. Item comitiales
 morbos. Sanguis earū claritatē uisus facit: suffusioneq;
 oculorum tollit. Et contra serpentium omnium Et ara-
 neorū Et similiū: Et ranarū uenena auxiliatur. Sanguine
 seruato in farina pilulis factis: Et cum opus sit in ui-
 no datis. Felle testudinum cum attico melle glaucomata
 inungi prodest. Et scorpionum plagæ instillari. Tegumē-
 ti cinis uiō Et oleo subactis: pedū rimas ulceraq; sanat.
 Squamæ e summa pte deraſæ: Et in potu datæ uenerē co-
 hibent. Eo magis hoc mirū: quoniā totius tegumenti fa-
 rina accendere traditur libidinem. Vrinam earū aliter
 q̄ in uestica dissectarū: inueniri posse nō arbitror: Et in-
 tra eam esse. Hæc quoq; portentosa magis demonstratur
 aduersus aspidū ictus singulare remedium. Efficacior est
 tñ ut diūt cimicibus amixtis. Qua durata illinūtur stru-
 mis Et ulceribus frigore: aut adustione factis. Sorbetur
 in stomachi doloribus. Marinarum carnes amixtæ rana-
 rum carnibus cōtra salamandras p̄clare auxiliatur. Neq;
 est testudine aliā salamandræ aduersus. Sanguine alope-
 ciarum inanitas Et porrigo omniaq; capitis ulcera cu-
 rātur. Inarescere autem cum oportet: lenteq; ablui. In-
 stillatur Et dolori aurium cum lacte mulierum. Aduer-
 sus comitiales morbos manditur cum polline frumenti.
 Misctur autem sanguis heminis tribus aati hemina ui-
 ni addita ijs: Et cum hordeata farina: aceto quoq; ad-

mixto: ut sit quod deuoretur fabæ magnitudine. Hæc singula & matutina & uespertina dantur: dein post aliquot dies uespera. Comitialibus instillatur ore deductis labris ijs: qui modice corripiantur. Spasmo cum castoreo clystere infunditur. Quod si dentes per annum colluantur testudinum sanguine immunes a dolore fiunt. Et anhelitus discutit: quasque orthopnoeas uocant: ad has in polenta datur. Fel testudinum claritatem oculorum facit. Cicatrices extenuat. Tonsillas sedat: & anginas & omnia oris uitia. Priuatim nomas ibi. Item ardentium testium. Naribus illitus comitiales erigit: attollitque. Idem cum uernatione anguium aceto ammixto: uice purulentis auribus prodest. Quidam bubulus fel ammiscent: decoctarumque carniū testudinis succum addita æque uernatione anguium. Sed diu in uino testudinem excoquant. Oculorum quoque uitia omnia Fel inunctum cum melle emendat. Suffusiones: etiam marinæ felle: uel cum fluuiatilis sanguine: & Lacte mulierum capillus inficitur. Fel: & contra Salamandras: uel succum decoctum bibisse: satis est. Testudinum est: tertium genus in cæno: & paludibus uiuentium. Latitudo ijs in dorso: pectori similis: nec conuerso in cura calic: ingrata uisu. Ex hac quoque tamen aliqua contingunt auxilia. Tres namque in succensa sarmenata coniectæ: & diuidentibus se tegumentis rapiuntur. Tum emulsæ carnes earum: coquuntur in aquæ: congio Sale modice addito. Ita decoctarum ad tertias partes succus paralyzin: & articulares morbos sentientibus bibitur. Detrahit item Fel pyritas sanguinemque uitiatum. Sistitur ab eo remedio: alius aquæ frigidae potu. Ex quarto etiam genere: Testudinum quæ sunt in amnibus diuulsarum pin-

LIBER

guia cum aizoo herbatufa ammixto unguento & semine lilij ante accessiones perunguntur ægri: præter caput mox conuoluti: calidam aquam bibunt: quartanis liberari dicuntur. Hanc testudinem quintadecima luna capi oportere: ut plus pinguium reperiatur. Verum ægrum sextadecima luna perungi tradunt. Ex eodem genere testudinum sanguis instillatus crebro capitis dolores sedat. Item strumas. Sunt qui testudinum sanguinem cultro æreo supinarum capitibus præcisis excipi nouo fictili inbeant. Ignem sacrum cuiuscumque generis sanguine illini. Item capitis ulcera manantia: & uerrucas. idem permittunt testudinum omnium fimo panos discuti. Et licet incredibile dictu sit (aliqui tradunt) tardius ire nauigia: testudinis pedem dextrum uehementia. Hinc deinde in morbos digerimus aquatilia: non quia ignoremus gratiorem esse uniuersitatem animalium: maiorisq; miraculi: Sed hoc utilius est uitæ contributa habere remedia: cum aliud alij profit. Aliud alibi facilius inueniatur.

De aquatilibus quorum remedia in morbos digesta sunt: & primum contra uenena: & uenenata animalia.

Ca. v.

Enenatum mel diximus ubi nasceretur. Auxilio est piscis aurate in cibo. Vel si ex melle sincero fastidium cruditasque sit grauissima incidat. Testudinem circuncisis pedibus: capite: cauda decoctam antidotum esse auctor est Pelops sincoq; Appelles. Qui esset Sincus. diximus. Sæpius uero quantum ueneficium prestaret menstruis mulierum. Contra omnia ea auxiliatur: ut diximus: nullus. Item contra pastinacam & scorpiones terrestres marinosq;: & dracones & phalangia illitis sumptusque in cibo. Eiusdem reatentis e capite cinis contra omnia uenena: priuatim contra

fungos. Mala medicamenta inferri negant posse: aut certe nocere: stella marina iulpino sanguine illita: & affixa limini superiori: aut clauo aereo ianuæ. Draconis marini scorpionumq; ictus carnibus earum impositis: item araneorum morsus sanantur. In summa cōtra omnia uenena: uel potu: uel ictu: uel morsu noxia. Succus earum ex iure decoctarum: efficacissimus habetur. Sunt & seruatis piscibus medicina. Salsamentorumq; cibus prodest a serpente percussis: & contra bestiarum ictus mero subinde hausto: ita ut ad uesperam cibus uomitione reddatur. Peculiariter a chalcide: craste: aut quas sepas uocāt: aut elope: dipsadene percussis. Contra scorpiones largius sumi. Sed non euomi salsamēta prodest: ita ut sitis tolleretur: & imponere ea plagis conuenit. Contra crocodilorum quidem morsus non aliud præsentiū habetur. Priuatim contra præsteris morsum sarda prodest. Imponuntur salsamenta & contra morsum canis rabiosi: uel si nō sint ferro uisæ plagæ corporaq; clysteribus exinanita. Hoc per se sufficit. Et contra draconem marinum ex aceto imponitur. Iidem & ex cybio profectus. Draco enim marinus ad spinæ suæ qua ferit uenenū ipse impositus: uel cerebro toto prodest. Ranarum marinarum ex uino & aceto decoctarum: succus contra uenena bibitur: & contra ranæ rubetæ uenenum: & contra salamandras. Fluuiatiles si carnes edantur iusue decoctarum sorbeatur: profunt: & contra leporem marinum: & cōtra serpentes supradictas. Contra scorpiones ex uino. Democritus quidem tradit: si quis extrahat ranæ uiuenti linguam nulla alia corporis parte adhærente: ipsaq; dimissa in aqua imponat supra cordis palpitationem mulieri dormienti: quæcunq; interrogauerit: uera responsuram. Addunt etiamnum alia magi: quæ si uera sunt: mul

LIBER

to utiliores uitæ existimantur ranæ quam leges. Namq[ue]
 harundine transfixa natura per os : si surculus in men-
 struis defigatur a marito: adulterorum tediū fieri. Car-
 nibus earum: uel hamo additis: præcipue purpuras ær-
 tum est allici. Iecur ranæ geminum esse dicunt: obijciq[ue]
 formicis oportere eam partem quā appetant. contra om-
 nia uenena esse pro antidoto. Sunt quæ in uepribus tan-
 tum uiuunt: ob id rubetarum nomine ut diximus : quas
 græci phrynos uocant: grandissimæ cunctarum: geminis
 ueluti cornibus plene ueneficiorum. Mira de his artatiz
 tradunt auctores. Illatis in populum silentium fieri: Os-
 ficulo quod sit in dextero latere in aquam feruentem de-
 iecto refrigerari uas: nec postea feruere nisi exempto: ex
 templo id inueniri. Nam obiecta rana formicis: carnibus
 q[ue] erosis singula in oleum addi. Et aliud esse in sinistro
 latere: quo deiecto feruere uideantur : apocynon uocari.
 Canum impetus eo cohiberi. Amorem concitari: & uir-
 gia: addito in potionem. Venerem adalligatum stimula-
 re. Rursus a dextro latere refrigerari feruentia. Hoc &
 quartanas sanari alligato in pellicula agnina receti: ali-
 asq[ue] febres. Amorem inhiberi eo. Item ex ijs ranis lyen
 contra uenena: quæ fiant ex ipsis: auxiliatur. Cor uero
 etiam efficacius est. Coluber est in aqua uiuēs: huius adi-
 pem & fel habentes qui crocodillos uenentur: mire ad-
 iuari produntur: nihil contra bœlua audente. Efficacius
 etiamnum si herba potamogeton miscatur. Cancri flu-
 uiales triti poti[us] ex aqua recantes seu cinere adserua-
 to: contra uenena omnia prosunt : priuatim contra scor-
 pionum ictus cum lacte asinino : uel si non assit: caprino
 uel quocunq[ue]. Addi & uinum oportet. Necant eos triti
 cum ocimo admoti. Eadem uis contra uenenatorum om-
 nium morsus: priuatim scytalen & angues: & contra

leporum marinum: ac ranam rubetam. Cinis eorum seruatus prodest pauidi. Prodest periclitantibus ex canis rabiosi morsibus. Quidam adijciunt gentianam: & dant in uino. Nam si iam pauidus occupauerit: pastillos uino subactos deuorandos ita præcipiunt. Deæ uero cancris cum ocini manipulo adalligatis omnes qui ibi sunt scorpiones ad eum locum coituros magi dicunt. Et cum ocino ipsos cineremue eorum percussis imponunt. Minus in omnibus ijs marini prosunt: ut Traxillus auctor est. Nihil autem æque aduersari serpentibus quam cancris. Suesq; percussas hoc pabulo sibi mederi. Cum sol sit in cancro: torqueri serpentes. Ictibus scorpionum carnes fluuialium Cochlearum resistunt crudæ: uel coctæ. Quidam ob id salsas quoq; adseruant. Imponunt: & ipsis plagis. Coracini pisces Nilo quidem peculiare sunt. Sed nos hæc omnibus terris demonstramus. Carnes eorum aduersus Scorpiones ualent impositæ. Inter uenena sunt piscium porci marini spinæ in dorso cruciati magno leforum: Remedium est limus ex reliquo piscium eorum corpore. Canis rabidi morsu potum expanescentibus faciem perungunt: adipe vituli marini. Efficacius si medulla hyene: & Oleum e lentisco: & cera misceatur. Murenæ morsus: ipsarum capitis cinere sanantur. Et pastinaca contra suam ictum remedio est: Cinere suo ex aceto illito: Vel alterius. Cibi causa extrahi debet: e dorso eius: quicquid simile est crocco: caputque totum. Et hanc autem: & omnia testacea modice collui in cibus: quia saporis gratia perit. Leporis marini ueneficium restringunt poti hippocampi. Contra Dorycnium echini: maxime prosunt. Ex ijs qui succum carpathi biberint: præcipue eius iure sumpto.

LIBER

Et cancri marini decocti ius contra dorycnium efficac
habetur.

De ostreis & purpuris: alga: & eorum re=
media.

Ca. yi.

Eccliariter uero contra leporis marini uene=
na & ostrea aduersantur. Idem uidetur: nec
p potest uideri satis dictum esse. de ijs cum pal=
ma mensarum diu iam tribuatur illis. Gaudent dulci=
bus aquis: & ubi plurimi influunt amnes. ideo pelagia
parua & rara sunt. Gignuntur tamen in petrosis carenti=
busq; aquarum dulcium aduentu: sicut circa grynnus &
myrinam. Grandescunt syderis quidem ratione maxime
ut in natura aquatiliū diximus. Sed priuatiz circa ini=
tia aestatis multo lacte pragnatia: atq; ubi sol penetret
in uada. Hæc uidetur causa quare minora in alijs locis re=
piuntur. Opacitas. n. prohibet incrementū: & tristitia
minus appetunt cibos. Variant coloribus. Ruffa in hi=
spania. Fusca in illyrico. Nigra & carne & testa circe=
is. Præcipua uero habentur in quacūq; gente spissa. nec
salina sua lubrica. Crassitudine potius spectanda q̄ lati=
tudine. Neq; in luto capta: neq; i arenosis. Sed solido ua=
do spendylo breui atq; non carnosio: nec febris laciniōso
ac tota in aluo. Addunt peritiores notam: ambiente pur=
pureo crine fibras: eoq; argumento generosa interpretan=
tur caliblepharata appellantes. Gaudent & peregrina=
tione transferriq; in ignotas aquas. Sic brundusina in
auerno. Compasta & suum retinere succū: & a Lucio
adoptare creduntur. Hæc sunt dicta de corpore. Dicemus
& de natiōibus: ne fraudetur gloria sua littora. Sed di=
cemus aliena lingua: quæq; peritissima huius censura in
nostro æuo fuit. Sunt ergo Mutiani uerba quæ subijciat.
Cyziæna maiora lucrinis: dulciora britānicis: suauiora

edulis: acriora lepticis: pleniora lucensibus: sicciora cor-
 ryphantenis: teneriora istricis: candidiora circiensibus.
 Sed ijs neq; dulciora: neq; teneriora esse ulla compertū
 est. In indico mari Alexandri rerū auctores pedalia in-
 ueniri prodidere. Necnon inter nos nepotis cuiusdā no-
 mēculator tridacna appellauit: tantæ amplitudinis in-
 telligi cupiens ut ter mordenda essent. Eorum: dos in
 medicina hoc in loco tota dicetur. Stomachum unice re-
 ficiunt. Fastidijs medentur. Addiditq; luxuria frigus
 obrutis niue: summa montium & maris ima miscens.
 Molliūt aliū leniter. Eadem cocta cum mulso tenasmo:
 qui sine exulceratione sit: liberant. Vesicarū ulcera quo-
 q; repurgant. In conchis suis cocta siue uti clausa uene-
 rint: mire distillationibus prosunt. Testæ ostreorum ci-
 nis uuam sedat: & tonsillas ammixto melle. Eodē mo-
 do parotidas: panos mammarūq; duricias: capitū ulce-
 ra ex aqua: cutemq; mulierū extendit. Inspergitur &
 ambustis. Et dentifricio placet. Pruritibus quoq; &
 eruptionibus pituitæ ex aceto medetur. Crudæ si tondā-
 tur strumas sanant: & perniones pedū. Purpuræ quo-
 q; cōtra uenena prosunt. Et algam maris theriacenē esse
 Nicander tradit. Plura eius genera uti diximus. Lon-
 go folio & latiore: rubēte: aliæ crispo. Laudatissima
 quæ in creta insula iuxta terrā in petris nascitur: e uino
 iubet eam dari. Tingendis etiam lanis ita colorem alli-
 gans: ut elui postea non possit.

Ad alopecias: & capillos oculorū uitia. Ca. viij.

Lopacias replet hippocampinus cinis nitro

a & adipe suillo mixtus: aut sincerus ex ace-
 to. Præparant cutem sepiarum crustæ farina
 medicamentis. Cutem replet & muris marini cinis cū
 oleo. Item echini cum carnibus suis cremati cinis. Fel

KK

LIBER

scorpionis marini. Ranarū quoq; trium si uiuæ in olla cremetur cinis cum melle. Melius cum pice liquida. Capillum denigrant sanguisugæ: quæ in uino nigro diebus xl. cōputruere. Alij in aceti sextarijs duobus sanguisugarum sextariū in uase plumbeo iubent putrescere rotidē diebus: mox illini in sole. Sornatius tantam uim habere tradidit: ut nisi oleū ore contineant qui tingunt: dentes quoq; eorum denigrari dicat. Capitis ulceribus muricū uel purpurarū testæ cinis cum melle utiliter illinitur conchyliorum: uel si non urantur farina ex aqua doloribus. Castoreū cum peucedano & rosaceo. Omnium piscium fluminaliū marinorūq; adeps liquefactus oleo amixto melle oculorū claritati plurimū confert. Item castoreum cum melle. Callionymi fel cicatrices sanat: & carnes oculorum superniacuas cōsumit. Nulli hoc pisciū copiosius: ut existimauit Menander quoq; in comædijs. Idē piscis et uranoscopus uocatur ab oculo quē in capite habet. Et coracini fel excitat uisum. Et marini scorpionis russi cum oleo uetere: aut melle attico incipientes suffusiones discutit. iungi ter oportet intermissis diebus. Eadem ratio albugines oculorum tollit. Mullo- rum cibo aciem oculorum hebetari tradūt. Lepus marinus ipse quidem uenenatus est: sed cinis eius in palpebris pilos inutiles euulsos cohibet. Et ad hunc usum utilissimi minimi. Item pectumculi salsi triti cum cædria. Ranae quas dryphytas & calamitas uocant: sanguis earum cum lachryma uitis si euulso pilo palpebris illinatur. Oculorum tumorem ruborēq; sepiæ cortex cum lacte mulieris illitus sedat: & per se scabritias emēdat. Inuertūt itaq; genas id agētes: & medicamentū auferūt post paulū: rosaceoq; inungūt: & pane imposito mitigant nocte. Eadē cortice & nyctalopes curā

tur in farina trita: & ex aceto illita. Extrahit et squa-
mas eius cinis. Cicatrices oculorū cū melle sanat ptery-
gia cū sale: & cadmia singulis drachmis. Emendat &
albugines oculorum iumentorū. Adijciunt & officulis
eius genas si teratur sanari. Echini ex aceto epinyctidas
sanant eundē comburi cum uiperinis pellibus: ranisq;
& cinerē aspergi potioni iubent magi: claritatē uisus
promittentes. Ichthyocolla appellatur piscis: cui glutī
nosum est corium. Idemq; nomē glutino eius. Hic epiny-
ctidas tollit. Quidā ex uentre non ex corio fieri dicunt.
Ichthyocolla ut glutinū taurinū laudatur. Pontica cā-
dicans: & carens uenis squammisq; & quā celerrime
liquefcit. Madescere autē debet confisa in aqua: aut ace-
to nocte ac die. Mox tundi marinis lapidibus: ut faci-
lius liquefcit. Vtilē eā in capitis doloribus affirmant:
& tetanothris. Rana dexter oculus dextro: sinistro le-
uus suspensi e collo natui coloris panno lippitudines sa-
uant. Quod si per coitū ranæ eruantur: albuginē quoq;
alligati similiter in putamine oui. Reliquæ carnes im-
positæ suggillationē rapiunt. Cancrī etiā oculos adalli-
gatos collo mederi lippitudini dicunt. Est parua rana
in arūdinētis: & herbis maxime uiuens muta: ac sine
uoce uiridis si forte hauriatur: uentres boū distendēs hu-
ius corporis humorē penicillis derafum claritatē oculis
inunctis narrant afferre. Ipsasq; carnes doloribus ocu-
lorū superponūt. Ranas etiā quindecī cōiectas in fictili
noño uincis cōfigūt quidā: succū earū qui ita effluxerit
admiscent lachrymæ: quæ ex alba uite emanat: atq; ita
palpebras emendant inutilibus pilis exemptis acu in-
stillantes hunc succū i uestigia enulforū. Meges psilo-
thrū palpebrarū faciebat in aceto enecans putrescen-
tes: & hoc utebatur in multis uarijsq; per aquationes

LIBER

autumni nascentibus. Idem prestare sanguisugarum cinis ex aceto illitus putatur. Comburi eas oportet nouo uase. Idem tenia iecur siccatur pondere. Xiiij. cum oleo cedrino perunctis pilis nouem mensibus.

De aurium: & dentium remedijs & ad cutis uitia. Ca. viij.

Vribus utilissimum bati piscis fel recens: sed a inueteratum uino. Item banchi que quidam myxona uocant. Item callionymi cum rosaceo infusum: uel castoreum cum papaueris succo. Vocant & in mari pediculos eosque tritos instilari ex aceto auribus iubent. Et per se cochylis infecta lana magnopere prodest. Quidam aceto & nitro madefaciunt. Suntque qui precipue contra omnia aurium uitia laudent gari excellentis succi cyathum: mellis dimidio amplius aceti cyathum in calice nouo lenta pruna decoquere. Deinde spuma pennis deterga: & postquam desierit spumare tepidum infundere. Si tumeant aures coriandri succo prius mitigandas idem precipiunt. Ranarum adeps instillatus statim dolores tollit. Cancrorum fluuitalium succus cum farina hordeacea aurium uulneribus efficacissime prodest. Parotides muricium testae cinere cum melle: uel conchyliorum ex mulso curantur. Dentium dolores sedantur ossibus draconis marini scarificatis gingiuis. Cerebro caniculae in oleo decocto adseruatque: ut ex eo dentes semel anno colluantur. Pastinacae quoque radio scarificare gingiuas: & in dolore utilissimum. Conteriturque ijs & cum helleboro albo illitus dentes sine uexatione extrahit. Salsamentorum etiam fictili uase: combustorum cinis: addita farina marmoris inter remedia est. Et cybia uetera eluta in nouo uase: deinde trita prosunt doloribus. Aeq; prodesse dicuntur omnium salsamen-

torum spinæ combustæ tritaq; & illitæ. Decoquantur.
& ranæ singulæ in aceti heminis : ut dentes ita collu-
antur: contineaturq; in ore succus. Si fastidium obsta-
ret: suspēdebat pedibus posterioribus eas Salustius Dio-
nysius: ut ex ore uirus deflueret in acetum feruens: idq;
e pluribus ranis. Fortioribus stomachis ex iure edendas
dabat. Maxillaresq; ita sanari dentes præcipue putant.
Mobiles uero supradicto aceto stabiliri. Ad hæc quidam
ranarum corpora binarum precis pedibus in uini hemi-
na macerant: & ita collui dentes labentes iubent. Ali-
qui totas adalligant maxillis. Alij denas in aceti sexta-
rijs tribus decoxere ad tertias partes: ut mobiles dentiũ
stabilirent. Necnon. xxxvi. ranarum corda i olei ueteris
sextario sub aereo testæ discoxere: ut infunderent per au-
rem dolentis maxillæ. Alij iecur ranæ decoctum & tri-
tum cum melle imposuere dentibus. Oia suprascripta ex
marina rana efficaciora. Si carioli & fetidi sunt centiũ
in furno arefieri per noctẽ præcipiunt. Postea tantũdẽ
salis addi atq; fricari. Enydris uocatur a græcis coluber
in aquis uiuens. Huius quattuor dentium superioribus i
dolore superiorum gingiuas scarificant: inferiorum in-
ferioribus. Aliqui canino tantum earum contenti sunt.
Utuntur & cancrorum cinere: nam muricum cinis dẽ-
tifricium est. Lichenas & lepras tollit adeps uituli ma-
rini. Murenarum cinis cũ mellis obolis ternis. iecur pa-
stinacæ in oleo decoctum. Hippocampi & delphini ci-
nis ex aqua illitus. Exulcerationem sequi debet curatio:
quæ perducit ad cicatricem. Quidam delphini iecur in
fictili torrent: donec pinguitudo similitudine olei fluat:
ac perungunt. Muricum uel conchyliorũ testæ cinis ma-
culas in facie mulierũ purgat cum melle illitus: cutemq;
erugat: extenditq; septenis diebus illitus: ita ut octauo

LIBER

candido ouorum foveatur. Muricū generis sunt quæ uocantur græci colycia: alij corythia: turbinata æque. Sed minora multo efficaciora etiā & horis halitū custodientia. Ichthyocolla erugat cutē: extēditq; in aqua decocta horis quattuor: dein contusa: colluta: & subacta ad liquorē usq; mellis. Ita præparata in uase nouo conditur & usu. iij. drachmis eius binæ sulphuris: & anchusæ totidē: octo spumæ argenteæ addūtur aspersaq; aqua tērentur una. Sic illita facies: post quattuor horas abluuntur. Medetur & lentigini cæterisq; uitijs ex ossibus sepiarū cinis. Idē & carnes excrescentes tollit: et humida ulcera.

Promiscue medicina.

Ca. ix.

Soras tollit rana decocta in heminis quinq; p aquæ marinæ. Excoqui debet: donec sit crassitudo mellis. Fit & in mari halcyoneum appellatū ex nidis (ut aliqui existimāt) halcyonū & cæci: alij e sordibus spumarū crassescētib; . Alij e limo: uel quadā maris lanugine. Quattuor eius genera. Cinereū spissum odoris asperi. Alterum molle lenius odore fere algæ. Tertiū cādidioris uermiculi. Quartū pumicosus: spongiæq; putri simile pene purpureū. Quod optimum: id & millesmū uocatur. quo cādidius aut hoc minus p̄babile est. Vis eorū: ut exulcerēt: purgent. Vsus totis & sine oleo mire: lepras: lichenas: lentigines tollūt cū lupino: & sulphuris duobus obolis. Halcyoneo utuntur & ad oculorū cicatrices. Andrias ad lepras canceri cinere cū oleo usus est. Attalus thymni recētioris adipe ulcera. Menarū muria & capitū cinis cum melle sanat strumas. Pungi discis eius qui rana in mari appellatur: officulo de cauda: ita ut non uulneret: potest. Id faciendum quottidie: donec percurrentur. Eadem uis & pāstinacæ radio & lepori marino imposito: ita ut celeris

ter remoueat. Echini testis contusis & ex aceto illitis
Item scolopendræ marinæ e melle. Cancri fluuiales cō
triti uel combusti ex melle. Mirifice profunt: & sepia
ossa cum axungia uetere cōtusa & illita. Sic & ad pa
rotidas utūtur: & scauri piscis marini iocineribus. Quī
& testis cadi salsamentarij tuis cum axungia uetere:
muriciq; cinere ex oleo ad parotidas strumasq;. Rigor
cerviāis mollitur cum marinis: qui pediculi uocantur
drachma pota. Castoreo potio cum pipere ex mulso mix
to ranis decoctis ex oleo & sale: ut sorbeatur succus. Sic
& opisthotono medentur: tetano: spasticis uero pipere
adiecto. Anginas menarum salsarum ex capitibus cinis
ex melle illutus abolet. Ranarumq; decoctarum ex ace
to. Succus hic & cōtra tonsillas prodest. Cancri fluuia
tiles triti singuli in heminam aquæ: anginis medentur
gargarissati: aut e uino: aut calida aqua poti. Vnæ mede
tur garum cochlearibus subditum. Vocem siluri recentes
salsue in cibo sumpti adiuvant. Vomitiones nulli inue
terati tritiq; in potione concitant: suspiriosis castoreo
cum ammoniaci exigua portione ex aceto mulso ieiunis
utilissime pota. Eadem potio spasmos stomachi sedat ex
aceto mulso calido. Tussim sanare dicuntur piscium mo
do e iure decoctæ in patinis. ranæ. Suspensæ autem pedi
bus: cum distillauerit in patina salina earum exentera
ri iubentur: abiectisq; interaneis condiri. Est rana parua
arborem scandens: & ex ea uociferans. In huius os si
quis expuat ipsamq; dimittat: tussi liberari dicuntur.
Præcipiunt & cochleæ crudæ carnem tritam bibere ex
aqua calida in tussi cruenta.

Ad iocineris uitia laterumque: ad stomachi
alii: & aliæ promiscue medicinae.

Ca. x.

KK iij

LIBER

i Ocineris doloribus scorpio marinus in uino
necatur: ut deinde bibatur. Conchæ longæ car-
nes ex mulso potæ cum aqua pari modo: aut
si febres sint: ex aqua mulsa. Lateris dolores leniunt hip-
pocampi tosti sumpti. Tethyaq; similiter ostrea in cibo
sumptæ. Ischiadicorum muria siluri clystere infusa. Dā-
tur autem conchæ ternis obolis dilutæ in uini sextarijs
duobus per dies quindecim. Aluum emollit silurus e in-
re & torpedo in cibo. Et olus marinum simile satiuo sto-
macho inimicum aluum facillime purgat. Sed propter
acrimoniam cū pingui carne coquitur. Et omnium piscium
ius. Idem & urinas cit e uino maxime. Optimū e scor-
pionibus & iulide: & saxatilibus: nec uirus recipienti-
bus. Coqui debent cum anetho: apio: coriandro: porro:
additis oleo & sale. Purgant & cybia uetera: priuati-
q; cruditates pituitas bilemq; trahūt. Purgant & mya-
ces: quorum natura tota i hoc loco dicitur. Acernatur mu-
ricū modo: uiuūq; in algosis: gratissimi autūno: & ubi
multa dulcis aqua miscetur mari: ob id in ægypto lau-
datissimi. Procedente hyeme: amaritudinē trahunt: colo-
remq; rubrū. Horum ius traditur aluū & uescas exina-
nre. Interanea distringere. Oīa adaperire. Renes purga-
re. Sanguinē adipēq; minuere. Itaq; utilissimi sunt hy-
dropicis mulierū purgationibus: morbo regio: articulari
inflationibus. Item prodesse felli pituitæq; pulmonis:
iocineris splenis uitij: rheumatismis. Fauces tantum ue-
xant: uocesq; obtundunt. Vlceraq; quæ serpant: aut sint
purganda: sanant. Item carcinomata. Cremati autem
ut murices & morsus canum hominumq; cum melle:
lepras: lentigines. Cinis eorum potus emendat caligi-
nes. Gingiuarum & dentium uitia: eruptiones pitui-
te: & contra dorycnium: aut opocarpathō antidoti ui-

tem obtinent. Degenerant in duas species in myrtulos: & salem uirusq; recipiunt: myrica q;. Quæ rotunditate differunt: minores aliquanto atq; hyrtæ tenuioribus testis carne duriores. Mytuli quoq; ut muricæ cinere causticæ vim habent. & ad lepras: lentigines: maculas. Lauantur quoq; plumbi modo ad genarum crassitudines: & oculorum albugines: caliginesq;. Atq; in alijs partibus sordida ulcera: capitisq; pustulas. Carnes uero eorum ad canis morsus imponuntur. Et pectorides emolliunt aluum. Item castorea ex aqua mulsa: drachmis binis. Qui uehementius uolūt uti: addūt cucumeris satini radice sicca drachmaz: & aphronitri duas. Tethya torminibus & inflatōnibus succurrūt: Inueniūtur hæ in folijs marinis suggentis: fungorum uerius generis q; pisciū. Eadem & tenasium dissoluūt: renumq; uitia. Nascitur & in mari absinthium: quod aliqui seriphū uocant: circa taphosyrin maxime ægypti: exilius terrestri. Aluū soluit: & noxijs animalibus intestina liberat. Soluūt & sepia. In cibo dantur cum oleo & sale: & farina decocta. Menæ salsa cū felle taurino illita umbilico: aluū soluit. Ius pisciū i patina coctorū cū lactucis tenasium discutit. Cæcri fluitiales triti ex aqua poti: aluū sistūt.

Ad urinam & calculos ueredorum uitia:

& ad podagras medicina & comitialem morbum.

Ca. xi.

Rinam ciūt: in uino aluū. Ademptis brachijs calculos pellūt tribus obolis cū myrrhæ trita singularibus eorum drachmis. Ileos & inflationes castoreum cū dauci semine & petroselini quātū ternis digitis sumatur ex mulsi calidi cyathis quattuor. Tormina uero cū aceto uino mixto. Erythini in cibo sumpti: sistūt aluū. Dysentericis medentur ranæ cū scylla de

LIBER

coctæ: ita ut pastilli fiant. Fel siue cor earū cū melle tritum: ut tradit Niceratus. Morbo regio salsamentum cū pipere ita ut reliqua carne abstineatur. Lyeni medetur solea piscis impositus. item torpedo. Itē rhombus uiuus dein remittitur in mare. Scorpium marinus necatus in uino: uescicæ uitia & calculos sanat. Lapis qui inuenitur i scorpionis marini cauda pondere oboli potus. Enhydridis iecur. Blenniorum cinis cum ruta. inueniuntur & in banchijs piscis uel capite cū lapilli. Hi poti ex aqua calculosis præclare medentur. Aiūtq; & urticam marinā in uino potam prodesse. item pulmonem marinum decoctum in aqua. Oua sepia urinam mouent: renūq; pituitas extrahunt. Rupta conuulsa cancri fluuitiales triti i asinino lacte maxime sanant. Echini uero cum spinis suis contusi: & uino poti calculos. Modus singulis hemina bibitur: donec proficit: & alias in cibis ad hoc proficiunt. Furgatur uescica & pectinum cibo. Ex ijs mares alij donatus alij aulos uocant fœminas onychas. Vrināq; mares mouent. Dulciores fœminæ sunt & unicoles. Sepia quoq; oua urinam mouent: renes purgant. Enterocœle lepus illinitur tritus cum melle. iecur quoq; aquatici colubri. item hydri tritum potumq; calculosis prodest. ischiadicos autem liberant salsamenta ex siluro infusa clystere: euacuata prius aluo. Sed is attritus cinis e capite mugillum mullorumq; Comburentur autem in fictili uase. Illini cum melle debent. item capitis menarum cinis ad rhagadas: & ad condylomata utilis: sicut pelamidum salsarum capiti cinis: uel cybiorum cum melle. Torpedo apposita procidentis interanei morbum ibi coheret. Cancrorum fluuitialium cinis ex oleo & cæra: rimas in eadem parte emendat. Item & marini cancri polline. Panos salsamenta coracini discutiunt.

Sciencæ interanea & squammæ combustæ. Scorpio in iuno decoctus: ita ut foveantur ex illo. At echinorum testæ contusæ & ex aqua illitæ incipientibus panis resistunt. Muricum uel purpurarum cinis utroq; modo: siue discutere opus sit incipientes: siue cōcoctos emittere. Quidam ita componunt medicamentum: ceræ & thuris drachmas uiginti. Spumæ argenti quadraginta. Cineris muricum decem. Olei ueteris heminam. Prosunt per se salsamenta cocta Cancris fluuiatiles triti uerendorum pustulas discutiunt. Cinis ex capite menarum. Item carnes decoctæ & impositæ. Similiter percaræ salsæ & capite cinis melle addito. Pellamidum capitis cinis aut squatinæ piscis cutis combusta. Hæc est qua diximus lignum poliri: quia & e mari fabriles usus exeunt. Prosunt & smarides illitæ. Item muricum: uel purpurarum testæ cinis cū melle. Efficiatius crematarum cum carnibus suis. Carbunculos uerendorum priuatim salsamenta cocta cū melle restringunt. At testem si defunderit: coclearum spuma illini uolunt. Urinæ in continentiâ hippocampi testis: & in cibo sæpius sumpti emendant: item opidion pisciculus gongro similis cum lilij radice. Pisciculi minuti ex uentre eius qui deuorauerit: exempti & cremati: ita ut cinis eorum bibatur ex aqua. iubent & cochleas africanas cum sua carne comburi: cinerezq; ex uino signo dari. Podagris articularibusq; morbis utile est olenz: in quo decocta est rana: & ipsarum intestina: & rubetæ cinis cum adipe uetere. Quidam & hordei cinerem adiiciunt: trium rerum æquo pondere. iubent & lepore marino recenti podagram fricari. Fibrinis quoq; pelibus calciari maxime pontici fibri. item uituli marini. Cuius cinis & adeps prodest. item & bryon de quo diximus lactucæ simile: rugosioribus folijs: si-

LIBER

ne caula. Natura est ei styptica. impositum lenit impetus podagrae. item alga: de qua supra dictum est. Observaturq; in ea: ne arida imponatur. Perniones emendat pulmo marinus. Cancricq; marini cinis ex oleo. item fluviatiles triti sicq; cinere & oleo subacti: & siluri adeps. Et in articulis morborum impetus sedant ranæ subinde recentes impositæ: quas quidam dissectas iubent imponi. Morbos abigit ius Mytutorum: & concharum comitiales: & ut diximus: coagulum vituli marini bibit cum lacte equino asininoue: aut cum punici succo. Quidam ex aceto mulso. Necnon aliqui per se pilulas dederant. Castoreum in aceti mulsi cyathis tribus ieiunis datur: ijs uero qui sæpius corripuntur: clystere infusus mirifice prodest. Castorei drachmæ duæ esse debebunt: mellis & olei sextarius: & aquæ tantūdem. Ad p̄sens uero correptis olfactu subuenit cū aceto. Datur & mustellæ marinæ iecur. item muris uel testudinum sanguis.

Ad febres omnium generum: & contra diuersas infirmitates.

Ca. xij.

Ebrium circuitus tollit iecur delphini gustatū ante accessiones. Hippocampi necantur i ro

f sacro: ut perūgātur ægri in frigidis febribus.

Et ipsi adalligantur ægris: item ex asello pisce lapilli q̄ plena luna inueniuntur: in capite alligantur in liteolo. Pagri fluuialis longissimus dens capillo adalligatus: ita ut quinq; diebus eum qui alligauerit: non cernat æger. Ranæ uero in triuio decoctæ oleo abiectis carnibus perūctos liberant quartanis. Sūt qui strangulatas in oleo ipsas clam adalligent: oleoq; eo perūgant. Cor earū adalligatū frigora febriū minuit. Et oleū in quo intestina decocta sint. Maxime aut quartanis liberat: ablatiis unguibus ranæ & alligatæ & rubetæ. Iecur eius uel cor ad-

alligatur in pāno leucophæo. Cancri fluuitiales triti in oleo & aqua perunctis ante accessiones in febribus pro sunt. Aliqui & piper addunt. Alij decoctos ad quartas in uino e balneo egressis bibere suadent in quartanis. Ali qui uero sinistrum oculum deuorari iubent. Magi quoq; oculis earum ante solis ortum adalligātis ægro: ut cæcis dimittant in aquam: tertianas abigi promittunt. Eosdē q; oculos cum carnibus lusciniæ in pelle æruina adalli gatos præstare uigiliam: somno fugato tradunt. In le thargumq; uergentibus coagulo balenæ: aut uituli marī ni ad olfactum utuntur. Aliqui sanguinem testudinum: lethargicis illinunt. Tertianis mederi dicitur: & spon dylus per se adalligatus. Quartanis cochleæ fluuitiales in cibo reantes. Quidam ob id asseruant sale: ut dēt tri tas in potu. Strombi in aceto putrefacti lethargicos exci tant odore. Pro sunt & in cardiachis. Cachecticis quorum corpus macie conficitur. Tethya utilia sunt cum ruta ac melle. Hydropicis medetur adeps delphini liquatus: & cum uino potus. Granitati saporis occurritur tactis nari bus unguento: aut odoribus: uel quoquo modo obturatis Strombi quoq; carnes tritæ: & in mulsi tribus heminis pari modo aquæ: aut si febres sint: ex aqua mulsa datae proficiunt. Item succus cancrorum fluuitialium cum mel le. Ranae quoq; aquaticæ in uino uetere & farre deco ctæ: ac pro cibo sumptæ: ita ut bibatur ex eodez uase. Vel testudo decisis pedibus capite cauda & intestinis exem ptis: reliqua carne ita condita: ut citra fastidiū sumi pos sit. Cancrī fluuitiales ex iure sumpti: & phthisicis pro desse traduntur. Adusta sanantur cancri marini uel flu uitalis cinere. Et ea quæ feruenti aqua combusta sint. Hæc curatio etiam pilos restituit cum cancrorum fluuiat ilium cinere. Putantq; utendum cum cæra: & adipe .i. r.

LIBER

fino. Prodest & feberi ranarum fellis cinis. Ignes sa-
 cros restringunt ranarum uiuentium uentres impo-
 siti: pedibusq; posterioribus pronas adalligari iubent:
 ut crebriore anhelitu profint. Vtuntur & silulorum
 caputum cinere salsamentorum ex aceto. Pruritus sa-
 biemq; non hominum modo: sed & quadrupedum ef-
 ficacissime sedat iecur pastinacæ decoctum in oleo.
 Nervos præcisos purpurarum cauum quo se operiunt
 tusum glutinat. Lethargicos coagulum uituli adiu-
 uat in uino potum oboli pondere. Item ichthyocol-
 læ Tremulos iuuat castoreum si ex oleo perungantur.
 Mullos in cibo inutiles nervis inuenio fieri. Sangui-
 nem piscium putant cibo sisti polypo tuso illitoq; De
 quo & hæc traduntur muriam ipsum ex sese emitte-
 re: & ideo non debere addi in coquendo. Secari harun-
 dine: ferro enim attingi in uitium trahere natura dese-
 rente. Ad sanguinem sistendum & ranarum illinunt
 cinerem uel sanguinem arefactum. Quidam ex ea rana
 quam greci calamiten uocant: quoniam inter harundi-
 nes fruticasq; uiuat: minima omnium & uiridissima:
 Cinerem fieri iubent. Aliqui & nasentium ranarum in
 qua quibus adhuc cauda est: in calice nouo combustarum
 cinerem si per nares fluat: inficiendum. Diuersus hiru-
 dinum quas sanguisugas uocant ad extrahendum san-
 guinem usus est. Quippe eadem ratio earum quæ cucur-
 bitarum medicinalium ad corpora leuanda sanguine spe-
 ramenta laxanda indicantur. Sed uitium quod admissæ
 semel desiderium faciunt circa eadez tempora anni sem-
 per eiusdem medicinæ. Multi podagris quoq; admitten-
 da censuere. Decidunt facietate & pondere ipso sangui-
 nis detractæ: aut sale aspersæ. Aliquando tamen adfixa
 relinquunt capita: quæ causa uulnera insanabilia facit:

Et multos interimit: sicut Messalinum e consularibus patricijs cum ad genua admisisset. Inueunt uirus remedio uerso: maximæq; ruffæ ita formidantur. Ergo suggestia ora forficibus præcidunt: ac ueluti siphonibus defluit sanguis. paulatimq; morientium capita se contrahunt: nec relinquuntur. Natura earum aduersatur cunicibus: Et suffitu necat eos. Fibrinarum pellium cum picæ liquida combustarum cinis: narium profluvia sistit succo porri molitus. Extrahit tæla corpori in hærentia. Sepiarum testæ ex aqua salsamentorum carnes Cancri fluuiatiles triti: Siluri fluuiatilis: qui Et alibi quam in nilo nascitur: carnes impositæ recentes: siue salsæ. Eiusdem cinis extrahit Et adeps: Et cinis spinæ eius uicem spodij præbet. Vlcera quæ serpunt: Et quæ ex ijs excrescunt ex capite menarum cinis: uel siluri coeret. Carcinomata per earum capita salsarum: efficacius si cineri earum miscatur sal Et cumila: oleoq; subigantur. Cancri marini cinis usti cum plumbo carcinomata compescit. Ad hoc Et fluuiatilis sufficit cum melle: lineaq; lanugine. Sed aliqui malunt alumen melq; miscere cineri. Phagedenæ siluro inueterato: Et cum sandaraca trito. Cacoethæ Et nomæ Et putrescentia cybio uetere sanantur. Vermes uero innati ranarum felle tolluntur. Fistulæ apperuntur: siccanturq; salsamentis cum lintolo immixtis. Intraq; alteram diem callum omnem auferent: Et putrescentia ulcerum quæq; serpunt emplastri modo subacta: Et illita. Et salpe expurgat ulcera in linteolis conceptis. Item echinorum testæ cinis. Carbunculos coracinorum salsamēta illita discutiunt. Item mullorum salsamenti cinis. Quidam capite centum utuntur cum melle: uel coracinorum carne. Muricum cinis cum oleo tumores tollit. Cicatrices

LIBER

Fel scorpionis marini. Verrucas tollit glani iecur tritū.
 Capitis menarum cinis cum allio tritus ad thymia cru-
 dis utuntur. Fel scorpionis marini ruffi. Smarides tritæ
 illitæ. Hallex deferue facta unguinum scabritiam: cinisq; e
 capite menarum extenuat. Mulieribus lactis copiam fa-
 cit glaucus e iure sumptus: & smarides cum ptisana sum-
 ptæ: uel cum fœniculo decoctæ. Mammæ ipsas muricæ:
 uel purpuræ testarum cinis cum melle efficaciter sanat.
 Cancri fluuiatiles illiti: uel marini pilos in mamma: uel
 muricum carnes appositæ tollunt. Squatinæ illitæ cresce-
 re mammæ non patiuntur. Delphini adipe linamenta ac-
 censa excitant uulvæ strangulati oppressas. Item scom-
 bri in aceto putrefacti. Percarum uel menarum capitis ci-
 nis ammixto sale: & cum oleoq; uulvæ medetur. Suf-
 fitione quoq; secundas extrahit. Itē uituli marini adeps
 instillatur igni naribus intermortuarū uulvæ uitio: &
 cum coagulo eiusdem in uellere impositus. Pulmonis ma-
 rini cinis adalligatus egregie profluvia purgat. Echini
 uiuentes tusi: & in uino dulci poti. Sistunt & cancri
 fluuiatiles triti in uino poti. Item siluri suffitu præci-
 pue afriaci faciliores partus fieri dicuntur. Cancræ ex aqua
 poti profluvia sistere. Ex hysopo purgare. Et si ptis strā-
 gilet: similiter poti auxiliantur. Eosdem recentes: uel ari-
 dos bibunt ad partus continendos. Hippocrates ad pur-
 gationes mortuosq; partus utitur illis cum quinis lap-
 pati radicibus cum ruta & fuligine tritis: & in mulso
 datis poti. Item in iure costi cum lappatho & appio
 menstruas purgationes expediunt. Lactisq; ubertatem fa-
 ciunt. Item in febris quæ sit cum capitis doloribus: &
 oculorum palpitatione. Mulieribus in uino austero poti
 prodesse dicuntur. Castoreum ex mulso potum purgatio-
 nibus prodest. Contraq; uulnam olfactu cū aceto & pi-

ce: aut subditum pastillis. Ad secundas etiam uti eodē
prodest cum panace in quattuor cyathis vini. Et a frigo
re laborantibus ternis obolis. Sed si castoreū fibrūne su=
peregre diatur grāvida: abortum facere dicitur: & peri=
clitari partus si superferatur. Mirū & quod de torpe=
dine inuenio. Si capiatur cum luna in libra fuerit: tri=
duoq; asseruetur sub diuo: faciles partus facere: postea
quotiens inferatur adiunare. Et pastinacæ radix ad al=
ligatus umbilico existimatur idem facere si uiuēti abla=
tus sit: ipsaq; denuo ī mare dimissa. Inuenio apud quos=
dā ostraciū uocari: quod aliqui onychen uocāt: hoc suffi=
tum uulnæ pœnis mire resistere. Odorē esse castorei: me=
liusq; cū eo istum p̄ficete. Vtēra quoq; ulcera & ca=
coethe eiusdē cinere sanari. Nam carbūculos & carci=
nomata in mulierū parte præsentiſſimo remedio sanari
tradunt cancro fœmina cū salis flore cōtuso post plenā
lunā: & ex aqua illita. Psilothrum est thynni sanguis:
fel: iecur: siue recentia: siue seruata. Iecur etiā tritū: mix=
taq; cædria plumbea pyxide asseruatū. Ita pueros pube=
scere negauit Mango salpe obstetrix. Eadem uis est pul=
monis marini. Leporis marini sanguine & felle: uel si
in oleo lepus hic necetur. Cancri scolopendræ marini ci=
nis cū oleo. Vrtica marina trita ex aceto scyllite. Torpe=
dinis cerebrū cū alumine illitū. xvi. luna. Ranae parua
quā in oculorū curatione descripsimus: sanies efficacissi=
me psilothrū est: si recens illinatur: & ipsa arefacta ac=
tusa: mox decocta tribus heminis ad tertias: uel in oleo
decocta æreis uasis. Eadē mensura aliq; ex quindecim ra=
nis conficiunt psilothrū: sicut in oculis diximus. Sanguis
sugæ quoq; tostæ in uase fictili: & ex aceto illitæ eūdē
contra pilos habent effectum. Et suffitus urentiū eas ne=
eat cimices inuectas. Castoreo quoq; cū melle pro psilo=

LIBER

thro usi pluribus diebus reperuntur. In omni autē psi-
 lothro uellendi prius sunt pili. Infantū gingiuis den-
 titionibusq; multū confert delphini cum melle dentiū
 cinis: & si ipso dente gingiue tangantur. Adalligatisq;
 q̄ idem pauores repentinos tollit. idem effectus & ca-
 niculae dentis. Vlcera uero quae in auribus: aut ulla cor-
 poris parte fiant cancrorū flumiatiliū succus cum fari-
 na hordeacea sanat. Et ad reliquos morbos triti in oleo
 perunctis prosunt. Siriasisq; infantium spongia frigida
 cerebro humefacto rana inuersa adalligata efficacissi-
 me sanat: quā aridā inueniri affirmant. Mullus in uino
 necatus: uel piscis rubellio: uel anguillae duae. Item una
 marina in uino putrefacta ijs qui inde biberint tedium
 uini affert. Venerē inhibet Echeneis & hippopotami
 frontis e sinistra parte pellis in linteolo adalligata. Fel
 ue torpedinis uiuē genitalibus illitū. Concitat cochlea-
 rum flumiatilium carnes sale adseruatae: & in potu ex
 uino datae. Erythini in cibo sumpti. Tecur ranae dryo-
 phytes & calamitae in pellicula gruis alligatum: uel
 dens crocodili maxillaris annexus brachio: uel hippoca-
 pus: uel nerui rubetae dextro lacerto adalligati. Amore
 finit in pecoris recenti corio rubeta alligata. Equorum
 scabiem ranae decoctae in aqua extenuant: donec illini
 possit. Aiuntq; ita curatos non repeti postea. Et Salpe-
 negat canes latrare: quibus in ossa rana uiua data sit.
 inter aquatilia dici debet: & calamochmus latine adar-
 cha appellata. Nascitur circa harūdines tenues e spuma
 aquae dulcis ac marinae: ubi se miscent. Vim habet cau-
 sticā. ideo acopis additur cōtra perfrictionū uitia. Tol-
 lit & mulierū lentigines in facie. Et calami simul dici
 debent. Phragmitis radix recens tusa luxatis medetur:
 & spinae doloribus ex aceto illita. Cyprij uero qui &

Donax uocatur cortex: alopecijis medetur uestus: & ulce-
ribus ueteratis. Folia extrahunt quæ infixæ sunt corpo-
ri: & igni sacro. Paniculæ flos si aures intrauerit: exsur-
dat. Sepiæ atramento tanta uis est: ut in lucerna addito
æthiopus uideri ablato priore lumine Anaxilaus tradat
Rubeta decocta & in aqua potu data suū morbis me-
detur: uel cuiuscūq; ranæ cinis. Pulmone marino si con-
fricetur lignum: ardere uidetur: adeo ut facula ita præ-
luceat.

Animalium omnium in mari uiuentium.

clxxvij. genera esse.

Ca. xij.

P Eracta aquatiliū dote ut alienū uidetur in
dicare per tot maria tam uasta & tot mili-
bus passuum terræ infusa: extraq; circūdata
mensura pene ipsius mūdi quæ intelligantur animalia
centū septuaginta septē omnium generum esse: eaq; no-
minatim: cōplecti: Quod in terrestribus uolucris fieri
non quit. Neq; enim omnis indiæ æthiopiq; aut scy-
thiæ desertorū uenimus feras aut uolucres cum homi-
num ipsorum multo plurimæ sint differentiæ: quas in-
uenire potuimus. Accedat his taprobani insulæq; aliæ
oceanī fabulose narratæ. Profecto cōueniet: nō posse om-
nia genera in contemplationē uniuersam uocari. At her-
cule in tanto mari oceano quæq; nascuntur: certa sunt:
notioraq; quod miremur: quæ profundo natura mersit.
Vt a beluis ordiamur: arbores physeteres: balenæ: pri-
stes: tritones: nereides: elephantī: homines: qui marini
uocantur: rotæ: orcæ: arietes: musculi: & alij pisciū for-
ma arietes delphini: celebresq; Homero uituli. Luxu-
riæ uero testudines: & medicis fibri: quorum e ge-
nere luras nūsq; mari accepimus mergi: tantum ma-
rina dicentes. iam caniculæ: dromones: cornutæ: glæ-

LL ij

LIBER

dij: ferre: cōmunesq; mari terræ amni hippopotami: cro-
 codili. Et amni tantū ac mari: thynni: thynnides: siluri:
 coracini: persæ. Peculiaris aut maris accipenser: aurata:
 asellus: a carne: aphia: Alopecias: anguilla: araneus: box
 batis: banchus: batrachus: belonæ: quos aculeatos uoca-
 mus: balanus: coruus: citharus. Chromborū genera: pessi-
 mus chalcis cobio. Callarias asellorū generis ni minor
 esset: Colias siue parianus siue saxitanus a patria bæti-
 ca: lacertorū minima: ab ijs meotici: cybiū. Ita uocatur
 concisa pelamis. quæ post. xl. dies a ponto in mæotin re-
 uertitur. Cordylla et hæc pelamis pusilla: cū in pontū
 e mæotide exit hoc nomen habet: chantharus: callyoni-
 mus: siue uranoscopus: cinædi: phiscinulæ: Cnide quam
 nos urticā uocamus. Cāctorū genera chamæcistidæ: cha-
 meleos: chamæpelorides: generis uarietate distantes: et
 rotūditate: chamæglycia: menides: quæ sunt maiores q̃
 pelorides: Glycia siue corophia. Concharū genera inter
 quæ et margaritifera cochleæ: quarū generis pentada-
 styles: melicēbales: echinophoræ dicuntur: quibus cantāt.
 Extra has sunt rotūdæ in oleario usu cochleæ: cucumis:
 cynopus: cāmarus: cynosdextra: draco. Quidā aliud uo-
 lunt esse dracunculū. Est autē graculo similis. Aculeos
 in brachijs habet ad caudā spectantis. Sic et scorpio læ-
 dit dum manu tollitur: erythinus echeneis: echinus. Ele-
 phanti locustarū generis nigri: pedibus quaternis: bisul-
 cis. Præterea brachia duo: binis articulis: singulisq; for-
 ficulis: denticulatis. Fabri siue zeus Glaucisci: glanius:
 gonger: gerres: galeos: garus: hippos: hippuros: hirundo:
 halipleumon: hippocāpos: Heparcotinos: Sunt lacerto-
 rum genera: lolligo uolitans. Locustæ: lucernæ: liparis:
 lamyrus: lepus: leones: quorum brachia cancris similia
 sunt. Reliqua pars locustæ: nullus: merula inter saxati-

les laudata: mulgi: melanifus: mēda: metis: murea: Mys
 myllus: mystus murex: oculata: ophidion: ostria: etiam
 cortinon. Hic est pelamidū generis maximus. Neq; re-
 dit in maotin: similis tritoni: uetustate melior. Orphus
 orthagoriscus: phager: phycus saxatiliū: pelamis earū
 generis maxima apolectus uocatur. Durius triton: phor-
 cus: phitharus: passer: pastinaca. Polyporū: genera: pecti-
 nes maximi & nigerrimi æstate: laudatissimi mityle-
 nis: tyndaride salonis: altini: anti: in insula alexandriæ
 in ægypto. pecūculi: purpuræ: percides: pinna: pinnothe-
 ræ: rhina: quæ scathinā uocamus. Rhombus: scharus pri-
 cipalis hodie: Solea: sargus: scylla: sarda. Ita uocatur pe-
 lamis longa ex oceano ueniens. Scöber: salpa: horus: scor-
 pēda: scorpius: sciadeus sciēa: scolopendra: smyrus:
 scepini: stonbus: solē: siue aulos: siue donax siue onix:
 siue dactylus: spondilus: maristella: spongia. Turdus
 inter saxatiles nobilis. Tomus: taurianus: quem aliq;
 exiphiam uocant. Thessa: torpedo: tethea: Triton Pe-
 lamidium generis magni: ex eo serena cybia fuit. Vrenæ
 uia xiphia. His adijciemus apud Ouidium posita noia:
 quæ apud neminē aliū reperiuntur. Sed fortassis in pon-
 to nascuntur: ubi id uolumē supremis suis tēpibus inchoa-
 uit. Bopgyron in scopulis uiuentē. Orphū uiuentē: rba-
 cinūq; pullū: pictas mormyras: aureiq; coloris chryson.
 Præterea parū teragū: & placentē cauda labrū Epho-
 das lati gnis. Præter hæc insignia pisciū tradit: channē
 ex seipsa concipere. Glaucū æstate nunq; apparere. Pom-
 philū qui semper comitetur nauigiorū cursus. Chromin
 qui nidificet in aquis. Helopē quoq; dicit esse nostris in-
 cognitū undis. Ex quo apparet fallit eos: qui eundē acci-
 penserē existimauerunt. Helopi palmā saporis inter pi-
 sces multi dedere. Sunt præterea a nullo auctore noīati

LIBER

sudis latine appellata: a græcis phyræna rostro similis
nomine: magnitudine inter amplissimos rarus: sed ta-
men non degener: & pernæ concharum generis circa
pontias insulas frequentissime. Stant uelut suillo crure
longo i arena defixæ: hiantesq; q̃ limpitudo est: pedali
non minus spatio. Cibus uenantur. Dentes in circuitu
marginum habent pectinatim spissatos. Intus prospon-
dylo grandis caro est. Et hyenam piscem uidi in oena-
ria insula captum caput exerentem. Præter hæc purga-
menta aliqua relatu indigna: & algis potius annume-
randa q̃ animalibus.

C. PLINII SECUNDI NATVRA- LIS HISTORIAE. LIBER. XXXIII.

PROOEMIUM.

Metallorum naturæ.

ET ALLA NVNC IPSAEQVE
opes: & rerū precia dicentur: tellurē
m intus exquirente cura multiplici. Mo-
do quippe alibi diuitijs foditur: quære-
te uita aurum: argentum: æs: electrum

Alibi delicijs gēmas: & parietū digitorūq; pigmenta.
Alibi temeritati ferrū auro etiā gratius inter bella cæ-
desq;. Persequimur omnes eius fibras uidemusq; super
excauatos montes mirantes dehiscere aliquando: aut
intermiscere illam. Ceu uero nō hoc etiam exemplū in-
dignationis sacrae parentis exprimi possit. Imus in uie-
scera eius: & in sede manium opes quærimus: tanq̃
parū benigna fertiliq; qua seretur. Inter hæc minimū
remediorū gratia scrutamur. Cui enī fodiēdi cā medici-
na est? Quanq̃ et hæc sūma sui parte tribuit ut minime

parca: facilisq; in omnibus quæ profunt. Illa nos præ-
 munt: illa nos ad inferos agunt: quæ occultauit atq; de-
 merfit. Illa quæ non nascuntur: ut repente mens ad in-
 ane euolans reputet quis deinde futurus finis est: sæcu-
 lis omnibus exhauriendi eam quousq; penetret auaritia?
 Quam innocens q̄ beata: immo uero: & delicata esset
 uita: si nihil aliud de ea nisi quod supra terras concupi-
 sceret: haberetq; non nisi quod secum est? Eruitur quidē
 aurum & chrysocola iuxta: ut preciosior uideatur no-
 men ex auro custodiens. Parum enim erat naturæ unam
 inuenisse uitæ pestem: nisi in precio etiam esset sanies au-
 ri. Quærebat argentum auaritia. Boni consuluit interit;
 inuenisse miniū: rubentisq; terræ excogitauit usum. Heu
 prodigiosa ingenia quot modis auximus precia rerum?
 Accessit ars picturæ: & aurum argentūq; cælando cæ-
 rius fecimus. Didicit homo naturam prouocare. Auxere
 & artem uitiorum irritamēta. In poculis libidines cæ-
 lare iuuat: ac per obsequitates bibere. Abiecta sunt deinde
 hæc: & sordere cœpere: & auri argentiq; nimium fuit
 Murrhina & crystallina ex eadē terra effodimus: qui-
 bus precium faceret ipsa fragilitas. Hoc argumentum
 opum: hæc uera luxuriæ æstimata est gloria: habere qd
 posset statim totum perire. Nec hoc fuit satis: turba gē-
 marum potamus: & smaragdis teximus calices: ac te-
 mulentiæ cā tenere indiā iuuat: & aurū iaz accessio ē.

Quæ prima commendatio metallorum auri:

& de origine annulorum aureorum: & mo-

do auri apud antiquos: & equestri ordine:

& de iure annulorum aureorum. Ca. i.

u Tinamque posset e uita in totum abdicā
 ri aurum sacra fames: ut celeberrimi au-
 ctiores dixere: profcissum conuiuijs ab op=

LL iiii

LIBER

timis quibusq; & ad perniciem uitæ repertum. Quan-
 tum foeliciores æuo cum res ipsæ permutabantur inter se
 sicut & troianis temporibus factitatum Homero credi
 conuenit. Ita enim (ut opinor) commercia uictus gratia
 inuenta. alios corijs boum : alios ferro captiuisq; rebus
 emptitasse tradit: q̄q̄ & ipse miratus aurium æstima-
 tiones rerum ita fecit: ut centum boum arma aurea per-
 mutasse Glaucum diceret cum Diomedis armis nouem
 boum. Ex qua consuetudine multa legum antiquarū pe-
 core constat etiam romæ. Pessimum uite scelus fecit: qui
 annulum primus induit digitis. Nec hoc quis fecerit tra-
 ditur. Nam de prometheo omnia fabulosa arbitror: q̄q̄
 illi quoq; ferreum annulum dederit antiquitas: uinculū
 q; id non gestamen intelligi uoluerit. Midæ quidam an-
 nullum quo circumacto habentem nemo cerneret: quis nō
 etiam fabulosiorē fateatur? Manus & prorsus sinistrae
 maximam auctoritatem conciliauere auro: non quidem
 Romani quorum more ferendum erat bellicæ uirtutis i-
 signæ. De regibus romanis non facile dixerim. Nullū ha-
 bet Romuli in capitolio statua: nec præter Nummæ Ser-
 uijq; Tullij alia. Nec. L. quidem bruti. Hoc i Tarquinij
 maxime miror: quorum egregia fuit origo: unde hic an-
 nullorum usus uenit: q̄q̄ etiam nunc lacedæmone ferreo
 utantur. Sed a Prisco Tarquinio omnium primo filium
 cum in prætextæ anis occidisset hostem bulla aurea do-
 natum constat: unde mox bullæ durauit: ut eorum qui
 equo meruissent filij id insigne haberent: ceteri lorum.
 Et ideo miror Tarquinij eius statuam sine annulo esse.
 Quanquam & de nomine ipso ambigitur. Id græci a
 digitis appellauere. Apud nos prisci ungulum uocabāt.
 Postea & græci & nostri symbolum. Longo certo tem-
 pore ne senatum quidem Romanum habuisse aureos:

manifestum est. Siquidem ijs tantum qui legati ad ex-
teras gentes ituri essent: annuli publice dabantur credo:
quoniam ita exterorū honoratissimi intelligebantur. Ne-
q; alijs uti mos fuit: q̄ qui ex ea causa publice acceperant
uulgoq; sic triūphabant. Et cū corona ex auro etrusca su-
stineretur a tergo: annulus tamen in digito ferreus erat
equa fortuna triumphantis & serui coronam sustinen-
tis. Sic triūphauit de Iugurta. C. Marius. Aureum nō an-
te tertium consulatum sumpsisse traditur. Ii quoq; qui
ob legationem acceperant aureos: in publico tantum ute-
bantur: intra domos uero ferreis. Quo argumento etiaq;
nūc spōse ānulus ferreus mittitur. Isq; sine gemma. Nec
iliacis temporibus ullos fuisse annulos uideo: nusq; certe
Homerus dicit: cum & codicillos missitatos epistolariū
gratia indicat: & conditas arte uestes: ac uasa aurea ar-
gēteaq; & ea colligata nodi nō ānuli nota. Sortiri quo-
q; cōtra puocationem duces nō ānulis tradit. Fabricæ
etiam deum fibulas: & aliam mulieribus cultus: sicut
inaures in primordio factitasse sine mentione ānulorū.
Et qui primus instituit: cōtanter id fecit: leuissq; mani-
bus ac latentibus induit: cum si honos securus fuisset:
dextra fuerit ostēdendus. Quod si impedimentum potu-
it in ea aliquod intelligi: etiam consertoris usu argumē-
tum est maius in leua fuisse qua scutum rapitur. Est qui-
dem apud eundem Homerū uirorū crinibus aurū imple-
xū. Ideo nescio an prior usus a fœminis cœperit. Romæ
quidem nō fuit aurū: nisi admodū exigū longo tempo-
re. Certe cū a gallis capta urbe pax emeretur: n̄ plus quā
mille pondo effici potuere. Nec ignoro. M. Crassum duo
millia pondo auri rapuisse suo: & Pompeij tertio con-
sulatu e capito lini Iouis folio a Camillo ibi cōdita: &
ideo a plerisq; existimari duo millia pondo collata. Sed

LIBER

qđ accessit: est gallorū praeda fuit: detractūq; ab his in parte captæ urbis delubris. Gallos autem cum auro pugnare solitos Torquatus indicio est. Apparet ergo gal-
lorum templorumq; tantundez nec amplius fuisse. Qđ quidem in augurio intellectū est: cū capitulinus duplum reddidisset. Illud quoq; obiter indicari conuenit: quoni-
am de annulis sermonem repetimus: editū custodiæ eius deprehensum fracta in ore anulī gemma statim expiras-
se: & inditium ita extintum. Ergo ut maxime duo tan-
tum millia pondo cum capta est Roma. anno trecen-
tesimo sexagesimoquarto fiere: cum iam capitum libe-
rorum censa essent. centum quinquagintaduo millia.
quingenti. lxxxij. Eadem post annos. cccij. quod ex ca-
pitolinæ ædis incendio ceterisq; omnibus delubris. Ca-
Marius filius prænestæ detulerat tredecim millia pondo:
sub eo titulo in triumpho transtulit. Sylla. Et argenti.
yij. millia. Idem ex reliqua omni uictoria pridie transtu-
lerat auri pondo. xy. millia: argenti pondo. c. xy. millia.
Frequentior autem usus anulorum nō ante. Cn. Flauium
Annij filium deprehēditur. Hic nāq; publicatis diebus
fastis: quos populus a paucis principum quotidie pete-
bat: tantam gratiam plebis adeptus est: alioquin liberti
no patre genitus: & ipse Apij Cæci scriba: cuius horta-
tu exasperat eos dies: consultando assidue sagaci ingenio
promulgaueratq;: ut ædilis curulis crearetur cū. Q. Ani-
tio prænestino: qui paucis ante annis hostis fuerat: præte-
ritis. C. Petilio & Domicio: quorum patres cōsules fue-
rant. Additū Flauio ut simul tribunus plebis esset. Quo
facto tanta senatus indignatione exarsit: ut annulos ab
eo abiectos fuisse in antiquissimis reperiatur analibus.
Fallit plerosq; qui tum & equestrem ordinem id fecis-
se arbitrātur: Etenim adiectum hoc quoq;. Sed & fale-

ra posita: propter ea nomen equitum adiectum est. Annu-
los quoque: depositos a nobilitate in ānales relatum est:
nō a senatu uniuerso. Hoc actum. P. Sempronio Lōgo. L.
Sulpitio consſ. Flauius uouit ædem concordie: si populo
reconciliaſſet ordines. Et cum ad id pecunia publica nō
deærneretur: ex multatitia fœneratoribus condemna-
tis ædiculam æream fecit in græcoſtaſi: quæ nunc ſupra
comitium erat. Inciditque in tabula ærea eam ædem. ccc.
quattuor annis poſt apitolinam dedicataz. Ita quadrin-
gentis. xlyij. a cōdita urbe geſtum eſt: & primum an-
nulorum uestigium extat. Promiſcui autem uſus alteruz
ſecundo punico bello. Neque enim aliter potuiſſent trimo-
dia illa annulorum carthaginem ab Hannibale mitti. In-
ter cepionem quoque & Druſum ex annulo in auctione
nauali inimicie cœpere. Vnde origo ſocialis belli: &
exitia rerum. Ne tum quidem omnes ſenatores habuerūt
utpote cum memoria auorum multi prætura functi in
ferreo conſenuerint: ſicut Calphurnium & Manili-
um: qui legatus C. Marij fuerat iugurtino bello Fe-
neſtella tradit. Et multi. Lu. Fuſidium illum quem
Scaurus in uita ſua ſcribit. In Quintiorum uero fā-
milia aurum ne fœminas quidem habere mos fuerat.
Nullosque omnino annulos maior pars gentium homi-
numque etiam qui ſub imperio noſtro degunt hodie hæ-
beat. Non ſignet oriens aut ægyptus etiam nunc litteris
contenta ſolis. Multis hoc modis ut cætera omnia luxu-
ria uariauit: gemmas addendo exquiſiti fulgoris: conſu-
que opimo digitos onerando: ſicut dicemus in gemmarum
uolumine. Mox & effigies uarias cælando: ut alibi
ars: alibi materia eſſet in precio. Alias deinde gemmas
uiolari neſas putauit: ac ne quis ſignandi cauſam in an-
nulis eſſe intelligeret: ſolidas induit. Quasdam ue-

LIBER

ro neq; ab ea parte: quæ digito occultatur: auro clusit di-
rumq; millibus lapillorum uilius fecit. Cōtra uero mul-
ti nullos admittūt gemmas: auroq; ipso signāt: ut Clau-
dij Cæsaris principatu repertum: Necnon & seruitia
iam ferrum auro cingunt: alia per sese mero auro deco-
rant: cuius licentiæ origo nomine ipso in samothracia id
institutum declarat. Singulis primo digitis gerere mos
fuerat: qui sunt minimis proximi. Sic in nummæ & ser-
uij Tulli statuīs uidemus. Postea pollici proximo indue-
re etiam deorum simulacris. Dein iuuit & minimo da-
re. Galliæ britanniæq; in medio dicuntur usæ. Hic nunc
solus excipitur: cæteri omnes onerantur: atq; etiam pri-
uatim articuli minoribus alsis. Sunt qui tres uni mini-
mo congerant. Alij uero & huic unum tantum: quo si-
gnanda signent. Conditurq; ille ut res rara: & ad iniu-
ria usus indigna: uelut e sacrario promitur. Et unum in
minimo digito habuisse preciosioris est in recōdito sup-
pellectilis ostentatio. Iam alij pōdera eorum ostentant.
Alijs plures q̄ unum gestare labor est. Alij bratteas inse-
runt leuiore materia: & propter casum gemmarū totaz
sollicitudinem amputant. Alij sub gēmis uenena cludūt
sicut Demosthenes sumus oratorū gratiæ: anuloscq; mor-
tis gratia habent. Demumq; ut plurimū opū ita scelera
anulis fiunt. Quæ fuit illa priscorū uita: qualis innocen-
tia in qua nihil signabatur? At nunc cibi quoq; ac potus
uindicantur annulo a rapina. Hoc profectere mancipiorū
legiones: & in domo turba externa acta. Seruorū quoq;
causa nomenclator adhibendus. Sed aliter apud anti-
quos. Singuli marcipores luciporesue dominorum genti-
les: omnem uictum in promiscuo habebant: nec ulla do-
mi custodia a domesticis opus erat. Nunc rapiendæ com-
parantur epulæ: pariterq; qui rapiant eas. Sed & cla-

ues quoq; ipsas signare non est satis: granatis sono: aut morientibus annuli detrahuntur: maiorq; uitæ ratio circa hoc instrumentum esse coepit: incertum a quo tempore. Videmur tamen posse in externis auctoritatez eius rei intelligere circa Polycratem sami tyrannuz: cui dilectus ille annulus in mare abiectus capto relatus est pise ipso circiter ducentessimum. xxx. annum urbis nostræ interfecto. Celebratiorem quidem usum cum fœnore coepisse argumento est consuetudo vulgi ad sponsores etiamnum annulo exiliente: ab eo tempore quo nondum erat arua uelocior: ut plane affirmare possimus: nummos atq; apud nos coepisse: mox annulos. De nummis paulopost dicitur Annuli destinxere alterum ordinem a plebe: ut semel coeperant esse celebres: sicut tunica ab annulis senatum tantum: quanquam & hoc sero: uulgoq; purpura latiore tunica usos inuenimus etiam præcones: sicut patrē. L. Hælij. Stilonis præconini ob id cognominati. Sed annuli plane medium ordinem tertiumq; plebi & patribus inseruere. Ac quod antea militares equi nomen dederāt: hoc nunc pecuniæ indices tribuunt. Nec pridem id factū Duo enim Augusto decurias ordinante: maior pars iudicum in ferreo annulo fuit. Itq; non equites: sed indices uocabatur. Equitum nomen susstebat in turmis equorum publicorum. Iudicum quoq; non nisi quattuor decuriæ fuere primo. Vixq; millia singula in decurijs inuenta sunt: nondum prouincijs ad hoc munus admissis. Seruatūq; in hodiernum diem est: ne quis e nouis ciuibz in ijs indicaret.

De decurijs iudicum: & quotiens nomina equestris ordinis immutata: & donis militaribus: & quando primum corona aurea.

Ca. ij.

LIBER

d Ecurie quoque ipsae pluribus discrete nominibus
 fuere Tribunorum aeris: & Selectorum:
 iudicum. propter hoc etiamnum Nongenti no-
 minabantur ex nominibus Selecti ad custodienda suffragio-
 rum scita in comitijs. Et diuisus hoc quoque ordo erat sup-
 ba usurpatione nominum: cum alius se Nongentum ali-
 us selectum: alius Tribunum appellaret. Tyberij demum
 principatus nono anno in unitatem uenit equester ordo
 annulorumque auctoritati forma constituta est. C. Asinio
 Pollione. C. Antistio Vetere cons. anno urbis conditae.
 dcc. septuagesimo quinto. Quod miremur futili pene de
 causa: cum. C. Sulpitius Galba iuuenalem famam apud
 principem popinarum poenis aucuparetur: occupatusque
 in his esset questus in senatu uulgo institores eius cul-
 pae defendi annulis. Hac de causa constitutum: ne cui ius
 eius esset: nisi cui ingenuo ipsi patri auoque paterno se-
 stertia. ccc. census fuisset: & lege iulia theatri in. xiiij
 ordinibus sedendi. Postea gregatim insigne id appeti coe-
 ptum. Propterque haec discrimina Caius princeps decuri-
 am quintam adiecit: tantumque natum est fastis: ut quae
 sub diuo Augusto impleri non potuerant decuriae non as-
 piciant eum ordinem: passimque ad ornamenta ea etiam ser-
 uitate liberati transfiliant: quod antea nunquam erat fa-
 ctum: quoniam in ferreo annulo equites iudicesque intelli-
 gebantur: adeoque promiscuum id esse coepit: ut apud Clau-
 dium Caesarem in censura eius unus ex equitibus Flavi-
 us Proculus. cccc. ex ea causa reos postularet. Ita dum sepa-
 ratur ordo ab ingenuis: communicatus est cum seruitijs
 iudicum autem appellatione separari eum ordinem pri-
 mi omnium instituere Gracchi discordi popularitate in
 contumeliam senatus. mox ea debellata: auctoritas no-
 minis uario seditionum euentu circa publicanos substi-

tit: & aliquamdiu tertiae vires publicani fuere. M. Cicerodemum stabilivit equestre nomen in consulatu suo ei senatum concilians: eo se ordine prouectum esse celebras & eius vires peculiari popularitate quaerens. Ab illo tempore plane hoc tertium corpus in reipublica factum est. Coepitque adijci senatuique populo Ro. equester ordo. Quade causa & nunc post populum scribitur: quia nouissime coeptus est adijci. Quinetiam ipsum equitum nomen saepe uariatum est: in ijs quoque qui ad equitatum trahebantur. Celeres sub Romulo regibusque appellati sunt. Deinde flexumines. Postea trossuli: cum oppidum in thuscis citra uolsinios hoc nomine passum. ix. millia sine ullo adiumento peditum coepissent. Eius uocabuli uis durauit ultra. C. Gracchum: uinius certe qui ab amicitia eius Gracchanus appellatus est scriptum reliquit ijs uerbis. Quod ad equestrem ordinem pertinet antea trossulos uocabant: nunc equites uocant. ideoque quia non intelligunt trossulos nomen quid ualeat: multosque pudet eo nomine appellari. & causam quae supradicta est: exponit. Inuitosque etiamnum tamen trossulos uocari. Sunt adhuc aliqua non omittenda in auro differentiae. Auxiliares quippe & externos torquibus aureis donauere: at ciues non nisi argenteis. Praeterque armillas ciuibus dedere: quas non habent externi. Idem quod magis miremur coronas ex auro dedere ciuibus. Quis primus donatus sit ea non inueni: sed quis primum donauerit a. L. Pisone traditur. Apostumius dictator apud lacum regillum castris latinorum expugnatis ei cuius maxime opera capta essent: hanc coronam ex praeda dedit. Item. L. Leticus consul Scruilio Cornelio mercedem samnitum oppido capto. Sed quinque librarum corona Piso frugi filium ex priuata pecunia donauit: eamque coronam testamento reipublicae legauit.

LIBER

De reliquo usu auri in uiris: & mulieribus: & de nummo aureo: & quando primum signatum est æs argentum & aurum: & anteq̃ signaretur qui mos in ære: & quæ maxima pecunia primo censu: & quotiens: & quibus t̃pibus auctoritas auri. Ca. iij.

Eorum uero honori in sacris nihil aliud exco-
d gitatum est. q̃ ut auratis cornibus hostiæ maiores duntaxat immolarentur. Sed in militia quoq; in tantum adoleuit hæc luxuria: ut. M. Bruti in philippicis campis epistolæ reperiantur frementes fibulas tribunicias ex auro geri. At Hercules idem tu Brute mulierum pedibus aurum gestari tacuisti. Cuius sceleris nos coarguimus illum primus qui auro dignitatem per annulos fecit: ut habeant in lacertis iam pridem & uiri quod e dardanis uenit: itaq; & dardanum uocabatur. Viriæ celticæ dicuntur. Viriles celtibericæ. Habeant fœminæ in armillis digitisq; totis collo auribus. Per has discurrant catenæ circa latera: & inserta margaritarum pondera e collo dominarū auro pendeant: ut in somno quoq; unionum conscientiam assit. Etiamnū pedibus induitur: atq; inter stolam plebemq; hunc medium fœminarum equestrem ordinem facit. Honestius uiri pedagogis id damus: balneasq; diues puerorū forma conuertit. iam uero etiam Harpocratem statuasq; ægyptiorum numinum in digitis uiri quoq; portare incipiūt. Fuit & alia Claudij principatu differentia insolēs ijs quibus admissionem liberti eius dedissent: imaginem principis in annulo ex auro gerendi: magna criminum occasione: quæ omnia salutaris exortus Vespasiani principis aboleuit: æqualiter publicando principem. De annulis aureis eorumq; usu hætenus dictum sit. proximum scilicet fecit: qui primus ex auro denarium signauit: quod

Et ipsum latet auctore incerto. Populus Romanus ne quidē argento signato ante Pyrrhum regē denictū usus est. Libralis unde etiam nunc libella dicitur: Et dipondius appēdebatur assis. Quaræ eris grauis pœna dicta. Et adhuc expensa in rationibus dicuntur. Itē impendia Et pondera. Quin Et militū stipendiorū: hoc est stipis ponderāde pensatores libripendes dicuntur. Quā consuetudine in ijs emptionibus quæ mācupi sunt: etiā nunc libra interponitur. Seruius rex primus signauit æs. Antea rudi usos romæ. Timeus tradit. Signatum est nota pecudum; unde Et pecunia appellata. Maximus census. c. x. millia assiū fuit illo rege. Et ideo hæc prima classis. Argentū signatū est anno urbis quingentesimo octogesimoquinto. Qu. Fabio cōsule quinq; annis ante primum bellum punicū. Et placuit denarius pro decē libris æris: quinaris pro quinq; sestertiū p dipondio ac semisse. Libræ autē pondus æris imminutū bello punico primo cum impensis respublica nō sufficeret. Constitutūq; ut asses sextantario pondere ferirentur. Ita quinq; partes factæ lucri dissolutūq; æs alienū. Nota æris fuit ex altera parte Ianus geminus: ex altera rostrorum nauis. Intriēte uero Et quadrāte rates q̄ drās antea triumphis uocatus a tribus uncis. Postea Hannibale urgente. Qu. Fabio Maximo dictatore asses unciales facti. Placuitq; denariū. xvi. assibus permutari. quinariū octonis: sestertiū quaternis. Ita respu. dimidium lucrata est. In militari tamē stipendio semper denarius pro decē assibus datus. Nota argenti fuere bigæ: atq; quadrigæ: Et inde bigati quadrigatiq; dicti. Mox lege papyriana semunciales asses facti. Linius Drusus in tribunatu plebis: octauam partem æris argento miscuit. Qui nunc uictoriatns appellatur: lege clodia percussus est. Antea

MM

LIBER

hic nummus ex illirico aduectus mercis loco habebatur
 Est autē signatus uictoria: & inde nomē. Aureus num-
 mus post annū. lxiij. percussus est quā argenteus: ita ut
 scrupulum ualeret sestertijs uicenis: quod efficit in li-
 bras ratione sestertij: qui tunc erāt sestertios nōgentos
 Post hæc placuit. xl. millia. Sed signari ex auri libris:
 paulatimq; principes imminuere pondus: minutissi-
 mus uero ad. xlv. millia. Sed a nummo prima est ori-
 go auaritiæ excogitata fœnore quæstiosa segnitia. Hæc
 paulatim exarsit rabie quadā non iam auaritia: sed fa-
 mes auri: utpote cum Septimuleius. C. Gracchi familia-
 ris auro repensum caput eius excisum ad Opimiū tulerit:
 plūboq; in os addito paricidio suo rempublicā etiā
 circūscripserit. Nec iam quiritiū aliquo: sed uniuerso no-
 mine Romano infami: Rex Mithridates Aquilio duci
 capto aurū in os infudit. Hæc parit habendi cupido. Pu-
 tet intuentē tantū omnia ista quæ subinde noua græco
 sermone excogitantur expresso argenteis uasis auro aut
 incluso: quibus delicijs ueneunt tam aurea q̄ inaurata:
 cum sciamus interdixisse castris suis sparta cū ne quis
 aurū haberet: aut argentū. Tanto fuit plus animi fugi-
 tiui nostris. Messala orator prodidit Antonium triūui-
 rum aureis usum uasis in oībus obscenis desiderijs: pu-
 dendo etiam crimine Cleopatre. Summæ apud exteros
 licentiæ fuerat poculo aureo puluino subdito Philippū
 regem dormire solitū. Agonenteium Alexandri Magni
 perfectum aureis clauis suffigere crepidas. Antonius in
 contumeliam naturæ uilitatem auro fecit opus proscri-
 ptione dignum: Sed spartaci equidem miror Populum
 Romanum uictis gentibus in tributo semper argentum
 imperitasse: non aurum sicut carthagini cum Hanniba-
 le uictæ argenti pondo annua in quinquaginta annos

nihil auri. Nec potest uideri pecunia mundi id euenisse.
Nam Mida: sed & Cræsus: infinitum possederant.
Iam Cyrus deuicta asia pondo trigintaquattuor millia
inuenerat præter uasa aurea aurumq; factum: & in
eo folia ac platanum uitamq;. Qua uictoria argenti
quingenta millia talentorum reportauit: & crate =
rem. Semiramidis: cuius pondus. xv. talentorum colli-
gebat. Talentum autem ægyptium pondo. lxxx. patere.
Varro tradit. Iam regnauerat in colchis Salauces &
Esubopes: qui terram uirginem nactus plurimum ar-
genti auriq; eruisse dicitur in suanorum gente: & alio
quin uelleribus aureis inclyto regno. Sed & illius au-
reæ camerae & argenteæ trabes narrantur: & colum-
næ atq; parastatæ: uicto Sesostri ægypti rege tam super-
bo: ut prodatur annis quibusq; sorte reges singulos
e subiectis iungere ad currum solitus: sicq; triumphare.
Et nos fecimus quæ posteris fabulosa arbitrentur. Cæ-
sar qui postea dictator fuit primus in ædilitate mu-
nere patris funebri omni apparatu arenæ argento usus
est: ferasq; argenteis uasis incessere tum primum ui-
sum. Mox quod etiam in municipijs æmulantur. C.
Antonius ludos scæna argentea fecit. Item. L. Mu-
rena: & Caius princeps in circopæma duxit. In quo
fuere argenti pondo centum uigintiquattuor. Claudius
successor eius: cum de britannia triumpharet: inter co-
ronas aureas unam. vii. pondo habuit: quam contulisset
hispani ac ceterior: alteram. ix. quam gallia comata si-
cut titulus indicauit. Huius deinde successor Nero
Pompeij theatrum operuit auro in unum diem: quo
Tyridati regi armeniae ostenderat. Et quota pars ea
apparatus fuit aureæ domus ambientis urbem? Auri
in arario Populi Romani fuere Sexto. Iulio. Lucia

LIBER

Aurelio conf. septē annis ante bellū punicū tertium pondo. dcc. xxvi. argenti nonagintaduo millia et extra numerum. ccc. et lxxv. millia: Item Sex. Iulio. L. Martio conf. hoc est belli socialis initio: octingenta. xli. auri pondo. C. Caesar primo introitu urbis in civili bello suo et arario. protulit laterum aureorum. xxvi. millia: et numero pondo. ccc. Nec fuit alijs temporibus respublice locupletior Intulit et Aemilius Paulus perseo rege macedonico devicto: praedam pondo trium millium: a quo tempore populus Roma. tributum pendere desijt. Laquearia quae nunc et in privatis domibus auro teguntur: post Carthaginem eversam primo inaurata sunt in capitolio censura. L. Mummi. Inde transire in cameras. In parietes quoque: qui iam et ipsi tanquam uasa inaurantur: cum sua aetas varia de Catulo existimaverit: quod regulas aereas capitolij inaurasset primus inventores auri sicut metallorum fere omnium: septimo volumine diximus. Praecipua gratia huic materiae fuisse: arbitror: non colore qui in argento clarior est: magisque diei similis: et ideo militibus signis familiarior: quoniam is longius fulget: manifesto errore eorum qui colorem siderum placuisse in auro arbitrantur: cum in geminis alijsque rebus non sit praecipuus. Nec pondere aut facilitate materiae praelatum est ceteris metallis: cum cedat per utrumque plumbo. Sed quia rerum uni nihil igne deperit: tuto etiam in incendijs rogisque durate materia. Quinimmo quo saepius arsit: proficit ad bonitatem. Aurique experimento ignis est: ut simili colore ribeat ignis. Atque ipsum obryzum uocant. Primum autem bonitatis argumentum est quod difficillime accendi. Praeterea mirum primae violentissimae ligni indomitum. palca citissime ardescere: atque ut purgetur cum plumbo coqui. Altera causa precij maior: quod minimum

*auri precij
causa*

usus deterit: cum argento ære plumbo lineæ præducantur: manusq; sordescant decidua materia. Nec aliud laxius dilatatur: aut numerosius dividitur: utpote cuius uncie in septuagenas & quinquagenas pluresq; bratteas quaternum utroq; digitorum spargantur. Crassissimæ ex iis prenestinæ uocantur: etiamnum retinentes nomen fortunæ inaurato ibi fidelissime simulacro. Proxima brattea quæstoria appellatur. Hispania strigiles uocat auri paruulas massas: quod super omnia solū in massa auramento capitur. Cum cætera in metallis reperta igni perficiantur: hoc statim aurum est: consumatamq; materiam protinus habet cum ita inuenitur. Hæc enim inuentio eius naturalis est. Alia quam dicemus coacta. Super cætera non rubigo ulla: non erugo: nō aliud ex ipso quod consumat bonitatem: minuat pondus. Iam contra salis & aceti succos domitores rerum constantia superq; omnia netur: ac textitur lane modo: & sine lana. Tunica aurea triumphasse Tarquiniū priscum Verrius tradit. Nos uidimus Agripinam Claudij principis edente eo naualis prælij spectaculum assidentem ei: induit paludamēto: auro textili sine alia materia. Attalicis uero iampridem intexitur inuento regum axiæ. Marmoribus quæ candescere non possunt oui candido illinitur ligno glutini ratione cōposita: leucoporon uocat. Quid sit hoc? aut quemadmodum fiat: suo loco docebimus. Aes inaurari argento uiuo: aut certe hydragyro legitimum erat: de quibus ut dicemus illorum naturam reddentes: excogitata fraus est. Namq; æs cruciatur in primis accensumq; restinguitur sale aceto alumine: Postea exarenatur: an satis recoctum sit: splendore depræhendente: iterumq; exhalatur igni: ut possit edomitum mixtis pumice alumine argento uiuo inductas accipere bratteas. Alu

LIBER

mē in purgādo uim habet talē: qualē eē diximus plūbo.

Ratio naturalis inueniēdi auri: & quando primū aurea statua: & medicinae ex auro. Ca. iij.

Vrum inuenitur in nostro orbe: ut omittā-

a mus indicum: atq; a formicis: aut gryphibus apud cythas erutum. Apud nos tribus modis

fluminum ramentis: ut in tago hispaniae: & pado italiae: hebro thraciae: Pactolo asiae: Gange indiae. Nec ullū absolutius aurū est: ut cursu ipso trituq; perpolitū. Alio modo puteorum scrobibus effoditur: aut in ruina montiū. Quare utraq; ratio dicitur. Aurū qui quærūt: ante oīa segullū tollūt: ita uocatur indicū: aluenus ubi id est: arenaq; lauantur: atq; ex eo quod recedit: cōiectura capitur: ut inueniatur aliquādo in summa tellure p̄tinis rara felicitate: ut nuper in dalmatia principatu Nero- nis singulis diebus etiā quinquagenas libras fundēs: cū iam inuentū in summo cespite. Alutationē uocāt: si & auro ea tellus subest. Ceterū mōtes hispaniae aridi sterilesq;: & i quibus nihil aliud gignatur: huic bono cogū- tur fertiles esse. Quod puteus foditur: canaliū uocāt: alij canaliēse marmoris gloriā inherēs: nō illo mō quo i oriēte saphyro atq; thebaico alijsq; in gēmis scintillat. Sed micās amplexū marmoris: hi uenarū canales p̄ marmor uagātur et latera puteorū et huc illuc inde noīe in uento: tellusq; ligneis colūnis suspēditur. Qd effosum ē tūditur: lauitur: uritur: molitur in farinā. Nā qd cūdūt apila scudē uocāt: Argentū quod exit a fornacis sudore quae e camino iactatur. Spurcitia in omni metallo uocatur scoria. Hæc in auro coquitur iterum & tūditur. Catini fiunt ex tasconio. Hæc est terra alba similis argillæ. Neq; enim alia afflatum ignemq; & ardentem materiam tollerat. Tertia ratio opera uicerit gigantum.

Cuniculis per magna spacia actis cauantur montes ad
lucernarum lumina. Eadem mensura uigiliatum ē: mul-
tisq; mensibus non cernitur dies. Arrugias id genus uo-
cant: fiduntq; rimæ subito: & opprimunt operarios: ut
iam minus temerarium uideatur e profundo maris pete-
re margaritas: tanto nocentiores fecimus terras. Relin-
quantur itaq; fornices crebri montibus sustinendis. Oc-
cursant in utroq; genere silices. Hos igni & aceto rum-
punt. Sæpius uero quoniam in cuniculis uapor & fu-
mus strangulat: cædunt fracturis. c. l. libras ferri terram
agentibus. Egeruntq; humeris noctibus ac diebus per te-
nebras proximis tradentes: lucem nouissimi cernunt. Si
longior uidetur filix: latus sequitur. Fossam ambit quie-
te. Tamen in silice facilius existimatur opera. Est nāq;
terra ex quodam argilæ genere galera mixta: candidam
uocant: prope inexpugnabilis. Cuneis eam ferreis aggre-
diuntur: & iisdem maleis: nihilq; durius putant: nisi
quod inter omnia auri fames durissima est. Peracto ope
cervices fornicum ab ultimo cedunt: dantq; signū. Rui-
naq; solus intelligit in cacumine montis eius peruigil.
Hic uoce icthure repente reuocari operarios iubet: pariter
q; ipse deuolat. Mons fractus cadit a sese longo fragore:
qui concipi humana mente non possit: & flatu incredi-
bili. Spectant uictores ruinam naturæ. Nec tamē adhuc
aurum est. Nec sciare esse cū fodere. Tātaq; ad picula eui-
cēda fuit satis causæ sperare qd̄ cuperēt. Alius par ē la-
bor uel hoc maioris ipēdij flumina ad lauādā hāc ruinā
iugis mōtiū duxere obiter a cētesimo plerūq; lapide. Cor-
rugos uocāt a corruatiōe credo: nimirū & hic labor ē.
p̄cepisse libramēto oz utfruaris qñfluat: itaq; altissimis
ptibus ducitur. Cōuallis & iterualla substructis canali-
bus iūgūtur. Alibi rupes iūuæ cedūtur: sedēq; trabibus ca-

LIBER

uatis præbere coguntur. Is qui cedit: funibus pendet: ut
 procul intuentibus species nefaria quidem: sed alitum fi-
 at. Pendentes maiore ex parte librant: & lineas itineri
 præfigunt. Itaq; insistentis uestigijs hominis locus non
 est. Manes trahuntur ad homines ut uitium importent.
 Id genus terræ urion uocant. Ergo per silices calculosue
 ducuntur: & urium euitant. Ad capita deiectus in sup-
 cilijs montium piscinæ cauantur: ducenos pedes in quas
 que partes: & in altitudinem denos. Emissaria i iis qui
 na pedum quadratorum ternum fere linquuntur: & re-
 plecto stagno excussis obturamentis erumpit torrens tā-
 ta ui ut saxa prouoluat. Alius etiamnum in plano labor
 Fossæ in quas profluat cauantur agogas uocant: eæ ster-
 nuntur gradatim. Lateralia cluduntur tabulis: ac per præ-
 rupta suspenduntur: canali ita profuente de terra i ma-
 re. His de causis iam promouit hispania in priore genere
 quæ exhauriuntur immenso labore ne occupent puteos
 in hoc rigantur. Aurum arrugia quæsitum nō coquitur:
 sed statim suum est. Inueniuntur ita massæ. Necnon in
 puteis etiam denas excedentes libras. Palacas hispani:
 alij palacranas: idem quod minutum est: balicem uocāt
 Vlex siccatus uritur: & cinis eius lauatur sustrato cespi-
 te berbofo ut fidat aurum. Vicena millia pondo ad hūc
 modum annis singulis asturiam atq; galletiam & lusi-
 taniā præstare quidam tradiderunt: ita ut plurimum
 astruria gignat. Neq; in alia parte terrarum tot sæculis
 hæc fertilitas. Italiæ parcitum est uetere interdicto pa-
 trum: ut diximus alioquin nulla fecundior metallorū
 quoq; erat tellus: Extat lex censoria uicti miliarum au-
 rifodinæ: quæ in uercellensi agro cauabatur: ne plus quā
 que hominum in opere publicani haberent. Aurum fa-
 ciendi est etiam una ratio ex auri pigmento: quod in sy

ria foditur pictoribus in summa tellure auri colore: sed fragili lapidum specularium modo. Inuitaueratq; spes Caium principem auidissimum auri: quamobrem iussit excoqui magnum pondus. Et plane fecit aurum excellens: sed ita parui ponderis ut detrimentum sentiret: illud propter auaritiam expertus: q̄q̄ auripigmenti librae. xiiij. permutarentur: nec postea tentatum ab ullo ē. Omni auro inest argento uario pondere: alibi dena: alibi nona: alibi octaua parte. In uno tantum galliæ metallæ loco: quod uocant albicrarense. xxxvi. portio inuenitur: ideo cæteris præest. vbiunq; quinta argenti portio est: electrum uocatur. Scobres eæ reperiuntur in canaliēsi. Fit et cura electrum argento addito. Quod si quintā portionem excessit: incudibus non resistit. Est electro auctoritas Homero teste qui Menelai regiam auro: electro: argento: ebore fulgere tradit. Minervæ templum habet lindos insulæ rhodiorum: in quo Helena sacravit calicem ex electro. Adijcit historia mammae suæ mensura. Electri natura est ad lucernarum lumina clarius argento splendere. Quod est natium et uenena deprehendit. Nāq; discurrunt in calicibus arquis cælestibus similes cum igneo stridore: et gemina ratione præcidūt. Aurea statua prima omnium nulla inanitate: et antequam ex ære aliqua illo modo fieret: quam uocant holosphyraton in templo Anætidis posita dicitur. Quod in situ terrarum nomine hoc significauimus: numine gentibus illis sacratissimo. Direpta est antonii parthicis rebus. Scituzq; narratur dictum unius ueteranorum bononiæ hospitali diui Augusti cœna cum interrogaretur: esset ne uerum eum qui primus uiolasset hoc numen: oculis membrisq; captum expirasse? respondit enim tum maxime Augustum de cruore eius canare: seq; illum esse totumq; sibi

LIBER

censum ex ea rapina esse. Hominum primus & auream
statuam & solidam Gorgias Leōtinus delphis in tem-
plo sibi posuit. lxx. circiter olympiade. Tantus erat docē-
dæ oratoriæ artis quæstus. Aurum pluribus modis pol-
let in remedijs. Vulneratisq; & infantibus applicatur
ut minus noceant: quæ inferantur ueneficia. Est & ipsi
superlato uis malefica gallinarum quoq; & pecorum
foetoris. Remedium est abluere illatum & sparge-
re eos quibus mederi uellis. Torretur & cum salis grū-
mo pondere triplici misso: & rursum cum duabus salis
portionibus & una lapidis quem schiston uocant: ita ui-
rus tradit rebus una crematis in fictili uase ipsum pu-
rum & incorruptum. Reliquis cinis seruatus in fictili
& ex aqua illitus: lichenas in facie sanat. Lomento id
conuenit ablui. Fistulas etiam sanat: & quæ uocantur
hemorrhoides. Quod si trito spuma adijciatur putria ul-
tera & tetri odoris emendat. Ex melle uero decoctū ac;
melāthio & illitum umbilico leuiter soluit aliū. Ver-
rucis curari eo. M. Varro est auctor.

De chrysocolle & medicinæ ex chrysocolle. yi. &
mirabilia naturæ de glutinadis inter se preficiēdis-
q; metallis.

Ca. y.

Chrysocolle humor est in puteis quos diximus
per uenam auri defluens crassescēte limo ri-
goribus hybernis usq; in duriciā pumicis. Lau-
datiorem eandem in ærarijs metallis: & proximam in
argentarijs fieri compertum est. Inuenitur & in plu-
brijs. uiliior etiam auraria. In omnibus autem ijs metal-
lis fit & cura multum infra naturalem illam: immis-
sis in uenam aquis leuiter hyeme tota: usq; in Iuniū mē-
sem. Dein siccatis i iunio & iulio ut plane intelligatur
nihil aliud chrysocolle q̄ uena putris. Natia duritia

maxime distat: uiam uocant. Et tamen illa quoq; herba quam luteam appellant: tinguitur. Natura est quæ lino lanæue ad succum bibendum. Tunditur in pillâ: deinde tenui cribro searnitur: postea molitur: ac deinde tenuius sic cribatur. Quicquid non transmeat: repetitur in pillâ: dein molitur. Puluis semper in catinos digeritur: & ex aceto maceratur: ut omnis duricia soluat. Ac rursus tunditur: dein lauetur in conchis: siccaturq;. Tunc tinguitur alumine schisto: & herba supradicta pingiturq; ante q̃ pingat. Refert q̃ bibula docilisq; sit. Nam nisi rapuit colorem: adduntur & schythanium atq; turbistum: ita uocant medicamenta sorbere cogentia. Cum tinxere pictores orobitin uocant. Eiusq; duo genera faciunt: luteamq; seruat in lomenta. Et liquidam globulis sudore resolutis. Hæc utraq; genera in cypro fiunt. Laudatissima in armenia. Secunda in macedonia. Largissima in hispania. Summa commendationis est: ut colorem herbae segetis lætæ uirentis quam simillime reddat. Visumq; est iâ Neronis principis spectaculis arenam cyrci chrysocolla sterni: cum ipse concolori panno auringaturus esset: introducta opificum turbæ. Tribus eam generibus distinguunt. Asperam quæ taxatur in libras septem. Mediam quæ denarijs quinis. Attritam quam: & herbaceam uocant: quæ tredecim. Sublinunt autem arenosam: priusquam inducant atramento: & paretonio. Hæc sunt tenacia: eius in colore blanda. Paretonium: quoniam est natura pinguiissimum: propter leuiorem tenacissimum: atramento aspergitur: ne paretoni candor pallorem Chrysocollæ afferat. Luteam putant a lutea Herba dictam: quam ipsam Cæreleo subtritam: sed pro chrysocolla inducunt uilissimo genere: atq; falacissimo. Vsus chry-

LIBER

socollæ & in medicina est ad purganda uulnera cuꝝ cæ
 ra & oleo. Eadem per se arida siccatur: & contrahitur. Da
 tur & in angina orthopneue miscenda cum melle. Cō
 citat uomitiones: misetur & collyrijs ad cicatrices oꝝ
 lorum: ac uiridibus emplastris. Ad dolores mitigandos:
 & cicatrices trahendas. Hanc chrysocollam medici ac
 sin appellant: quæ non est orobitis. Chrysocollam &
 aurifices sibi uendicant agglutinando auro. & inde om
 nes appellatam similiter utentes dicunt. Temperatur au
 tem ea cypria æruginē. & pueri impubis urina: addito
 nitro. Teritur cyprio are in cyprijs mortarijs: santernaꝝ
 uocant nostri. Ita ferruminatur aurū: quod argentosum
 uocant. Signumq; est si addita santerna nite scit. E diuer
 so erosum contrahit se: hebetaturq; & difficulter ferru
 minatur aurum. Ad id glutinum fit auro & septima
 parte argenti ad supradicta additis: unaq; contritis. Cō
 texti (par est) reliqua circa hoc: ut uniuersa naturæ cōtin
 gat ammiratio. Auri glutinū est talei Argilla ferro. Cad
 mia æris massis. Alumen laminis. Resina plumbo &
 marmori. Sed plumbū nigrum albo iungitur. Ipsūq;
 album sibi oleo. Item stagnum aramentis stagno argē
 tum. Pineis optime lignis æs ferrumq; funditur: Sꝫ &
 ægyptia papyro: paleis aurum. Calx aqua accenditur:
 & thracijs lapis. Idemq; oleo restinguitur. Ignis au
 tem aceto maxime & uisco & ouo. Terra minime fla
 grat. Carboni maior uis exusto. Iterumq; flagranti.

De argento: & argento uiuo: & stibia siue
 alabaastro: & scoria argenti: & de spuma
 argenti.

Ca. vi.

a B his argenti metalla dicantur: quæ sequens i
 sania est. Non nisi in puteis reperitur: nullaq;
 sui spe nascitur: nullis. ut in auro luantibus

scintillis. Terra est alia ruffa: alia cinerata. Excoqui nō potest nisi cum plumbo nigro: aut cum uena plūbi. Galenam uocant: quæ iuxta argenti uenas plerunq; reperitur. Et eodem opere ignium descendit pars in plumbum: argentum autem superne innatat: ut oleum aquis. Reperitur in omnibus pene prouincijs: sed in hispania pulcherrimum. Id quoq; in sterili solo atq; etiam in montibus. Et ubicunq; una inuenta uena est: non procul inuenitur alia. Hoc quidem & in omni fere materia: unde metalla græci uidentur dixisse. Mirum adhuc per Hispanias ab Hannibale olim inchoatos puteos durare sua ab inuentoribus nomina habentes. Ex quis bebelo appellatur hodieq; qui.ccc. pondo Hannibali sumministravit in dies. Ad mille quingentos iam passus cauato monte: per quod spacium aquitani stantes diebus: noctibusq; egerūt aquas lucernarum mensura: amnemq; faciunt. Argenti uena in summo reperta crudaria appellatur. Finis antiquis fodiendi solebat esse alumen inuentum ultra nihil quærebatur. Nuper inuenta æris uena infra alumen alba finem spei facit. Odor ex argenti fodinis inimicus omnibus animalibus: sed maxime canibus. Aurum argētumq; quo mollius eo pulchrius. Lineas ex argento nigras fieri produci miramur. Est & lapis in ijs uenis: cuius uonica liquoris æterni argentum uiuum appellatur. Venerum rerum omnium est. Excedit ac perumpit uasa per manans tæbe dira. Omnia ei innatant præter aurum. Id unum ad se trahit. Ideo & optime purgat cæteras eius sordes expuens crebro iactatu fictilibus in uasis ita uitijs abiectis: ut ipsum ab auro discedat. In pelles subactas effunditur: perq; eas sudoris uice defluens purum reliquit aurum. Ergo & cum æra inaurantur: sublitum bracte is pertinacissime retinet. Vtrum pallore detegit simpli

LIBER

res: aut prætenues bracteas. Quapropter id furtum quaerentes oui liquore candido usum eum adulterauere. Mox & hydrargyro: de quo suo dicemus loco. Et alias argentum uiuum non largum inuentum est. In iisdem argenti metallis inuenitur: ut proprie dicamus: spumæ lapis candidæ nitentisq; non tamen translucentis: stimmi appellant: alij stibiam: alij alabastrum: aliqui larbason. Duo eius genera: mas & foemina. Magis probant feminam. Horridior est mas: scabriorq; & minus ponderosus: mixtusq; radians & arenosior. Foemina contra nitet friabilis fissurisq; nõ globis dehiscens. Vis eius astringere ac refrigerare. Principalis autem circa oculos. Namq; ideo etiam platyophthalmon id appellauere: quoniam in collyrijs mulierumq; epiphoris dilatet oculos & fluctiones inhibeat oculorum: exulcerationesq;. Farina eius & thuris gummi ammixto sistit & sanguinem e cerebro profluentem. Efficacior & contra recentia uulnera ueteres canum morsus inspersa farina. Et cõtra ambusta igni cum adipe ac spuma argenti trusaq; & cæra. Vritur autem offis bubuli fimi circumlitum in clibanis. Dein restinguitur mulierum lacte. Teriturq; in mortarijs ammixta aqua pluuia: Ac subinde turbidum transfunditur in æreum uas. Et mūdatur nitro. Fex eius intelligitur plumbosissima quæq; subsidit in mortario: abigiturq;. Dein uas in quo turbida transfusa sunt: opertum linteo per noctem relinquitur: & postero die quicquid innatat effunditur: spongiaq; tollitur. Quod ibi subsidit: flos intelligitur: ac linteolo interposito in sole siccatur: non ut perarescat. Iterumq; in mortario teritur: & in pastillos diuiditur. Ante omnia autem urēdi modus necessarius est: ne plumbum fiat. Quidam non fimo utimur coquentes: sed adipe. Alij tritum in aqua triplici lin-

teo sicant: faciemq; abijciunt. Idq; quod defluerit trāse-
fundūt. Ac quicquid subsidet id colligentes: emplastris
collyrijsq; miscent. Scoriam in argento græci uocant hel-
cysma. Vis eius astringere & refrigerare corpora. Ad-
ditur emplastris: ut molibdena: de qua dicemus in plum-
bo. Cicatricibus maxime glutinandis: & contra tenas-
mos: dysenteriasq; infusa clysteribus cum myrteo oleo.
Addunt & in medicamenta quæ uocant liparas ad ex-
crescentia ulcerum: aut ex attritu facta: aut in capite ma-
nantia. Fit & in ijsdem metallis: & quæ uocatur spu-
ma argenti. Genera eius tria. Optima quam chrysi in
uocant. Secunda quam argyritin. Tertia quam molibdi-
tin. Et plerunq; omnes hi colores in eisdem tubulis inue-
niuntur. Probatissima est attica. Secunda hispaniensis.
Chrystitis ex ipsa uena fit. Argyritis ex argento. Molib-
ditis plumbi ipsius fusura: quæ fit puteolis: & inde ha-
bet nomen. Omnis autem fit excocta sua materia ex su-
periori catino defluens in inferiorem. Ex eo sublati ueru-
culis ferreis: atq; in ipsa flamma conuoluitur ueruculo:
ut sit modici temporis. Est autem ut ex nomine ipso in-
telligi potest feruescentis & futuræ materiæ spuma.
Distat a scoria quo potest spuma a facie distare. Alte-
rum purgantis se materiæ. alterum purgatæ uitium est.
Quidam duo genera faciunt spumæ: quæ uocant stele-
rytida & penmenen. Tertium molibdenam in plum-
bo dicendā. Spuma ut sit utilis. iterū coquitur cōfractis
tubulis ad magnitudinem annulorum ita accensa folli-
bus: ad separandos carbones cineremq; abluitur aceto
aut uino. Simulq; restinguitur. Quod si sit argyritis: ut
candor ei detur magnitudine fabæ confracta in fictili
coqui iubetur ex aqua addito in linteolis tritico: & hor-
deo nouis: donec ea purgentur. Postea sex diebus terunt

LIBER

in mortarijs ter die abluentes aqua frigida. Et cum desinant calida: addito sale fossili in libram spumæ obolo. Nouissimo die condunt in plumbeo uase. Alij cum faba candida & prisana coquunt: & in sole siccant. Alij in lana candida cum faba donec lanam non denigrêt. Tunc salem fossilem adiiciunt: subinde aqua mutata: siccant: & diebus .xl. calidissimis æstatis. Necnon in uentre suillo in aqua coquunt exemptamq; nitro fricant: & ut supra terunt in mortarijs cum sale. Sunt qui non coquant: sed cum sale terant: & adiecta aqua abluant. Vsus eius ad collyria: & litu ad muliebrum cicatricum fœditates tollendas maculasq; & abluendum capillum. Vis autem: siccare: mollire: refrigerare: temperare: purgare: ex- plere. Vltimum tumores lenire. Talibusq; emplastris superadiectis ignes etiam sacros tollit cum ruta: myrto: q; & aceto. Itemq; perniones cum myrto & cera & abdomine.

De minio quæ auctoritatis fuerit apud Romæos: & origine: ac inuentione eius: & cinabaris ratione in picturis: & medicinæ de generibus minij: & ratione eius in picturis.

Ca. viij.

Nuenitur in argentiarijs metallis minium quod-
i q; & nunc inter pigmenta magnæ auctorita-
tis: & quondam apud romanos non solum
maximæ: sed etiam sacræ religionis: ut auctor est Verri-
us: & cuius sit necesse credere auctoritati. Iouis ipsius si-
mulacri faciem diebus festis minio illini solitam: trium-
phantumq; corpora. Sic Camillum triumphasse. Hac re-
ligione etiam nunc addi in unguenta cernæ triumphali-
lis: & acensoribus in primis Iouem miniandum loca-
ri. Cuius rei equidem causam miror: quæ & hodie id ex-
peti constat æthiopum populis: totoq; eo tigi proceres:

huncq; ibi deorū simulacris colorē esse. Quapropter diligentiū psequemur oīa de eo. Theophrastus. xc. annos ante Praxibulū atheniensū magistrū : quod tēpus exit in urbis nostræ ducētesimū quadagesimū. ix. annū: tradidit inuentū minū a Callia atheniense initio sperante aurū posse excoqui arena rubente in metallis argenti. Hanc fuisse originē eius. Reperiri autē iam tū in hispanijs: sed durum & arenosum. Item apud colchos in rupe quadā inaccessa ex qua iaculātes decuterēt: id esse adulterum. Optimum uero supra ephesum. Cilbianis agris. Arenam cocci colorem habere. Hanc teri. Dein lauari farinam. Et quod subsidat iterum lauari. Differentiam artis esse: q̄ alij minium faciunt prima lotura. Apud alios id esse dilutius. Sequentis autē loturæ optimum. Auctoritatem colori fuisse non miror. Iam enim troianis temporibus rubrica in honore erat Homero teste: qui naues ea cōmendat. Alias circa picturas pigmentaq; rarus. Milton uocant græci minium: quidam cinnabarin. Vnde natus error indico cinnabaris nomine. Sic enim appellant illi saniē draconis elisi elephantorum morientium pondere permixto utriusq; animalis sanguine: ut diximus. Neq; alius est color qui in picturis proprie sanguinē reddat. Illa cinnabaris antidotis medicamentisq; utilissima est. At hercule medici quia cinnabarin uocant pro ea utuntur hoc minio: quod uenenū esse paulo mox docebimus. Cinnabari ueteres quæ etiā nunc uocant monocromata: pingebant. Pinxerunt & ephesio minio: quod derelictum est: quia curatio magni operis erat: prætereaq; utrūq; nimis acre existimatur. Ideoq; transire ad rubricam: & sinopidem: de quibus suis locis dicam. Cinnabaris adulteratur sanguine caprino: aut sorbis tritis. Preciū sinceræ nummi quinquag-

NN

LIBER

ginta. Iuba minium nasci & in carmania tradit. Her-
 mogenes & in aethiopia. Sed neutro ex loco inuehitur
 ad nos: nec fere aliunde: q̃ ex hispania. Celeberrimū ex
 sisaponensi regione in betica miniario metallo uestiga-
 libus Populi romani nullius rei diligentiore custodia.
 Non licet id ibi perficere excoquiq̃. Romam per fertur
 uena signata ad dena millia fere pondo annua. Romae
 autem lauatur. In uendendo precio statuta lege ne mo-
 dū excederet. lxx. in libras. Sed adulteratur multis mo-
 dis: unde praeda societati. Nāq̃ est alterū genus in om-
 nibus fere argētarijs: itemq̃ plumbarijs metallis: quod
 fit exusto lapide uenis permixto: non ex illo cuius nomi-
 cam argentum uiuum appellauimus (is enim & ipse
 in argentum excoquitur) sed ex alijs simul repertis. Ste-
 riles etiam plumbi deprehēduntur solo colore: nec nisi
 in fornacibus rubescētes: exusti q̃ tundūtur in farinā.
 Et hoc est secundarium minium per quam paucis notū:
 multū infra naturales illas arenas. Hoc ergo adultera-
 tur in officinis sociorū. Item scyrico: quonāmodo scyri-
 cum fiat suo loco dicemus. Sublini autē scyrico minium
 compendij ratio demonstrat. Et alio modo pingentium
 furto opportunum est plenos subinde abluentium peni-
 cillos. Sidit autem in aqua: constatq̃ furantibus. Sincæ-
 ri cocci nitor esse debet. Secundarij autē splendor in pa-
 rietibus sentit imaginē. Quāq̃ hoc rubigo quēdā me-
 talli est. Sisaponensibus autē miniarijs suae uenae arena
 sine argento excoquitur. Auri modo probatur. Auro can-
 dente fucatum nigrescit. Sincærum retinet colorē. Inue-
 nio & calce adulterari. Ac simili ratione ferri candē-
 tis lamina: si non sit aurū: deprehendi ilico. Solis atq̃
 lunae contactus inimicus remedium ut parieti siccato
 cæra punica cum oleo liquefacta candens setis inducat.

hir. Iterumq; admotis gallæ carbonibus aduratur ad
sudorem usq;. Postea candelis subigatur: ac deinde lin-
teis puris sicut & marmora nitefcunt. Qui minium in
officinis poliunt: faciẽ laxis uesticis illigant: ne in respi-
rando pernicialem puluerem trahant: & tamẽ ut per
illas spectent. Minium in uoluminum quoq; scriptura
usurpatur. Clarioreq; litteras uel in auro uel in mar-
more etiam in sepulchris facit.

De hydrargyro: de argento inaurando: de
coticulis in argenti generibus & experi-
mentis. Ca. viij.

X secundario inuenit uita & hydrargyrum
e inuicem argenti uini pauloante dilatum. Fit
autem duobus modis: areis mortarijs pistil-
lisq; trito minio ex aceto: aut patinis fictilibus imposi-
tum ferrea concha calice coopertum argilla superillita
Dein sub patinis accensum follibus continuo igni: atq;
ita calicis sudore deterso: qui fit argenteo colore: &
aquæ liquore. Idem guttis diuidi facilis & lubrico
humore confluere. Quod cum uenenum esse conueniat:
omnia quæ de minio in medicinæ usu traduntur: teme-
raria arbitror: præterq; fortasse q̃ illitum capiti uen-
triue sanguinẽ sistit: dum ne quid prætereat in uiscera:
ac uulnus attingat: aliter utendũ nõ equidem censeam.
Hydrargyro argentum inauratur solum nunc prope:
cum & in æra simili modo duci debeat. Sed eadem
fraus quæ in omni uitæ parte ingeniosissima est: uilio-
rem excogitauit materiam: ut docuimus. Auri argenti-
q; mentionem comitatur lapis quem coticulam appel-
lant: quoniã non solitum inueniri nisi in flumine Tmo
lo: ut auctor est Theophrastus. Nunc uero passim quem
alijs heracium: alijs lydium uocant. Sunt autem mo-

NN ij

LIBER

dici: quaternas uncias longitudinis: binasq; latitudinis nō excedentes. Quod a sole fuit in ijs melius: q̄ q̄ a terra. Iis coticulis periti cum e uena lima rapuerint experimentū: protinus dicūt quantū auri sit in ea: quantū argenti uel æris scrupulari differentia mirabili ratione nō fallente. Argentiq; duæ differentie. Batillis ferreis candentibus ramento imposito: quod candidū permaneat: probatur. Proxima bonitas ruffo: nulla nigro. Sed experimento quoq; fraus interuenit: seruatis enim in uirorū urina batillis inficitur ita ramentū obiter dū uritur: candorēq; mentitur. Est aliquod experimentū politici: & in halitu hoīs: si sudet p̄tinus: nubēq; discutiat.

De Speculis: & ægyptio argento. Ca. ix.

Aminas duci: & specula fieri nō nisi ex optimo posse creditū fuerat. Id quoq; iam fraude corrūpitur. Sed natura mira est imagines reddendi: quod repercussio acre: atq; in oculos regesto fieri cōuenit. Eadē uī in speculis usu polita crassitudine paulūq; propulsa dilatatur in immensum magnitudo imaginū. Tantū interest: repercussum illū respuat: an accipiat. Quinetiā pocula ita figurātur: exculptis intus crebris cū speculis: ut uel uno intuente populus totidē imaginū fiat. Excogitātur & monstrifica: ut in tēplo smyrnæ dicata. Id euenit figura materie. Plurimumq; refert: cōcaua sint & poculi modo an media depressa: an elata: an auersa: an obliqua supina: an recta qualitate excipientis figuræ torquente uenientes umbras. Neq; enī est aliud illa imago: q̄ digesta claritate materie excipientis umbrā. Atq; ut oīa de speculis peragantur hoc loco optima apud maiores fiebat brūdisina: stagno & ære mixtis. Præclata sunt argētea. Primus fecit praxiteles magni Pōpeij ætate. Nuperq; credi cœptū: certio-

imaginem reddi auro appposito auersis. Tingit & ægyptus argentum: ut in uasis Anubem suum spectet: pingitque non calat argentum. Transít inde materia & ad triumphales statuas: mirumque crescit precium fulgoris ex cæcari. Id autem fit hoc modo. Miscetur argento tertia pars æris cyprii tenuissimi: quod coronarium uocât: & sulphuris unum quantû argenti. Conflatur in fictili circû lito argilla. Modus coquendi donec seipsa opercula aperiant. Increfcit oui indurati luteo: ut tamẽ aceto & creta detereatur. Misuit denario triumuir Antonius ferrû Misuit æri falsæ monetæ. Alij e pondere subtrahunt: eû sit iustum. lxxxiiij. e libris signari. Igitur ars facta denarios probare tam incunda e lege plebe: uti Mario gratidiano uicatim totas statuas dicauerit. Mirumque in hac artium sola uitia discuntur: & falsum denarij spectatur exemplar: pluribusque ueris denarijs adulterius emitur

De immodica pecunia: & quorum maxime opes fuerint: & quando primum populus Romanus stipem sparserit.

C. d. x.

On erat apud antiquos numerus ultra centum millia. Itaque hic & hodie multiplicatur: ut decies centena millia: aut sapius dicatur. Fœnus hoc fecit nummusque percussus: & sic quoque æs alie num etiamnum appellatur. Postea diuites cognominati dummodo notum sit: eum qui primus acceperit hoc nomen: decoxisse creditoribus suis. Ex eadem gente. M. Crassus negabat diuitem esse: nisi qui redditu annuo legionem tueri posset. In agris suis sestertium. xx. millia possedit. Quiritum post Syllam ditissimus. Nec fuit satis nisi totum parthorum esurisset aurum. Atque ut nomen quidem optimi occupauerit. Tuat. n. insectari inexplabile istam habendi cupiditatem. Multos postea cognouimus seruitute liberatos

NN iij

LIBER

magnus opes
 opulētiores pariterq; tres. Claudij principatu Pallantē
 Calistū & Narcissum. Atq; ut ij omittātur: tanq̃ ad-
 huc rerum potiātur. C. Asinio Gallo. C. Martio Cyrino
 cōss. ad. vi. Kal. febru. C. Cecilius Claudius Isidorus te-
 stamēto suo edixit: q̃uis multa civili bello pdidisset: tñ
 relinquere seruorū. iij. millia: centū. xvi. Iuga boū tria
 millia sexcenta. Reliqui pecoris. cc. quinquaginta septē
 millia. Innumerato pōdo sexcēta millia. Qui funerari
 se iussit sestertijs. xi. millibus. Cōgregatē & excedētes
 numerū opes. Quota tñ portio erūt Ptolemæi: quē Var-
 ro tradit Pōpeio res gerēte circa iudæam octona millia
 equitū sua pecunia tollerauisse. Mille cōuiuas totidē au-
 reis potorijs mutantē uasa cū ferculis saginasse. Quota
 uero illæ ipsæ (neq; enim de regibus loquor) portio fue-
 rit Pithij bythinii qui platanū auream: uirēq; nobilem
 illā Dario regi donauit: Xerxis copias: hoc est septies.
 lxxxvij. millia hominū excepit epulo. Stipēdiū quinq;
 mēsiū frumētūq; pollicitus: ut e quinq; liberis senectuti
 suæ in delectu unus saltē cōcederetur. Hūc quoq; ipm ali-
 quis cōparet Cræso regi. Quæ malū amentia est: id iui-
 ta cupere: qd aut etiā seruis cōtigerit: aut ne in regibus
 quidē inuenerit finē? Populus Ro. stipē spargere cœpit.
 Sp. Posthumio. Q. Martio cōss. Tanta pecunia erat: ut
 eā conferret. L. Scipioni: ex qua is ludos fecit. Nam q̃
 Agrippæ Menenio sextantes æris in fumis contulit: ho-
 noris id necessitatīq; propter paupertatem Agrippæ:
 non largitionis esse dixerim.

De luxuria & frugalitate in uasis: & lectis argen-
 teis: & qñ lances immodicæ factæ. Ca. xi.

Asa ex argento mira inconstantia humani in-
 genij uariat: nullū genus officinæ diu proban-
 do: nunc furniana: nunc clodiana: nunc gra-

tiand. Etenim tabernas mensis adoptauimus: nunc ana-
 glypha: in asperitatemq; excisa circa linearum picturas
 querimus. Iam uero & mēsas repositorijs imponimus:
 & ad sustinenda obsonia interrādimus altera: & inte-
 rest q̄ plurimum lima perdiderit. Vasa coquinaria ex ar-
 gento Caluus orator fieri queritur. Et nos carrucas ex
 argento calare inuenimus. Nostraq; atate Poppeia con-
 iunx Neronis principis delicatioribus iumentis suis so-
 leas ex auro quoq; induere solebat. Libras. xxxij. argenti
 Africanus sequens hāredi reliquit. Idemq; cū de poenis
 triumpharet. quattuor millia. cccc. lx. pondo transtulit.
 Hoc argentum tota Carthago habuit illa terrarū amu-
 la: quod nunc in mensarum est apparatus. Postea uicta
 numantia & deleta: idem Africanus in triumpho mili-
 tibus. xij. millia pondo dedit. O uiros illo imperatore
 dignos: quibus hoc satis fuit. Frater eius allobrogicus pri-
 mus omnium mille pondo habuit. At Linus Drusus in
 tribunatu plebis xi. millia. Nam propter quinq; pondo
 notatum a censoribus triumphalem senem: iam fabulo-
 sum uidetur. Item Catum Elium cum legati ætolorum
 in consulatu prandentem in fictilibus adissent missa ab
 iis uasa argentea non accepisse: neq; aliud habuisse ar-
 genti ad supremum uitæ diem q̄ duo pocula: quæ L. Paul-
 lus socer ei ob uirtutem deuicto Perseo rege donasset. In-
 uenimus legatos Carthaginensium dixisse: nullos homi-
 num benignius inter sese uiuere q̄ Romanos. Eodem enī
 argento apud omnes cœnitauisse seipsos. At hercules Pō-
 peiū Paulini equitis arelatensis filiū: paterna quoq; gē-
 te pulsu. q. xij. pōdo argēti habuisset apud exercitū fe-
 rocissimis gentibus oppositum scimus. Lectos uero mu-
 lierū iā pridē totos operiri argēto & triclina quædā q̄

4460

NN iij

LIBER

bus argētum addidisse primus traditur. Caruilius Pol-
lio eques romanus: non ut operiret: aut deliaca specie fa-
ceret: sed punica idem & aureos fecit? Nec multo post
argentei deliacos imitati sunt. Quæ omnia expiauit bel-
lum ciuile syllanum. Paulo enim ante hæc facta sunt. Lā-
cesq; e centenis libris argenti: quas tunc super quingētas
numero romæ fuisse cōstat: multosq; ob eas proscripos
dolo concupiscentium. Erubescant annales qui bellumci-
uile talibus uitijis imputauere. Nostra ætas fortior fuit
Claudij principatu. Seruus eius Drusillanus nomie Ro-
tundus: dispensator hispaniæ citerioris quingagenariā
lancem habuit: cui fabricandæ officina prius exedifica-
ta fuerat. Et comites eius octingētas quingaginta octo
librarum. Quare quæso? nisi ut q̄ multi eas conserui in-
ferrent: aut quibus cœnantibus? Cornelius Nepos tradit
ante Syllæ uictoriam duo tantum triclinia romæ fuisse
argentea. Repositorijs argentum addi sua memoria cœp-
tum Fenestella dicit: qui obiit nouissimo Tyberij Cæsa-
ris principatu. Sed & testudinea tum in usum uenisse.
Ante se autē paulo lignea rotunda solida nec multo ma-
iora q̄ mensas fuisse. Se quidem puero: quadrata & cō-
pacta aut acere operta: cædro cœpisse. Mox additum ar-
gentum in angulos lineasq; per cōmissuras. Tympana
uero se iuuenē appellata stateras & lances quas anti-
qui magydæ appellauerant. Nec copia tantum argenti
fuerat uitæ: sed ualidius pœnæ metu precium. Idq; iam
pridem ut ignoscamus nobis. Delphinos quinis milibus
sestertijs in libras emptos. C. Gracchus habuit. Lu. uero
Crassus crator duos scyphos Mentoris artificis manu
celatos sestertijs centum. Confessus est tamen nunquā
se iis uti propter uerecundiam ausum. Sicut eundem
sex millia sestertijs in singulas libras uasa emptā ha-

buisse. Asia primum deuicta luxuriam misit in italiam.
 Siquidem. Lu. Scipio transtulit in triumpho argenti
 cælati pondo millia quadringenta. l. Et uasorum aureo- 46000
 rum pondo. cc. millia. anno conditæ urbis quingentesi-
 mo sexagesimo quinto. Eadem asia domita: multo etiam
 grauius affixit mores: inutiliorq; uictoria illa hæredi-
 tas Attalo rege mortuo fuit. Tum enim hæc emendi ro-
 mæ in auctionibus regijs uerecundia exempta est: urbis
 anno. dc. xxxvi. medijs. lyi. annis erudita ciuitate amare
 etiam & non solum amirari opulentiam externaz. Im-
 menso & achaicæ uictoriæ momento ad impellendos
 mores: quæ & ipsa hoc interuallo anno urbis. dc. yij.
 parthica signa: & tabulas pietas inuexit: ne quid de-
 esset. Pariterq; luxuria nata est: & carthago sublata:
 ita congruentibus fati: ut & liberet amplecti uitia:
 & liceret peccare ex dignatione. Hinc aliqui ueterum:
 ut. C. Marius post uictoriam cimbricam cantharis por-
 tasse. Liberipatris exemplo traditur: ille arator arpinas
 & manipularis imperator.

De statu is argenteis: & cælatura argenti: & cæte-
 ris quibusdam.

Ca. xij.

Argenti usum in statuas primum ad honorem
 a Diui Augusti in adulationem temporum trā-
 sisse falso existimatur. Iam enim triūpho ma-
 gni Pompei reperimus translata Pharnacis: qui pri-
 mus regnauit in ponto: argenteam statuam. Item Mi-
 thridatis Eupatoris & currus aureos argenteosq;. Ar-
 gento succedit ex ea re aliquando & auro luxu fœmi-
 narium plebis: compedes sibi ex eo facientium: quas in-
 duere aureas mos tristior uetat. Vidimus & ipsi Aure-
 lium Fuscum motum equestri ordine ob insignem alum-
 niam cum celebritatem expectarentur adolescentiū scho-

LIBER

lae ex argento annulos habentem. Et quid hoc attinet col-
 ligere cum capuli militum ebore etiam fastidito cælare-
 tur argento: uaginae catillis: baltei laminis crepitent. Id
 uero a pedagogis ad transitum uirilitalis custodiantur.
 Argento foeminae lauentur & nisi argentea solia fasti-
 diant: eademq; materia & cibis & probris seruiat. Vi-
 deret hæc Fabritius & stratas argento mulierum bali-
 neas: ita ut uestigio locus non sit cum uiris lauantijs. Fa-
 britius inquam qui bellicosos imperatores plusq; paterā
 & salinum ex argento habere uetabat. Videret hinc do-
 na fortium fieri: aut in hæc frangi. Heu mores Fabritij
 nos pudet. Mirum in auro cælando inclariisse nemine:
 argento multos. Maxime tamen laudatus est. Mector: de
 quo supra diximus. Quattuor paria deniq; ab eo omni-
 no facta sunt: ac iam nullum extare dicitur: Ephesia Dia-
 nae templum iacet. Capitolium in cendijs. Varro & are-
 um signū eius habuisse scripsit. Proximi ab eo amirazi-
 tione Acragas & Boetus & Mys fuere. Extant hodie
 omniū opera in insula Rhodiorum boeti apud lyndiam
Mineruam in templo. Acragantis i templo liberipatris
 in ipsa Rhodo bacche antauriq; cælati i scyphis. Myor
 in eadem æde & Silenus & Cupido sacra gentis: &
 neneratio in scyphis. Magna fama post hos celebratus ē
Antipater: quiq; satyrum in phyala grauatum somno
 collocauisse uerius q̄ cælasse dictus est Stratonicus. Mox
Cyzianus Tauricus. Item Ariston & Onychus Mithy-
lene laudatur. Et Hecateus: & circa magni Pompei æta-
 tem Praxiteles Posidonius Ephesus: Lædus Stratites:
 qui prælia armatosq; cælauit. Zopyrus qui areopagitis
 & iudicium Orestis in duobus scyphis pondo. xij. asti-
 matis. fuit dein Pytheas: cuius duæ uncie uiginti uenie-
 runt. Vlyxes & Diomedes erant in phryalæ emblemata

te palladium surripientes. Fecit idem & cocos Magire-
sia appellatos paruulis potorijs. Sed e quibus ne exem-
plaria quidem liceret exprimere. Tam opportuna inu-
ria subtilitas erat. Habuit & Tenuer Crustarius famam
subitoq; hæc ars ita exoleuit: ut sola iam uetustate cen-
seatur usq; adeo attritis cælaturis: ne figura discerni pos-
sit: auctoritas constet. Argentum medicatis aquis infici-
tur: atq; etiam afflatu salso: sicut in mediterraneis hi-
spaniæ. In argenti & auri metallis nascuntur etiã nũc
pigmenta. Sil. n. ceruleum: quod proprie limus est. Opti-
mum ex eo quod atticum uocatur. Precium in. p. libras
xxxij. Proximum marmorosum sub dimidio attici pre-
cio. Tertium genus est pressum: quod alij scyricum uo-
cant ex insula scyro. Iam quidem & ex achaia quo utũ-
tur ad picturæ umbras. Precium in libras huius. HS. ij.
Dipondijs uero detractis quod lucidum uocant e gallia
ueniens. Hoc autem & attico ad lumina utũtur. Ad aba-
cos non nisi marmoroso: quoniam marmor in eo resistit
amaritudini calcis. Effoditur & ad. xx. ab urbe lapidez
in montibus. Postea uritur pressum appellantibus qui
adulterant. Sed esse falsum adustumq; amaritudine ap-
paret: quoniam resolutum in puluerem est.

De file: & aruleo: & chrysocolla: & nestoriano:
& cilono: & q; non omni anno æqualiter species
uendantur. Ca. xij.

Ile primi instituire pingere: Polygnotus &
Mycon attico duntaxat. Hoc secuta ætas ad
lumina usa est. Ad umbras autem scyrico
& lydio. Lydium sardibus emebatur: quod nunc ob-
mutuit. Ceruleum arena est. Huius genera tria. An-
tiquius ægyptium: quod maxime probatur scyricum
hoc diluitur facile. Cũq; teritur: i quattuor colores mu-

LIBER

tatur candidiorem nigrioremue: crassio rem: tenuioremue
 Prefertur huic etiamnum cyprium. Accessit his puteola
 num & hispaniense: arena ibi confici cepta. Tinguatur
 autem omne. & in sua coquitur herba: bibitq; succum.
 Reliqua confectura eadem quæ chrysocollæ. Ex æruleo
 fit: quod uocatur lomentum. perficitur id lauando terē-
 doue: & hoc est æruleo candidius. precia eius. xxij. in li-
 bra. Cærulei. xvij. v sus in creta calcis impatiens. Nuper
 accessit & nestorianum ab auctore appellatum. Fit ex
 ægyptij leuissima parte. precium eius. xl. in libras. Idem
 & puteolani usus: præter q̄ ad fenestras. Vocant calon
 Non pridem apportari & indicium est ceptum. Cuius
 precinz. xvij. in libras. Ratio in pictura ad incisuras hoc
 est umbras diuidendas ab lumine. Est & subtilissimuz
 genus lomenti: quidam trituz uocant quinis assibus æsti-
matum. Cærulei sinetri experimentum in carbone ut fla-
 gret. Fraus uiola arida decocta in aqua: succoq; per linte-
 um expresso in eretam erethriam. Vis eius in medicina
 ut purget ulcera. Itaq; & emplastris adiiciunt. itez au-
 sticis. Teritur difficillime sile. In medendo leuiter mor-
 det: astringitq; & explet ulcera. Vritur in fictilibus ut
 proffit. Precia rerum quæ usquam disposuimus: non igno-
 ramus alia in alijs locis esse: & omnibus pene anis mu-
 tari prout nauigationes constiterint: aut ut quisq; mer-
 catus sit: aut aliquis præualens maneps annonaz flagel-
 let non obliti Demetrium tota hellade Neronis princi-
 patu accusatum apud consulem. poni tamen necessa-
 rium fuit: quæ plerunq; erant romæ: ut exprimeretur au-
 thoritas rerum.

TRIGESIMVSQVARTVS Fo.287
CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HI-
STORIAE LIBER·XXXIIII·PROOEMIUM·

Aeris metalla

Ca.i.

ROXIMA DICANTVR AERIS
metalla:cui & in usu proximum est
precium·immo uero ante argentum:ac
pene etiam ante aurum corinthio·Sti-
pis quoq; auctoritas: ut diximus· Hinc
aera militum:tribuni aerarij:& aerarium:& obaerati
ab aere dicti·Docuimus q̄diu Populus Ro.aere signato tã
tum usus esset:& alia quæ uetustas tradidit:cum æqua
lem urbi auctoritatem eius declararet a rege Numa col-
legio tertio fabrum aerariorum instituto· Vena quo di-
ctum est modo effoditur:igni q; perficitur·Fit & elapi
de eroso:quem uocant Cadmiam·Celebritas in asia:&
quondam in campania:nunc in pergomatium agro: ex-
trema parte italiae·Feruntq; nuper in germania etiam
provincia repertum·

Genus aeris:quæ corinthia:quæ deliata:quæ ægy-
netica·

Ca.ij.

It & ex alio lapide:quem calcitē uocant in
f cypri:ubi prima fuit aeris inuentio· Mox uili-
tas præcipua reperto in alijs terris præstan-
tiore:maxime auricalco:quod ob præcipuam bonitatem
ammiratione diu obtinuit·Nec reperitur lōgo iam tem-
pore effecta tellure·Proximum bonitate fuit salustianus
in antronium alpino tractu non longi & ipsum æui·
Successit & linianum in gallia·vtrinq; a metallorum
dominis appellatum:illud ab amico diui Augusti:hoc
a coninge:uelocis defectus·Linianum quoq; arte admo-

LIBER

dum exiguum inuenitur. Summa gloria nunc in ma-
rianum conuersa: quod & cordubense dicitur. Hoc a
 liuiano admiam maxime sorbet: & aurichalci bonita-
 tem imitatur in sestertijs dupondarijs cyprio suo assi-
 bus contentis. Et hætenus nobilitas in ære naturalis se
 habet. Reliqua genera artificio constant: quæ suis locis
 reddentur: summa claritate ante omnia indicata. Quon-
 dam æs confusa auro argentoq; miscebatur: & tamen
 ars præciosior erat. Nunc inartius est peior hæc sit an ma-
 teria. Mirumq; cum ad infinitum operum precia hæc cre-
 uerint: auctoritas artis extincta est. Quæstus enim causa
 ut omnia: exerceri cæpta est: quæ gloriæ solebat. Ideo et
 deorum adscripta operi cum proceres gentium claritate
 & hac uia quærent: adeoq; exoleuit fundendi æris præ-
 ciosi ratio: ut iamdiu ne fortuna quidem in ære ius artis
 habeat. Ex illa autem antiqua gloria corinthium maxi-
 me laudatur: hoc casus miscuit. Corintho cum aperiretur
 incensa: mireq; circa id multorum affectatio fuit. Quip-
 pe cum tradatur non aliena de causa Verrem quem Cice-
 ro damnauerat proscriptum esse ab Antonio: quam quæ
 corinthijs se ei cessurum negauisset. At mihi maior pars
 eorum simulare eam scientiam uidetur: ad segregandos
 se a cæteris: magis quàm intelligere aliquid subtilius: & hoc
 paucis docebo. Corinthus capta est olympiadis centesimæ
 quinquagesime sextæ anno tertio: nostræ urbis sexcentesi-
 mo octauo: cum ante in sæculo fictores nobiles esse desis-
 sent: quorum isti omnia signa hodie corinthia appellat.
 Quapropter ad coarguendos eos ponemus artificum æta-
 tes: nam urbis nostræ annos ex supradicta comparatio-
 ne olympiadum colligere facile erit. Sunt ergo uasa tan-
 tum corinthia quæ isti elegantiores nunc æs sculpendo
 transferunt modo in lucernas: modo in trullas: nullo mû-

ditiarum respectu. Eius tria genera. Candidum argento nitore q̄ proxime accedens: in quo illa mixtura præualuit. Alterum in quo auri fulua natura. Tertium in quo æqualis omnium temperies fuit. Præter hæc est: cuius ratio non potest reddi: quanquam hominis manufacta de derit fortuna temperamentum simulacro signisq̄: illud suo colore preciosum ad iocineris imaginem uergens: qd̄ ideo epatizon appellant: procul a corinthio. Longe tamē ante ægyneticum atq̄ deliacum: quæ diu obtinuerunt principatum: Antiquissima æris gloria deliaca fuit meratus in delo concelebrāte toto orbe: & ideo cura officinis triciniorū pedibus fulcrisq̄. Ibi prima nobilitas æris. Peruenit deinde ad deum simulacra: effigiemq̄ hominum: & aliorum animalium. proxima laus gynetico fuit. Insula ipsa est nec gignens: sed officinarum temperatura nobilitata. Bos æreus inde captus i foro boario ē Romæ. Hic est exemplar ægynetici æris. Deliaci autem iupiter i capitolio in Tonis tonantis æde. Illoq̄ ære Myron usus est. Hoc polycletus æqualis atq̄ condiscipulus. Aemulatio autem & in materia fuit.

De candelabris: & templorum ornāmētis. Ca. iij.

Rinatumq̄ ægyna candelaborum superficiem duntaxat elaborauit: sicut tarentum satpos: in ijs ergo iuncta commendatio officinarum est. Nec pudet tribunorum militarium salarijs emere: cum ipsum nomen a candelarum lumine impositum appareat. Accensio candelabri talis fuit: ut auctor est Dion iussu præconis Clefippus fullo gibbere & præterea alio fœdus aspectu fabricatus est: emente id Gegania sestertijs quinquaginta eodemq̄ ostentante in conuiuiū emptum: ludibrii causa nudatus: atq̄ impudentia libidinis receptus in torum: mox in

LIBER

testamentum prediues numinum uice illud candelabrum
coluit: & hanc corinthijs fabulam adiecit: uindicta sta-
men moribus nobili sepulchro: p quod aeterna supra ter-
ras Gegania dedecoris memoria duraret. Sed cum esse
nulla corinthia candelabra constet: nomen id praecipue
in ijs celebratur: quoniam Mummiij uictoria corinthum
quidem diruit: sed compluribus aethiae oppidis simul
aera dispersit. Prisci limina etiam ac ualuas in templis
ex aere factitauere. Inuenio & a Cn. Octanio qui de per-
seo rege naualem triumphum egit factam porticum du-
plicem ad circum flaminium: quae corinthia sit appella-
ta a capitulis aereis columnarum. Vestae quoque aedem ip-
sam syracusana superficie tegi placuisse. Syracusana sunt
in Pantheo capita columnarum 4. M. Agrippa posita.
Quinetia priuata opulentia eo modo usurpata est. Ca-
millo enim crimini obiecit. Sp. Caruilius quaestor: quod
aerata hostia haberet in domo. Nam triclinia aerata aba-
cosque & monopodia. Cn. Manilius asia deuicta pri-
mum inuenisse triumpho suo: quem duxit urbis anno
quingentesimo sexagesimo septimo. L. Piso auctor est.
Antias quidem. L. Crassum heredem. L. Crassi orato-
ris multa etiam triclinia aerata uendidisse. Ex aere: fa-
ctitauere & cortinas tripodum nomine delphicas: quonia
donis maxime Apollinis delphici dicebantur. Placuerunt
& lychni pensiles in delubris: arborum modo mala fe-
rentium lucentes. Qualis est in templo Apollinis pala-
tini: quem Alexander Thebarum expugnatione captum
lucinae dicauerat eidem deo. Transiit deinde ars ubique uul-
go ad effigiem deorum.

Quando primum simulacrum Romae factum: & de
origine statuarum & honore statuarum: & generi-
bus & figuris.

Ca. iij.

Omne simulacrum ex ære factū Cereri primū
 reperio ex peculio. Sp. Cassij: quē regnū affe-
 ctantem pater ipsius interemerat. Transijt

Et ab dijs ad hominum statuas: atq; imagines multis
 modis: Antiqui pingebant eas bitumine: quo magis mi-
 rum est: placuisse auro integere. Hoc nescio an romanū
 fuerit inuentum. Certe etiam romæ non habet uetusta-
 tem. Effigies hominū non solebant exprimi nisi aliqua
 illustri causa perpetuitatem merentiū: Et primo sacro
 rum certaminum uictoria: maximeq; olympiæ ubi om-
 nium qui uicissent: statuas dicari mox erat. Eorum uero
 qui ter ibi superauissent: ex membris ipsorum similitu-
 dine expressa: quas iconas uocāt. Athenienses nescio an
 primi omnium Harmodio Et Aristogitoni tyrannici-
 dis publice posuerint statuas. Hoc actum est eodē anno:
 quo Et reges Romæ pulsī. Excepta deinde res est a toto
 orbe terrarū humanissima ambitione. Et iam omnium
 municipiorū Et fori statuæ ornamentū esse cœpere: pro
 rogariq; memoria hominū Et honores legi æuo Et ba-
 sibus inscribi: ne in sepulchris tantum legerentur. Mox
 forum Et in domibus priuatis factū atq; in atrijs. Ho-
 nos clientum instituit sic colore patronos.

De statujs Et quibusdam alijs: Et quibus primum
 in columna: Et quando rostra: Et quando primum
 publice: Et quæ primum statuæ romæ. Ca. v.

Ogata effigie antiquitus statuæ dicabantur.

Placere Et nudæ tenentes hastam ab ephe-
 borum gymnicijs exemplaribus: quas achileas
 uocant. Græca res est nihil uelare. Ad contra romana
 ac militaris thoracas addere. Cæsar quidem dictator lo-
 ricatam sibi dicari in foro suo passus est. Nam luper-
 corum habitu factæ tam nouitiæ sunt: q̃ quæ nuper pro-

LIBER

diere penulis induta. Mancinus eodem habitu sibi instituit quo deditus est. Notatū ab auctoribus Q. L. actiū poetam in camcenarium aede maxima forma statuā sibi posuisse: cum brevis admodum fuisset. Equestres uero statuæ modo romanam celebrationem habent: orto sine dubio a græcis exemplo. Sed illi celatas tantū dicabant in sacris uictores. Postea uero Q. qui bigis uel quadrigis uicissent. Vnde Q. nostri currus nati in ijs qui triūphauissent. Serū hoc Q. in ijs non nisi a Diui Augusto seingens: sicut Q. elephanti. Non uetus Q. bigarum celebratio in ijs qui prætura functi curru uecti essent per circum. Antiquior columnarum: sicut. C. Menio qui deuicerat priscos latinos: quibus ex fœdere tertias prædæ Populi Ro. præstabat. Eodemq; in cōsulatu in suggestu rostra deuictis antiatibus fixerat anno urbis. ccccxvi. Itē. C. Duilio qui primus naualem triumphū egit de pœnis quæ est etiam nunc de foro. Item. P. Minutio præfesto annonæ: extra portam trigeminam unciaria stipe collata. Nescio a primo honor talis a populo. Antea enim a senatu erat: præclara res: nisi frumolis cœpisset initijs. Nāq; Q. atti Nauij statua fuit ante curiam: cuius basis conflagrauit curia incensa. P. Clodij funere. Fuit Q. Hermodori ephesij in comitio legum: quas decēniri scribebant: interpretis publice dicata. Alia causa Q. alia auctoritas maior in Oratij Coclitis statua: quæ durat hodieq; cū hostes a ponte sublicio solus arcuisset. Equidem Q. Sybillæ tres iuxta rostra sunt: minores sunt licet. Vna quam pacuuius Taurinus ædilis plebis instituit. Duæ quas. M. Messalla. Primas putarē has Q. Ati Nauij positas ætate Tarquiniij Prisci: nisi regum antecedentium essent in capitolio.

De statuīs sine timicis Q. quibusdā alijs et quæ pri

ma Romæ statua equestris: Et qñ oēs statuæ priuā
tim et publice sublata: et quibus Romæ mulieribus
Et quæ primæ ab exteris publice posita. Ca.vi.

X ijs Romuli est sine tunica: sicut Et Ca=
e milli in rostris: Et ante ædem Castrorum

fuit. M. Tremellij equestris togata: qui sam=
nites bis deuicerat. Captaq; anagnia populum stipen=
dio liberauerat. Inter antiquissimas sunt Et Tullij Ce=
lij. L. Roscij. Et Sp. Matici Fulcini in rostris a fidemna=
tibus in legatione interfectorum. Hoc a Romano Popu=
lo tribui solebat iniuria cæsis: sicut. P. Iunio. et. T. Corū
canio: qui ab Teuca illiricorum regina interfecti erant.
Non omittendum: quod annotauere annales: tripeda=
neas ijs statuas in foro statutas. Hæc uidelicet mensura
honorata tunc erat. Non præteribo. C. Octauij ob unū
uerbum quo regem Antiochum dilaturum se responsum
dicentem uirga quam tenebat forte circumscripsit:
Et priusquā egrederetur circulo illo responsum da=
re coegit. In qua legatione interfecto senatus statuam
poni iussit q̄ oculatissimo loco i rostris. Inuenitur Et
statua decreta Taraciæ Caiæ siue Suffeciæ uirgini ue=
stali: ut poneretur ubi uellet. quod adiectum non mi=
nus honoris habet: q̄ q̄ fæminæ est decreta. Meritum
eius ipsis ponam annalium uerbis. Quod campum ty=
berinū gratificata ea esset populo. Inuenio Et Pytha=
goræ Et Alcibiadi in cornibus comitij positas cum bel=
lo sannitico Apollo pythius fortissimo græcorum gen=
tis iussisset Et alteri sapientissimo simulacra cele=
bri loco dicari: donec Sylla dictator ibi curiam fa=
ceret. Mirumq; est illos; patres Socrati cunctis ab eo=
dem deo sapientia prælato Pythagoram prætulif=
se: aut tot alijs uirtute Alcibiadem: aut quamquam

LIBER

utroq; Themistocli: Colūnarum ratio erat: attolli supra
 ceteros mortales: q; arcus significant nouitio inuento.
 Primus tamen honos cœpit a græcis. Nulliq; arbitror
 plures statuas dicatas q̄ phalerio Demetrio athenis. Si-
 quidem ccc. lx. statuere: quas mox lacerauerunt: nondū
 anno hunc numerū dierum excedente. Statuerant Ro-
 mæ etiā in omnibus uicis. C. Mario Gratidiano tribus
 ut diximus: easdemq; subuertere Syllæ introitu. Pede-
 stres sine dubio Romæ fuere in auctoritate longo tem-
 pore. Equestrium tamen origo per quam uetus est cum
 fœminis etiā honore cōmunicato. Cloeliæ enim statua
 est equestris: cen parum esset toga eam cingi: cum nec
 Lucretiæ: nec Bruto qui expulerant reges: propter quos
 Cloelia inter obsides fuerat: decerneretur. Hanc primā
 & Oratiū Coclitis publice dicatam crediderim. Ante
 enī sibi ac Sybillæ Tarquinium & reges ipsos posuisse
 uerisimile est: nisi Cloeliæ positam esse quoq; Piso tra-
 deret ab ijs qui una obsides fuerant redditus a Porsena
 in honorem eius: habuit e diuerso Aunius fœcialis eque-
 strem statuam cōtra Iouis Statoris ædem in uestibulo
 superiore domus ualeriæ fuisse Publicolæ consulis filiæ
 eamq; solam fugisse Tyberimq; transnatauissē: ceteris
 obsidibus qui porsenæ mittebantur: interēptis Tarqui-
 nij insidijs. L. Piso prodidit. Idem auētor est. M. Acmy-
 lio & C. Popilio. ij. cons. a censoribus. P. Cornelio Sci-
 pione. & M. Popilio statuas circa forum eorū qui ma-
 gistratus gesserant sublatas omnes: præter eas quæ po-
 puli aut senatus sententia statutæ essent. Eam uero quā
 apud ædem Telluris statuisset sibi Sp. Cassius: qui re-
 gnum affectuauerat: etiam conflatam a censoribus. Ni-
 mirum in ea quoq; re ambitionem prouidebant illi uiri
 Extant Catonis in censura uociferationes: mulieribus

romanis in prouincijs statuas poni. Nec tamen potuit
inhibere: quominus Romæ quoq; ponerentur: sicuti Cor
neliæ Gracchorum matri: quæ fuit Africani prioris fi
lia. Sedens enim huic posita: soleisq; sine anetro insignis
in Metelli publica porticu. Quæ statua nūc est in Octa
uiæ operibus. Publice autem ab exteris posita est romæ.
C. Aelio tribuno plebis lege perlata in Septimiū Stati
lium Lucanū: qui thurinos bis infestauerat. Et ob id. C.
Aelium thurini statua & corona aurea donarūt. Idem
postea Fabritium donauere statua liberati obsidione.
Passimq; statuæ in clientela sunt receptæ. Et adeo di
scrimen omne sublatum: ut Hannibalis etiam statuæ tri
bus locis uisantur in ea urbe: intra cuius muros solus ho
stium emisit hastam.

De antiquis statuarijs & precijs signorū immo
dicis: & colossis in urbe celeberrimis. Ca. vii.

Visse aut statuariā artē familiārē italiæ quo

f q; & uetustā indicāt Hercules ab Euandro sa
cratus: ut produnt: in foro boario: qui trium
phalis uocatur atq; per triumphos uestitur habitu triū
phali. Præterea Ianus geminus a Numma rege dicatus
qui pacis belliq; argumento colitur. Digitis ita figura
tis: ut trecentorū quinquagintaquinq; dierū nota per si
gnificationē anni temporis & æui se deum indicaret.
Signa quoq; thusanica per terras dispersa: quæ in ethru
ria factitata non est dubiū. Deorū tantū putarē esse: ni
Metrodorus Sceptius cui cognomen romani nominis
Odio inditum est. Vulsinius pulsatos propter centū &
decē statuarū signa obiecerit. Mirūq; mihi uidetur cum
statuarū in italiā tam uetus origo sit: potius lignea aut
fictilia deorū simulacra in delubris dicata usq; ad de
uictam asiam: unde irrepsit & luxuria. Similitudines

LIBER

exprimendi quæ prima fuerit origo: in ea quam plastice
 cen græci uocant dici conuenientius erit. Etenim prior
 quam statuaria fuit. Sed hæc ad infinitū effloruit mul-
 torum uoluminum opere si quis plures persequi uelit.
 Omnia enim quis possit? In . M . Scauri ædilitate tria
millia signorū in scena tantum fuere temporario thea-
 tro: Mummius deuicta achaia repleuit urbem. Ipse ex-
 cessit non relicturus filiae dotem. Cur enim non cum ex-
 cusatione ponatur? Multa & Luculli inuexere. Rhodi
 etiamnum tria millia signorum esse Mutianus ter con-
 sul prodidit: nec pauciora athenis & olympiæ. Del-
 phis superesse creduntur. Quis ista mortalium perse-
 qui possit? aut quis usus noscendi intelligatur? Insignia
 tamen & maxime aliqua de causa notata: uoluptua-
 rium sit attigisse: artificesq; celebratos nominauisse sin-
 gulorum quoq; inexplicabilem multitudinem: cum Ly-
 sippus ad sexcenta . x . opera fecisse tradatur. Ante om-
 nia aut arti claritatem possent dare uel singula. Nume-
 rum apparuisse: defuncto eo cum thesaurum effregisset
 hæres: solitum enim ex immani precio cuiusq; signi de-
 narios se ponere aureos singulos. Euecta supra humanā
 fidem ars est successu: mox etiam audacia. In argumen-
 tum successus: unum exemplum afferam: nec deorū nec
 hominum similitudinis expressse. Aetas nostra uidit in
 capitolio: priusq; id nouissime conflagraret a Vitellia-
 nis incensum in cella Iunonis canem ex ære uulnus suū
 lambentem. Cuius eximium miraculum & indiscreta
 uerisimilitudo non ex eo solum intelligitur: q; ibi dica-
 tus fuerat: uerum & noua satisfactione: nam summa
 nulla par uidebatur: capite tutelarios cauere pro eo in-
 stitui publici fuit. Innumera sunt exempla. Moles quip-
 pe excogitatas uidemus statuarum quas collossos uocāt

taribus pares. Talis est in capitolio Apollo translatus
a M. Lucullo ex apollonia penti urbe. xxx. cubitoru. c. l.
talentis factus. Talis in campo martio Iupiter a Clau-
dio Cesare dicatus: qui ideo uocatur pompeianus a uici-
nitate theatri. Talis & tarenti factus a Lysippo. xl. cu-
bitorum. Mirum in eo quod manu (ut ferunt) mobilis ea
ratio liberamenti est: ut nullis conuellatur procellis. Id
quidem prouidisse & artifex dicitur: modico interual-
lo. Vnde maxime opus erat flatum frangi opposita colu-
na. Itaq; propter magnitudinem difficultatemq; mo-
liendi: non attingit eum Fabius uerrucosus: cum Hercu-
lem qui est in capitolio: inde transferret. Ante omnes
autem in ammiratione fuit Solis collossus rhodi quem
fecerat Chares Lyndius Lysippi supradicti discipulus.
Septuaginta cubitorum altitudinis fuit. Hoc simulacrū
post quinquagesimum sextum annum terremotu pro-
stratum. Sed iacens quoq; miraculo est. Pauci pollicem
eius amplectuntur. Maiores sunt digiti q̄ pleraq; statuæ
vasti specus hiant de fractis membris. Spectantur itus
magnæ molis saxa: quorum pondere illud stabiliuerat
constituens. Duodecim annis tradunt effectum tercetis
talentis: quæ contulerant ex apparatu regis Demetrii
relicta moræ tedio. Sunt alij minores hoc in eadem ur-
be colossi centum numero. Sed ubicunq; singuli fuissent
nobilitaturi locum. Præterq; hos deorum quinque quos
fecit Bryaxis. Fecit aut Colossos & Italia. Vide-
musque certe Apollinem in Bibliotheca templi Au-
gusti Thuscanium quinquaginta pedum a pollice: du-
bium ære mirabiliorem an pulchritudine. Fecit &
Sp. Carvilius Iouem qui est in capitolio uictis sam-
nitibus sacrata lege pugnantibus e pectoralibus eo-
rum ocreisque: & galeis. Amplitudo maxima tan-

PP iiii

LIBER

ta est: ut conspiciatur a Latiario Ioue. Reliquiisq; limæ suam statuam eam fecit: quæ est ante pedes simulacri eius. Habent in eodem capitolio ammirationem: & capita duo: quæ. P. Lentulus consul dicauit. Alterū a Charete supradicto factum. Alterum fecit Decius comparatione in tantum uictus: ut artificium minime probabilis artificis uideatur. Verum omnem amplitudinez eius generis statuarum uicit ætate nostra zenodorus Mercurio facto in ciuitate galliæ aruernis per annos. x. pedum cccc. immani precio. Is postq̃ satis ibi artem approbaue rat: romam accitus est a Nerone: ubi destinatum illius principis colossū fecit centum. x. pedum longitudine: qui dicatus Solis uenerationi est damnatis sceleribus illius principis. Mirabantur in officina non modo ex argilla similitudinem insignem: uerum & de paruis admodum surculis quod primum operis instar fuit. Ea statua indicauit interisse fundendi æris scientiam: cū & Nero largiri aurum argentumq; paratus esset: & zenodorus scientia fingendi celandiq; nulli ueterum post poneretur. Statuam aruernorum cum faceret: prouinciæ Vibio Auito præsidēte duo pocula Calamidis manu celata: quæ Cassio Syllano auunculo eius præceptoris suo Germanicus Cæsar adamata donauerat æmulatus est: ut uix ulla differentia esset artis. Quantoq; maior in zenodoro præstantia fuit: tanto magis deprehendi æris obliteratio potest.

Nobilitate ex ære operum & artificum.

ccclxvi.

Ca. viij.

Ignis quæ uocant corinthia pleriq; in tantum capiuntur: ut secum circumferant: sicut Hortensius orator Sphingem Verri reo ablata. Propter quā Cicero illo iudicio in altercatione negati

ei se enigmata intelligere: respondit debere: quoniam sphin-
gem domi haberet. Circūtulit & Nero princeps amazo-
nem: de qua dicemus. Et paulo ante. C. Cestius consularis
signum quod secum etiam in praelio habuit. Alexandri
quoque magni tabernaculum sustinere traduntur solitæ
statuæ: ex quibus duæ ante Martis ultoris ædem dicatæ
sunt: totidem ante regiam. Minoribus simulacris signis-
que innumera prope artificum multitudo nobilitata est.
Ante omnes tamen Phidias atheniensis Ioue olympiæ
facto ex ebore quidem. Sed ex ære signa fecit. Floruit au-
tem olympiade octogesima tertia circiter. ccc. nostræ ur-
bis anno. Quo eodem tempore æmuli eius fuere. Alcame-
nes: Critias: Nestocles: Hegleas: & deinde olympiade
octogesima septima Agelades: Callon: Polycletus Phrag-
mon: Gorgias: Lacon: Mycon: Pythagoras: Scopas: Pere-
lius. Ex ijs Polycletus discipulos habuit Argium: Aso-
poddorum: Alexim: Aristidē: phrynonem: Dinone: Atheno-
dorum: Dameam: Clitorium: Myronem: lycium. Nonage-
sima quinta olympiade florere Naucides: Dinomedes:
Canachus: Patrocles. Centesima secunda Polycles: Ceph-
isiodotus: Leochares: Epatodorus. Cetera quarta Praxi-
teles: Euphranor: Centesima septima Echion: Theroma-
chus: Centesima quartadecima Lysippus fuit: & cum eo
Alexāder magnus. Itē; Lysistratus & frater eius Shte-
nis: Euphronides: Softratus Ion: Syllanion. In hoc mi-
rabile: quod nullo doctore nobilis fuit ipse. Discipulosque ha-
buit zeusin & Iadem. Centesima. xx. Euty chides: Euty-
crates: Lahippus: Cephisiodotus. Timarchus. Pyroma-
chus. Cessauit deinde ars: ac rursus olympiade centesima
quinguesima quinta renixit: cum fuere longe quidem
infra prædictos probati tamen Antheus: callistratus: po-
lycles: Atheneus: calixenus: pytocles: pythias: Tomylos.

LIBER

Ita distinctis celeberrimorum ætatibus: insignes raptim
transcurram reliquam multitudinem: & passim disper
sam. Venere autem & in certamen laudatissimi: quan
quam diuersis ætatibus geniti: quoniam fecerant amazo
nas: quæ cum in templo Ephesiæ Dianæ dicarentur: pla
cuit eligi pbatissimam: ipsorum artificum qui præsen
tes erant iudicio: cum apparuit eam esse: quam omnes se
eundam a sua quisque iudicasset. Hæc est polycleti: proxi
ma ab ea phidiae. Tertia chressillæ. Quarta cyclonis.
Quinta phragmonis. phidias præter Iouem olympium
quem nemo æmulatur. fecit & ex ebore æq; Mineruam
athenis: quæ est in parthenone astant. Ex are uero præ
ter amazonem supradictam Mineruam tam eximiæ pul
chritudinis: ut a forma cognomen acceperit. Fecit &
Clidichum & aliam Mineruam: quam romæ ad ædem
Fortunæ æmilius paulus dedicauit: item duo signa: quæ
catulus in eadem æde posuit: palliata. Et alterum collos
sicon nudum. primusque artem toreuticem aperuisse atque
demonstrasse merito iudicatur: polycletus sicyonius age
ladis discipulus. Diadumenum fecit molliter iuuenem: c
talentis nobilitatum. item & Doriphorum: uiriliter pue
rum. Fecit & quem canona artifices uocant: liniamenta
artis ex eo petentes uelut a lege quadam. solusque hominū
artem ipse fecisse artis opere iudicatur. Fecit & distin
gentem se. Et nudum talo incessentem. Duosque pueros. Itē
talis nudos ludentes: qui uocantur astragalizontes: &
sunt in Titi imperatoris atrio: quo opere nullum absolu
tius plerique iudicant. item Mercurium qui fuit lisyma
chiæ. Herculem qui romæ antheum a terra sustentem:
artemona qui periphoretos appellatus est. Hic consue
masse hanc scientiam iudicatur: & toreuticen sic erudif
se ut phidias aperuisse: proprium eiusdem: ut uno cru

re insisterent signa excogitasse: ut ait Varro: & pene ad
unum exemplum Myronem eleuteris natum: & ipsum
Ageladis discipulum bucula maxime nobilitauit celebra-
tis uersibus laudata: quando alieno pleriq; ingenio ma-
gis q̄ suo commendantur. Fecit & canem: & dyscobo-
lon: & Persea: & pristis: & satyrum admirantem ti-
bias: & Minervam: delphicos pentathlos Pācratiastas.
Herculem etiam qui est apud circum maximum in æde
Pompei magni. Fecit & ciadæ monumentum & locu-
stæ: sicut carminibus suis Erina significat. Fecit & Apol-
linem quem a triumuiro Antonio sublatum restituit
ephesiis diuus Augustus ammonitus in quiete. Primus
hic multiplicasse uarietatem uidetur: numerosior in ar-
te q̄ Polycletus: & in simetria diligentior. Et ipse tamē
corporum tenuis curiosus: animi sensus non expressisse.
Capillum quoq; & p̄ibem non emendatius fecisse q̄ ru-
dis antiquitas instituisse. Vicit eum Pythagoras ex ita-
lia Rheginus Pancratiaste delphis posito. Eundem ui-
cit & Leontius qui fecit stadiodromon astylon: qui
olympiæ ostenditur. Et lybin puerum tenentem tabel-
las eodem loco: & mala ferentem nudum. Syracusis au-
tem claudicantem: cuius ulceris dolorem sentire etiam
spectantes uidentur. Item apollinem citharedum: ser-
pentemq; eius confici sagittis: qui Dicæus appella-
tus est: quoniam cum thebæ ab Alexandro caperen-
tur: aurum a fugiente conditum sinu eius celatum
esset. Hic primus neruos & uenas expressit capil-
lumq; diligentius. Fuit & alius Pythagoras samius
initio pictor: cuius signa ad ædem fortunæ huiusce deæ
sunt seminuda: unde & laudata sunt. Hic supradicto
facie quoq; indiscreta similis fuisse traditur. Rhegini
autem discipulus & filius sororis fuisse traditur. So-

LIBER

stratij lysippus Sicyonis. Duris negat. Tullius fuisse di-
 scipulum affirmat. Sed primo ararium fabrum. Auden-
 di rationem coepisse pictoris Eupompi responso. Eū enī
 interrogatum quem sequeretur antecedentium: dixisse
 demonstrata hominum multitudine: naturam ipsam
 imitanda esse: non artificem plurima ex omnibus signa
 fecit: Et ut diximus fecundissimæ artis: inter quæ di-
 stringentem se: quem. M. Agrippa ante thernas suas di-
 cauit: mire gratum Tyberio principi: qui non quīuit tem-
 perare sibi in eo: q̄q̄ imperiosus sui inter initia principa-
 tus trāstulitq; in cubiculum: alio ibi signo substituto cū
 quidem tanta populi Roma. cōtumacia fuit: ut magnis
 theatri clamoribus reponi Apoxyomenon conflagitue-
 rit: princepsq; q̄q̄ adamatū reposuerit. Nobilitatur ly-
 sippus Et temulenta tibicina Et canibus ac uenatione.
 In primis uero quadriga cum sole rhodiorum. Fecit Et
 Alexandrum magnum multis operibus: a pueritia eius
 orsus. Quam statuam inaurari iussit Nero princeps de-
 lectatus admodum illa. Dein cum precio perisset gratia
 artis: detractum est aurum præciosiorq; talis existima-
 tur etiam cicatricibus operis atq; conscissuris: in quibus
 aurum hæserat remanentibus. idem fecit Ephestionem
 alexandri magni amicum: quem quidam polycleto ascri-
 bunt: cum is centum prope annis ante fuerit: idem alexā-
 dri uenationem quæ delphis sacra est. athenis satyro-
 rum turmam. alexandrum amiconimq; eius imagines sū-
 ma omnium similitudine expressit. Has Metellus macedo-
 nia subacta transtulit romam. Fecit Et quadrigas
 multorum generum. Statuariæ arti plurimum traditur
 contulisse capillum exprimendo. Capita minora facien-
 do q̄ antiqui. Corpora graciliora siccioraq; per quæ pro-
 ceritas signorum maior uideretur. Non habet latinus no-

men symmetria : quam diligentissime custodiuit noua
intactaq; ratione quadratas ueterum staturas permuta-
do: uulgoq; dicebat: ab illis factos quales essent homines
a se quales uiderentur esse. Huius proprie uidentur esse
argutie operum custodite in minimis quoq; rebus. Fili-
os & discipulos reliquit laudatos artifices. Labippum
& bedam: sed ante omnes Eutychratem: q̄q̄ is constan-
tiam patris potius æmulatus q̄ elegantiam austero ma-
luit genere q̄ iucundo placere. Itaq; optime expressit.
Herculem delphis & alexandrum Thespin uenatorem
& thespiadum prælium equestre. Simulachrū tropho-
nij ad oraculum. Quadrigas Medæ complures. Equum
cum fiscinis. Canes uenantium. Huius porro discipulus
fuit Thysicrates & ipse Sicyonius: sed Lysippi sectæ
propior ut uix discernantur complura signa: cum Senex
Thebanus Demetrius rex: Peucæstes alexandri magni ser-
uator. Digni tanta gloria artifices. Qui compositis uolu-
minibus condidere hæc: miris laudibus alebrat: & The-
laphanem Phœacum ignotum alias: quoniam in thessa-
lia ubi habitauerit: latuerint opera eius alioquin suffra-
gijs ipsorum æquatur Polycleto: Myroni: Pythagoræ.
Laudant eius Larissam: & Spirarchum. Pentathlon:
& apollinem. alij non hanc ignobilitatis fuisse causam:
sed quoniam se regum Xerxis & Darij officinis dedide-
rit: existimant. Praxiteles quoq; marmore felicior: ideo
clarius fuit. Fecit tamen ex ære pulcherrima opera. Pro-
serpinæ raptum. Item Catagusam & ebrietatem: & li-
berumpatres: nobilemq; una satyrum: quem græci peri-
boeton cognominant. Signa etiam quæ ante felicitatis
ædem fu. re. Veneremq; quæ cum ipsa æde in andio cre-
mata est. Claudij principatu. marmoreæ illi suæ per ter-
ras inclytæ parem. Item stephusam. Spelumē. Oenopho

LIBER

rum: Harmodius: & aristogytone tyrannicidas: quos
a Xerxe persarum rege captos uicta perside athenien-
sibus remisit. Magnus alexander. Fecit & puberem apol-
linem subrepenti lacertae comminus sagitta insidiantem
quem Sauroctonon uocant. Spectatur & duo signa eius
diuersos affectus exprimentia flentis matronae & mere-
tricis gaudentis. Hanc putant phrynem fuisse: depræhe-
duntq; in ea amorem artificis: & mercedē in uultu me-
reticis. Habet simulacrum & benignitas eius. Calami-
dis enim quadrigae aurigam suam imposuit. ne melior in
equorum effigie in homine defecisse crederetur: ipse Ca-
lamis & alias quadrigas bigasq; fecit: equis semper si-
ne æmulo expressis. Sed ne uideatur in hominum effigie
inferior: alcmēna nullius est nobilior: alcmēnes Phidiae
discipulus & marmorea fecit: & æreum pentathlon: q
uocatur encrinomenos: at Polycleti discipulus aristides
quadrigas & bigas. Et Iphicratis leona laudatur. Scortum
hæc lyra tantu familiaris. Harmodio & aristogy-
toni consilia eorum de tyrannicidio usq; ad mortem ex-
cruciata a tyrānis non prodidit. Quamobrem athenien-
ses eam honore habere uolentes: ne tamen scortum cele-
brasse uiderentur. animal nominis eius fecere: atq; ut in-
telligeretur causa honoris in opere linguam addi ab ar-
tifice uetuerunt. Bryaxis æsculapium & Seleucum fe-
cit. Bedas adorantem Batton apollinem & Iunonem:
qui sunt romae in templo Concordiae. Cresilas uulneratū
deficientem: in quo possit intelligi: q̄tum restat animae.
Et Olympium Periclem dignum cognomine. Mirumq;
in hac arte est: q; nobiles uiros nobiliores fecit. Cephisi-
dorus Mineruam mirabilem in portu atheniensium. Et
aram ad templum Iouis seruatoris in eodem portu: cui
pauci comparantur. Canachus apollinem nudum: q; Phi

Iesus cognominatur in Didymeo ægynetici aris tempe-
ratum. Ceruumq; una ita uestigijs sustendit: ut linum
subter pedes trahatur alterno morsu calaq; digitis reti-
nentibus solum: ita uertebrato dēte utriusq; in partibus:
ut a repulsi per uices resiliat. Idem æletizontas pueros
fecit. Chereas Alexandrum magnum. Et Philippum pa-
trem eius fecit. Ctesilaus Doryphoron: & amazonē iul-
neratam. Demetrius Lysimachen: quæ sacerdos Mineruæ
fuit annis. lxiij. Idem & Mineruam quæ musica appel-
latur: quoniam dracones in gorgone eius ad iētus citha-
ræ tinnitu resonant. idem equitem sarmenez: qui primus
de equitatu scripsit. Dedalus & ipse inter fictores lau-
datus pueros duos distringētes se fecit. Dynomenes Pro-
tesilaum: & pythodemum luctatores. Euphranoris Ale-
xader paris est: in quo laudatur: q; oīa simul intelligen-
tur: index dearū: amator Helenæ: & tamē achillis inter-
fector. Huuius est Minerva Romæ: quæ dicitur Catulea-
na infra capitolium a Quin. Luctatio Catulo dicata. Et
simulacrum boni euentus dextra pateram: sinistra spi-
ram ac papauer tenens. Item latona puerpera apollinez
& Dianam infantes sustinens in æde Concordiæ. Fe-
cit quadrigas bigasq; Et clyticon eximia forma. Et uir-
tutem egregiam: utraq; collostreas. Mulierem ministrā
tem & adorantem. item Alexandrum & Philippum
in quadrigis. Eutychedes eurotam fecit: in quo artem ip-
sam liquidiorē plurimi dixerē. Hegiæ Minerva Pyr-
rhussq; rex laudatur. Et æltizontes pueri: & Castor ac
pollux ante ædem Iouis tonantis agesiæ. in pario colo-
nia Hercules isidori. Butyreus Lycius Myronis discipu-
lus fuit: qui fecit dignum præceptore puerum sufflan-
tem languidos ignes & argonautas: leocras: aquilam
sentientē quid rapiat in Ganymede: & quid ferat: par-

LIBER

centum unguibus etiam per uestem. Puerum autolycon
Pancratio uictorem: propter quem Xenophon symposi-
um scripsit. Iouemq; illum Tonantem in capitolio ante
cuncta laudabilem. item Apollinem diadematum. luci-
scus lagonem puerum subdole ac fucata uernilitatis. Ly-
cius & ipse puerum suffitorem. Menæchmi uitulus ge-
nu præmitur: replicata cruce. Ipseq; Menæchmus scrip-
sit de sua arte. Naucides. Mercurio & discobolo im-
molante arietem censeatur. Naucerus luctatorem anhelâ-
tem fecit. Niceratus Aesculapium & Hygiam qui sunt
in concordie templo romæ. Phyromachi quadriga regi-
tur ab Alcibiade. Polycles Hermaphroditum nobilem fe-
cit. Pyrrhus Hygiam & Minervam. Phoenix. Lysippi di-
scipulus Epithersen. Stypax Cyprius uno celebratur si-
gno Splachnopte. Periclis olympij uernula. Hic fuit ex-
ta torrens: ignem oris pleni spiritu acandens. Syllanion
Apollodorum fecit fictorem & ipsum: sed inter cûctos
diligentissimum artis: & inimicum sui iudiciam crebro
perfecta signa frangentem: dum satiare cupiditatem ne-
quit artis: & ideo insanum cognominatum. Hoc in eo
expressit. nec hominem ex ære fecit: sed iracundiam. Et
Achillem nobilem. Item epistatem exercentem athletas
Strongilion amazonem: quam ab excellentia crurum. Eu-
cnemon appellât. Ob id in comitatu Neronis principis
circulatam. Item fecit puerum: quem amando Brutus
philippenis cognomine suo illustrauit. Theodorus qui
labyrinthum fecit sami: ipse se ex ære fudit pter simili-
tudinem nobilem: fama magnæ subtilitatis celebratus.
Dextra limam tenet leua tribus digitis quadrigulam te-
nuit translata preneste: tantæ paruitatis: ut totam eâ
currumq; & aurigam integeret alis simul facta musæ.
Xenocrates Tificratis discipulus: aut ut alij Eutyctatis:

uicit utrosq; copia signorum: & de sua arte composuit
uolumina: plures artifices fecere Attali & eumenis ad
uersus gallos prælia. Isigonius. Isomachus: Stratonicius
Antigonius: qui condidit uolumina de sua arte. Boeti q̄
q̄ argento melior infans eximie anserē strangulat. Atq;
ex omnibus quæ rettuli clarissima quæq; in urbe iam
sunt dicata a Vespasiano principe in templo pacis:
alijsq; eius operibus uiolentia Neronis in urbem conue=
cta: & in cellarijs domus aureæ disposita. Præterea
sunt æqualitate celebrati artifices: sed nullius operum
suorum præcipui. Ariston qui & argentum cælare soli
tus est. Callases: Desias: Cantharus: Sicyonius: Dionysio
dorus: Critiæ discipulus: Deliades: Euphorion: Eunicus:
& Hecateus. Argenti cælatores: Lesbocles: prodorus:
pythodicus: polygnatus. Idem pictores nobilissimi. Itē
ex cælatoribus: Stratonicius: Scymnus q̄ fuit Critiæ di=
scipulus. Nūc pcensebo eos: q̄ eiusdē generis opa fecerūt
ut Apollodorus: Androbolus: Asclepiodorus: Alenas
philosophus: appellas: & adorantes fœminas: Antigo
nus. Et luctatores pyxyomenō. Tyrannicidasq; supradi
ctos: Antimachon: Athenodorus: Fœminas nobiles Ari
stodemus: & luctatores bigasq; cum auriga: Philoso
phos Anus Seleucum regem. Habet quoq; huius gratiā
Doryphorus. Cephisidori duo fuere. E priore est Mer
curius Liberum patrē in infantiam nutriens. Fecit &
concionantem manu elata. Persona in incerto est. Se
quens philosophus fecit celetas: qui cum phidia Iouem
olympium fecerat. Philosophus item Cleon: & Cen
chramis: & callicles: & Cephis: & calcostenes: &
comedos: & athletas: Dahippus: Pella: Iomenon. Dai
phron: & Democritus: & Dæmon: philosophus Epi
genon omnia fere prædicta imitatus præcessit in tubi

LIBER

cine & matri interfectæ infantem miserabiliter blandientem: Eubolides digitis computans. Mycon athletic spectatus. Menogenes quadrigis. Nec minus Niceratus omnia quæ cæteri aggressus: representauit Alcibiadem lampadeq; accensa matrem eius Demareten sacrificantem. Ptolemaeus bigæ: pitho mulierem imposuit. Idemq; fecit Martem & Mercurium qui sunt in Concordiæ templo Romæ perillum nemo laudat scæuiorem phalaride Tyranno: cui taurum fecit mugitus hominis pollicitus igne subdito: & primus eum expertus est cruciatum instiore scæuitia. In hoc a simulacris deum hominumq; deuocauerat humanissimam artem: ideo ne tot conditores eius elaborauerant: ut ex ea tormenta fierent: itaq; una de causa seruetur opera eius: ut quis illa uideat: oderit manus. Sthenis Cererem: Iouem: Minervam fecit: qui sunt Romæ in Concordiæ templo. Idem flentes matronas: & adorantes: sacrificantesq;. Simon canem & sagittarium fecit. Stratonius cælator ille philosophus. Scopas utrosq;. Athletas autem & armatos & uenatores: sacrificantesq; Batton. Euchir: Glaucides: Heliodorus: Hycanus: Lophon: Lyson: Leon: Menodorus: Myagrus: polycrates: polydus: & pithocritus: protogenes. Tidemq; pictura clarissimi: ut dicemus. Patrocles polis possidoni: qui & argentum cælauit nobiliter natione ephesus. Perichlymenus: phylon: Simenus: Thimotheus: Theomnestus: Thimarchides: Thimon: Thyfias: Trafon. Ex omnibus autem maxime cognomine insignis est Callimachus semper calūniator sui: nec finem habens diligentiae ob id texitechnos appellatus. Memorabilis exemplo adhibendæ curæ modum. Huius sunt saltantes lacenæ emendatum opus. Sed in quo gratiam om-

nem diligentia abstulerit. Quem quidem & pictorem
fuisse tradunt. Non ere captus: nec arte unam solum-
modo zenonis cypriam statuā in expeditione non uen-
dit Cato. Sed quia philosophi erat. Vt obiter hoc quo-
q; noscatur tam inane exemplum in mentione statua-
rum est: & una non prætereunda: licet auctoris in-
certi iuxta rostra Herculis tunicati. Eleo habitu Ro-
mæ: torua facie sentienteq; superna in tunica: in hac
tres sunt vituli. Vnus. L. Luculi imperatoris de ma-
nubijs. Alter pupillum luculli filium ex. S. C. dedi-
casse. Tertius. T. Septimum Sabinum ædilem curulem
ex privato in publicum restituisse. Tot certaminum
tantæq; dignationis simulacrum id fuit: nunc reuer-
temur ad differentias æris & mixturas. In cyprio coro-
narium & regulare est utrumq; ductile. Coronarium
tenuatur in laminas: taurorumq; felle tinctum speciem
auri in coronis histrionum præbet. Idemq; in uncias
additis auri scrupulis senis prætenui pyropi bractea
ignescit. Regulare & in alijs fit metallis. Idemq; chal-
darium differentia: q; chaldarium funditur tantum:
malleis fragile: quibus regulare obsequitur: ab alijs du-
ctile appellatum: quale omne cypriū est. Sed & in cæ-
teris metallis cura distat a chaldario. Omne enim pur-
gatis diligentius igni vitijs excoctisq; regulare est. In re-
liquis generibus palma campano. Simile in multis par-
tibus italiæ prouincijsq;. Sed octonas plumbi libras ad-
dunt: & bene recoquunt propter inopiam ligni. Quan-
tum ea res differentie afferat: in gallia maxime senti-
tur: ubi inter lapides candefactos funditur. Exurente
enim coctura: nigrum atq; fragile conficitur. Præterea
semel recoquunt: quod sæpius fecisse bonitati plurimū
confert. Id quod notasse: non ab re est.

LIBER

Differentiæ aeris & mixturæ: & de ser-
uando aere.

Ca. ix

Es omne frigore magno melius fundi. Sequēs
a q̄ temperatura statuaria est. Eademq; tabu-
laris hoc modo. Massa proflatur in primis:
mox in proflatū additur tertia portio aeris collectanei:
hoc est ex usu coempti. Peculiareq; in eo condimentum
attritu domiti & consuetudine nitoris: ueluti mansue-
facti. Miscentur & plumbi argentarij pondo duodena
ac selibra centenis proflati. Appellatur etiam nunc &
formalis temperatura aeris tenerrimi: quoniā nigri plu-
bi decima portio additur: & argentarij uigesima: ma-
ximeq; ita colorem bibit: quem græcanicum uocant. No-
uissima est quæ uocatur ollaria: uase nomen hoc dante.
Ternis aut quaternis libris plumbi argentarij in cente-
nas aeris additis. Cyprio si addatur plumbū: colos pur-
puræ fit in statuariū prætextis. Aera extersa rubiginem
celerius trahunt: quam neglecta: nisi oleo perungantur.
Seruari ea optime in liquida pice tradūt. Vsus aeris ad
perpetuitatem monumentorum iam pridem translatus
est. Tabulis æreis in quibus publicæ constitutiones inci-
dantur.

De cadmia medicina.

Ca. x.

Et alla aeris multis modis instruunt medici-
m nam: utpote cum ulcera omnia ibi ocissime sa-
nentur. Maxime tamen prodest cadmia. Fit
sine dubio hæc & in argenti fornacibus: candidior ac
minus ponderosa: sed nequaquam comparanda ærariæ. Plu-
ra autem genera sunt. Nāq; ipse lapis ex quo fit æs cad-
mia uocatur fusuris necessarius: medicinæ inutilis. Sic
rursus in fornacibus existit: aliāq; nominis sui originē
recipit. Fit autem egesta flammis. atq; flatu tenuissima
parte materiæ: & cameris lateribusue: fornacium pro

quantitate leuitatis applicata. Tenuissima est i ipso fornacium ore: qua flammæ eluctantur: appellata capnitis: exusta: & nimia leuitate similis fauilla. Interior optima: cameris dependens: & ab eo argumento botrytis cognominata ponderosior hæc priore. Leuior porro secuturis. Duo eius colores. Deterior cinereus. Puniceus melior: friabilis: oculorumq; medicamentis utilissima. Tertia est in lateribus fornacium: quæ propter grauitatem ad cameras peruenire non potuit. Hæc dicitur placitis: & ipsa ab argumento crusta uerius q̃ pumex intus uaria: ad psoras utilior: & ad cicatrices trahendas. Fluūt ex ea duo alia genera. Onychitis extra pene cænila: intus onychis maculis similis. Ostracitis tota nigra & cæterarum fortissima: uulneribus maxime utilis. Omnis autem cadmia in cypri fornacibus optima. Iterumq; a medicis coquitur carbone puro atq; ubi in cinerē redijt: extinguitur uino amineo: quæ ad emplastra præparatur quæ uero ad psoras aceto. Quidam in ollis fictilibus tu sam urunt: ac lauant in mortarijs: postea siccant. Nymphodorus lapidem ipsum quam grauissimum spissumq; urit pruna: & exustum chio uino restinguit: tunditq; mox: linteo cribrat: atq; in mortario terit: mox aqua pluuia macerat: iterumq; terit: quod subsedit: donec cærussæ similis fiat: nulla dentium offensa. Eadem Tollæ actio: sed quam purissimum lapidem eligit. Cadmiæ effectus: siccare: sanare: sistere fluxiones: pterygia: sordes oculorū purgare: scabricem extenuare: & quicquid in plumbi effectu dicemus. Et æs ipsum ad omnia eadem uritur: præterq̃ albugines oculorū: & cicatrices. Ulcera quoq; oculorum cum lacte sanat. Idq; ægyptij collyrij modo terunt in coticulis. Facit & uomitiones e melle sumptum. Vritur autem cyprium in fictilibus crudis cum sulphu-

LIBER

ris pari pondere : uase circūlito spiramento in caminis
donec uasa ipsa percoquantur. Quidam & salem ad-
dunt. Alij alumen pro sulphure. Alij nihil sed aceto
tantum aspergunt. Vestum teritur mortario thebaico:
aqua pluuia lauatur : minor effectū : iterumq; adiecta
largiore teritur: & dum concidat relinquitur : hoc sæ-
pius: donec ad speciem minij redeat. Tunc siccatur in
sole : in area pyxide seruat.

De scoria: & flore: & squamma æris: & sto-
mace: & erugine: & hyeratio.

Ca. xi.

T scoria æris simili modo lauatur: minor effe-
ctu quam æs ipsum. Sed & æris flos medici-
næ utilis est. Fit ære fuso: & in alias forma-
ces translato: ibi flatu crebriore excutuntur uelut mi-
lij squammæ : quas uocant florem : cadunt autem cum
panes æris aqua refrigerantur rubentq; similiter ex eis
fit : quam uocant lepida : & sic adulteratur flos : ut
squāma ueneat pro eo. Est aut squamma hæc decuss aui
clauis: i quos panes ærei ferruminantur. In cyprijs maxi-
me officinis omnia. Differētia hæc est: q; squāma excu-
tit ictibus iisdē panibus. Flos cadit sponte. Squāma est
alterum genus subtilius ex summa scilicet lanugine de-
cussum: quod uocant stomoma. Atq; hæc omnia medici
(quod pace eorū dixisse liceat) ignorāt. Pars maior &
noia: in tantū a consiciendis ijs medicaminibus absint:
quod esse propriū medicinæ solebat. Nunc quotiens inci-
dere in libellos: cōponere ex ijs uolentes aliqua: hoc est
impēdio miserorū experiri cōmentaria : credūt seplasiæ
ea oibus quidē fraudibus corrūpenti : factaq; iampridē
emplastra & collyria mercantur tabesq; mercii : fraus
seplasiæ sic exteritur. Et squāma aut & flos uritur in

patinis fictilibus aut æreis deinde lauantur ut supra ad
eosdem usus. Et amplius narium carnosia uitia. Itemq;
sedis: & grauitates aurium: per fistulas in eas flatu
impulsa. Et ulcera oris farina admota. Tollit & ton=
sillas cum melle. Fit & ex canddo ære squamma cy=
pria longe inefficacior. Necnon urina pueri prius mace=
rant clauos panesq;. Quidam uero excussam squammā
terunt: & aqua pluuiā lauant. Dāt & hydropicis dua=
bus drachmis in mulsi hemina: & illinunt cum polli=
ne. Aeruginis quoq; magnus usus. Sed pluribus fit ea mo=
dis. Namq; & e lapide excoquitur æs deraditur: &
ære candido perforato: atq; in cadis super acetum sus=
penso æreo: obturatumq; operculo: multo probatiore q̄
si hoc idem squammis fiat. Quidam uasa ipsa candidi
æris fictilibus condunt in aceto: raduntq; decimo die.
Alij uinaceis contegunt. totidem post dies radunt. Alij
delimatam æris scobem aceto spargunt: uersantq; spa=
tis sæpius die donec absumatur. Eandemq; scobem: alij
terere in mortarijs æreis ex aceto malunt. Ocissime ue=
ro contrahit coronarium æruginem recisamentis in ace=
tum additis. Adulterant marmore trito maxime rho=
diam æruginem. Alij pumice aut gummi. Præcipue au=
tem fallit atramento sutorio adulterata. Cætera enim
dente deprehenduntur: stridentia in frendendo. Experi=
mentum in batilo ferreo. Namq; sincera est suum colo=
rem retinet: quæ mixta atramento rubescit. Deprehen=
ditur & papyro galla prius macerato. Nigrescit enim
statim æruginē illita. Deprehenditur & uisu maligne
uirens. Sed siue sinceram siue adulteram aptissimum
est eius siccata in patina noua uiri: & uersari: do=
nec ut fauilla fiat. Postea teritur & reconditur.

Aliqui etiam in crudis Fictilibus urunt: Donec fi

PP iiij

LIBER

glinum percoquatur. Nonnulli & tus masculum am-
 miscent. Lauatur autem ærugo sicut cadmia. Vis eius col-
 lyrijs oculorum aptissima: & delachrymatiõibus mor-
 dendo proficiens. Sed ablui necessarium penicillis cali-
 dis: donec rodere desinat. Hieratium uocatur collyrium
 quod ita maxime constat. Temperatur autem idem am-
 moniaci uncijs quattuor: æruginis cypriæ duabus: atra-
 menti sutorij: quod chalcanthum uocant: totidem. Myfi
 uero una: croci yi. Hæc omnia trita aceto thasio colligū-
 tur in pillulas: excellentis remedij contra glaucomatū
 initia & suffisionum. Contra caligines & scabricias:
 & albugines: ac genarum uitia. Cruda autem ærugo:
 uulnerarijs emplastris miscetur. Oris etiam & gingi-
 uarumq; exulcerationem mirifice emendat: & labiorū
 ulcera cum oleo. Quod & si cæra addatur: purgat &
 ad cicatricem perducit. Aerugo & callum fistularum
 erodit: uitiorumq; quæ circa sedem: siue per se: siue cum
 ammoniaco illita: uel collyrij modo in fistulas adacta.
 Eademq; cum resinæ terebinthinæ tertia parte subacta
 lepras tollit.

De scolecia: & chalciti: et fori: et chalcātho. Ca. xij
 St & alterum genus æruginis: quam uocant
 scoleciam in cypro ære. Hoc trito alumine &
 sale aut nitro pari pondere cum aceto albo q̄
 acerrimo. Non fit hoc nisi æstuosissimis diebus circa ca-
 nis ortum. Teritur autem: donec uiride fiat: cōtrahatq;
 se in uermiculorum speciem: unde & nomen. Quod ui-
 tium ut emendetur: duæ partes quam fuere aceti miscen-
 tur urina pueri impubis. Idem autem in medicamentis
 & santerna efficit: qua diximus aurum ferruminari.
 Vfusq; utriusque qui æruginis. Scolecia fit: & per
 se rasa ab ærario lapide: de quo nunc dicemus. Chal-

titim uocant lapidem: ex quo & ipsum aes coquitur.
Distat a cadmia: quod illa super terram ex subdialibus
petris ceditur: hæc ex obrutis. Item quod chalcitis fri-
at se statim: mollis natura: ut uideatur lanugo concreta.
Est & alia distinctio: quod chalcitis tria genera continet
æris: & mysios & sorios: de quibus singulis dicimus su-
is locis. Habet autem æris uenas oblongas. Probatur mel-
lei coloris gracili uenarum discursu friabilis: nec lapido-
sa: Putant & recentem utiliore esse: quoniam inuete-
rata sori fiat. Vis eius ad excrecentia in ulceribus sangui-
nem sistere: gingiuas: uiam: tonsillas farina compefcere.
Vulue quoque uicijs in uellere imponitur. Cum succo ue-
ro porri uerendorum additur emplastris. Maceratur au-
tem in fictili ex aceto circūlito fimo diebus. xl. Et colo-
rem croci trahit. Tunc ammixto cadmiæ pari pondere
medicamentum efficit psoricon dictum. Quod si duæ par-
tes chalcitidis tertiæ cadmiæ temperentur: acius hoc
idem fiet. Acius etiamnum & uehementius factum si
aceto quàm uino temperentur. Tosta uero efficacior fit ad ea-
dem omnia. Sori ægyptium maxime laudatur: multum
superato cyprio: hispaniensi & africo: quæ oculorum quo-
que curationi quidam utilius cyprium putant. Sed in qua-
cunque natione optimum: cui maximus uirus olfactu: tri-
tuque pinguius nigrescens: & spongiosum. Stomaco res
contraria in tantum: ut quibusdam olfactu modo uomi-
tiones moueat. Et ægyptium quidem tale. Alterius natio-
nis contrarium splendescit. Et mysi est lapidosius. Pro-
dest autem & dentium dolori: si contineatur: atque col-
luatur. Et oris ulceribus grauib: quæque serpunt. Vri-
tur carbonibus ut chalcitis. Mysi aliqui tradiderunt fie-
ri ex usto lapide in scrobibus flore eius luteo miscente se-
ligni pinea fauilla. Re uera autem e supradicto fit lapi-

LIBER

de concretum natura discretumq; & optimum in cy-
priorum officinis: cuius notæ sunt friati aureæ scintillæ
& cum teratur arenosa natura siue terra chalcitidi si-
milis. Hoc autem miscent: qui aurum purgāt. Vtilitas au-
tem eius infusi cum rosaceo auribus purulentis: & lana
impositi capitis ulceribus. Extenuat etiam scabricias ocu-
lorum inueteratas. Præcipue utile tonsillis: contraq; an-
ginas & suppurata. Rō ut. xvi. drachmæ in hemina ace-
ti coquantur addito melle: donec lentescat. Sic ad supra-
dicta utile est. Quotiens opus sit molliri uim eius: mel
aspigitur. Erodit & callū fistularum ex aceto fouentiū:
& collyrijs additur. Sistit & sanguinez: ultraq; quæ
serpant: quæue putrescant. Absumit & excrecentes car-
nes. Peculiariter uirilitalis uicijs utile: & foeminarū p-
fluuiū sistit. Græci cognationem aeris fecerunt nomine
& atramento sutorio. Appellant. n. chalcanthum. Nec
ullius æq; mira natura est. Fit & in hispania e puteis
stagnisue habentibus id genus aquæ. Decoquitur ea am-
mixta dulci pari mēsurā: & in piscinas ligneas fundi-
tur. Immobiles sup has transtris dependent restes la-
pillis extētæ: quibus adhærescēs limus: uitreis acinis ima-
ginem quandaz uisæ reddit. Exemptū ita siccatur diebus
xxx. Color est cæruleus: per quaz spectabili nitore: uitrū
q; esse creditur. Diluendo fit atramentū: tinguendis co-
rijs. Fit & pluribus modis genere eo in scrobe cauato.
Quarū e lateribus distillātes hyberno gelu styrias sta-
lagmiā uocant: neq; est purius aliud. Sed ex eo candidū
colore sentiētē uiolā leucoion appellāt. Fit & in saxorū
cruentis pluuia aqua corruato limo gelāte. Fit & salis
mō flagrantissimo sole admissas dulces aquas cogēte. Id
duplici quidā differentia fossile aut facticiū appellant.
Hoc pallidius: & q̄tū colore: tātū bōitate deterius. Pro-

bāt maxime cypriū in medicinæ usu. Sumitur ad depel-
lenda uētris aialia drachmæ pondere cū melle. Purgat
et caput dilutū: ac naribus instillatū. Itē stomachū cū
melle: aut aqua mulsa sumptū. Medetur et oculorū sa-
bricie doloriq;: necnō et caligini et oris ularibus. Si-
stit et sanguinē nariū. Item hemorrhoidū. Extrahit of-
sa fracta cū semine hyoscyami. Suspendit epiphoras pe-
nicillo fronti impositū. Efficax et i emplastris ad pur-
ganda uulnera: et excrecentia ularum. Tollit et uias
uel si decocto tangantur. Cum lini quoq; semine supponi-
tur emplastris ad dolores tollendos. Quodq; ex eo an-
dicat: in eo usu p̄fertur uiolacis. Et grauitati auriū p. fi-
stulas inspiratur. Vulnera etiam per se illitū sanat: sed
tinguit cicatrias. Nupq; inuētū urforū in arena et leo-
nū ora aspgere illo: tātaq; ē uis i astringēdo: ut nō queāt
mordere.

De pōpholyge: et spodio: et antispo-
dio: et diphryge: et triete fernilio. Ca. xiiij.

Tiā nūc in ærarijs repiūtur quæ uocāt pōpho-
lygem et spodion. Differentia: q̄ pōpholyx:
lotura patitur. Spodios illota ē. Aliqui id quod
fit cādidū leuissimūq; pōpholygē dixere: et eē æris et
admiæ fauillā. Spodion nigriore: pōderosiorēq; esse de-
rasam parietibus fornacium mixtis scintillis aliquando
et carbonibus. Hæc aceto accepto odorem æris præstat:
et si tangatur lingua saporem horridum. Conuenitq;
oculorum medicamentis quibuscunq; uitij occurrēs: et
ad omnia quæ spodion. Hoc soluz distat q̄ huius elutior
uis est. Additur et in emplastra: quibus lenis quæritur
refrigeratio et siccatio. Vtilior ad omnia quæ uino lo-
ta est. Spodios cypria optima. Fit autem liquefantibus
admiā et ærario lapide. Leuissime hæc efflatur et
ocius: euolatq; e fornacibus: et tēctis adhærescit. A fit

LIBER

ligine distans candore. Quod minus candidum ex ea: im-
 maturæ fornacis argumentum est. Hoc quidam pompho
 ligē uocant. Qd uero rubicundius ex ijs inuenitur: acrio-
 rem uim habet: exulceratq; adeo: ut cum lauatur si ocu-
 los attingat excæcet. Est & melli coloris spodios: in qua
 plurimum aeris intelligitur. Sed quodcumq; genus laua-
 do fit uilius. Purgatur ante pinna: dein crassiore lotu-
 ra. Digitis scabriciem exterunt. Media uis eius est quæ ui-
 no lauatur. Est & aliqua in genere uini differentia. Le-
 ni enim lota collyrijs oculorum nimium uigilijs fatiga-
 torum apta putatur. Eademq; efficacior ulceribus quæ
 manant: uel oris: quæ madent: & omnibus medicamen-
 tis quæ parantur contra gangrenas. Fit & in argenti for-
 nacibus spodios: quam uocant lauriotin. Vtilissima autē
 oculis confirmatur: quæ fit in aurarijs. Nec in alia par-
 te magis est uitæ ingenia mirari. Quippe ne inquirenda
 essent metalla uilissimis rebus: utilitates eadem excogita-
 uit. Antispodion uocant cinerem fici arboris uel caprifi-
 ci: uel myrti foliorum cum tenerrimis ramorum parti-
 bus: uel oleastri uel cytonij mali: uel lentisci. Itē ex mo-
 ris immaturis: idest candidis in sole arefactis: uel e buxi
 coma: uel pseudocyperis: aut rubi: aut terebinthi: uel oenā-
 this. Taurini quoq; glutinis: aut linteorum cinerez simi-
 liter pollere inuentum est. Vrantur omnia ea crudo fi-
 stili in fornacibus: donec figlina percoquatur. In arari-
 is officinis & smegma fit: iam liquato ære atq; perco-
 cto: additis etiā carbonibus: paulatimq; accensis: ac
 repente uehementiori flatu expuitur aeris pala quedam
 solum quo excipiat: stratum esse debet: facile ab ea di-
 seruitur aqua in iisdem officinis. Diphyrga uocant græ-
 ci ab eo quod bis torreatur. Cuius origo triplex. Fieri
 enim traditur ex lapide pipyte cremato in caminis: do-

nec excoquatur in rubricam. Fit & in cypro ex luto cuiusdam specus arefacto prius: mox paulatim circumdati sarmentis. Tertio fit modo in forma cibus aeris factæ subsidente. Differentia est quidem: quæ æs ipsum in catino defluit: scoria extra fornaces: flos supernatat. Diphryges remanet. Quidam tradunt in fornacibus globos lapidis qui coquantur: ferruminari: circa hunc æs feruere. Ipsius uero non percoqui: nisi translatum in alias fornaces: & esse nodum quendam materiæ. Id quod excocto supersit diphryga uocant. Ratio eius in medicina similis supradictis. Siccare: & excrescentia consumere: & perpurigare. Probatur lingua: ut eam siccet tactu statim: saporemque æris reddat. Vnum etiamnum æris miraculum non omitemus. Seruilia familia illustris in fastis trientem æreum pascit auro & argento: consumentem utrumque. Origo atque natura eius incomperta est mihi. Verba ipsa de ea re Messallæ senis ponam. Seruiliorum familia habet trientem sacrum. Cui summa cum cura magnificantiæque sacra quot annis faciunt: quem ferunt alias creuisse alias decreuisse uideri: & ex eo aut diminutione: aut honorem familiæ significari.

De ferro: & ferreis metallis: & differentia
ferri.

Ca. xiiij.

Roxime indicari debent metalla ferri: optimo uitæ pessimoque instrumento. Siquidem hoc telurez scindimus: ferimus arbusta: ponimus pomeria: uites squalore deciso annis omnibus cogimus inuenescere: Hoc extruimus tecta: cædimus saxa: omnesque ad alios usus ferro utimur. Sed eodem ad bella: cædes: latrocinia non comminus solum: sed etiam missili uolucrisque: nunc tormētis excusso nūc lacertis: nunc uero pēnato quam sceleratissimā humani ingenij fraudem arbitror.

LIBER

Siq̄dē: ut ocius mors p̄c̄iret ad hoīem: alit̄ illā fecimus
 p̄nās q̄ ferro dedimus. Quāobrē culpa eius n̄ natura fiat
 accepta: Aliquot expimentis p̄batum est posse innocens
 esse ferrum. In fœdere quod expulsis regibus po-ro. de-
 dit Porſena nominatim com̄phenſum inuenimus: ne fer-
 ro niſi in agricultura uterentur. Et cū ſtilo ſcribere int̄-
 tum: ut uetuſtiſſimi auctores p̄diderunt. Magni Pom-
 peij in tertio conſulatu extat edictum: in tumultu necis
 clodianæ p̄hibentis ullum telum eſſe in urbe. Et tamen
 uita ipſa non defuit honorem initio habere ferro quoq̄.
 Ariſtonidas artifex cum exprimere uellet Athamantis
 furorem Chlearcum filium p̄cipitare uolentis: & præ-
 cipitato illo reſidentis poenitentiam: ferrum & æs mi-
 ſcuit: ut rubigine eius per nitorem aris reluante: expri-
 meretur uerecundiæ rubor. Hoc ſignum extat hodierno
 die. Eſt in eadem urbe & ferreus Hercules: quem fecit
 Alcon laborum dei patientia inductus. Videmus & Ro-
 mæ ſcyphos e ferro dictos i templo Martis Vltoris. Ob-
 ſtitit eadem naturæ benignitas exigētis a ferro ipſo p̄æ-
 nas rubigine: eademq̄ p̄uidencia nihil in rebus mortali-
 bus faciente: q̄ qd̄ infeſtiſſimū mortalitati. Ferri metalla
 ubiq̄ p̄p̄modū reperiuntur. Quippe in ſula etiā Italiæ
 ilua gignente: minimaq̄ difficultate cognoscuntur ipſo
 colore terræ manifeſto. Sed ratio eadem excoquendis ue-
 nis. In cappadocia tantum quaſtio eſt aquæ an terræ fi-
 at acceptū: quoniam p̄fuſa arto fluuiō terra neq̄ aliter
 ferrum e fornacibus reddit. Differentia ferri numeroſa.
 Prima in genere terræ cæliue. Alias enim molle tantum
 plumboq̄ uiciniuſ ſubminiſtrant. Alias fragile & ero-
 ſum rotarumq̄ uſibus: & clauis maxime fugiendū: cui
 prior ratio conuenit. Aliud breuitate ſola placet: clauisq̄
 caligarijs. Aliud rubiginez celerius ſentit. Stricturæq̄ no

antur eae omnes: qđ nō in alijs metallis astringēda acie
 uocabulo imposito. Et fornacium maxima differentia ē.
 In ijs quidem nucleus ferri excoquitur ad indurandam
 aciem. Aliquae modo sunt ad densandas incudes malleo=
 rumue rostra. Summa autem differentia in aqua est: cui
 subinde candens immergitur. Haec aqua alibi atq; alibi
 utilior nobilitauit loca gloria ferri: sicuti bilbilin in hi=
 spania & turriassonem. Commun in italia cum ferraria
 metalla in ijs locis non sint. Ex omnibus autem generi=
 bus palma serico ferro est. Seres hoc cū uestibus suis pel=
 libusq; mittunt. Secunda partico: neq; alia genera ferri
 ex mera acie temperantur: ceteris eniz admiscuntur. Mol=
 lior complexus in nostro orbe. Aliubi uena bonitatē hāc
 praestat: ut in noricis. Aliubi factura: ut sulmone aqua
 uti diximus. Quippe cum in exacuēdo oleares cotes: &
 aquariae aq; differant: oleo delicatior fiat acies. Mirum
 q; cum excoquatur uena: aquae modo liquari ferrum: po=
 stea in spongiās frāgi. Tenuiora ferramenta oleo restin=
 gui mos est: ne aqua in fragilitatem durentur. A ferro
 sanguis humanus se ulciscitur. Contactum nanq; eo ele=
 rius subinde rubiginem trahit. De magnete lapide suo
 loco dicemus: concordiaq; quam cum ferro habet. So=
 la haec materia uires ab eo lapide accipit: retinetq;
 longo tempore. Aliud apprehendens ferrum: ut an=
 nullorum cathena spectetur interdum. Quod imperi=
 tum uulgus appellat ferrum uiuum: uulneraq; ex ta=
 li asperiora fiant. Lapis hic: & in Cantabria na=
 scitur: non ille Magnes uerus caute continua: sed
 sparsa bubbatōne ita appellant: nescio an uitro fun=
 dendo perinde utilis: Nondum enim expertus est:
 quisquam: ferri utiq; inficit acie: ut magnes. De magne=
 te lapide. Chirocrates architectus Alexādriae Arsinoes

LIBER

templum concamerare inchoauerat: ut in eo simulacrum
eius e ferro pendere in aere uideretur. Intercessit mors:
Et ipsius: Et Ptolemæi: qui id sorori suæ iusserat fieri.
Metallorum omnium uena ferri largissima est. Cantabrie
maritimæ parte: quam oceanus alluit: mons præru-
pte altus: incredibile dictum: totus ex ea materiæ est: ut in
ambitu oceani diximus.

De temperatura ferri: Et medicina ex ferro: Et æru-
gine: Et rubigine: Et squamma ferri: Et hygrem-
plastro. Ca. xv.

Errum acensum igni: nisi duretur ictibus: cor-
rumpitur. Rubens non est habile tundendo:

neq; antequam albescere incipiat. Acto Et alu-
mine illitum fit æri simile. A rubigine uindictatur carus-
sa Et gypso Et liquida picæ. Hæc est temperatura a græ-
cis anthipathia dicta. Ferunt quidam Et religione qua-
dam id fieri. Et extare ferream cithenam apud euphra-
tem amnem in urbe: quæ zeugma appellatur: qua Alexan-
der magnus ibi uinxerit pontem: cuius annulos qui re-
fecti sunt rubigine infestari: carentibus ea prioribus. Me-
dicina e ferro est: Et alia quæ secandi. Namque circūscribi cir-
culo terne circūlato mucrone: Et adultis Et infantibus
prodest contra noxia medicamenta: Et præfixos in limine
e sepulchro euulsos clauos: aduersus nocturnas lymphat-
iones. Pungitque leuiter mucrone quo percussus homo sit:
contra dolores laterum pectorūque subitos qui punctionez
afferant. Quædam uestione sanantur. Priuatim uero canis ra-
bidi morsus. Quippe etiam præualente morbo expauescentesque
potius: ista plaga ilico liberantur. Calce fit etiam ferro can-
dente aqua in multis uitijs: priuatimque dysentericis. Est
Et rubigo ipsa in remedijs: Et sic Thelephum præditur
sanasse. Achilles siue id ærea siue ferrea cuspide fecit. Ita

certe depingitur ex ea decutiens gladio. Sed rubigo ferri deraditur humido ferro clauis ueteribus. Vis eius: ligare: siccare: restringere. Emendat alopecias illita. Vtuntur & ad scabrias genarū: pustulasq; totius corporis cū cera & oleo myrteo. Ad ignes uero sacros ex aceto. Itē ad scabiē. Paronychia digitorū: & pterygia in lintheolis. Sistit & foëminarū profluvia imposita uelleribus. Plagis quoq; recentibus uino diluta & cū myrrha subacta. Et cōdylomatis ex aceto prodest. Podagras quoq; illita lenit. Squāma quoq; ferri in usu est: ex acie aut mucronibus maxime simili: sed acriore ui quā rubigo. Quāobrē & cōtra Epiphoras oculorū assumitur. Sanguinēq; sistit: cū uulnera maxime ferro fiant. Sistit & foëminarū profluvia. Imponitur & cōtra lyenū uitia. Hemorrhoidas cōpescit ulcerūq; serpentia. Et genis prodest farine modo aspersa paulisper. Præcipua tamē cōmendatio eius in Hygremplastro ad purganda uulnera fistulasq; & omnē callum erodendū: & rasis ossibus carnes recreandas. Componitur hoc modo. Obolis ex cimolia creta duobus: drachmis sex ex ære: totidē ex squāma ferri: totidē ceræ: ex oleo sextarius. His adiicitur cū sunt repurganda uulnera: aut replenda ceratum.

De plumbi metallis: & albo plumbo: & nigro.

Ca. xvi.

Equitur natura plumbi. Cuius duo genera: nigrum atq; candidum: preciosissimum candidum a græcis appellatum cassiterium: fabulosēq; narratum in insulas atlantici maris peti: uilibusq; nauigij circūsutis corio aduei. Nunc certū est in lusitania gigni & in gallecia summa tellure arenosa & coloris nigri. Pondere tantum ea deprehenditur. Interueniunt & minuti calculi: maxime torrentibus sic

QQ

LIBER

cat. Lauant eas arenas metallicas: & quod subsidit co-
quunt in fornacibus. Inuenitur & in aurarijs metallis
quæ alutia uocant. Aqua immissa eluente calculos ni-
gros paulum candore uariatos: quibus eadem grauitas
quæ auro. Et ideo in calathis in quibus aurum colligitur
remanent cum eo: postea caminis separantur. Conflati-
q; in album plumbum resoluuntur. Non fit in gallectia
nigrum: cum uicina cantabria nigro tantum abundet.
Nec ex albo argentum: cum fiat ex nigro. Iungi inter se
plumbum nigrum sine albo non potest. Nec hoc ei sine oleo.
Ac ne album quidē secum sine nigro. Album habuit au-
toritatem & iliacis temporibus teste Homero cassi-
riton ab eo dictum. Plumbi nigri origo duplex est. Aut
enim sua prouenit uena: nec quicquid aliud ex se parit: aut
cum argento nascitur: mixtisq; uenis conflatur. Eius qui pri-
mus fuit in fornacibus liquor: stagnum appellatur.
Qui secundus argentum qui remansit in fornacibus: ga-
lena quæ portio est tertia addita uenæ. Hæc rursus con-
flata dat nigrum plumbum deductis partibus duabus.

De stagno & plumbo argentario: & qui-
busdam alijs.

Ca. xvij.

Stagnum illitum æreis uasis saporē gratio-
sū rem facit: & compescit eruginis uirus: mirum
q; pondus non auget. Specula quoq; ex eo lau-
datissima (ut diximus brundisij temperabantur: donec
argenteis uti cœpere & ancillæ. Nunc adulteratur sta-
gnum addita æris tertia portione candidi in plumbum
album. Fit & alio modo: mixtis albi plumbi nigriq; li-
bris. Hoc nunc aliqui argentarium appellant. Idem &
tertiarium uocāt: in quo duæ nigri portiones sunt: &
tertia albi. Præcium eius in libras. xxx. Et hoc fistulæ
solidantur. Improbiores ad terciarium additis æquis par-

tibus albi: argentarium uocant: & eo quæ uolunt inco-
 quunt. Præcia huius faciunt in pondo. cxxx. In libras
 albo per se sincero præcia sunt. xxx. nigro. xvij. Albi na-
 tura plus aridi habet. Contraq; nigri tota humida est.
 Ideo album nulli rei sine mixtura utile est. Neq; argen-
 tum ex eo plumbatur: quoniam prius liquefcit argen-
 tum. Confirmantq; si minus albo nigri q̄ satis sit mi-
 sceatur: erodi ab eo argentum. Album incoquitur æreis
 operibus galliarum inuento: ita ut uix discerni queat
 ab argento: eaq; incoctilia uocant. Deinde & argentū
 incoquere simili modo cœpere: equorum maxime orna-
 mentis iumentorumq; iugis. In alexia oppido reliqua
 gloria biturigum fuit. Cœpere deinde & effeda uehicu-
 la & petorita exornare. Similiq; modo ad aurea quo-
 q; & argentea staticula inanis luxuria peruenit: quæ-
 q; in scyphis cerni prodigum erat: hæc in uehiculis atte-
 ri cultus uocatur. Plumbi albi experimentum in charta
 est: ut liquæfactum pondere uideatur non calore rupi-
 se. India neq; æs neq; plumbum habet: gemmisq; suis ac
 margaritis hæc permutat. Nigro plumbo ad fistulas
 laminasq; utuntur laboriosius in hispania eruto: totasq;
 per gallias. Sed in britania summo terræ corio adeo
 large: ut lex ultro dicatur: ne plus certo modo fiat. Ni-
 gri generibus hæc sunt nomina. Iouetanum: caprarien-
 se: oleastrense. Nec differentia ulla scoriæ modo sit exco-
 cta diligenter. Mirumq; in ijs solis metallis q̄ derelicta
 fertilius reuiuiscunt. Hoc uidetur facere relaxatis spira-
 mentis ad facietatē infusus aer: æque ut fœminas quas-
 dam fœcundiores abortus facere. Nuper id compertum
 in betica santarenfi metallo quod locari solitum decem
 libris per ducentos ante annos: postq̄ oblitteratum
 erat. lv. locatum est. Simili modo antonianum. In

LIBER

eadē provincia pari locatione peruenit ad pondo.cccc. uestigalis. Et mirum aqua addita non liquefcere uasa e plumbo constat. Eadem in aqua calculus æreusue quadrans si addatur uas peruri.

Medicinæ de plumbo: & scoria plumbi:
de molibdena siue galena: de psymythio:
& sandaraca. Ca. xviii.

N medicina per se plumbi usus est cicatrices
i reprimere: adalligatisq; lumborum & renū
parti laminis frigidiore natura inhiberi im-
petus ueneris. Visq; in quiete ueneria sponte naturæ
erūpentia usq; in morbi genus: his laminis Caluus ora-
tor cohibuisse traditur: uiresq; corporis studiorum labo-
re custodisse. Nero (quoniam ita dijs placuit) princeps
lamina pectori imposita sub ea cantica exclamans a len-
dis uocibus demonstrauit rationē. Coquitur ad medici-
næ usus patinis fictilibus substrato sulphure minuto la-
minis impositis tenuibus opertisq; sulphure & ferro
mixtis. Cum coquitur: munienda in eo opere foramina
spiritus conuenit: alioquin plumbi e fornacibus halitus
noxius sentitur & pestillens: & canibus ocissime.
Omniū uero metallorū muscis & culicibus. Quāobrem
non sunt ea tædia in metallis. Quidē in coquendo scobē
plumbi lima quæsitā sulphuri miscent. Alij cæruſſam
potius quā sulphur. Fit & lotura plurimi usus in me-
dicina: cū seipō teritur i mortarijs plūbeis: addita aqua
caelesti: donec crassescat. Postea supernatans aqua tolli-
tur spongijs: quod crassissimū fuit siccātū diuiditur in
pastillos. Quidā limatū plumbū sicterunt. Quidā etiā
plumbaginē ammiscunt. Alij uero acetū: alij uinum: alij
adipē: alij rosam. Quidā in mortario lapideo & maxi-
me thebaico plūbeo pastillo terere malūt. Candidiusq;

fit ita medicamentum. Id autem quodustum est plumbum lauatut ut stibi & cadmia: potest astringere: sistere: contrahere cicatrices. Vtius enim ex eodem & i oculorum medicamentis: & maxime contra procidentiam eorum: & inanitatem: & ulcerum excrecentia rimasque sedis aut hemorrhoidas: & cōdylomata. Ad hæc maxime lotura plumbi facit. Cinis autem usti ad ulcera serpentia aut sordita. Eademque quæ chartis ratio profectus vritur autem in patinis per laminas minutas cum sulphure uersatum rudibus ferreis aut ferulaceis donec liquor mutetur in cinerem. Dein refrigeratum teritur in farinam. Alij elimatam scobem in fictili crudo coquunt in caminis: donec percoquatur figlinum. Aliqui cærussā miscent pari mensura: aut hordeum: teruntque ut in crudo dictum est: & præferunt sic tritum plumbū spodio cyprio. Scoria quoque plumbi i usu est. Optimaque quæ ad luteum maxime colorem accedit sine plumbi reliquis: aut sulphuris specie & terra carens. Lauatur hæc i mortarijs minutum fracta: donec aqua luteum colorem trahat: & transfunditur in uas purum: idque sæpius: usque dum subsidat: quod utilissimum est. Eosdemque effectus habet quos plumbum: sed acriores. Mirari succurrit experientiam uitæ: ne fæce quidem rerum excrementorumque fœditate intentata tot modis. Fit & spodium ex plumbo eodem quo ex cyprio ære diximus. Lauatur i linteis raris in aqua cælesti: separaturque terrenum transfusione: cribratumque teritur. Quidam puluerem cum penis detergere malunt: ac terere in uino odorato. Est & molibdena quam alibi galenam uocauimus: plumbi & argenti uena communis. Melior hæc: quanto magis aurei coloris: quantoque minus plumbofa friabilis & modice grauis. Cocta cum oleo iocineris colorem trahit. Ad

QQ iij

LIBER

hærescit & auri & argenti fornacibus. Et hanc metal-
 licam uocant: Laudatissima quæ in zephyrio fiat. Probā-
 tur minime terrenæ minimeq; lapidosæ. Coquuntur lauā-
 turq; scoriæ mō. Vsus i lipara ad leniēda refrigerādaq;
 ulcera. Emplastrisq; nō alligātur: sed illita ad cicatrice
 perducūt in teneris corporibus molliissimisq; partibus.
 Cōpositio eius est libris tribus: & cæræ libra una: olei
 tribus heminis. Quod in senili corpore cū fracibus ad-
 datur. Tēperatur & cū spuma argēti & scoria plūbi:
 ad dysenteria & tenasmū fouēdo calida. Psymmythiū
 quoq; hoc est cærussam plūbaria dant officinæ. Lauda-
 tissimū in rhodo. Fit autē ramētis plūbi tenuissimis su-
 per uas aceti asperrimi impositis atq; ita distillantibus
 Quod ex eo cecidit in ipm acetū arefactū molitur &
 cribratur. Iterūq; aceto mixto in pastillos diuiditur:
 & in sole siccatur æstate. Fit & alio modo addito in
 urceos aceti plūbo obturatos p dies. x. derafoq; cen citū
 ac rursus deiecto: donec deficiat materia. Qd dera sum
 est teritur & cribratur: & coquitur in patinis: misce-
 turq; rudiculis: donec ruffescat: et simile sandaracæ fiat
 Dei lauatur dulci aqua: donec nubeculæ oēs eluātur. Sic-
 catur similiter postea: et in pastillos diuiditur. Vis eius
 eadē quæ supradictis. Leuissima tantū ex oibus præterq;
 ad cādorē fœminarū adhibetur. Est autē letalis potus: si-
 cut spuma argenti. Postea cærussa ipa si coquatur rufe-
 scit. Sādaracæ quoq; pmodū dicta natura est. Inue-
 nitur aut et in aurarijs & in argentarijs metallis: me-
 lior quo magis ruffa: quoq; magis uirus redolens: ac pu-
 ra friabilisq;. Valet purgare: sistere: excalfacere: perro-
 dere. Summa eius dos septica. Explet alopecias ex aceto
 illita. Additur oculorum medicamentis. Fauces purgat
 eū melle sumpta. Vocē lymphidā ac canorā facit. Suspi

riosis tussitibusq; incūde medetur cū resina terebinthia
 ī cibo sumpta. Suffita quoq; cū cædro: ipso nidore eis me-
 detur. Et arsenicū ex eadē ē materia. Q d optimū: colo-
 ris ē ī auro excellētius. Q d uero pallidius aut sandara-
 cæ similis ē: deterius existimatur. Est & tertiū genus
 quo miscetur aureus color sandaracæ. Vtraq; hæc squā-
 mosa. Illud uero siccū purūq; gracili uenarū discursu sis-
 sile. Vis eadē quæ supra: sed acri- or. Itaq; & causticis
 additur & psilothris. Tollit & pterygia digitorū car-
 nesq; nariū: & cōdilomata: & quicquid excrescit. To-
 retur: ut ualidius p̄sit in noua testa: donec mutet colorē

CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS
 HISTORIAE LIB. XXXV. PROOEMIUM

Honos picturæ & imaginum.

ET ALLORVM QVIBVS OPES
 constant: adnascantium quoq; eis natis-
 ra indicata propemodum est: ita conne-
 xis rebus ut imēsa medicinae silua: &
 officinarum tenebræ: & morosa cæla
 di pingendiq; ac tingendi subtilitas: simul dicarentur:
 Restant terræ ipsius genera lapidumq;: uel numerosio-
 res arariae: plurimis singula a græcis præcipue uolumini-
 bus tractata. Nos in ijs breuitatem sequemur utilez insti-
 tuti modo: nihil necessarium aut naturale omittentes.

Honos picturæ.

Ca. i.

Rimumq; dicemus quæ restant de pictura ar-
 te quondam nobili: tunc cum expeteretur a re-
 gibus populisq; & alios nobilitate: quos esset
 dignata posteris tradere. Nūc uero in totū marmoribus
 pulsatur: quidē & auro: nec tātū ut pietes toti opiātur.
 uerrum & inter afo marmore: uermiculatisq; ad effi-

QQ iiij

LIBER

gies rerum & animalium crustis. Nō placent iam abaci: nec spacia montis in cubiculo delatentia. Coepimus & lapidem pingere. Hoc Claudij principatu inuentum Neronis uero maculas quæ non essent in crustis inferendo ueritatem uariare: ut ouatus esset Numidicus: ut purpura distingueretur Sinadicus inuenit: qualiter illos nasci optarent delitiæ: montium hæc subsidia deficientiū. Nec cessat luxuria id agere: ut quamplurimum incendijs perdat.

Honos imaginum:

Ca. ij.

Maginum quidem pictura: q̄ maxime similes
i in æuum propagabantur figuræ: quod in totum exoleuit. Aerei ponuntur clypei: argenteæ facies: surdo figurarum discrimine statuarum capita p mutantur. Vulgatis iam pridem salibus etiam carminū: adeo materiam malunt conspici omnes q̄ se nosci. Et inter hæc pinacothecas ueteribus tabulis cōsunt: alienasq; effigies colunt: ipsi honorem non nisi in præcio ducentes: ut frangat hæres: furis detrahat laqueus. Itaq; nullius effigie uiuente: imagines pecuniæ nō suas relinquūt idem palestras athletarum imaginibus: & ceromata sua exornant. & uultus Epicuri per cubicula gestant: ac circumferunt secum. Natali eius uicesima luna sacrificant: feriasq; omni mense custodiunt: quas ichadas uocant: ii maxime qui se ne uiuentes quidem nosci uolunt. Ita est profecto: artes desidia perdidit: & quoniam animorum imagines non sunt: negliguntur etiam corporum. Aliter apud maiores in atrijs hæ erant: quæ spectarentur: non signa externorum artificum: nec æra aut marmora. Expressi cæra uultus singulis disponebantur armarijs: ut essent imagines: quæ comitaretur gentilitia funera. Sēp; defuncto aliquo: totus aderat familiæ eius

Quāq̃ fuerat populus. Stēmata uero lineis discurrebant
 ad imagines pictas. Tablina codicibus iplebantur: &
 monumentis rerū i magistratu gestarū. Aliæ i foribus:
 & circa limina animorum ingentium imagines erant:
 affixis hostium spolijs: quæ nec emptori refringere lice-
 ret: quæ etiam dominis mutatis: domus ornāmēta erāt.
 Eratq; hæc stimulatio summa & ingens exprobranti-
 bus testis quotidie imbellem dominum intrare in alie-
 nū triumphū. Extat Messallæ oratoris indignatio: quæ
 phibuit inferi genti suæ bleuinorum alienā imaginem.
 Similis cā Messallæ seni exp̃ssit uolumina illa: quæ de
 familijs cōdidit: cū Scipionis Pōponiani transisset atriū
 uidissetq; adoptione testamentaria Saluitonis: hoc enī
 ei fuerat cognomen. Africanorū dedecore notam irrepē-
 tem Scipionum nomini. Sed pace Messallarum dixisse li-
 ceat etiam mentiri clarorū imagines: erat aliquis uirtu-
 tum amor: multoq; honestius q̃ mereri: ne quis suas ex-
 peteret. Non est p̃tereundum & nouitium inuentū. Si-
 quidem nō solum ex auro argentoue aut certe ex ære i bi-
 bliothecis dicantur illi: quorū immortales animæ in ijs-
 dem locis ibi loquuntur: quinimo etiam quæ nō sunt fin-
 gūtur: pariuntq; desideria non traditi uultus: sicut i Ho-
 mero euenit: quo maius (ut equidem arbitror) nulluz est
 fœlicitatis specimen: quam sp̃ omnes scire cupere qualis
 fuerit aliquis. Asini Pollionis hoc romæ inuentum: qui
 primus bibliothecaz dicando: ingenia hominū rempubli-
 cam fecit. An priores cœperint alexandriæ & pergami
 reges: qui bibliothecas magno certamine instituere nō fa-
 cile dixerim. Imaginū amore flagrasse quondaz testes
 sunt: & Atticus ille Cicerōis: edito de ijs uolumine: &
 M. Varro benignissimo inuento insertis uoluminū suorū
 fœcunditati non nominibus tantum septingentorum il-

LIBER

lustrum: sed & aliquo modo imaginibus: non passus i
tercidere figuras: aut uetustatem æui contra homines ua
lere inuentione muneris: etiam dijs inuidiosus: quando
immortalitatem nō solum dedit: uerum etiam in omnes
terras misit: ut præsentis esse ubiq; & claudi possent.

Quando primum clipei imaginum publice: quando
in domibus positi: & de picturæ initijs: & mono
chromatō: & primis pictoribus: & antiquitate pi
cturarum in italia.

Ca. iij.

T hoc quidem alienis ille p̄stitit. Suorum uero
e clipeos in sacro uel publico priuatiz dicere pri
mus instituit (ut reperiō) Ap. Claudius: qui cō
sul cum seruilio fuit anno urbis. cclix. Posuit eniz in Bel
lonæ aede maiores suos: placuitq; in exæso spectari &
titulos honorum legi. Decora res utiq; si liberorum tur
bæ paruulis imaginibus æmulum aliquem. sobolis pari
ter ostendant. Quales clipeos nemo non gaudens fauēs
q; aspicit. Post eum. M. Aemilius collega in consulatu.
Q. Lutatij non in basilica modo æmilia uerum & do
mi suæ posuit: id quoq; martio exemplo. Scutis eniz qua
libus apud Troiam pugnatum est: continebantur imagi
nes. Vnde & nomen habuere clipeorum: non ut puer
sa grāmatorum subtilitas uoluit a cluendo. Origo ple
nam uirtutis faciē reddi in scuto cuiusq; qui fuerit usus
illo. Pœni ex auro factitauere & clipeos & imagines:
secumq; in astris tulere. Certe captis eis talem. Asdruba
lis inuenit. Q. Martius Scipionum in hispania ultor. Is
q; clipeus supra fores capitoline ædis usq; ad inanduz
primum fuit. Maiorum quidem nostrorum tanta securi
tas in ea re annotatur: ut. L. Manlio. Q. Fulvio cons. an
no urbis quingetesimo. lxxv. M. Aufidius tutelæ capito
lij redemptor docuerit patres argenteos esse clipeos: qui

pro æreis per aliquot iam lustra assignabantur. De picturæ initijs incerta nec instituti operis quæstio est. Aegyptij sex milibus annorum apud ipsos inuentam prius q̃ in græciam transfret: affirmant. Vana prædicatione ut palam est. Græci autem alij apud sycionez: alij apud corinthios repertam: omnes ab umbra hominis lineis circumducta. Itaq; talem primam fuisse. Secundam singulis coloribus & monochromaton dictam: postq̃ operosior inuenta erat: duratq; talis etiamnum. Inuentam linearem dicunt a Phylocle ægyptio uel Cleã e corinthio Primi exercuere Ardices corinthius: & Selephanes sycyonius sine ullo etiamnum colore. Iam tamen spargentes lineas intus. Ideo & quos pingerent ascribere institutum. Primus inuenit eos colores: teste ut ferunt Arato: Cleophantus corinthius. Hunc autem eodem nomine alium fuisse: quem tradit Cornelius Nepos secutum in Italia Demaratum Tarquinij prisci romani regis patrē fugientem a corinθο iniurias Cypseli tyranni: ut mox docebimus. Iam enim absoluta erat pictura etiam i Italia. Extant certe hodieq; antiquiores urbe picturæ ardeæ in ædibus sacris: quibus equidem nullas æque miror tam longo æuo durantes in orbitate tecti ueluti recētes. Similiter lanuuij ubi atalanta & Helena cominus pictæ sūt nudæ: ab eodem artifice: utraq; excellentissima forma: sed altera ut uirgo: ne ruinis quidem templi cōcussæ. Pōtius legatus Caij principis eas tollere conatus est libidine accēsus: si tectorij natura pmisisset. Durauere & cæteræ antiquiores & ipsæ. Fatebiturq; quisquis eas diligēter estimauerit: nullā artiū celerius cōsumatā: cū iliacis t̃pribus nō fuisse eā appareat. De pictoribus romanis: & qñ primū dignitas picturæ: & qui uictorias suas pictura proposuerunt: & qñ externis picturis dignitas romæ.

Ca. iiii.

LIBER

a PUD ROMANOS quoque honos mature huic arti
 contigit. Siquidem cognomina ex ea pictorum
 traxerunt Fabij clarissime gentis: princepsque
 eius cognominis: ipse ædem salutis pinxit anno urbis cō
 ditæ. ccccl. quæ pictura duravit ad nostram memoriam:
 æde Claudij principatu exusta. Proxime celebrata est in
 foro boario æde Herculis Pacuvij poetæ pictura. Ennij
 sorore genitus hic fuit: clarioremque eam artem romæ fe
 cit gloria scænæ. postea non est spectata honestis mani
 bus: nisi forte quis Turpilium equitem romanum e Ve
 netia nostræ ætatis belle referat: hodieque pulchris eius
 operibus Veronæ extantibus. Leua is manu pinxit: quod
 de nullo ante memoratur. Paruis gloriabatur tabellis:
 extinctus nuper in longa senectâ. Aterius Labeo præto
 rius etiam proconsulatu provinciæ Narbonensis functus.
 Sed ea res in risu: et iam contumelia erat. Fuit et præ
 cipuum viroꝝ non omittendum de pictura celebre con
 silium. Q. Pedius nepos. Q. Pedij consularis triumphæ
 lisque a Cæsare dictatore cohæredis Augusto dati cum na
 tura mutus eēt cū Messalla orator: ex cuius familia pue
 ri avia erat picturam docendum censuit. Idque etiā diuus
 Augustus comprobavit. Puer magni pfectus in ea arte
 obiit. Dignatio autem præcipua romæ icreuit (ut existimo)
 a. M. Valerio maximo consule: cum Messalla princeps ta
 bulam picturæ plij: quo carthaginenses et Hieronem in
 sicilia devicerat: proposuit in latere curiæ hostilæ: anno
 ab urbe condita quadringentesimo nonagesimo. Fecit hoc
 quidem et L. Scipio. Tabulamque victoriæ suæ asiaticæ
 in capitolio posuit. Idque ægre tulisse fratrem. Africanus
 tradunt iratum haud immerito: quoniam filius eius illo
 prælio captus fuerat. Non dissimilem offensionem et
 Aemiliani subiit. L. Hostilius Mancinus: qui primus car

thaginem irruperot: situm eius expugnationemq; depi-
ctas proponendo in foro: & ipse assistens populo spe-
ctanti singula enarrando. Qua comitate proximis comi-
tijs consulatum adeptus ē. Habuit & scēna ludis Clau-
dij Pulchri magnam ammirationem picturæ: cum ad te-
gularum similitudinem corui decepti imagine aduola-
rent. Tabulis autem externis auctoritatem romæ fecit
primus omnium. L. Mummius: cui cognomen Achaici ui-
ctoria dedit. Nam cum in præda uendenda res distraxis-
set: & rex Attalus sex millibus sestertium emisset Ari-
stidis tabulam Liberumpatrem continentem: precium
miratus suspicatusq; aliquid in ea uirtutis quod ipse ne-
sciret: reuocauit tabulam Attalo multum querente: &
in cereris delubro posuit. Quam primum arbitror pictu-
ram externam romæ publicatam. Deinde uideo & in fo-
ro positas uulgo. Hinc. M. Crassi oratoris ille lepos agen-
tis subueteribus cum testis compellatus instaret: dic er-
go Crasse qualem me reris? Talem inquit: ostendens in
tabula pictum inficetissime gallum exerentem linguā.
In foro fuit & illa pastoris senis cum baculo: de qua
teutonorum legatus interrogatus quanti eum æstimaret
respondit sibi donari nolle talem uinum uerumq;. Sed p-
cipuam auctoritatem fecit publicæ tabulis Cæsar dicta-
tor Aiace & Medea ante Veneris genitricis ædem dica-
tis. Post eum. M. Agrippa uir rusticitati quam delitijs
propior. Extat certe eius oratio magnifica & maximo
cuium digna de tabulis omnibus signisq; publicandis.
Quod fieri satius fuisset: quam in uillarum exilia pel-
li. Verum eadem illa toruitas tabulas duas Aiace &
Veneris mercata est a cizicenis. xij. millia pōdo. In ther-
marum quoq; calidissima parte marmoribus incluserat
paruas tabellas: pauloante cum restringerentur: subla-

LIBER

tas. Super omnes diuus Augustus in foro suo in celeberrima parte posuit duas tabulas: quæ belli pictam faciem habent & triumphum. Idem Castores ac uictoriam posuit: & quas dicemus sub artificum mentione in templo Caesaris patris. Idem in curia quoq; q̄ in comitio cōsecrabat duas tabulas impressit parieti. Nemeam sedentem supra leonem. Palmigeram ipsam astante cū baculo sene. Cuius supra caput tabula bigæ dependet: quam Nicias scripsit se inuississe: tali enim usus est uerbo. Alterius tabulæ admiratio est puberē filium seni patri similem esse: salua ætatis differentia: supernolāte aquila draconem complexa. Philochares hoc suum opus esse: testatus est. Immensa uel unam si quis tantum hanc tabulam æstimeret: potentia artis: cum propter Philocharem ignobilissimos alioquin Glauconē filiumq; eius Aristippū senatus populusq; Roma: tot sæculis spectet. Posuit & Tyberius Cæsar minime comis imperator in templo ipsius Augusti: quas mox indicabimus.

Ratio pigendi de pigmentis.

Ca. y.

Actenus dictum sit de dignitate artis morientis.

b Quibus coloribus singulis primi pinxissent: diximus cum de pigmentis traderemus in metallis. Qui monochromateæ genera picturæ uocauerint: qui deinde & quæ & quibus temporibus inuenerint: dicemus in mentione artificum: quoniam indicare naturas colorum causa instituti operis prior est. Tandem se ars ipsa distinxit: & inuenit lumen atq; umbras differentia colorum alterna uice sese excitante. Deinde adiectus est splendor: alius hic quam lumen: quem quid inter hoc & umbram esset appellauerunt tonon. Commisuras uero colorum & transitus: armogen.

De coloribus natiuis & factitijs.

Ca. yi.

Vnt autem colores austeri aut floridi. Vtrū-
s q; natura aut mixtura euenit. Floridi sunt.
quos dominus fingenti præstat: minium: ar-
menium: cynabaris: Chrysocolla: indicum: purpuris-
sum. Cæteri austeri. Ex omnibus alij nascuntur. Alij fi-
unt. Nascuntur sinopis: rubrica: parethonium: melinum:
eretria: auripigmentum. Cæteri finguntur. Primumq;
quos in metallis diximus. Præterea e uilioribus ochra:
cæruſſa uſta: sandaraca: sandix: syricum: atramentum.
Sinopis inuenta est primum in ponto inde nomen a
sinope urbe. Nascitur & in ægypto: balearibus: africa:
sed optima in lemno & in cappadocia. Effossa & in
speluncis. Quæ saxiſ adhæſit: exallit. Glebis ſuis colos:
extra maculoſus. Hacq; uſi ſunt ueteres ad ſplendorem.
Species ſinopidis tres: rubra: & minus rubens: & in-
ter has media. Precium optimæ in libras tredecim dena-
rijs. Vſus ad penicillum: aut ſi lignum colorare libe-
at. Eius quæ ex africa uenit: octoni aſſes: ciſculum ap-
pellant. Quæ magis cæteris rubet: utilior abacis. Idem
precium eius: quæ præſſior uocatur & eſt maxime ſu-
ſa. Vſus eius ad baſes abacorum. In medicina uero blan-
dus: emplaſtriſq; & malagmatiſ ſiue ſicci compositio-
ne eius ſiue liquida. Faciliſ contra ulcera in humore ſi-
ta: uelut oris: ſedis. Alium ſiſtit infuſa fœminarum
profluuiâ pota denarij pondere. Eadem aduſta: ſiccæ
ſabriciâs oculorum: uino maxime. Rubricæ genus in
ea uoluere intelligi quidam ſecundæ auctoritatis. Pal-
mam enim lemnix dabant: minio proximam. Hæc eſt
antiquis multum celebrata cum inſula in qua naſci-
tur. Nec niſi ſignata uenundabatur: unde & ſphra-
gidem appellauere. Hac miniū ſublinunt: adulterâtq;.

LIBER

In medicina præclara res habetur. Epiphoras enim oculorum mitigat & dolores circumlita. Aegylopias manare prohibet. Sanguinem reiicientibus ex aceto datur bibenda. Bibitur & contra lienum rhenumq; uitia & purgationes foeminarum. Item & contra uenena & serpentium ictus terrestrium marinorumq;. Omnibus ideo antidotis familiaris. Ex reliquis rubricæ generibus fabris utilissima ægyptia & africana: quoniam maxime sorbentur. Picturis autem apta nascitur & in ferrarijs metallis. Ex ea fit ochra: exusta rubrica in ollis nouis luto circumlitis. Quo magis arsit in caminis hoc melior. Omnis autem rubrica siccatur. Ideoq; & emplastris conuenit: igni etiam sacro. Sinopidis ponticæ selibra silis lucidi libris. x. & melini græciensis duabus mixtis: tritisq; una per dies. xij. leucophorum fit: hoc est glutinum auri cum inducitur ligno. Parethonion nomen loci habet ex ægypto: spumam maris esse dicunt solidatam cum limo: & ideo conchæ minutæ inueniuntur in eo. Fit & increta insula atq; cyrenis. Adulteratur Romæ creta cimolia decocta conspissataq;. Precium optimo in pondo sex librarum e candidis coloribus pinguißimum: & tectorijs tenacißimum: propter leuorem. Melinum candidum & ipsum est. Optimus in melo insula. In samo quoq; nascitur. Sed eo non utuntur pictores propter nimiam pinguitudinem. Accubantes effodiunt ibi inter saxa uenas scrutantes. In medicina eundem usum habet quem eretria creta. Præterea linguam tactu siccatur. Pilos detrahit & mitigat. Precium in libra sestertijs singulis. Est & colos tertius e candidis cærußæ: cuius rationem in plūbi metallis diximus. Fuit & terra per se in theodoti fundo inuenta smyrnæ: qua ueteres ad nauium picturas utebantur. Nūc omnis ex plūbo & aceto fit: ut

diximus. Vsta casu reperta incendio pyræ: cerussa in or-
cis cremata. Hac primus usus est Nicias supradictus.
Optima nunc asiatica habetur: quæ & purpurea ap-
pellatur. Preciū eius in libras aeris. v. Fit & Romæ cre-
mato file marmoroso & restincto aceto. Sine ista non
fiunt umbræ. Eretria terræ suæ habet nomen. Hac nico-
machus & parrhasius usi refrigerat emolip. Explet
vulnera si coquatur: ad siccanda præcipue utilis & ca-
pitis doloribus: & ad depræhēdenda pura. Subesse enī
ea intelligitur: si ex aqua illita non arefcat. Sandaracā
& ochrā Iuba tradit in insula rubri maris topazio na-
sci. Sed inde non peruehūtur ad nos. Sandaraca quo mo-
do fieret: diximus. Fit adulterina & ex cæruſsa in for-
nace cocta Colos esse debet flammeus. Præciū in libras
asses quini. Hæc si torreatur: æqua parte rubrica ammix-
ta sandycem facit. Quanq̃ animaduerto Virgilium
existimasse herbam id esse: illo versu.

Sponte sua sandix pascentes uestiet agnos.
Preciū in libras dimidiū eius quod sandaracæ. Nec sunt
aliq̃ colores maioris ponderis. Inter facticios est & sy-
ricum: quo miniū sublini diximus. Fit autē sinopide &
sandyce mixtis. Atramentum quoq; inter facticios erit:
q̃q̃ est & terra geminæ originis. Aut enim falsuginis
modo emanat: aut terra ipsa sulphurei coloris ad hoc
probat. Inuenti sunt pictores qui e sepulchris carbo-
nes infectos effoderent. Sed importuna hæc oīa ac noui-
tia. Fit enim & fuligine pluribus modis: resina uel pi-
ce exustis. Propter quod officinas etiam edificauere: fu-
mum eū nō emittētes. Laudatissimū eodē modo fit e tæ-
dis. Adulteratur fornaciū balnearūq; fuligine: quo ad
uolumina scribēda utūtur. Sunt & qui uini facē sicca-
tā excoquāt: affirmātq; si ex bono uino faex fuerit: indi-

RR

LIBER

ei speciem id atramentum præbere Polygnotus & Mycon celeberrimi pictura athenis e uinaceis fecere: trygi non appellant. Apelles cōmentus est ex ebore cōbusto facere: quod elephantū uocant. Apportatur & indicū ex india: inexplorata adhuc inuentionis mihi. Fit etiā apud infectores ex flore nigro: qui adhærescit æreis cortinis. Fit & e tædis ligno combusto tritisq; in mortario carbonibus. Mira in hoc sepiarum natura: sed ex ijs non fit. Omne autē atramentū sole perficitur. Librariū & tectorium glutino ammixto. Quod autē aceto lique factum est: ægre eluitur. E reliquis coloribus quos a dominis dari diximus propter magnitudinem p̄cij ante omnes est purpurissimum e creta argētaria cum purpuris pariter tinguitur: bibitq; eū colorē celerius lanis. Præcipuū est primū: feruenti ahenō rudibus medicamentis inebriatum. Proximū egesto eo addita creta in ius idem. Et quotiens id factum est: leuatur bonitas pro numero dilutiore sanie. Quare puteolanum potius laudatur q̄ tyrium aut gætulicum uel laconicum: unde p̄ciosissimæ purpuræ. Causa est q̄ bysgino maxime inficitur: rubrā q; cogitur sorbere. Viliissimū a canisio. Præcium huic a singulis denarijs in libras ad. xxx. Pingentes sandyce sublita mox ouo inducentes purpurissimum fulgorē minij faciūt. Si purpuram facere malunt: ceruleum sublinūt mox purpurissimum ex ouo inducunt. Ab hoc maxima auctoritas indico. Ex india uenit arundinū spumæ adhærescente limo cum teritur nigrum. Ad in diluendo mixturam purpuræ ceruleiq; mirabilē reddit. Alterum genus eius est in purpurarijs officinis innatans cortinis & est purpuræ spuma. Qui adulterant uero indicam tingunt stercora columbina aut cretam selinusiam uel amullariam nitro inficiunt: probatur carbone. Reddit

enim quod sincerum est flammam excellentis purpuræ:
 Et dum fumat odorem maris olet. Ob id quidam e sco-
 pulis id colligi putant. Preciū indico denarij. xx. in li-
 bras. In medicina indicū rigores Et impetus sedat. Sic-
 cat oris ulcera. Armenia mittit quod eius nomine ap-
 pellatur. Lapis est hic quoq; chrysocollæ modo infectus
 Optimūq; est quod maxime uiride est: cōmunicato colo-
 re cū cæruleo. Solebant libræ eius tricenis nūmis taxari
 Inuenta per hispanias arena est similē curā recipiens.
 Itaq; ad denarios senos uilitas redijt. Distat a cæruleo
 candore modico: qui teneriorem hunc efficit colorem.
 Vsum in medicina ad pilos tantū alēdos habet: maxieq;
 in palpebris. Sunt etiam nū nouitij duo colores e uilissi-
 mis uiride quod apianū uocatur: Et quod chrysocolla lu-
 teā mentitur. Ceu parū multa sint mendacia eius. Fit ex
 creta uiridi æstimatū sestertijs in libras. Anullare quod
 uocant candidū est: quo muliebres picturæ illuminan-
 tur. Fit Et ipm ex creta ammixtis uitreis gemmis ex
 uulgi anulis: unde Et anulare dictum.

Qui colores udo non inducantur: Et quibus co-
 loribus antiqui pinxerunt: Et quando primum
 gladiatorum pugnae propositæ sunt. Ca. vij.

X omnibus coloribus cretulam amare: udoq;
 e illini recusant purpurissum: indicū: cæruleū:
 melinū: auripigmentū: appianū. Cærussa cæ-
 ræ tinguntur ijsdem coloribus ad eas picturas quæ in-
 uruntur alieno parietibus genere: sed classibus familia-
 ri. Iam uero Et onerarijs nauibus: quoniam Et pericu-
 la expingimus: ne quis miretur Et rogos pingi. Inuat
 q; pugnatiuros ad mortē aut certe cædem speciose uehi.
 Qua cōtemplatione tot colorum tanta uarietate subit
 antiquitatē mirari. Quattuor coloribus solis immorta-

RR ij

LIBER

lia opera illa fecere: ex albis melino: ex filaceis attico:
 ex rubris sinopi de pontica: ex nigris atramento. Apel-
 les Echion Melanthius Nicomachus clarissimi pictores
 cum tabulae eorū singulae oppidorum uenirent opibus.
 Nunc & purpuris in parietes migrantibus & india
 conferente fluminum suorum limū & draconū & ele-
 phantorū saniem nulla nobilis pictura est. Omnia ergo
 meliora tunc fuere: cum minor copia. Ita est quoniā (ut
 supra diximus) rerum non animi praeiis excubatur. Et
 nostrae aetatis insaniā ex pictura nō mittā. Nero prin-
 ceptus iusserat colosseum se pingi. cxx. pedum in lintheo
 incognitū ad hoc tempus. Ea pictura cum perfecta esset
 in marianis hortis: accensa fulmine cum optima hor-
 torum parte conflagrauit. Libertus eius cum daturus
 esset Antij munus gladiatorum publicas porticus inue-
 stituit pictura ut constat: gladiatorū ministrorūq; om-
 nium ueris imaginibus redditis. Hic multis iam saeculis
 summus animus in pictura. Pingi autē gladiatoria mu-
 nera: atq; in publico exponi cepta a C. Terentio Luca-
 no. Isq; duo suo a quo adoptatus fuerat. xxx. paria in
 foro per triduum dedit. Tabulamq; pictam in nemore
 Dianae posuit.

De aetate picturae operum & artificum in-
 dicatura nobilitates. cccv. Ca. viij.

Vnc celebres in ea arte q̄ maxima breuitate
 n percurrā: neq; enim instituti operis est talis
 executio. Itaq; & quosdam uelut in trans-
 cursu & in aliorum mentione obiter nominasse satis
 erit: exceptis operum claritatibus: quae & ipsa conue-
 nient attingi: siue extant: siue intercidere. Non constat
 sibi in hac parte graecorū diligentia q̄ multas post olym-
 piadas celebrādo pictores q̄ statuarios auctores. Primū

q; olympiade nonagesima: cum & phidia ipsum initio
 pictorem fuisse tradatur: clipeūq; athenis ab eo pictum
 præterea in confesso fit octogesimatertia fuisse Paneū
 fratrē eius: qui clipeū intus pinxit Elide Minervæ: quā
 fecerat Colotes Phidiæ discipulus: & in faciēdo Tōue
 olympio adiutor. Quid? q; in cōfesso perinde est Bular
 chri pictoris tabula: in qua erat magnetum præliū: a
 Candaule rege lydiæ heraclidarum nouissimo: qui &
 Myrsilus uocitatus est: repensam auro? Tanta iam di-
 gnatio picturæ erat. Id circa ætatem Romuli acciderit
 necesse est: duo enim de uicesima olympiade interiit Cā
 daules: aut ut quidam tradunt eodem anno: quo Romu-
 lus: nisi fallor: manifesta iam tum claritate artis adeo
 absolutiore. Quod si percipitur: necesse est simul appa-
 reat multo uetustiora principia esse: eosq; qui mono-
 chromata pinxerunt: quorū ætas non traditur. Aliquan-
 to ergo ante fuisse Hygiemonem Monochromadam: qui
 primus in pictura marem fœmināq; discreuit. Fumarū
 atheniensem figuras omnes imitari ausum. Quiq; in-
 uenta eius excoluerit Cimonē Cleonie. Hic Catagrapha
 inuenit: hoc est obliquas imagines & uarie formare
 uultus respicientes suspicientesue: & despicientes. Arti-
 culis etiam membra distinxit. Venas protulit: præterq;
 in ueste rugas & sinus inuenit. Paneus quidem frater
 phidiæ etiam prælium atheniensium aduersus persas
 apud marathonem factum pinxit. Adeo iam colorum
 usus increbuerat: adeo ars perfecta erat: ut in eo prælio
 iconicos duces pinxisse tradatur: atheniensium Mil-
 ciadem: Callimachum: Cynegirum Barbarorum Dæ-
 rium. Thyssaphernem.

Primum picturæ certamen: & qui primi pe-
 nicullos pinxerunt.

Ca. ix.
 RR iij

LIBER

9 Vinimmo certamen picturæ etiam florente
 eo institutū est corinthe ac delphis. Primusq;
 omnium certauit cum Timagora chalcidense
 superatusq; est ab eo pythis: quod & ipsius Timagoræ
 carmine uetusto apparet: chronicorū errore non dubio.
 Alij quoq; post hos clari fuere nonagesima olympiade:
 sicut Polignotus Thasius: qui primus mulieres lucida
 ueste pinxit: capita earū mitris uersicoloribus operuit:
 plurimūq; picturæ primus contulit. Siquidem instituit
 os adaperire. dentes ostendere: uultū: ab antiquo rigore
 uariare. Huius est tabula in porticu Pompeij: quæ ante
 curiam eius fuerat. In qua dubitatur ascendentem icum
 clipeo pinxerit: an descendente. Hic delphis adē pinxit.
 Hic & athenis porticum quæ pœcile uocatur gratuito
 cū partē eius Mycō mercede pingeret. Vnde maior huic
 auctoritas. Siquidē amphictiones: quod est publicū græ-
 ciæ consilium: hospicia ei gratuita decreuere. Fuit alius
 Mycon qui minoris cognomine distinguitur: cuius filia
 Timarete & ipsa pinxit. Nonagesima autem olympia-
 de fuere Aglaophon Cephisodorus Phrylus Euenor pa-
 ter parrhasij & p̄ceptor maximi pictoris: de quo suis
 annis dicemus. Om̄es hi iam illustres: nō tamē in quibus
 hærere expositio debeat: festinās ad lumina artis: in qui-
 bus primus refulsit. Apollodorus atheniensis nonagesi-
 matertia olympiade. Hic primus species exprimere in-
 stituit: primusq; gloriā penicillo iure cōtulit. Eius est sa-
 cerdos adorans: & Ajax fulmine incensus: qui perga-
 mi spectatur hodie. Neq; ante eum tabula ullius osten-
 ditur: que teneat oculos. Ab hoc artis fores apertas zen-
 sis heracleotes intrauit olympiadis nonagesimæ quintæ
 anno quarto: audentemq; iam aliquid penicillum (de
 hoc enim adhuc loquimur) ad magnā gloriā perduxit.

A quibusdā falso i octogesima nona olympiade positus:
 cum fuisse necesse est Demophilum hymereum: & Ne
 sem thasium. Quoniam utrius eorum discipulus fue-
 rit: ambigitur. In eum Apollodorus supradictus uersus
 fecit. Artem ipsis ablatam. zeus in ferre secū. Opes quo-
 q; tantas acquisiuit: ut in ostentatione earum olympiæ
 aureis litteris in palliorum tesseris intextum nomen su-
 um ostentaret. Postea donare opera sua instituit: q; ea
 nullo satis digno precio permutari posse diceret: sicuti
 Alcmenam agrigentinis: pana Archelao. Fecit & peno-
 lopem: in qua amores pinxisse uidetur: & Athletam.
 Adeoq; sibi in illo placuit: ut uersum subscriberet cele-
 brem ex eo inuisurum aliquem facilius q̄ imitaturum.
 Magnificus est Iuppiter eius in throno astantibus dijs
 Et Hercules infans dracones strangulans Alcmena ma-
 tre coram pauente: & amphitrione. Depræhenditur ta-
 men zeus grandior in capitibus articialisq; alioquin tā-
 tus diligentia: ut agrigentinis facturū tabulam: quaz i
 templo Iunonis lacinia publice dicarent: inspexerit uir-
 gines eorum nudas: & quinq; elegerit: ut quod in quaq;
 laudatissimum esset: pictura redderet. pinxit: & mona-
 cromata ex albo: æquales eius & æmuli fuere Timan-
 thes: androcydes. Eupōpus. Parrhasius De quibus p
 picturā deceptis: & qd difficilimū i pictura. Ca. x.
 Escendisse hic cum zeuside in certamen tradi-
 d tur. Et cū ille detulisset uias pietas tāto suc-
 cessu: ut scenā aues aduolarent: ipse detulisse
 liteū pictū traditur: ita ueritate rep̄sentata: ut zeus ali-
 tū iudicio timēs flagitaret tādē remoto linteo ostēdi pi-
 cturā: atq; itellecto errore cōcederet palmā ingenuo pu-
 dore: quoniā ipse aues fefellisset: Parrhasius aut se artifi-
 cē. Fertur & postea zeus pinxisse puerum uias ferētē:

RR iiii

LIBER

ad quas cum aduolarent aues: eadem ingenuitate proceſſit iratus operi: & dixit uias melius pinxi q̃ puerum. Nam & ſi hoc conſumaſſem: aues timere debuerant. Fecit & figlina opera: quæ ſola in ambracia relicta ſunt: cum inde muſas Fuluius nobilior romam trãſſerret. zeuſ ſidis manu Romæ Helena eſt in philippi porticibus: et i cõcordiæ delubro Marſyas religatus. Parrhaſius ephreſinatus: & ipſe multa conſtituit. Primus ſymmetriam picturæ dedit. Primus argutias uultus elegantiam capilli: uenueſtatem oris confeſſione artificum in lineis extremis palmam adeptus. Hæc eſt in pictura ſumma ſubtilitas. Corpora enim pingere & media rerum: eſt quideꝫ magni operis: ſed in quo multi gloriam tulerint. Extrema corporum facere: & deſinentis picturæ modum includere: rarum in ſucceſſu artis inuenitur. Ambire enim debet ſe extremitas ipſa: & ſic deſinere: ut p̃mittat alia poſſe: oſtendatq; etiam quæ occultat. Hanc ei gloriam cõceſſere Antigonuſ & Xenocrates: qui de picturis ſcripſere: p̃dicantes quoq; non ſolum conſitentes. Alia multa graphidis ueſtigia extant in tabulis ac membranis: ex quibus proficere dicuntur artifices. Minor tamen uidetur ſibi comparatus in medijs corporibus exprimendis. Pinxit & dæmonem athenienſium argumento quoq; ingenioſo. Volebat nanq; uarium: iracundum: iniuſtū inconstantem. Eundem uero exorabilem: clamentē: miſericordem excelſum: glorioſum: humilem: ferocem: fugacemq;: & omnia pariter oſtendere. Idem pinxit & Theſea qui Romæ in capitolio fuit. Et Nauarchum thoracatum. Et in una tabula quæ eſt rhodi. Meleagrum: Herculem: Perſea. Hæc ibi ter fulmine ambuſta: ne obliterata hoc ipſo miraculum auget. Pinxit & Archigallum: quam picturam amauit Tiberiuſ princeps: atque

ut ductor est Decius eculeo. lx. sefertijs æstimatam cubi-
culo suo inclusit. pinxit & Cressam nutricem: infanz-
q; in manibus eius. Et philiscum & liberū patrem astā-
te uirtute: & pueros duos: in quibus spectatur securitas
& simplicitas ætatis. Item sacerdotem astante puero cū
aceria & corona. Sunt & duæ picturæ eius nobilissi-
mæ hoplitides. Alter in certamine ita decurrens: ut suda-
re uideatur. Alter arma deponens ut anhelare sentiatur.
Laudatur & Aeneas Castorq; ac pollux in eadez tabu-
la. Item Thelephus Achilles: Agamennon: Vlixes fœcū-
dus artifex. Sed quo nemo insolentius & arrogantius
sit usus gloria artis. Nam & cognomina usurpauit ab-
rodietum se appellando: alijsq; uerbis principem artis
& eam ab se consumatam. Super omnia Apollinis se ra-
dice ortum: & Herculem quem lyndi fecerat talem a se
pictum: qualem sæpe in quiete uidisset. Ergo magnis suf-
fragijs superatus a Timanthe est sami in Aiace: armorū
quoq; iudicio Herois nomine id se moleste ferre dicebat:
q; iterum ab indigno uictus esset. Pinxit & in minori-
bus tabellis libidines eo genere & petulantibus iocis se
reficiens. Nam Timanthi uel plurimum affuit ingenij.
Eius enim est Iphigenia oratorum laudibus celebrata.
Qua stante ad aras peritura cum mæstos pinxisset om-
nes: præcipue patrum cum tristitiæ omnem imaginem
consumpsisset: patris ipsius uultum uelauit: quem digne
non poterat ostendere. Sunt & alia ingenij eius exem-
plaria ueluti Cyclops dormiens in parua tabula. Cu-
ius & sic magnitudinem exprimere cupiens pinxit iux-
ta satyros thyrso pollicem eius metientes: atq; in omni-
bus eius operibus intelligitur plus semper q̄ pingitur. Et
cum ars summa sit: ingenium tamen ultra artem est. Pin-
xit & heroa absolutissimi operis: arte ipsa complexus

LIBER

uīres pingendi: quod opus nunc romæ in templo Facis
 est. Euxinidas hac ætate docuit Aristidem præclarum ar
 tificem. Eupompus pamphilum apellis præceptores. Est
 eupompi uictor certamine gymnico palmam tenens. Ip
 sius auctoritas tanta fuerit: ut diuiserit picturam in gene
 ra tria: quæ ante eum duo fuere belladicum & asiticum:
 asiticum appellabant propter hunc qui erat sycionius.
 Dimisso belladico tria facta sunt. Ionicum: sycionum: at
 ticum. Pamphili pictura est cognatio & prælium ad
 phliuntem & uictoria atheniensium. Itz v lyxes in ra
 te. Ipse macedo natione: sed primus in pictura omnibus
 litteris eruditus: præcipue arithmetica & geometricæ: si
 ne quibus negabat artem perfici posse. Docuit neminem
 minoris talento annis decem: quam mercedem & Apel
 les & Melantius ei dedere. Et huius auctoritate effectus
 est sycione primum: deinde & in tota gracia: ut pueri
 ingenui ante omnia graphiam: hoc est picturam in bu
 xo doarentur: recipereturq; ars ea in primum gradum
 liberalium. Semper quidem honos ei fuit: ut ingenui eaq;
 exercerent: mox ut honesti perpetuo interdicto: ne serui
 tia doarentur. Ideo neq; in hac neq; in toreutice ullius
 qui seruierit opera celebrantur. Clari etiam antesima sep
 tima olympiade exstiter Echion & Therimachus. Echio
 nis sunt nobiles picturæ Liberpater: item tragædia &
 comædia. Semiramis ex ancilla adipiscens regnum: anus
 lampadas præferens. & noua nupta uerecundia notabi
 lis. Verum & omne prius genitos futurosq; postea su
 perauit. Apelles eo usq; olympiade antesima. xij. in pi
 ctura prouectus: ut plura solus prope q̃ cæteri omnes cō
 tulerit: uoluminibus editis quæ doctrinam eam conti
 nent. Præcipua eius in arte uenustas fuit: cum eadez æta
 te maximi doctores essent: quorum opera cum ammira=

retur collaudatis omnibus: deesse ijs unam illam uenere-
rem dicebat: quam græci charita uocant. Cætera omnia
contigisse. Sed hac soli sibi neminem parem. Et aliã glo-
riam usurpauit: cum Prothogenis opus immensi laboris
ac curæ supra modum anxie miraretur. Dixit enim om-
nia sibi cum illo paria esse: aut illi meliora: sed uno se
præstare: q̃ manum ille de tabula nesciret tollere: memo-
rabili præcepto: nocere saepe nimiam diligentiam. Fuit
autem non minoris simplicitatis quam arti. Nec credebatur
amphioni de dispositione: nec Asclepiodoro de mensu-
ris: hoc est quanto quid a quo distare deberet. Scitum
est inter Prothogenem & eum quod accidit. Ille rho-
di uinebat. Quo cum apelles annauigasset: audius co-
gnosendi opera eius fama tantum sibi cogniti: conti-
nuo officinam petijt. Aberat ipse: sed tabulam magnæ
amplitudinis in machina aptatam picturæ anus una cu-
stodiebat. Hæc prothogenem foris esse respondit: interro-
gauitq; a quo quæsitum diceret. Ab hoc inquit Apelles
areptoq; peniculo lineam ex colore duxit summæ tenui-
tatis per tabulam. Reuerso prothogeni quæ gesta erant
anus indicauit. Ferunt artificem protinus contemplatus
subtilitatem dixisse: Apellem uenisse. Non enim cadere
in alium tam absolutum opus. Ipsum tunc alio colore te-
nuiorem lineam in ipsa illa duxisse: præcipisseq; abeun-
tem si redisset ille: ostenderet: adijceretq; hunc esse quem
quæreret: atq; ita euenit. Reuertitur enim Apelles: sed
uinci erubescens: tertio colore lineas secuit: nullum
relinquens amplius subtilitati locum: at Prothoge-
nes uictum se confessus in portum deuolauit: hospi-
tem quærens. Placuitq; sic eam tabulam posteris tra-
di: omnium quidem: sed artificum præcipue miraculo.
Cōsumptā eā constat priore incendio domus Cæsaris in

LIBER

palatio. Auide ante a nobis spectatam spatiosiore ampli-
tudine: nihil aliud continentem q̄ lineas uisum effugien-
tes. Inter egregia multorum opera inani similem & eo
ipso allicientem omniq; opere nobiliorem. upelli fuit
alioquin perpetua consuetudo nunquam tam occupatam
diem agendi: ut non lineam duendo exerceret artem: qđ
ab eo in prouerbiū uenit. Idem perfecta opera propo-
nebat in pergula transeuntibus: atq; ipsam tabulam la-
tens: uitia quæ notarentur asculabat: uulgum diligentio-
rem iudicem q̄ se præferens. Feruntq; a sutore reprehen-
sum q̄ in crepidis una intus pauciores fecisset ansas. Eo-
dem postero die superbe emendationem pristinae ammo-
nitionis auillante circa crus indignatum prospexisse:
denunciantem ne supra crepidam sutor iudicaret: quod
& ipsum in prouerbiū uenit. Fuit enī & comitas il-
li: propter quam & gratior alexandro magno erat: fre-
quenter in officinam uentitanti. Vnde ut iam diximus:
ab alio pingi se uetuit inueterato edicto. Sed & in offi-
cina imperite multa differenti silentium comiter suade-
bat: rideri eum dicens a pueris qui colores tererent. Tan-
tum auctoritatis & iuris erat & in regez alioquin ira-
cundum. Quauquam alexander ei honorem clarissimo
præbuit exemplo. Namq; cum dilectæ sibi ex pallacis su-
is præcipue nomine Campaspen nudam pingi ob ammi-
rationem formæ ab Apelle iussisset: eumq; cum paret: ca-
ptum amore sensisset: dono dedit eam. Magnus animo
maior imperio sui: nec minor hoc facto quaz uictoria ali-
qua. Quippe se uicit: nec thorum tantum suum: sed etiaz
affectum donauit artifice: ne dilectæ quidez respectu mo-
tus ut quæ modo regis fuisset modo pictoris esset. Sunt
qui uenerem Anadyomenen illo pictam exemplari pu-
tant. Apelles & i æmulis Benignus Prothogeni digna-

tionem primus rhodi cōstituit. Sordebat ille suis: ut ple-
runq; domestica. Percontantiq; quanti licitaretur opera
effecta: paruum nescio quid dixerat. at ille quinquagenis
talentis poposcit: famamq; disperfit se emere: ut pro su-
is uenderet. Ea res concitauit rhodios ad intelligendum
artificiam: nec nisi augentibus precium cessit. Imaginum
ille similitudines adeo indiscrete pinxit: ut incredibile
dictu appion grammaticus scriptum reliquerit: quendā
ex facie hominum ad diuinantem: quos Metoposcopus
uocant ex ijs dixisse aut futurae mortis annos aut prae-
rite. Non fuerat ei gratia in comitatu Alexandri cū Pto-
lomeo: quo regnante alexandriam ui tempestatis expul-
sus subornato fraude æmulorum Plano regio inuitatus
ad regis cœnam uenit. Indignantiq; Ptolomæo: & uo-
catores suos ostendenti ut diceret a quo eorum inuitatus
esset: arepto carbone extincto e foculo: imaginem in pa-
riete delinxiuit: agnoscente uultuz Plani Rege ex inchoa-
to protinus. pinxit & Antigoni regis imaginem altero
lumine orbam primus excogitata ratione uitia condendi
obliquam nāq; fecit: ut quod corpori deerat: picturæ po-
tius deesse uideretur. Laniumq; ea in parte a facie osten-
dit: quam totam poterat ostendere. Sunt inter opera eius
expirantium imagines. Quæ autem nobilissima sint: nō
est facile dictu. Venerem exeuntem e mari diuus augu-
stus dicauit in delubro patris Cæsaris: quæ anadyomene
uocatur: uersibus græcis tali opere dum laudatur uicto:
sed illustrato. Huius enim inferiorem partem corruptaz
qui reficeret: non poterat inueniri. Verum ipsa iniuria
cessit in gloriam artificis consenuit hæc tabula carie:
Aliamq; pro ea Nero in principatu substituit suo Doro-
thei manu: Apelles inchoauerat aliam Venerem cois: su-
peraturus etiam suam illam priorem. Inuidit mos pacta

LIBER

parte: nec qui succederet operi ad præscripta liniamenta inuentus est. Pinxit & Alexandrum magnum fulmen tenentem in templo ephesiæ Dianæ. xx. talentis auri. Digi-
 giti eminere uidentur: & fulmen extra tabulam esse. Sed legentes meminerint: omnia ea constare quattuor co-
 loribus. Immanæ tabulæ precium accepit aureos mensu-
 ra non numero. Pinxit & Megabyzi sacerdotis Dianæ ephesiæ pompam: Clitum Equo ad bellum festinantem: & ei galeam poscenti armigerum porrigentem. Alexā-
 drum & Philippum quotiens pinxerit: enumerare su-
 peruacuum est. Mirantur eius Abrohem sanij & Me-
 nandrum regem carie rhodij. Item anceum. Alexādriæ
 Gorgosthenem Tragædum. Romæ Castorem & pollu-
 cem cum uictoria & Alexandro magno. Item belli ima-
 ginem restrictis a tergo manibus Alexandro in curru
 triumphante. Quas utraq; tabulas diuus Augustus in
 fori sui partibus celeberrimis dicauerat simplicitate mo-
 derata. Diuus Claudius pluris æstimauit. In utrisq; exci-
 sa facie Alexandri diui augusti imaginem subdere. Eius-
 dem arbitrantur manu esse & in antoniæ templo Her-
 culem auersum: ut quod est difficillimum faciem eius
 ostendat uerius pictura quam promittat. Pinxit & He-
 roa nudum: eaq; pictura naturam ipsam prouocauit. Est
 & equus eius sine fine dictus in certamine quod iudici-
 um ad multas quadrupedes prouocauit ab hominibus.
 Namq; ambitu æmulos præualere sentiens singulorum
 picturas inductis equis ostendit: apellis tantum equo
 adhinuere: idq; postea semper illius experimentum ar-
 tis ostentatur. Fecit & Neoptolemium ex equo aduer-
 sus persas: Archelaum cum uxore & filia Antigonom
 thorachatum cum equo incedentem. Peritiores artis præ-
 ferunt omnibus eius operibus eundem regem sedentem

in equo. Dianam sacrificantium uirginum choro mixtā. quibus uicisse Homeri uersus uidetur idipsum scribentis. Pinxit & quæ pingi non possunt tonitrua: fulgetra: fulguraq; bronten: astrapen: ceraunobolon appellant. Inuenta eius & cæteris eius profuere in arte. Vnum imitari nemo potuit: quod absoluta opera atramento il linebat ita tenui: ut idipsum percussu claritates oculorum excitaret: custodiretq; a puluere & sordibus: ad manum intuenti denum appareret. Sed & tum ratione magna: ne colorum claritas oculorum aciem offenderet ueluti per lapidem specularem intuentibus e longinquo. Et eadem res nimis floridis coloribus austeritatem occulte daret: Aequalis eius fuit aristides tebanus. Is omnium primus animum pinxit & sensus omnes expressit: quos uocant græci ethe. Item perturbationes: durior paulo in coloribus. Huius pictura: oppido capto ad matris morientis ex uulnere mammam adrepens infans intelligiturq; sentire mater: & timere ne emortuo lacte sanguinem infans lambat. Quam tabulam Alexander magnus transtulerat pellam in patriam suam. idem pinxerat prælium cum persis centum homines ea tabula complexus pactusq; in singulos mnas denas a tyranno elatensium Mnafone. Pinxit & currentes quadrigas. Et supplicantem pene cū uoce. Et uenatores cū captura. Et Leontionem pictorem. Et Anapauomenon propter fratris amorem morientem. Item Liberumpatrem & adrianen spectatos Romæ in æde Cæreris. Tragædum & puerum apollinis. Cuius tabulæ gratia interijt pictoris inscitia: cui tergendam eam mandauerat. M. Iunius prætor sub die ludorum apollinarium. Spectata est & in æde dei in capitolio imago senis cum lyra puerum docentis. Pinxit & ægrum sine fine lauda

LIBER

tum. Qua in arte tantum ualuit: ut Attalus rex undon
 tabulam eius centum talentis emisse tradatur. Simul ut
 dictum est: & Protogenes floruit patria siccaunus gen-
 tis rhodijs subiecta. Summa eius paupertas initio: artis
 q; summa intentio: & ideo minor fertilitas. Quis eum
 edocuerit: non putant constare. Quidam & naues pin-
 xisse usq; ad annum quinquagesimum. Argumentum cē:
 q; cum athenis celeberrimo loco Minervæ delubro Pro-
 pyleon pingeret ubi fecit nobilem Paralum & Hemio-
 nida: quam quidam nausicam uocant: adiecerit paruulas
 naues longas in ijs: quæ pictores parerga appellant: ut
 appareret a quibus initijs ad artem ostentationis opera
 sua peruenissent. Palmam habent tabularum eius lalysus
 qui est usq; hodie Romæ dicatus in templo Pacis: quem
 pingeret: traditur madidis lupinis iuxisse: quoniam si-
 mul famem sustineret & sitim: ne sensus nimia dulcedi-
 ne obstrueret. Huic picturæ quater colorem induxit con-
 tra subsidia iniuriæ & uetustatis: ut decedente superio-
 re inferior succederet. Est in ea canis mire factus: ut quez
 pariter casus & ars pinxerit. Non iudicabat se exprime-
 re in eo spumam anhelantis cum in reliqua omni parte
 quod difficillimum erat: sibi ipse satisfecisset. Displia-
 bat autem ars ipsa: nec minui poterat: & uidebatur ni-
 mia ac longius a ueritate discedere: spumaq; illa pingi
 non nasci ex ore anxio animi cruciatu cum pictura uerū
 esse non uerisimile uellet: absterferat sapius: mutauerat:
 q; penicillum: nullo modo sibi approbans. Postremo ira-
 tus arti quod intelligeretur: spongiam impegit inuiso
 loco tabulæ: ex illaq; reposuit ablatos colores: qualiter
 cura optauerat: fecitq; in pictura fortunam naturam.
 Hoc exemplo similis & Nealtem successus in spuma
 equi similiter spongia impacta secutus dicitur cum pin-

geret popizonata retinentē equū. Cum ita prothogenes monstrauit & fortuna. Propter hunc lalysum ne cremaret tabulas Demetrius Rex: cū ab ea parte sola posset rhodum capere: nō incendit: & parcentēq; picturæ fugit occasio uictoriæ. Erat nunc prothogenes in suburbano hortulo suo: hoc est Demetrii castris. Neq; interpellatus prælijs inchoata opera intermisit omnino: sed accitus a rege interrogatusq; qua fiducia extra muros ageret: respondit: scire se illi cum rhodijs bellum esse nō cum artibus. Disposuit ergo rex in tutelā eius stationes gaudēs q; posset manus seruare: quibus iam pepercerat: & ne sapius auocaret: ultro ad eum uenit hostis. Relictisq; uictoriæ suæ uotis inter arma & murorum ictus spectauit artificē. Sequiturq; tabulā eius temporis hæc fama: q; eam prothogenes sub gladio pinxerit. Satyrus hic est: quam Anapauiomenon uocant: ne quid desit temporis eius securitati tibia tenens. Fecit & Cydippen Triptolemū: Cylicum tragædiarū scriptorē meditantē & Athletā: & antigonū regem: & imaginē matris. Aristotelis philosophi: qui ei etiā suadebat: ut Alexandri magni opera pingeret: propter æternitatē rerū. Impetus animi & libido in hæc quædā artis eum potius tulere: Nouissime pinxit Alexandrū ac panā. Fecit & signa ex ære: ut diximus. Eadē ætate Asclepiodorus fuit quem in symmetria mirabatur Apelles. Huic Mnason tyrannus pro .xij. dijs dedit in singulos mnas tricenas. Idemq; Theomnesto in singulos heroas mnas centenas. His annumerari debet Nicomachus Aristodemi filius ac discipulus. Pinxit hic raptum Proserpinæ. Quæ tabula fuit in capitolio in Mineruæ delubro supra ædicolam iuuentutis. Et in eodem capitolio alia quam Plautus imperator posuerat: uictoria quadrigam in sublimē

LIBER

rapiens. Hic primus v lyxi addidit pileū. Pinxit et apol-
 linē & Dianā: Deumq; matrem in leone sedentem. Et
 itē nobiles bacchas arreptantibus satyris. Scyllāq; quæ
 nunc est romæ in templo pacis. Nec fuit alius in ea ar-
 te uelocior. Tradunt nāq; cōductū eū ab aristrato sicyo-
 niorū tyrāno ad pingendū: quod is faciebat Telesti poe-
 tæ monumentū: præfinito die intra quem perageretur:
 nec multo ante uenisse: accenso in pœnam tyranno: pau-
 cisq; diebus absoluisse celeritate & arte mira. Discipu-
 los habuit aristidē fratrem & aristoclem filium &
 philoxenum eretrium. Cuius tabula nullis postferen-
 da Cassandro regi picta: continuuit alexandri præliū cū
 Dario. Item pinxit & lasciuia: in qua tres Sileni co-
 mesantur. Hic celeritatem præceptoris secutus: breui-
 res etiamnum quasdam picturæ uias & compendia-
 rias inuenit: annumeratur his & Nicophanes elegans
 & concinns: ita ut uetusta opera pingeret propter eter-
 nitatem rerum impetiosi animi: & cui pauci compa-
 rentur. Coturnus ei & grauitas artis. Multum a zen-
 side & apelle abest apellis discipulus. Perseus ad quē
 de hac arte scripsit: qui huius fuit ætatis. Aristidis
 Thebani discipuli fuerunt: & filij Niceros & ari-
 stippus: cuius est Satyrus cum scypho coronatus. Di-
 scipuli eius fuerunt antorides & Euphranor: de qui-
 bus mox dicemus. Namq; subtexi par est: minoris pi-
 cturæ celebres in penicillo e quibus fuit Pyreicus: ar-
 te paucis postferendus. Proposito nescio an destruxe-
 rit se: quoniam humilia quidem secutus humilitatis ta-
 men summam adeptus est gloriam. Tonstrinas sustri-
 nasq; pinxit & asellos & obsonia ac similia: ob hoc
 cognominatus Rhyparographos. In ijs consummata
 uoluptatis. Quippe ex pluris ueniere q̄ maxime mul-

torum. E diuerso meniana ut inquit Varro: omnia ope-
 riebat. Serapionis tabula subueteribus. Hic scenas ma-
 xime pinxit: sed hominem pingere non potuit. Con-
 tra Dionysius nihil aliud q̄ homines pinxit: ob hoc an-
 thropographus cognominatus. Parua & Calicles fe-
 cit. Item caleces comicis tabellis. Vtraq; Antiphilus.
 Nam & Hesionam nobilem pinxit: & Alexandrum
 ac philippum cum Minerva: qui sunt in schola in octa-
 uia porticibus & philippi. Liberum patrem: alexan-
 drum puerum: Hippolitum tauro emissio expanescentē:
 In pompeia uero Cadmum & Europem. Idemq; io-
 coso nomine & gryllum ridiculi habitus pinxit. Vnde
 hoc genus picturæ gryllus uocatur. Ipse in ægypto na-
 tus didicit a Ctesidemo. Decet non sileari & ardeatis
 templi pictorem præsertim ciuitate donatum. Ibi &
 carmine quod est in ipsa pictura his uersibus.

Dignis digna loco picturis condecorauit.

Reginæ Iunonis supremæ coniugis templum.

Marcus ludius elotas ætolia oriundus:

Quē nunc & post semper ob artē hanc ardea laudat.
 Ea q; sunt scripta antiquis litteris latinis. Non fraudā-
 do & Ludio & diui augusti ætate: qui primus insti-
 tuit amœnissimā parietū picturā uillas: & porticus:
 ac topiaria opa lucos: nemora: colles: piscinas: euripos:
 anes: littora: q̄lia q̄s optaret: uarias ibi obābulatiū spēs
 aut nauigatiū: terraq; uillas adeūtiū asellis aut uehicu-
 lis. Iā piscātes: aucupātesq; aut uenātes aut et uidemiā
 tes. Sūt i eius exēplaribus nobiles plaustri accessu uillæ
 sub colliū sponsione mulieres labētes trepidæq; ferūtur.
 Plurimæ p̄terea faciles argutiæ: facetissimi sales. Idēq;
 subdialibus maritimas urbes pingere instituit blandis-
 simo aspectu minimosq; impēdio. Sed nulla gloria artifi

LIBER

cum est: nisi eorū qui tabulas pinxere eoq; uenerabilior
 apparet antiquitas. Non enim parietes excolebāt domi
 nis tantū: nec domos uno in loco mansuras: quæ ex incē
 dijs rapi non possent. Casula Prothogenes contentus
 erat in hortulo suo. Nulla in Apellis tectorijs pictura
 erat. Nondū libeat parietes totos pingere. Ois eorū ars
 urbibus excubabat: pictorq; res cōis terrarum erat. Fuit
 ¶ Arellius romæ celebris pauloāte diuū Augustū: nisi
 flagitio insigni corrupisset artē semper alicuius amore
 fœminæ flagrans: ¶ ob id deas pingens: sed dilectarū
 imagine: itaq; in pictura eius scorta numerabātur. Fuit
 ¶ nuper grauis ac seuerus: idēq; floridus: humilis ei pi
 ctor Amulius. Huius erat Minerva spectantē aspectans
 quacūq; aspiceretur. Paucis diei oris pingebat: id quoq;
 cū grauitate: q; semper rogatus q̄q; in machinis. Carcer
 eius artis domus aurea fuit: ¶ ideo non extant exēpla
 alia magnopere. Post eū fuere in auctoritate Cornelius
 pinus ¶ Actius priscus: qui honoris ¶ uirtutis aedes
 imperatori Vespasiano Augusto restituenti pinxerunt.
 Sed priscus antiquis similior.

De auium cantu cōpescendo: ¶ qui encausto ¶ pe
 nicillo primus lacunaria: ¶ cameras pinxerit: spar
 simq; precia mirabilia picturarum. Ca. xi.

¶ On est omittenda in picturæ mentione cele
 bris circa Lepidum fabula. Siquidē in triūui
 ratu quodam loco deductus a magistratibus
 in nemorosum hospitū: minaciter cum ijs postero die
 expestulauit: somnū ademptū sibi uolucrū concentu. Ad
 illi draconē in longissima membra depictum circūdede
 re loco. Eoq; terrore aues tunc siliuisse narrantur: ¶
 postea cognitum est ita posse cōpesci. Cæris pingere ac
 picturā inurere quis primus excogitauerit: non constar.

Quidam Aristidis inuentum putant: postea consuma-
tam a Praxitile. Sed aliquāto uetustiores encausticæ pi-
cturæ extiterunt: ut Polygnoti & Nicanoris & Archesi-
lai pariorum. Lysippus quoq; egynæ picturæ suæ inscrip-
sit Enetem: quod profecto non fecisset: nisi encaustica in-
uenta. Pamphilus quoq; Apellis preceptor non pinxisse
tantum encaustica: sed etiam potuisse traditur pausiam
sycionium primum in hoc genere nobilem. Brietis filius
hic fuit: eiusdemq; primo discipulus. Pinxit: & ipse pe-
nicillo parietes thebis cum reficerentur quondam a po-
lygnoto picti: multumq; comparatione superatus existi-
mabatur: quoniam non suo genere certasset. Idem &
lacinaria primus pingere instituit. Nec cameras an-
te eum taliter adornari mos fuit. Paruas pingebat ta-
bellas maximeq; pueros. Hoc æmuli eum interpretaban-
tur facere: quoniam tarda picturæ ratio esset illa. Quā
obrem daturus celeritatis famam: absoluit uno die ta-
bellam: quæ uocata est hemeresios puero picto. Amauit
in inuenta Glyceram municipem suam inuentricem co-
ronarum: certandoq; imitatione eius ad numerosissimā
florum uarietatem perduxit artem illam: postremo pin-
xit illam sedentem cum corona. Quæ nobilissima tabu-
la appellata est stephanoplocos: ab alijs stephanopolis:
quoniam Glycera coronas uenditādo substinnerat pau-
pertatem. Huius tabulæ exemplar: quod apographō uo-
cant. L. Lucillus duobus talentis emit athenis: paucias
autem fecit: & grandes tabulas: sicut spectatam in pō-
pei porticibus bouum immolationem. Eam enim picturā
primus inuenit: quam postea imitati sunt multi: æqua-
uit autem nemo. Ante omnia cum longitudinem bouis
ostendere uellet: aduersum eum pinxit: non transuersus
Vnde & abunde intelligitur amplitudo. Dein cum om

LIBER

nes quæ uolunt eminentia uideri: candifaciant: colorēq;
condiant nigro. Hic totū bouē atri coloris fecit: umbræ
q; corpus ex ipso dedit. Magna prorsus arte in equo ex-
tantia ostendens: & in confractō solida omnia. Sicyo-
ne & hic uitā egit: diuq; fuit illa patria picturæ. Ta-
bulas inde omnes ex publico propter æs alienū ciuitatis
addictas Scauri ædilitas romā transtulit: post eum emi-
cuit lōge ante omnes Euphranor isthmii olympiade. s-
centesima. iij. Is est qui inter fictores dictus est a nobis
Fecit & colossos: & marmora ac scyphos sculpsit. Do-
cilis ac laboriosus ante omnes: & in quocūq; genere ex-
cellens ac sibi æqualis. Hic primus uidetur & expres-
sisse dignitates insignia heroum: & usurpasse symme-
triā. Sed fuit in uniuersitate corporū exilior: capitibus
articulisq; grādiōr. Volumina quoq; cōposuit de symme-
tria & coloribus. Opera eius sunt: equestre præliū. xij.
di. Theseus: in quo dixit: eundē apud parrhasiū rosa pa-
stum esse: suū uero carne. Nobilis eius est tabula ephe-
si. Vlyxes simulata uesania bouē cum equo iungens: &
Palamedes dux fasce gladiū cōdens. Eodē tempore fuit
& Cydias: cuius tabulā Argonautas. HS. c. xliij. Hor-
tensius orator mercatus est: eiq; ædem fecit in tuscula-
no suo. Euphranoris autem discipulus fuit Antidotus.
Huius est clipeo dimicans & luctator: tibi cemq; inter
paucos laudatus. Ipse diligentior: q̄ numerosior: & in
coloribus seuerus. Maxime inclaruit discipulo Nicia
atheniensi qui diligentissime mulieres pinxit. Lumen
& umbras custodiuit: atq; ut eminent e tabulis pi-
cturæ: maxime curauit. Opera eius nemea aduecta ex
asia roma a syllano: quā in curia diximus posita. Item
liberpater in æde Cōcordiæ. Hiacyntus: quē Cæsar Au-
gustus delectatus eo secū deportauit alexandria capta:

Et ob id Tiberius Cæsar in templo eius dicauit hanc tabulam Dianæ. Epheſi uero eſt Megabyzi ſacerdotis epheſiæ Diane ſepulchrum. Athenis necromantia Homeri. Hanc uendere noluit Attalo regi talentis. lx. potiusq; patriæ ſuæ donauit: abundans opibus. Fecit & grandes picturas in quibus ſunt Calypſo & Io: & Andromeda. Alexander quoq; in Pompei porticibus precellens: & Calypſo ſedens. Huic quidem aſcribuntur quadrupedes. Proſperrime canes expreſſit. Hic eſt Nicias: de quo dicebat Praxiteles interrogatus. quæ maxime opera ſua probaret in marmoribus: quibus Nicias manum admouiſſet. Tantum circumlitioni eius tribuebat. Non ſatis diſcernitur alius eodem nomine. At hunc eundem quidam faciunt olympiade centeſima xij. Niciæ comparatur: & aliquanto præfertur athenion Maronites Glauionis corinthij diſcipulus: & aſterior colore: & in aſteritate iucundior: ut in ipſa pictura eruditio eluceat. Pinxit in templo Eleuſinæ Philarchum: athenis frequentia quæ uacauere polygynæcont Item achillem uirginis habitu occultatū v lyxe deprehendente. Et in una tabula quaq; maxime inclaruit: agoſonem cum equo. Quod niſi in iuuenta obijſſet: nemo ei compareretur. Eſt & nomen Heraclidi macedoni. Initio naues pinxit. Captoq; rege perſeo athenas cōmigravit: ubi eodem tempore erat Metrodorus pictor. Idemq; philoſophus magnæ in utraq; ſciētia auctoritatis. Itaq; cum. L. Paulus deuictō petiſſet ab athenienſibus ut q̄ probatiſſimum philoſophum mitterent ſibi ad erudiendos liberos: itemq; pictorem ad triūphum excollendum: athenienſes Metrodorum elegerūt: profeſſi eundem in utroq; deſiderio præſtantiſſimum: quod edicto quoque Paulus indicauit. Timomachus Bizantinus Cæſaris dictatoris ætate Aiaceſ ei pin-

LIBER

xit: & Medeam ab eo in Veneris genitricis æde posita octoginta talentis uenundatas. Talentum autem atticum ut ait Varro xvi. sestertijs taxatur. Timomachi æque laudantur Orestes. Iphigenia in tauris: & Lection agilitatis exercitator: cognatio nobilium: palliati quos dicturos pinxit: alterum stantem: alterum sedentem. Præcipue tamen ars ei fauisse in Gorgone uisa est. Pausiæ filius & discipulus Aristolaus e seuerissimis pictoribus fuit: cuius sunt Epaminundas: pericles: Medea: Virtus: Theseus. Imago atticæ plebis: bouum immolatio. Sunt quibus & Mechopanes eiusdem pausiæ discipulus placeat diligentia: quam intelligant soli artifices. Alias durus in coloribus sed & multus. Nam Socrates iure omnibus placet. Talesq; sunt eius pictura. Cum Aesculapio filia Hygia Aegle: panacea: Iaso: & piger qui appellatur Ocnos spartum torquens q; asellus arrodit. Hastenus indicatis genere in utroq; proceribus: non silebuntur & primis proximi. Aristoclide: qui pinxit ædem Apollinis delphis. Antiphilus puero ignem cōstante laudatur: ac pulchre alias domo splendescente: ipsiusq; pueri ore. Item lanificio: in quo properant omnium mulierum pessa: ptolemon uenante. Sed & nobilissimo Satyro cum pelle pantherina: quem Aposcopenonta appellant. Aristophon Anchalo uulnerato ab apro cum socia doloris astipale. Numerosa æque tabulla: in qua sunt Priamus: Helena. Credulitas. Vlyxes: Deiphebus. Dolus. Androbius pinxit Scylin ancoras Persicæ classis præcidentem. Artemon Danen mirantibus eam prædonibus. Regina Stratonice: Herculem & Deianirā. Nobilissimas autem quæ sunt in porticibus Octauia operibus. Herculem ab Oeta monte Doridos exusta mortalitate consensu deorum in cælum euntem. Laumedontis circa Hercu-

lem & neptunum historiam: alcinachus Dioxippum:
 qui pancratio Olympiæ citra pulueris iactum: quod
 uocant aconiti: uicit Coneti Nemea. Ctesilochus apellis
 discipulus petulanti pictura innotuit Ioue liberum par
 turiente depicto mitrato & muliebriter ingemiscnte
 inter obstetrices & dearum clamorem. Ctesidemus
 oecaliæ expugnatione & Laodamia. Celsides regi
 næ Stratonices iniuria: nullo enim honore exceptus
 ab ea: pinxit uoluptatem cum piscatore: quem reginam
 amare sermo erat. Eamq; tabulam in portu ephesi pro
 posuit: ipse uelis raptus est: Regina tolli uetuit: utriusq;
 similitudine mire expressa. Cratinus comædus athenis
 in pompio pinxit. Eutychides bigarum regis cū uictoria Eu
 dorus scena spectatur. Idē & ex are signa fecit. Iphis
 Neptūno & Victoria. Habron amicitiam & concordi
 am pinxit: & deorum simulachra. Leontiscus aratū ui
 ctorem cum tropheo psaltheriam. Leon Sapho. Nicæar
 chus Venerem inter Gratias & cupidinem. Herculem
 tristem insanie poenitentia. Neales Venerem solers in
 arte & ingeniosus operi superpinxit. Siquidem cum p
 lium nauale ægyptiorum & persarum pinxisset: quod
 in nilo: cuius aqua est mari similis: factum uolebat intel
 ligi: argumentoque declarauit: quod arte nō potrat: asel
 lum enim in littore bibentem pinxit: & crocodillum i
 sidiantem ei. Oenias Syngenicon. Philiscus officinam pi
 ctoris ignem conflante puero. Phalerion Scyllam. Si
 monides Agatharcum & Mnemosinem. Simus iuuenē
 requiescentem: officinam fullonis: quinquatrus celebran
 tem. Idemq; Nemesis egregiam. Theodorus uero emun
 gentē idē ab Oreste matrē & Aegysthū interfici. Bel
 lumq; iliacum pluribus tabulis: qd est Romæ in Philip
 pi porticibus: & Cassandrā in cōcordiæ delubro. Theō

LIBER

tius Epicurum cogitantem Demetriū regem. Theon Ore
 spis insaniam: Thamyram cytharædum. Tauriscus Dio-
 scobolum: Clytænestræ: Paniscum: polynicem regnum
 repetentē: & Capanea. Nō omittetur inter hos insigne
 exemplum. Namq; erigonius tritor colorum Nealcæ pi-
 ctoris in tantum ipse profecit: ut celebrem etiam discipu-
 lum ipse reliquerit Pasiam fratrem Egenitæ fictoris. Il-
 lud uero per quam rarum ac memoria dignum etiam su-
 prema opera artificum imperfectasq; tabulas: sicut Irin
 Aristidis. Tindaridas Nicomachi: Medeam Thimoma-
 chi: & quam diximus Venerem Apellis: in maiori am-
 miratione esse: q̃ perfecta. Quippe in ijs liniamenta re-
 liqua: ipsæq; cogitationes artificum spectantur: atq; in
 lenocinio commendationis dolor est. Manus cum id age-
 rent extinctæ desiderantur. Sunt etiamnum non ignobi-
 les quidem in transcurso tamē dicendi: Aristonides: Ana-
 xander: aristobolus syrus: archesilas Tisicratis filius: Co-
 ribas Nicomachi discipulus: Carmanides Euphranoris:
 Dionysiodorus colophonius: Diogenes qui cū demetrio
 rege uixit: Eutymedes: Heraclides macedo: Mydon solus
 philomachi statuarij discipulus: Mnasiheus sicyonius:
 Mnasidemus aristoidis filius & discipulus: Nessus Ha-
 bronis filius: Polemon alexandrinus. Theodorus samius
 & Tadius Nicosthenis discipuli Xenō Neoclis discipu-
 lus sicyonius. Pinxere & mulieres. Timarete Mycenis
 filia Dianā in tabula: quæ ephesi est in antiquissimis pi-
 cturæ. Irene Cratini pictoris filia & discipula puellā
 quæ est eleusina. Calypso senem & præstigiatorē Theo-
 dorum. Alcisthene saltatorem. Aristarete Nearchi filia
 & discipula Aesculapium. Lala cyzena: perpetua uir-
 go. Martia. M. Varronis iumenta romæ & penicillo pin-
 xit: & æstro in ebore imagines mulierum maxime: &

Neapolitanum in grandi tabula. Suam quoq; imaginem
ad speculum. Nec ullius in pictura uelocior manns fuit.
Artis uero tantum ut multum immanitate precij antea
deret celeberrimos eadem imaginum pictores. Sopylon
& Dionysium: quorum tabulae pinacothecas implent.
pinxit & quaedam Olympias: de qua hoc solum memo-
ratur: discipulum eius fuisse Antobolum. In encaustice
pingendi duo fuisse antiqui q̄na cōstat: cæra & ebore
æstro id est uiriculo: donec classes pingi cœpere. Hoc ter-
tiu accēssit: resolutis igni cæris p̄cillo utēdi: q̄ pictura i
nauibus nec sole nec sale uentisq; corrumpitur. Pingunt
& uestes in ægypto inter pauca mirabili genere. Candi-
da uela postq̄ attrinere illinentes non coloribus: sed co-
lorem sorbentibus medicamentis. Hoc cum fecere non ap-
paret in uelis: sed in cortina pigi. In feruētes aquas mer-
sa post momētū extrahūtur picta. Mirūq; cū sit unus in
cortina colos: ex illo alius atq; alius fit i ueste accipiētis
medicamētis qualitate mutatus. Nec postea ablui potest:
ita cortina nō dubiæ confusura colores si pictos accipet.
Digerit eos ex uno: pingitq; duz coquit. Et adustæ uestes
firmiores fiunt: q̄ si non urerentur.

Plastici primi inuētores: de simula-
cris & uasis fictilibus & precio
eorum.

Ca. xij.

E pictura satis supq; cōtexuisse his & plasti-
d cē cōueniat: eiusdē opæ terræ fingere ex argilla
similitudines. Dibutades sicyonijs figulus pri-
mus inuenit corinthis filiæ opa: quæ capta amore iuuenis
illo abeūte pēgre: umbrā ex facie eius ad lucernā in piete
lineis circumscripsit. Quibus pater eius impressa argil-
la typum fecit: & cum cæteris fictilibus induratū igni
apposuit: eumq; seruatum in nymphæo: donec corinthus

LIBER

Mummius euerteret: tradunt. Sunt qui in samo primos omnium plasticen inuenisse Rhoecum & Theodorum tradant multo ante Battiadas corintho pulsos. Demarathum uero ex eadem urbe profugum qui in ethuria Tarquinium priscum regem populi Romani genuit: comitatos fectores Euchirapum & Eugrammum: ab ijs italiae traditam plasticen. Dibutadis inuentum est rubricam addere: aut ex rubrica cretam fingere. Primusq; personas tegularum extremis imbricibus imposuit: quae inter initia protypa uocauit. Postea idem ectypa fecit. Hic & fastigia templorum orta: propter hunc plastae appellati. Hominis autem imaginem gypso e facie ipsa primus omnium expressit: ceraq; in eam formam gypsi infusa emendare instituit. Lysistratus sicyonius frater Lysippi: de quo supra diximus. Hic & similitudinem reddere instituit. Ante eum quam pulcherrimas facere studebatur. Idem & de signis effigiem exprimere inuenit. Creuitq; res in tantum: ut nulla signa statuae ne sine argilla fierent. Quo apparet antiquiorem hanc fuisse scientiam: q. fundendi aeris. Plastae laudatissimi fuere Dimophilus & Gorgasus. Idemq; pictores qui aetheris aedem Romae ad circum maximum utroq; genere artis suae excoluerunt: uersibus inscriptis graec: quibus significarunt a dextra opera Dimophili esse: a parte Leua Gorgasi. Ante hanc aedem tuscanica omnia in aedibus fuisse auctor est. M. Varro. Ex hac cum reficerentur: crustas parietum excisas tabulis marginatis inclusas esse. Itē signa ex fastigijs dispersa. Fecit & Calcothēnes cruda opera athenis: qui locus ab officina eius ceramicos appellatur. M. Varro tradit sibi cognitum romae. Possunium nomine: a quo factas romae tubas. Item pisces: quos aspectu dissimulare a ueris uix posses. Idem magnificat archesilauz

L. Lucilli familiarem: cuius proplastice pluris uenire solitam ab artificibus ipsis quam aliorum opera. Ab hoc factam Venerem genetricem in foro Cæsaris: & priusq̃ absolueretur: festinatione dedicandi positam. Deinde ei a Lucullo sestertijs. lx. signum foelicitatis locatum: cui mors utriusq̃ inuiderit. Octauio equiti romano cratera facere uolenti exemplar e gypso factum talento. Laudat & Pasitelem qui plasticam matrem statuariae sculpturae: & cœlaturæ esse dixit: & cum esset in omnibus his summus nihil unquam fecit: antequam finxit. Præterea elaboratam hanc italiæ artem & maxime ethuriæ. Turianumq̃ a fregellis accitum: cui locaret Tarquinius Priscus Iouis effigiem in capitolio dicendam. Fictilem eaz̃ fuisse: & ideo mirari solere. Fictiles in fastigio templi eius quadrigæ: de quibus saepe diximus. Ab hoc eodem factum Herculem: qui hodieq̃ materiæ nomen in urbe retinet. Hæ enim tum effigies deum erant laudatissimæ. Nec poenitet nos illorum qui tales coluere. Aurum enim & argentum ne dijs quidem conficiebant. Durat etiamnum plerisq̃ in locis talia simulacra. Fastigia quidem templorum etiam in urbe crebra & municipijs mira cœlatura & arte firmitateq̃ æui sanctiore auro certe innocentiore. In sacris quidem etiam inter has opes non murrhinis crystallinisue: sed fictilibus prolibatur sympulis innocentius. Inenarrabili terræ benignitate: si quis singula æstimet: etiam ut omittantur in frugum uini: pomorum: herbarum: fruticum: medicamentorum metallorum generibus beneficia eius: quæq̃ adhuc diximus uel que assiduitate faciant. Figlinarum opera: imbricibus: tubulis tegulisq̃ ad balneas mammatis: uel adiecta coctilibus laterculis fundamentisq̃: aut quæ rota fiunt etiaq̃ fictilibus dolijs ad uina excogitatis: & ad aquas.

LIBER

Propter quæ Numma rex septimuz collegium figulorū instituit. Quin & defunctos sese multis fictilibus do-
 lijs condi maluerunt: sicut. M. Varro pythagorico modo in
 myrti & oleæ atq; nigræ populi folijs. Maior quoq;
 pars hominum terrenis utitur uasis. Samia etiamnum i
 esculentis laudantur. Retinet hanc nobilitatem & Ar-
 retium in italia & calicum tantum surrentum: asta pol-
 lentia: in hispania & saguntum: in asia pergamum. Ha-
 bent & trallis opera sua: & utina in italia: quoniam
 & sic gentes nobilitantur. Et hæc quoq; per maria ter-
 rasq; ultro citroq; portantur. Insignibus rotæ officinis
 erythris. Hodieq; in templo monstrantur duæ amphoræ
 propter tenuitatem consecratæ discipuli magistriq; cer-
 tamine uter tenuiorem humum circumduceret. Cois laus
 maxima: hadrianis firmitas. Nonnullis circa hoc seueri-
 tatis quoq; exemplis. Q. Coponium inuenimus ambitus
 damnatum: quia uini amphoram dedisset dono ei: cuius
 suffragij latio erat. Atq; ut luxu aliqua quoq; auctoritas
 cōtingat figlinis triptinū inqt Fenestella appellabatur
 summa cœnarū lauticia. Vna erat murenarū: altera lupo-
 rum: tertia myxonis. Inclinator iam scilicet moribus ut
 tñ eos præferre græciæ etiam philosophis possimus. Si-
 quidem in Aristotelis heredū auctione. lx. patinas uenis-
 se traditur. Nā nos cū unā Aesopi tragædiarū histriōis
 in natura auiū diceremus sestertijs. de-sterisse: nō dubito
 indignaturos legentes. At Hercules Vitellius in princi-
 patu suo. cc. sestertijs condidit patinam. Cui faciendæ for-
 nax in campis exædificata erat: quoniam eo peruenit lu-
 xuria: ut etiam fictilia pluris constent: q̃ murrhina. Pro-
 pter hanc Mutianus altero consulatu suo in conquestio-
 ne exprobrauit patinarum paludes Vitellio. Memoria
 non ulla fœdiore: cuius ueneno Asprenati reo Cassius:

Seuerus accusator obijciebat interisse. cxxx. cōiūnas. Nobilitantur ijs oppida quoq; ut regium: & cumæ. Samia testa matris deum sacerdotes: qui galli uocantur: uirilitem amputant. Nec aliter citra perniciem: si Marco Celio credamus qui linguam: sic amputandam obiecit graui probro: tanq̃ & ipse iam tunc eidem Vitellio malediceret. Quid non excogitauit ars? fractis eē testis utēdo sic ut firmitus durēt tuis calce addita: quæ uocant signina. Quo gñe etiam pauimēta excogitauit.

Terræ uarietates: & de puluere puteolano: & aliis terræ generibus: quæ in lapidem uertūtur. Ca. xiiij. Eriū & ipsius terræ sunt alia segmenta. Quis enim satis miretur pessimam eius partem medioq; puluerem appellatum in puteolanis colibus opponi maris fluctibus:mersuq; protinus fieri lapidem unum inexpugnabilem undis: & fortiorē quoti die: utiq; si cumano misceatur cemento. Eadem est terræ natura in cyziana regione: sed ibi non puluis: uerum ipsa terra qualibet magnitudine excisa & demersa ī mare lapidea extrahitur. Hoc idem circa cassandream produnt fieri. Et in fonte gnidio dulci intra octo menses terram lapidescere. Ab oropo quidem aulidez usq; quicquid terræ attingitur mari: mutatur in saxa: non multū a puluere puteolano distat e nilo arena tenuissima sui parte: non ad sustinenda maria fluctusq; frangēdos: sed ad de bellanda corpora palæstræ studijs. Inde arte patrobio Neronis principis liberto aduehebatur. Quin & Leonato & Cratero ac Meleagro Alexādri magni ducibus sabulum hoc portari cum reliquis militaribus cōmertijs reperio. Plura ne hac parte non sum dicturus: non hercules magis q̃ de terræ usu in cæromatis: qbus exercendo inuentus nostra corpora uites aiorū perdidit.

LIBER

De parietibus fornacis: & lateritijs: & eorum ratione. Ca. xiiij.

Videtur non & in africa hispaniaq; ex terra parietes: quos appellant fornaces (quoniam fornacum modo circumdati utrinq; duabus tabulis infarciuntur uerius q̄ instruantur) xuius durant: incorrupti imbris: uentis: ignibus: omniq; cemento firmiores. Spectat etiam nunc speculas Hānibalis hispania terrenaq; turres iugis montium impositas. Hinc & aspectum natura castrorum uallis accommodata contra fluminum impetus aggeribus. Illini quidem crates parietum luto: & lateribus crudis extrui quis ignorat? Lateres non sunt e sabuloso: neq; arenoso: multoq; minus calculoso ducendi solo: sed e cretoso & albitante: aut ex rubrica. Vel si iam ex sabulo e masculo certe. Finguntur optime uere. Nam solstitio rimosi fiunt: quos aedificijs nō idoneos probant. Quin & intritum ipsum eorum prius q̄ fingantur: macerari oportet. Genera eorum tria. Lidoron quo utimur: longum sesquipede: latum pede. Alterum tetradoron. Tertium pentadoron. Graeci enim anti qui doron palmum uocabāt: & ideo dora munera: quia manu darentur. Ergo a quattuor & quinq; palmis pro ut sunt: nominantur. Eadem est latitudo. Minore in priuatis operibus: maiore in publicis utuntur in graecia pithane in asia & ulterioris hispaniae ciuitatibus massilia & talento fiunt lateres: qui siccati non merguntur in aqua. Sunt enim e terra pumicosa: cum subigi potest utilissima. Graeci: praeterquam ubi e silice fieri poterat structura: parietes latericios praetulere. Sunt enim aeterni: si ad perpendicularium fiant. Ideo & ad publica opera & regias domos adduntur. Sic extruxere murum athenis: qui id montem hymetuz spectat. Sic patris aedes

Iouis & Herculis quis lapideas colūnas & epistylia
circūdarent. Domū regiā Attali trallibus. Itē sardibus
Cræsi: quam gerusia fecere. Halicarnasi maufolea: quæ
etiā nunc durāt. Lacedæmone quidē excisum lateritijs
parietibus opus tectoriū ppter excellentiā picturæ li-
gneis formis inclusum romā deportauere in ædilitate
ad comitiū exornandū Munera & uarro. Quod opus
cum per se mirum esset: translātū tamē magis miraban-
tur. In italia quoq; latericius murus aretj & mena-
niæ ē. Romæ nō fuit italia ædificia: quia sesquipedalis
paries: nō plusq; unā cōtignationē tollerat. Cantūq; est
ne cōis crassior fiat: nec intergerinorū ratio patitur.

De sulphure: & alumine: et generibus eorū:

& medicina.

Ca. xv.

Aec sint dicta de lateribus. In terræ aut reli-
quis generibus: uel maxime natura mira est
sulphuris: quo plurima domantur. Nascitur
in insulis æolijs inter siciliam & italiā: quas ardere dī-
ximus. Sed nobilissimū in melo insula. In italia quoq;
inuenitur in neapolitano campanoq; agro collibus: qui
uocantur leucogæi: quod e cuniculis effossum perfici-
tur igni. Genera quattuor. V inū: quod græci apyron uo-
cant: nascitur solidū: hoc glebosum. Eo solo ex omnibus
generibus medici utuntur. Cætera enim liquore constāt
& conficiuntur oleo incocta. V inū autē effoditur: trāslu-
cetq;: & uiret. Alterū genus appellant glebā: fullonū
tantū officinis familiare. Tertio quoq; generi unus tan-
tum est usus ad sufficiendas lanas: quoniā cādorē tantū
mollicieq; cōfert. Egula uocatur hoc genus. Quarto autē
ad ellychnia maxime cōficienda. Cætero tanta uis est:
ut morbos comitiales deprehēdat nidore: impositū igni
Lusit & Anaxialus eo candens in calice nouo prunaq;

TT

LIBER

subdita circūferens: exardescens: repcussū pallorē dirū
 uelut defunctorū effundente conuiujs. Natura eius ex-
 calfacit: cōcoquit. Sed & discutit collectiones corporū
 ob hoc talibus emplastris malagmatibusq; miscetur.
 Renibus quoq; & lumbis in dolore cū adipe mire pro-
 dest impositū. Aufert & lichenas a facie cum terebin-
 thi resina: & lepras: Harpaxiton uocatur a celeritate
 auellendi: auelli enim subinde debet. Prodest & suspi-
 riosis linctum. Purulenta quoq; ex tussientibus: & con-
 tra scorpionum ictus. Vitilignes uinū nitro mixtū: atq;
 ex aceto tritū & illitum: tollit. Item lendes in palpe-
 bris: aceto sandaracato ammixto. Habet & in religio-
 nibus locum ad expiandas suffitu domos. Sentitur uis
 eius & in aquis feruētibus. Neq; alia res facilius accen-
 ditur: quo apparet: ignium uim magnā etiam ei inesse.
 Fulmina & fulgura quoq; sulphuris odorē habent: ac
 lux ipsa eorū sulphurea est. Et bituminis uicina est na-
 tura: alibi limus: alibi terra. Limus a iudeæ lacu ut dixi-
 mus emergens. Tertia in syria circa sydonē oppidū mā-
 ritimum. Spissantur hæc utraq;: & in densitatē coeūt.
 Est uero liquidū bitumen sicut zacynthium & quod a
 babylone inuenitur. Ibi quidē & candidum gignitur.
 Liquidum est & apolloniaticū: quæ omnia græci pī-
 saspalton appellant: ex argumēto picis & bituminis.
 Gignitur & pingue liquorisq; oleaci in sicilia: agragā-
 tino fonte inficiens riuum: Incola id arundinū pannu-
 culis colligunt citissime sic adharescens. Vtunturq; eo
 ad lucernarum lumina olei uice. Item ad scabiem iunē-
 torum. Sunt qui & naphthen de qua in secundo dixi-
 mus uolumine: bituminis generi ascribunt. Verum ar-
 dens eius uis ignium naturæ cognata procul abest ab
 omni usu. Bituminis probatio ut quam maxime splen-

deat. sitq; ponderosum ac graue. Leue autem modice:
 quoniā adulteratur pice. Vis bituminis quæ sulphuris
 sistit discutit: attrahit: glutinat. Serpentes nidore fu-
 gat accensum. Ad suffusiones oculorum: & albugi-
 nes babilonium efficax traditur. Item ad lepras liche-
 nas: pruritusq; corporum. Illinitur & podagris. Om-
 nia autem eius genera incōmodos oculorū pilos repli-
 rant. Dentium doloribus medentur simul cum nitro il-
 lita. Tussim ueterem & anhelitus cum uino potum
 emendat. Dysentericis etiam datur eodē mō. Sistitq; ale-
 uum. Cum aceto uero potum discutit concretum san-
 guinem: & idetrahīt. Mitigat limborum dolores:
 item articularum. Cum farina hordeacea impositum:
 emplastrum peculiare facit sui nominis. Sanguinem si-
 stit. Vulnē colligat. Glutinat neruos. Vtuntur etiam
 ad quartanas bituminis drachma & hedyosmi pari
 pondere cum mirrhæ obolo subacti. Comitiales mor-
 bos ustum deprehendit. Vuluarum strangulationes ol-
 factum discutit cū uino & castoreo. Procidētia sedis
 suffitu reprimīt. Purgatiōes fœminarū in uinopotū eli-
 cit. In reliquo usu æramētis illinitur firmatq; ea cōtra
 ignes. Diximus & tingi solitas ex eo statuas & illini
 Calcis quoq; usum p̄buit: ita ferruminatis babilōis mu-
 ris. Placet in ferraris fabrorū officinis tigēdo ferro: cla-
 uorūq; capitibus: & multis alijs usibus. Nec minor aut
 ab eo dissimilis est aluminis opera qđ itelligitur salsu-
 go terræ. Plura et eius gñā. In cypro cādidū & nigrū:
 exigua coloris differētia: cū sit usus magni: quoniā ificiē
 dis claro colore lanis cādidū liquidūq; utilissimū ē. Cō-
 traq; fuscis aut obscuris nigrū. Et aurū nigro purgatur.
 Fit aut oē ex aqua limoq;: hoc ē terræ exudātis natura.
 Corriuatū hyeme æstiuis solibus maturatur. Qđ fue-

LIBER

rit ex eo præcox: candidū fit. Gignitur aut in hispania: ægypto: armenia: macedonia: ponto: africa. In insulis jar-
 cinia melo: lipara: strongyle. Laudatissimū in ægypto:
 proximū in melo. Huius quoque duæ species: liquida: spis-
 sumque. Liquidi probatio: ut sit lymphidū lacteūque sine of-
 fensis fricandi: cū quodā igniculo caloris. Hoc phorimō
 uocant. An sit adulteratum: deprehenditur succo punici
 mali. Sincerū enim mixtura ea nigrescit. Alterū genus
 est pallidæ et scabræ naturæ et quod inficitur galla.
 Ideoque hoc uocant paraphoron. Vis aliqui aluminis
 astringere: indurare: rodere. Melle ammixto sanat oris
 ulcera: papulas: pruritusque. Hæc curatio fit in balneis
 duabus mellis partibus: tertia aluminis. Virus alarum
 sudoresque sedat. Sumitur. pillulis cōtra lyenis uitia. Pel-
 lendūque pruritus: ac per urinā sanguinē. Emendat et
 scabiem nitro: ac melanthio admixtis. Concreti alumi-
 nis unum genus schiston appellāt græci in capillamen-
 ta quædam canescencia dehiscens. Vnde quidā trichitin
 potius appellauere. Hoc quoque fit ex lapide: ex quo et
 id chalcitin uocāt: ut sit sudor quidā eius lapidis in spu-
 mā coagulati. Hoc genus aluminis siccatur: minusque sistit
 humore inutile corporibus. Sed auribus magnopere pro-
 dest infusum: uel illitū: uel oris ulceribus: dentibusque si
 salina cū eo contineatur. Et oculorū medicamentis inse-
 ritur apte: uerēdisque utriusque sexus. Coquitur in patinis
 donec liquari desinat. Inertioris est et alterum genus
 quod strongylen uocant. Duæ eius spēs: fungosum atque
 omnium ore dilui facile: quod in totū dānatur. Melius
 punicosum: et foraminum fistulis spongiæ simile: ro-
 tundūque natura: candido propius: cum quadam pinguedi-
 ne sine arenis friabile: nec inficiens nigritia. Hoc coqui-
 tur per se carbonibus puris: donec cinis fiat. Optimum

ex omnibus quod melinum uocant: ab insula melo: ut diximus. Nulli uis maior neq; astringendi: neq; denigrandi: neq; indurandi. Nullum spissius. Oculorū scabrias extenuat. Combustum utilius epiphoris inhibendis. Sic & ad pruritus corporis. Sanguinem quoq; sistit in totum foris illitum. Vulsis pilis ex aceto illitum: renascentem mollit lanuginem summam. Omnium generum uis in astringendo. Vnde nomen a græcis. Ob id oculorum uitijs aptissima sunt. Sanguinis fluctiones inhibent cum adipe. Sic & infantium ulcera putrescentia ulcerū compescit cum adipe. Et hydropicorum eruptiones siccant. Et aurium uitia cum succo punici mali. Et unguium scabrias: cicatricumq; duricias: & pterygia ac pernioles. Phagedenas ulcerum ex aceto: aut cum galla pari pondere cremata. Lepras cum succo olerum. Cū salis uero duabus partibus uitia quæ serpunt. Lendes & alia capillorum animalia permixtum aquæ. Sic & ambustus prodest: & furfuribus corporum cū sero pice. Infunditur & disentericis. Vuam quoq; in ore comprimit: ac tonsillas. Ad omnia quæ in cæteris generibus diximus efficacius intelligitur ex melo aduectum. Nam ad reliquos usus uitæ in corijs lanisq; perficiendis: quanti sit momenti significatum est. Ab his per se omnia ad medicinas pertinentia terræ genera tractabimus.

De terra samia: & eretria: & chia: & selinusia: et phniti: & ampeliti medicinae. Ca. xvi

Amiæ duæ sunt: quæ syropicon: & quæ aster
s appellatur prioris laus: ut recens sit: & leuis: linguæq; glutinosa. Altera glebosiore: candida. Vtraq; uritur: ac lauatur. Sunt qui præferant priorem: prosunt sanguinem expuentibus. Emplastriq; quæ siccandi causa componuntur. Oculorum quoq; medicas

TT iij

mentis miscentur. Eretria totidē differentias habet. Nā
q; & alba est: & cinerea: quæ præfertur in medicina.
Probaturn mollicie: & quod si ære præducatur: viola-
reum reddit colorē. Vis & ratio eius in medendo dicta
est inter pigmenta. Lauatur omnis terra. In hoc enim
loco dicemus: perfusa aqua siccataq; solibus: iterum ex
aqua trita: ac reposita: donec concidat: & digeri pos-
sit in pastillos. Coquitur in calicibus crebro concussu.
est in medicaminibus & chia terra candicans. Effectus
eius qui sania. Vsus ad mulierū maxime cutē. Idem &
selinusia. Lactei coloris est hæc: & aqua dilui celerri-
ma. Eadeq; lacte diluta: tectoriorū albaria interpollan-
tur. Pnigitis eretria similima est grandioribus tantum
glebis & glutinosa: cui effectus idem qui cimolia: infir-
mior tamē. Bitumini similima est ampelitis. Experimē-
tum eius: si cære modo accepto oleo lique scat. Et si ni-
gricans colos maneat tostæ. Vsus ad molliendum discu-
tiendumq;. Ad hæc medicamentis additur: præcipue in
calliblepharis & inficiendis capillis.

Cretæ genera ad uestium usus cimolia: sarda: umbri-
ca: saxum: argentaria. Ca. xvij.

Retæ plura genera. Ex ijs cimolia duo ad me-
dicos pertinētia. Cādidū & ad purpurissum
inclinans. Vis utriq; ad discutiēdos tumores
& sistēdas fluctiones aceto assumpto. Panos quoq; &
parotidas cohibet. Et lichenas illita: pustulasq;. Si uero
aphronitru & æs cypriū admisceatur & acetū: pedū
tumores sanat: ita ut in sole curatio hæc fiat: & post
sex horas aqua salsa abluatur. Testium uero tumoribus
cypria cæra addita pdest et refrigerādi quoq; natura
cretæ est: sudoresq; immodicos sistit illita. Atq; ita
papulas cohibet ex uino sumpta in balneis: laudatur

maxime thessalica. Nascitur & in lycia circa bubonem
 est & alius cimoliae usus in uestibus. Nam sarda quae af-
 fertur de sardania: candidis tantum assumitur. Inutilis
 uersicoloribus: & utilissima oïum cimoliae generum:
 preciosior umbrica: & quā uocant saxū. Proprietasq; sa-
 xi: q; crescit in macerando: atq; pondere emitur: illa mē-
 sura. Vmbrica non nisi poliendis uestibus assumitur. Ne-
 q; n. pigebit hanc quoq; partē attingere: cū lex metella
 extet fullonibus dicta: quā. C. Flāminius: & .L. Aemi-
 lius censores dedere ad populū ferendā. Adeo oia maiō-
 ribus curae fuere. Ergo ordo hic est. Primū abluitur ue-
 stis sarda: dein sulphure suffitur: mox desquamatur ci-
 molia: quae est coloris ueri. Fucatus. n. depōditur: nigre-
 scitq; & effunditur sulphure. Veros autē & p̄ciosos co-
 lores emollit cimolia: & quodā nitore exhilarat cōtri-
 statos sulphure. Candidis uestibus saxū utilius a sulphu-
 re. Inimicum coloribus. Gracia pro cimolia tymphaico
 nititur gypso. Alia creta argētaria appellatur: nitore ar-
 genteū reddens. Est & uilissima qua circū p̄ducere ad
 uictoriae notā: pedesq; uenaliū trans mare aduēctorū de-
 notare instituerunt maiores. Talemq; Plocium mimicae
 scaenae cōditorē & astrologiae cōsobrinū eius Māliū an-
 tiochū. itē grāmaticae Taberiū Erotē eadē naue aduēctos
 uidere paui. Qui & quorū liberti p̄positi. Ca. xyiiij.

Ed qd hos refero aliquo litterarū honore cō-
 mēdatos? Talē i catasta uidere Chrysogonū Sy-
 lae: Amphionē. Q. Catuli interfectore: Heronē.
 L. Luculli: Demetriū pōpeiū: augēq; demetriū: q̄q; & ipā
 Pōpeiū credita ē: & Hipparchū. M. Anto. Mena & Me-
 necratē Sex. Pōpeiū: aliosq; deinceps: quos enumerare iā
 non est: e sanguine quirinum & proscriptionum licen-
 tia ditatos. Hoc ē insigne uenalicij s gregibus: obprobriū

II iiij

LIBER

q; insolentis fortunæ: qua & nos adeo potiri rerum uī
dimus: ut p̄toria quoq; ornamēta decerni a senatu iubēte
Agrippina Claudij Cæsaris uiderimus libertis. Tantum
q; non cum laureatis fascibus remitti illo: unde cretatis
pedibus aduenissent.

De terra ex galata: terra clupea: terra balearica: terra
ebusitana. Ca. xix.

Ræteæ sunt g̃na terræ p̄prietatis suæ de q=
bus iā diximus. Sed & hoc loco reddēda na=
tura. Ex galata insula & circa clupeā africæ
scorpiones necat: balearis & ebusitana serpentes.

CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIB. XXXVI. PROOEMIUM.

Naturæ lapidum ac marmorum luxuria. Ca. i.

APIDVM NATVRA RESTAT:

hoc est præcipua morū insania: etiā ut
I gēnæ cum succinis: atq; cristalli cum
murrhinis fileantur. Omnia nāq; quæ
usq; ad hoc uolumen tractauimus hōi

aliqua ex causa genita uideri possunt. Montes natura si=
fecerat ad quasdam compages telluris uisceribus densan=
dis: simul ad impetus fluminum domādos: fluctusq; frā=
gendos: ac minime quietas partes coerēdas durissima
sui materia. Cædimus hos: trahimusq; nulla alia q̃ deli=
ciarum causa: quos trāscendisse quoq; mirū fuit. In por=
tento p̄pe habuere maiores alpes ab Hānibale exupera=
tas: & postea a cimbris. Nūc ipse cæduntur in mille ge=
nera marmorū. Promontoria aperiuntur mari: & rerū
natura agitur in planum. Euehimus ea quæ separandis
gentibus pro terminis constituta erant: nauesq; marmo=

rum causa fiunt: ac per fluctus sæuissimam rerum natu-
ræ partem: huc illucq; portantur iuga montium: maiore
etiamnum uesania q̃ cum ad frigidos potus uas petitur
in nubila. Cæloq; proximæ rupes auantur: ut bibatur gla-
cie. Secum quisq; cogitet quæ precia horum audiat: quas
uehi trahi q; moles uideat. Sed & q̃ sine his multorum
fuerit beator uita: ad q̃q; multorum necesse sit necesse ista
facere: immo uerius pati mortales: quos ad usus: quasue
ad uoluptates alias nisi ut inter maculas lapidum iace-
ant: cui uero non tenebris noctiū dimidiæ parti uitæ cu-
iusq; gaudia hæc auferentibus. Ingens ista reputantem
subit etiam antiquitatis rubor. Extant censoriæ leges glā-
dia in cœnis gliresq; & alia dictu minora apponi uetā-
tes. Marmora inuehi: & maria huius rei causa transiri:
quæ uetaret lex nulla lata est.

Quis primus in publicis operibus ostenderit. Ca. ij.

Itat fortassis aliquis: non enim inuehebantur

d Id quidem falso. cccx. columnas. M. Scauri
ædilitate ad scenam theatri temporarij: &

nix uno mense futuri in usu uiderunt portari silentio le-
gum. Sed publicis nimirum indigentes uoluptatibus. Id
ipsum cur? aut qua magis uia irrepunt uitia quam publi-
ca? Enim uero non alio modo in priuatos usus illa uenire
ebora: aurum: gemmæ: aut quid omnino dijs reliquimus?
Verum esto indulserint publicis uoluptatibus: etiamne
tacuerunt maximas earum atq; adeo duodequadrage-
num pedum lucullei marmoris in atrio Scauri collocari
nec clam illud occulteq; factum est. Satisfdari sibi
damni infecti egit redemptor cloacarum cum in pa-
latium extraherentur. Non ergo in tam malo exem-
plo moribus caueri utilius fuerat: q̃ tacere tãtas moles
in priuatam: domū trahi præter fistiliadeorū fastidia.

LIBER

Quis primus peregrino marmore columnas habuerit romæ. Ca. ii.

Ec potest uideri scaurus rudi & huius mali
 n improvida ciuitati obrepisse quodam uitæ ru-
 dimento. Iam enim. L. Crassum oratorem illū
 qui primus peregrini marmoris columnas habuit in eo-
 dem atrio: hymetias tamen nec plures sex aut longiores
 duodenum pedum: quem. M. Brutus in iurgiis ob id ve-
 nerem palatinam appellauerat. Nimirum ista omisere
 moribus uictis: frustra q; interdicta quæ uetuerant: cernē-
 tes: ullas potius q̄ irritas esse leges maluerunt. Qui nos
 sequentur meliores non esse probabunt. Quis enim tan-
 tarum hodie columnarum atrium habet? Sed prius q̄ de
 marmoribus dicamus: hominum in ijs præferenda indi-
 camus precia. Ante igitur artifices censebimus.

Qui primum laudati in marmore scalpendo: & qui
 bus temporibus. Ca. iii.

Armōre scalpendo primi omnium inclaruerūt
 m Dipoenus & Scyllis geniti in creta isula etiā
 num medis imperantibus: priusq; q̄ Cyrus in
 persis regnare inciperet: hoc est olympiade circiter quin-
 quagesima. Ii sicyonem se contulere: quæ diu fuit officii-
 narum omnium metallorum patria. Deorum quorundā
 simulacra publicæ simul locauerant sicyonijs: quæ prius
 quam absoluerentur: artifices iniuriam quæsti abierant
 in ætolos. Protinus sicyonios fames inuasit ac sterilitas:
 mærorq; dirus. Remedium petentibus Apollo pythius
 affuturum respondit: si Dipoenus & Scyllis decrum si-
 mulacra perfecissent. Quod magnis mercedibus obse-
 quijsq; impetratum est. Fuere autem simulacra: ea Apol-
 linis. Dianæ: Herculis: Minervæ: quod e cælo postea ta-
 ctum est.

Nobilitates operum & artificum in marmore. cxxxi.
de marmore pario & mausoleo. Cd. y.

Um ij essent: iam fuerant in chio insula Ma-
c las sculptor: dein filius eius Micciades: ac de-
inde nepos Anthermus chijs: cuius filij Bupa-
lus & Anthermus clarissimi in ea scientia fuere Hippo-
nactis poetæ ætate: quem certum est. lx. olympiade fuis-
se. Quod si quis horum familiam ad proauum usq; re-
tro agat: inueniet artis eius originem cum olympiadum
origine cœpisse. Hippōacti notabilis fœditas uultus erat
quamobrem imaginem eius lasciuia iocorum ij propo-
suere ridentium circulis. Quod Hipponax indignatus:
amaritudine carminum distinxit eos in tantum: ut cre-
datur aliquos ex ijs ad laqueum compulisse: quod sal-
sum est. Complura enim in finitimis insulis simulacra
postea fecere: sicut in delo: quibus subiecerunt carmen:
non uitibus tantum censeri chium: sed & operibus
Anthermi filiorū. Oñdūt & lasii Dianā manibus eorū
factā. Et in ipsa chio narrata ē opis eorū Dianæ facies in
sublimi posita: cuius uultū intrātes tristē: abeūtes exhyla-
ratū putāt Romæ singa eorū sūt ī palatina æde Apollis-
nis ī fastigio. Et oibus fere quæ Diuus Augustus fecit. Pa-
tris quoq; eorū & deli fuere opa: & in lesbo īsula. Di-
poeni qdē ambratia: argos: cleone: opibus refertæ fuere.
Oēs aut̃ tātū candido marmore usi sunt e pario īsula:
quē lapidē cœpe lychnitē appellare: quoniā ad lucernas ī
cuniculis caderetur: ut auctor ē Varro: multis postea cā-
didioribus reptis. Nuper etia; in lumen suum lapidicinis.
Sed in pariorum mirabile p̃ditur: gleba lapidis unius
cuneis diuidentium soluta imaginem silenī intus exti-
tisse. Non omittendum hanc artem tanto uetustiore
fuisse q̃ picturam aut statuariam: quarū utraq; cū phi-

LIBER

dia cœpit octogesima tertia olympiade: post annos circi-
 ter. cccxxxiij. Et ipsum phidiam tradunt sculpsisse mar-
 mora. Veneremq; eius esse Romæ in Octaviæ operibus
 eximiæ pulchritudinis. Alcamenem atheniensem (quod
 certum est) docuit in primis nobilem: cuius opera athe-
 nienses complura in ædibus sacris posuere. Præclaram-
 q; Veneris imaginē extra muros: quæ appellatur aphro-
 dite exopolis. Huic summam manum ipse phidias impo-
 suisse dicitur. Ipsius discipulus fuit Agoracritus parius
 ei ætate gratus. Itaq; e suis operibus pleraq; nomini eius
 donasse fertur. Certauere autem inter se ambo discipuli
 in Veneris faciendâ. Vicitq; Alchamenes non opere: sed
 ciuitatis suffragijs cōtra peregrinum suo fauentis. Qua-
 re Agoracritus ea lege signum suum uendidisse traditur
 ne athenis esset: & appellasse Nemefim. Id positum est
 rhânunte pago atticæ: quod. M. V arro omnibus signis p-
 tulit. Est & in matris magnæ delubro in eadem ciuita-
 te Agoracriti opus. Phidiam clarissimuz esse per omnes
 gentes quæ Iouis olympij famam intelligunt: nemo du-
 bitat. Sed ut & merito laudari sciant etiam qui opera
 eius non uiderunt proferemus argumento paruo & in-
 genij tantum. Neq; ad hoc Iouis olympij pulchritudi-
 ne utemur: non Minervæ athenis factæ amplitudine: cū
 sit ea cubitorum. xxvi. Ebore hæc & auro constat: sed in
 scuto eius in quo amazonum prælium cælauit intome-
 sante ambitu palmæ eiusdem concinna parte deorum &
 gigantum dimicationem in soleis uero laphitarum &
 centaurorum adeo momenta omnia compacta artis illi
 fuere. In base autem quod cælatum est Pandoræ gene-
 sin appellauit. Ibi dii sunt. xx. numero nascentes. uicto-
 ria præcipue mirabili: periti mirantur & septem: &
 sub ipsa cuspide æream sphingem. Hæc licet sint obiter di-

Ita de artificia nunquam satis laudato simul ut noscatur
illam magnificentiaz æqualem fuisse & in parvis. Praxitelis ætatem inter statuarios diximus: qui marmoris gloria superauit etiam semet. Opera eius sunt athenis in ceramico: sed ante omnia & non solum praxitelis: uerum & in toto orbe terrarum Venus: quam ut uiderent multi nauigauerunt gnidū. duas fecerat: simulq; uendebat. alteram uelata specie quam ob id quidem prætulērunt optione: quorum conditio erat coi: cum alteram ēē eodem precio detulisset: seuerum id ac pudicum arbitratē. Reiectam gnidiū emerunt: immēsa differentia famæ: Voluit eam postea a gnidijs mercari rex Nicomedes: totum æs ciuitatis alienum: quod erat ingens: dissoluturū repromittens. Omnia perpeti maluit. nec immerito. Illo enim signo Praxiteles nobilitauerat gnidum. Aedicula eius tota aperitur: ut conspici possit undiq; effigies deæ: fauente ipsa (ut creditur) factō. Nec minor ex quacumq; parte ammiratio est. Ferunt amore captum quendam: cum delituisse noctu simulacro cohasisse: eiusq; cupiditatis esse indiciam maculaz. Sūnt in gnido & alia signa marmorea illustrium artificum: Liberpater Bryaxidis: & alter scopæ: & Minerva. Nec maius aliud Veneris praxitelicæ specimen quaz quod inter hæc sola memoratur. Eiusdem est Cupido obiectus a Ciarone Verri ille propter quem thespia uisebantur. Nunc in cætaniæ scholis positus. Eiusde & alter nudus in pario colonia propontidis par Veneri gnidiæ nobilitate & iniuria. Adamauit eum Alchidas rhodius: atq; in eo quoq; simile amoris uestigium reliquit. Romæ Praxitelis opa sunt: Flora: Triptolemus: Cærea in hortis seruilianis. Boniuentus & Bonæ fortunæ simulacra in capitolio. Item menades: & quas Thiadas uocant: & Caryatidas &

LIBER

fileni in Asinij Pollionis monumētis: & Apollo & Neptunus. Praxitelis filius Cephistodorus rei & artis hæres fuit. Cuius laudatum est pergami symplega signum nobile: digitis corpori uerins q̄ marmori impressis. Romæ eius opera sunt Latona in palatij delubro. Venus in Asinij Pollionis monumentis: & intra octauiae porticus in Iunonis æde Aesculapius ac Diana. Scopæ uero laus cum his certantis. Eecit uenerem & pothon: & phæthontem: qui samothraciæ sanctissimis cærimonijs coluntur. Item Apollinem palatinum. Vestam sedentem laudatam in seruilianis hortis: duasq; chamæteras circa eâ: quorum pares in Asinij monumentis sunt. Vbi & Caphorus eiusdem. Sed in maxima dignatione Cn. Domitij delubro in cyrco flaminio Neptunus ipse & Thetis atq; Achilles. Nereides supra delphinos: & æte & hippocampus sedentes. Item tritões: chorusq; Phorci & priestes: ac multa alia marina. Eiusdem manus omnia magnum & præclarum opus etiam si totius uitæ fuisset. Nunc uero præter supradicta quæq; nescimus. Mars est etiamnum sedens: Colossus eiusdez in templo Bruti Calpurni apud circum eundem ad lauirianam portam eunti. Præterea Venus in eodem loco nuda praxitelem illam gnydiam antecedens: & quæcumq; alium locum nobilitant. Romæ quidem magnitudo operum est iam oblitterata a magnis officiorum negotiorumq; actibus: quæ omnes a contemplatione talium abducunt: quoniam ociosorum. & in magni loci silentio apta ammiratio talis est. Qua de causa ignoratur artifex eiu quoq; Veneris: quæ Vespasianus imperator in operibus pacis suæ dicauit antiquorum dignam fama. Parhæsitatio est i templo apollinis fosiiani Nioben cum liberis morientem. Scopas in Praxiteles fecit. Item Ianus pater in suo templo dicta

tus ab augusto: ex ægypto aduectus: utrius manu sit: iam
quidem & auro occultatus. Similiter in curia octaviæ
queritur de Cupidine fulmen tenente. Id demum affir-
matur: Alcibiadem esse principem forma in ea ætate. Mul-
ta in eadem schola sine auctoribus placent. Satyri quattu-
or: ex quibus unus liberum patrem palla uelatum. Vene-
ri præfert: alter liberam similiter. Tertius ploratum in-
fantis cohibet. Quartus cratere alterius sit: sedat: duæ-
q; nymphe uelificantes sua ueste. Nec minor quæstio est:
in septis. Olympum & pana chironemq; cum Achille
qui fecerint: præsertim cum capitali satisfactione fama in-
dicit dignos. Scopas habuit æmulos eadem ætate Brya-
xin: & Thimotheum: & Leocarem: de quibus simul di-
cendum est: quoniam pariter calauere mausoleum hoc est
sepulchrum ab uxore artemisia factum Mausolo cariae re-
gulo: qui obiit olympiadis antefimæ anno secundo. Opus
id ut esset int. r septem miracula: ij maxime artifices fe-
cere. Patet ab austro & septentrione sexagenos ternos pe-
des. Breuius a frontibus toto circuitu pedes quadringen-
tos. xi. tollitur in altitudinem. xxy. cubitis. Cingitur co-
lumnis. xxxyi. ab oriente calauit Scopas a septentrione
Aryax: a meridie Timotheus ab occasu Leocares. Priusq;
q; peragerent: regina artemisia: quæ mariti memoriæ id
opus extrui iusserat: obiit. Non tamen recesserunt: nisi ab-
soluto iam. Id gloriæ ipsorum artisq; monumentum in-
dicantes: hodieq; ætant manus accessit & quintus arti-
fex. Namq; supra pteron pyramis altitudine inferiorem
æquauit. xxiiij. gradibus in metæ cacumen se contra-
bens. In summo est quadriga marmorea: quam fecit py-
this. Hæc adiecta. cxi. pedum altitudine: totum opus
includit. Thimothei manu Diana Romæ est in palatio
Apollinis delubro: cui signo caput reposuit aulæus Ena

LIBER

der. In magna ammiratione est & Hercules Menestreti. Et Hecate ephesi in templo Dianæ post ædes in cuius contemplationem ammonent æditi parcere oculis: tanta marmoris radiatio est. Non postferuntur & charites in propyleis atheniensium: quas Socrates fecit: alius ille q̄ pictor: idem ut aliqui putant. Nam Myronis illius qui ære laudatur: anus ebria est smyrnæ in primis incluta. Pollio Asinius ut fuit acris uehementiæ: sic quoque spectari: monumēta sua uoluit. In iis sūt cētauri nymphas gerētes Archesiæ: Thespiades. Cleomæis Océans & Iuppiter Enthochij. Hippiades Hermerotes Taurisci nō cælatoris illius: sed Tralliani. Iuppiter hospitalis. Pappi pi praxitelis discipuli Zetus & Amphion & Dirce et Taurus: uinculumq; ex eodem lapide. Arhodo aduēta opera apollonij & Taurisci parentum. Ii certamen de se fecere Menecraten uideri professi: sed esse naturalem artemidorum. Eodem loco Liberpater Eutyichidis manu laudatur. Ad Octauiae uero porticū Apollo Philisci rhodij in delubro suo. Item Latona & diana: & musæ nouem: & alter apollo nudus. Eum qui citharam in eodē tēplo tenet. Timarchides fecit. Intra Octauiae uero porticus in æde Iunonis: ipsam deam Dionysius & Polycles. Aliam Venerem eodem loco Philiscus. Cetera signa praxiteles. Item Polycles & Dionysius Timarchides filij Iouē qui est in proxima æde fecerūt. Pana & Olympum luctantes. Eodem loco Heliodorus: quod est alteruz in terris symplega nobile. Venerem lauātem sese. Dædalum astantem Polycharmus. Ex quo apparet in magni honoris auctoritate habitum. Lysiae opus: quod i palatio super arcū diuus Augustus honori Octauij patris sui dicauit in ædicula columnis adornata. Idest quadriga currusq; & apollo ac diana ex uno lapide. In hor-

tis seruilianis reperio laudatos Calamidis apollinē il-
lius cælatoris. Dactylidis Pythias. Amphistrati Calli-
sthenem historiārū scriptorem. Deinde multorū obscu-
rior fama est: quorūdam claritati in operibus eximijs
obstāte numero artificū: quoniā nec unus occupat glo-
riam: nec plures pariter nuncupari possunt: sicuti in
Laochoonte: qui est in Titi imperatoris domo: opus om-
nibus & picturæ & statuariæ artis præponendū. Ex
uno lapide eum & liberos: draconūq; mirabiles nexus
de consilij sententia fecere summi artifices agesander
& Polydorus & athenodorus rhodij. Similiter pala-
tinas domos Cæsarū replere pbatissimis signis Cra-
terus cum Pythodoro. Polydectes cum Hermolao: Pytho-
dorus alius cum Artemone. Et singularis aphrodisius
trallianis. Agrippæ Pantheū decorauit Diogenes athe-
niensis: & Caryatides. In columnis templi eius probā-
tur inter pauca operum sicut in fastigio posita signa.
sed propter altitudinem loci minus celebrata. In hono-
re est & in templo illo Hercules: ad quē pœni omnibus
annis humana sacrificauerunt uictima humi stans: an-
te aditum porticus agnationes sitæ. Fuere & Thespia-
des ad ædem Felicitatis: quarū unā amauit eques ro-
manus Iunius Pisciculus: ut tradit Varro ammiratur
& Praxiteles: qui etiā quinq; scripsit uolumina nobi-
lium operū in toto orbe. Natus hic in græcia italiæ ora
& ciuitate romana donatus cum ijs oppidis. Iouem fe-
cit eburneū in Metelli æde: qua campus petitur. Accidit
uero ei: ut cum in naualibus ubi feræ africanæ erāt per-
caueam intuens leonē cælaret: ut ex alia cauea panthe-
ra erumperet non leui periculo diligentissimi artificis.
Fecisse opera complura dicitur: sed quæ fecerit nomina-
tim non refertur. Archesilaū quoq; magnificat Varro

LIBER

cuius se marmoream habuisse leenam tradit aligerosq;
ludentes cum ea Cupidines quorū alij religatam tene-
rent: alij e cornu cogerent bibere: alij calciarent soccos:
omnes ex uno lapide. Idem & a Coponio. xij. nationes
quæ sunt circa Pompeium factas auctor est: inuenio &
Canaciū laudatū inter statuarios fecisse marmorea. Nec
minus Saurō atq; Bathracū oblitterari conuenit: qui fe-
cere templa Octauie porticibus inclusa natione: & ipi
lacones. Quidam & opibus præpotentes fuisse eos pu-
tant: ac sua impensa construxisse: inscriptionē sperātes.
Qua negata: hoc tamen alio loco & modo usurpasse.
Sunt certe etiā in colūnarū epystilijs insculpta no-
minū eorū argumenta rana atq; lacerta: in Iouis æde ex-
titisse picturā cultusq; reliquos oēs fæmineos argumen-
tis cōstat: & enī facta Iunonis æde cū inferrētur signa
permutasse geruli tradūtur: & id religioni custoditū:
uelut ipsis dijs sedē ita partitis. Ergo et in Iunonis æde
cultus est: qui Iouis esse debebat. Sūt & in paruis mar-
moreis famā consecuti Myrmecides: cuius quadrigā cū
agitatore cooperuit alijs musca. Et Callicrates: cuius
fomicarū pedes atq; alia mēbra peruidere non est.

Qñ primū marmorū in edificijs usus: et quis primus
romæ crustauerit parietes: & quibus ætatibus quæ-
q; & marmora in usum uenerint: & quis primus
marmora secuerit: & ratio secandide arena. Ca. vi.

Aec sint dicta de marmorū sculptoribus. sum

h maq; claritate artificū: quo in tractatu subit
mentem non fuisse tum auctoritatē maculoso

marmorī: quā fecere thaso cycladū insularū una: æque
& elebio: liuidius hoc paulo uersicolores quidem ma-
culas habens. Et in totum marmorū apparatū Menan-
der etiam diligentissimus luxuriæ interpret primus &

raro attigit. Columnis demum utebantur in templis:
nec lauticiæ causa: nondum enim ista intelligebantur:
sed quia firmiores aliter statui non poterant. Sic est in-
choatum athenis templum Iouis olympij: ex quo Sylla
capitolinis ædibus aduexerat columnas. Fuit tamen in-
ter lapidem atq; marmor differentia iam apud Home-
rum: dicit enim Paridis os marmoreo saxo percussum.
Sed hactenus. Regias quoq; domos laudatissime tum
præter æs: aurum: electrum: argētum: ebore tantū ador-
nans. Primum (ut arbitror) uersicolores istas maculas
chiorum lapidicinæ ostenderunt: cum extruerent mu-
ros: faceto in id. M. Ciceronis sale. Omnibus enim osten-
tabant ut magnificum. Multo inquit magis mira res
esset: si tiburtyno lapide fecissetis. Et hercules non fu-
isset picturæ honos ullus non modo tantus sine aliqua
marmorum auctoritate. Secandi marmor in crustas:
nescio an carix fuerit inuentū. Antiquissima quod equi-
dem inueniam: Haliacarnasi Mausoli domus procon-
neso marmore exulta est: lateritijs parietibus. Is obiit
olympiadis centesimæ sextæ anno secundo. Urbis romæ
anno. ccc. secundo. Primum romæ parietes crusta mar-
moris operuisse totius domus suæ in cælio monte Cor-
nelius nepos tradidit Mamurram formijs natum equi-
tem romanum præfectum fabrorum. C. Cæsaris in gal-
lia. Neq; indignatio sit tali auctore inuenta re. Hic
nanq; est Mamurra Catulli ueronensis carminibus pro-
fissus: quem: ut res est: domus ipsius clarius q̃ Catul-
lus dixit habere: quicquid habuisset comata gallia. Nā-
q; adiecit idē nepos eū primū totis edibus nullam nisi e
marmore columnam habuisse: oēs solidas e carystio: aut
lunensi. Deniq; M. Lepidus Catuli in consulatu colle-
ga primus omnium limina ex numidico marmore in

LIBER

domo posuit: magna reprehensione. Is fuit consul anno urbis. dc. lxvi. Hoc primum inuēti numidici marmoris uestigium inuenio: non in columnis tantū crustisue ut Mamurra carystium posuit: sed in massa & uilissimo liminum usu. Post hunc Lepidum ferme quadriennio. L. Lucullus consul fuit: qui nomen (ut apparet ex re) Luculleo marmori dedit: admodum delectatus illo. Primusq; romam inuexit atrum alioquin: cum cætera maculis aut coloribus commendentur. Nascitur autem in nilo insula: solumq; pene horum marmorum ab amatore nomen accepit. Inter hos primum (ut arbitror) marmoreo parietes habuit scena. M. Scauri: non facile dixerim sectos an solidis glebis politos: sicuti est hodie Iouis tonantis ædes in capitolio. Nondum enim secti marmoris uestigia inuenerat italia. Sed quisquis primū inuenit secare luxuriāq; diuidere importuni ingenij fuit. Arena hoc fit: & ferro uidetur fieri serra in p̄tenui lineā p̄mēte arenas uersando tractuq; ip̄o secante. Aethiopica ad hoc maxime probatur. Nam id quoq; accessit: ut ad æthiopas usq; peteretur: quod faceret marmora. Immo uero etiam in indos unde margaritas quoq; peti seueris moribus indignum erat. Hæc proximæ laudatur mollior tamen quæ ex æthiopia. Illa enim nulla scabrie secat: Indica non æque leuigat: sed ea combusta polientes marmora fricare iubentur. Simile & naxiæ uitium est & coptidi: quæ uocatur ægyptia. Hæc fiere antiqua genera marmoribus secandis. Postea reperta est ars: non minus probanda: ex quodam hadriatici maris uodo æstu nudante obseruatione non facili. Iam quidem quacūq; arena secare e fluuijs omnibus fraus artificum causa est: quod dispendium admodum pauci intelligunt. Crassior enim arena laxioribus segmentis te-

rit: & plus erodit marmoris maiusq; opus scabritia polituræ relinquit. Ita sectæ attenuantur crustæ. Rursusq; thebaica polituris accommodatur. Et quæ fit e Poro lapide: aut e pumice. Signis e marmore poliendis: gemmisq; etiam scalpendis atq; limandis.

De naxio & harmonio: & de generibus marmorum.

Ca. vii.

Axiu diu placuit ante alia: ita uocantur con-
tes in insula cypro genitæ. Vicere postea ex
armenia uectæ. Marmorum genera & colo-
res non attinet dicere in tanta noticia. Nec facile est
enumerare in tanta multitudine. Quoto enim quoq; loco
nō suum marmor inuenitur? Et tamen celeberrimi gene-
ris dicta sunt in ambitu terrarum cum gentibus suis.
Non omnia tamen in lapidicinis gignuntur. Sed multa
& sub terra sparsa. Preciosissimi quidem generis lace-
dæmonium uiride: cunctisq; hilarius. Sic & augusteū:
ac deinde tyberium: in ægypto Augusti ac Tyberij pri-
mum principatu reperta. Differentiaq; eorū est ab ophi-
te: cum sit illud serpentium maculis simile: unde & no-
men accepit: q̄ hæ maculas diuerso modo colligunt. Au-
gusteum undatim crispum in uertices. Tyberium spar-
sim conuoluta canicie. Neq; ex ophite colūnæ: nisi par-
uæ admodum inueniuntur. Duo eius genera: molle can-
didum: nigricans durum. Dicuntur ambo capitis dolo-
res sedare adalligati: & serpentium ictus. Quidā phre-
neticis: ac letargicis adalligari iubent candicantē. Con-
tra serpentes autem a quibusdam laudatur præcipue ex
his quem tephriam appellant a colore cineris. Vocatur
& memphites a loco gemmatis naturæ. Cuius usus cō-
uenit ijs quæ urenda aut secanda sunt: ex aceto illitus.
Obstupefcit enim ita corpus: ut non sentiat cruciatum.

VV iiij

LIBER

Rubet porphyrites in ægypto ex eo candidis interuenientibus punctis: leucostyctos uocatur. Quātslibet molibus cædēdis sufficiunt lapidicinæ. Statuas ex eo Claudio Cesari procurator eius in urbē ex ægypto aduexit tris: Asinius Pollio non admodū probata nouitate. Nemo postea certe imitatus est. Inuenit eadem ægyptus in æthiopia quem uocant basaltē: ferrei coloris atq; duritiæ. Vnde & ei nomē dedit. Nunq̃ is autē maior reperi-
tus est q̃ in templo Pacis ab imperatore Vespasiano Augusto dicatus. Argumēto. xvi. liberis circa ludētibus: per quos totidē cubiti summi incremēti argentes annos eius intelligūtur. Non absimilis illi narratur in thebis delubro Serapis (ut putāt) Memmonis statua dicatus: quem quotidiano solis ortu contactū radijs crepare dicunt. Onicen etiā tum in arabia mōtibus nec usq̃ alibi nasci putauere nostri ueteres. Sed & in germania potorijs uasis inde factis primū dein pedibus lectorū sellisq; Cornelius nepos tradit magno fuisse miraculo: cum P. Lentulus Spinter amphoras ex eo urceos magnitudine cadorū ostendisset. Post quinquenniū deinde triginta duorum pedū longitudine colūnas uidisse. Variatū in hoc lapide postea est. Nāq; pro miraculo insigni quattuor modicas in theatro suo Cornelius Balbus posuit. Nos ampliores triginta uidimus in scena: quā Calistus Cæsaris Claudij libertorum potentissimus exædificauerat.

De alabastrite: & lygdino alabandico.

Ca. viij.

Vnc aliqui lapidē alabastritē uocant: quē carent ad uasa unguentaria: quoniā optime ea incorrupta seruire dicitur. Idēq; etiā exustus emplastris cōuenit. Nascitur circa thebas ægyptias: & damascū syriæ. Hic cæteris cādidiior. Probatissimus uero

in carmania: mox in idia. Iam quidem & in syria asia-
 q̃ vilissimus autem & sine ullo nitore in cappadocia.
 Probantur quam maxime mellei coloris in uertice ma-
 culosi atq; non translucidi. Vicia uero in iis corneus co-
 lor: aut candidus: & quicquid simile uitro est. Paulum
 distat ab eo ad unguentorum fidem: uti existimant: Lyg-
 dinus in tauro repertus amplitudine qua lances crate-
 rasq; non excedat. Antea tantum ex arabia aduehi soli-
 tus candoris eximij. Magnus & contraria inter se na-
 tura duobus honos. Coralitico in asia reperto: mensura
 non ultra bina cubita: candore proximo ebori & qua-
 dam similitudine. E diuerso niger est alabandicus terrae
 suae nomine: q̃q̃ & mileti nascens: ad purpuram tamē
 magis aspectu declinante. Idemq; liquatur igni: ac fun-
 ditur ad usum uitri. Thebaicus intercinctus aureis gut-
 tis inuenitur in africa parte aegypto ascriptae coticulis
 ad terenda collyria quadam utilitate naturae alia cōue-
 niens. Circa syenem uero thebaidis simites: quem ante
 pyropæcilon uocabant. Trabes ex eo fecere reges quodā
 certamine obeliscos uocantes solis numini sacratos. Ra-
 diorum eius argumentum in effigie est: & ita significa-
 tur nomine aegypto. Primus omnium id instituit Mitres:
 qui in solis urbe regnabat somnio iussus: & hoc ipsum
 inscriptum est in eo. Et enim sculpturae illae effigiesque
 quas uidemus: aegyptiae sunt litterae. Postea & alij re-
 gum i supradicta urbe: Sochis quattuor numero: quadra-
 genorum & octonum cubitorum longitudine. Ramises
 autem is quo regnante ilium captum est: quadragita cu-
 bitorum. Idemq; digressus inde: ubi fuit Mneuidis re-
 gia posuit alium longitudine: undecimis pedibus: per la-
 tera cubitis quattuor.

De obelisco: & thebaico: & alexandro: & de illo

LIBER

qui est in circo magno.

Cap. ix.

Pius id fecisse dicuntur uiginti millia homi-
 num. Ipse rex cum subrecturus esset: uereren-
 turq; ne machinæ ponderi non sufficeret: quo
 maius periculum curæ artificū demuncaret: filiū suū
 adalligauit cacumini: ut salus eius apud molientes pro-
 desset lapidi. Hāc ammiratione operis effectū est: ut cuq;
 oppidum id expugnaret Cambyses rex: uentumq; esset ī
 cendio ad crepidines obelisci: extingui ignē iuberet mo-
 lis reuerentia qui urbis nullam habuerat. Sunt & alij
 duo. Vnus a Smarre positus: alter ab eraphio sine notis
 quadraginta octo cubitorum. Ptolemæus philadelphus
 quem exciderat Nestabis rex purum. Maiusq; opus fuit
 indeuehendo: statuendone q̄ in excidendo. A Satyro ar-
 chitecto aliqui deuectum tradunt. Rite ut Callixenus di-
 xit a phœnice fossa perducta usq; ad iacentē obeliscū e
 nilo. Nauesq; duas ī latitudinem patulas: pedalibus spa-
 tijs ex eodem lapide ad rationem geminati per dupli-
 cem mensuram ponderis oneratas ita ut subirent obeli-
 scum pendentē extremitatibus suis in ripis utrinq; po-
 stea e gestis laterculis alleuata naue excepiſſe onus sta-
 tutum. Excisos autem sex talis in monte eodem & arti-
 ficem donatum talentis quinquaginta. Hic autem obeli-
 scus fuit ī arsinoe positus a rege supradicto: munus amo-
 ris in coniuge: eademq; sorore. Arsinoe. Inde eum naua-
 libus incommodum. Maximus quidam præfectus ægyp-
 ti transtulit in forum reciso cacumine dum uult fastigi-
 um addere auratum: quod postea amisit. Et alij duo sunt
 alexandriæ ad portum in Cæsaris templo: quos excidit
 Mesphees rex quadragenum binum cubitorum. Sup om-
 nia accessit difficultas mari romam deuehendi: specta-
 tis admodum nauibus. Diuus Augustus priorem ad-

uexerat miraculi gratia: puteolisq; naualibus perpetuis
 dicauerat. Sed incendio consumptus est. Diuus Claudius
 aliquot per annos asseruatam eam quam Caius Cæsar
 importauerat: omnibus quæ unq; in mari uisa sunt: mira
 biliores turribus puteolis ex puluere exædificatis perdu
 ctam ostiam portus gratia merfit: alia ex hoc cura nauis
 um quæ tyberi subuehebant. Quo experimento palam
 fuit: non minus aquarum huic anni esse quam nilo. Is
 autem obeliscus quem Diuus Augustus in circo magno
 constituit: excisus a rege Semneserteo: quo regnante Py
 thagoras in ægypto fuit: centum uiginti quinque pedum
 est. Et dodrantis: præter basim eiusdem lapidis. Is uero
 qui est in campo martio nouem pedum minor est a Seso
 stride. Inscriptam ambo rerum interpretationem ægyp
 tiorum opere Et philosophiæ continent.

De illo qui est in campo martio pro gno
 mone

Ca. x.

I qui est in campo Diuus Augustus addidit
 e mirabilem usum ad deprehendas solis umbras:
 dierumq; ac noctium magnitudines: strato la
 pide ad obelisci magnitudinem: cui par fieret umbra ro
 mæ confecto die sexta hora paulatimq; per regulas quæ
 sunt ex ære inclusæ singulis diebus decresceret: ac rursus
 augesceret: digna cognitu res Et ingenio fecundo. Man
 lius mathematicus apici auratam pilam addidit: cuius
 uerticæ umbra colligeretur in semetipsam alia atq; alia
 incremata iaculantem apicem: ratione ut ferūt: a capite ho
 minis intellecta. Hæc dierum obseruatio triginta iam fe
 re annis non congruit: siue solis ipsius dissono cursu Et
 cæli aliqua ratione mutato: siue uniuersa tellure aliquid
 a centro suo dimota: ut deprehendi Et in alijs locis acci
 pio: siue urbis tremoribus ibi tantum gnomone intorto:

LIBER

siue inundationibus tyberis sedimento molis facto. q̄q̄ ad
altitudinem imposita rei in terram quoq; dicantur ia-
cta fundamenta.

De tertio obelisco romæ in uaticano.

Ca. xi.

Ertius est in uaticano Caij & Neronis prin-
cipum circo: ex omnibus unus omnino fractus
in molitudine eius: quem fecerat Sesostridis fi-

lius Nuncoreus. Eiusdem remanet & alius centum cu-
bitorū quē post cecitatem uisu reddito ex oraculo soli sa-
crauit De pyramidibus ægyptijs & sphinge. Ca. xij

Icuntur obiter & pyramides & in eadem
d ægypto regum pecuniæ ociosa: ac stulta osten-
tatio. Quippe cum faciendi eas causa a pleris-

q; tradatur ne pecuniā successoribus aut æmuliis insidiā
tibus pberet: aut ne plebs esset ociosa. Multa circa hoc uā-
nitas illorum hominum fuit: uestigiaq; complurium in-
choatarum extant. Vna est in Arsionite nomo: duæ in
memphi non procul a labyrintho: de quo & ipso dice-
mus. Totidem ubi fuit meridis lacus: hoc est fossa gran-
dis. Sed ægyptus inter mira a memoranda narrat horā
tacumina extrema: quæ eminere dicuntur. Reliquæ tres:
quæ orbem terrarum implevere fama: sane conspicuæ un-
diq; annuigantibus: sitæ sunt in parte africae monte sa-
xæo steriliq; inter memphin oppidum. & quod appella-
ri diximus delta ac nilo minus quattuor millibus passuū
a memphi septem. d. pass. a uico appposito quæ uocant bu-
sirin. In quo sunt assueti scandere illas. Ante has ē sphix
uel magis miranda: qua siluestria sunt accolentiū. Ama-
sin regem putat in ea conditum: & uolunt inuictam ui-
deri. Est autem saxo naturali elaborata: & lubrica. Ca-
pitis monstri ambitus per frontem centum duos pedes
colligit: longitudo pedum centum quadragintatrium ē:

altitudo a uentre ad summum apicem in capite sexagintaduum. Sed pyramis amplissima ex arabicis lapidicinis constat. Trecenta sexaginta hominum millia annis xx. eam construxisse produntur. Tres uero factæ annis septuaginta octo & mensibus quattuor. Nempe qui de ijs scripserunt: sunt Herodotus: Euhemerus: Duris Samius: Aristagoras: Dionysius: Artemidorus: Alexander Polyhistor: Butarides: Antisthenes: Demetrius: Demoteles Appion. Inter omnes uero eos non constat a quibus factæ sint iustissimo casu oblitteratis tantæ uanitatis aucto-ribus. Aliqui ex ijs prodiderunt in raphanos & alliū: ac æpas: mille octingenta talenta erogata. Amplissima octo iugera optinet soli quattuor angulorum paribus interuallis per octingentos octogintatres pedes singulorum in laterum altitudo: a cacumine pedes. xxv. alterius interualla singula per quattuor angulos pares. dcc. trigintaseptem comprehendunt. Tertia minor prædictis: sed multo spectatior æthiopie lapidibus consurgit. ccc. sexagintatribus pedibus inter angulos. Vestigia ædificationum nulla extant. Arena late pura circum lentis similitudine: qualis in maiori parte africæ. Quæstionum summa est quam ratione in tantam altitudinem subiecta sint æmenta. Alij enim nitro ac sale adaggeratis concrecente opere. at peracto fluminis irrigatione dilutis. Alij lateribus e luto factis in priuatas domos distributis. Nilium enim non putant rigare potuisse multo humiliorem. In pyramide maxima est intus puteus octoginta sex cubitorum: flumen illo admissum arbitrantur. Mensuram altitudinis earum: omniumq; similium deprehendere inuenit Tales milesius umbram metiendo: qua hora par esse corpori solet. Hæc sunt pyramidum miracula. Supremumq; illud: nequis regum opes miretur: mini-

LIBER

ma extitisse laudatissimam a Rhodope meretricula factam aesopi fabularum philosophi conserua quondam et contubernalis haec fuit: maiore miraculo tantas opes meretricio esse conquisitas quaestu. Magnificatur et alia turris a rege facta in insula pharo portum optinente alexandra: quam constituisse. d. ccc. talentis tradunt: magno animo ne quid omittamus Ptolomaei regis: quod in ea permiserit Sostrati cassidis architecti structurae ipsius nomen inscribi. Vetus eius nocturno nautarum cursui ignes ostendere ad praenuntianda uada portusque introitum. Sicut iam tales compluribus locis flagrant: ut potneosicae ac rauennae ad uitandum periculum etiam in corruinatione. Flagrant cum eo sita ea crassienne. Periculum in corruinatione ignium sydis existimetur: quoniam e longinquo similis flammaram aspectus est. Hic idem architectus primus omnium pensilem ambulationem gnidi fecisse traditur.

De labyrinthis aegyptio: lemnio: italico. Ca. xiiij.

Itamus et labyrinthos: uel portentosissimum
d humani ingenij opus. Sed non ut existimari possit falsum. Durat etiam nunc in aegypto in heracleopolite nomo: qui primus factus est ante annos (ut tradunt) triamillia sexcentos a Petesuco rege: siue Thothoe. Quamquam Herodotus totum opus regum esse dicat: nouissimeque Psammetichi. Causam faciendi uarie interpretantur. Demoteles regiam Motherudis fuisse. Lycias sepulchrum Meridis. Plures soli sacrum id extructum: quod maxime creditur. Hinc utique sumpsisse Daedalum exemplar eius labyrinthi quem fecit in creta: non est dubium: sed centesimam tantum portionem eius imitatum: quae itinerum ambages: occursumque: ac recursus inexplicabiles continet. Non ut in pavimentis puerorumue ludi-

eris campestribus uidemus breui lacinia millia passuum
plura ambulationis continentem: sed crebris foribus in-
ditis ad salendos occurfus: redeundumq; in errores eos-
dem. Secundus hic fuit ab ægyptio labyrinthus: Tertius
in lemno. Quartus in italia. Omnes lapide polito forni-
cibus tecti. Aegyptius quod miror equidem in introitu
lapideis e paro columnis. Reliquæ erant syenitæ: moli-
bus compositis quas dissoluere: ne sæcula quideꝫ possint
adiuantibus Heracleopolitis: qui id opus inuisum mire
infestauere. Positionē operis eius: singulasq; partes enar-
rare non est: cum sit in regiones diuisum atq; in præfe-
cturas: quas uocant nomos: sexdecim nominibus eorum
totidem uastis domibus attributis. Præterea templa om-
nium ægypti deorum continet: superq; Nemeses quin-
cim ædiculis inclusæ. Sunt pyramides cōplures quadra-
genarum ulnarum senos radice muros optinentes. Fessi-
iam eundo perueniunt ad uiarum illum inexplicabilem
errorem. Quin & cænacula prius exalta: porticusq;
ascenduntur nonagenis gradibus omnes. Intus columnæ
de porphyrite lapide: deorum simulacra: regum statuae:
monstrificæ effigies. Quarundam autem domorum talis
est situs: ut adaperientibus fores tonitruum intus terri-
bile existat. Maiore autem in parte transitus est per te-
nebras: aliæq; rursus extra murum labyrinthi ædificio-
rum moles pteron appellant. Inde aliæ perfoffis cunicu-
lis subterraneæ domus. Refecit unus omnino pauci ibi
ex monte phado Thebis rex ante alexandrum magnum
annis quingentis. Id quoq; traditur fulsisse trabibus spi-
næ oleo incoctæ dum fornices quadrati lapidis assurge-
rent. De ægyptio & cretico labyrinthis satis dictum ē.
Lemnius similis illis columnis tantum centum quinquæ-
ginta memorabilior fuit: quarum in officina turbines

LIBER

ita liberati pependerunt: ut puero circumagente torna-
rentur. Architecti illum fecere Zmilus & Rholus &
Theodorus indigena. Extantq; adhuc reliquiae eius: cum
cretici italiciq; nulla uestigia extant. Namq; & italicū
dici conuenit: quem fecit sibi porfenna rex ethru-
riae se-
pulchri causa: simul ut & externorum regum uanitas
quoq; ab italici superaretur. Sed cum excedat omnia fa-
bulositas: utemur ipsius. M. Varronis in expositione eius
uerbis. Sepultus est iquit sub urbe clusio: in quo loco mo-
numentum reliquit lapide quadrato. Singula latera pe-
dum lata tricenum: alta quinquagenum. Inq; basi qua-
drata intus labyrinthum inextricabile: Quo si quis im-
properet sine glomere lini: exitum inuenire nequeat. Su-
pra id quadratum pyramides stant quinq; Quattuor in
angulis: & in medio una. In imo latæ pedum septuage-
numquinum: altæ centum quinquagenum: ita fastigiatae
ut in summo orbis aeneus & Pegasus unus omnibus sit
impositus: ex quo pendeant exarpta athenis tintinnabu-
la: quæ uento agitata longe sonitus referant: ut dodonæ
olim factum. Supra quem orbem quattuor pyramides in-
super singulae extant altæ pedum centenum. Supra quas
uno solo quinq; pyramides: quarum altitudinem Varro
nem puduit adijcere. Fabulae ethruscae tradunt eandem
fuisse: quam totius operis: adeo uesana dementia quæsis-
se gloriam impendio nulli profuturo. Præterea fatigaf-
se regni uires: ut tamen laus maior artificis esset.

De pensili horto & oppido: & templo Dianæ
ephesiæ. Ca. xiiij.

l Eguntur & pensiles hortos: immo uero totus
oppidum fecisse ægyptiæ thebæ: exercitus ar-
matos subito educere solitis regibus nullo op=

pidanorum sentiente. Etiamnum hoc minus mirū: quam
 q̄ flumine medium oppidū interfluente: quā si fuissent
 non dubium est dicturum Homerum fuisse: cum tantum
 portas ibi prædicaret. Græcæ magnificentia uera ammi-
 ratio extat templum ephesiæ Dianæ ducentis uiginti an-
 nis factum a tota asia. In solo id palustri fecere: ne terræ
 motus sentiret: aut hiatus timeret. Rursus ne in lubrico
 atq; instabili fundamenta tantæ molis locarentur: ante
 calcatis ea substrauere carbonibus dein uelleribus lanæ
 vniuerso templo longitudo est quadringentorum uigin-
 tiq; pedum: latitudo ducentorum uiginti. Columnæ
 centum uiginti septem a singulis regibus factæ: sexagin-
 ta pedum altitudine. Ex ijs tringintasex cælatæ. Vna a
 Scopæ. Operi præfuit Ctesiphon architectus. Summa mi-
 racula: epystilia tantæ molis atolli potuisse. Id consecu-
 tus est ille peronibus arena plenis molli puluino super
 capita columnarum exaggerato paulatim exinaniēs ab-
 imo ut sensim totum in colle sederet. Difficillime hoc cō-
 tingit in limine ipso: quod foribus imponebat. Etenim
 ea maxima moles fuit: nec sedit. In cubili animo anxio
 artificis mortis destinatione suprema. Traduntq; in ea
 cogitatione fessum nocturno tempore inquiete uidisse
 præsentem deam: cui templum fiebat: hortantem ut ui-
 ueret: se composuisse lapidem: atq; ita postero die appa-
 ruit: pōdereq; ipso correctus uidebatur. Cætera eius ope-
 ris ornamenta plurium librorum instar optinent: nihil
 ad specimen naturæ pertinentia.

De delubro Cizici: & lapide fugitiue:

& de echo septies resonante: & ædifi-

cio sine clauo: & mirabilia ædifi-
 ciorum romæ.

Ca. xv.

LIBER

d Vrat & Cyzici delubrum: in quo filum aure-
 um comissuris omnibus polito lapidis subiecit
 artifex eburneum Iouem dicaturus intus coro-
 nante eum marmoreo Apolline. Tralucant ergo picturae
 tenuissimis capillamentis: leniq; afflatu simulacra reso-
 nante: praeter ingenium artificis ipsa materia quamuis
 occulta in praecio operis intelligitur. Eodem in oppido e-
 lapis fugitiuus appellatus. Argonautae eo pro anchora
 usi ibi reliquerant. Hunc e prytaneo (ita uotatur locus)
 saepe profugum fixere plumbo. Eadem in urbe iuxta por-
 tam quae thracia uocatur turres. yij. acceptas uoces nume-
 rosiore percussu multiplicant. Nomenq; huic miracu-
 lo echo est a graecis datum. Et hoc quidem natura loco-
 rum euenit. Et plerumq; conualliu: ibi casu accidit. Olym-
 piae autem arte mirabili modo in porticu quam oppida-
 ni heptaphonon appellant: quoniam septies eadem uox
 redditur. Cyzici & buleuterion uocant aedificium am-
 plum sine ferreo clauo ita disposita contignatione: ut exi-
 mantur trabes sine fulturis ac reponantur. Quod item
 romae in ponte subicio religiosum est: postea q̄ Coclite
 Horatio defendente aegre reuulsus est. Verum & ad ur-
 bis nostrae miracula transire conuenit: nongentorumq;
 annorum dociles scutari uiros: & sic quoq; terrarum or-
 bem uictum ostendere: quod accidisse totiens pene: quot
 referrentur miracula: apparebit. Vniuersitate uero acer-
 uata & in quendam unum cumulum coniecta non alia
 magnitudo exarget: q̄ si mundus alius quidam in uno lo-
 co narretur. Nam ut circum maximum a Caesare dictato-
 re extructum longitudine stadiorum trium: latitudine
 unius: sed cum aedificijs iugerum quaternum ad sedem
 ducentorum. lx. millium inter magna opera dicamus. No-
 ne inter magnifica basilicae Pauli columnis e phrygibus

mirabilem: forumq; diui Augusti: templum Pacis diui
Vespasiani imperatoris Augusti: pulcherrima operum
quæ unq; Pantheon Ioni ultori ab agrippa factum: cū
theatrum ante texerit romæ Valerius ostiensis archite-
ctus ludis Libonis? Pyramidas regum miramur opera:
cum solum tantum foro extruendo sestertijs mille du-
centis Cæsar dictator emerit. Et siquidem impensæ mo-
uent captis auaritia animis. P. Clodius quem Milo occi-
dit: sestertijs. c. xlvij. millibus domo empta habitauerit.
Quod equidē non secus ac regum insaniā miror: itaq;
Et ipsum Milonē sestertia septingenta millia æris alie-
ni debuisse inter prodigia animi humani ducō. Sed tūc
senes aggeris uastum spatiū & substructiones insanas
captiosi mirabātur. Præterea cloacas operū omnium di-
ctū maximū: suffossis montibus: atq; ut pauloante ret-
tulimus: urbe pensili: subterq; nauigata. Id. M. agrippa
fecit in ædilitate post consulatū per meatus corruatis
septē annibus cursu præcipiti torrentiū modo rapere:
atq; auferre omnia coactis. Insuper mole imbriū conci-
tati uada ac littora quatiūt. Aliquando tyberis retro in-
fusi recipiunt fluctus. Pugnantq; diuersi aquarū impe-
tus intus: & tamē obnixa firmitas resistit. Trahuntur
moles internæ tantæ non succubentibus causis operis.
Pulsant ruinæ sponte præcipites: aut impactæ incendijs.
Quatitur solū terræmotibus. Durāt tamē a Tarquinio
prisco annis octingētis ppe inexpugnabiles. Non omi-
mittendo memorabili exemplo uel eo magis: quoniā ce-
leberrimis rerū conditoribus omissum est. Cum id opus
Tarquinius Priscus plebis manibus faceret: essetq; la-
bor incertū longior an periculosior: passim conscita ne-
ce quiritibus tediū fugiētibus. Nouū & inexcogitatum
ante posteaq; remediū inuenit ille rex: ut omniū ita de-

LIBER

functorum figeret crucibus corpora spectanda ciuibus
 simul & feris uolucribusq; lacerāda. Quamobrem pu-
 dor romani nominis proprius qui saepe res perditas ser-
 uauit in praelijs: tunc quoq; subuenit. Sed illo tempore
 imposuit iam erubescens: cum puderet uiuos tanq̃ pudis-
 turum esset extinctos. Amplitudinem canis eam fecisse
 proditur ut uehem foeni large onustam transmitteret.
 Parua sunt cuncta quæ diximus: & omnia uni compa-
 randa miraculo: anteq̃ noua attingam. M. Lepido. Q.
 Catulo conf. ut constat inter diligentissimos auctores
 domus pulchrior non fuit romæ: q̃ Lepidi ipsius. At
 Hercule intra annos trigintaquinq; eadem centesimum
 locum non obtinuit. Computet in hac æstimatione qui
 uolet: marmorum molem: opera pictorum: impendia
 regalia. Et cū pulcherrima laudatissimaq; certates cen-
 tū domos: posteaq; eas ab innumerabilibus alijs in hūc
 diem uictas. Profecto incendia puniunt luxum: nec ta-
 men effici potest: ut mores aliquid ipso homine mor-
 talius esse intelligant. Sed eas omnes duæ domus ui-
 cerunt. Bis uidimus urbem totam cingi domibus prin-
 cipum: Caij & Neronis. Et huius quidem ne quid
 deesset aurea. Nimirum sic habitauerunt illi qui hoc im-
 perium fecere: tantas ad uincendas gentes triumphosq;
 referendos ab aratro aut foco exeuntes: quorum
 agri quoq; minorem modum obtinuerunt quam cella-
 ria istorum. Subit uero cogitatio quota portio harum
 fuerint aræ illæ: quas inuictis imperatoribus decer-
 nebant publice ad exædificandas domos. Summusq;
 illarum honos erat: sicut in. L. Valerio Publicola: qui
 primus consul fuit cum. L. Bruto post tot merita: &
 fratre eius qui bis in eodem magistratu sabinos deu-
 cerat: adijci decreto: ut domus eorum fores extra ape-

irentur: & ianua in publicum reijceretur. Hoc erat clarissimum insigne inter triumphales quoque domos. Non patiemur duos Caios uel duos Neronas ne hac quidem gloria famae frui. Docebimusque etiam insaniam eorum uictam priuatis operibus. M. Scauri: cuius nescio an ædilitas maxime prostrauerit mores ciuiles: maiusque sit Syllæ malum tanta priuigni potentia: quæ proscriptio tot millium. Hic fecit in ædilitate sua opus maximum omnium: quæ unquam fuere humana manu facta: non temporaria mora: uerumetiam æternitatis destinatione. Theatrum hoc fuit. Scena ei triplex altitudine. ccc. l. columnarum in ea ciuitate quæ sex hymettias non tulerat sine probro ciuis amplissimi. Iam pars scenæ e marmore fuit. Media e uitro inaudito etiam postea genere luxuriæ. Summæ tabulis inauratis columnæ ut diximus. imæ duodequadragenæ pedum. Signa ærea inter columnas ut indicauimus: fuerunt tria millia numero. Cæua ipsa cœpit hominum. lxxx. millia cum Pompei amphitheatri totiens multiplicata urbe tantoque maiore populo sufficiat large quadraginta millia sedente. Sed & reliquus apparatus tantus: attalica ueste: tabulis pictis: cæteraque cura fuit ut in tusculanam uillam reportatis quæ superfuebant quotidiani usus delicijs incensa uilla ab iratis seruis concremarentur ad sestertia. M. Aufert animum & a destinato itinere digredi cogit contemplatio tam prodigæ mentis: aliamque conuerti maiorem insaniam. E ligno. C. Curio qui bello ciuili in cæsarianis partibus obiit: funebri patris munere cum opibus apparatusque non posset superare Scaurum. Vnde enim illi uictor Sylla? & Metella mater proscriptionum sectrix? Vnde M. Scaurus pater totiens princeps ciuitatis: &

XX ij

LIBER

marianis sodalitijs rapinarū provincialiū sinus? cū iā
 ne ipse quidē comparari sibi posset. Quando hoc certe
 incendiū illius p̄m̄ium habuit conuētis ex orbe terrarū
 rebus: ut nemo postea par esset insania illi. Ingenio er-
 go suo utendū erat: Curioni eiq; aliud excogitandū fuit
 Opere precii est scire quid inuenerit: & gaudere mori-
 bus nostris: ac nostro modo nos uocare maiores. Thea-
 tra duo iuxta fecit amplissima e ligno cardinū singulo-
 rum uersatili suspensa libramento: in quibus utrisq; an-
 te meridiano ludorū spectaculo edito inter sese auersis
 ne inuicē obstreperent scēnæ: & repente circūactis ut
 constiterant. Postremo iam die discedētibus tabulis &
 cornibus inter se coeuntibus faciebat amphiteatrū: &
 gladiatorū spectacula edebat: ipsum magis auctoratum
 Populū Ro. circūferens. Quid enim miretur quisq; in
 hoc primū? inuentorē? an inuentū? artificē? an auctore?
 ausum aliquē hoc excogitare? an suscipere parere? an in-
 bere? Super omnia erit populi furor sedere ausi tam in-
 fida instabiliq; sede. En hic est ille terrarum uictor: &
 totius dominator orbis: qui gentes & regna diriperet:
 iura exteris mitteret: & quosdam in numero deorum
 immortalium generis humani portio in machina pen-
 dens: & ad periculū suū plaudens. Quæ uilitas ani-
 marum ista? aut quæ quærela decannis? aut quantū ma-
 li potuit accidere? Hauriri urbes terræ hiatibus publi-
 cus mortalium dolor est. Ecce Popu. Rom. uniuersus ue-
 lut duobus nauigijs impositus binis cardinibus sustine-
 tur: & seipsum depugnantem spectat: periturus mo-
 mēto aliquo luxatis machinis: & per hoc quæritur in-
 tribunitijs cōcionibus gratia: ut pensiles tribus faceret.
 Qualia hic i rostris? Quid nō ausurus apud eos quibus
 hoc persuaferit. Vera nanq; confitentibus Popu. Roma.

funebri munere ad tumuluꝝ patris eius depugnauit uni
uersus. Variauit hanc magnificentiam suam fessis tur
batisq; cardinibus: & amphitheatri forma custodita
neuissimo die diuersis duabus per medium scænis athle
tas edidit: raptisq; e contrario repente pulpitis eodem
die uictores e gladiatoribus suis produxit. Nec fuit rex
Curio aut gentium imperator non opibus insignis: uti
qui nihil in censu habuerit. præter discordiam principũ
Sed dicatur uera æstimatione inuicta miracula: quæ. Q
Martius rex fecit. Is iussus a senatu aquarum appiæ &
anienis tegula ductus reficere: nouam a nomine suo ap
pellatam cuniculis per montes actis intra præture suæ
tempus adduxit. Agrippa uero in ædilitate sua: adiecta
uirginea aqua: cæterisq; coruinatis atq; emendatis lacus
dcc. fecit. Præterea fontes cy. castella. cxxx. cōplura etiā
cultu magnificæ & operibus. Insigna. ccc. sarea aut mar
morea imposuit: & columnas ex marmore quadringen
tas: eaq; omnia annuo: patio: adiecitq; ipse in ædilitatis
suæ commemoratione & ludos unde sexaginta diebus
factos: & gratuita præbuit balnea cētum lxx. quæ nūc
romæ ad infinitum auxere numerum. Vicit antecessores
aquarum ductus nouissimum impendium operis inchoa
ti a Caio Cesare: & peracti a Claudio. Quippe a lapi
de. xl. ad eam excelsitatem: ut in omnes urbis montes le
uarentur: influxere curtiis atq; cæruleis fontes. Eroga
ta in id opus sestertia quingenta ly. millia. Quod si quis
diligentius æstimauerit aquarum abundantiam in pu
blico balneis piscinis domibus euripis hortis suburbanis
uillis spatiosq; aduenientis extructos arcus: montes per
fossos: conualles æquatas: fatebitur nihil magis miran
dum fuisse in toto orbe terrarum. Eiusdem Claudij in
ter maximam equidem ac memoranda dixerim: quāuis

LIBER

destitutum successoris odio montē perfoſſum ad lacum
fucinum emittendum: inenarrabili proſecto impendio:
Et operariorum multitudine per tot annos: cum autē
corruatio aquarum: qua terrenus mons erat egerere=
tur in uertice machinis: aut ſilex caderetur. Omniaq;
intus in tenebris fierent: quæ neq; cōcipi animo niſi ab
ijs qui uidere: neq; humano ſermone enarrari poſſunt.
Nam portus hoſtiensis opus prætereo. Item uias inter
montes exciſas. Mare thirrenum a lucrino molibus ſe=
cluſum. Tot pontes tantis impēdijs factos. Et inter plu=
rima ala italiæ miracula: ipſa marmora in lapidicinis
crescere auctor eſt Papyrius Fabianus naturæ rerū peri=
tiſſimus. Exemptores quoq; affirmant compleri ſpon=
te illa montium ulcera. Quæ ſi uera ſunt: ſpes eſt: nunq;
deſuturam luxuriam.

De magnetis generibus: Et medicinis Ca. xvi.

Marmoribus digredienti ad reliquorū lapi=
dem inſignes naturas: quis dubitet in primis
magnetē occurrere? Quid enim mirabilius?
aut qua in parte naturæ maior improbitas? dederat uo=
cem ſaxis: ut diximus: reſpondentem homini: immo ue=
ro Et obloquentem? Quid lapidis rigore pigrius? Ecce
ſenſus manusq; tributi illi. Quid ferri duricia pugna=
tius? Sed cedit: Et patitur mores: trahitur nāq; a ma=
gnete lapide. Domitrixq; illa rerum omniū materia ad
inane neſcio quid currit: atq; ut propius uenit: aſſiſtit:
teneturq; Et complexu hæret. Sideritin ob hoc alio no=
mine appellant: quidam heracleon. Magnes appellatus
eſt ab inuentore: ut auctor eſt Nicander in india reper=
tus. Nanq; Et paſſim inuenitur: ut in hispania quo=
q; inueniſſe autem fertur clauis crepidarum Et bacu=
li cuspide hærentibus: cum armenta paſceret. Quinq;

genera magnetis Sotacus demonstrat: aethiopicum: & magnesiacum e macedonia e contermina Boebeida lada lacum petentibus dextra. Tertium in echio boetiae. Quartum circa Alexandriam troadem. Quintum in magnesia asiae. Differentia prima mas sit an faemia. Proxima in colore. Nam qui in macedonia & magnesia reperiuntur: ruffi nigriq; sunt. Boetius uero ruffi coloris plus habet q; nigri. Is qui in troade inuenitur: niger est & foeminei sexus: ideoq; sine uiribus. Deterrimus autem in magnesia asiae candidus: neq; attrahens ferrum similisq; pumici. Compertum tanto meliores esse quanto sunt magis caerulei: aethiopicis laus summa datur: poudusq; argento rependitur. Inuenitur hic in aethiopia zimiri: ita uocatur regio arenosa. Ibi & haematites magoes sanguinei coloris: sanguinemq; reddens si teratur: Sed & crocum. In attrahendo ferrum non eadem quae magneti haematite natura. Aethiopici argumentum est: quod magnetem quoq; alium ad se trahit. Omnes autem ii oculorum medicamentis prosunt ad suam quisq; portionem. Maximeq; epiphoras sistunt. Sanant & adusta cremati triticiq;. Alius rursus in eadem aethiopia non procul mons gignit lapidem theameden: qui ferrum omne abigit: respuitq;. De utraq; natura eius saepius diximus.

De lapidibus qui cito absument corpora in eis condita: & de his qui diu seruant: & de Assio lapide: & medicinis eius. Ca. xxiij.

Apidem e scyro insula integrum fluctuare tradunt: eundem comminutum mergi. In Assio troadis sarcophagus lapis fissili uenasciditur Corpora defuictoru condita i eo absumi constat itra xl. die

XX iij

LIBER

exceptis dentibus. Mutianus specula quoque et strigiles
et uestes et calciamenta illata mortuis lapidea fieri
auctor est. Eius generis et in lycia saxa sunt et in orien-
te: quae uiuentibus quoque adalligata erodunt corpora.
Mitior est autem seruandis corporibus nec absumendis
chernites ebori simillimus: in quo Darium conditum fe-
runt. Parioque similis candore et duritia: minus tamen
ponderosus qui porus uocatur. Theophrastus auctor est:
et translucidos lapides in aegypto inueniri: quos ophi-
tae similes ait: quod fortassis tunc fuerit: quoniam et ii
desinunt et noui reperiuntur. Assius gustu sal sus poda-
gras lenit pedibus in uase ex eo cauato inditis. Praeterea
omnia crurum uitia in ijs lapidicinis sanantur: cum in
metallis omnibus crura uitientur. Eiusdem lapidis flos
appellatur: farina ex eo mollis ad quaedam perinde effi-
cax. Est autem similis pumici ruffo. Ammixtus aeri cy-
prio mammaru uitia emendat. Pici autem resinae stru-
mas et panos discutit. Prodest et phthisicis linctus.
Cum melle uetera ulcera ad cicatricem perducit. Excre-
scentia erodit. Et ad bestiarum morsus utilis. Repugna-
tia curationi ac suppurata siccant. Fit cataplasma ex eo
podagris mixto fabae lomento.

De ebore fossili: et lapidibus osseis: et palmatis:
et aliorum generibus. Ca. xviij.

Dem Theophrastus et mutianus esse aliquos
i lapides: qui pariant: credunt. Theophrastus
auctor est et ebur fossile candido et nigro
colore inueniri: et ossa e terra nasci: inueniri quoque lapides
osseos. Palmati circa mundam in hispania: ubi Caesar di-
ctator Pompeium uicit: reperiuntur: idque quotiens fre-
geris. Sunt et nigri: quorum auctoritas uenit in mar-
mora: sicut tenarius Varro nigros ex africa firmiores

eē tradit: quā in italia. E diuerso albos coranos duriores: quam parios. Idem lunensem siliam serra secari. At thu sculanum dissilire igni. Sabinum fuscum addito oleo etiam luere. Idem molas uersatiles uol sine inuentas. Aliquas & sponte motas inuenimus in prodigijs. Nusquam autem hic utilior q̄ in italia gignitur. lapisq; non saxum est. In quibusdam uero prouincijs omnino non inuenitur. Sunt quidam in eo genere molliores: qui & cote leuigantur: ut procul intuentibus ophitæ uideri possint. Neq; est alius firmior: quando & lapidis natura ut lignum similiter imbres solesq; aut hyemes non patitur. In alijs atq; alijs generibus. Sunt qui & lunā n̄ tollerent: & qui uetustate rubiginem trahant. Coloremue cādidum oleo mutant.

De corallio uel pyrite: & medicinis eius: & ostracite: de amantho lapide: & medicinis eius: de militino lapide & uiribus eius: de gargate lapide & medicinis eius: de spōgia: & phrygio lapide & natura eius.

Ca. xix.

Orallium lapidem quidem pyriten uocant. quoniam sit plurimus ignis illi. Sed est alius etiamnum pyrites similitudine æris. In cypro eum reperiri uolunt: & in metallis quæ sunt circa acamaniā: unum argenteo colore: alterum aureo. Coquantur uariæ. Ab alijs iterum tertioq; in melle: donec cōsumatur liquor. Ab alijs pruna prius: dein melle: & postea lauantur ut æs. Vtq; eorum in medicina exal facere: siccare discutere: humorem extenuare: & duritias nimias mollire. Vtuntur & crudis tussisq; ad strumas atq; furunculos. Pyritarum etiamnum aliqui genus unum faciunt plurimum habens ignis: quos uiuos appellamus & pōderosissimi sunt. Hi exploratoribus castrorū māxi

LIBER

me necessarij: qui clauo uel altero lapide percussi: & scitillas edunt: quæ exceptæ sulphure aut fungis aridis: uel folijs: dicto celerius ignem trahunt. Ostracitæ similitudinem testæ habent. Vsus eorum pro pumice ad leuigandam cutem. Poti sanguinem sistunt: & illiti cum melle ulcera doloresq; mammarum sanant. Amiantus alumini similis nihil igni deperdit. Hic ueneficijs resistit omnibus: priuatim magorum. Gæoden ex argumento appellant: quoniam amplexus est terram: oculorum medicamentis utilissimus. Item mammarum & testium uitijs. Melitites lapis succum remittit dulcem: mellitūq; tusus. Et cææ mixtus eruptiōibus pituitæ maculisq; corporis medetur: & faucium exulcerationi. Epinyctidas tollit: & uuluarum dolores impositus uelleri. Gagates lapis nomen loci & amnis habet gagis lyciæ. Aiunt & in leucola expelli mari: atq; infra duodecim stadia colligi. Niger est: planus: pumicosus: non multum a ligno differens: leuis: fragilis: odore si teratur grauis. Fictilia ex eo inscripta non delentur. Cū uritur odorem sulphureū reddit. Mirumq; acanditur aqua: oleo restinguitur. Fugat serpentes recreatq; uulnæ strangulationes. Deprehendit fonticum morbum & uirginitatem suffitus. Item ex uino decoctus: dentibus medetur. Strumisq; cææ permixtus. Hoc dicuntur uti magi in ea quam uocant axinomatiā. Id peruri negant: si euenturum sit: quod aliquis optet. Spongiæ lapides inueniuntur in spongijs: & sunt natui. Quidam eos cysteolithos uocant: quoniam uesticæ medentur. Calculos rumpunt in uino poti. Phrygius lapis gentis nomen habet. Est autem gleba pumicosa. Vritur ante uino perfusus: flaturq; follibus: donec ruffescat: ac rursus dulci uino restinguitur: & hoc trinis uicibus tingendis uestibus tantum utilis.

De hæmatite & quinq; generibus eius &
schisto.

Ca. xx.

Chistos & hæmatites cognationē habet. Hæ
matites inuenitur in metallis: vstus minij co-
lorem imitatur. Vritur ut phrygius: sed nō re-
stinguitur uino. Adulteratur schisto. Hæmatiten discer-
nunt uenæ rubetēs: & friabilis est natura. Oculis cruo-
re suffusis mire conuenit. sistit profluium mulierum po-
tus. Bibunt eum & qui sanguinem reiecerunt cum succo
punici mali. Et in uescicæ uitijs efficac. Bibitur & in ui-
no contra serpentium ictus infirmior ad omnia hæc ed-
dem est: quem schiston appellāt. Sed in ijs cōmodior cro-
co similis: peculiarius splendet. Proficit oculorū lachry-
mis in lacte muliebri. Procidētēsq; oculos præclare cohi-
bet. Hæc est sententia eorum qui nuperrime scripsere. Sed
Sotacus e uetustissimis auctoribus quinq; genera hæma-
titarū tradit præter magnetem principatum dat ex ijs
æthiopico: oculorū medicamentis utilissimo. Ex ijs quæ
panchresta appellant. Item ambustis. Alterum atroda-
manta dicit uocari: colore nigro pondere ac durtia insti-
gnem: & inde nomē traxisse: p̄cipueq; in africa reptur.
Trahere aut in se argentum: æs: ferrū. Experimentum eius
esse in cote ex lapide bisanite. Reddere enī succū sangui-
nē: & esse ad iocineris uitia p̄cipui remedij. Tertiū ge-
nus arabici facit: simili duricia: uix reddētis succū ad co-
tē aquariā aliquādo croco similem. Quarti generis elati-
ten uocari q̄diu crudus sit: coctū uero militem: utilē am-
bustis. Ad omnia utiliore rubricā. Quinti generis schi-
stos hemorrhoidas reprimit. In totū aut hæmatitas oēs
tritōs in oleo triū drachmarū pōdere a ieiunis sumēdos:
ad uitia sanguinis. Idem auctor schistō alterius generis
q̄ hæmatiten tradit: quem uocant Anthracitin. Nasci

LIBER

in africa nigrum attritum reddere aquarijs eotibus ab ea parte quæ fuerit ab radice nigrū colorē: ab altera pte croci. Ipsum utilem esse oculorum medicamentis.

De quattuor generibus actitis: & calamo: & samio & arabo: & pumicibus. Ca. xxi.

Etites lapis etiam argumento nominis magnam samam habet. Reperitur in nidis aquilarum: sicuti in decimo uolumine diximus.

Aiunt binos inueniri: marem & foeminam. Nec sine ijs parere quas diximus aquilas: & ideo binos tantum. Genera eorum quattuor. In africa nascentem pusillum & mollem intra se ac uelut in aluo habentem argillam suam: candidam. Ipsum friabilem quæz foeminei sexus putant. Marem autem qui in arabia nascitur: durum gallæ similem: aut subrutilum in aluo habentem durum lapidem. Tertius in cypro inuenitur: colore illis in africa nascentibus similis: amplior tamen atq; dilatatus. Cæteris enim globosa facies. Habet in aluo arenam iucundam & lapillos. Ipse tam mollis ut etiam digitis friatur. Quartus generis Taphiusius appellatur: nascentis iuxta leucadem: in taphiusa: qui locus est dextra nauigantibus ex hac ad leucadem. Inuenitur in fluminibus candidus & rotundus: Huic est in aluo lapis: qui uocatur callimus: nec quicquam tenerius. Actitæ omnes grauidis adalligati mulieribus uel quadrupedibus in pelliculis sacrificati uteri animalium continent partus: non nisi parturiant: remouendi: alioquin uulua excidium. Sed nisi parturientibus auferantur: omnino non pariunt. Est & lapis samius in eadem insula: ubi terram laudauimus: poliendo auro utilis. Vtilis & in medicina oculorum ulceribus cum lacte quo supradictum est modo contra ueteres lachrymationes. Prodest & contra uitia stomachi potus. Vertigines

Sedat. Mentesq; commotas restituit. Quidam & in or-
bis comitialibus utiliter dari putant. Et ad urine diffi-
cultates: ac opis etiam miscetur. Probatur gravitate &
candore. Vulus & partus contineri adalligato eo tra-
dunt. Arabius lapis ebori similis: dentifricijs accommo-
datur crematus. Priuatim hemorrhoidas sanat cum la-
nugine linteorum: linteolis insuper impositis. Non præ-
termittenda est & pumicum natura: siquidem ita ap-
pellantur quidam lapides erosi amne: in ædificijs mu-
sea uocant dependentia ad imaginem specus arte reddē-
dam. Sed & ij pumices qui sunt in usu corporum leui-
gandorum fœminis iam quidem & uiris atq; ut ait Ca-
tullus libris: laudatissimi sunt in melo scyro & æolijs
insulis. Probatio in candore & in minimo pondere: &
ut q̄ maxime spōgiosi aridiq; sint: ac teri faciles: nec are-
nosi in fricando. Vis eorum in medicina: extenuare: siccā-
re. In ustrina ter siccantur: ita ut torreantur carbone pu-
ro: ac totiens uino restinguantur albo. Lauantur deinde
ut admia: & siccati conduntur q̄ minimum uliginoso
loco. Vsus farinæ eius oculorum maxime medicamentis.
Vlcera purgat eorū leuiter: expletq; cicatrices: & emā-
dat. Quidam tertia uestione refrigeratos potiusquam re-
stinctos terere malunt ex uino. Adduntur etiam ad ma-
lagmata capitiū uerendorūq; ulceribus. Vtilissima fi-
unt ex ijs dentifricia. Theophrastus autem auctor ē po-
tores in certamine bibendi præsumere farinam eius: sed
nisi immenso potu impleantur: periclitari. Tantamq; re-
frigerandi naturam esse: ut musta feruere desinant pu-
mice addito.

De lapidibus mortariorum medicinalium: & molli-
bus lapidibus: & speculari lapide: & silicibus: &
phengite: & cotibus: & reliquis ad structuram lapi-

LIBER

dibus igni: & tempestatibus resistentibus.

Ca. xxij

Ueteribus cura fuisse lapides mortuorum quoque nec medicinalium tantum: aut ad pigmenta pertinentium. Ethesiumque lapidem in ijs pretulere ceteris: mox & thebaicum: quem pyrrhopoecilō appellauimus. Aliqui psaronium uocant. Tertium ex lazio chrysitē. Medici autem & basanitē. Hic enī lapis nihil ex sese remittit. Ii autem lapides qui succū reddunt oculorum medicamentis utiles existimantur. Ideoque aethipici maxime ad ea probantur. Tēnarium uero lapidem & pœnicum & hematitē ijs medicamentis pdesse tradunt: quæ ex croco componantur. Ex alio tēnario qui niger est: & ex pario lapide non æque medicis utilē. Potiores ex lapide alabastrite ægyptio: uel ex ophite albo. Est enim hoc genus ophitis: ex quo uasa & etiā cados faciunt. In syphno lapis est qui cauatur: tornaturque in uasa coquendis cibis utilia: uel ad esculentorum usus. Quod in comensi italiæ lapide accidere scimus: sed in syphno singulare quod ex calcis oleo nigrescit: durefcitque. Natura molissimus tanta qualitatum differentia ē. Nam mollicie & transalpis præcipua sunt exempla. In belgica prouincia candidum lapidem serra qua lignum: faciliusque etiam secant ad regularum & imbricum uicem. Vel si libeat: ad quæ uocant pauonacea tegendi genera: & igne quidem durati iidem sectiles sunt. Specularis uero quoniam & hic lapis nomen optinet: faciliore multo natura finditur in quaslibet tenues crustas. Hispania hunc olim citerior tantum dabat: nec tota: sed intra centum millia passuum circa segobricam urbem. Iam & cypros & cappadocia & Sicilia: & nuper inuentus afria. Postferendos omnes tamen Hispaniæ: & appa-

docie molliſſimis & ampliſſimæ magnitudinis: ſed obſcuris. Sunt & in bononiënſi italiæ parte breues maculoſi complexu ſilicis alligati: quorum tamen appareat natura ſimilis eis qui in hiſpania puteis effodiuntur profunda altitudine. Necnon & ſaxo incluſus ſub terra inuenitur: extrahiturq; aut exciditur. Sed maiori parte foſſili natura abſolutus ſegmenti modo nunquam ad huc quinq; pedum longitudine amplior. Humorem hūc terræ quidam autumant cryſtalli modo glaciari. Et in lapidem concreſcere manifeſte apparet: q̃ cum ferræ decidere in puteos tales medullæ: ex oſſibus earum in eadem lapidis natura poſt unam hyemem figurantur. Inuenitur & niger aliquando. Sed candido natura mira cum ſit mollicia nota perpetiendi ſolis rigorisq;: nec ſeneſcit ſi modo iniuria abſit: cum hoc etiā in cementis multorum generum accidat. Inuenere & alium uſum in ramentis quoq; circum maximum ludis cyrenſibus ſternendi: ut ſit in commendatione candor. Nerone principe in cappadocia repertus eſt lapis durtia marmoris candidus atq; tranſlucens: etiaꝫ qua parte fuluæ inciderant uenæ: ex argumento phengites appellatus. Hoc conſtruxerat ædem fortunæ: quam ſeiiani appellatione dicebat: a ſeruio rege ſacratam aurea domo complexus. Quare etiam foribus apertis interdum claritas ibi diurna erat: haud alio quam ſpecularium modo: tanquam incluſa luce: non tranſmiſſa. In arabia quoq; eſſe lapidem uitrim modo tranſlucidum: quo utuntur pro ſpecularibus: Iuba auctor eſt. Nunc ad operarios lapides tranſſiſſe conueniat: primumq; cotes ferro accuendo. Multa earum genera. Creticæ diu maximam laudam habuere. Secundam laconicæ ex taygeto mōte: utræq; oleo indigentes. Inter aquarias naxiæ laus

LIBER

maxia fuit mox armeniaca: de quibus diximus. Ex oleo
 & aqua ciliciae pollent: ex aqua arfinoetica. Reperta
 sunt in italia aqua trahentes aciez acerrimo effectu. Nec
 non & transalpes: quas pascernias uocant. Quarta ra-
 tio est salina hominis proficientium. Quae in constrina-
 rum officinis inutilis est: fragili mollicia. Flamminita-
 nae ex hispania citeriore in eo genere praecipuae. Reliqua
 multitudo lapidum in totum aedificijs inutilis est moro-
 sitate. Quaedam tamen loca morem illum habent: sicut
 carthago in africa exercetur halitu maris: fricatur uento
 & uerberatur imbri. Sed circa tumentur picando parietes
 quoniam & tectoria calx roditur. Sciteq; dictum est: ad
 tecta eos pice ad uinum calce uti: quoniam sic musta con-
 diunt. Alia mollicia circa romam fidennati & albano.
 In liguria quoq; umbria & uenetia albus lapis denta-
 ta ferra secatur. Hi tractabiles in opere laborem quoq;
 tot erant sub tecto duntaxat. Aspergine & gelu pruinis
 q; rumpuntur in testas. Nec contra humores & auram
 maris robusti. Tyburtini ad reliqua fortes: uapore dissi-
 liunt. Nigri silices optimi quibusdam in locis & ruben-
 tes. Non nusquam uero & albi: sicut in tarquinienfi Anicia-
 nis lapidicinis circa lacum uolsinensem. Et in statonien-
 si sunt: quibus ne ignis quidem nocet. Iudez & in monu-
 menta sculpti contra uetustatem quoq; incorrupti per-
 manent. Ex ijs forme fiunt: in quibus ara funduntur.
 Est & uiridis lapis uehementer igni resistens sed nus-
 quam copiosus. Et ubi inuenitur lapis non saxum est. E reli-
 quis pallidus incremento raro utilis. Globosus contra in-
 iurias fortis: sed ad structuram infidelis: nisi multa suf-
 frenatione deuinctus. Nec certior flumiatilis semper uelu-
 ti madens. Remedium est in lapide dubio aestate eius exi-
 mere: nec ante biennium eum inserere tecto: domituz tem

pestatibus. Quæ ex eo læsa fuerint: in subterranea stru-
ctura aptantur utilius. Quæ restiterint: tutum est cæ-
lo committere. Græci e lapide duro ac silice æquo con-
struunt veluti lateritios parietes. Cum ita fecerint: iso-
domos uocant genus structuræ. At cum in æquali crassi-
tudine structa sunt pseudisodomon. Tertium est emple-
cton tantummodo frontibus politis. Reliqua fortuito col-
locant. Alternas coagmentationes fieri: ut commissuras
antecedentiū mediū lapides optineant: necessarium est:
in medio quoq; pariete si res patiat. Si minus: utiq; a
lateribus. Medios parietes sarcire fractis cementis. Di-
tyotheton uocant: reticulatā structurā: quā frequentis-
sime romæ struunt: rimis oportunam. Structuram ad
normam & libellam fieri & ad perpendicularum re-
spondere oportet.

De Cisternis & calce & arenæ generibus: &
mixture calcis: & arenæ: & utriusq; structuræ:
& tectoris columnis.

Ca. xxiiij.

T Cisternas arena pura et aspera quinq; par-
tibus: calcis quæ uehementissimæ duabus con-
strui conuenit: fragmentis silicis non excedē-
tibus libras. Ita ferratis uetibus calcari solum parie-
tesq; similiter. Vtilius geminos esse: ut in priore uitia
considant aquæ: atq; per collum in proximas transeat
maximè pura aqua. Calcem uario lapide Cato Censorius
improbat. Ex albo melior quàm ex duro & structuræ uti-
lior. Quæ ex fistuloso: tectorijs. Ad utrūq; dānatur ex
silice. Vtilior eadem ex effosso lapide quam ex ripis flu-
minū collecto. Vtilior e molari: quia est quædā pigrior
natura eius. Mirū aliquid postquàm arserit: accendi aquis.
Arenæ tria genera. Fossicia cui quarta pars calcis addi
debet. Flumiātali aut marinæ tertia. Si et testæ tusa ter-

XX

LIBER

tia pars addatur melior materia erit. ab appennino ad padum non inuenitur fossicia: nec marina. Ruinarū urbis ea maxime causa: quod furto calcis sine ferrumine suo sementa componuntur. Intrita quoque quo uetustior eo melior. Vnde et in antiquarū aediū legibus inuenitur ne recentiore trima uteretur redemptor quisque. Ideo nulla tectoria eorum rimae fedauere. Tectoriūque: quod nisi ter arenato et bis marmorato inductum est: non satis splendoris habet. V. liginosa et ubi sal fugo uitia testatio sublini utilius. In graecia tectorijs etiam arenatum quod inducturi sunt: prius in mortario ligneis uestibus subigunt. Experimentum marmorati est in subigendo: donec rutro non cohaereat. Contra in albario opere: ut macerata calx: ceu glutinum haereat. Sed macerari non nisi a gleba oportet. In edile aedes est Minervae: in qua frater Phidiae paneus tectorium induxit lacte et croco subactum: ut ferunt: ideoque si teratur in ea hodieque salina pollice: odorem croci saporemque reddere traditur. Columnae in aede densius positae: crassiores uidentur. Quattuor earum genera: quae sextam partem altitudinis in crassitudine ima habent: doricae uocantur: quae nonam ionicae: quae septimam thuscanae. Corinthijs eadem ratio quae ionicis. Et differentia: quoniam capitularis corinthiarum eadem est altitudo quae colligitur crassitudine ima: ideoque graciliores uidentur. Ionici enim capituli altitudo tertia pars est crassitudinis. Antiqua ratio erat colūnarū altitudinis tertia pars latitudinū delubri: in ephesi Dianae aede: de qua prius fuit sermo. primū colūnis subdite spirae: et capitella addita. Placuitque altitudinis octaua pars in crassitudine: et ut spirae haberent crassitudinis dimidiū septimaeque partis detrahentibus summarū crassitudini. Præter has sunt quae uocantur atti-

ca columnæ quaternis angulis pari laterum intervallo.

De medicinis calcis: et maltha & gypso. Ca. xxiiij.

Alcis & in medicina magnus usus. Eligitur

c enim recens: nec aspersa aquis: urit: discutit:

extrahit: incipientesq; serpere ulcerum im-

petus coercet. Aceto & rosaceo tēperata perducit ad ci-

atricicē. Luxatis quoq; cū adipe suillo aut liquida resina

ex melle medetur. Eadē cōpositiōe & strumis. Maltha

e calce fit recenti: gleba uino restinguitur. Mox tundi-

tur cum adipe suillo & fico duplici linamento: Quæ

res omniū tenacissima: & duritiā lapidis antecedens.

Quod malthatur: oleo pficitur ante. Cognata calci res

gypsum est. Plura eius genera. Nā e lapide coquitur ut

in syria ac thurijs. Et e terra foditur ut in cypro: ac per-

rhebie summa tellure: & hymeticū est. Qui coquitur

lapis nō dissimilis alabastrite esse debet: aut marmoro-

so. In syria durissimos ad id eligūt coquūtq; fimo bubu-

lo ut celerius urātur. Omniū aut optimū fieri cōpertū

est e lapide speculari squāmam uitalē habente. Gypso

madido statim utendū est: quoniā celerrime coit: ac sic-

catur. Tamē rursus tundi & in farinā resolui patitur.

Vsus gypsi in albarijs sigillis ædificiorum & coronis

gratissimus. Exēplūq; illustre. C. Proculeū Augusti Cæ-

saris familiarē in maximo stomachi dolore gypso potō

consciuisse sibi mortē. De pauimentis: & qñ pri-

imum Romæ: & subdialibus cauimentis: & græca

nicis: & quando primum camera. Ca. xxv.

Auimenta originē apud græcos habent elat-

p borata arte picturæ ratione: donec lithostrat-

ta expulere eam. Celeberrimus fuit in hoc ge-

nere Sosis: qui pergami strauit quem uocant Asaroton.

Oecon. quoniā purgamēta cænæ in pauimento quæ con-

LIBER

uerti solent: ueluti relicta fecerat: paruis e testulis tina-
 etisq; in uarios colores. Mirabilis ibi colūna bibens: &
 aquam umbra capitis infuscans abripiente alia escam.
 Ludentes uideres in cāthali labro. Apricantur alia sca-
 bentes sese. Pauimenta credo primū facta: quæ nunc uo-
 camus barbarica: atq; subtegulanea. In italia e festucis
 cannea: hoc aperte ex nomine ipso intelligi potest. Ro-
 mæ sculpturatū in Iouis capitolini æde primum factū
 est post tertium punicū bellum initū. Frequentata uero
 pauimenta ante cimbricū magna gratia animorū indi-
 cio est lucillianus ille uersus. Arte pauimenta atq; em-
 blemata uermiculata. Subdialia græci inuenere talibus
 domos contegentes facili tractu & repente. Sed fallax
 ubicūq; imbres gelant. Necessariū binas per diuersum
 taxationes substerni. Capita earū præfigi ne torquean-
 tur. Et ruderi nouo tertiā partem testæ tuse addi. Dein
 de rudus in quo duæ quintæ calcis misceantur pedali
 crassitudine festucari. Tunc nucleo crasso sex digitos in-
 duci & e testa grādi nō minus alta duos digitos strui
 Fastigiū uero seruari in pedes denos sesquicem. Ac dili-
 genter cote despumare quernisq; axibus contribulare.
 Quæ torquentur inutilia putant. Immo & silice aut
 palea substerni melius esse quo minor uis calcis perue-
 niat. Neccessario & globosum lapidē subijci. Similiter
 fiūt spicata testacea. Nō negligendū etiānū unū genus
 græcanicū. Solo festucato inijcitur rudus aut testaceū
 pauimentū. Dein spisse calcatis carbonibus inducitur sa-
 bulo calce ac fauilla mixtis: materia crassitudie semipe-
 dali ad regulā et libellā exigitur: et est forma terrena.
 Si uero core depolitū est: nigri pauimenti usum optinet
 Lithostrota cæptauere iā sub Sylla paruulis certe cru-
 stis. Extatq; hodie quod in Fortunæ delubro preneste

fecit. Pulsa deinde ex humo pavimenta in cameras transiere: ut primum vitium. Et hoc certe inuentum ab Agrippa in thermis quas romae fecit. Figlinum opus encausto pinxit. In reliquis albaria adornauit. Nō dubiæ vitreas facturis cameras: si prius id inuentum fuisset: aut a parietibus scenæ ut diximus. Scari peruenisset i cameras.

Quamobrem originem vitri dicemus.

De origine vitri & ratione faciendi: & de obsidia no nitro: & generibus multiformibus vitri. Ca. xxvi

Ars est syriæ: quæ Phœnice uocatur finitima

p indea intra montis carmelli radices paludez habens: quæ uocatur candebea. Ex ea creditur

nasci belus amnis quinq; milium. p. spacio in mare profuens iuxta ptolemaidem coloniam. Lentus hic currit: insalubris potu: sed cerimonijs sacer: limosus uado profundus. Non nisi refuso mari arenas fatetur. Fluctibus enim uoluntate nitefcunt decritis sordibus. Nunc & a marino creduntur astringi morsu: nō prius utiles. Quingentorum est passuum non amplius littoris spaciū. Idq; tantū multa per sæcula gignendo fuit nitro. Fama ē ap-
pulsæ naue mercatorum nitri cum sparsi per littus epulas pararent: nec esset cortinis attollendis lapidum occasio: glebas nitri e naue subdidisse. Quibus accensis pmixta arena littoris translucens nobilis liquoris fluxisse riuos. & hanc fuisse originem vitri. Mox ut est astuta & ingeniosa solertia non fuit contenta nitrum miscuisse: cœptus addi & magnes lapis: quoniā in se liquorem vitri: quoq; ut ferrū trahere creditur. Simili modo & calculi splendentes multifariam cœpti uri: deinde conchiæ & fossiles arenæ. Auctores sunt in india e crystallo fracta fieri: & ob id nullum comparari indico. Lenibus aut aridisq; lignis coquitur addito cyprio ac nitro

LIBER

maxime ophirio. Continuis fornacibus ut æs liquatur: massæq; sunt colore pigri nigricantes. Acies tanta est quacūq; ut citra ullū sensum ad ossa consecet quicquid afflaueret corporis. Ex massis rursus funditur in officinis tinguunturq;. Et aliud flatur figuratur. Aliud torno teritur. Aliud argenti mō cælatur. Sidon quodā ijs officinis nobilis: siquidē etiā specula excogitauerat. Hæc fuit antiqua ratio uitri. Iam uero & in uulturno mari italiæ arena alba nascens sex milliū passuū a littore inter cumas atq; lucrinū: quæ mollißima est: pillamolaq; teritur. Dein miscetur tribus partibus nitri pondere uel mensura: ac liquata in alias fornaces transfunditur. Ibi fit massa quæ uocatur ammolitru. Atq; hæc recoquitur & fit uitru puru ac massa uitri candidi. Iam uero & per gallias hispaniasq; simili modo arene temperatur. Ferunt Tyberio principe excogitatu uitri temperamentu ut flexibile esset: et totā officinā artificis eius abolitā: ne æris: argenti: auri: metallis p̄cia detraberetur. Ea q; fama diu crebrior q̄ certior fuit. Sed quid refert? Neronis principatu reperta uitri arte quæ modicos calices duos: quos appellabant petrotos. HS. sex milibus uenderet. In genere uitri & obsidiana numerantur: ad similitudinem lapidis: quæ in æthiopia inuenit. Obsidius nigerrimi coloris: aliquādo & translucidi: crassiore uisu atq; in speculis parietu pro imagine umbras reddente. Gemmas multi ex eo faciūt. Vidimusq; & solidas imagines diui Augusti: capti materia huius crassitudinis. Dicauntq; ipse pro miraculo in templo Concordiæ obsidianos quattuor elephantos. Remisit & Tyberius Cæsar heliopolitarum ceremonijs repertam ibi in hæreditate eius qui præfuerat ægypto: obsidianam imaginē Menelai. Ex quo apparet antiquior materiæ origo nūc

uitri similitudine interpollata. Xenocrates obsidianum lapidem in india & in samnio italix & ad oceanum in hispania nasci tradit. Fit & in tinctura genere obsidianum ad escaria uasa totum rubens uitrum atq; non translucens: hæmatinon appellatum. Fit & album & murrhinum aut hyacinthos: saphirosq; imitatum: & omnibus alijs coloribus. Nec est alia nunc materia sequacior: aut etiam pictura accommodatior. Maximus tamē honos in candido translucente q̄ proxima crystallo similitudine. Vt uero ad potandum argenti metalla & auri pepulit. Est autem caloris impatiens: ni præcedat frigidus liquor: cum addita aqua uitrea pile sole aduerso in tantum excandescent: ut uestes exurant fragmenta teporata agglutinantur tantum rursus tota fundi nō queunt præterq̄ abrupta sibi nec tingui ueluti cum calculi fiunt: quos quidam abaculos appellant: aliquos etiā pluribus modis uersicolores. Vitrum sulphuri concoctū fer ruminatur in lapidem. At peractis omnibus quæ cōstāt ingenio artem natura faciēte: succurrit mirari nihil pene non igni perfici.

Ignium miracula & medicinæ prodigia.

Ca. xxvij.

Gnis accipit arenas: ex quibus alibi uitrum
i alibi argentum: alibi minium: alibi plumbi
genera: alibi pigmenta: alibi medicamenta
fundit. Igne lapides in æs soluantur. Igne ferrum gignitur ac donatur. Igne cremato lapide cementa in testis alligantur. Alia sæpius uri prodest. Eademq; materia aliud gignitur primis ignibus: aliud secundis: aliud tertijs. Quando ipse carbo uires habere incipit restinctus: atque interisse creditus: maioris sit uirtutis

YY iij

LIBER

Immensa & improba rerum naturæ portio. Et in qua
dubium sit plura absumat: an pariat. Est & ipsis igni-
bus medica vis. Pestilentie quæ solis obscuracione cōtra-
hitur ignis suffitu multiformiter auxiliari certum est.
Empedocles & Hippocrates id demonstrauere diuersis
locis. Ad conuulsa uiscera: aut contusa ut. M. Varro au-
ctor ē. Ipsis. n. uerbis eius utar. Lix cinis ē inqt foci. In
de enim cinis luxatis potus medetur. Vt licet uidere gla-
diatores cum deluserint hac iuuari potione. Quin &
carbunculum genus morbi: quo duos cōsulares nup absū-
ptos indicauimus: querneus carbo tritus cū melle sanat.
Adeo in rebus dānatis quoq; ac iaz nullis sunt aliqua re-
media: ut in carbone ecce & cinere. Nō pteribo & unū
foci exemplū romanis litteris clarū. Tarquinio prisco re-
gnāte tradūt repēte in foco cōparuisse genitale e cinere
masculini sexus. Eāq; quæ infederat ibi: Tanaquilis regi-
næ ancillā. Ocrisiam captiuā cōsurrexisse gravidam. Ita
Serniuz Tulliū natū qui regno successit. Iode & i regia
cubāti puero caput arsisse uisū: creditūq; Laris familia-
ris filiū. Ob id cōpitalia & ludos Laribus primū insti-
tuisse.

CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIB. XXXVII. ET VLTIMVM PROOEMIUM

Origo gemmarum.

4
T NIHIL INTSTIVTO OPERI
desit: gemmæ supersunt: & in arctum
coacta rerum naturæ maiestas a multis
nulla sui parte mirabilior: Tantum tri-
buūt uarietati coloribus materiae deco-

ri. Violari etiam signis gemmas nefas ducentes. Aliquas uero extra p̄cia ulla taxationemq; humanarum opū ar bitrantes ut plerisq; ad summam absolutamq; rerum na turæ contemplationem satis sit una aliqua gēma. Quæ fuerit origo gemmarum & quibus initijs ni tantū hæc ammiratio exarserit diximus quodam tenus in mentio ne auri annulorumq; Fabulæ primordium a rupe Cau cæsa tradunt. Promethei uinculorum interpretatione fa tali. Primumq; saxi fragmentum inclusum ferro ac digi to circumdatum hoc fuisse anulum & hoc gemmam.

De gemma Polycratis tyrāni: & Pyrrhi regis: & qui sculptores optimi: & nobilitates artificum: & qui primus dactylotheam romæ habuit. Ca. i.

Is initijs cœpit auctoritas in tantum amorem
h elata ut Polycrati Seuerio famio insularum ac littorum tyranno felicitatis suæ: quam nimis fitebatur esse ipse: satis piamenti in unius gemmæ uolū tario damno uideretur: si cum fortunæ uolubilitate pa ria faceret. Planeq; ab inuidia eius abunde se redimi pu taret: si hoc unum doluisset. Assiduo ergo gaudio lassus prouectus nauigio in altum: anulum mersit. At illuz pi scis eximia magnitudine regi natus escæ uicæ raptum: ut faceret ostentum: in culinā domini rursus fortunæ insi diantis manu reddidit. Sardonicam eam gemmā fuisse constat: ostenduntq; Romæ (si credimus) in Concordiæ delubro cornu aureo Augustæ dono inclusam: & nouis simum prope locum tot prælatis optinentem. Post hunc anulum regia fama est gemmæ pyrrhi illius qui aduer sus Romanos bellum gessit. Nanq; habuisse traditur achaten: in qua nouem musæ & Apollo citharam tenēs spectaretur: non arte sed sponte naturæ ita discurrenti bus maculis: ut musis quoq; singulis sua redderentur in=

LIBER

signia. Nec deinde alia quæ tradatur magnopere gemmarum claritas extat apud auctores: præterquam Ismeniam Choraulem multis fulgentibusq; uti solituz comitante fabula uanitatem eius indicato in cypro: sex aureis denarijs smaragdo in qua fuerat sculpta Amymone iussisse enumerari. Et cum duo relati essent: imminuto pretio: male me Hercules curatum dixisse. Multum enim de tractuz erat gemmæ dignitati. Hic uidetur instituisse ut omnes musicæ artis hac quoq; ostentatione censerentur: ueluti Dionysiodorus æqualis eius & æmulus: ut sibi quoq; par uideretur. Tertius qui eodem tempore fuit inter musicos Nicomachus multas gemmas habuisse traditur: sed nulla peritia electas: sed sorte quadam. His exemplis initio uoluminis oblati aduersus istos qui sibi hanc ostentationem arrogant: ut palam sit eos tibicinum gloria tumere. Hoc in polycratis gemma quæ demonstratur illibata intactaq; ab Ismenia ætate post multos annos apparet scalpi etiam smaragdos solitos. Confirmat hanc eadem opinionem edictum Alexandri magni: quo uetit in gemma se ab alio scalpi quam a pyrgotele nō dubie clarissimo artis eius. Post eum Apollonides & cronius in gloria fuere. Quiq; diui Augusti imaginem simile expressit: qua postea principes signant. Sylla dictator traditione Iugurtæ semper signauit. Est & apud auctores & inter cætiensem illum cuius patrem Scipio Aemilianus ex puocatione interfecerat: pugnae eius effigie signasse uulgato Stillonis præconini sale. Quidnam fuisse aucturum eum si Scipio a patre eius interemptus esset? Diuus Augustus inter initia sphinge signauit. Duas autem in matris annulis iam indiscrete similitudinis inuenerat. Altera per bella ciuilia absente eo amici signauere epistolas & edicta. Quæ ratio temporum nomine eius

reddi postulabat: non in facto lepore accipietū enigma
ta afferre eam sphingem. Quin etiam mæcenatis rana p
collationem pecuniarum in magno terrore erat. Augu-
stus postea ad deuotanda conuitia sphingis Alexandri
magni imagine signauit. Gemmas plures: quod peregri-
no appellant nomine dactylothem: primus omniū ha-
buit romæ priuignus Syllæ Scaurus. Diuq; nulla alia fu-
it: donec Pompeius magnus eam: quæ Mythridatis regis
fuerat: inter dona in capitolio dicaret: ut. M. Varro: aliq-
q; eiusdem ætatis auctores confirmant: multum præla-
tam Scuri. Hoc exemplo Cæsar dictator sex dactylothe-
as in æde Veneris genitricis consecrauit. Marcellus octa-
uia genitus in palatina Apollinis æde unam. Victoriā ta-
men illa Pompeij primus ad margaritas gemmasq; mo-
res inclinauit. Sicut. L. Scipionis & Cn. Manlij ad cæ-
latum argentum & uestes attalicas & triclinia ærata.
Sicut. L. Mummiū ad corinthia & tabulas pictas.

De gemmis translatis in triumpho Pompeij:
& natura crystalli & medicinis: & luxu-
ria circa eam: & quando primum inuenta
myrrhina: & luxuria circa ea & natura
myrrhinorum: quæ mentiti sunt auctores de
succino.

Cd. ij.

i D uti planius nosatur: uerba ex ipsis Pom-
peij triumphorum actis subijciam. Ergo ter-
tio triumpho quem de pyratibus: asia: ponto:
gentibusq; & regibus in septimo operis huius uolu-
mine indicatis. M. Pisone. M. Messala consf. pridie
Kalendas octobris: die natalis sui egit: transtulit al-
ueum cum tesseriis lusorium e gemmis duabus latum
pedes tres longum pedes quattuor. Et ne quis de ea re du-
bitet nulla gemmarum magnitudine hodie prope ad

LIBER

hanc amplitudinem accedente. In quo fuit luna aurea :
pondo. xxx. Lectos triclinares tres. Vasa ex auro & gē-
mis abacorum nouem. Signa aurea tria. Minervæ : Mar-
tis : & Apollinis coronas ex margaritis. xxx. tres. Mon-
tem aureum quadratum cum ærui & leonibus & po-
mis omnis generis circumdata uite aurea. Musæi ex mar-
garitis : in cuius fastigio horologium erat. Imago Cn.
Pompeij e margaritis : illa regio honore grata : illius pro-
bioris uenerandiq; per cunctas gentes : illa inquam ex
margaritis seueritate uicta & uerore luxuria q̄ trium-
pho. Quod profecto inter illos uiros durasset cognomē
Magni : si prima uictoria sic triumphasset de margari-
tis Magnæ : tam prodiga re & fœminis reperta : quā ha-
bere gerereq; fās non sit. Hinc sic fieri tuos multus ? sic te
preciosum uideri ? Nōne illa similior tui est imago : quā
pyrenei iugis imposuisti ? Graue profecto fœdumq; pro-
brum erat : ni uerius sit eum deorum ostentus credi opor-
tere. Clareq; intelligi posset iam tum illud caput orien-
tis opibus sine reliquo corpore ostentatum. Cetera triū-
phi eiusdem q̄ uerissime subiiciam Reipu. datum mille
talentum. Legatis & quæstoribus : qui oras maris defen-
dissent sestertia bina millia. Commilitibus singulis quī
quaginta. Tolerabiliorem tamen fecit causam Caij prin-
cipis : qui super omnia muliebria soculos induebat e mar-
garitis. Et Neronis principis qui septera personis histrio-
num & cubicula uiatoria unionibus consternebat.
Quinimmo etiam ius uidemur perdidisse corripiēdi gē-
mata potoria : & uarie supellectilis genera annulos trā-
seuntes. Quæ enim non luxuria innocentior existimari
possit ? Eadem uictoria primum in urbez murrhina inue-
xit. Primusq; Pompeius sex pocula ex eo triumpho capi-
tolino Ioui dicauit. Quæ protinus ad hominum usum

transiere: ab acis etiam escarijsq; uasis inde expetitis. Ex-
crescitq; in dies eius rei luxus. Murrhino. lxxx. sestertijs
empto rapaci plane ad sestarios tres. Calice: potauit ex
eo ante hos annos consularis ob amore abraso eius mar-
gine ut tamen iniuria illa precium augetet. Neq; est ho-
die murrhini alterius prastantior inditura. Idem in
reliquis generis eius quantum uorauerit licet aestimare
ex multitudine: quae tanta fuit: ut auferente liberis eius
Nerone Domitio theatrum peculiare trans tyberim ore
is exposita occuparent. Quod a populo impleri tanen te
se. Et dum poppeianis praeludit: etiam Neroni satis erat
qui uidit tunc annumerari unius scyphi fracta membra
quae in dolorem credo saeculi inuidiamq; fortunae tanq;
Alexandri magni corpus in conditorio seruari: ut osten-
tarentur: placbat. T. Petronius consularis moriturus in-
uidia Neronis principis. ut mensam eius exharedaret
trullam murrhinam. ccc. sestertijs emptaz fregit. Sed ne-
ro ut par erat princepez uicit omnes. cccc. sestertijs cape-
dinem unam parando. Memoranda res tanti imperato-
rem patre q; patriae bibisse. Oriens murrhina mittit. In-
ueniuntur enim ibi in pluribus locis nec insignibus: ma-
xime parthici regni. Praecipue tamen in carmania. Humo-
rem putant sub terra calore densari. Amplitudine nusq;
paruos excedunt abacos. Crassitudine rara quanta dictu
est uasi potorio. Splendor ijs sine uiribus: nitorq; uerius
quam splendor. Sed in precio uarietas colorum: subinde
circumagent. ous se maculis in purpuram candoremq;
Et tertium ex utroq; ignescente ueluti per transituz co-
loris purpura rubescente: aut lacte candescente. Sunt qui
maxime in ijs laudent extremitates: Et quosdam colo-
rum percussis: quales in caelesti arqui spectantur. His
maculae pinguens placent. Translucere quicquaz aut pal

LIBER

lere vitium est. Item sales verrucæq; non eminentes : sed ut in corpore etiam plerunq; sessiles. Aliqua & in odore commendatio est. Contraria huic causa crystallus facit: gelu uehementiore concreto. Nec aliubi arte reperitur: quam ubi maxime hybernæ niues rigent: glaciemq; esse certum est: unde & nomen græci dedere. Oriens & hanc mittit. Sed idicæ nulla præfertur. Nasctur & in asia: nilissima circa alabandam & hortosiam finitimisq; montibus: item in cypro. Sed laudata in europæ alpium iugis. Iuba auctor est: & in quadam insula rubri maris ante arabiam sita nasci quæ neron uocatur. Et in ea quæ iuxta gemmam topacion ferat. Cubitalemq; efossam a Pythagora ptolomæi regis Præfecto. Cornelius Bocchus & in lusitania nasci per quam mirandi ponderis immensis iugis depræhensis ad liberamentum aquæ puteis. Mirum & quod xenocrates tradit ephesus aratro in asia & cypro excitari. Non enim inueniri in terreno: nec nisi inter cautes: creditum fuerat. Similius ueri est quod idem xenocrates tradit torrentibus sæpe deportari. Sudines uero negat nisi ad meridiem spectantibus locis nasci. Quod certum est: non enim reperitur in aquosis quanquam in regione prægelida: uel si ad uada usq; glaciuntur amnes. Cælesti humore paruaq; nix id fieri necesse est: ideo caloris impatiens nisi in frigido potu abdicatur. Quare sexangulis nascatur lateribus: nõ facile ratio inueniri potest: eo magis q; neq; mucronibus eadem species est: & ita absolutus est laterum leuor: ut nulla id arte possit æquari. Magnitudo amplissima adhuc uisa nobis erat: quam in capitolio Livia augusta dicauerat: librarum circiter. l. idem Xenocrates auctor est: uas amphorale uisum. Et aliqui ex india crystallum sextariorum quattuor. Nos liquido affirmare possumus in

autibus alpium nasci adeo inijs: ut plerumq; sine pen-
 dentes eam extrahant. Peritis signa & indicia nota sūt
 Infestantur plurimis vitijs: scabro: ferrugine: maculosa
 nube: occulta aliquando uomica: præduro fragiliq; an-
 tro: & sale appellato. Est & ruffa aliquibus rubigo.
 Alijs capillamentum rimæ simile. Hoc artifices litura oc-
 cultant. Quæ uero sine uitio sunt: puras esse malūt. Aen-
 teta appellantes: nec spumei coloris lymphidæq;. Postre-
 mo uero auctoritas in pondere est. Inuenio medicos quæ
 sunt urenda corporum non aliter utilius id fieri putare
 quam crystallina pila aduersis apposita solis radijs. Ali-
 us hic furor. HS. tantum. l. millibus trullam unam nō an-
 te multos annos mercata matre familias nec diuite. Itēz
 Nero amissarum rerum nuncio accepto duos talia crys-
 tallinos in suprema ira fregit illis. Hæc fuit ratio sæ-
 culum suum punientis: ne quis alius ex ijs biberet. Frag-
 menta sarciri nullo modo queunt. Mireq; ad similitudi-
 nem accessere uitrea: sed prodigij modo ut suum precin-
 auxerint: crystalli non diminuerint. Proximum locuz in
 delicijs fœminarum tamen adhuc tantū succina optinet
 eadēq; omnia hæc quæ gēma. Auctoritatem sane maiore
 aliquibus de causis crystallina & murrhina habet. Ri-
 gidi potius utraq;. In succinis cām ne deliciæ quidem ad-
 huc excogitauerunt. Ocasio est uanitas græcorū diligen-
 tiæ. Legentes modo æq; perpetiantur me de ortu eorum:
 cum hoc quoq; intersit uitæ scire posteros quicquid illi
 prodidere mirandūz. Phaetontis fulmine icti sorores fle-
 tu mutatas in arbores populos lachrymis electrum om-
 nibus annis fundere iuxta eridanum amnem quem pa-
 dum uocamus. Et electrum appellatum: quoniam sol uo-
 citatus sit electros: plurimi poetæ dixere: primi q; ut ar-
 bitror: Eschylus: Philoxenus: Nicander: Euripides: Sa-

LIBER

tyrus. Quod esse falsum Italiae testimonio patet. Diligentiores eorum electridas insulas in mari adriatico esse dixerunt: ad quas dilaberetur padus. Qua appellatione nullas unquam ibi fuisse certum est. Nec uero ullas ibi appositas esse in quas quicquam cursu padi deueni possit. Nam quod Eschylus in hyberia hoc est in hispania eridanum esse dixit: eundemque appellari Rhodanum. Euripides rursus et Apollonius in Hadriatico littore confluere: rhodanum et padum: faciliorem ueniam facit ignorati succini: in tanta orbis ignorantia. Modestiores: sed aequae falsum prodidere in extremis hadriatici sinus rupibus inuijs arbores stare: quae canis ortu hoc effunderent gummi. Theophrastus in liguria effodi dixit. Phaetontem in athiopia ammonis obisse. Ob id delubrum ibi esse atque oraculum. Electrumque gigni. Philemon fossile esse: et in scythia erui duobus locis. Candidum atque carei coloris quod uocaretur electrum. In alio loco fuluum quod appellaretur sualternicum. Demonstratus lyncurion id uocat: et fieri ex urina lyncum bestiarum. E maribus fuluum et igneum: e feminis laquidius atque candidum. Alij dixere langurium: et esse in italia bestias langurias. Zenothenis langas uocat easdem: et circa padum iis uitam affirmat. Sudines arborem quae gignat in liguria. In eadem sententia et Metrodorus fuit. Sotacus credidit in britannia arboribus effluere: quas electridas uocauit. Pytheas guttonibus germaniae genti accolis aestuarium mentonemon nomine ab oceano spatium stadiorum sexmilium. Ab hoc dici navigatione insulam abesse abalum. Illo uere fluctibus aduehi: et esse concreti maris purgamentum. Incolas pro ligno ad ignem uti eo: proximisque theutonibus uendere. Huic et Timaeus credidit: sed insulam basiliam uocauit Philemon negat.

uit flammā ab electro reddi. Nicias solis radiorū succū
intelligi uoluit. Hos circa occasum credit uehemētiores
in terrā actos pingue sudorē in ea parte oceani relinque
re: deinde aestatibus in germanorum littora eijci. Et in
ægypto nasci simili modo. Et uocari sacal. Itē in india:
gratiūsq; thure esse indis. In syria quoq; fœminas uer
ticillos inde facere: Et uocare harpaga: quia folia Et
paleas: uestiumq; simbrias rapiat. Theophrastus ocea
no id exæstuantē ad pyrrinei promontoriū eijci. Quod
Et Xenocrates credidit: qui de ijs nuperrime scripsit.
Vixit adhuc Asa rubas: qui tradidit iuxta atlanticum
mare esse lacū cæphisida: quē mauri uocent electrū. Hūc
sole excafactū e limo dare electrū fluitās. Mnesias afri
cæ locum sycionem appellatū: Et crathin amnē in ocea
num effluentē e lacu: in quo aues quas meleagridas Et
penelopas uocat uiuere. Ibi nasci ratione eadem qua su
pra dictum est de electride lacu. Theomenes dicit: iuxta
syrtin magnā hortum hesperidū esse: ex quo in stagnū
cadat. Collidi uero a uirginibus hesperidum. Ctesias in
dis flumen esse hipobarū: quo uocabulo significetur oīa
uasa ferre bona: fluere a septētrione in exortū oceanum
iuxta montem siluestrē arboribus electrū ferentibus. Ar
bores eas aphytaoras uocari: qua appellatione signifi
cetur prædulcis suauitas. Mithridates in germaniæ lit
toribus esse insulam: uocariq; eā oserictā cædri genere
siluosam: inde defluere in petras. Xenocrates non succi
num tantū in italia: uerum etiā thieū uocari: a scythiis
uero sacrium: quoniā Et ibi nascatur. Alios putare in
numidia gigni. Super omnes est sophocles tragicus poe
ta: quod equidē miror tāta grauitate cothurni: Et præ
terea uitæ fama alias principe loco genitus athenis re
bus gestis exercitū ducto. Hic ultra indiā fieri dixit e la

LIBER

chrymis meleagridum animum meleagrum desentium.
 Quod & credidisse eum: uel sperasse alijs persuaderi
 posse quis non miretur? quāue pueritiā tam imperitam
 posse reperiri quae animum ploratus annuos credat: lachry-
 masue tam grandesq;: auesq; e gracia ubi Meleager
 perijt ploratū isse in indos? Quid ergo? Nō multa aequae
 fabulosa prodūt poetæ? Sed hoc ea in re quae quottidie
 inuehatur: atq; abundet: & hoc mendaciū coarguat se-
 rio quēquā dixisse: summa hominū contemptio est: &
 itolleranda mendaciorum impunitas.

De ortu & medicinis: & generibus: & luxuria
 succinorū: & lyncurio: & medicina. Ca. iij.

Ertum est gigni in insulis septētrionalis ocea-

ni: & a germanis appellari glessum: itaq;

& a nostris unam insularū ob id glessariam
 appellatam: Germanico Casare ibi classibus rem geren-
 te austrariā a barbaris dictam. Nasctur autē defluente
 medulla pinei generis arboribus: ut gummi in cerasis re-
 sina pineis erumpit humoris abundantia: densatur rigo-
 re uel tepore aut mari: cū intumescens aestus rapuit ex
 insulis: certe in littora expellitur: ita uolubile ut pende-
 re uideatur atq; considerare in uado. Quod arboris succū
 esse etiam prisca nostri: credidere ob id succinum appel-
 lantes. Pineae autem arboris esse indicio est pineus in-
 atritus odor: & q̄ accensum tædæ modo ac nidore fla-
 gret. Affertur a germanis in pannoniā: mox per provin-
 ciam. Inde ueneti primū quos græci enetos uocant: rei
 famā fecere proximi pannoniæ id accipientes circa ma-
 re hadriaticū. Pado uero ad nexa fabulæ uidetur causa:
 hodieq; transpadanarū agrestibus fæminis: monilium
 uice succina gestantibus maxime decoris gratia. Sed &
 medicina: quando consillis creditur resistere: & fan-

tium uitijis uario genere aquarum iuxta illos infestante
gutturum ac uicinas carnes. Centū fere. M. passium abest
a carnunto littus pannoniæ: quo id germaniæ inuehi-
tur percognitum nuper. Vidit enim eques romanus
missus ad id comparandum a Iuliano curante gladi-
torum munus Neronis principis. Qui hæc commertia
Et littora peragrauit: tāta copia inuectant retia coer-
cendis feris podium protegentia succinis nudarentur.
Arma uero Et libitina totusq; unius diei apparatus
esset e succino. Maximum pondus is glebæ attulit. xij.
librarum. Nasci Et in india certū est. Archelaus qui re-
gnauit in cappadocia illinc cortice inhærente tradit ad
uehi rude: poli riq; adipe suis lactentis inde coctū: Et li-
quidum primo destillare argumento sunt quædam in-
tus translucētia: ut formicæ: aut culices: lacertæq; quas
adhæsisse musteo: non est dubium: Et inclusas indure-
scenti. Genera eius plura. Candida odoris præstantissi-
mi. Sed nec his: nec cæreis precium. Fuluis maior au-
toritas. Ex ijs etiamnū amplior translucentibus: præ-
terq; si nimio ardore flagrent: imaginemq; igneam in-
esse: non ignem placet. Summa laus falernis a uini
colore dictis molli fulgore perspicuis. Sunt Et in qui-
bus decocti mellis lenitas placeat. Verum hoc quoq;
notum fieri oportet quocunq; modo tingui libeat:
hædorum sæuo Et anchusæ radice. Quippe etiam con-
chylis inficiuntur. Cæterum attritu digitorum ac-
cepta ui caloris attrahunt in se paleas Et folia ari-
da: ut magnes lapis ferrum: Ramenta quoq; succini
oleo addito fragrant dilucidius diutiusq; q̄ lini me-
dulla. Taxatio in delitijs tanta ut hominis quauis
parua effigies uiuorum hominum uigentiumque præ-
cia superet: prorsus ut castigatio una non sit satis.

LIBER

In corinthijs æs placet auro argentoq; mixtū : in calat-
tis ars & ingenia. Murrhinorū & crystallinorū dixi-
mus gratiam. Vniones q; capite circūferuntur : gemmæ
digitis . In omnibus deniq; alijs uitijs ostentatio: aut
usus placet. In succinis deliciarū tantū conscientia. Do-
mitius Nero in cæteris uia suæ protentis capillos quoq;
coniugis suæ . Poppeæ in hoc nomē adoptauerat quodā
etiam carmine succinos appellando. Et quoniā nullis ui-
tijs desunt preciosa nomina ex eo tertius hic quidem co-
los cœpit expeti a matronis. Vsus tamen succinorū inue-
nitur aliquis in medicina: sed non ob hoc fœminis pla-
cet. Infantibus alligari amuleti ratione prodest. Calli-
stratus & cuiusq; atati contra lymphationes pro-
desse tradit. Et urinae difficultatibus potū: alligatūq;
Hic & differētiā nouā attulit appellando chrysole-
ctrum quasi coloris aurei: & matutino grauissimi aspe-
ctus. Rapacissimū igniū : & si iuxta fuerint celestime
ardescens. Hoc collo alligatū: mederi febribus & mor-
bis. Tritum cum melle ac rosaceo aurium uitijs. Et si cū
melle attico conteratur: oculorum quoq; obscuritatibus
Stomachi etiam uitijs uel per se farina eius sumpta: uel
cum mastice ex aqua pota . Succina etiam gemmis quæ
sunt translucide: adulterandi magnum habent locū: ma-
xime amethystis : cum omni ut diximus colore tingan-
tur. De lyncurio proxime dici cogit auctorū pertinacia.
Quippe etiā si non electrum id esset lyncurium tamen
gemmam esse contendunt . Fieri autem ex urina qui-
dem lyncis. Sed egestam terra protinus bestia operiente
eam : quoniam inuideat hominum usui. Esse autē qualē
in igneis succinis colorem: scalpiq; . Nec folia tantū: aut
stramenta ad se rapere: sed aris etiam ac ferri laminas:
quod Diocles quidem & Theophrastus credidit . Ego

falsum id totum arbitror. Nec uisam in æuo nostro gemmam ullam ea appellatione. Et quod de medicina simul proditur calculos uesicæ eo pote elidi: & morbo regio occurrī: si ex uino bibatur: aut si portetur. Et tamen nunc gemmarū confessa dicemus a laudatissimis orsi. Nec uero id solum agemus: sed ad maiorem utilitatem uitæ obiter coarguetur magorum infanda uanitas: quādo illi uel plurima prodidere de gemmis medicinæ ex ijs species blando prodigio transgressi.

De adamantis generibus: & medicinis: & margaritis.

Ca. iiij.

in Aximum in rebus humanis non solum inter gemmas precium habet adamas: diu non nisi regibus: & ijs admodum paucis cognitus: unus modo in metallis repertus: per q̄ raro comes auri: nec nisi in auro nasci uidebatur. Veteres eum in æthiopum tantum metallis inueniri existimauere inter delubrum Mercurij atq; insulam meroen dixeruntq; nō ampliore cucumeris semine aut colore dissimilem inueniri. Nunc genera eius sex noscuntur. Indici nō in auro nascentis: sed quadam crystalli cognatione. Siquidem & colore translucido non differt. Et laterum sexangulo leuore turbinatus in mucronem: aut duabus contrarijs partibus: quo magis miremur: ut si duo turbines latissimis suis partibus iungantur magnitudine uero etiam auellani nuclei. Similis est huic quidem arabicus minor tantum. Similiter & nascens cæteris pallor gentis & in auro non nisi excellentissimo natalis. Incudibus hi deprehenduntur: ita respuentes ictum: ut ferrum utrinq; dissultet: incudesq; etiam ipsæ dissiliant. Quippe duritia inenarrabilis est: simulq; ignium uictrix natura: & nunq̄ incalescens. Vnde & nomen indomita

zz iij

LIBER

uis græca interpretatione accepit. Vnum ex ijs uocant cenchron: quod est mili magnitudine. Alterum macedonicum in philippico auro repertum: & hic est cucumi semine par. Post hos cyprius uocatur in cypro repertus uergens in æreum colorem. Sed in medicina ut dicemus efficacissimus. Post hūc est siderites ferrei splendoris: pondere ante ceteros: sed natura dissimilis. Nam & ictibus frangitur: & alio adamante perforari potest. Quod & cyprio euenit. Breuiterq; ut degeneres nominis tantum auctoritatem habent. Idq; quod totis uoluminibus his docere et mandare conati sumus de discordia rerū cōcordiaq;: quā antipathiā ac simpathiā appellauere græci non aliter clarius intelligi potest. Si quidem illa inuicta uis duarum uiolentissimæ naturæ rerum ferri ignisq; cōtemptrix hircino rumpitur sanguine: ac ne aliter q̄ recenti calidoq; macerata: & sic quoq; multis ictibus: tunc etiam præterq̄ eximias incidet malleosq; ferreos frangens. Cuius hoc ingenio inuentum? Quoue casu repertum? Aut quæ fuit coniectura experiendi rem immēsi secreti: & in fœdissimo animalium omnium profecto numeris talis inuentio hominis est. Nec querenda in ulla parte naturæ ratio: sed uoluntas. Et cum feliciter rumpere contingit: in tam paruas frangit crustas: ut cerni uix possint. Expetuntur a sculptoribus: ferroq; includuntur: nullā non duriciam ex facili cauantes. Adamas dissidet cum magnete lapide in tantū: ut iuxta positus ferrū non patiatur abstrahi: aut si admotus magnes apprehenderit: rapiat: atq; auferat. Adamas & uenena irrita facit: & lymphatiōes abigit: metusq; natos expellit a mēte: ob id quidā eumachitē uocauere. Metrodorus Scepsius: in eadē germania in baltia insula nasci in qua & succinum quod

equidem legerim: solus dicit: & præfert arabicis. Quod falsum esse quis dubitet? Proximum apud nos idicis arabicisq; margaritis precium est: de quibus in nono diximus uolumine inter res marinas.

De smaragdi generibus: & gemmis uiridibus: & translucidis.

Ca. y.

Ertia auctoritas smaragdis perhibetur pluribus de causis: nullius coloris aspectus incundior est. Nam herbas quoq; uirentes frondesq; despectamus. Smaragdos uero tanto libentius. quoniā nihil omnino uiridius comparatum illis uiret. Præterea soli gemmarum contuitu oculos implent: nec faciant. Qui & ab intentione alia obscurata aspectu smaragdi recreatur acies. Scalpentibusq; gemmas non alia gratior oculorum refectio est: ita uiridi lenitate lassitudinem mulcent. Præterea longinquo amplificantur visu: inficiētes circa se repercussum aera non sole mutati: non umbra: non lucernis: semperq; sensim radiantes: & uisum admittentes: ad crassitudinem sui facilitate translucida. Quod etiam in aquis non fit. Idem plerunq; & cōcaui ut uisum colligant. Quapropter decreto hominum iis parcitur scalpi uetitis. Quanquam scythicorum ægyptiorūq; tanta duricies est: ut nequeant uulnerari. Quorum uero corpus extensum est: eadem qua specula ratione supini imagines rerum reddunt. Nero princeps gladiatorum pugnas spectabat smaragdo. Genera eorum duodecimi nobilissimi scythici ab ea gente in qua reperiuntur: appellati. Nullis maior austeritas: nec minus uitij. Et quātū smaragdi a gemmis distāt: tātū scythici a cæteris smaragdis. Proximā laudem habent sicut & sedē bactriani: quos in cōmissuris saxorū colligere dicuntur

zz iiii

LIBER

etefis flantibus. Tunc enim tellure internitent: quia
iis uentis maxime arenæ mouetur. Sed hos minores mul-
to scythicis esse tradunt. Tertium locum ægyptij habet
qui eruantur circa copton oppidum thebaidis in colli-
bus & cautibus. Reliqua genera in metallis ærarijs in-
ueniuntur. Quapropter principatum ex iis ægyptij op-
tinent: dosq; eorum & ut in colore liquido nec diluto:
uerum ex humido pinguiq; quaq; respiciatur imitante
translucidum mare: pariterq; translucet & nitet: hoc ē
colorem expellit: & aciem recipit. Ferunt & in ea in-
sula tumulo reguli Hermiæ iuxta cetarias marmoreo leo-
ni fuisse inditos oculos ex smaragdis ita radiatibus etiā
in gurgitem: ut territi instrumenta refugerent thinni:
diu mirantibus nouitatem piscatoribus: donec mutaue-
re oculis gemmas. Sed & uitia demonstrari oportet re-
perta. Sunt quidem omnium eadem. Quædam tamē na-
tionū peculiaria: sicut in homine. Ergo cyprij uarie glau-
ci: magisq; ac minus in eodem smaragdo alijs partibus
tenorem illius scythicæ austeritatis non semper custodiūt.
Ad hoc quibusdam intercurrit umbra surdusq; fit colos
qui improbatur: etiam dilutior. Hincq; genera distigui-
tur. Et sunt aliqui obscuro: quos uocant cæcos. Alij den-
si nec e liquido translucidi. Quidam uaria nubecula im-
probat. Aliud est hoc quam umbra: de qua diximus. Nu-
becula enim albicantis est uitium cum uiridis non per-
transit aspectum: sed aut intus occurrit: aut excipit in fi-
ne uisum candor. Hæc coloris uitia: ista corporis capilla-
mentum sal: plumbago. Ab iis æthiopici laudatur a cop-
to dierum trium itinere: ut auctor est Iuba: acriter uiri-
des: sed non facile puri aut concolores. Democritus i hoc
genere posuit hermineos & persicos. Illos extumescen-
tes pinguius: persicos uero nō translucidos: sed incudi te

noris uisum implere quem non admittant. Felium: pantherarumq; oculis similes. Nanq; & illos radiare nec perspicere. Eosdem in sole hebetari: umbris refulgere: & longius quam ceteros nitere. Omnium horum etiam uisum uitiū q; fellis colorem: aut aeris habent. In sole dilucidi quidem ac liquidi: sed non uirides. Hæc uitia & atticis maxime sentiuntur in argentarijs metallis repertis in loco qui thoricos uocatur: semper minus pingues & e longinquo speciosiores. Frequens & ijs plumbago: hoc est ut in sole plumbei uideantur. Illudq; peculiare: q; qdam ex ijs senescunt: paulatim uiriditate euanida: & sole læduntur. Post hos medici plurimum uiriditatis habent interdum & e saphyro. Ii sunt fluctuosi: & rerum imagines complexi: ut uerbigratia papauerum aut auium pinnarum uel catulorum: aut similium. Qui nō omnino uirides nascuntur: uino & oleo meliores fiūt. Neq; est aliorum magnitudo amplior. Carchedonij nescio an in totum exoleuerint: postq; metalla æris ibi defecerunt: & semper tamen uilissimi fuere minimiq;. Iidem fragiles sed colore inerti & uirentium in caudis pannonum columbarumq; collo plumis similes: ad inclinationem magis aut minus lucidi. Venosi quidem: squammosiq;. Peculiare erat in his uitiū sarcion appellatū. Hoc est quædam gemmæ caro. Mox iuxta carchedones in qua legebatur: smaragdides uocatus est. Tuba est auctor smaragdum quem cholan uocant: in arabia ædificiorum ornamentis includi. Et lapidem quem alabastritæ ægyptij uocant. Complures uero e proximo laconicos in taygeto monte erui medicis similes: & alios in sicilia. Inseritur smaragdis & quæ uocatur tanos: e persis ueniens gemma ingrâte uiridis: atq; intus sordida. Item chalcosmaragdos e cypro turbida æreis uenis. Theophrastus tradit

LIBER

ægyptiorum commentarijs reperiri: regi eorum a rege ba-
 bylonio missum smaragdum munere. iij. cubitorum lon-
 gitudine & trium latitudine. Et fuisse apud eos in Io-
 uis delubro obeliscum e quattuor smaragdis. xl. cubitorum
 longitudine. Latitudine uero in una pte quattuor: & in
 altera pte duorum. Se autem scribente esse in tyro Her-
 culis templo statem pilam e smaragdo: nisi potius pseu-
 do smaragdus sit. Nam & hoc genus repiri: & i cypro
 inuentum ex dimidia pte smaragdum: ex dimidia iassi-
 dem: nondum humore in totum transfigurato. Appion
 cognominatus Plistonias: pauloante scriptum reliquit:
 esse etiamnum in labyrintho ægypti colosseum Serapim
 e smaragdo nouem cubitorum. Eandem multis naturam
 aut certe similem habere berylli uidentur: in india origi-
 nem habentes: raro alibi reperi. Poliuntur omnes sexan-
 gula figura artificum ingenijs: quoniam hebescent: ni co-
 lor surdus percussu angulorum excitetur. Aliter enim
 politi non habent fulgorem eundem. Probatissimi sunt
 ex ijs qui uiriditate puri maris imitantur. Proximi qui
 uocantur chrysoberylli: & sunt paulo pallidiores: sed
 in aureum colorem exeunte fulgore. Vicinum genus hu-
 ic est pallidius: & a quibusdam proprii generis existima-
 tur uocaturq; chrysoprasus. Quarto loco numerantur
 hyacinthizantes. Quinto quos heroides uocant. Post eos
 autem cæriui. Ac deinde oleagini: hoc est colore olei. Po-
 stremit chrySTALLIS fere similes. Hi capillamenta habent:
 sordescq; alioquin euanidi: quæ sunt omnium uitia. Indi
 mire gaudent longitudine eorum solosq; gemmarum eẽ
 prædicant: qui carere auro malint: & ob id perforatos
 elephantorum setis religant. Et alios conuenit non opor-
 tere perforari: quorum sit absoluta bonitas umbilicis
 statim ex auro capita comprehendentibus. Ideoq; cylin-

Arros ex ijs facere malunt q̄ gemmas: quoniam est summa commendatio in longitudine. Quidam & angulosos putant statim nasci: & perforatos gratiores fieri mendulla candoris exempta: additoq; auro repussa aut omnino castigata causa perspicuitatis ad crassitudinem. Vicia præter iam dicta eadem fere quæ in smaragdis & pterygia. In nostro orbe aliquando circa pontum inueniri putantur. Indi & alias quidem gemmas crystallo inuento adulterare reppererunt: sed præcipue beryllos minio.

De opali generibus: & uitijs: & experimentis: & uarijs gemmis.

Cd. vi.

Lurimū ab ijs differunt opali: smaragdis tantum cædentes. India solum & horum est mater.

Atq; ideo eis præciosissimam gloriā compositores gemmarum & maxime inenarrabilem difficultatem dederūt. Est enim in ijs carbūculi tenuior ignis. Est amethysti fulgens purpura. Est smaragdi uirēs mare: & cū cæta piter incredibili mixtura lucetia. Alij summo fulgoris augmento colores pigmentorū equauere. Alij sulphuris ardētē flāmā: aut etiam ignis oleo accēsi. Magnitudo nucem auellanam æquat: insigni apud nos historia. Si quidem extat hodieq; huius generis gēma: pp̄ q̄ ab Antonio p̄scriptus Nonius senator est filius Strumæ Nonij eius: quem Catullus poeta in sella curulli uisus indigne tulit. Annisq; Seruiliij Noniani quem consulem uidimus. Illeq; p̄scriptus fugiens hunc e fortunis suis omnibus annulum abstulit secum. Quem artum est sestertijs. xx. milibus æstimatum. Sed mira Antonij feritas atq; luxuria pp̄ gemmam p̄scribentis. Nec minor Nonij contumacia proscriptionem suam amantis cum etiam feræ abroscas partes corporis relinquunt bestię pp̄ quas se pericli-

LIBER

tari sciant. Vitia opali: si color in flore herbae quae uocatur heliotropium exeat: aut crystallum: aut grandinē. Si sal interueniat aut scabricia: aut cuncta oculis occurrantia: nullosq; magis india similitudine indiscreta uitro adulterat. Experimentum in sole tantum. Falsis enī contra radios libratis digito a pollice: unus atq; idē trāslucet colos in se consumptus. Veri fulgor subinde uariat: & plus huc illucq; spargit: & fulgor lucis in digitos funditur. Hanc gemmam propter eximiam gratiam pleriq; appellauere pæderota. Sunt & qui priuatum eius genus faciunt: sangenonq; ab indis uocari dicunt. Traduntur nasci & in ægypto & in arabia: & uilissimi in ponto. Item in galatia ac thaso & cypro quippe opali gratiam habet. Sed mollius nitet: raro non scaber. Summa coloris ex aere & purpura constat. Viriditas smaragdi deest. Constatq; melior ille color: cuius fulgor uini colore fuscatur: q̄ qui diluitur aqua. Hactenus de principatu conuenit mulierum maxime senatuscon. Minus certa sunt de quibus & uiri iudicant. Singulorum enim libido singulis precia facit: & præcipue regum. Claudius Cæsar smaragdos iduebat & sardonycas. Primus autem romanorum sardonycæ usus est prior. Africanus: ut tradit Demostrathus. Et inde romanis hanc gemmam fuisse celeberrimam. Quamobrem proximum ei dabimus locum. Sardonyces olim ut ex nomine ipso apparet intelligebantur candore in sarda: hoc est uelut carnibus ungue hominis imposito & utroq; translucido. Talesq; eē indicis tradunt Ismenias. Demostrathus: zenothemis: Sotacius. Hi quidem duo reliquas omnes quæ tralutant cæcis appellantes: quæ nunc nomen abstulere. Nullo sardarum uestigio arabicæ sunt coeperuntq; pluribus hæ gemmæ coloribus intelligi: radice nigra: aut cæruleum imi-

tante: & unguem: creditum enim candido pingi. Nec si
 ne quadam spe purpure candore in minium transeunte:
 Has indis non habitas in honore zenothemis scribit tan
 tæ alias magnitudinis: ut inde capulos factitarent. Et
 enim constat ibi torrentibus detegi. Et placuisse in no
 stro orbe initio quoniam sole prope gemmarum scalpæ
 cæram non auferrent. Persuasimus deinde & indis ut
 ipsi quoq; ijs gauderent. Vtiturq; perforatis utiq; uul
 gus tantum in collo. Et hoc est nunc indicarum argumē
 tum. Arabicæ excellunt candore circuli præluendo atq; n
 gracili: neq; in recessu gemmæ aut in deiectu renidente:
 sed in ipsis umbonibus nitente. Præterea substrato niger
 rimi coloris. Et hoc in indicis cæreum: aut corneum inue
 nitur: etiam circuli albi: quædam in ijs cælestis arquis
 anhelatio est. Superficies uero locustarum maris crustis
 rubentior. Iam melleæ aut faculentæ (hoc enim nomen
 est uitio) improbantur: & si zona alba fundat se: nō col
 ligat. Simili modo si ex alio colore i se admittat aliquid
 enormiter. Nihil eniz in sua sede alieno interpellari pla
 cet. Sunt & armeniacæ ut cæteræ improbandæ: sed pal
 lida zona. Exponenda est & onycis ipsius natura pro
 pter nominis societatem hoc in gemmam transfilit: & a
 lapide ex arm ania. Sudines dicit in gemma esse cando
 rem unguis humani similitudine. Item chrysolithi colo
 rem & sarde & iaspidis zenothemis indicam onycem
 plures habere uarietates: igneam: nigram corneam: cingē
 tibus candidis uenis oculi modo interuenientibus: quarū
 dam oculis obliquis uenis. Sotacus & arabicam onycem
 tradit. Sed eam a cæteris distare q̄ indica igniculos ha
 beat albis cingentibus zonis singulis pluribusue: aliter q̄
 in sardonice indica. Illic enim momentum esse: hic circu
 lum. Arabicas onycas nigras inueniri candidis zonis: Sa

LIBER

tyrus carnosas esse indicat: parte carbunculi: parte chrysolithi & amethysti. Totumq; id genus abdicat. Veram autem onychem plurimas uariasq; cum lacteis zonis habere uenas omnium in transitu colore inenarrabili: & in unum redeunte concentum suauitate grata. Nec sardæ natura differenda est diuidua ex eodem nomine. Quapropter omnium obiter gemmarum ardentium natura indicanda.

De generibus carbunculorum: & uitijs
& experimentis: & gemmis ardentibus.

Ca. vij.

Rincipatum habent carbunculi a similitudine ignium appellati: cū ipsi nō sentiant ignes ob id a quibusdam apyrustæ uocati. Horum genera: indici & garamantici: quos & carchedonios uocare: propter opulentiam carthaginis magnæ. Adijciunt æthiopicos & alabandicos in orthosia autem nascentes. Sed qui perficiantur Alabandes. Præterea in omni genere masculi appellantur acriores: at fœminæ languidius refulgentes. In masculis quoq; obseruant liquidioris alios flammæ: nigrioris alios: & quosdam lucidius: ac magis cæteris in sole flagrantes. Optimos uero amethysti zontas: hoc est quorum extremus igniculus in amethysti uiolam exeat. Proximos illis quos uocant syrtitas pinna to fulgore radiantes. Inueniri autem ubicunq; maxime solis reperassu. Satyrus indicos non esse claros dicit: ac plerumq; sordidos: ac semper fulgoris retorridi. Aethiopicos pingues: lucemq; non emittentes: sed conuoluto igne flagrare. Callistratus fulgorem carbunculi debere candidum esse posuit extremo uisu nubilantem: & si ita

attollatur: exardescantem: ob id a plerisque hunc carbuncu-
lum candidum uocari. Qui languidius & liuidius ex
indicis lucent lithizontas appellari. Carchedonios mul-
to minores esse: Indicos etiam minus sextari unius men-
sura auari. Archelaus carchedonios nigrioris aspectus
esse: sed igne uel sole & inclinatione acius quam cæ-
teros excitari. Eosdem umbrante tecto purpureos uide-
ri. Sub cælo flammeos. Contra radios solis & scin-
tillare. Caras signantibus ijs liquefcere quamuis in
opaco. Multi indicos carchedonis candidiores esse. &
e diuerso inclinatione hebetari scripsere. Etiamnum
in carchedonijs maribus stellas intus ardere. Fæmi-
nas uniuersum fulgorem fundere extra se. Alaban-
dicos cæteris nigriores esse sabrosq;. Nascuntur &
in thracia coloris eiusdem ignem minime sentientes.
Theophrastus auctor est & in orchomeno archadiæ
inueniri & in chio. Illos nigriores: ex quibus &
specula fieri. Esse & troezenios uarios interuenien-
tibus maculis albis. Item corynthios ex pallidiore
candidos Massilia quoq; importari. Bocchus & Vly-
xippone scripsit magno labore ob argillam sole adu-
stis saltibus. Nec est aliud difficilius: quam disar-
nere hæc genera: tanta est in ijs occasio artis: subdi-
tis per quæ transluare cogantur. Aiunt ab æthiopi-
bus hebetiores in aceto maceratos quattuordecim die-
bus nitescere: totidem mensibus durante fulgore.
Adulterantur uitro simillimæ. Sed cote deprehen-
duntur: sicut aliæ gemmæ factitiæ. Mollior enim
materia & fragilis & antrosa scobe deprehen-
duntur & pondere: quod minus est uitreis: ali-
quando & pustulis argenti modo reluantibus. Est

LIBER

Et anthracitis appellata: in thessprotia fossilis: carboni-
 bus similis. Falsum arbitror: quod Et in lyguria nasci
 tradiderunt: nisi forte tunc nascebantur. Esse in ijs Et
 præcincti candida uena traduntur: haruzq; igneus color
 ut superiorum est. Peculiare quidem q; iactatæ in ignem
 uelut intermotu extinguuntur. Contra aquis perfusæ ex
 ardescunt. Cognata est huic sandastros: quam aliqui ga-
 ramatiten uocant nascitur in india loco eiusdem nomi-
 nis. Gignitur Et in arabia ad meridiem uersa. Commē-
 datio summa q; uelut in translucido stellantes intus ful-
 gent auræ guttæ: semper in corpore: nunquam in cutæ.
 Accedit religio narrata a syderum cognatione ab inspe-
 ctoribus: quoniam fere stellarum hyadium Et numero
 Et dispositione stellantur. Ob hoc a chaldaeis in cerimo-
 nijs habitæ Et hic mares austeritas distinguit quodam
 uigore apposita tingens. Indicæ quidem etiam hebetare
 uisus dicuntur. Blandior fœminis flamma: alliciens ma-
 gis quam accendens: Sunt qui præferant arabicas indi-
 cis. Fumidoq; chrysolito illas similes dicunt. Ismenias ue-
 ro negat polliri sandastros propter teneritatem. Et ob
 id magno errore sunt: qui sandareson uocant. Inter om-
 nes constat: quantum numero stellarum accedat: tantus
 Et precio accedere. Affert errorem aliquando similitu-
 do nominis. Sandaser quod Nicanor sandaserion uoca-
 uit: alij sandaseron. Quidam uero hanc sandastron: illā
 sandareson: in india nascentem illam quoq; Et loci no-
 men custodiētem. Mali colore aut olei uiridis: omnibus
 improbatam. Ex eodem genere ardētium lichnites appel-
 lata a lucernarum accēsarium p̄cipua gratia. Nascitur cir-
 ca orthosiam totaq; caria ac uicinis locis. Sed p̄batissi-
 ma in indis. Quam quidam remissiorem carbunculum
 esse dixerunt. Secūda bonitate similis ē Ionis appellata

a praelatis floribus. Et alias inuenio differentias. Vnam
quæ purpura radiet. Alteram quæ cocco: a sole excalfa-
ctas: aut digitorum attritu: paleas & chartarū fila ad
se rapere. Hoc idē & carchedonijs facere dicitur: quāq̃
multo uilior prædictis. Nasctur apud nasamonas in
montibus: ut incolæ putant: imbre diuino. Inuenitur
ad repercussum lunæ: maxime plenæ. Carthaginē quon-
dam deportabatur. Archelaus & in ægypto circa the-
bas nasci tradidit: fragiles: uenosas: morienti carboni si-
miles. Potoria uasa & ex hoc lapide & ex lychnite fa-
ctitata inuenio. Omnia autem hæc genera sculpturæ cō-
tumaciter resistunt: partemq; cæræ in signo tenent. E-
diuerso ad hæc sarda utilissima: quæ nomen cum sardo-
nyce communicauit. Ipsa gemma uulgaris: & primū
sardibus reperta. Sed laudatissima circa babyloniam cū
lapidicinæ quædam aperirentur: hærens in saxi corde.
Hocq; modo metallum apud persas defecisse traditur.
Sed inueniuntur compluribus alijs locis: sicut in epi-
phyra & asso in india trium generum rubrum: &
quod demum uocant a pinguedine: tertium quod ar-
genteis bracteis sublinitur. Indicæ prelucentes crassiores
sunt arabicæ. Inueniuntur & circa leucada epi-
ri: & circa ægyptum quæ bractea aurea sublinuntur. Et in
his autem mares excitatiuis fulgent. Fæminæ pingui-
ores sunt. & crassius nitent. Nec fuit alia gemma apud
antiquos usu frequentior. Hac certe apud Menandrum
& philemonem fabulæ superbiunt. Nec ullæ trans-
lucenti tardius suffuso humore hebetantur: oleoq; ma-
gis q̃ alio liquore. Damnantur ex ijs melleæ & uali-
dius testacæ.

De generibus topatij & calaide: & de gemmis ui-
ridibus non translucentibus.

Ca. viij.

AAA

LIBER

Gregia etiamnum topatio gloria est: suo uir-
 e renti genere: & cum reperta est praelata om-
 nibus. Id accidit in arabia insula: quæ chytis
 uocatur. In qua troglodytæ prædones: cum diutius fa-
 me & tēpestare pressi herbas radicesq; effoderent: erue-
 runt topation. Hæc Archelai sententia est. Iuba topa-
 tion insulam in rubro mari a continente stadijs. ccc. ab-
 esse tradit: nebulosam: & ideo quesitā sæpe a nauigan-
 tibus: ex ea causa nomē accepisse. Topazin enim. Troglo-
 dytarum lingua significationē habere querendi. Ex hac
 primū importatam Berenice reginæ: quæ fuit mater se-
 quentis Ptolemæi a Philemone præfecto regis: ac mire
 placuisse: & inde factam statuam Arsinoe Ptolemæi
 Philadelphi uxori quattuor cubitorū sacratā in delu-
 bro quod aureum cognominabatur. Recentissimi aucto-
 res & circa thebaidis oppidum alabastræ nasci dicūt.
 Et duo eius genera faciunt prasoidem: atq; chrysopete-
 ron similem chrysoprasio: eius enim tota similitudo ad
 succum porri dirigitur. Est autē amplissima gemmarū.
 Eadem sola nobiliū limam sentit. Cæteræ saxo & cotæ
 poliuntur. Hæc & usu atteritur. Comitatur eā simili-
 tudine proprior: q̄ auctoritate callais uiride pallēs. Na-
 scitur post auersa indiæ apud incolas caucasi montis
 phicaros ac asdathas amplitudine conspicua: sed fistu-
 losa ac sordium plena. Sincerior multo præstantiorq;
 in germania. Vtrobique autem in rupibus inuijs & ge-
 lidis: oculi figura extuberans: leniterq; adhærens: nec ut
 annata petris: sed ut apposita. Quapropter scādere ad
 eam pigritia pedum equestres populos tædet: simul &
 periculū terret. Ergo euntes e longinquo incessunt: &
 cum toto musco excutiant. Hoc uestigal hocq; gestamē
 diutius in cervice & digitis gratissimum norunt.

Is census: hæc gloria a pueritia deiectionum numerum
prædicantium. In quo uaria fortuna. Quidam ictu
primo cepere præclaras. Multi in secundo nullas. Et
quidem callaides tali sectura formantur: alias fragiles.
Optimus color smaragdi ut tamen apparet ex alieno
est q̄ placeant. Inclusæ decorantur auro. Aurumq; nul-
læ magis decent. Quæ sunt earum pulchriores: oleo: un-
guento: & etiam mero colorem deperdunt. Viliores
constantius repræsentant: neq; est mutabilior alia aut
mendacior uitri. Sunt qui in arabia inueniri eas dicunt
in nidis auium quas melancoryphos uocant. Viridan-
tium & alia plura sunt genera. Vilioriq; est turbæ præ-
suis. Cuius alterum genus sanguineis punctis abhorret.
Tertium uirgulis tribus distinctum est candidum. Præ-
fertur his Chrysoprasius porri succum & ipsa referen-
te: sed & paulum declinans a topatio in aurum. Huic
& amplitudo ea est: ut cimbria etiã ex ea fiant. Cylin-
dri quidem celerrime. India has generat & Nilion ful-
goris si ante habeas breuis: & cum intueare fallacis.
Sudines uero dicit & in syuero atticæ flumine nasci.
Est autem color fumidæ topatij: aut aliquando melleæ.
Iuba in æthiopia gigni tradit: & in littoribus am-
nis quem Nilium uocauimus: & inde nomen tra-
here. Non translucet molochites spissius uirens: a co-
lore maluæ nomine accepto: reddendis laudata si-
gnis: & infantium custodia quadam innato con-
tra periculosa ipsorum medicamine. Viret: & sæpe
translucet iaspis: etiam si uictus a multis antiquitatis
tamen gloriã retinens. Plurimæ ferunt eã gentes Sma-
ragdo similem indicæ. Cyprij dicunt glaucū pinguem-
q; Persæ aeri similem ob id uocatur aerizusa talis. Et ia-
spis est cærulea circa thermoodontem amnem. In phry-

gia purpurea. In cappadocia ex purpurea cærulea: atq;
non refulgens. Thracia ind. cæ simile mittit. Chalcidia
turbida. Sed minus refert nationes q̄ bonitates distin-
guere. Optima ergo quæ purpuræ quicq̄ habet: secunda
quæ rosæ: tertia quæ smaragdi. Singulis autē græci no-
mina ex argumento dedere. Quarta apud eos uocatur
cælo autūnali matutino similis: & hæc erit illa:
quæ uocatur aerizusa. Similis est & sardæ: imitata &
olias. Non minus multæ species reliquæ: sed omnes in
cælo: cæruleæ aut crystallo similes: aut myxis. Itē tere-
binthizusa in proprio uti arbitror cognomine: uelut e
multis eiusdem generis cōposita gemmis. Quāobrē præ-
stantiores funda clauduntur: idest patentes nec præter
marginēs auro amplectēte. Vitium est & breuis in ijs
color & longe splendens: & sal: & omnia quæ in cæ-
lestis. Et uitro adulterantur: quod manifestū fit: cum ex
illa fulgorem spargunt: atq; non in se continent: nec in
uersa quæ sphragidas uocant. Publico gemmarū do-
minio in ijs tantū dato: quoniam optime signent.

De Iaspidum generibus.

Ca. ix.

Otus uero oriens pro amuleti traditur ge-
t. stare eā: quæ ex ijs smaragdo similis est: e pe-
tra per transuersum linea alba præcingitur:
& grammatis uocatur. Quæ pluribus polygrammos
libet obiter uanitatē magica hic quoq; coarguere: quo-
rum hanc concionatibus utilē esse prodiderūt. Est &
psychipuncta: quæ iasponyx uocatur: & nubē cōplexa:
& nubes imitata: quæ stellata rutilis puncttis est: &
megarico similis: & ueluti fumo infecta: quæ cap-
tas uocatur. Magnitudinē iaspidis. xi. unciarum uidi-
mus: formatāq; inde effigiē Neronis thoracatā. Redde-
& per se cyaneo gratia accōmodato pauloante ia-

spidis nomine: colore cæruleo. Optima scythica: dein cy-
 pria: postremo ægyptia. Adulteratur maxime tinctura
 idq; in gloria regis ægyptij adscribitur: qui primus eam
 tinxit. Diuiditur autem hæc in mares fœminasq;. Ines-
 aliquando & aureus puluis non qualis in sapphirinis
 Sapphirus enim & aureis punctis collucet. Cæuleæ
 sapphiri raroq; cum purpura. Optime apud medos: n. f.
 q; tamen perlucida. Præterea inutiles sculpturæ interie-
 nientibus crystallinis centrīs. Quæ uero sunt ex ijs cy-
 nei coloris: mares existimantur. Alius ex hoc ordo pur-
 pureis dabitur: & ab his discedētib; Principatū ame-
 thysti indicæ tenet. Sed in arabia ex ea quoq; parte quæ
 finitima syriæ petræa uocatur: & in armenia minor
 & in ægypto: & in galatia reperiuntur. Sordidissimæ
 autem atq; uilissime in tharso & cypro. Causam nomi-
 nis afferunt q; usq; ad uini colorem accedens: priusq; u.
 degustet: in uiolam desinit. Fulgorq; quidem in illa pur-
 puræ non ex toto igneus: sed in uini colorem deficiens.
 Perlucet autem omnes uiolaceo colore: sculpturis faci-
 les. Indicæ absolutum purpuræ colorem habent. Ad hæc
 q; tingentium officinæ dirigunt uota. Fundit autem eū
 aspectu leniter blandū: neq; in oculos carbunculi uibrat
 Alterum earum genus descendit ad hyacinthos. Hunc co-
 lorem indi sacon uocant: talemq; gemmam sacodion. Di-
 lutior uero ex eodem sapinos uocatur. Eadem & para-
 nites in contermino gentis arabie. Quartum genus co-
 lorem uini habet. Quintum ad uiciniam crystalli disce-
 dit albicāte purpuræ deiectu. Hoc & minime probatur
 quando præcellens debet esse in suspectu uelut ex carbū-
 culo refulgens quidam in purpura leniter roseus nitet.
 Tales aliqui malunt pædoratas uocari. Alij antea
 Multi Veneris gemmam: quod maxime uidetur de

AAA

Et specie et colore extremo gemmae. Magorum uani-
 tas resistere ebrietati eas promittit: et inde appellatas
 Et praeterea si lunae nomen ac solis scribatur in ijs: atque
 ita suspendatur collo e capillis cynocepali uel plumis
 hirundinis: resistere ueneficijs. Iam uero quoquomodo
 adesse reges adituris. Grandinem auertere quoque ac simi-
 lia prospere et locustas: praecatione addita: quam de-
 monstrant. Nam e smaragdis quoque similia promissere:
 si aquilae scalperentur: aut scarabei. Quae quidem scri-
 psisse eos non sine contemptu et irrisu generis huma-
 ni arbitror. Multum ab ea distat hyacinthos: tamen e ui-
 cino descendens. Differentia haec quod ille emicans in ame-
 thysto fulgor uiolaceus dilutus est in hyacintho. Pri-
 mo quoque aspectu gratus: euanesceat antequam faciat: adeoque
 non implet oculos: ut pene non attingat: marcescens ce-
 lerius nominis sui flore. Hyacinthos aethiopia mittit et
 chrysolitos: aureo colore translucens. Preferuntur ijs
 indicae. Et si uariae non sint: bactrianae. Deterrimae autem
 arabicae: quoniam turbidae sunt et uariae: et fulgoris
 interpellati nubilo macularum: etiam quae lymphidis con-
 tingere: ueluti scobe sua refertae. Optimae uero sunt: quae
 in collatione aurum albicare quadam argenti facie co-
 gunt. Funda includuntur perspicuae. Ceteris subiicitur
 aurichalcum. Tamen si iam expertes gemmarum usu ap-
 pellantur aliqui et chryseletri in colorem electri de-
 clinantes: matutinus aspectus iucundior. Ponticas depre-
 hendit leuitas. Quaedam in ijs durae sunt ruffaeque: quaedam
 molles et sordidae. Boccus auctor est et in hispania
 repertas: quo in loco crystallum dicit ad librametum aquae
 puteis defossis inde erutam. Et chrysoliton. xij. pondo a
 se uisam. Fiunt et leucochryse: interueniente candi-
 da uena. Sunt in hoc genere capniae. Sunt et nitreis si-

miles: ueluti croco refulgētes. Vitreæ uero ut uisu discerni non possint. Tactus autē dephēdit tepedior in uitreis. In eodem genere sunt melichrysi: ueluti p aurū sincero melle trās lucēte: quas idia mittit: q̄q̄ ad iniuriā fragiles. Eadē & xistion parit plebeia ibi gēma. Cādidarū dux ē pædoros: q̄q̄ pōt quæri: an i colore numerari debeat toties iactari p aliās pulchritudines nois: adeo decoris progatiua i uocabulo facta ē. Est & suū genus expectatiōe tāta dignū. Cocūt. n. i trās lucidā crystallum uiridis suo mō aer simulq; purpura: & qdā uini aureus nitor. semper extremus i uisu sed purpura coronatus maderesingulis uidetur his & pariter oibus. Nec gēmarū ulla ē liquidior capiti incūda: suauis & oculis. Laudatissima ē in indis: apud quos argenon uocatur. Proxima apud ægyptios: ubi senites. Tertia in arabia: uerū scabra. Molius radiā pōtica & asiatica. Ipsæ uero molliores sunt: callatica: & tragica: & cypria. Vitia earū lāgor: aut alienis turbari coloribus: & quæ ceterarū. Proxia candicātū ē asteria p̄cipatū habēs pprietate naturæ: q̄ iclusaz lucē pupillæ mō quādā cōtinet: ac trās sudit cū iclinatione uelut intus ambulātē ex alio atq; alio loco reddēs eadē: q; cōtraria soli regerēs cādicātis radios: unde & nomē accepit difficilis ad cālādū. Indicæ pfertur i carmania nata. Similiter cādida ē quæ uocatur astrios crystallo p̄p̄quās i idia nascēs: et i pallenes littoribus: itus a cētro cui stella lucetfulgore lūæ plenæ. Quidā cā nois reddūt q̄ astris opposita fulgorē rapiat: ac regerat. optimā i carmāia gigni: nullāq; mīus obnoxia uitio. Cerauniā. n. uocari q̄ sit deterior. Pessimā lucernarū limini similē. Celebrāt et astroitē: mirasq; laudes eius i magicis zoroastrē cecinisse. Quidā diligētius d ea pdūt. Astrobolōs uides dicit oculis pisciū similē ec: et radiare cādido: ut solē. Est

AAA iij

LIBER

inter candidas & quæ ceraunia uocatur: fulgorem syde-
rum rapiens. Ipsa crystallina splendoris cærulei in car-
mania nascens. Albam esse zenothemis fatetur: sed habe-
re intus stellam concursantem. Fieri & hebetes cerau-
nias: quas nitro & aceto per aliquot dies maceratas cū
cipere stellam eam: quæ post totidem menses relangue-
scat. Sotacus & alia duo genera fecit cerauniæ: nigras:
rubentesq;. Ac similes eas esse secaribus. Per illas quæ ni-
græ sunt & rotundæ urbes expugnari & classes: easq;
betulos uocari. Quæ uero longe sunt cerauneas. Faciunt
& aliam raram admodum. & parthorum magis quæ
sitam: quoniam non alibi inueniatur: q̄ in loco fulmi-
ne ictō. Proximum cerauniæ nomen apud eos habet: quæ
appellatur iris. Effoditur in quadam insula rubri maris
quæ distat a heronice urbe. lx. millia passuum: cætera sui
parte crystallus. Itaq; quidam radicem crystalli esse di-
xerunt. Vocatur ex argumento iris. Nam sub tecto per-
cussa sole: species & colores arcus cælestis i proximos
parietes ei culatur: subinde mutans: magnaq; uarietate
ammirationem sui augens. Sexangulam esse ut crystal-
lum constat. Sed esse aliquas scabris lateribus & angu-
lis inequalibus dicunt. In sole aperto proiectas: radios i
se recedentes discutere. Aliquas uero ante se proiecto ni-
tore: adiacentia illustrare. Colores uero non nisi ex opa-
co reddunt: nec ut ipsæ habeant: sed ut percussu parie-
tem illidant: optimaq; quæ maximos arcus facit: simil-
limosq; cælestibus. Est & alia iris cætera similis: & p̄
dura. Quam Horus crematam tusamq; ad ichneumonū
morsus remedio esse. Nasci autem in perside tradit. Simi-
lis est aspectu: sed non eiusdem effectus quæ uocatur ze-
ros alba nigraq; macula in tranuersum distinguente cry-
stallum. Expositis per genera colorum principalium gē-

mis: reli quas litterarum ordinē explicabimus.

De quibusdam gemmis per alphabeti ordinem.

Ca. x.

a Chates in magna fuit auctoritate: nunc i nulla. Reperta primum in sicilia iuxta flumē eiusdem nominis: postea plurimis locis: excedens amplitudine numerosa: uarietatibus diuersis mutātibus cognomina eius. Vocatur enim phaspachates: cerachates: sardachates: hæmachates: leucachates: dendrachates: uelut arbuscula insignis. Antachates cum uritur myrrham redolens. Caraloachates guttis aureis sapphiri modo distincta: qualis copiosissima in creta sacra appellata. Putant eam contra araneorum & scorpionum ictus prodesse. Quod in siculis utiq; crediderim: quoniam primū eius provincie afflatu scorpionum pestis extinguitur. Et in india inuenta contra eadem pollent: & alijs magnis miraculis reddūt enim species fluminum nemorum & iumentorum: etiam ederas: & staticula: & equorum ornamenta. Medici coticulas inde faciunt. Spectasse etiam pdest oculis. Sitimq; sedant in os addita. Phrigie uiridia nō habent. Thebis ægyptijs reperta carēt rubentibus uenis: & albis: & hæ quoq; contra serpentes ualida. Eademq; auctoritas & cyprijs est. Sunt etiam qui maxime pbent uitream pspicuitatem in his. Reperiuntur & in thracia circa oethaz. Et in pnafo: & in lesbo: ac messenæ: similes limitum floribus & rhodo. Aliæ apud magos differentia. Leoninæ pelli similes potentia habere contra scorpiones dicuntur. In psis uero suffitu earum tempestates auerti: & pterea flumina sisti. Argumentum esse si inferuentes cortinas addita refrigerent. Sed ut psint leoninis iubis alligandas. Nam hiæna pelli similem abhominantur discordialem domibus.

LIBER

Eam uero quæ unius coloris sit inuictam athlætis esse.
Argumentum eius quod in olla plena olei cocta cum pigmētis: intra duas horas subferuefacta: unum colore ex omnibus faciat minij. Ac opis nitro similis est: pumicosa: aureis guttis stellata. Cum hac oleum subferuefactū perunctis lassitudinem (si credimus) soluit Alabastrites nascitur in alabaastro ægypti: et in syriæ damasco candore intercincto uarijs coloribus. Quæ cremata cum fossili sale: ac trita grauitates oris et dentium extenuare dicitur. Aleatorias uocant in uentriculis gallinarum inuentas crystallina specie: magnitudine fabæ. Quibus Milonem crotoniensem usum in certaminibus inuictum fuisse: uideri uolunt. Androdamas argenti nitorem habet ut adamas: quadrata: et semper tessellis similis magnis: nomen impositum ab eo: quod impetus hominum: et iracundias domet. Eadem sit in alia argyrodamas: auctores non explicant. Antiphates nigra non transluet. Experimentum eius si coquatur in lacte: facit enim hoc myrrhæ simile immissa. Eamque contra effascinationes auxiliari magi uolunt. Arabica ebori simillima est: et hoc uidetur: nisi abnueret duritia. Quamque putant contra dolores neruorum posse habere. Aromatites et ipsa in arabia traditur gigni. Sed et in ægypto circa pisas ubique lapidosa: et myrrhæ coloris et odoris ob hoc reginis frequentata. Asbestos in arcadiæ montibus nascitur: coloris ferrei. Aspilatem: Democritus in arabia gigni tradit ignei coloris. Eam oportere cameli fimo splenicis aligari. Inueniri que in nido arabicarum alitum. Et aliam eodem nomine uocari in leucopetra nasci argentei coloris contra lymphatum habendam. Atizoen in india et persidis acidie monte nasci tradit argenteo nitore fulgentem magnitudine trium digitorum ad lenticulæ figuram odo

ris incindi: necessariam magis regem constituentibus.
 Augites multis non alia uidetur esse q̄ quæ calais. Am-
 phitane alio nomie appellatur chrysocola in india par-
 te: ubi formicæ erant aurum: in qua inuenitur auro si-
 milis: quadrata figura: affirmaturq; natura eius quæ ma-
 gnetis: nisi q̄ augere quoq; aurum traditur. Aphrodisia
 æ ex candida ruffa est. Apistos septenis diebus calorem
 tenet ex calfacta igni: nigra ac ponderosa distinguenti-
 bus eam uenis rubentibus. Putant prodesse contra frigo-
 ra. Aegyptillam Iacchus intelligit per album sarda: ni-
 graq; uena transeunte. Vulgus autem in nigra radice cæ-
 ruleam facit.

De gemmis per b. c. ordinem

Ca. xi.

Alanitæ genera duo habent sub uirides. c. co-
 rinthij æris similitudine. Illa a copto: Hæc ex
 troglodytica regione ueniūt medias secante flā-
 mea uena. Batracchitas mittit c. coptos. Vnam ranæ se-
 milem colore. Alteram ebori. Tertiā rubētis e nigro. Ba-
 ptes mollis: alioquin odore exallit. Beli oculus albicans
 pupillam pingit nigram e medio aureo fulgore lucentē;
 Hæc pp suam speciem: sacratissimo assyriorum deo dica-
 tur. Aliam autem q̄ belū uocāt in arbelis nasci Democri-
 tus tradit nucis iuglandis magnitudine uitres. Spere. Ba-
 roptenus: siue botrypes nigra: sanguineis c. albis nodis
 alligata dicitur: ueluti portētofa. Botrytes alia nigra ē:
 alia pampinea incipietī uinæ similis. Botrychites zoroa-
 stres uocat crinibus mulierū similiorē. Bucardia bubulo
 cordi similis: babylōe tantū nascitur. Erōtia capitibus te-
 studinum similis: c. cum tonitruis cadit (ut putāt) c.
 fulmine trēta restinguit: si credimus Boleniæ inueniūtur
 glebæ similitudine. Cheramydes eadem esset: quā ostræ-
 citē uocāt: nisi q̄ hāc cæruleæ interdum bullæ cingunt.

LIBER

Calais saphirum imitatur: candidior & littoroso mari
 similis. Capnites quibusdam uidetur suum genus habere
 plurimis spiris fumida: ut suo loco diximus. Cappado-
 cia & in phrygia nascitur ebori similis. Calamites a ca-
 lamo: feruntque plures simul coniunctas inueniri. Catochi-
 tes corsice lapis est cæteris maior mirabilis: si uera tradi-
 tur: impositam manū ueluti gūmi retinēs. Catopyrites e
 cappadocia provenit. Cepites: siue cepocapites cādida est
 uenarum nodis coeūtibz candore imaginem regerēs. Ce-
 ramites testæ colorem habet. Cynædiæ inueniuntur in æ-
 rebro piscis eiusdem nois cādida & oblongæ: euentuque
 mirādæ: si modo est fides: p̄sagare eas habitū maris nu-
 bilo colore aut trāquillitate. Cærites cære similis ē. Cir-
 cos piris. Corfoides caniciei hominis. Coralloachates co-
 rallo: aureis guttis distinctæ. Corallis minio gigniturque
 in india & syene. Craterites inter chrysolithū & ele-
 strū colorem habet p̄duræ naturæ. Crocallis cerasum rep̄-
 sentat. Cissites cryptopetra nascitur cādida: & uidetur
 intus habere ptū: qui sentiatur etiam strepitu. Calcopho-
 nos nigra ē: sed illisa æris tinituz reddit tragœdis ut sua
 dētur gestāda. Chelidoniæ duorū sunt generū: hirūdinū
 colore: & alia pte purpureæ nigris it̄pellatibus macu-
 lis. Chelonia oculus est idicæ testudinis: uel portētosissi-
 ma magorū mēdacijs: melle. n. colluto ore ipositā linguæ
 futurorū diuinationem p̄stare p̄mittūt quintadecima lu-
 na & silēte tota die: decrescēte uero ante solis ortū. Cæ-
 teris diebus a prima in sextā horā. Sūt & chelonitides
 testudinū similes: ex quibus ad tēpestates sedādas mul-
 ta uaticinātur. Eaz uero quæ sit aureis guttis cū scarabeo
 deiectā in aquā feruētē: tēpestates tueri. Chlorites her-
 bari coloris est: quam dicūt magi eam inueniri in scyllæ
 auis uentre cōgenitam ei: ferroque icludi iubēt ad quædam

prodigiosa moris sui. Choaſpites a flumine dicta e viridis fulgoris aurei. Chryſolampis in æthiopia naſcitur palli di coloris die: & noctu ignei. Chryſophis aurū uidetur eſſe. Cepionides æolide nūc ad arneū pagū quodā oppidū naſcitur multis coloribus traſlucentes: alias vitrea: alias cryſtallinae: alias iaſpidea. Sed & ſordidis tātus eſt nitor: ut imagines reddant rei ſpecula.

De gemmis per. d. e. g. ordinem

Ca. xij.

Aphniam Zoroaſtres & orchaeſtres morbis d comitialibus demōſtrāt. Diadochos beryllo ſi milis ē. Diphris duplex cādida ac nigra: mas ac foemina: gentile utriuſq; ſexus diſtinguēte linea: Dionyſias nigra ac dura mixtis rubētibus maculis. Quæ ex aqua trita: ſaporem vini facit: & ebrietati reſiſtere putatur. Dracōites ſive dracōtias e cerebro fit draconū: ſed ni ſi uiuentibus abſciſſo: nunquam gemmaſcit: inuidiā animalis mori ſe ſentientis. Igitur mos eſt: ut dormiētibus animalibus caput amputent. Sotacus: qui niſam eā gemmam ſibi apud regem ſcripſit: bigis uehi quærentes tradit: & uiſo dracone ſpargere ſomnifica medicamenta: atq; ita præcidere. Eſſe autem candore tranſlucido: nec poſtea poliri: aut artem admittere. Encardia cognominati & Cardia. Vna in qua nigra effigies cordis eminet. Altera eodem nomine uiridi colore: cordis ſpeciem reſ præſentat. Tertia nigrum cor oſtendit reliqua ſui parte candida. Enorchis candida eſt: diuiſaq; fragmentis teſtiū effigium reſ præſentat. Exhebenum Zoroaſtres ſpecioſam & candidam tradit: qua aurifices aurum poliunt. Eriſtalis cum ſit candida: ad inclinationes rubeſcere uidetur. Erocyllos eadem quæ mepicoros & hieronnemon a Democrito laudatur in argumentis diuinationum. Eu metris in bactris naſcitur: ſilici ſimilis: & capiti ſuppo

LIBER

sita uisa nocturna oraculi modo reddit. Eumetren Beli
 gemmam sanctissimi deorum sibi assyrii appellant por
 racei coloris superstitionibus gratam. Eupetalos quattuor
 colores habet caruleum igneus: minij: mali. Euresos nu
 cleo oliuæ similis est. Eratus concharum modo non adeo
 candida. Eurotia: situ uidetur operire nigritiaz. Ensebes
 ex eo lapide est: ex quo traditur. Tyri i Herculis templo
 facta sedes: ex qua dii facile surgebant. Epimelas fit: cum
 in candida gemma superne nigritat colos. Galaxiaz ali
 qui galactiten uocant: similem proxime dictis: sed inter
 currentibus sanguineis aut candidis uenis. Galactites ex
 uno colore lactis est. Eandem dicunt leucogageam & leu
 cographiam appellant: & synephten lactis succo ac sa
 pore notabilem. In educatione nutricibus lactis foecundita
 tem: infantium quoq; alligata collo saluam facere dici
 tur. In ore autem liquefcere. Eandem memoriam adime
 re dicunt. Mittit eam & achelous amnis. Sunt qui sma
 ragdum albis uenis circumligatuz galactiten uocant. Ga
 laicos argyrodamanti similis est: paulo sordidior. Inue
 niuntur autem binæ uel ternæ. Gasidanem medi mittunt
 coloris olorini ueluti floribus sparsam. Nascitur & in
 arbellis. Hæc quoq; gemma concipere dicitur: & intra
 se partum fateri concussa. Concipere autem trimestri spa
 cio. Glossa petra linguæ similis humanæ in terra nõ na
 scitur: sed deficiente luna cælo decidere: & lenocinanti
 necessaria creditur. Quod ne credamus promissi quoq;
 uanitas facit. Ventos enim ea comprimi narrant. Gorgo
 nia nihil aliud est q̃ corallium: nominis causa: q̃ induri
 tia: lapidis mutatur: emollit marina fulminibus: & ty
 phoni resistere affirmant. Genianen eadem uanitate ini
 micorum pœnas efficere promittunt.

De gēmis p. H. I. l. m. n. ordinem.

Ca. xiiij.

TRIGESIMVSSEPTIMVS Fo.376

Eliotropium nascitur in æthiopia : africa cy-
b pro porraei coloris: sanguineis uenis distincta
 Causa nominis: quoniam deiecta in uas aquæ
 fulgorem solis accedentem percussu sanguineo mutat: ma-
 xime æthiopia: eadem extra aquam speculi modo solem
 accipit: deprehenditq; defectus subeuntem lunam ostēdēs.
 Magorū impudentiæ uel manifestissimuz hoc quoq; exē-
 plum est: quoniam ammixa herba heliotropio quibusdā
 quoq; additis prætionibus gerentem conspici negent. He-
 phestitēs quoq; speculi naturam habet in reddendis ima-
 ginibus: q̄q̄ rutila experimentum est si feruentem aquaz
 addita statim refrigeret: aut si in solem addita arida ma-
 teriam accendat. Nascitur in corico. Horminodes ex ar-
 gumēto uiriditatis in candida gemma uel nigra: & ali-
 quando palida: ambiente circulo aurei coloris appella-
 tur. Hexeconthalithos in parua magnitudine multico-
 lor: hoc sibi nomen adoptauit. Reperitur in troglodyti-
 cæ regiōe. Hieracites alternat tota miluinus nigricans ue-
 luti plumis. Hammitis ouis piscium similis est: & alia
 uelut nitro composita prædura alioquin. Hammonis cor-
 nu inter sacratissimas æthiopiæ gemmas aureo colore
 arietini cornus effigiem reddens: promittitur prædiui-
 na somnia representare. Hormesion inter gratissimas
 aspicitur ex igneo colore radians auro portante se-
 cum in extremitatibus candidam lucem. Hyeniæ ex
 oculis hyenæ & ob id in uase inueniri dicuntur: &
 si credimus: linguæ hominis subditæ futura prædicā-
 re. Hematites in æthiopia quidem principalis: sed &
 in arabia & africa inuenitur: sanguineo colore: non
 omittenda promissis ad coarguendas barbarorum insi-
 dias. Zæthalias babylonius in his libris quos scripsit ad
 regē Mitridatē humana gēmis attribuit fata: has nō cōtē

LIBER

tus oculorum & iocinerum medicina decorasse. A rege etiam aliquid petituris dedit: & litibus indicisq; iterposuit. In plijs etiam eas salutare pnuclauit. Est & alia eiusdem generis: quæ uocatur hemui ab indis: xāthos appellata græcis e fuluo candicās. Idæi dactyli in creta ferreo collore pollicem humanuz exprimūt. Icterias mali cute lurido similis: ideo existimatur salubris cōtra regios morbos. Est & alia eodem nomine liquidior. Tertia folio uiridi similis: latior prioribus: pene sine pōdere uenis luridis. Quartum genus in eodem colore nigris uenis descendētibz. Iouis gemma cādida est: nō ponderosa: tenera. Indica gētium suarum habet nomē: sub ruffo colore: in atritu sudorem purpureum emanat. Alia eodē nomine candida: puluereo aspectu. Ion apud indos uiola cæa ē: sed raro saturo colore luat. Lepidotes squammas piscium uarijs coloribus imitatur. Lesbias lesbi patriæ nomen habēs inuenitur & in india. Leucophthalmos rutila alias oculi speciem cādida nigramq; continet. Leucopetalos cādorem niuis ex auro distinguit. Libanochos thuris similitudinem ostēdit: sed ad succum mellis. Limoniates eadem uidetur quæ smaragdus. De lipare hoc tantum traditur: suffita ea omnes bestias euocari. Lysimachus rhodio marmori similis est aureis uenis: politur ex marmore: amplitudine in angustias coeūte: ut intilia exterātur. Leucochrysos fit chrysolito interalbicante. Mēnonia qualis sit nō traditur. Medea nigra ē a Medea illa fabulosa inuenta: habet uenas aurei coloris: sudorem reddi croci: saporem autem uini. Meconites papauera exprimit. Mitrax a psis accepta ē & rubri maris mōtibz: multicolor: cōtra solem uarie refulgens. Meroctes porracea lacte sudat. Morion indica: quæ nigerrimo colore transluet uocatur pramnion qua misatur & carbū

culi colos Alexandrinum: ubi sardæ cyprium. Nasitur
 & in tyro & in galatia. Xenocrates & sub alpi-
 bus nasci tradit: Hæ sunt gemmæ: quæ ad ætypas scal-
 pturas aptantur. Myrites myrrhæ colorem habet: fac-
 tiemque minimæ gemmæ: unguenti odorem attrita
 etiam nardi. Myrmetias nigra habet eminētias similes
 uerrucis. Mirsinites melleum colorem habet: myrrhæ odo-
 rem. Mesoleucos est mediā gemmā candida distinguen-
 te lineā. Mesomelas nigra uena quolibet colorem secan-
 te per medium. Nasomonites est sanguinea nigris uenis
 Nebrides Liberopatri sacra nomē traxit a nebridū eius
 similitudine. Sunt & aliæ nigræ generis eiusdē. Nym-
 pharena urbis & gentis persicæ nomen habet: similis
 hippopotami dentibus.

De gēnis per. o. p. et reliquis litteris p ordinē. Ca. xiiij.
 Lca barbari nominis e nigro fuluoq; ac uiri-
 o di & candido placet. Ombria quā aliqui no-
 tiam uocant sicut carania & Brontia cade-
 re cum imbris & fulminibus dicitur: eundemq; effe-
 ctum habere quam Brontia narratur. Præterea in aras
 addita ea traditur libamenta non amburi. Orites glo-
 bosa specie a quibusdam & syderites uocatur: ignē non
 sentiens. Ostracias siue ostracites est testacea durior al-
 tera achatæ similis: nisi q; achates politura pinguescit
 duriori: tanta inest uis: ut aliæ gemmæ scalpantur frag-
 mentis eius. Ostracidi ostrea nomen & similitudinem
 dedere. Ophicardelon barbari uocant: nigrum colorem
 binis lineis albis includentibus. De obsidiano lapide dē
 ximus superiore libro. Inueniuntur & gemmæ eodem
 nomine ac colore non solum in æthiopia indiaq;: sed
 etiam in samo ut aliqui putant: & in littoribus hi-
 spaniensis oceani. Panchros fere ex omnibus coloribus

constat. Pangonis non longior digito: ne chrystallus
uideatur: numero plurium angulorum cauetur. Paneros
qualis sit a Metrodoro nō dicitur: sed carnē Timaridis
reginae in eadem dicatū Veneri non inellegans ponit: ex
quo intelligitur: addictā ei fecunditatē. Quidam hanc
pansebaston uocant. Ponticarū plura sunt genera. Est
stellata nunc sanguineis: nunc atris guttis: quae inter sa-
cras habetur. Alia pro stellis eiusdem coloris lineas ha-
bet. Alia montium conualiūq; effigies. Philogynos quē
et chrysitem uocant: ostreae atticae assimilata: inueni-
tur in aegypto. Phoenicites ex balani similitudine appel-
latur. Phycites algae. Perileucos filo ab ore gemmae ad
radicem usq; candido descendente. Paeantides quas qui-
dam gemonidas uocant pregnantēs fieri: et parere di-
cuntur: mederi q; parturientibus. Nam tales in macedo-
nia iuxta monumentum Tiresiae inueniuntur. Speciesq;
est eis aquae glaciatae. Solis gemma candida est: et ad
speciem syderis in orbem fulgentes spargit radios. Sag-
dam chaldaei adhærescentē nauibus habent: inuenitur
parsini coloris. Samothracia insula eiusdē nominis gem-
mam dat nigram: ac sine pondere ligno similem. Sauri-
tem in uentre uiridis Lacerti harundine defecti tradūt
inueniri. Sarcites bubulas carnes praesentat. Selenites ex
candido translucet melleo fulgore: imaginem lunae con-
tinens: redditq; eam in dies singulos crescentis minuen-
tisq; numero: nasci q; putatur in arabia. Syderites ferro
similis et litigio illata discordias facit: quaeq; nascitur
in aethiopia. Syderopœilos ex ea fit uariantibus guttis
Spongites spongiae nomen repraesentat. Synodontides
cerebro piscium est: qui synodontes uocantur. Syrtitae in
littore syrtium iamquidem lucania inueniuntur melleo
colore croco refulgentes. Intus autem stellas continent

languidas. Syringites stipulae internodio similis: perpe-
tua fistula cauatur: Trichius ex africa niger est: sed tres
succos reddit: a radice nigrum: medio sanguineum: sum-
mo candidum. Telirrhizos cinerei coloris aut ruffi can-
didis radicibus spectatur. Telicardios colore cordis psas
apud quos gignitur magnopere delectat. Maculamq; ap-
pellant. Thracia trium generum est uiridis aut pallidi-
or: tertia sanguineis guttis. Tephrites nouae lunae species
habet curuatae in cornua quamuis cinerei coloris. Theco-
lithos oleae nucleo similis uidetur: neq; est gemmae honos:
sed lingentium calculos frangit: pellitq; Veneris crines
nigerrimi nitoris continent in se speciem ruffi crinis. Ve-
ientana italica gemma est: ueris reperta nigram materia
distinguente limite albo. Zathene in media nasci Demo-
critus tradit: electri colore: & si qs terat i uino palmeo:
& croco cerae mo lente scire: odore magnae suauitatis.
Zmilaces in euphrate nascitur: pconeso marmori similis
medio colore glauco. Zoronysios i ido flumine nascitur:
magoru gema esse narratur: neq; aliud amplius de ea.

De gemmis quae a membris hominum cognominan-
tur: & quae ab animalibus: & de ijs quae a caeteris
rebus.

Ca. xv.

St etianu alia distinctio: q; equide fecrim sub
inde uariata expositoe. Si quide a membris cor-
poru habet noia. Hepatites a iocinere. Strati-
tes singuloru aialiū adipe numerosa. Adinephros: Theu-
dastylus hic & asyris colitur: Triophthalmos iōia na-
scitur tres hois simul oculos exprimens: Ab aialibus co-
gnominantur. Carcinias marini cancri colore. Echites ut
perae. Scorpites scorpionis aut colore aut effigie. Scari-
tes scari piscis. Triglites muli. Aegophthalmos ca-
prino oculo. Item alia suillo. Et a gruīs. collo gerani-

BBB ij

LIBER

tes. Hieracites accipitris. Aetites a colore aquilæ cādicā-
te cauda. Myrmecites inatam repentis formicæ effigiem
habet. Scarabeorū cātharias. Lycophthalmos quattuor ē
colorū ex rutilo & sanguineo in medio nigrū cādido cū
gitur: ut luporū oculi: illis p omnia similis Thaos p auo-
ni est similis: item aspidi: q̄ uocari Timoloniaz inuenio.
Arenarū similitudo est in hāmocrysis uelut auro arenis
mixto. Cēchrites milij granis sp̄sis. Dryites e trūcis arbo-
rō: hæc & ligni mō ardet. Cissites i cādido colluat ede-
ræ folijs quæ totam tenent. Narcissites uenis etiā edere
distinguitur. Cyamea nigra est: sed fracta ex se fabæ si-
militudinē parit. Pyrenæ ab oliuæ nucleo dicta est: huic
aliqñ inesse pisciū spinæ uidentur. Chalazias gradinum
& colorem & figurā habet adamātinae duritiæ. Nar-
rāt etiā in ignem additæ manere suū frigus. Pyrites ni-
gra quidem: sed attritu digitos adurit. Polyzonos nigra
multis zonis candicat. Astrapiæ in candido aut cyaneo
discurrunt e medio fulminis radij. In phlegōtide intus
ardere quēdā uidetur flāma: quæ nō exeat. In anthraci-
tide scintillæ discurrere aliqñ uidentur. Enhydros sp̄ ro-
tūditatis absolutæ in candore ē leuis: sed ad motū fluctu-
at intus in ea ueluti in onis liquor. Polytrix in uiridi ca-
pillatur: sed defluuiā comarum facere dicitur. Sunt & a
leonis pelle & pantheræ notatæ leōtios: pardalios. Co-
los appellauit chrysolithū aureus. Chrysoprasum herba-
reus. Melleus melichrota: quis plura eius genera sint. Me-
lychlorō ē geminus pte flauus: pte melleus Crocias a cro-
co. Polia canitiē quandā sp̄ti inducit: eandē duriorē. Ni-
gra sp̄topolia. Rhodites a rosa est. Melites mali coloris.
Chalcites ærei. Sicites fici. Ratio nouū nō est in borsy-
cine in nigro: ramosa candidis aut sanguineis frondibus.
Nec gemite uelut in petra candidis manibus inter se cō-

plexis. Anāchitide in necromātia dicunt euocari imagi-
nes deorū. Synochitide umbras inferorū euocatas teneri.
Dendritide alba defossa sub arbore quæ cadatur: securis
aciē nō ebetari. Et sunt multo plures: magisq; mōstrificæ:
quibus barbari dedere noīa: cōfessi lapides esse. Nobis sa-
tis erit in his coarguisse dira mendacia.

D gēmmis nascentibus & factitijs: & figuris gem-
marum.

Ca. xvi.

Emma nascuntur repēte nouæ: ac sine noibus:
g ut lāpasci in metallis aurarijs una inuēta: quæ
pp pulchritudinem Alexādro regi missa fuit:
ut auctor est Theophrastus. Coclides quoq; nūc uulgatis-
simæ famæ fuit uerius q̄ nascūtur in arabia reptis ingen-
tibus glebis. Melle excoqui tradūt: septenis diebus nocti-
busq; sine intermissione. Ita oī terreno uitioq; puluere
decusso purgatam glebā artificū ingenio uarie distribui
in uenas: ductusq; macularū q̄ maxime uendibili ratōne
sectantiū Quōdāq; tantæ magnitudinis fecere: ut equis
regū in oriente frōtalia atq; p phaleris pēsilia facerent.
Et alias omnes gēmx mellis decoctu nitefcūt: pēcipue cor-
fici. In omni alio usu acrimonia abhorretis. Quæ uariæ
sunt: & ad nouitatem accēdere caliditate ingeniorū con-
tingit: ut nomē usitatū nō habeant. Physes appellant: ue-
lut ipsius naturæ admirationē in ijs uēdicantes: cū finis
noīum non sit: quæ psequi nō equidē cogito: innumera ex
græca uanitate cōficta. Indicatis nobilibus gēmis: immo
etiā plebeis rariorū generū dictū dignas distinxisse sa-
tis erat. Illud mō meminisse cōuenit incrementibus na-
rie maculis atq; uerrucis linearū: quæ interueniūt multi-
plici ductu: & colore mutata sæpius noīa in eadem ple-
rūq; materia. Nūc cōiter ad oīum gēmarū obseruationez
ptinētia dicemus opiniones secuti auctorū. Causæ aut ex-

BBB. iij

LIBER

tuberantes uiliores uidetur equalibus. Figura oblonga maxime pbatur: deinde quæ uocatur lenticula: postea clipeidos & rotunda: angulosus minima gratia. Veras a falsis discernendi magna difficultas. Quippe cum inueniuntur sit ex ueris gemis in alterius generis falsas traducere. Sardonyx et ceramius glutinatur gemis ita ut deprehendi ars non possit: aliunde nigro: aliunde candido: aliunde minio sumptis: oibus in suo genere pbatissimis. Quinimo etiam extant cometary auctorum: quos non equidem demonstrarim: quibus modis ex crystallo tingatur smaragdi: alæque translucentes. Sardonix et sarda. Item cætera ex alijs. Neque est ulla fraus uitæ lucrosior.

De ratione pbadarum gemarum.

Ca. xviij.

Os contra rationem deprehendi falsas demonstrabimus: quoniam etiam luxuriâ aduersus fraudem muniari deest. Præter illa quæ in principalibus quibusque generibus priuatim diximus. Translucentes matutino pbari censent: aut si necesse est in quartâ horam: postea uerant. Expimenta pluribus modis constant. Primus potest si grauior sentiantur: post hæc corpe. Fictitij pustule in profundo apparent. Scabritia incutit. In capillamento fulgoris incostantia: prius quam ad oculos pueniat desinens nitore. Decussi fragmenti paulum: quod in lamina ferrea teratur efficacissimum expimento excusant mangoles gemarum. Recusant similiter et lima pbationem. Obsidianæ fragmenta ueras gemas non scarificant. Fictitiæ scarificationis candicantiâ fugiunt. Tantaque differentia est: ut aliæ ferro scalpi non possint: aliæ non nisi retuso: uerum omnes adamante. Plurimum autem in his terebrarum perficit feruor. Gemiferi amnes sunt oaxis: mater: ganges. Terrarum autem omnium maxime india. Et iam peractis omnibus naturæ operibus discrimen quod

dam rerum ipsarū facere conueniat. Ergo in toto orbe
in quacunq; celi cōnexitas uergit: pulcherrima est omni
um rebus meritoq; principatuz naturæ optinens. Italia
rectrix parensq; mundi altera: uiris foeminis: ducibus:
militibus: seruitijs: artium præstantia ingeniorum clari
tatibus. Iam situ ac salubritate celi atq; temperie: acceſ-
su cunctarum gentium facili: littoribus portuosus: beni-
gno uentorum afflatu. Etenim contingit recurrentis po-
sitis in partem utilissimaz: & inter ortus occasusq; me-
diam: aquarum copia: nemorum salubritate montiu ar-
ticulis: ferorum animaliu innocentia: soli fertilitate: pa-
buli ubertate. Quicquid est quo carere uita non debeat:
nusq; est præstantius: fruges: uinum: olea: uellera: lina: ue-
stes inuenci. Ne equos quidem in trigarijs præferri ullis
uenaculis animaduerto. Metallis: auri: argenti: aris: fer-
ri: q̄diu libuit exercere: nullis c̄ssit. Et ijs nunc in se gra-
uida pro omni dote uarios succos: & frugum poma-
rumq; sapores fundit. Ab ea exceptis indie fabulosis: p-
xime quidem duxerim hispaniam quacunq; ambitur
mari.

HOC OPVS CAII PLINII SECVN-
DI NATVRALIS HISTORIAE
FINITVM FVIT DIE VLTII-
MO MENSIS AVGV-
STI. M. CCCCC. X.
LAUS DEO.

TABVLA

Hic simplicia litterarum ordine explicabuntur: in quibus Discoridis summi medici imaginem uidebis. Hæc ex tota uniuersitate simplicium acervata: Et in quedam cumulū coniecta ostendimus pro medicorum utilitate: uel quibusuis de medicinæ facultatibus indicium afferre uolentibus. Reliqua si quis addere uoluerit bona uenia subiungat.

Bsinthium.	ca. viij.	lxxvij
4 Santonicum galli		
Ponticum		
Absinthium		c. viij
Absinthium marinum	c. y.	xxxij
Seriphum alij uocant		
Abrotanum	c. xxi.	xxi
Acidium	c. xvij.	xx
Aconitum	c. ij. xxvij	c. ij. vij
Pardalianches	c. xxvij.	vij
Acoria	c. xvi.	xxi
Acanthice in uerbo helxine		
Acinoes	c. xxvij	xxi
Achanum	c. ix.	xxij
Acanthus	c. xxij.	xxij
Acanthion	c. x.	xxij
Topiaria		
Vrbana herba		
Pederoton		
Melamphillon		
Acetum	c. xxi. xiiij. i.	xxij. ij
Acetum syllinum	c. ix	xx
Acer	c. xvi. xvi.	vij. xxij
Accacia	c. xi	
Achoron	c. xi.	xxv
	CCC	

TABVLA

Achoron agrion		
Achineia	ca. xv.	xxi
Epipetron		
Acanthia in uerbo erigeron		
Achemonidon infra	ca. xvi.	xxiiij
Hippophoruades		
Achillea	c. v.	xxv
Panacem heraclion alij		
Sideritem alij		
Millefoliam nostri		
Achemenides supra	c. iij.	xxvi
Acta	c. xi	
Ebulum aliqui putant		
Aconiton supra	c. iij.	xxvij
Chamarum alij		
Lycostonon alij		
Theliphonon		
Scorpion		
Acoton in dictione Anagyros		
Actea	c. vij	
Adonium	c. x.	xxi
Adianthum	c. xvij.	xxi
Ad arca	c. xxiiij.	xij
Adipson in dictione glycyrrhiza		
Adimpsanthemum in dictione spina fil.		
Adamantides	c. xvi.	xxiiij
Adynamon	c. xvij.	xiiij
Aethiopes in littera. e.		
Agnon in uerbo uirax		
Aglaophotis	c. xvi.	xxiiij
Marmaritides		
Agaricon	c. ix. xvi. c. ix.	xxv

VOCABVLORVM

Aizoun	c-x.	xxv.	c-xv.	xxvi
Buphthalmon alij				
Zoophthalmon alij				
Stergeton alij				
Erogenneton alij				
Hyppogesson alij				
Ambrosiam alij				
Amerimon alij				
Sedum magnum alij				
Oculum Itali				
Digitellum				
Eritheles				
Tritheles Chrysotheles				
Isoetes Semperuium alij				
Ainga in uerbo chamæpitis				
Alium vi. xix. c-vi. xx.				in uerbo ulpicum
Althea in dictione maluæ				
Alopecuros	c-xvij.			xxi
Albucum in uerbo asphodelus				
Alica	c-xxv.	xxij.		bis
Alnus xvi. iiij.	c-ix.			xxiiij
Alysson	c-x.			
Sideritis				
Altercum in uerbo hyoscyamos				
Altercangenum ut supra				
Alisma uel alchmea: fistula pastoris	c-ix.			xxiiij
Damasonium alij				
Lyron alij				
Alga	c-iiij.			xxxij
Aloe	c-iiij.			xxvij
Alcea	c-iiij.			
Peristeon cognominatur.				

CCC ij

TAEVLA

Alphalcion genus trifolij		
Aliphon uel alipen	c.iiij.	xxvij.
Alfine.galenus alsyne		c.iiij.
Alchmea:supra alisma		
Myoson alij herba uetri ab alijs.		
Almea		
Alcibion		c.v.
Alectorophos	c.y.	xij.
Cristam nostri		
Alum uel alus	c.vij.	26. & c.xvij.
Symphiton petreum graeci		vi. xxvij.
Ambugia indictione intubus		
Anni genus cumini.		
Amphisbena in genere coriandri		
Amarachus	c.xi.	xxi. & c.xxij.
Sansucus in aegypto		
Abrotanum & .ix. G.		c.x. xxi.
Campestre	& .xxi.	xxi.
Montanum		
Ampelosagria in uerbo oenantes	c.vij.	xxvij.
Amurca &	c.vij.	xv. c.ij. xxiiij.
Amigdala amara: &	c.xxij.	xv. c.vij. xxiiij.
Amerina		c.vij. xxiiij.
Amarices similes scopis amerinis in uerbo myrices		
Ampelosprason		c.xiiij.
Ambrosia in uerbo artemisia & in uerbo aizoum &		
paulo post per se.		
Amerimnon in uerbo aizoum		
Amaranthon	c.iiij.	xxvij.
Amygdalites in uerbo Titymalum		
Amylon	c.xxv.	xxij.
Amuletum in uerbo ciclaminos.		

VOCABVLORVM

Ambrosia	c.iiiij	27
Botrys		
Artemisiam alij		
Amomum	c.xiiij	12
Anisum	c.xvij	20
Anicetum creticum		
Anetum	c.xvij	
Anemone infra	c.xvi. c. xi. xxij	
Anthalion	c.xxix. c. xv. xxi	
Anthillium uel alchali barbare		
Anticellium in dictione asphodelli paulopost		
Anthemis	c.xxi 22. c. 16. 21. c. xvij. 12	
Leucanthemida alij		
Leucanthemum		
Arthemis		
Chamæmilon		
Melanthemon		
Erantemon		
Anticiria sessama in dictione		
sessamoides		
Anemone c.	xxij. 21. c. 16. 21	
Phremon in siluis c. incultis		
nascens		
Argemones sed falso		
Papauer Rhiam alij		
Anchusa c. i uerbo calla. c. xvi. xxi. c. xx. xxij. viij. vij		
Anabasis in uerbo caucum c.		
in uerbo equisetum		
Anagalis		
Acorchoron	c. xi.	xxv
Andrachnes agria	c. xi.	25
Anecampserotes	c. xvi	25
	ccc	iiij

TABVLA

'Anthriscus in uerbo scandix		
Antiscordon in uerbo ulpicum		
Antranium	c.xvij	18
'Antyllion	c.vij	26
'Antylis		
Antirrhinon phanarinoſ lichnis		
agria	c.ix	25
Androsactis	c.iiij	27
Androsemon	c.iiij	27
Ascyron alij		27
Anonis	c.iiij	27
Ononida alij		
Anagyros	c.iiij	
Acopon		
Anonymos	c.iiij	
Aononium uel lamion in di-		
ctione urtica uidebimus		
Apium foemina	c.vij	19 c. 11. 20
Apium marem faciunt. &		
foeminam		
Apiastrum		
Melysophillon hyginus ap-		
pellat		
Olusathrum		
Hypposelinum		
Buselinon: helioselinon		
Aphrō in dictione rhia dicemus		
Aphace	c.xvij	21. & 15. 21
Apyrina in uerbo malum pu-		
nicum & Galenus		
Apocynum. G.	c.x	24
Appendix	c.xij	24

VOCABVLORVM

Aproxis	c.xvi	24
Apolinaris in uerbo hyoscyāos		
Apyron in uerbo helyocrifon		
Apronia in uerbo uitis nigra		
Apiofcylla	c.viij	26
Rhaphanos agria		
Aphrodes in uerbo peplos		
Aparines	c.v	27
Philantropon alij		
Omphacocarpon alij		
Aquifolia	c.vij.	16.8.27.c.12.24
Aqua mulsa	c.xxiiij	22
Armoratia fatina in uerbo rha phanus fil. est rhaphanus ut tradit Palladius		
Arcalion in genere thitima lon	c.xx	20
Arachidna	c.xv	21
Arachoides	c.xv	
Aristalthea in dictione malua		
Archenio in uerbo onychylus		
Artemida in uerbo anthemis		
Arina in uerbo olyra habebi- mus		
Arbutus in uerbo unedo		
Arbor ifœlix i uerbo myrices		
Aron	c.xv	24
Dracuntius	c.xxxij	8
Dracunculus	c.v	19
Ariadnides	c.xvi	24
Artemisia	c.vij	25.c.cix
Botrys		

CCC iiij

TABVLA

Ambrosiam aliqui		
Aristolochia	c.viij	25
Malum terræ nostri	c.ix	
Clematitis		
Creticam alij		
Arsen in uerbo mandragora		
Armon in uerbo raphanus		
Artylis in uerbo lactuca		
Argemonia	c.ix	25
Aristogenon	c.iiij	27
Argemones uel inguinaria		
Archezostis & in uerbo uitis alba	c.xi.26. & .15. c.xv	
Arsenogonon		
Arction in uerbo persolata		
Arcturion	c.v	27
Aristida in uerbo holchus		
Asparagus satiuus & .c.8.19. c.10.20. & .25.21. & .4		
Corruda		
Lybycum		
Horminium secundum atticos		
Asaron similis baccari	c.vi.21. & .xij. xij	
Ascaliam in uerbo celtatos		
Asphodelus Heroion aliqui	c.15.17.21. & .22.12	
Anthericon caulis & .14.26		
Halimon hesiodus		
Asphodelon radix		
Albutium. L.		
Astula regia herba		
Albuco stapus cubitalis		
Astericum in dictione helxine		
Astaphis in uerbo uia passa	c.i.	23

VOCABVLORVM

Astaphisagria & Astaphis		
Vua taminia sed falso		
Aspalatum in uerbo spina		
Armeniaca pruna	c.xiij	15
Armoslon uel agrion piganon		
Ascalonia	c.vi	19
Asclepion in uerbo panax		
Asyla	c.xi	25
Ferus oculus		
Astralagus	c.viij	26
Asuestinon	c.i	19
Asplenon	c.v.	27
Hemionon		
Asclepias	c.ut supra	
Aster	c.ut supra	
Bubonium		
Ascyron	c.v	ut supra
Ascyroides		
Androsenum aliij		
Atriplex satium & sil.	c.xx	20.c.vi.19.c.vij.19
Athamanticum in uerbo meu		
Atractylis in dictione cnicon		
Atractylis uel phonos	c.xvi	21
Auena	c.xxv	22
Animalium medicinae	c.viij	28
Aper	c.v	ut supra
Animalia	c.iiij	30.c.x 28
Asinus	c.xl	8 c.ut supra
Anseres	c.xxij	10 & c.lix 10.c.v.19.c.iiij.29
Aquae	& .iiij. & .iiij. & .v. & .v. c.ij	31
Alex	c.xij	32 c.viij

TABVLA

Araneus		
Aquila & piscis	xxiiij	9.c.ut supra
Amphisibena serpens	c.xxiiij	8.c.ut.f.c.4.& 5
Aspides	c.xxiiij	8
Aqua maris	c.vi	31
Agrium in uer-nitrum	c.x	31
Asellus piscis	c.xvi	9.& 17.c.6.32
Aurum	c.iiij	33
Accessis in uerbo chrysocolla		
Argentū uiuū & argētū	c.viiij	c.vi.supra
Alabastrū i uer-stimi & i fine c.v		37
Alabastrites	c.x	ut supra
Argyritis in uer-spuma argēti		
Adarca in uer-calamochnus		
Atramentum sutorium	c.xi.c.xij	34
Chalcanthum	Stalagmia	
Antispodion in uer-spodion		
Arsenicū uel arenicum	c.xviiij	34
Apyron in uerbo sulfur		
Alumen	c.xv	35
Phorimon	Paraphoron	
Schistō genus cōcreti aluminis		
Trichitis	Chalcithis ex lapide	
Strongyle	Melinum	
Aster in uer-terra samia		
Acyonlum		
Ampelitis	c.xvi	35
Assius lapis	c.xvij	36
Amianthus	c.xix.ut.f.	
Atrodamas in uer-hæmatites		
Anthracites		
Actites lapis	c.xxi	36
Callinius	Taphiusius	

VOCABVLORVM

Arabius lapis	c.xxi. ut. f.	
Adamas	c.iiiij	37
Amethystus	c.vi. ut. f.	
Apyrustæ i uer. carbūculus		
Amethystizōtas	c.vij	37
Achates	c.x. ut. f.	
Acopis	c.x. ut. f.	
Alectorius	ut. f.	
Androdamas	ut. f.	
Antiphates	ut. f.	
Aromatites	ut. f.	
Aspilates	ut. f.	
Atizoes	ut. f.	
Angites	ut. f.	
Amphitane	ut. f.	
Apistos	ut. f.	
Acac	c.vi.	21
b Nardus rustica		
Barbarica falso		
Bactis	xxvij	21
Batis marina	c.xv	21
Hortensia	Asparagum gallicum	
Balustium	xix 23. i uer. cytinus	
Balanus in uer. castanea		
Balis	c.ij	25
Ballote est prassium	c.vij	27
Marubium		
Batrachio i uer. polyathemū		
Balsamum	c.xxij	16.26.12
Beta candida	c.vij. 19. c.8. 20. c.8. 19.	
Nigra fil.	Limonio	Neuroidem
Bellium	c.vij	21
Betōia i gellia c. uetōia	c.vij	25

TABVLA

Seratula in italia	Cestron graci		
Bolites radix ligni flammæ			
Botrys fruticosa	c.viij		27
Ambrosiam apadores	Artemisiam alij		
Bellis	c.v		26
Bechion Tussilago dicitur	c.vi		21
Blattaria	c.ix		25
Bubonion in uerbo aster			
Bunion genus napi ut dicimus			
Bulbus	c.y	196	c.ix
Bulbi & scylla in hoc genere			
Vomitorium			
Busselinon in uerbo apium			
Bubolapaton in dictione Lapatij			
Bucros est fœno græcum			
Bupleurō	c.xxij		22
Buprestis	c.xxij		22
Boletus	c.xxij	& ix	116
Bucolicon in uerbo panaces			
Buglossus	c.viij		25
Euphrasynum	c.viij		25
Buphthalmos & in uerbo aizōū	c.viij.		ut supra
Chalciam aliqui			
Brassica	& c.viij	19	c.ix 20
Selenida: crispum uocant graci			Leam latis folijs
Caulodem quidam			Crambe tenuioribus folijs
Silue: siue erratica brassica			Petreia
Lapsana	Marina	c.ix	
Bion	c.ix		14
Bdelium	c.ix		12
Blecon genus pulegij ut dicimus			
Blitum	c.xxij		20

VOCABVLORVM

Bromos	c. xxv	22
Bryena in uerbo uitis nigra		
Brion in uerbo sphagnos .c.v. 32	¶. xxv. 13. et ifra. 8. 27	
Brati in uerbo sabina frutex	c. x	24
Britania	c. iij	25
Vibones flos		
Braylla	c. viij	27
Blachnon in uerbo filix		
Butyrum	c. li ii c. ix	28
Aos filue	c. xli. ij 8 c. x. ut supra	
Basalisus		
Bubo	c. iij. ut supra	
Blatta	c. xxviiij ii c. vi ut supra	
Batia piscis	c. iij	32
Bacchus piscis	c. iij. ut supra	
Myzen		
Balena	¶. iij 9 ¶. vi 9 c. vi ut supra	
Botrynsetos in uerbo cadmia in metallis.		
Bituminis tria genera	c. xv	35
Pissasphaltos græci apolloniaticum dicunt.		
lendus		
Anabis	c. ix 19 c. xxiiij	20
c Caulodes in dictione brassica diximus		
Capparis trasmarinus	¶. xxiiij. 50. 13. c. 15. 21	
Capparis italicus	c. viij	19
Cynobaton Opheostaphylem		
Carduus sativus	¶. c. viij 19 c. xxiiij	20
Carduus siluester	xvi. ut supra	
Scolimon genus cardui		
Calu	c. vi 21	
Camædaphne herba Topiaria est uinea peruinca	¶	
xiiij 24 xi 21	¶. xxviij 21	

TABVLA

Cania urticae genus est		
Camaleon: V lophonō dicitur		
Cynozolon	c. xvi. 21. 18. 22. et. 13. 27.	
Castos i uer. etatos subiū genus		25
Callitrichon	et in. c. ix. 25 Bis. c. xxi. 22	
Politrichō Trochimanēs Saxifragum		
Caucalis similis fœniculo	et supra. c. xv. 21. 22. 22	
Chamaemyrsina et i uer. myrtus		
Caprificus ficus spēs est		
Castanea	et. c. xxij	15. c. 8. 24
Balanus		
Chamaepitis et i uer. hipicō c. v		24
Aiuga latine	Tus terræ ab alijs uia etiam dicitur	
Chamaecissos in uer. bædera	et. c. xiiij	24
Carica	c. xxvij	15. et. 5. 13
Cassia arbor	c. xxxij	16. et. c. 20. 12
Cardamomum	c. xij	112
Chamaemilō i uer. anthemis		
Canchrys	et. c. ix. 16. c. 10. 24. c. 8. 26	
Chamaedrys	c. xiiij	
Trissago a latinis		
Chamaeropes alij		
Teueria alij	Serratam alij	
Chamaelea et in uer. timelea	c. xiiij	24
Chamaefice	c. ut. f.	
Chamaeleuce	c. ut. f.	
Farranum	Farsigium	
Chamaepence	Chamaeciissos	c. ut. f.
Calicia	c. xvi	24. 25
Cassignetes	c. ut. f.	
Canaria lappa dicitur	c. xvij. c. viij	
Carpos i dictiōe fœnogræci	Chlcia i uer. buphthalmos	

VOCABVLORVM

Cantabrica: bis	c. viij	25
Chemazeleō i uer. gnuefoliū. & i uerbo glaphalium		
Calcalla uel calalia. dio	c. ix	
Leantides: uel leonticæ		
Capnos	c. xi	25
Pes gallinæ		
Calcifraga in uer. empetron		
Calamintha	c. ix	19
Caprificus	c. xxiij. 16. 19. 15. et. 7. 23	
Cantilion		
Caria	c. li	8. 19. 15. 28. 15
Calamus odoratus	c. xxiij.	12. & 37. 16
Caucum	c. viij	26. & 13. 26
Ephedra	Anabasis	
Chalcetum	c. xiiij	26. c. ut. f
Chamaerops	c. ut. f.	7. 26.
Charachias in uer. titymallum		
Cariotes in uerbo ut supra		
Charon in uerbo hiperieon		
Chamaeacta	c. xi	26
Cammaron in uer. aconitum		
Cantanæ	c. viij	27
Calla. malax	& c. vi	19. c. ut. f.
Calligonō in dictione polygonō		
Carminothron ut supra		
Cepe	& c. vi	19. c. 5. 20
Getium		
Ceraticum	c. xix	20
Glaucion paralion		
Chenamycho i uer. nyctegreto		
Cerinthe	c. xij	21
Centum capita	c. viij	22
Cera	& c. vi. 11. c. 8. & c. 24. 22	

TABVLA

Cæratia	vij	26
Cheriam in uerbo raphanus		
Cærefolium	c.vij	19
Pederoton		
Cerrus	c.vi. & c.vij	16
Cæraunium	c.ij	19
Cæraunia in uerbo filiqua		
Cedrosif in uerbo uitis alba		
Cerafia	& c.xxv 15 c.vij	23
Cedrut magoa	& c.xv 13 c.iiij	24
Cedrelates	c.y	13
Cedri pix eius uel ædrion	c.xij	16
Cedrides	c. ut supra	
Centunculum	c.xiiij	24
Clematidem græci		
Centaurion in uerbo panaces. & paulopost		
Centauria & paulopost	c.vi 25	
Chironia		
Centaurion alterum	c. ut supra & xiiij	27
Lecton	Libadion	
Fel terræ nostri	Exacum galli	
Centaurion tertium	c.vi	26
Triorches		
Cestron in dictione betonica		
Chelidonia	m.vij	25
Cemos cum catanance dictum est		
Cicorion græce genus intubi ut dicemus		
Cyamon in uerbo collocassia		
Cynara	c.xxvij	8
Diminon uel cuminum dicemus		
Cyanus	c.xi 21 & c.8	
Cynops	c.xvij	21

VOCABVLORVM

Chenopodes herba	c.viij.	xi
Cynizilon in uer. chamæleon		
Cindrilla uel chondrylla	c.xviij.	xxi
Cyperus	c.viij.	xxi. c.xviij
Gladiobus		
Cyperon in uer. iuncus		
Cyperidon		ut. f.
Cypero ut. f. ægyptius intellectum confundit		
Cyperis		
Cyprus	c.xxv	xiij
Cicer satiuus	c.xv. xxiij.	c.xviij
Cicer siluester Cicercula		
Cynomorion in uer. orobanche.		
Chironia in uer. uitis nigra et in fine. viij. xxv. et infra		
Citrea et psica	c.vi. xxiij. et c.xiiij. xv. c.iiij.	xiij
Mala medica uel asyria		
Cytinus mali punici		c. ut. f.
Balustium		
Cypros in oriente in uer. ligustrum		
Cisthon græci	c.ix.	xxiiij
Cistos uel erythranos		c. ut. f.
Cinobatō et in uerbo capparis	c.xiiij.	xxiiij
Cynopasthon alij	c.xxxviij.	xvi
Neurospaston alij		
Neruispassus semen		
Cynhorodon	c.ij. xxv. et xli. viij	
Rosa silue. et in uer. lilium		
Chironeon ab inuentore in uer. panaces		
Challiodynama cappadoes in uer. polæmonia		
Cytisus frutex et arbor	c.xli. xvi. xxiij. xiiij	
Cynocephalia herba	c.ij.	xxx
Osirites in ægypto		

DDD

TABVLA

Cinos	¶.l.xiij.c.de dactylis uel infra.	c.xxx.	xv
Chironia	in uer.centauria		¶.f.
Cynoglossos	c.vij		xxv
Cyclaminos	c.ix.	¶.ix.	xxi
Tus terra a nostris uocari			
Amuletum dicitur			
Cissanthemos aliud genus cyclaminis			
Chamaecissos tertium genus cyclaminis			
Cicuta	¶.xi.	c.ix.	xxv
Cynoides	in uer-psylon		
Cynomyla			ut.f.
Circelon	in uer.mandragora		
Cyparissia	in dictione Tithymali		
Circea	c.vij.		xxvij
Circesion uel cirfion			c.ut.f.
Cynosorchis			c.ut.f.
Orchin aliqui			
Cortuda genus asparagi			
Coriandrum satiuum	c.xx.		xx
Coriandrum aegyptium			
Cotoneum	¶.c.xi. xv. c.vi. xxij.	¶.c.xvij.	xv
Costum	c.xij.		xij
Costanum	c.xix.		xv
Combretum	c.vi.		xxi
Cotonea ¶ in uer.halis			
Coniza	c.x.		xxi
Coniza mas Coniza faemina			
Codiamenon	c.xi.		xxi
Colocassia	c.xv.	¶.xxvij.	xxi
Cyamon			
Condriala	c.xv		
Corcorion	¶ c.xv.eiusdem.c.xxxij.		xxi

VOCABVLORVM

Coronopon.	c.16.	21. 27. 19. 22
Condrilon	c.22.	22
Condrile		
Cornum 27	c.8.	23. 27. c.27. 16
Cocum ilicis 27	c.9. 16.	41. 9. 3. 24
Scoletylon		
Coriacesia cum callicia dicta est		
Corinthadis in uer. menaidis		
Consiligo	c.8.	25
Condris in uer. pseudo dictamum		
Cotyledon	c.11.	25
Conduardon	c.5	26
Corymbites in uer. tytimallum		
Codion ut. fuel cobion		
Colocinthis in uer. cucurbita		
Coenoron in uerbo timelea		
Conuoluolon	c.5.	21
Comarō idē est secundū grācos q̄ latini unedonē uocāt		
Corion in uer. hypericon		
Concitatō. l. in uer. S. atyrion		
Coris in dictione hypericum		
Conferua	c.8.	27.
Cocum gnidion	c.9	
Come in uer. tragopogon		
Cucumis filie.	c.1.	20. 27. 5. 19
Cucumis scorpionum		
Cucumis anguinus	c.2.	20
Cucumis erraticus		
Cucumis satiuus		
Cucurbita fil.	c.3	20. 27. c.5. 19
Somphos græce		
Colocinthis aliud genus		

DDD ij

TAEVLA

Cuminum sativum	¶ 15. 20. c. 14. 20. ¶ 8. 19	
Cuminum silue. uel cuminum dicitur ut diximus		
Cuminum æthiopicum	Ami	
Cuminum regium secundum Hippo.		
Cunila bubula genus ligustici	c. 15.	20. c. 27. 8
Cunila bubula satina semē pulegij hēt.	16. 20. ¶ c. 8. 19	
Satureia: ¶ thymbra		
Cunilago cumizamides		
Cunilacea gallinacea		
Origanum heracleoticum		
Cupressus cretica in uerbo sabina herba		
Cupressus	c. 4. ¶ c. 4. 24. ¶ c. 34. 16	
Culix herba	c. 5.	19
Culex herba		
Cuculum	c. 8.	27
Strimum alij Strignon græ.		
Creston genus intubi cognominatū ppter salubritatē		
Crambe in uer. brassica		
Crinon genus lilij rubentis		
Crocum	¶ 6. ¶ 7.	c. 21
Dialeucon		
Chrysocome	c. 8.	21
Chrysitis		
Cneoron nigrum	c. 9.	
Candidum		
Cassia secundum Iginum		
Chrysippea in uer syderitis		
Cnicon sativus	c. 15.	21
Siluestris Atractylida		
Cringili	c. 26.	21
Crapula	c. 12. 16. c. 21. 14	
Crysanton in dictione heliochrysum		

VOCABVLORVM

Enidos	c.xvi	21
Clauicula in uerbo folia uitis		
Crysolarium in uer. hederā		
Clematis		ut. f. & infra
Clynopodion	c.xiiij	24
Clinopicton alij dio. Cleonicon		
Zophyrocheron alij	Encymoides	
Clematides centunculum est		
Echites	Laginem alij	Scamonea tenuis
Clematis ægyptia	c.xiiij	24
Daphnoides Polygonoides		
Crocides	c.xvi	24
Clymenos	c.vij	25
Clematis in uer. aristolochia		
Cretica		ut. f.
Chrysalion in uer. psylion		
Chrysotheles in uer. aizoum		
Cromphena in uer. symphona		
Crethmo	c.vij	26
Chrysippea	c.ix	
Crategonon	c.x	26. c. ut. f.
Crista in dictione Alektorolophos		
Crategonon	c.vij	27
Crocodilion		ut. f.
Chrysolachanon		c. ut. f.
Camelus	xviiij	8. c. 8. 28
Casus	¶ c. xli. ¶ 42. 11. c. 9. 28	
Cervus	c. xxxi	8. c. ut. f.
Caper	¶ c. ii. 8. ¶ 52. c. 10. ut. f.	
Capra silue	c.x	ut. f.
Canis	c. xl	8. c. 4. 29. ¶ 3. 30
Columba	¶ c. iij. c. v. ut. f. et. 34. 10	

DDA iij

TABVLA

Castor siue fiber	c. xxx	8. c. 3. 32. 6
Crocodilea & crocodillus	xxv	8. c. 8. 28
Colostrum		ut. f.
Cimix	c. iij	32. c. 4. 29
Chalcis in uer. lacerta		
Coclea & infra	6. xxxij. 9. 6. 29. et. c. 29. 8. et. 6. 9	
Cornix	c. xij	10
Cenchrus	c. vi	29
Centipeda	c. vi	ut. f.
Cygnus	c. xxij	10. 3. ut. f. 30
Cuculus		c. ut. f.
Ceraftis	c. xxxvij	11. c. 23. 8
Cotanicum in uer. ammoniacum		
Citada	c. xxvij	11. 6. 27
Calestricum in uer. nitrum		
Ceti	c. i	32
Coralium	c. ij	ut. f.
Iae uocatur persicum		
Ceralium ab effectu		
Coluber	c. iij	32
Enydris	c. iij	30
Cancer	c. v. 30. 30. 9. 31. 9. c. ut. f. 6. 27. 8. bis	
Coracinus	xvi	9. 7. 18. 9. c. 4. ut. f.
Callionymus		
Vranoscopos		
Calamita in uer. diphthita		
Cochylium	c. iij	32
Canicula	xlvi	9. c. 4. ut. f.
Colycia in uer. murex		
Corithia		
Chochæ longe	c. xxx	9. c. ut. f.
Calamochnus		c. vi. ut. f.

VOCABVLORVM

Adarcha	c.xxxvij	16
Chrysocolle	c.v	33
Acesin	Orobitis falso	c.vi.35
Saternam nostri uocant		
Chrysitis in uer.spūma argēti		
Cinabaris indicū nomē	xij	8.c.7.33
Cos	xxvij	28
Cotricula	c.vij	ut.f.
Heraclium	Lydium	
Ceruleum	c.xij	ut.f.
Cadmia	c.c.x	c.1.34
Capnitis	Botrytis	
Placitis		
Onychis	uel ostracitis	
Chalcitis in uer.alumē	c.xij	ut.f.
Chalcanthum in uer.atramentum		
Cærussa in uerbo psymmi-		
thium	c.c.vi	35
Creta oīs gnīs	c.xvij	ut.f.
Chernites lapis	c.xvij	36
Coralius lapis	c.xix	ut.f.
Cysteolithos i uer.spōgia lapides		
Callimus in uer.atites lapis		
Calx	c.xxij	ut.f.
Cinis	c.xxxvij	ut.f.
Carbo		c.ut.f.7.16
Chrysolestrū in uer.succinū		
Cencron in uer.adamas		ut.f.
ChrySTALLUS	c.ij	37
Carchedonius	c.v	ut.f.
Chrysoberylli		c.ut.f.
Carbūculus	c.vij	ut.f.

DDD iij

TABVLA

Coralodactylus	c.x	ut.f.bis
Calas	c.x	ut.f.
Asipodes	c.vij	
d Deliacon in dictione crocum		
Dictamum et i uer-		
pulegi	xxvij	8.c.8.25.bis
Doriō i dictōe nestrichnes uidebimus qd uenenū uocauere		
Doris in dictione pseudamussa		
Donax in uer.alamus		
Dipsacō i dictiōe spina uulgaris et i uer. Cardus fuloniū		
Diacheron		ut.f.
Defrutū in uer.sapa	c.x	14. C. c. 31. 18
Daphnoides in uer.climatis ægyptia		
Dracuncium in dictione Aron		
Dracunculum		ut.f.c.ij.25
Dactylon in uer.gramen		
Dodemtheon	xi	26.c.4.ut.f.
Daucū & i fine.c.eiusdē bis	c.ix	25
Damasoniō & i uer.alisma	c.ix	26. C. 14
Damason	c.v	26
Alfina		
Caucalis acrotensibus alij muscholacharum		
Dimenus	c.vij	26
Doripetrō i uer.leōtopodiō		
Dēdroides i dictiōe tithymali		
Dipsacos	c.ix	27
Dryopteris		c.ut.f.
Dryphonon		c.ut.f.
Dionysio nymphades	c.xvi	24
Diospyrō in uer.litospermo		
Dema in uer.polygonon		
Diaglaucion	c.x	27

VOCABVLORVM

Diacodium	c. ix	20
Draco	c. xiiij	8
Dracona ut infra	c. iij	29
Draco marinus & i fine	c. xxvij	90. 4. 32
Diphthita rana	c. iij	ut. f.
Calamita		
Doras in uer. pecten		
Delphini	c. viij	c. 6. 32
Draconites	c. x	37
Dracontia		
Donax in uer. cyprus		
Diphryga	c. xiiij	l. 34
Daphnya gemma	c. x	37
Dionysia gemma		ut. f.
Nhemō	c. xvij	13
e Edipnois in dictōe itubus uidebimus		
Euzomō genus ocimi ut habebimus		
Enrua	c. viij	19. & i fine c. 13. 21
Empracticū in dictōe Rhia	c. 19	20
Epipetrō i uer. Achinea	c. xv	21
Eringion	c. vij	22
Eringe	c. xv	21
Ectatos i sicilia tātū nascēs	c. xvi. 21. uel actos auliseius	
Tenica aulis rectus.	Pappon semen	Asalia
Aegylops	c. ix. 16. et. 11. 25. c. 27. 21. c. 17. 18	
Festua		
Eritron in uer. Strichnes		
Enchisa in dictōe pseudacussa		
Enchryson in uer. Onychyllo		
Elaphoboschon	vij	25. c. 22. 22
Erigerō aliter Senecio	c. xi. 25. uel Pappū achātis	
Esepon in uer. lactua		

TABVLA

Eleliphacos in uer. lenspalustris: & infra		
Eriuum	¶.c.xv	18.c.25.22
Erice græcæ	¶.c.xvi.ii.c.8.	24.c.20.13
Excoriarius frutex dicitur in uer. Rhus		
Erithros		ut. f.
Egolethron	c.xij	21
Eunuchion in uer. lactuca		
Erithrodanus	c.x	24
Ereuthodanus alijs		
Rubiam nostri		
Encymoides in uer. clynopodion		
Echites in dictione clematis		
Erineon	¶.vij	23.c.15.24.
Ethiopis	c.xvi	
Meroides		
Eschinomenes		c. ut. f.
Eriphia	c.xvij	24
Exedum radix in uer. pectē ueneris		
Euchymon in dictione belleborus		
Eupatoria	c.vi	25
Exacum galli in uer. centaurion		
Euphorbia	c.vij	25
Euphrasium in uer. buglossus		
Echyos	c.ix	25
Ebulus	¶.x	c.9. in fine. c.
Eleliphacum	¶.xv	26. ¶. f. c. ut. f.
Euplea		c. ut. f.
Euphorbium	¶. f. c. i. f. c. ii. 25. ¶. 10. c.	
Ephemeron	c. ut. f.	f. 10. 25
Ethiopides	c. iij	26
Epithymon	c.xi	c.8. 26
Hypopheon alijs		

VOCABVLORVM

Era	c.xvij	l.18
Eleomelli	c.iiij	23.c.7.15
Eratē	c.iiij	27
Erithro coccō in uer. satyrion		
Ephedron	¶.vij.c.	ut.f.
Equisetum	c.xij	26
Hippuris græcis		
Ephedron alij		
Anabasin		
Equiselis	c.xxvij	18
Erisithales		c.ut.f.
Erisymon ¶ in uer. Irio		
Aethiopides	c.iiij	27
Epipactis	¶.xx	13.c.9
Helleborine alij alibi embolines		
Epimedion		c.ut.f.
Enneaphyllon		c.ut.f.
Elaterrum	¶.i	2.20
Elatine	c.ix	27
Empetron		c.ut.f.
Calci fragam nostri		
Elephas	c.i	8.c.8.28
Equus ferus	c.xlij	8.c.10.28
Pisces Echeneis æ græcis pisciculus est	c.i	32
Remoram latini		
Odinolyontem ab effectu		
Emydæ a græ. i uer. testudo	c.xxxi	9
Echini ¶ item paulopost	xxv	9.c.4.32.¶.c.5
Erythini	xvi	5.¶.52.c.5.ut.f.
Enchydrus ¶ in uer. coluber c.v		ut.f.
Electrum	c.iiij	33.c.237
Aes	c.x	34

TABVLA

Erugo æris	c.xi	ut.f.c.12.34
Egula in uer.sulfur		
Eretria	c.vi.	35.c.xvi.35
Elatites	c.xx	36
Erula infra	c.xxij	13
f Eniculū satiuū	xxvij	c.8.23.20
Thapsia similis		Hippomarathrum
Mirseneum		
Fraga	¶.c.xxiiij	15.c.15.21
Fungus	¶.xxv.13.¶.9.16.c.23.22	
Pezice a græcis	c.iiij	19
Ferula	c.xxij	13.c.23.20
Flos Iouis	c.x	21
Far	c.xxv	22
Fex uini	¶.xxi.14.i fine i pemio.23	
Fex sapæ		c ut.f.
Filcus ¶ de india	c.v. 12.c.7.23.¶.c.27.16	
Grossus ¶ ficus ægyptia	c.vij. 13.uel sicomoros	
Fagus	c.vij.16.c.10.16.c.4.24.c.6.16	
Fraxinus	¶.c.xiiij.	16.c.7
Farranū i uer.chamæleuces	c.vij	21
Farfugium		
Fœnogræcum	¶.f.c.xviij	24
Telis	Carpos	Buæras
Egoæras	c.xxviij	18
Fons in germania	c.iiij	25
Fel terræ nostri in dictione centaurion		
Faba ægyptia græca siue lotus		
¶ in eo uerbo	c.xvij	13
Festuca in uer.ægyllops		
Ficus india	c.v	12
Ficus arica	c.li	8

VOCABVLORVM

Flāmea & i uer. uiola	c. xi	21
Flox		
Filicula a nostris i uer. polypodiō		
Fuluiana herba	c. viij	26
Fucus marinus	& c. x	26
Filix & post	c. ix	27
Pteris a græcis	Blachnō alij	
Filix alterum genus		c. ut. f.
Telypteri græci	Nympheopteri alij	
Femur bubulum	c. ix	27
Ferus oculus a nostris i uer. Asyla		
Faba & siliquæ fabales	c. xxv	22. c. 63. l. 10
Fellis medicinae	c. lxxij. 10. 3. 11. c. 9. 28. c. 10	
		28. c. 31. 11
Fornia	& .ij. 30. et. 30. 11. c. 4. 29. et. 31. 11	
Fontes	c. vi	31
Fibi in uer. castores		
Flos æris	c. xi	34
Ferrū & ferri erugo: & rubigine	c. xv	ut. f.
Igidion	c. v	20
g Gith	c. ix	19. c. 17. 20
Melanthion a græ.		
Melāspemon alij		
Gladiolus i uer. cipi uel cipi. c. xvij		21. & . 11
Glastū simile plātagini i galia nascēs. c. i.		22
Goletron		
Glycyrrhizon	c. ix	22. & . 54. 11
Adipson		
Glycirrydia palladius		
Gynechātes i uer. uitis nigra		
Glans	& . vi. 16. & . c. 7. et. c. 8. c. 2. 24	
Galla	c. xxi	13. c. 3. ut. f.

TABVLA

Galbanum	¶.xxxvi	12.c.4.11.f.
Genista	c.ix	c.12.21.c.8.24
Gummi	c.xi	13.c.10.24
Gelotophyllis	c.xvi	11.f.
Gramen agrostis	c.xvii	11.f.
Dactylon		
Genciana in sine	¶.vij	25.c.8.25
Geum	c.vij	26
Garyophylum	c.vij	12
Gingiber in uer. singiuer		
Getium	c.vi	19
Pallacanum nostri		
Gallia uel Dauci	v	19
Geramion herba gruum	c.xi	26
Myrrhin alij	Myrrhida alij	
Geranion	c.xv	26
Galapsis	c.ix	27
Galactobdelon		
Galion		
Glaux	c.ix	11.f.
Eugalaeton		
Glaucio ¶ in uer. caraticu	c.x	11.f.
Glycyfides ¶ in uer. peonia	c.x	11.f.
Peoniam alij	Pentorebon alij	
Gnaphalium	c.x	11.f.
Chamazelon		
Galedragon	c.x	11.f.
Gallinaceus	c.xxi.10.¶.50.10.c.4.29.¶.c.56.10	
Grillus	c.vi	29
Galgulus in uer. icterus	¶.xxv	10.¶.33.10
Garon vulgaris	xvij	9.c.7.31
Galeos	c.ij	32
Gilaucus	c.xvi	9.c.6.11.f.

VOCABVLORVM

Galena in uer. molibdena		
Gæodes in uer. amiantus		
Gagates	c. xix	36
Gypsum	c. xxiiij	36
Astula regia	c. xvij	21
h Halicacabum in uer. Strichnes		
Halicalion in dictione		ut. f.
Halimon silue.	c. xxij	22
Halimon mitius & in uer. asphodelus		
Hāmoniacum	& . xxiiij	12. c. 5. 24
Harūdinis genera	xxix	c. x. ut. f. & . 37. 16
Harundo cypria		c. ut. f.
Donax		
Alum a gallis	& . c. vij	21. c. 7. 26
Cotoneam ueneti		
Heraclium forte p sc larea	c. xvij	20
Prassion	Prassion creticum	
Othimis		
Heraclion fil.	c. xvi.	& post iterum
Helenium	& . c. xxi	21. c. 10. 21
Heliochrysd	& . xxv	11. 21
Cipyron		
Herculanea in ordine urticae		
Helxine	& . xvij	22. c. 16. 21
Achanthia		
Mastiche	Perdicium	
Syderite	Parthenium	c. xxvij. 8
Helxines uel ut dicit ga. Cissam=		
phendos	c. xvi	21
Helmaris	c. viij	xix
Heroion in uer. asphodelus		
Hemorocalle pallidum & uiride	c. xxi	21

TABVLA

Heliotropium	¶ xvij. 21. ¶ 6. 19. c. 21. 22. ¶ 27. 18	
Dricocum		Scorpiuron
Helioſtrophium		
Verruaria		
Heſperis	c. vij	21
Herina	c. xxv	22
Herba phœnicea		c. ut. f.
Hedera gna	20. ¶ c. 35. 16. c. 9. 24. c. 27. 1. 8	
Chryſolarion	Chamaeiſſon	Smilax
Antophoros uel nicophoros		Clematis
Hebenū	¶ c. iij	12. c. 10. 24
Heliathes	c. xvi	ut. f.
Heracleō Sydereō	c. iij	25
Herba lutea	c. v	32
Hædyſmus	c. xv	35
Herba lanaria	c. xxvij	24
Herba in capite ſtatuae	¶ c. xxv	17. c. 18. 24
Herba de fluminibus		c. ut. f.
Herba lingua		c. ut. f.
Herba de fimetis		c. ut. f.
Herba impia		c. ut. f.
Heracleō ab hercule i uer. panactis :	¶ in uer. nymphae.	
¶ in fine: de metallis ¶ ſupra.		
Hermoporina alij græci i uer. linozoſtis		
Herminion in uer. ſcopa regia. ¶		
in uer. aſplenon		
Helleborus	c. y.	25
Melampodion alij entomon ab incifione		
Polyrrhyzon alij nigrum		Veratrium noſtri
Heptapleurō in uer. plātago		
Helifcopiō in uer. tithymallum		
Hemionion in uer. aſplenon		

VOCABVLORVM

Hexonychon in uer-lithospermo		
Hieratia in dictione lactuce		
Hypposelinum in uer-apium		
Hydrolapaton genus lapatii		
Hiacynthus	c.vi. G.vij. c.xi. bis. c.xxvi.	xxi
Hypochoeris	c.xv.	xxi
Hippophye uel Hypopes	ca.xv. xxi. c.xij.	xxij
Hippice	c.vij.	xxv
Hipogesson in uer-aizonum		
Hippolapato	c.xxi.	xx
Hemionium in uer-asplenon G.f.		
Hippophoruade in uer-achemenidon	c.7. xxvij.	c.v
Helioselinum in uer-apium	c.8.	19
Hippomarathrum	c.xxij.	xx
Hyoscyamos a græcis	G.ix. G.x. c.iiij.	xxv
Apollinaris Altercum		
Altercangenum		
Hiberis	c.vij.	ut.f.
Hierabotane in uer-uerbenaca		
Hyfopus	c.9.	ut.f.
Hibiscus-i-althea palladius	c.iiij. 26. et. v. xix. et. iiij.	xv
Hypocysthos	c.vij.	ut.f.
Orbation Orobanche		
Hypopheon in uer-epithymon		
Hypericon	G.xi. G.xij. c.vij.	ut.f.
Hypericon alterum genus Chamæpitis		
Hyppuris in uer-equiseton	Choris Corion	
Hyofiris	c.x.	xxvij
Hypopeston	c.x.	ut.f.
Hppoglossa uel hippolothon	c.xi. ut.f. c.xxx.	xv
Hypetoon	c.xi.	ut.f.
Hypophyes	G.xij. xxij. c.xv.	xxi

EEE

TABVLA

Hippope		
Hydromes	c.xviiij. xiiij. c.vi.	31
Hipophacton	xlvi.	xvi
Hirsuta in uer-philantropon		
Horminium secundum atticos in dictione asparagi		
Holochrysos		
Hordeum murinum nostri	c.xxy.	xxij
Pheniceam dicunt græci		
Holoschoenos in-d.iuncus		
Hordeum	c.xxv.	xxij
Holcus	c.x.	xxviij
Aristidam aliqui	c.x.	xxviij
Hypoplomon in uer-mandragera.		
Hois medicina c.3. c.	eiusdem. c.i.	xxviij
Hyæna	c.viiij. xxviij. c.xxx.	viiij
Hircus	c.x.	ut.f.
Hippomanes	c.xliij. viij. c.x. ut.f.	
Hippace	c.ix.	xxviij
Hidrus	c.iiij.	xxix
Hippotatamus	viiij. xxviij. c.c.xxv.	viiij
Hysepa in uer-lacerta		
Hirudo c.23. 10. c.4. 29. c.3. 30. in medio. c.		
Herpes	c.iiij.	xxx
Histris	xxxv.	viiij
Hammoniacum	c.xxiiij. xij. c.vij.	xxxii
Cocanicum fcculum		
Herinaceus.	xxxviij.	viiij
Harena in fine	c.vi.	xxxii
Halmigara in uer-nitrum		
Hippocampus piscis c. paulopost	c.iiij.	xxxiiij
Halcyoneu quattuor eius gna. et. xxxiiij. x. c.v. ut.f.		
Hirudo	c.vi.	xxxiiij

VOCABVLORVM

Halpe	c.vi.	ut.f.
Hallex	c.vi.	ut.f.
Hydrargyron	c.vi. G.viij. c.iiij. xxxiiij	
Helcysma in uer.scoria argenti		
Heracium in uer.cotricula		
Hyeratium	c.xi.	xxxiiij
Hygre emplastrum	c.xv	ut.f.
Haemarites lapis	G.c.xx. c.xvi.	xxxvi
Heraction in uer.magnes		
Ntibus satius	G.c.viij. xix. c.viij.	xx
i Intubus erraticus	c.xv	xxi
Ambugia uel ambulegia		
Cicorion secundum aegyptios	G.xvij.	xxi
Seris sil.aestina		
Chreston propter salubritatem		
Pancracion Edypnois		
Inulla	G.c.v. xix. c.v.	xx
Iouis flos	c.x	xxi
Iuncus	c.xxv. xiiij. c.xviij. xxi. c.xxviij. viij.	
c.xxiiij. xij. G.xxv. xij.		
Mariscon Oxyschoenon Oxys		
Malancrani Holoschoenos		
Cyperon aegyptium intellectum confundit		
Cyperidon Cyperis Tropices		
Iuncus odoratus	c.xxiiij.	xij
Theucitis Babylonius		
Iris illyrica	c.vij.	xxi
Irinum		ut.f.
Ischias in ordine leucacanthi diximus		
Ixion in uer.chamaeleon	c.vij.	xxi
Iastione	c.xviij. xxi. c.xxij.	xxij
Isatis	c.iiij.	xix

EEE ij

TAEVLA

Impia	c. xvij.	xxiiij
Iryo	¶ c. vij. xvij. c. xxix. xij. c. xxv. xxij	
Erismon græci Vellarum galli		
Illex	c. ij.	xxiiij
Iuniperus	c. vij.	ut. f.
Ischemon	c. vij.	xxv
Iberis	c. x.	ut. f.
Isoethes in uer. aizoum		
Inguinaria in uer. argemonia	c. ix.	xxvi
Ischemon	c. xij.	xxvi
Idæa	c. xi.	xxvij
Isophyllon	c. xi.	ut. f.
Phaselion		
Icterus auis	c. iij.	xxx
Galgulus	¶ c. xxv.	x
Iace in uer. corallium		
Ichthyocola piscis	c. iij.	32
Ignis	c. xxvij	xxxvi
Iaspis	c. ix.	xxxvij
Iris	c. ix.	ut. f.
Aserpitium infra	c. ¶ ij. xix. l. xxij. c. xxij	
l Silphion		
Lactuca satina	¶ c. vij. xix. c. vij. xx	
¶ c. xxvij. viij.		
Siluestris sine caprina	Esepon Picrida uocant	
Isatis	Artilida dicunt	
Siluatium	Eumechion uel eunuchion	
Hieratia	Miconides	
Lapacium satium	c. xxi.	xx
Oxalides	Rumex a latinis	Lapatium cantherinū
Oxylapaton	Hydrolapaton	Bulapaton
Lappa	xvij. xxi. ¶ xxij. xxij	

VOCABVLORVM

Lamium	c.xiiij	22
Lasser supra de la serpitio	c.xxiiij	ut.f.
Labrusca	c.i	23. c. 17. 14
Laurus	c. xxv. 13. c. 30. 15. c. 8. ut. f. c. 27. 8	
Lagines in uer. clematides		
Lanaria herba	c.xvi	24
Militaris		
Lea i uer. brassica		
Lapsana	c.viiij	19. 9. 20
Labrum uenenum	c.xi	25
Latax	c.iiij	26
Ladanum	c. xv. 26. c. 18. 12. c. 8. 26	
Taxicon afri		
Ledon herba ex qua fit uel ladam		
Lauer cressoni	c.viiij	26
Lactaria i uer. titymallu		
Lagopus gariophyllata a nostris	c.viiij	ut. f.
Laphago		
Mollugo similis	c.x	ut. f.
Lappa boaria	c.xi	ut. f.
Lathyris	c.xi	27
Lapis uulgaris	c.xi	ut. f.
Lepidium	c.viiij	19. c. 17. 20
Leucacathemu & infra	c.x	21. c. 22
Leucacathos	c.xvi	ut. f. 21
Leucacathis & i uer. phalagites	c.xvi	22
Phinion uel phyllon	Ischias	Polygonaton
Leucacathemis i uer. Anthemis		
Leucacathemum & in uer. Phalagites: & f.		
Lens satina	c.xxv	23
Siluestris	Eleliphacon graci	
Phacon alij	Saluiam latini	
	EEE	iiij

TABVLA

Lepotophyllon in uer. titymallus		
Lentiscus	¶.vi	c.5.24
Picea		
Lecton in uer. centaurion		
Lemōia i uer. uerbasco		
Leantides in dictione calalla		
Ledon in uer. ladanum		
Leōtopodiō	c.viij	26
Licorō alij	Doripetrō alij	
Toriuentoron		
Leōtopetalō	c.ii	27.5.28
Rhophadiō uel rhapeiō		
Leuce in uer. rhaphanus	c.xi	ut. f.
Mesoleucō		
Leucographis	c.xi	ut. f.
Libicum genus asparagi		
Ligusticum	c.viij	19. c. 15. 20
Panax	c.viij	19
Libistico legitur panax		
Cunilam bubulam alij sed falso		
Libanotis genus cunilae		
Linostrophon in dictione marubij		
Lilium album	c.v	21
Conuoluolon		
Lilium rubens	c.v	ut. f.
Crinō græci	Cynorhodō	
Lini semē	c.xxij	20
Lyciō	c.xiij	4. c. 7. 12
Linodorum	c.x	19
Linodesmō. theophrastus		Liniache
Lilium purpureum	c.v	21
Narcissus		

VOCABVLORVM

Libanotis est supra	c.x	21.c.12.19.
Lychmys & infra	c.iiiij	ut.s.
Lichmys flammea	c.26	21
Bolitem radicem asiani dicūt		
Lymoniō i uer. scholimō		
Ligustrum	c.xix 16. & 25. 12. c. 9. 24	
Cypros i oriēte		
Linozostis	& .xij 26. & 24. c. 5. 25	
Partheniō	Hermipoā alij grāci uel hermiporina	
Mercurialis		
Libadiō i ordine centauriō		
Lysimachia	c.vij	25
Lichmitis i uer. plomides		
Lichnis agria in uer. antirrinum		
Lingulata	c.ix	25
Lichē	& .xij	c.4.26
Licorō i uer. leōtopodiō		
Lystoctoconō i uer. aconitū		
Litapsis	c.xi	27
Litospermum	c.xi	ut.s.
Hægonychō	Diospiro	
Heracliō		
Lymphatica	c.vij	26
Ligō grāci i uer. uirer		
Limeum	c.xi	27
Lotos herba & arbor	c.xvij	13. & 31. 16
	sine faba grāci dicitur	c.16.21
Lupus salictarius	c.xv	ut.s.
Lothos	& .xvij. 21. c. 21. 22. & .c. 18. 13	
Lotometra	c.xxi	ut.s.
Lupinus satiuus	c.xxv	ut.s.
Lupinus sil.		

EEE iij

TABVLA

Lonchytis	c. ix	25
Lolium	c. xxv	22
Leo	xvi	8. c. 8. 28
Lutris	c. xxx	8
Linx	c. viij	28. c. 21. 8. c. 38
Lac	c. xli	c. 9. 28
Lepus	¶ c. 54	8. c. 10. ut. f.
Lupus	¶ xxij	8. 10. ut. f.
Lana	¶ c. xlvij	8. c. 2. 29
Laarta	c. v	ut. f.
Lana ¶ lana succida	c. ij	29
Locusta	c. xxvi	21. c. 30. 9. c. 3. 9
Limaces	c. li	9. c. 6. 29
Lepus marinus	¶ iiiij. c. 1. 32. ¶ c. 48. 9	
Lupus	c. xvi. 9. ¶ 17. c. 2. ut. f. ¶ 8. 31	
Eoligo	¶ xxviij	29. 9. c. 2. ut. f.
Lepus	c. v	32. 11. 22. c. 13
Lydiū i metallis i uer. coticula		
Leucoion i uer. atramentum		
Lauriotis in uer. spodios		
Lyncurium in gemis	c. iij	37
Lapis uiuus in uer. pyrites		
Lythargiriū falso dicitur sed i uer. hydrargyrum		
Alua satina	c. xxi	22. 20. ¶ 4. 19
m Malua fil.	Malopes	
Malaches		
Althea	Aristalthea	
Marrubium	c. xxij	20
Praſion græci	Linostrophon græci	
Philopeda	Pilophares nigrū candidum	
Mastiches in uer. helxines		
Mariscon in uer. iuncus diximus		

VOCABVLORVM

Madon in uer. uitis alba

Mala siluestria c. xiiij 15. c. 6. 23

Malum punicum c. xix 13. c. 6. ut. f.

Apirrina

Malicorium c. vi 23

Marmaritis i uer. aglaophotis

Malū terrae i uer. aristolochia et malum eraticū 13. c. 8. 26

Mandragora c. c. xi 25. 27. 8

Circelon alij Arsen semen alij

Morion alij Eippoplemon alij

Malobathrum c. c. xxvij 12. c. 4. 23

Marathrum in uer. foeniculum

Madon in uer. nymphaea

Mariscæ c. xvij 15. c. 28. 16

Massar c. xxij

Malogranatum alij i uer. hypocisthis

Mastos c. xv 26

Meronides in uer. lactuca

Mellisophillon i uer. apium c. apiastrum c. xx. 21

Mentastrum c. viij 19. c. 14. 20

Menta siluestris Pulegium sil.

Melanthion in uer. gith

Melaspmen Mecon

Melothron c. ix 21

Melilotos c. ix c. 11. 21

Sertula campana

Melilotos c. vij ut. f.

Melācranis in uer. iuncus

Melithena i uer. mellisophilō c. xx 21

Melamphyllum in uer. Acanthos

Mel c. xxiiij 22. c. 12. 13

Melitis c. ut. f.

TABVLA

Mel frugum i uer. panicū		
Melandriō	c.vij	26
Mediā	c.xvi	18
Memecylō græci nostri unedonem uocāt		
Meu & athamaticū dicitur	c.xxij	20
Melimella	& c.xiiij	15.c.6.23
Machir	c.vij	12
Mespilia	& c.xx	15.c.7. ut. f.
Menaidis	c.xvi	24
Corithadis		
Myrrha	c.xvi	12.c.17
Mastix	c.xxi	14.c.18.12
Meroides i uer. æthiopsis		
Mirobalanū	xxij 12	uel Phœnicobalano. xxij. 12
Mercurialis a latinis i uer. linozostis		
Melampodis	c.v	25
Melampodiō i uer. helleborus		
Molochesagria i dictōe hibiscus		
Moriō i ordine strichnes & i uer. mādragora		
Moly	& c.iiij	25
Mulsum	c.xxiiij	22
Mixa	c.x.17.13.15.c.28.15.c.25.22	
Milium	c.xxv	22
Miliaria		c. ut. f.
Mustum	c.i	23
Mora & i uer. rubus	& c.xxiiij. 15.c.7. f. et. 26. 16	
Mirtus satiuā	& c.xxix.	15.c.9. ut. f.
Myrtidanium		c. ut. f.
Myrtus sil.	c.xxix	15.c. ut. f.
Oxymirsyne	Chamaemyrsine	
Myriophillō	c.xv	24
Millefolium		

VOCABVLORVM

Myophenum	c-ix	21
Molemoniō	c-vij	26
Milax	c-ix	24
Nicophoros		
Mysi	c-3	19
Mimmuli	c-xxvij	18
Myrseneum	c-xxij	20
Myrice	¶ c-xxi	13 c-8-24
Amarice similis scopis amerinis		
Molibdena	c-x	23
Plumbago		
Molon	c-vij	26
Myrsineas i uer-titymalum		
Molugo i uer-lappago		
Muscus	c-ii	26
Myrrhis i uer-geraniō		
Myrthis		ut-f.
Molochis	c-xv	26
Mesoleuco i uer-leuce		
Medion		
Myosota ¶ i uer-alsine		c-ut-f.
uel helxine lege	c-xij	27
Myotis		
Myagros		c-ut-f.
Myrtopetalō i uer-polygonō		
Meconiō i uer-peplos	¶ c-iiij.	28. ¶ 18-20
Myrrhis	c-xv	24
Myrrhizā alij ut-f.	uel Smyrhiza	
Myrrhā alij ut-f.	uel smyrtha	
Mithridatia	c-vi	25
Mel	c-xij	usq; ad-16
Ex muliere medicinæ	c-vij	28

TABVLA

Medullæ	c-ix	ut-f.
Mustella	c-v	29
Muria & infra	c-viii	31
Mures	c-xxxvij. 8. & 56. c. 4. 29. & c. 65. 10	
Musca	c-vi	29
Millepeda	c-vi	ut-f.
Multipeda	Centipeda	
Oniscon græci	Tilon	
Musculus	c-vi	31. 32
Muria	c-viii	31
Mulus piscis	c-iii	c. 5. c. 1
Murena	c-iii	9. 12. 9. 20. 9. c. 2. ut-f.
Mugil	vii. 9. & c. 15. 9. c. 2. ut-f.	
Miluago	c-ij	ut-f.
Melanuri	c-ij	ut-f.
Mus marinus	xix	9. 52. 9. c. 4. f.
Mizē i uer. bacchus piscis		
Murex in fine	xxv	9. c. 4. f.
Colycia	Corythia	
Mena	c-xxvi	9. c. 5. f.
Myes	c-v	ut-f.
Mytuli	51	9. c. 5. ut-f.
Mustella marina in fine	c-v	ut-f.
Molibdena	c-xviii	34. c. 6. 33
Galena		
Molibditis uel spumma argenti		
Minium	c-viii	c. 7. ut-f.
Milton græci	Cinnabari falso	
Mysi	c-iii	19. c. 12. 34
Magnes lapis	xvi	36. c. 14. ut-f.
Sideritis		
Heracleon		

VOCABVLORVM

Memphites in uer.ophites

Melitites c.xix 36

Mylites i uer.hæmatites

Murena c.xvi.9.9.c.23.9.9.c.55.9

Arcissus c.xxvi 18

n Napum iij 20

Bunion Buniada alij

Neurodes in ordine beta

Nasturcium c.vij 19.c.13.20

Nepeta c.xiij ut.f.

Nardum rusticum sub noie bacchar & infra

Nyphâtes a græcis nostris uero trifoliuz uel minyâthes

Mictegreon c.xi 21

Chenamychon Nyctilops

Nardum gallicum 9.f.9.c.12.12

Phum radix

Neurita in uer.strichnes

Nuces pineæ c.x 15.c.8.23

Nux græca c.ut.f.

Nux inglans c.xxij l.15

Nux auelana c.xxx 16.c.ut.f.

Neurospastō i uer.cynobaton

Neruus passus semen ut.f.

Nodia c.xvij 24

Nymphæa & item infra c.vij 25

Heracleon aliq Rhopalon aliq

Madon semen

Nerium in uer.rhododendros

Nucleus acinorum uux c.i 23

Nux syriaca c.xxij 12

Nicophoros in uer.milax

Nestor in uer.timelea

TABVLA

Nymphaea alia	¶ viij. ¶ s. c. 7. 25. ¶ 10. 26	
Euphorbiam		liba appellante
Neuris i her. phryno		
Nympheopterum i her. filix		
Nigina	c. xij	27
Natrix		c. ut. s.
Neuras i her. potiris		
Noctua	c. xij. 10. ¶ 17. c. 6. 29. ¶ 29. 10	
Nictum	c. x	31
Halimigara medi suum nocat	Agrium thraces suum	
Calestricu macedoes suum nocat	Aphroitu i asia	
Naphthe	c. xv. 35. ¶ in principio de naphtha	
	Lusathrum i her. apium diximus ¶ c. viij. 19	
o Ocimum	¶ infra c. x.	20. 7. 19. c. 8. 19
Oreoselinum	¶ c. viij.	19. c. xi. ut. s.
Ocimum siluestre	c. x	ut. s. c. 16. 19
Euzomon		
Origanum ¶ creticum est ¶ infra		c. x. 21
Onithis i her. origanum	c. xvij	20
Prassio similis hysopo		
Opio i her. papauer		
Oxalydes i her. lapatium		
Oxylapatō		ut. s.
Oetum	c. xv	21
Ononis i her. tribulus		
Onopygos		c. ut. s.
Ortigia i her. selapyros		
Ornithogale	c. xvij	21
Opuns		c. ut. s.
Opuncia		
Oxychoeno i her. iuncus		
Oxys		

VOCABVLORVM

Oenätthe	¶ c. xxix	12
Onochelo	c. xxi 22 uel onechelis	
Anchusa ab alijs		
Archeuiō uel rhexiam uel Enchryson		
Oenanthes herba	c. xxij	21
Olea æthiopica	c. iij	23
Otus	c. viij	19
Oenochite	c. xvi 21 uel onocichte	
Olyra	c. xxv	22
Arina		
Orminum	c. x	18. c. ut. f.
Orobāches	c. ut. f. uel cynomoriō dicitur. c. ut. f.	
Omphacium	¶ c. xxviiij	12
in phemio	xxij ¶ c. xvij. 14	
Oxymel	c. xvij	14. c. 2. ut. f.
Oleum	c. iij	23. c. 2. 15. et. 4
Oleum factitium	c. vij	15
Oleum sesamæ ¶ infra	c. xxv	22
Olea	c. iij	15. c. 3. 23
Olea folia		c. ut. f.
Olea cinis		c. ut. f.
Oliua alba		c. ut. f.
Oliua nigra		c. ut. f.
Oleastri folia	c. iij	23
Oleastri oleum	¶ vij	15. c. ut. f.
Oleastri flos		c. ut. f.
Oleum omphacinum	¶ c. ut. f. dictum est. f.	
Oleum oenāthenum	c. vij. 15. c. ut. f. ¶ c. 4. 23	
Oleum coccinum		c. ut. f.
Oleum amygdalinum	¶ vij	15. c. ut. f.
Oleum laurinum	c. vij	15. c. ut. f.
uel oleum laureum	c. xij	20

TABVLA

Oleum myrtinum	c.vij	15
Oleum cicinum	c.vij	15.c.4 23
Oleum pisseleō uel cedroleum	c.vij.15. 4 24.c.6 24	
Oleum myrteum	4 24.c.6 24	
Oxymyrina	4 24.c.6 24	
Oleum cupssinum	4 24.c.6 24	
Oleum cytreum	4 24.c.6 24	
Oleum nicis	4 24.c.6 24	
Oleum arynum	4 24.c.6 24	
Oleum ex gnidio grano	4 24.c.6 24	
Oleum lentisci	4 24.c.6 24	
Oleum balsaminum	4 24.c.6 24	
Oleum gleucinum	4 24.c.6 24	
Oleum hyoscyaminum	4 24.c.6 24	
Oleum therminum	4 24.c.6 24	
Oleum narcessinum	4 24.c.6 24	
Oleum raphaninum	4 24.c.6 24	
Oleum sisaminum	4 24.c.6 24	
Oleum lininum	4 24.c.6 24	
Oleum phyllinum	4 24.c.6 24	
Oleum Scyryum	4 24.c.6 24	
Oleum Selgiticum	4 24.c.6 24	
Oleum herbaceum	4 24.c.6 24	
Oleum pissinum	4 24.c.6 24	
Onobrychis	4 24.c.6 24	
Ophiusa	4 24.c.6 24	
Oenotherides	4 24.c.6 24	
Origanum	4 24.c.6 24	
Oxymyrine in uer acorō	4 24.c.6 24	
Orbation in uer hypocisthis	4 24.c.6 24	
Orobanche	4 24.c.6 24	

VOCABVLORVM

Oporice	c.13.	24
Orchis & in uer. satyrion & infra		c. ut. f.
Sarapias		
Oenothera	c.11.	ut. f.
Onear		
Ophrys	c.15.	26
Ononida in uer. anonis		
Omphacocarpon in uer. apperines		
Orchis in uer. cynosorchis		
Odontides	c.12.	27
Othone		c. ut. f.
Anemones alij		
Onosma		c. ut. f.
Onopordon		c. ut. f.
Osiris		c. ut. f.
Oxys		c. ut. f.
Oreon in uer. polygonon		
Onochyte	c.16.	21
Opheostaphyle in uer. cappar		
Ostris	c.21.	13
Onager in uer. asinus		
Oryges	c.73.	10
Osirites in uerbo cynocephalia		
Oues	c.5.	29. c. 46. 8
Oesipum	c.2.	29
Oxygala	c.9.	28
Ophius		c. ut. f.
Oua	c. c. 55.	10. c. 3. 29
Oua formicarum	c. 52.	10. c. 6. 29
Oniscon in uer. millepeda		
Odinolyontes in uerbo echeneis piscis		
Orchis	c.2.	32

FFF

TAEVLA

Ostthagoriscum in uer-porcus qui piscis est

Ostrea ¶ c.30.9. ¶ 54.9.c.4.32

Pelagia

Olus marinum c.5. ut.f.

Oua sepia c.5. ut.f.

Onychias in uerbo pecten diximus

Ophidion scombro similis c.5. 32. in fine

Orbitis in uer-chrysocolla

Onyches c.6. ut.f.

Ostreatium Onychitis in uer-cadmia Ostracitis

Ophites marmoris species duæ c.7. 36

Tephriam Memphites

Ostratite lapides c.19. 36

Opali c.6. 37

Onyces c.6. 37

Astinaca ¶ 5. 19

p Pastinaca erratica ¶ staphilinos dicitur
c.5.20. ¶ 15.21.

Pardalianches in uer-aconitum

Pancration in uer-intubus ¶ infra

Papauer satinum c.8. 19.c.19.c.18.20

Papauer nigrum Opion ¶ papauer sil.

Paralion in uer-cæratium

Parthenium ¶ in uer-linozostis c.30. 21. ¶ c.15.21

Leucanthes uel amaracum perdicium muralium

Pappon semen in uer-ectatos uel erygeron

Panicum c.25. 22

Mel frugum

Panis fermentatus c.11. 18.c.ut.f.

Panis annopyrus

Panis nauticus c.ut.f.

Panis sitanius c.ut.f.

VOCABVLORVM

Panis trimestris		
Panis candidus		c. ut. f.
Palma arbor fructus ariena	c. 6.	12
Phacos in uer. lens		
Pampinus uitium in proemio		23
Palimpissa	c. 6.	24
Papyrus	c. 11. 13. c. 10.	ut. f.
Paliurus	c. c. 19. 13. c. 12.	ut. f.
Zuram aphri semen uocant		
Panaces	c. 27.	12
Panax	c. 12.	19
Panaces & in uerbo Achilea	c. 4.	25
Asclepion Bicolicon e macedonia		
Heracleon e macedonia Origanum alij		
Eracleoticum siluestre Chironeon ab inuentore		
Centaurion Pharnaceon		
Parthemis	c. 7.	25
Pantago	c. 9.	ut. f.
Phanarinon in uer. antirrinum		
Pamphylum	c. 9.	ut. f.
Papum in uerbo theriffagum		
Paralius in uer. tithymalus		
Phaselynon in uer. Isophyllon		
Palma & palma elata	c. 5. 23. c. 4. 13	
Elatos uulgo	30.	12
Pallacina in uer. getium		
Palaemonia	c. 15.	16
Pancracion & f. in principio	c. 12.	27
Scylla pusilla		
Paroenion in uer. pontiris		
Phalangites		c. ut. f.
Phalangion Leucanthemon Leucachanta		

FFF ij

TAEVLA

Phaleris uel phalaris		c. ut. f.
Petrea in ordine brassica		
Petroselinon uel smymion uulgo. c. 12.		20
Buselinon		
Pepon: c. melopepones in uerbo cucumis		
Perpresa cōbreto simile est et cōbretū. c. 19. 21. et. c. 8. 26		
Perisone in uer. Strichnes Peon in uer. stoebe		
Pederoton in uer. Acanthos. c. in uer. carefolium		
Pecten ueneris	c. 18.	24
Exedum radix		
Peonia in uer. glycyrides diximus. c. 4.		25
Pentorobon alij Glytysiden alij		
Peplion in uer. portulaca		
Petilius flos	c. 7.	21
Pezica in uer. fungus		
Perdiciū et in uer. helxies uel sideritis græci uulgo. 6. 19		
Peristereon in uer. uerbenaca	c. 9.	25
Penthapeton in uer. quinq; folium		
Pentaphyllon		ut. f.
Persolata	c. 24. 21. c. 9. 25. c. 5. 27.	
Arction		
Peucedanum	c. c. 9.	25. c. 10
Pericarpum uulgo sturbo	c. 9.	25
Pes galinaceus in uer. capnos		
Pentadoris in uer. polygonon		
Pelos	c. 12.	27
Sichen alij		
Meconion aphrodes alij		
Periclymenos		c. ut. f.
Pellecinum c. in uer. securidata		c. ut. f.
Phellandrios		c. ut. f.
Piper	c. 33.	l. 16. c. 7. 12

VOCABVLORVM

Phenicobalano	xxij	12
Piperitis & siliquastrum	c.xvij	20. & c.12.19
Pisidia	c.vij	21
Phylanthos	c.xvi	ut. f.
Picris	c.xxij	22.17.21
Pistana	c.xvij	21
Phinion in uer. leucacanthos		
Pituitaria	c.i	23
Pyrum crustulinum	& c. xv	15. c. 7. ut. f.
Phleos sue stoebe		
Stoben alij	c. xv	21
Pytiusa est esula spes titymali c. v		24
Phonos in uer. attractylis		
Picus martius	c. xvij	10
Persia	c. xiiij	15
Persea	c. xiiij	25
Picris in uer. lactuca		
Pyrum sil.	c. yij	23
Pinea	& c.	x. 15. c. 8. ut. f.
Pistacium	c. v.	13. & 22. 15. c. f.
Picum	c. v	24
Picea	& c. cxi	16. c. ut. f.
Pinea in uer. lentiscus		
Pix spissa liquida	& c. cxi. 14. c. 6. ut. f. & c. 12. 16	
Pix xacantho chironia spina	& c. vij. 12. ut. f.	
Philatropon	c. xiiij	24. c. 18. ut. f.
Hirfuta		
Phitoteron in uer. betonica		
Pistolochia & in fine. c. in uer. aristolochia		
Polirrhizon alij		
Satyrion alij		
Pyron in uer. alcima		

FFF iij

TABVLA

Phycosthalassion in uer. fucus marinus		
Fucus marinus	Phyllon c. xij	27
Porrum sectuum	c. vi	20. c. 6. 19
Porrum capitatum		
Pulegium fil. similis origano	c. viij	19. c. 14. 20
Phlecon nepetum similis		
Portulaca	c. xx	20
Peplium		
Polion	c. xx	c. 7. 21
Teuttrion quidam uocant		
Porhos	c. xi	22
Posa	c. xv	20. c. 11. 14
Puls & infra	c. viij	18
Heracium		
Prasio similis uel hysopo ut i uer. organu et i u. marubiu		
Platago in uer. selapyros & infra		
Phrenion in uer. anemona		
Pseudachussa	c. xx	22
Enchissa doris quoq;		
Propolis	c. c. vij.	11. c. 24. 22
Polenta	c. xxv	ut. f.
Puls		c. ut. f.
Ptisana	c. c. vij.	18. c. ut. f.
Pomum	c. vi	23
Prunum & infra	c. c. x. 13. c. c. 5. 13. c. 7. ut. f.	
Persicum	c. c. xij. 15. c. 13. ut. f.	
Prunum fil.		c. ut. f.
Platanus	c. c. i	12. c. ut. f.
Populus alba	c. xxiiij	16. c. 1. ut. f. c. 7. 24
Rototinus	Pyxanthus c. f. c. xij.	24
Polygonides in uer. clematis		
Pseudobunion	c. 15	ut. f.

VOCABVLORVM

Potamantis		
Polyrrhizon in uer. helleborus		
Polemonia	c.viij	16
Philætria		
Chiliodynama cappadoas		
Protropum	c.x	14
Plox	c.x	21
Plantago & in fine.c.	c.viij	25
Heptapleuron aliqui		
Pseudodictamnium	c.viij	26. & c.8.25
Condris		
Plomō i uer. uerbascō	c.ix	25
Plomon		c. ut. f.
Lichnitis & i uer. uerbascū		Thryalis
Phrynion		c. ut. f.
Neurada	Poterion	
Polytrycha	c.ix	25
Psyllion & in. x		c. ut. f.
Cynoidem alij	Chrysalion alij	
Sileticon alij	Cynomylam alij	
Plumbago i uer. molibdena		
Proserpinaca	c.iiij	26. 12. 27
Potamogeon	c.viij	26
Pygmatomon		c. ut. f.
Polypodion similis filici		c. ut. f.
Filiculam nostri		
Psimmythium & infra	c.vij	23. & 18. 34
Pyretrum	c.ix	28
Platyphylon in uer. titymalum cxi		26
Polytrix		c. ut. f.
Phrynion		c. ut. f.
Plenocomum	c.xiiij	ut. f.

FFF iij

TABVLA

Polycnemō		c. ut. f.
Phonius	c. iij	27
Pōticum a pōto i uer. absinthium		
Pteris i uer. filix		
Polyanthemum	¶. xi	25. c. 12. ut. f.
Batrachion		
Polygonatum	c. xij	27
Sanguinariam nostri	Calligonō	Halmada aliq
Carcinothron aliq	Clema aliq	Myrtopetalon aliq
Oreō tertium genus aliq	Pentadoris quartū genus	
Polygala		c. ut. f.
Pontirris. uel poterio		c. ut. f.
Paroeniō	uel Phrynion	Nauras
Plitema uel phyteuma		c. xij. 27
Polyrrhizon ¶ i uer. pistolochia		c. ut. f.
Persiconapum i uer. thlaspe		
Pecus	xlvi	8. c. 73. 10.
Papilion	c. xxvij. 11. ¶. 32. 11. c. 10. 28. ¶. 35. 11	
Promiscuæ medicinae ¶ infra	c. v	30
Perdias	c. iij	30
Piscis	¶. ij. ¶. 4. ¶. 7. c. 1. 32	
Promiscuæ me.	c. v	ut. f.
Pulpago herba	c. iij	29
Phalangium		c. ut. f.
Pediculus i uer. tauri terræ ¶ infra	c. iij	30
Polypus piscis	c. xij. ¶. 19. 9. c. 2. 32. ¶. c. 28. 9	
Porcus piscis	¶. iij	32. c. ut. f.
Orthragoriscum uocāt laedemonij		
Pastinaca	¶. iij. 32. 24. 9. c. 2. ut. f. ¶. c. 42. 9. c. 48. 9	
Phrynos in uer. rubeta		
Pelagia in uer. ostreum		
Purpura	c. xxxvi. ¶. 37. ¶. 38. 9. ¶. c. 39. c. 4. 32	

VOCABVLORVM

Pediculus in mari piscis	¶.f.c.4.	ut.f.
Pelorides	c.v	ut.f.
Pulmo marinus	c.xlvij.9.c.5.ut.f.¶.c.35.18	
Pectē	c.xxxiij	9.c.5.ut.f.
Dorcas uocant mares		
Onychias uocant fœminas		
Pelamides	c.xv.	9.c.5.32
Pagrus flumiatis	c.xvi	9.c.6.ut.f.
Pera	c.xvi	9.c.5.ut.f.et.6
Præmates i uer. Calamus		
Platyophthalmon i uer. stimmi		
Penmenes in uer. spūma argenti		
Placitis in uer. Cadmia		
Pompholix tucia paulus	c.xij	24
Plumbum	c.xvi	c.27.c.18.f.
Parethonion	c.vi	35
Pissasphalton in uer. bitumen		
Phorimon in uer. Alumen		
Paraphorura ut.f.		
Pnigitis	c.xvi	ut.f.
Porus lapis	c.xvij	36
Pyrites	c.xix	
Pumex	c.xxi	ut.f.
Pederota. d.	c.vi	37
Psorium medicamentum	c.xij	34
Pompholix	c.iiij	30
Vinquefolium	c.ix	25
q Petapetō Chamæzeleō	Pentaphylon	
Quisquilium	c.ix	16
Adū satiuū	¶ sil. c.3.20.¶.c.13.18.et.c.5.19	
r Rhabbanus satiuus	¶ sil. c.4.ut.f.et.c.5.19	
Aestiuosus	Cheriam. armon	

TABVLA

Armoratiam alij Leucem		
Ruta satina	vij.19.c.8.19.c.13.¶.c.27.8.	
Siluestris	Maedonia fœ.mas.	
Rbia uel erraticum	c.xix	20
Rumex in dictione lapatium diximus		
Rosa pnestina	c.iiij	21
Campana quam centifoliam dicunt	Trachimia	
Alabandia	Græcia a nostris Lychmis a græcis	
Græcula quæ nisi in manibus dehiscit		
Musceton	Coroneola	
Rhaphanitis	c.vij	21
Rhizothomos	c.vij	ut.f.
Rhinodisia species est callæ		
Radicula in uer.rubia	c.x	24.¶.c.3.19
Struthion	Isatis Neriō:uel rhododaphnem	
Rhododēdrō	¶.c.xxi.1.17.¶.x.24.c.9.22	
Ruscus ¶ infra ¶ i uer.oxymyr sine		c.xv
Rhexia i uer. Onychilo diximus		
Refina	¶.c.xxi.14.¶.ii.16.c.5.24.¶.c.12.16	
Rbus nō latinū nomen habet	c.x.ut.f.et.c.6.13.c.13.24	
Excoriarius frutex dicitur	Erithros frutex est	
Rubia in uer.Erythodanus		
Rosmarinū. sterileq; i uer.libanotis		c.x.ut.f.
Rubus	¶.xij.24.c.12.ut.f.¶.c.38.16	
Morum eius fructus	Cynorrhodon	
Rhamnos in uer.lycium diximus		
Rumbotinum	c.xvij	ut.f.24
Rodora		c.ut.f.
Rhopalon in uer.nymphea		
Ranunculum	c.xi	25
Vatrachion græci		
Strumeam herbarij nostri		

VOCABVLORVM

Rhaphanos agria uel apioscylla		
Rhopadion in uer. Leōtopetalon		
Rontotinus in uer. populus		
Rhecoma eadē quæ reubarbarum	c. xij	27
Reseda		c. ut. f.
Remora n iuer. echeneis		
Rana marina	Ϟ. c. xxiiij	9. c. 4. 32
Rupeta	c. iij	ut. f.
Phrxnon uocant græci		
Rhycinus	c. xxxiiij	11. c. 3. 30
Rhombus	c. xv	9. c. 5. 32
Rubigo ferri in uer. ferrum		
Rubr. a	c. vi 35	Sphragis
Andix	c. vi 35. Ϟ. 15. 21. c. 6. 35	
f Sagapenium	c. viij	19. c. 18. 20
Transmarinum		
Sacopenion	c. xxvi	12
Saliunta	Ϟ. c. xx	21. c. 7. 21
Sansucus in uer. amaracus		
Sagitta inter uluas in uer. pistana		
Salvia i uer. lēs Ϟ salvia Ϟ i uer. bechion		
Sarmenta	c. i	23
Salicestrum		c. ut. f.
Sambucus	Ϟ. c. xxxviiij	16. c. 7. 24
Ebulus Chamaeactē græci		Hellon multo breuius
Salix	Ϟ. c. xxvij	16. c. 8. ut. f. Ϟ. 38. 16
Salix amerina	Sabina herba	c. x 24
Brathy græci	Cupressus cretim alijs	
Selago similis		
Samolus		
Sarapias in uer. orchis		
Satyriō Ϟ i uer. pistolochia	c. x	26

TABVLA

Orchis & i uer. cynosore dictum est iterum inde

Erythro coccon

Concitatio

Sapa	c.ij	23
Saripha	c.xxiiij	13
Saturnia in uer. cunila satina		
Salicestrum in uer. lambrusca		
Sarcocolla & arbor	c.xi	13.24
Santonium i uer. absinthium		
Sanguinaria i uer. polygonum		
Saccharum	c.vij	12
Simplilinos in uer. gigidion		
Sifer satium	c.v	19. c. 5. 20
Erraticum		
Seselis gorgilos uulgo uel sfragonotand		c. ut. f.
Sertula in uer. meliloto		
Silvaticum in uerbo lactuca diximus		
Seris		
Selemida in ordine brassica		
Siliquestrum i uer. piperitis		
Sinapis	c.lxxxix	1. in fine. c. 22. 20
Serpillum sil.		c. ut. f.
Satium		
Sisymbrium	Timbreum	
Stelephuros	c.xvij	21
Ortiga uocat	Plantago	
Smilax i uer. taxus. & i uer. hedera		c. xxxvi. 16
Securidata uel securina	c.xvij	18
Pelecinon		
Silphion & i uer. lasserpitiu	c.xxiiij	22
Siligo	c.xxy	22
Sesama		c. ut. f.
Sesamoydes		c. ut. f.

VOCABVLORVM

Siliqua	¶ c. viij	23	¶ c. 24. 15
Cerauniam aliij			
Siler	c. ix		24
Selago in uer. fabina			
Syrifaptrum i uer. spina uulgaris			
Serrata in uer. chamædrys			
Semniona i uer. Theobrocio			
Syssienteris	c. xvi		24
Syreon i uer. Tordyles			
Syderites i uer. falso achilea	¶ i fine. c. viij. 25. 27. 8. et		
Serratula in uer. betonica			(c. x. 25.)
Sileticon in uer. psylion			
Sedum magnum in uer. aizoum			
Semperuiuum			ut. f.
Senetio in uer. erigeron			
Syron	c. viij		26
Syomphona	c. ut. f.	Cromphena	
Symphytes	c. viij		ut. f.
Singiuer uel gingiber	c. viij		12
Sycamini lachryma ælsus	c. xvij		130
Syon	c. xxij		22
Silicia in uer. fœnogræcum			
Symphytū et i uer. alū.	¶ xiiij. ¶ 15. c. 8. 26. et infra.		
Silaus			c. ut. f.
Syderitis in uer. helxines	c. xiiij	26.	¶ c. 9
Symphytō petreum græci in uer. Alum			
Seriphium in uer. absinthiaz	c. viij		27
Syches in uer. peplos			
Sōphos græc in uer. cucurbita			
Sonchos	c. xxij		22
Suber	¶ c. ix	16.	c. 4. 24
Symphilinos i uer. pastinaca			

TABVLA

Scolinos i uer. arduus subiūximus Limoniō	c. xxij.	22
Spireon	c. ix	21
Standix	c. xxij	22. c. 18
Stoebe in uer. phleos	c. xi	22
Strychnes	c. c. xv	21. c. 31. 21
Strychnum	c. xij	27 uel trychnum
Hallitacabum	Calion	Vesitariam nostri
Dorycnium	Manicon	Eritron
Perijon	Morion	Moli
Scorpius. 15. 21. c. in uer. thelegonū. c.	Aconitum c.	
tragos	c. xv	22. c. infra
Scyum	c. xxij	ut. f.
Sillibum chamæleonti albo similis		
Staphyles in uer. uitis alba		
Sorba	c. xx	15. c. 21. c. 7. 23
Styrax	c. c. xyij. 12. c.	26. 12. c. 5. 24
Sphagnos	c. l. xij	c. 24. c. ut. f.
Sphacos	Bryon	
Spiffasphaltos	c. vi	24
Sparton	c. viij	
Struthiō i uer. radícula	c. iij	19
Spina ægyptia	c. ix	13. c. c. 5. 12. c. 11. 24
Spina alba		c. ut. f.
Spina regia babylonis	c. xxiiij	13
Spica in uer. nardum		
Spina vulgaris		
Stagonitis	c. xxvi	12. in uer. ferula
Stergeton. i. amatorium in uer. aizoum		
Spina indica	c. v	12. c. 35. 18
Scylla c. i uer. pancratiō. c. 6. 19. et. 17. 21. c. 9. 20. c.		26. 18. c. 5. 19
Spina vulgaris	c. xij	24. c. 25. 12

VOCABVLORVM

Aspalathum hispani	Spina sil.	c. ut. f.
Erysiæptrum	Adipsatheum	Dipsacon
Diacheron dio. diaxylon		
Stachys	c. xiiij	ut. f.
Scamonea tenuis i uer. clematida. et scamoniū		c. 8. 26
Stratiotes	c. xvij	ut. f.
Spongiola	c. ij	25
Stomachices	c. iij	ut. f.
Scleobes a medicis dicitur		
Scopa regia	g. vi	21. c. v. ut. f.
Hermeneon		
Splenio in uer. teucrion	c. v	ut. f.
Scordotis g. in fine	c. vi	ut. f.
Scordion Scythias	c. viij	ut. f.
Spartamia		c. ut. f.
Sparganion	c. ix	25
Statice	c. viij	26
Staphilodēdrō	c. xvij	l. 16
Solstitialis herba	c. 50	26
Strumea i uer. Ranunculum		
Stephanomelis	c. xiiij	ut. f.
Strimum in uer. cuculum		
Stoechas	c. xij	27
Solanum in uer. strichnes		
Smyrnion	c. xiiij	27
Spodylium	c. xxvij	12
Spondyle serpens		c. ut. f.
Scoletylon in uer. coccus ilicis		
Sortilegia	g. c. vi. g. 7. c. 2. g. 4. 28	
Scincus	c. xxy	8. c. 8. 28
Sanguis	c. xxxvij	11. c. 9. ut. f.
Sus	g. c. l. 8. g. 7. 16. c. 10. f.	

TABVLA

Seuim	c. ix	28. c. 5. 29
Sal me	c. ix.	c. 7. 32
Scobrus pise	c. vi. 32. infra. c. 8. c. 15. 19. ut. f.	
Spogiarum natura: & ipsaruz lapides	xix. 36. c. 11. 31.	
Scuiston & infra	c. ix	28
Stellio & infra	Serum	c. ut. f.
Scolopendra minor	c. xliij	l. 9. 6. ut. f.
Seps		
Senectus anguis	c. vi	ut. f.
Stellio in italia nascitur bis. & in sicilia		
Colotes græcis	Galeotes ij dem	
Italicus etiam transmarinus		
Schistum in uer. ammoniacum: & supra		
Salis natura	c. ix	c. 7. 30
Scombrus & supra	c. vij	30
Saxatiliu turdus & merula	c. xv	9
Spongia	cixlv	c. 11. 31
Tragos		
Starum	c. xvij	19. c. 2. 32
Stella marina	c. xlvij	9. c. 60. 9. c. 4. ut. f.
Salsamadra	c. v.	32. c. 4. ut. f.
Saraa	c. iij	ut. f.
Sanguisuga	c. iij	ut. f.
Sepia in principio. v.	28. 9. c. 19. 9. c. 6. ut. f. & 4	
Silurus	xv	9. 16. 9. c. 5. ut. f.
Scorpio marinus	c. v	ut. f.
Solea piscis	c. xv	9. c. 5. ut. f.
Squatina in fine	xij. 9. c. 14. 9. c. 5. ut. f.	
Smarides in fine	c. v	ut. f.
Santerna in uer. chrysocola	c. xij	34
Scibia	c. vi	33
Stimmi. i. antimonium		

SECUNDI VOLVMINIS

De cocco gnidio & driopteris & dryphono & elati
ne & empetro siue calcifraga et epicaeti nel bellebo
rine & epimedio & eneaphylo & filicepteri: &
de femore bubulo ca. ix. fo. 158

De glaucio & glycyfide & glaphalio siue camaze
lo & galedrago & holco & hyosiri & holosteo
& hypopesto ca. x. fo. 159

De hypoglossa & tremulis hydropicis cōtra imagines
orthopnoeas paralysis incipientes ca. xi. fo. 160

De medio & myosata & myagro et natrice & etho
ne et honosma & onopondo & osiri & oxye et ba
trachio & polygono & leucanthemo & plythēna
& phyllo & phelandrio & phaleri & polyrrhi
zo & proserpinaca & de rhecoma de reseda &
stoechade ca. xij. fo. 162

De solano & smyrnio & thelephio & trichomane
& thalietro & thlaspe & thragonia & tragoni
& trago & tragologo & spondile: & q̄ quidam
morbi in q̄busdā nō sunt gētibus. ca. xiiij. fo. 165

Summa medicinae & historiae & obseruationes. dc. ij.

Ex auctoribus.

Pompeio Leneo: Sestio Nigro: qui græcæ scripsit: Iulio
basso: qui item: Antonio Castore: Cor. Celso.

Externis.

Theophrasto: Apollodoro qui itē: Democrito: Aristogi
tone: Orpheo: Pythagora: Magone: Menandro qui bio
chresta scripsit: Nicandro. Medicis.

Mnesteo: Callimacho: Timaristo: Simo: Hippocrate:
chrysippo: Diocle: Opione: Heraclide: Hicesio: Dionysio:
Apollodoro Citiense: Apollodoro tarētino: Praxagora:
Plistoico medico: Dieuche: Cleophāto: Philistiōe: Ascle
piade: Crateia: Iolla: Erasistrato: Diagora: Andrea:

bbb

TABVLA

Mnesicle: Epicarmo: Demione: Sofimene: Theopolemos:
Metrodoro: Solone Lycio: Olympiade Thebana Philo-
no: Petreio: Mystione: Glaucia: Xenocrate.

Ibro uigesimo octauo continentur.

I De medicinis & aialibus ca. i. fo. 166

An sit in medendo aliqua uis uerborum:

& sanari & depelli ca. ii. fo. 167

Remedia ex hoie contra magos ca. iii. fo. 167

De quibusdā sortilegijs: et salina hois .ca. iiii. fo. 170

De obseruatione in uictu (ieiuni. ca. v. fo. 173

De sternutamento et uenere: et cæteris. ca. vi. fo. 173

De remedijs mulicribus (remedijs ca. vii. fo. 175

Medicinæ ex aialibus peregrinis: de elephāto & leone

de camelo & hyena & crocodilo & camaleonte et

stinco & hippopotamo & lyncibus ca. viii. fo. 177

Medicinæ communes ex feris animalibus: aut eiusdem

generis placidis: lactis usus: & obseruationes &

caseis: butyro & adipe ca. ix. fo. 181

Medicinæ de apro & capris & equis feris & reme-

dia de bestijs contra oēs morbos (bus. ca. x. fo. 184

De remedijs ad morborū multa gñā ex aiali: c. xi. f. 186

Ad faciei uitia ceruicis et pectoris morbos. ca. xii. fo. 188

Ad stomachi mala: lūborū dolores et re- ca. xiii. f. 190

Ad aluum sistendā solvendā colicos (num uitia

dysentericos: tenas nūq̄ et tineas ca. xiiii. fo. 190

Ad uesicæ cruciatus & calculos: de genitalium & se-

dis uitijs: & inguinum remedijs ca. xv. fo. 192

De podagris: ad morbum comitialē: ad sideratos: morbu

q̄ regium: ossaq̄ fracta remedia ca. xvi. fo. 193

Ad febres: ad melancholicos: letargicos: idropicos: ad

ignē sacru: et ad dolores neruorū remedia. c. xvii. f. 194

Ad sanguinem sistendum: contra ulcera & carcinoma

SECVNDI VOLVMINIS

ta ad scabiem remedia: & quæ infixæ corpori extrahunt: & quæ cicatricibus p̄sunt ca. xviii. fo. 195
Ad muliebria mala medicinæ & ad infantium morbos: & ueneris remedia ca. xix. fo. 196
Mira de animalibus ca. xx. fo. 198.
Summa medicinæ et historiæ et obseruationes. dc. lxxxv
Ex auctoribus.

M. Varrone. L. Pisone. Fabiano. Verre. Antiate. Verrio Flacco. Catone Censorio. Sergio. Sulpitio. Licinio Macro Celso. Massurio. Sestio Nigro: qui græce scripsit: Bytho Dinrhacō. Ophilio. Medico. Granio medicis. Externis. Democrito. Apollonio q̄ et mirsin. Mileto Artemōe. Sextilio. Homero. Theophrasto. Lysimacho. attalo. Xenocrate. Orpheo q̄ diophios. Archelao q̄ itē. Demetrio. Sotira. laide. Elephātide. Salpe. Olympiade thebana. Diodatio. Iolla. mistiōe. Smirneo. Aeschine medico. Hippocrate. Aristotele. Metrodoro. Icacida medico. Hesiodo. Dialcone. Cecilio. Bione. q̄ pidi nameō. Anaxilao. Iuba rege.

Ibro. xxix. continentur medicinæ ex aialibus

L De origie medicinæ et q̄n primū clinice: & q̄n primum iatraliptice: et de Chrysippo: et Erasistrato: et empirice: et Erophilo: et reliquis illustribus medicis: et quotiēs ratio medicinæ mutata sit: et qui primus Romæ medicus: et q̄n et quid de medicis antiquis

Romani indicauerint: et uitia medicinæ ca. i. fo. 199

De medicinis lanarum ca. ij. fo. 202

De ouorum natura ca. iij. fo. 203

Remedia de cane: & ex animalibus quæ placida non sunt sed fera: & ex uolucris & contra morsus phalangiorum ca. iij. fo. 205

De seuo camelio & cane rabido & lacerta & anseribus & columbis & mustellis remedia. ca. v. fo. 210

bbb ij

TABVLA

Ad alopecias tollēdas ⁊ ad pilos reddēdos ⁊ ad len-
des tollēdas ⁊ ad palpebras ⁊ ad glaucomata ⁊
ad oculos ⁊ parotidas remedia ca.vi. fo.211

Sūma medicīe et obseruatōes.d.xxi. Ex auctoribus.

M.Varrone.L.Pisone.Verrio Flacco.Antiate.Nigidio
Cassio Hemina.Cicerone.Plauto.Celso.Sestio Nigro
qui græca scripsit:Cecilio medico.Metello.Scipiōe.Oni-
dio poeta.Licinio macro. Externis.

Philopatore.Homero.Aristotele.Orpheo Democrito.
Anaxilao. Medicis.

Botrye: Apollodoro:Archidemo:Anaxilao:Aristone:
Xenocrate.Democrate.Diodoro.Chrysippo philosopho
Horo.Nicandro.Apollonio Tyaneo.

Ibro trigesimo continentur medicīe ex ani-

malibus reliquæ prioris libri.

De origine magicæ artis: qñ ⁊ a qbus cœpe-
rit: ⁊ a quibus celebrata fuerit. ca.i. fo.216

De speciebus magicæ artis: ⁊ Neronis: ⁊ magorum
detestatio. ca.ij. fo.217

De talpis ⁊ reliquæ medicīe p morbos digestæ in aia-
libus: quorū gñā placida sunt aut fera.ca.iiij. fo.218

Quomodo commendetur os: contra maculas faciei ⁊
faucium uitia ca.iiij. fo.219

Ad strumas exulceratas: ad humerorum ⁊ præcor-
diorum dolores. ca.v. fo.220

De pulmonum uitijis iccoris ⁊ sanguinis
reiectionibus ca.vi. fo.221

Ad dysentericos et uētris mala remedia.ca.vij. fo.222

Ad calculos: ⁊ uesticæ dolores testiumq; ⁊ ungui-
num tumores: ⁊ ad panos ca.viiij. fo.223

Ad podagras: ⁊ articulorū dolores.ca.ix. fo.225

Remedia aduersus morbos toti corpori.ca.x. fo.225

SECVNDI VOLVMINIS

Contra morbum regium: et freneticos: et cōtra febres: et hydropicos	ca. xi	fo. 227
Ad ignē sacriū: ad carbūculos furūculos abusta nervorū: q; cōtractiones	ca. xij	fo. 228
Ad sāguinē sistēdū: et tumores uulnerū: ulcera: uulnera: et alia mala ex aīalibus remedia	ca. xij	fo. 230
Ad muliebria mala medenda: & con ceptus maturādos	ca. xiiij	fo. 230
Promiscuæ medicinae	ca. xv	fo. 232
De miraculis quarūdā bestiariū	ca. xvi	fo. 233
Sūma medicinae & obseruationes. deccc. liiij.		

Ex auctoribus.

M. Varrōe: Nigidio. M. Cicerone. Sestio Nigro: q; græce
scripsit. Licinio macro. Externis.
Eudoxo. Aristotele: Hermippo: Homero: appiōe: Orpheo
Democrito: Anaxilao. Medicis.
Botrye horo: Apollodoro. Menādro. Archimede. Aristōe
Xenocrate. Diodoro. Chrysippo Horo: Nicādro. Apollo
nio Tyaneo.

Ibro Trigesimoprio cōtinentur medicinae ex
l aquatilibus: & aquarum mirabilia.

Aquarum mirabilia	ca. i	fo. 234
De differētia: aquarū medicinis et ob seruatiōibus. cclxvi.	ca. ij	fo. 234
De qualitate aquarū i salubritate uel cōmoditate earum.	ca. iij	fo. 237
Aqrū subito nascētū an desinētū rō	ca. iij	fo. 239
Obseruatio historica	ca. v	fo. 240
Rō aq; ducēda: et quō medicatis utēdū et qd p̄sit nauī gatio et medicīe aque marīe	ca. vi	fo. 240
De gñibus salis et cōfecturis & medi cinis & obseruatiōibus	ca. viij	fo. 242

bbb iij

TABVLA

De scōbro pisce et muria et alece	ca. viij.	fo. 244
De natura salis & eius medicinis	ca. ix	fo. 245
De nitri gñibus et cōfecturis et medicinis & obseruationibus	ca. x.	fo. 246
De spōgiarum natura	ca. xi	fo. 248
Sūma medicīe historīe & obseruationes.	dcccc. xxij.	

EX auctōribus.

M. Varrone: Cassio Parmēse: Cicerōe: Mutio: Cor. Celso: Trogo: Ouidio: Polybio: Sornatio. Externis.
 Callimacho: Cecilio: Ctesia: Lyndo: Theophrasto: Endoxo: Theopōpo: Polyclito: Iuba Lyco: Appiōe: Epigene: Pelope: Apelle: Democrito: Trasillo: Nicādro Menādro: comedo: Attalo: Salustio: Dionysio: Andrea: Nicerato: Hippocrate: Anaxilao.

Ibro Trigesimo secūdo cōtinētur reliquae medicīe

I cinē ex aquatilibus.

De echeneide pisce: et mirabili eius pprietate de torpedine & marino lepore: & mirabilia rubri maris ca. i fo. 249

De igenijs & māsfuetudine quorūdā pisciū et ubi ex manu edāt: et ubi responsa dantur ex piscibus ca. ij fo. 251

De his qbus i terris et i aqs uictus ē: et de castoreis medicīe & obseruationes ca. iij fo. 252

De testudine & multorū pisciū medicīe & obseruationes ca. iiij fo. 253

De aqtilibus quorū remedia i morbos digesta sūt: et pri mū cōtra uenēdā: et uenēdā aīalia ca. v fo. 254

De ostreis et purpuris: alga et eorum remedia ca. vi fo. 256

Ad allopecias: et capillos oculorū uitia ca. vij fo. 257

De auriū et dēriū rēdijs et ad cutis uitia ca. viij fo. 258

SECUNDI VOLVMINIS

Promiscuæ medicinæ ca. ix fo. 259

Ad iocineris vitia laterūq; ad stomachi alui: et aliæ promiscuæ medicinæ ca. x fo. 260

Ad urinam & calculos urendorū vitia: & ad podagras medicinæ & comitalem morbum ca. xi fo. 261

Ad febres oīum generū: & cōtra diuersas infirmitates ca. xij fo. 262

Aliū oīum in mari uiuentiū. clxvi. gna esse ca. xij fo. 266

Sūma medicinæ & historiæ et obseruatōes. dcccxxvij
Ex auctoribus.

Licinio macro. Trebōio nigro. Sestio. Nigro q̄ græcæ scripsit. Ouidio poeta. Cassio Hemina. Mæcenate. L. Ateio.
Externis.

Tuba: Andrea: Salpe: Appione: Peope: Apelle: Thasio.
Thrasillo. Nicandro.

Ibro Trigesimalotertio cōtinentur naturæ metallorum

Quæ prima cōmēdatio metallorum auri & de origine annulorum aureorum & modo auri apud antiquos: & equestri ordine: & de iure annulorum aureorum ca. i fo. 268

De decurijs iudiciū: & quotiens noia equestris ordinis imutata: & donis rei militaribus & qñ primum corona aurea ca. ij fo. 271

De reliquo usu auri in uiris & mulieribus: & de nummo aureo: & qñ primum signatum est æs: argētū: & aurū: & anteq̄ signaretur q̄ mos i ære: & q̄ maxima pecunia primo assis: & quotiēs: & quibus tēpibus auctoritas auri ca. iij fo. 272

Rō naturalis auri inueniendi: & quando primum auri
bbb iij

TABVLA

rea statua: & medicina ex auro	ca. iiii	fo. 275
De chrysococola: & medicina: & chrysococola. vi.		
mirabilia naturæ de glutinadis inter se perficiendisq;		
metallis	ca. v	fo. 277
De argeto et argeto uiuo ex stibia siue alabastro: & sco		
ria argeti: & de spuma argenti	ca. vi	fo. 278
De minio q̄tæ auctoritatis fuerit ap̄d Romanos: & ori		
gine ac inuentione eius: & cinnabaris ratione in pi-		
cturis: & medicina: de generibus minij & rōne eius		
in picturis	ca. vii	fo. 280
De hydargyro: de argeto inaurado: de corticulis i argenti		
gnibus & expimentis	ca. viii	fo. 282
De speculis & ægyptio argeto	ca. ix	fo. 282
De imodica pecunia: & quorū maxie opes fuerit et qn		
primū Po. Ro. stipē sparserit	ca. x	fo. 283
De luxuria & frugalitate in uasis & lectis argenteis:		
qn lāes imodicæ factæ	ca. xi	fo. 283
De statuis argenteis & cclatura argenti & cæteris		
quibusdam	ca. xii	fo. 285
De file: & ceruleo: & chrysocolla: & nestoriano:		
& cilono: & q non omni anno æqualiter species uē		
dantur.	ca. xiii	fo. 285
Summa medicinae & historie & obseruatōes. M. ccxv		
Ex auctoribus.		
L. Pisone. Antiate: Verrio. M. Varrōe: Cor. Nepote: Mes-		
sala ruffo: Marso poeta Butho: Iulio basso: qui de medi-		
cinis græcæ scripsit: Sestio Nigro qui itē: Fabio Vestale.		
Externis.		
Democrito: Metrodoro Sæpsio: Menæchmo q̄ d toreuticæ		
scripsit: Xenocrata qui item. Antigono qui item: Helio-		
doro qui de atheniensium anathematis: Pasitele q̄ admi-		
rabilia opa scripsit: Nymphodoro: Timeo: q̄ de medicia		

SECVNDI VOLVMINIS

matallica scripsit: Iolla: Apollodoro: Andrea: Heraclide
Diagora: Botryese: Archimede: Dionysio: Aristogene: De
mocrito: Mnesicle: Attalo medico: Xenocrate Zenonis:
Theomnesto.

Ibro Trigesimoquarto cōti

I nētur aeris metalla et ferri:

et plūbi & stagni m.i fo.287

Genus aeris quæ corinthia: quæ delia:

ca: quæ æginetica m.ij fo.287

De candelabris tēplorū ornāmētis m.ij fo.288

Qñ primū simulachrū romæ factū &

de origine statuarū: & honore statua-

rū & gñibus & figuris m.iiij fo.288

De statuis togatis: & qbusdā alijs: & qbus primū in

colūna: & qñ rostra: & qñ primum publice: & quæ

primum statuae romæ m.v fo.289

De statuis sine tunicis: et qbusdā alijs: & quæ priā ro-

mæ statua equestris: & qñ oēs statuae priuati et publi

ci sublatae: & quibus romæ mulieribus: et quæ primæ

ab exteris publice positæ m.vi fo.290

De antiqs statuarijs & ptijs signorū immodicis & co

lossis in urbe celeberrimis m.vij fo.291

Nobilitates ex are opum et artificum

ccclxvi. m.vij fo.292

Driæ aeris et mixturæ: et d seruādo are m.ix fo.298

De cadmia medicinæ m.x fo.298

De scorea & flore & squāma aeris & stoniace et eru-

gine & hyeratio m.xi fo.299

De scoletia & chalcati & psozo &

chalcanto m.xij fo.300

De pōpholige & spōdio & anti spōdio & diphryge

& triente seruilio m.xij fo.302

TABVLA

De ferro & ferreis metallis & differētia ferri m. xiiij fo. 303

De tēpatura ferri & medicīe ex ferro ex æruginē & rubiginē & squāma ferri & hygreplastro m. xv fo. 304

De plūbi metallis et albo plūbo et nigro m. xvi fo. 305

De stagno & plumbo argentario: & quibusdam alijs m. xvij fo. 305

Medicinæ de plūbo & scoria plumbi de molibenda siue galena: de psymtio & sandaraca m. xviij fo. 306

Summa res & historiæ & obseruationes. dccc. xv
Ex auctōribus.

L. Pisone. Antiate. Verrio. M. Varrone. Messalla. Ruffo. Marso poeta. Butho. Tulio basso qui de medicina græce scripsit. Sex. Nigro. itē Fabio Vestale. Externis.

Democrito. Metrodoro Septio. Menæchmo q̄ de torēuti æ scripsit: Xenocrate q̄ itē: Antigono q̄ itē: Duride q̄ itē: Heliodoro q̄ de athēciōiū anathemate scripsit: Nymphodoro: Andrea: Heraclide: Diagora: Botryese: Ialla: Apollodoro: Archimede: Dionysio: Aristogene: Diomede: Mnesicle: Xenocrate: Zenonis: Theomnesto.

Ibro Trigesimoquinto continetur hoc

l. nos picturæ.

Honos picturæ m. i fo. 308

Honos imaginum m. ij fo. 308

Quando primum clypei imaginū publice: & q̄ in domibus positi & d. picturæ initijs & monochromaton & primis pictoribus: & antiquitate pictorum in italia m. iij fo. 389

SECUNDI VOLVMINIS

De pictoribus româis: et qñ primū dignitas picturæ: & qui uictorias suas pictura pposuerūt: & qñ externis picturis dignitas romæ	ca. iij	fo. 310
Rō pingendi de pigmētis	ca. v	fo. 311
De coloribus natiuis & factitijs	ca. vi	fo. 312
Qui colores udo nō iducantur: & qui bus coloribus antiq pixerūt: & qñ primū gladiatorū pugnae propositæ sunt	ca. vii	fo. 314
De ætate picturæ opū et artificū indituta nobilitatis. cccv.	ca. viij	fo. 314
Primū picturæ certamē: & q primi penicillo pinxerunt	ca. ix	fo. 315
De auius p picturā deaptis: & qd difficillimum in pictura	ca. x	fo. 316
De auiū cantu cōpescēdo: & qui encausto & penicillo primus lacunaria et cameras pinxerit: sparsimq; precia mirabilia picturarum	ca. xi	fo. 322
Plastices primi inētores de simulacris et uasis fictilibus et p̄cio eorū	ca. xij	fo. 326
Terræ uarietates: et de puluere puteolano & alijs terræ generibus quæ i lapidibus uertuntur	ca. xij	fo. 328
De pietibus formacis & latericijs & eorum rōne	ca. xiiij	fo. 328
De sulphure & alumine & gñibus eorum & medicina	ca. xv	fo. 329
De terra samia et erethria et chia et sibāsia: et phiti et appelliti medicie	ca. xvi	fo. 331
Crete genera ad uestium usus ci		

TABVLA

molis sarda ūbrica: saxū argētaria a. xvij fo. 331

Qui & quorū liberti p̄positi a. xvij fo. 332

Terra excalata & terra clupea: terra
balearica: terra ebusitana a. xix fo. 332

Sūma medicinæ & historiæ & obseruatōnes. dcccc. lvi
Ex auctōribus.

Messala oratore: Messala sene: Feneſtella atreico. Verrio
M. Varrōe: Cor. Nepote: Decio: Eculeōe. Mutiano: Melis
ſo: Vitruuio Caſſio ſeuero: Lōgulano: Fabio ueſtale q̄ de
pictura ſcripſit. Externis.

Prasitele. Apelle. Melāthio. Aſclepiodoro. Euphranore i
Parrhaſio. Heliodoro q̄ anathemata ſcripſit athenis: Me
trodoro q̄ de architectōicā ſcripſit: Democrito: Theophrā
ſto: Appiōe grāmatico q̄ de metalica medicina ſcripſit.
Nymphodoro: Andrea: Heraclide: Iolla: apollodoro: dia
gora: Botryenſe. Archidemo. Dionyſio: Ariſtogene: De
made: Mneſicle: Xenocrate Zenonis: Theōneſto.

Ibro Trigeſimoſexto cōtinē

l tur naturæ lapidū et luxu
riæ marmorum a. i fo. 332

Quis prius i publicis opibus oñderit a. ij fo. 333

Qui primus pegrino marmore colum
nas habuerit romæ a. iij fo. 333

Qui primus laudati in marmore ſcal
pendo: & quibus tpibus a. iij fo. 333

Nobilitates opum & artificū i mar
more. c. xxvi. de marmore paria &
mauſoleo a. v fo. 334

Qñ primum marmorum i ædificijs uſus:
& q̄s primus romæ cruſtauerit pietes:
& q̄bus ætatibus quæq; marmora in
uſum uenerit romæ: & q̄s prius mar=

SECUNDI VOLVMINIS

mora secuerit: & rō secādi d arēa	ca. vi	fo. 337
De naxio & harmonio: & de gñibus marmorum	ca. vii	fo. 339
De alabastrite et trigdido alanā dico	ca. vii	fo. 339
De ocelisco thebaico: alexādrino. et de illo qui est in circo magno	ca. ix	fo. 340
De illo q ēi cāpo martio pgnomōe	ca. x	fo. 341
De tertio obelisco romæ in uaticano	ca. xi	fo. 341
De pyramidibus ægyptijs et sphynge	ca. xij	fo. 342
De labyrinthis ægyptio: lēnio italico	ca. xiiij	fo. 342
De pensili horto & oppido & templo diane ephesie	ca. xiiij	fo. 343
De delubro cyzici & lapide fugitino: et de echo septies resonāte & edificio sine clauo: & mirabilia edificio rum romæ	ca. xv	fo. 344
De magnetis gñibus & medicinis	ca. xvi	fo. 347
De lapidibus q cito absumūt corpa in eis cōdita: et de his q diu seruāt: et d thasio lapide & medicinis eius	ca. xvij	fo. 348
De ebore fossili & lapidibus offeis & palmaris & aliorum gñibus	ca. xviiij	fo. 348
De corallio: uel pyrite & medicinis eius: & ostracite: de amanto lapide & medicinis eius: de militino lapide & uiribus eius: de gagate lapide & medicinis eius: de spongijs & phrygio lapide & natura eius	ca. xix	fo. 349
De emathide & quinq; generibus eius: & schisto	ca. xx	fo. 350
De quattuor gñibus aetidis: & calamo et samio et arabo et pūicibus	ca. xxi	fo. 350

TABVLA

De lapidibus mortariorū medicinalium
et mollibus lapidibus et sepulcri la-
pide et silicibus et phēgite et coribus
et reliqs ad structurā lapidibus igni
et tēpestatibus resistētibus ca. xxij fo. 352

De cisternis et calce et harenæ gñibus
Et mixtura calcis et harēæ et uitijs
structuræ et coctarijs et colūnis ca. xxij fo. 353

De medicis calcis et malta et gypso ca. xxiiij fo. 354

De pauimētis Et qñ primū romæ: et
subdualibus pauimētis Et græcani
cis Et qñ primū camera ca. xxv fo. 354

De origie nitri et rōne faciēdi: et de ob-
siano nitro: Et de gñibus multiformi-
bus nitri ca. xxvi fo. 355

Igniū miracula et medicie pdigia ca. xxvij fo. 356

Sūma: medicinæ Et historiæ Et obseruatōnes. d. xxiiij.

Ex auctoribus.

M. Varrōe: Celio: Galba: C. Istō: Muciano: Nepote Cor-
L. Pisone: Tuberōe: Se. Fabio Vestale: Amo Faciale: Fa-
biano: C. Cēsorio: Vitruuio. Externis.

Theophrasto: Praxitelle: Iuba. rege. Nicādro. Sotaco. Si-
dine. Alexādro Polyhistore. Apiōe. Plistōico. Duride. He-
rodoto. Eumero. Aristagora. Dionysio. Archemidoro. Bu-
corida: Anthistene. Democrito: demotile: Lyca.

Ibro trigesimo septio cōtinetur origo gēmarū.

De gēma polycratis tyrāni Et pyrrhi regis.
et q sculptores optimi. et nobilitates artificū

et q prius dactylothea romæ hūit ca. i fo. 357

De gēmis trāslatis in triumpho Pom-
peij: Et natura cristalli Et medici-
nis: Et luxuria circa eā Et qñ pri-

SECUNDI VOLVMINIS

mū iūcta myrrhā: & luxuria circa ē: et natura myrrhinorū et quæ mē titi sunt auctores de succino	m.ij	fo.358
De ortu: & medicinis: & gñibus: et luxuria succinorū: & lyncurio: & medicinæ	m.iiij	fo.361
De adamātis gñibus & medicinis et margaritis	m.iiij	fo.363
De smaragdi gñibus: & gēnis uiridi bus translucidis	m.v	fo.364
De opali gñibus & uitijs & expimē tis & uarijs gēnis	m.vi	fo.366
De gñibus carbūculorū & uitijs & expimētis et gēnis ardētibus	m.vij	fo.367
De generibus topaci & calaite: & de gemmis uiridibus non translucē tibus.	m.vij	fo.369
De iaspidium generibus	m.ix	fo.370
De quibuscūq; gemmis p̄ alphabeti or dinem	m.x	fo.373
De gēnis p̄ b. & c. ordinē	m.xi	fo.374
De gēnis p̄ d. e. g. ordinē	m.xij	fo.375
De gēnis p̄ h. i. l. m. n. ordinem	m.xij	fo.376
De gēnis p̄ o. p. & reliqs litteris per ordinem	m.xiiij	fo.377
De gēnis quæ a mēbris hoīum cogno minātur: & quæ ab aialibus: & de ijs quæ a ceteris rebus	m.xv	fo.378
De gēnis nascētibus & factit ijs. & figuris gemmarum	m.xvi	fo.379
De rōe p̄bandarū gēmarū	m.xvij	fo.379
Sūma res & historie & obseruationes. M. ccc.		

TABVLA.

Ex auctoribus.

M. Varrone: Actis triumphis: Mæcenate: Iaccho: Cor. Boe-
cho.

Externis.

Iuba rege: Xenocrate Zenonis: Sudine. Eschylo: Philoxe-
ne. Euripide. Nicædro. Satyro. Theophrasto. Carete. Phi-
lomene. Democrate. Xenotino. Metrodoro. Sotaco. Py-
thea. Timeo. Siculo. Nica. Theocresto. Asaruba. Mnasea.
Theomene. Ctesia. Mitridate. Sophocle. Archelao rege:
Callistrato. Democrito. Ismenio. Olympico. Alexandro
Polyhistore. Appione. Horo. Zoroastre. Zactalia.

FINIS TABVLE SECVN-
DI VOLVMINIS

